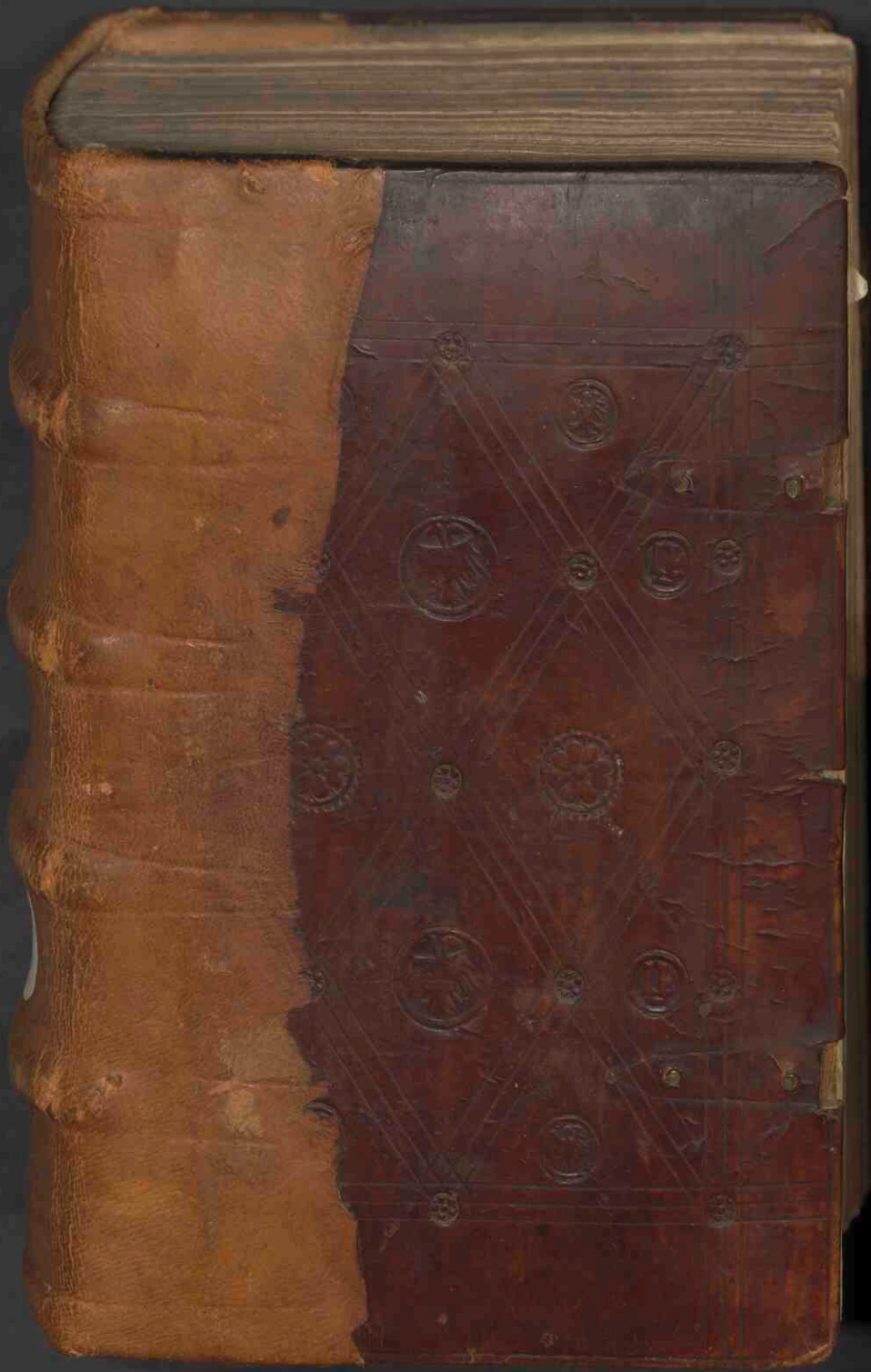




Quadregesimale Roberti de peccatis

<https://hdl.handle.net/20.500.14918/461965>



Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
 - de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:

<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
 - the spine
 - the head edge
 - the fore edge
 - the bottom edge
 - the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

pat. patri carnali p. h. q. aliqd
filii. cuius leuat de sacro fonte
¶ **S**epimū documētū q. p. p.
cur atore nō pōt cōtrahi cōpa
ternitas q. tū ad cognationē
spūalē v. p. p. **Archidi. p. l.**
post morte. ff. de adop. ¶ **D**e
taūū documētū q. si plures
sint tenētes ad baptisimū. p. n.
nihilomin⁹ illi sūnt q. d. h. e. v. t.
notat **Iho. q. Nonū documē**
tū q. laic⁹ qui baptisauit ali/
q. sūnt i. cā necessitatis sūnt ex
tra nō pōt h. e. cū illa. extra d.
cog. spū. c. ne dū. li. vi. ¶ **D**eci
mū documētū q. i. i. u. q. di.
q. si mlier vel vir baptizet
v. t. t. ad baptisimū filiū p.
p. n. si h. fac. i. articulo necitat⁹
sue p. errore nō ipedit exigere
vel reddere debitū. extra eo. c.
si vero. Si aut facit p. fraude i.
pedit exigere. s. tenet reddere.
¶ **Q**uod si vterq. fecit i. fraude neu
ter pōt exigere et vterq. tenet
eracnis reddere efm. **Hostien.**
z addit q. meli⁹ est si p. t. n. e. r.
¶ **E**odē etiā mō si vir tenet ali/
quē filiū vxoris sue. vel vxor
mariti sui ex malicia. nō i. g. rā/
tia. nō pōt exigere debitū. **Cre**
dit tamē q. sup. h. possit eps dī
sp. s. f. e. q. d. exactionē debi
ti fm. petri de palude. ¶ **U**n
decimū documētū q. si vxor
petri. s. iohāna tenuit ad bap
tisimū filiū berte ateq. p. m. l. e. z

ret vel h. beret matrimoniu cū
ipō petro ipa mortua poterit
petrus habere i. vxorē ipi ber
tā. z sic successiue isto mō pōt
habere dūas p. matres i. vxorē
¶ **S**i si petrus cognouit iohā
nā ateq. teneret ad baptisimū
filiū berte. nō poterit vxorē po
stest habere berram in vxorē
¶ **Q**uod decimū documētū q.
fm. opinionē aliquorū cōpater
nitas transit a viro in mul. t. e.
quācūq. carnaliter cognat⁹
quis non sit vxor. **Hanc op.**
nionē ponit **Iho. i. i. u. q. di.**
¶ **I**dē sentit glo. sup. ca. si quis
ex cōiugio. vbi addit rō. quia
vna caro efficiunt fornicariū
cū fornicaria. **I**dē tenet **Iho.**
an. **Richar. ant. in. u. q. di. q.**
vicit q. si aliq. efficiant vna ca
ro per fornicationē non p. t. e. r.
h. trāsit cōpater nitas ad vno
in aliū. q. p. r. e. pure carnalē nō
p. trahit cognatio spūalis. **I**dē
tenet petrus de palude in. u. q.
vicens. q. cognatio spūalis dē
quia spūalib⁹ causat. vnde ve
rius videt q. non sic fornicari⁹
cōmunicent sibi actiones sicut
cōiuges. q. in fornicariis non
est nisi vinculū carnale ad spū
nale. vñ sūt magis vñ in car
ne vna. vñ in cōpationē gra
dū pater z mater vna psona
cōp. t. a. n. s. p. uis aut esse duos

in carne vna equaliter sit i. for
nicatioe z cōiugio. **Tū h. vbi**
quid de cognatioe spūali ali/
quid debet facere vinculū spi
rituale. **¶ Ancon. de bu. sup.**
¶ Baranus. de cog. spūali re
ter vtrāq. opinionē. sed hanc
vltimā dicit tenere **Hugonē**
z **Archidia. z Iho. an. in nouel**
la. Nec vtrūq. dicit obstat q.
copula fornicaria inducit affi
nitatē q. illud in affinitate cor
porali que etiā p. illicitā copu
lam z vinculū corpale acqui
ri pōt. **Secus in spūali v. e. cō**
pater nitas que ē vinculū spi
rituale. vnde absonū ē dicere
q. p. copulā fornicariā contra
ponit z neutriā alt. eri p. fert. vñ
de h. q. s. inueniret tale mīmo
mīam p. t. n. de p. senti vel cō
sumati ex q. aliq. d. i. t. illud re
nere tura via esset vt p. t. e. r. e. t. u. r.
dispositio vel declaratio a do
mino papa. **¶ Q**uod si haberi nō
posse fm. regulā **Hosti. q. d. i. c.**
q. vbi repunt h. e. opinionē d.
matrimoniu v. t. t. e. n. e. a. t. v. e. l. nō
adherendū ē illi q. indicat ma
trimoniū tenere nisi h. e. a. o. p. i. o.
fulget canōica auctoritate ex
p. l. a. **¶ S**cdm. igit. eū pōt de/
bent dūm t. i. n. i. s. u. o. l. cōiugio q.
separ. vbi autē tales non dū cō
trahunt p. s. u. l. e. dū eēt eis q. ab
stinerent a p. t. r. a. c. t. u. huius mōi.

¶ **Q**uod incestus p. bibet tūz vt
seruet bonorū penitus. tū vt ex/
tinguat occasio p. t. i. t. i. e. t. i. a. v. t.
z r. a. b. a. t. m. i. r. a. m. o. n. i. u. z. a. m. i. c. i. t. i. a.
cum extraneis. **¶ Cap. ii**

¶ **S**ecundū mysteriū de
clarādū de incestu d. p.
hibitiōis. **¶ P**rohib. f. si
q. d. e. p. m. i. x. t. i. o. p. l. a. n. g. u. i. n. e. o. r. v. e. l.
affinitū fm. r. h. o. i. i. q. d. u. i. j. m. l.
tiplici rōe. **¶ P**rima rō ē. q. n. a.
turaliter hō d. z. q. n. d. a. h. o. n. o. r. i.
ficentia p. t. e. n. t. b. p. p. o. n. s. a. l. i. q. s. cō
sanguineis q. ex eisdē penitus
deppinq. trahūt originē. **¶ I**ncē
tū q. apud antiquos vt **Gale.**
refert nō erat fas sūm sūl cū pa
tte balneari ne se p. s. o. s. i. n. u. i. c. e. s.
nudos p. s. p. i. c. e. r. e. t. manifestū est
aut q. in acub⁹ venereis marie
p. s. i. s. t. i. t. q. d. a. t. u. r. p. i. u. d. o. h. o. n. o. r. i.
ficetie h. e. a. vñ s. h. i. s. h. o. i. e. s. v. e.
reclūdant. z i. o. i. n. cō. g. r. u. i. ē. q. cō
iunctio venerea fiat taliū psona
rū adinuicē. **¶ S**cdā rō ē. q. p.
sonas p. i. n. t. r. a. s. s. a. n. g. u. i. n. e. n. e. c. e. s. s. e.
est ad inuicē simul conuers. r. i.
vñ si hoies tales. s. q. sūt p. l. a. n.
guinet vel affines nō arceret a
p. m. i. x. t. i. o. e. venerea nimia opor
tunitas d. a. r. e. f. h. o. i. b⁹ venere cō
mūtiōis. z si ai eorū numis mo
lesceret p. l. u. x. u. r. i. a. **¶ T**erna rō ē
q. p. h. i. p. e. d. i. r. e. t. i. n. u. l. t. i. p. l. i. c. a. t. i. o.
aicoz. dū em h. s. vxorē extra/
neā accipit. i. u. g. u. n. t. s. i. b. i. q. u. a. d. i.

Rariora

E. oct.

930

Cm



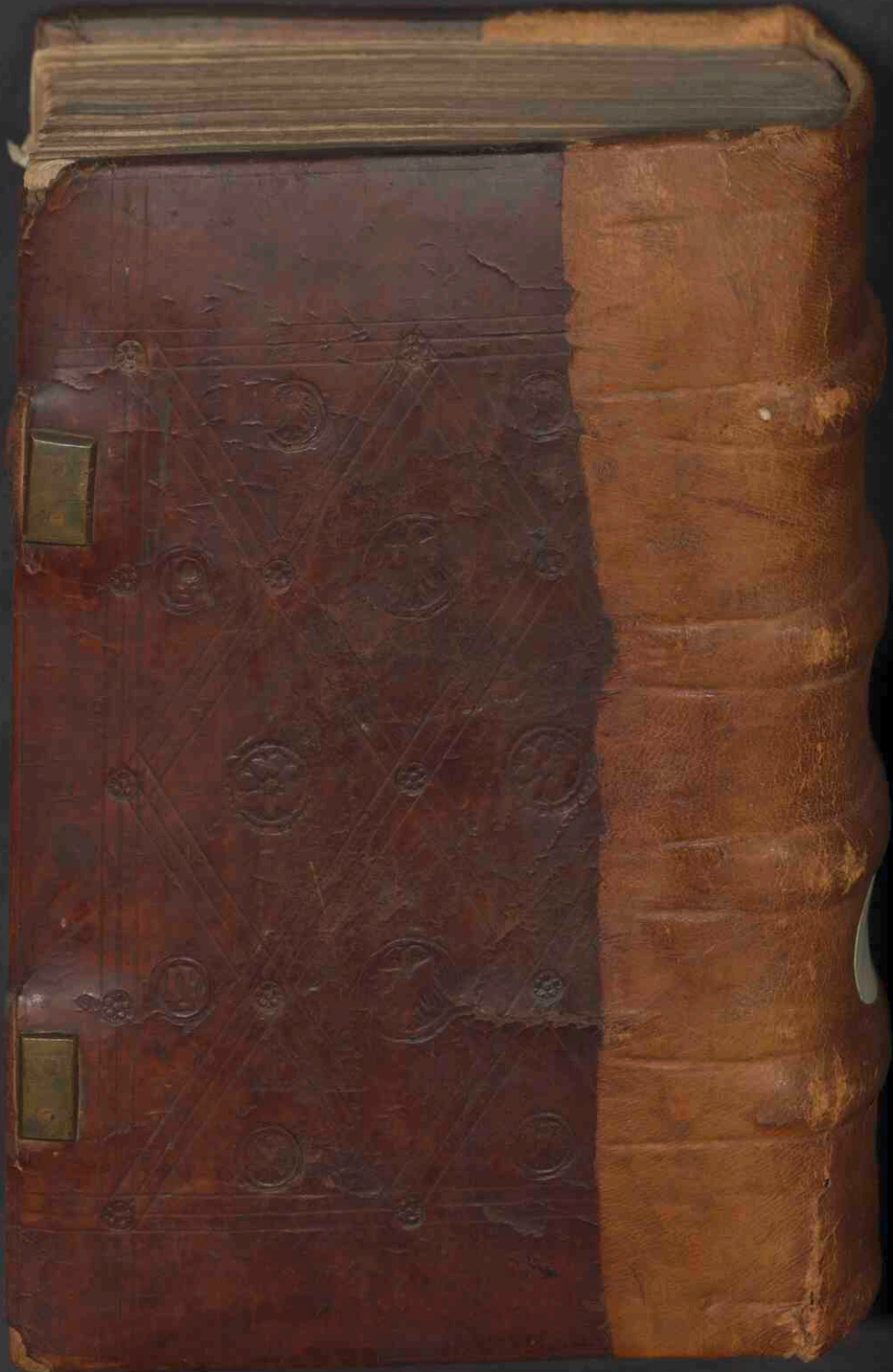
Cm



Cm

930

Cm



Theologia

Octavo n^o. 930

653. **Robertus Caracciolu**
catis [Straatsburg, Joh.

Typen 2, 10, 137 — Rubr. α
p. 152. — Pr. 574.

Op het titelbl.: „In dsum...
Montenaken”. Daaronder: „
sium”. Op bl. 321b: „Frater
Maastrichtsche collectie. —
aan de sloten ontbreken. —

breekt.

Op bl. 2 e
oorspr., besc
en afgeb. bij
van 1608.

649. **Raymundus**
M. Flach

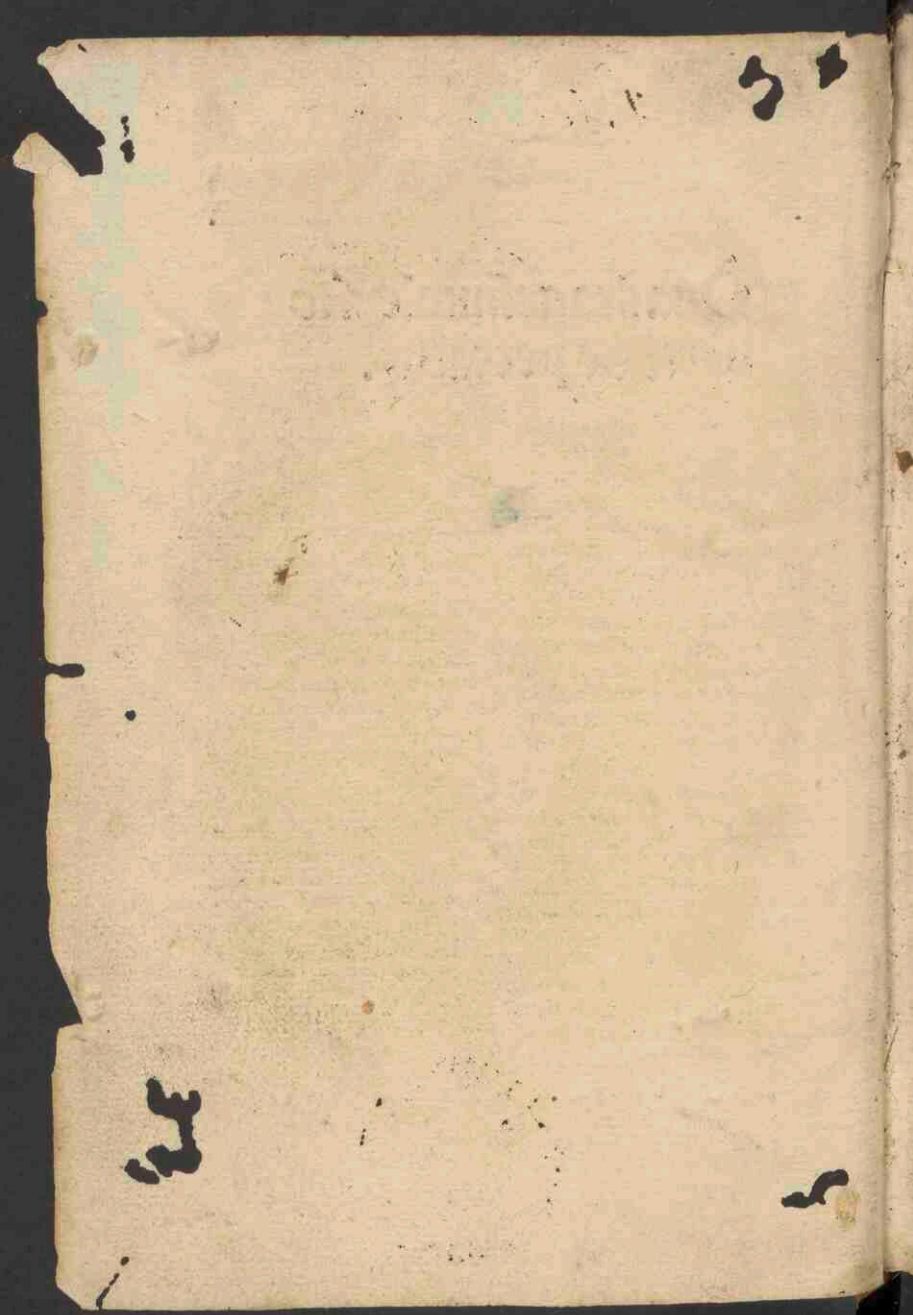
Typen 1, 5.
Samengeb. m

see

Quadragesimale Ro
berti de peccatis.

fd Grandg Motonakg

pro bibliotheca ffr. minorum Warthg



In nomine dñi Jesu christi.
Incipit quadragésimale d
peccatis fm fratrem Rober-
tum Laracholi de Licio oz
dñis minorū ep̄m licientem.
Ep̄mo dñica septuagésime
de numero dñatorū propter
eorū peccata

¶ Secundo primus.

Multi enim
sūt vocati: pau-
ci vō electi. scri-
bunt hec verba
Matth. 22. c.

Et in agelō pñt dñice. Pñ-
dit nobis apertissime gravi-
tate peccati multitudo maxi-
ma dñatorū. Nā demonib⁹
omissis qui ob superbā suā e-
celo eieci ad rarearā cadē de-
trudent eternis supplicijs cru-
ciandī: tot ac tanti ex hoibus
peribūt vt vix mēs pusilloz
id credere velit. Arbitrā si q̄
dē pleriq; tantā esse tanq̄ im-
mēsam pietatē sūmi dei q̄ ne-
minē perire sinet. s; oēs ad ce-
leste regnū deducet. Nos tū
a sua falsa opinione retrahere
debet infallibilia verba salua-
toris nostri iesu xpi. qui et si in
plerisq; euāgelioz locis dure
cominē obstinatis et incorri-
gibilib⁹ pctōrib⁹. asseratq; fir-
missimē reprobus eternaliter
puniēdos tū in lectione euan-

gelica hodierna id plenissime
relerant. Refert quippe pau-
cos futuros electos. Dei q̄
formidabilis ista sentētia ore
xpi filij dei pconizata. Neq;
enim alia causa dari pōt cur
iusticia dei in improbos ita
deseniet: nisi ignominia pec-
catorū suoz. q̄ nec p penitenti-
am volunt delere. Qua de re
cū de pctōz detestatione in h
opere tractaturi sim⁹: de dā-
natorū numero aliqua pmitte-
mus. vt sic vnusquisq; perci-
pere valeat peccati nocumen-
tū dñum irreparabileq; ia-
cturā. Proponem⁹ autē in h
fmōe tria mysteria declarāda

Primū dicitur veritatis
Secundū contrarietatis.
Tertium claritatis.

Quod multiplices et ho-
minib⁹ erūt dñadi q̄ saluā-
di propter illoz peccata. et q̄-
liter numerus electorum erit
grādis absolute. sed exigū⁹ et
paruus respectiue.

¶ Capitulum primum

Primū mysteriū dcla-
randū de numero dā-
natorū dicit veritatis
In quo vere asserimus q̄ ex
homib⁹ mltopluces dāna-
būt q̄ salua bñtur. Hoc re-
tulit ipse deus pro hominib⁹
incarnatus. Matth. vii. ca
Intrate inquit per angustam



portā. qz lata porta z spacio/
sa via q̄ ducit ad pditionem
z multi sunt qui intrāt p eam.
Et in euangelio hodierno.
Et itez. **Mathei. xxi. c.** in
geminant tandē sententiam
sez qz pauci sunt electi. Sed
mirant quidā de his que dici
mus propterea qz mystice z ī
figura multitudo saluandoz
abrahę patriarchę pmissa fu
it z p̄ostensa. **Un Gen. xii.**
c. scribit. Quod dixit dñs ad
abrahā postq̄ diuisus est
loth ab eo. **Leua oculos tuos**
z vide a loco in quo nunc
es ad aquilonē z ad meridiē
ad orientē z ad occidentem.
Dem terrā quā aspiciē dabo
tibi z semini tuo vsqz in sem
p̄ternū. faciāqz semē tuum si
cut puluērē terre. si q̄s potest
hoīm numerare puluerem. se
men quoqz tuū numerare po
terit. **Et Gen. xv. c.** Dixit de
us ad abrahā. **Suspice ce**
lū z numera stellas si potes.
sic erit semen tuū. **Et Gen.**
xxi. c. Vocauit angelus do/
mī abrahā de celo dicens.
Per mēncipsum iurauī di
cū dñs. Qz fecisti rē hāc et n̄
p̄cepisti filio tuo vnigenito p
p̄ter me. B̄ndicā tibi z mlti
p̄licabo semē tuū sicut stellas
celi. z velut arenā que ē ī litto
re maris. In quibz p̄missio

nibz dicebat abrahę multipli/
cario saluandoz fienda p xpm
de eius genere descendit. **vi.**
Apostol⁹ ad gallatbas. vii.
c. ait. Abrahę dicte sunt pro
missiones z semini eius. Non
dicir z seminibz quasi in mul
tis sed quasi in vno z semini
tuo q̄ est xps. **E**rit ergo nu/
merus electoz gr̄adis scdm p̄/
dicta. **Johānes insup apo**
calip. vii. c. id confirmat. Nā
postqz descripsit numez sig
toz scdm spirituale significa
tū duodecim tribuū addidit
Post hec vidi turbā magnā
quā d̄numerare nemo pote
rat ex oibz gentibz tribubz z li
guis. quare videt esse quedāz
repugnantia inter verba chri
sti et Johānis. cū xps asserat
paucos fore saluādos. z Jo
hānes referat se vidisse turbā
innumerabilē. **Q**ui autē re/
cte intelligit nullā inter xps et
Johannē ac eciam veteris
testamēti figurā inuenit p̄tra/
dictionē. **Nā electoz numer⁹**
in se consideratus z absolute
copiosissimus erit: in cōpara
tione vero ad ipsos d̄anatos
z respectiue satis exigu⁹. **H**oc
autē satis cōstare potest q̄ plu/
res hoies erūt d̄anati q̄ sal/
uati triplici ratione.

Primo rōne infidelitatis.
Scdō rōne viciositatis

Tertio rōne vanitatis.

Primo rōne infidelitatis.

Nullus quidē infidelis i sua infidelitate decedens pōt ad vitā puenire brām. neq; vera ē imo falsa z reprobissima illoz opinio q̄ dicūt vnūquē q̄ in sua secta z erronea religiōne saluari. In q̄t enīz apostolus ad hebreos. xi. c. Sine fide impossibile ē placere deo.

Et idem ad ephesios. v. c.

Unus deus vna fides. Et i. c. i. de summa trini. z fide catho. dicat. Vna ē fidelīuz vniuersalis eccia extra quā null⁹ omīno saluaf. Idē pfirmat in glo. in. c. i. extra de hereticis. Et. xliij. di. c. Quā eps. Et xxij. q. i. c. apte. z in. c. Q̄ ex sola. xxij. q. i. vbi habet. Q̄ in figurā q̄ nullus extra ecclesiam saluaf. oēs q̄ reperi sūt extra archā noe pieri i diluuiio.

Sed ipse iesus veritas et vita. Marci vlti. ca. dixit. Qui crediderit z baptisat⁹ fuerit. salu⁹ erit. Qui pō nō crediderit z dēnabit. Quis enumeret ifidelīū tot varietates cātāq; multitudinē idolatraz videlicet colentiū et herā. colentiūz elemēta. colentiū hoīes. colentiū statuas. colentiūz bestias z serpētes. Iudeoz xpm eis pmissam z ad eos venientes psequentīū vsq; in diē hodiē.

nū. Saracenoz z aliarū gentiū ac populoz sequētū spurciciā. **Da** homeni hereticorū q̄ ptra fidē tot pnciosos erogaturū errores. hi omīs quot quot fuerūt a principio mundi vsq; nūc z quot sequenter dēnabūt a iusto deo vt in eternū hīrent i inferno. **S**cōdo cōstare pōt q̄ plures homīes dānabunt q̄ saluabūt rōe viuosificat. xpiani vtiq; oēs viuis arq; pccis dediti in pctō mortali suā vitā finietes quorū grādis ē numerus saluari minime poterūt. **Hoc** christ⁹ expressit dū dixit. **Matth. xij. c.** Simile ē regnū celoꝝ sagne misse in mare z ex omni genere pisciū pgregātī. Quamcū impleta esset educētes z secus litus sedētes elegerūt bonos in vasa sua. malos autē foras miserūt. Sic erit in cōsummatione seculi. exhibūt angeli z separabūt malos d me dio iustoz. z mittēt eos in caminū ignis. **Hinc** hiero. in epistola ad filiā mauriciū de pmedatione virginītatis inquit. Nemo te circūueniat. imo sermone seducat. non nisi scōs z simplices celestis aula suscipiet. Nullū apud deū habet malicia locū ab omī do lo z nequicia mundi esse necesse ē qui cupit regnare cum

xpo **Et** aug. li. de fide ad pe-
trū ait. firmissime tenet nulla
tenus dubites. nō oēs qui in
tra eccliam catholicā baptizā
tur accepturos esse vitā eter-
nā sz eos q̄ pcepto baptisma-
te recte viuūt. Regnū enī ce-
loꝝ sicut heretici iudei infide-
les z scismatici nō habebunt
ita z catholici criminosi possi-
dere nō poterūt. **Nec** ē mirā
dū q̄ xpiani mali dñabūtur
qm̄ **vt** dicit ambro. xxi. q. v.
c. caute fratres. **Cauere** frēs
mendaciū. qz oēs qui amant
mendaciū: filij sunt diaboli.
Nō solū aut in verbis sed si-
mulatis opibz mendaciū psi-
stūt. **Mendaciū** nāqz ē xpia-
nū se dicere. z opa xpī non fa-
cere. **Picite** mihi o chustia-
ni. **Quid** sonat hoc dignum
nomē. quid vel significat. **Au-**
dite obsecro z intelligite cap.
Cū venisset. extra. de sacra vn-
ctione vbi sic habet. **A** chri-
sto xpiani dicunt. tanqz vncti
deriuētur ab vncto. vt omēs
currāt in odore vnguētoꝝ illi-
us cuius nomē oleū ē effusus
Ad idem ait aug. li. iij. de
doctrina xpiana. **Et** sacra-
mēto vnctoīs xpianoz olium
vocabulū descendit et nomen
Nō nomē ille frustra sortitur
q̄ xpī minime imitat. **Sed**
vñ nomē istud aut qm̄ sūpsit

iniciū. **Cur** cōi nobilitat? spi-
ritualis vocabulo xpiani no-
minamur. **Et** ad hoc ita rñ-
det **Eusebius** li. ij. histo. ec-
clesiastice. **Cū** passim p genti-
liū populos diuina effunderz
dignatio pzmū. **Cornelius**
apud cesareaz palestine vrbē
maximā cū omni domo sua
ad fidē xpī **Petro** ministran-
te pducit. **Tam** inde q̄ pluri-
mi z alij ex gētibz apud antio-
chiā ad fidē venerunt eozum
p̄dicatione ptracti. **Per** q̄s z
antiochie florētissima congre-
gatur ecclesia. in qua etiā erāt
pphetici ordinis viri q̄ pluri-
mi cū q̄bz z barnabas z pau-
lus. **Quibz** omnibus pariter
in gratia dei z vnanimitate d̄
gētibz. **Ibi** primuz discipuli
veluti p̄bēni fote sumpto vo-
cabulo appellati sunt xpiani.
Idez ponitur in actibz ap̄lo-
ru. c. xi. **Si** igit xpiani nuncu-
pari gloriamur. cur nō erube-
scimus omni dei timore post
posito in tot facinora ruere.
Cur nō p̄cordāt sacra cū no-
mine. **debet** enim nomen esse
psequēs rei. vt scribit. xxi. di.
c. **A**leros. z de p̄bendis z di-
gnitatibz. c. **Cū** serui. **Et** in
statura de dona. s. est. **heu**
heu impletū sp̄scim? dictuz
pauli ad t̄tū. ij. c. **Cō**stitetur
scz xpiani se nosce deuz facis

autē negāt. Audite auribus
cordis vocem dñi nostri iesu
xpi dicētis Barthel. vii. ca.
Nō oīs q̄ mihi dicit dñe dñe
intrabit in regnū celoz. Sed
q̄ fecerit voluntates p̄ris mei
q̄ in celis ē ipse intrabit in re/
gnū celoz. Quis ē hic ⁊ lau/
dabimus eū. qm̄ vt vidimus
paucissimi reperiunt in quoli/
bet statu in quolibet gradu i/
quouis exercitio in q̄libet eta/
te vel sexu q̄ recte viuāt. q̄ vir/
tutes amplectātur detestētur
q̄ vicia. Rara inqt Hiero.
aduersus vigilantū vir⁹ est
nec a plurib⁹ appetit. Et omi/
dius li. ij. de ponto. Nec faci/
le multis inuenies milib⁹ vnū
virtutē precij q̄ putet esse sui
Quorū igit absq̄ penitē/
tia post p̄missa p̄ctā moriunt
dānatoz consortio deputari
certissimū est. Tertio p̄sta
re pōt. q̄ plures homines dā/
nabūtur q̄ saluabunt ratōne
vanitatis. Sunt inf̄ xpianos
q̄ plurimi q̄ vitā pudicā ⁊ re/
ctā sanctāq̄ pretendētes desi/
cūt a debito fine. s. ipso deo
ad quē sunt oīa opera bōa di/
rigēda. Hi sunt q̄ v̄to vane
glorie tumefacti omia opera
sua faciūt vt videātur ab hoī/
bus. de quib⁹ iam dixim⁹ in
sermone de vana gloria i qua/
dragesimali de penitētia.

Quod dānatio reproboz
nō repugnat bonitati nec ca/
ritati neq̄ voluntati summi dī
sicut quidā falsi conati sunt p̄/
suadere. Capitulum scdm̄
Secundū mysteriū de
clarandū de numero
dānatoz dīct⁹ contra
rietatis. Sunt enim nōnulli
q̄ p̄trariū veritatis iam dicte
improbe tenēt asserētes cum
origine q̄ nō solū nō damna/
būtur multi imo q̄ null⁹ erit
p̄petuo dānādus. Et ad h̄ i/
ducunt tres rationes.

Prima dīct⁹ bonitatis.

Secūda charitatis.

Tertia voluntatis.

Prima ratio istoz dīctur
bonitatis. Arguunt q̄ppe sic
Ribil ē aut tenendū vel asserē/
dū qd̄ repugnet diuine boni/
tati ex eo qd̄ de⁹ bon⁹ ē. Et vt
aut d̄ om̄isus in libro de diuī/
nis nomib⁹. A summo bono
nō egredit nisi bonum. Et
Hiero. ad pauli. Bonus est
deus ⁊ oīa quēcūq̄ facit be/
na sint necesse est. sed dānatio
tot milia milia hominū repu/
gnat diuine bonitati: qm̄ pena
dānatiōis mala est ⁊ pessima.
ergo deus nullū dānabit. sed
oib⁹ tribuet eternam salutem
Hoc est qd̄ scribit lacrt⁹
li. de ira dei in p̄ncipio. Anī/
ma duerri inquit sepe donate

id existimare plurimos quod
nonnulli philosophorum putave
runt non irasci deum quia benefi
cia sit omnimodo natura diuina
nec nocere cuiusque prestantissime
atque optime congruat potesta
ti. **I**nsuper arguunt predicti
Quia iniquum videtur ut ineq
ua equalibus dentur. omnes au
tem homines equales sunt et sim
naturam et sim peccatum origina
le. igitur bonitas dei non de
buit alios predestinare et alios
reprobare. **A**d hec respon
det **Thom.** i. pre. q. xxiij. arti. v.
in responsione. **A**d tertium. quod ex ipsa
bonitate diuina ratio sumi potest pre
destinationis aliquorum et repro
bationis aliorum. **S**ic enim deus
dicitur omnia propter suam bonitatem
fecisse ut in rebus diuina bo
nitas representetur. **N**ecessesse est au
tem quod diuina bonitas que in
se est una et simplex multiformi
ter representetur in rebus pro
pter hoc quod res creata ad sim
ilitudinem diuinam attingere non
potest. **E**t inde est quod ad com
pletionem vniuersi requirit di
uersitas rerum. quare quedam al
tum. quedam infimum locum te
nent in vniuerso. **E**t ut multi
formitas graduum conseruetur
in rebus deus permittit aliquam mala
fieri ne multa bona impediatur.
Si ergo consideremus totum
hominum genus sicut totam terram

vniuersitatem. **V**oluit ergo
deus in hominibus quantum ad
aliquos quos predestinat suam
bonitatem representare per modum
misericordie parcendo. **E**t quod
tamen ad aliquos quos repro
bat per modum iusticie punien
do. damnare itaque reprobos
facit ad bonitatem dei que diuina
natio cum sit malum pene est ma
lum finem quid et bonum simpli
citer. ut idem **Thom.** ait. in. q.
lxxix. et xxiij. q. xix. **D**eus enim ius
te damnat et punit reprobos
qui sua voluntate delinquant.
quia ut dicit **Aug.** xxiij. q. iij. c.
Nabuchodonosor **G**alis ire
nuncius deus redderet interitum
si non spontaneum inueniret hominem
habere peccatum. **E**t si dices
retur. cur deus voluntate illam
homini dedit quare preuidebat
deficere. **R**espondet **Aug.** li. xi. c.
cuius dei. c. xviij. dicens. **D**eus
sicut naturarum bonarum optimus
creator est. ita malarum voluntas
tamen iustissimus ordinator ut cum
male ille vult naturis bonis
ipse etiam bene vult voluntatibus
malis. **E**t rursum si alius in
terrogaret. **Q**uare deus qui
busdam copiosiora dona gra
tie concessit quam alijs. **R**esponderet
Aug. super **Jo.** dicens. **S**i que
ris. quare huc trahat. illum non
trahat noli iudicare si non
vis errare. hec ille. **N**ec pro

pterea iniuste agit deus. q̄a in
his que ex gratia dant̄ p̄t ali
quis p̄ libito suo dare cu vult
plus vel minus d̄ūmodo nul
li subtrahat debiti. **¶** Et hoc
est q̄ dixit paterfamilias **Ma
thei. x. c.** Tolle qd tuū est ⁊ va
de. an non licet mihi qd volo
facere. Propterea inq̄t **Aug⁹**
p̄tra pelagiū. Inscrutabilia ⁊
incōprehensibilia nolo vt iter
roges: q̄a qd lego credo ⁊ ve
neror. Nō aut̄ discutio Quis
est aut̄ homo qui respondeat
deo. Nunq̄d dicat figmentum
ei q̄ se finxit. Quare me sic se
cisti. habet enī potestātē figu
lus luti ex eadē massa aliud q̄
dem vas facere in honore: ali
ud in contumeliā. **¶** Et **Bre
go. xxi. li. moralū. ca. xij. ait.**
Multos videmus quotidie
q̄ iusticie luce resplendent ⁊ tñ
ad finē suū nequitie obscurita
te tenebrant̄. Et multos cerni
mus peccatorū tenebris obuo
lutos. Et tñ iuxta vire sue ter
minū rep̄te reddi iusticie sue
liberos. Multos enim noui
mus semel inuentā viā iusti
cie illibate vsq̄ ad obitum te
nuisse. ⁊ p̄lerosq̄ p̄sperim⁹ vi
q̄ ad obitū cep̄ra semel crimi
na sine cessatione cumulasse.
Quis ergo inter ista occulto
rum iudicioꝝ nubila mentis
sue radiū mittat vt aliq̄ consi

deratione discernat. vel q̄s p̄
duret in malo. vel q̄s perseue
ret in bono: vel q̄s ab infimis
conuertat ad sūma. vel q̄s re
uertat a sūmis ad infima latēt.
hec sensus hominū nec quic
q̄s de cuiuslibet fine cognoscit
q̄a diuinorū iudicioꝝ abyssus
humane mentis oculo nulla
ten⁹ penetrat. Videm⁹ nāq̄
q̄ dei aduerſa gentilitas iusti
cie luce p̄fusa est. Et iudea du
dū dilecta p̄fidie est nocere ce
cata. Scimus etiā q̄ latro de
patibulo transiit ad regnum.
Juda de apostolatus gloria
est lapsus in carraz. Et infra
video paulū ex illa p̄secutiōis
seuitia ad gratiā apostolatus
vocatū. Et tñ sic iter iudicia
occulta formidat vt reproba
ri se etiā postq̄ vocatus est ti
meat. Ait enī. Castigo corp⁹
meū ⁊ seruituti subijcio. ne for
te alijs p̄dicans ip̄e reprobis
efficiar. **¶** Scda rō istoz q̄ te
nēt q̄ null⁹ erit p̄petuo dānā
d⁹ d̄r caritat⁹. Ait ei q̄ de⁹ ex
charitate misit in mūdū filiū
suū vnigenitū. non vt iudicet
mūdū: sed vt saluet mūdus
p̄ ip̄sum. vt d̄r **Jo. iij. ca.** Fuit
aut̄ filij dei meritū infinitū p̄
pter p̄sonalem vnionē. de quo
sic ait **Bonauen. in. iij. di. xij**
q. ij. in r̄sione ad eternū. De
ritū xpi est infinitū. Infinitas

aut illa confurgit ex vnione il
lius aie ad psonā diuinā: ob
quā vnione nō tñ homo sed
etia deus mori dī. In corpo
re pō questiois ita dicit. Pro
pter hoc q ille hō erat dei fili
meritū illius pensat fm digni
tate illi⁹ psonē a qua erit op⁹
z ppter ea meritū passionis sue
in infinitū excedit merita pas
sionū nostrarū. Et ob hoc qd
deus erat: mors eius pensata
fuit tñ quātus erat ille q mo
riebat. z ideo quantū ad suffi
cientiā si infinita milia hoīūz
essent reatu originalis astricta
potuissent per illius passionis
effectū esse liberata. Et iō leo
papa in sermone de natiuita
te inq̃t. Dñs noster iesus xps
mortis peccatiz destructor si
cut nullū a reatu libez reperit
ita liberādis omnibus venit.
Ergo oēs hoīes merito chri
sti saluandi erūt. **¶** Respondet
Bonauen. dis. xix. terrij. Qd
merito xpi liberemur ab om
ni culpa. z pena eterna suffi
cienter sed nō efficienter. qā de
creuit pijsimus deus in quo
libet statu hominē saluare ip
so volente. **¶** Quare dīc Au
gustinus in li. de libero arbi.
Qui fecit te sine te non salua
bit te sine te. Et si argueretur
q idem Aug⁹ ait virtutē de⁹
in nobis sine nobis opat. igit

deus opat nostrā salutē abs
q nostro p̃sensu. Rūder alex.
in. iij. sume. q Aug⁹ nō p̃tra
dicat sibi p̃psi. qm deus nō sal
uat te sine te p̃sentiente q fecit
te sine te efficiēte. Et sic deus
opatur virtutē in nobis p̃sen
tientibz sine nobis efficientibz
Sicut igit lumen solis suffici
enter quantū in se est diffūdit
z cōmunicat omnibz. si tñ ali
q in p̃domo se recludat z fene
stras vel ostia claudat illis se
subtrahit. Ita z meritum xpi
cōmunicabile est oibz: sed nō
oibz cōmunicat. qā nolunt
agere portas cordū suoz qui
merito diuina vltione feriēdi
erūt. **¶** Tertia rō eoz q tenet
q nullus erit p̃petuo dānan
dus. sed q oēs hoīes erūt sal
ui: dīc volūtatis. Dānatio in
qunt reproboz est p̃tra dei vo
luntate. ergo nullus dānabit
p̃bat p̃ns p illud qd scribitur
in ps. z de cōse. dis. ij. c. **¶** Dia.
Dia quāqz voluit dñs fecit
in celo z in terra in mari z in
oibz abyssis. Ans aut ma
nifestū ē. qā ezechielis. viij. c.
dixit de⁹. Nolo mortē pecca
toris. Et itez ibi. Nō volūta
tis mee est mors impij. z pau
lus. i. ad timotheū. ij. ca. ait.
Vult deus oēs hoīes saluos
fieri. Et petrus p̃ma sua cano
nica sua. ij. c. De patient agit

propter nos nolens aliquē pīre.
Sed his rīdet **Damas.** **Qd**
de⁹ vult oēs hoīes saluos ēē
volūtate absoluta z antecede
te. nō aut volūtate pūte z cō/
ditioata sicut plene posuim⁹
in quadagesimali nostro de
pnia in sermone de amore dei
ad aīam rōnalem. **Qd** vtrūq⁹
nil aliud est nisi qd de⁹ dispo
sūt ita oēs. q si volūt. saluari
pūnt. z qd nō oēs saluari volūt
ideo nō oēs deus saluabit.

Sed rursus psumptiose re
qūnt quare deus sic voluit fa
cere celū z terrā. quare de⁹ vo
luit multa que voluit z noluit
it alia. **Quibz sanctus Tho.**
i. pre. q. xix. ita dicit. qd nō po
test assignari causa volūtatis
diuine. vnde lz debeamus si
volumus scire effectus inqre
re causas illoz. qd vt dī. i. po
sterioz. **Scire est rē per causā**
cognoscere. Et quattuor sint
cause. s. efficiēs. material. for/
malis. z finalis. vt pōit ibidē
philosoph⁹. z vna p alterā de
monstret. vt dicit idē in. ij. de
aīa excepta causa finali. tñ vl/
tra illas causas cū querim⁹ d
fine quare sic ē talis finis nul/
lam causā habemus pter di
uinā voluntatē que sic statuit
Et si vltimus querimus. q
re deus sic voluit. nulla ē alia
causa nisi sua pprīa voluntas

qz. s. sic placuit. z sic placuit qz
sic voluit. sic voluit qz sic pla
cuit. **Hinc Aug⁹ li. lxxvij.**
q. inqtr. Qui querit quare de⁹
voluit mundū facere. causam
querit volūtatis dei. oīs autē
causa efficiens maior est eo qd
efficit. Nihil aut maius est vo
luntate dei. nō ergo causa que
renda ē. **E**t idē **Aug⁹ ptra**
manicheos li. i. ait. Si qui di
xerit qd idest cur placuit deo
facere celū z terrā. Rīdendū
ē eis qui voluntatē desiderāt
nosse causas z voluntatē dei
scire querūt q volūtas dei om
niū qui sunt ipa sit cā. Si enī
habet causam volūtatis ē ali
quid qd antecedit voluntatē
dei. qd nefas est credere. Qui
ergo dicit quare de⁹ fecit celū
z terram. rīdendū est qd vo/
luit. volūtas enī dei causa est
celi z terre. z ideo maior est vo
lūtas dei qz celū z terra. Qui
aut dicit. quare voluit de⁹ fa
cere celū z terrā. maius aliqd
querit qz est volūtas dei. nihil
aut maius iueniri pōt. **Cō**
pescat ergo se humana teme
ritas z id qd nō est querat ne
id qd est nō inueniat. hec ille.
Idē in snia refert Dg⁹ in. i.
di. lxxv. **Qd** qui causam volū
tatis diuine qrit aliqd maius
eo qrit cū nil maius ipsa sit.
Qd solus deus cognoscit

numez electorum ⁊ de ea assu-
mendis ad ordines angeloz.

Capitulum tertium.

Quartū mysteriū decla-
randū de numero dā-
natoz dī claritatis. in
quo exquirere libet. An dānato-
rū ⁊ electoz numerus defini-
nate cognosci possit q̄t. s. f. ho-
mines dānabū ⁊ quot salua-
bunt. **A**d qd̄ referim⁹ illud
qd̄ **G**rego. posuit in quadam
collecta. s. q̄ soli deo cognitus
est numerus electoz in supna
ciuitate locādus. Nouit itaq̄
deus solus quot p̄destinauit
electoz suoz numero cōputā-
dos. ⁊ quot reprobaui ignis
eternib⁹ decoquendos. ⁊ de h̄
loquit⁹ aug⁹ in li. de correptione
⁊ grā ubi ait. Certus ē p̄-
destinatoz numerus q̄ nec au-
geri pōt nec minui. Fuerūt tñ
qd̄dam qui fm̄ **T**ho. i. parte. q̄
triū. **F**also dixerūt q̄ numer⁹
ille est certus ⁊ cognitus deo
formaliter. sed nō materialit.
v̄puta si dicerem⁹ certū eē q̄
centū vel mille saluent. nō aut
hī vel illi. tñ deo numerus ille
tā formaliter q̄ materialit co-
gnitū esse p̄stat. sine cuius vo-
lūntate nec boni p̄miū nec ma-
li ⁊ reprobi penā erūt acceptu-
ri q̄ oīa nouit anteq̄ fīat. **D**e
hominib⁹ p̄o cū hoc naturalē
cognitionē excedat null⁹ pōt

hōe nosce vī p̄prie nature ⁊ na-
turalis intellectus. neq̄ alicui
reuelauit deus hoc singulare
secretū. **I**nueniunt sunt ⁊ alij q̄
l̄z determinate diffinire nō sunt
ausi numez electoz in p̄tula-
ri. tñ in generali varia sūt opi-
nati. Quidā enī dixerē q̄ tot
ex hoīb⁹ saluabunt quot an-
geli ceciderūt. Alij p̄o q̄ tot
q̄t fuerūt angeli p̄mo conditi
⁊ q̄ remanserūt q̄ ceciderunt

Primi asserentes q̄ tot ho-
mines saluabunt quot angeli
cecidērūt. moti sunt ad sic te-
nendū. qm̄ angeloz ruine per
hoies saluandos restaurabū
Hoc asserit m̄ḡ in. ij. di. ix. ⁊
pbat per illud qd̄ dī ps. c. ix.
Judicabit in nationib⁹ imple-
bit ruinas. Et de hoc etiā est
glo. sup̄ illud ps. **C**onstitues
eos principes dicens. **E**legit
paupes vt exultaret ad ordi-
nes celi q̄ sūt ex hominib⁹ ⁊
angelis. Et ad idē sic scribit
aug⁹ in encheridion. **S**upna
hierlm̄ n̄ra m̄r ciuitas dei nul-
la ciuiū suoz nūerositate frau-
dabit. aut vberiore etiā copia
fortasse copia regnabit nec enī
numez aut sanctor⁹ hoīz aut
imundoz spiritūū nouū in
quoz locū succedētes filij ca-
tholice matris que sterilis ap-
parebat in terris in ea pace de
qua illi cecidere sine vilo tēpo

ris termino pmaebūt. hec ille

Advertendū tñ fm **Bona-**
uen. di. ix. ij. li. **Q**uod angeli qui
 ceciderūt nō fuerūt in ordine
 simpliciter: sed fm qd. naz ad
 pfectionē ordinis duo cōcur/
 rūt. **N**atura tanq̃ fūdamētū:
 ⁊ dispositio ⁊ grā vt comple/
 mentū ⁊ pfectio. **E**t q̃a aliqd
 tūc dī esse fm qd qñ est in sola
 dispōne. tūc esse simpliciter qñ
 est in sua pfectōe cū demonēs
 ⁊ angeli i naturalibz pueniāt.
 Dī aliqn̄ demonēs fuisse de di/
 uersis ordinibz angeloz q̃uis
 nunq̃ plene fuerint in aliq̃ or/
 dine vnde hec intelligitur fm
 quid non simpliciter. **Q**uod p̃o
 hoīes pnt ad eminentiā grē ⁊
 glorie in qua sūt angeli eleua/
 ri pōt ex hoibz ⁊ āgelis id ē or/
 do p̃stitui. **E**t si diceret q̃ ma/
 ior est vnitas in supna hierlīm
 q̃ in ecclesia militante. **S**ed
 nūc in via ordo hominū non
 admittit intra sui vnitatē di/
 uersū in natura. ergo videt q̃
 cuz hō differat spē ab angelo
 q̃ ex angelis ⁊ hominibz vnus
 ordo. **R**ūdet **Bonaue.** q̃ nō
 est simile. q̃a hō nullū aīal iue/
 nire pōt simile sibi in p̃formi/
 tate rōnis. **N**ō aut ⁊ angelus
 in p̃cipitatione rōnis pueniūt
 ⁊ qd pl⁹ est in deformitate glo/
 rie. ⁊ ideo pnt in eandem socie/
 tatē ⁊ eiusdē societatis ordinē

p̃trauenire. **E**t hac itaq̃ or/
 dinū celestū p̃fectione que cō/
 stat ex angelis ⁊ hominibz mo/
 ti sūt illi qui dixerūt q̃ tot ho/
 mines saluabunt quor̃ angeli
 ceciderūt. **S**ed **Ansel. i li.**
Cur de⁹ hō. phare conat̃ plu/
 res esse futuros hoīes saluan/
 dos q̃ fuerūt angeli qui ceci/
 derūt. ⁊ huic opinioni concor/
 dat **Bonaue.** asserens q̃ ad
 huc sup nouē ordines angelo/
 rū ad detur ordo decimus ex
 his qui in vita ista nō perue/
 nerūt ad tantā meritor̃ excel/
 lentiam vt exaltent̃ ad ordines
 angeloz. **S**ed meritis xpī sal/
 uati decimū tenent gradum ⁊
 hec positio satis videt̃ pbabil⁹
 nō solū ppter imperfectionem
 meritor̃ quā habent multi in
 via: sed etiā ppter p̃fectionem
 electoz quantū ad numerum
 que erit in hierlīm superna. qm̄
 p̃fectio maxima in numero de/
 nario consistit. qz in illo ē p̃fe/
 ctio ⁊ status numeri. **E**t h̄ vi/
 detur mystice designari **Lūc**
xv. c. in parabola de muliere
 amittente vnā dragmā q̃ de/
 cem habebat ⁊ accensa lycer/
 na euerit domū ⁊ diligēter il/
 lam quesuit donec inuenit: et
 illa inuēta p̃uocauit vicinas
 dicens **C**ongratulamini mi/
 hi qz inueni dragmā quam p/
 diderā **P**er quam dragmā

peccatores penitentes intelli-
guntur qui sola penitētia sal-
uari possunt. **D**ragma scdm
glo. munus est habens imp̄s/
sam regis figuram. **Q**uare
videtur q̄ multo plures et ho-
minibus saluabūtur q̄ fuerit
angeli preuaricatores. si autē
erunt tot quot angeli reman-
serunt aut quot remanserūt z
cecidērunt temerariū est asserere
z presumptuosum. quia vt
Hiero. inquit ad paulinum.
q̄ de scripturis sanctis aucto-
ritatē nō habet eadē facilita-
te contēnitur qua probat. idō
relinquemus hec secreta isru-
tabilia ei cui nihil absconditū
est. **N**os vero scrutam̄ dili-
genter ita nos gratos efficere
deo viuēti vt peccata dete-
stantes participes fieri merea-
mur gratie sue per quā asse-
mur hereditatē celestis regni
in quo viuūt deus omnipotēs
p̄ infinita secula scloz. **A**men
Quīca sexagesime. **D**e tri-
bus nocuētis peccati mor-
talis prop̄ que merito vnus/
quisq̄ peccata vitare debet.

Sermo secundus.

Uenit diabo-
lus z tollit verbū
de corde eoz ne cre-
dentes salui fiant.
p̄ba sunt redēptoris n̄i. **L**u-
ce. viij. c. z in euāgelio hodie

no. **G**rauiissimū inest pericū-
lū animabz pctōz dñi suaderi
te diabolo sui status miserā
nō agnoscūt. **I**d equidē do-
losus ille serpens calliditate
multa suggerit illis quos ad
peccata precipitauit vt nō exi-
stimēt maculā deformitarem
pōdus z dāniuz pcti. **Q**ua-
de re pleriq̄ sic excecari negli-
gūt dñi t̄ps hñt z facultas da-
tur vitā suā malā corrigere z
in melius reformare. **C**ū enī
laborent grauiissima infirmu-
tate peccati arbitrantur se sa-
nos. **E**t vt augustin⁹ reuert̄ su-
per psal. l. **N**emo ē insanabili-
or eo qui sibi sanus videtur.
Propterea **S**en. ad lucillum
inquit. **N**on est extrinsec⁹ ma-
lū nostrum intra nos ē in vi-
scentibz ipsis sedet. **I**deo diffi-
cilius ad sanitatem venimus
quā nos egrotare nescimus.
Ut itaq̄ malicia diaboli cō-
fundant z pctōres reuert̄ ad
deū i p̄nti finōe de nocuēt;
pcti mortal' dicturi erunt. no-
tabimus autem tria nocuē-
ta ipsius dānosissima q̄ dia-
bolus abscondere nititur et a
mētibus tollere peccatorum.

Primuz nocuētū dicit̄
volūtatē deprauatio.

Scdm rōnis peruersio.

Tertiu libertat' subiugarō

Quod peccatū facit homi-

nis voluntatē maligna que a deo data est homini bona licet sit ad bonū et malū vertibilis. Et qualiter omne peccatum est voluntarium.

Capitulum primum

Primū nocumentum peccati dicitur voluntatis depravatio, facit namque voluntatem quā deus dedit homini bonam prout nāqueque malignam. Nam ut inquit aug⁹. in libro de duabus animabus. Peccatus est voluntas retinendi vel sequendi quod iusticia verat. Et ut idē ait. xv. q. i. c. i. Voluntas est animi motus ad aliquid vel non imitandum vel adipiscendum. Et secundum Alexandrum in. ij. summe interpretatis verbis. Augusti. accipit iusticiam non prout est virtus specialis sed pro iusticia generali que idem ē quod omnis virtus scilicet secundum quod im-portat rectitudinē voluntatis que attenditur secundum omnem virtutem cuius due sunt partes secundum aug⁹. scilicet declinare a malo et facere bonum. et de hac dicit saluator noster matthei ca. vi. Primū quare regnū dei est iusticia ei⁹. ubi glo. ait. Iusticia regni ē oīa que xps docuit obsequare. Cū autē hāc obsequantia cedit. voluntas bona ē

nō solū bonitate nature sed etiam bonitate virtutis et moris De qua sic scribit Aris. in. ij. ethicorum. Virtus est quod bonū facit habentē et bonū op⁹ eius reddere. Sed pro clario re huius partis noticia tria du-bia proponemus.

Prīmū verū oīm hoīz voluntas sit naturaliter bona.

Secūm ut de⁹ debuit dare homini voluntatē ad malum vertibilem.

Tertiū verū oē peccatū sit voluntarium.

Ad primū dubiū rōdem⁹ fm veritatē quod oīm voluntas est naturaliter bona quod probatur tripliciter.

Primo rōne dei naturā or-
Secūdo rōne ob- (dinātis lecti mouentis.

Tertio rōne vicij triantis
Primo probat⁹ quod oīm voluntas sit naturaliter bona ex eo quod de⁹ creator et auctor nature omnia bona fecit. Vidit namque cuncta que fecerat et erat valde bona ut scribit Gen. i. c. Int cetera autē suorum operum instituta animarū rōnale produxit potētiam multipliciū varietatē decoratā. ut Aris. doc. i. ij. d. aia Et 13 ples sunt potētie. scilicet quoniam oēs ab anima hnt principiu. ut refert tho. i. q. te. q. lxxvij. in ut ipsa anima ubi subiecto sit intellect⁹ et voluntas

Et has necesse ē remanere eti-
am destructo corpe cū subie-
ctū eaz. i. aia remaneat in mor-
talis. alie pō potentie. s. nutri-
tiua sensitiva et motiva sunt in-
iuncto vt in subiecto. et quia
destructo subiecto non potest
accidens remanere. ideo cor-
rupto coniuncto. i. hoīe non re-
manent ille potentie actu sed
tū virtutes sicut in pncipio et i
radice. ¶ Et si obijciat q au-
gustin⁹ li. de spū et aia dicit q
aia recedit a corpore trahens
secū sensum et imaginationem
rationē et intellectū inascibili-
tate et concupiscibilitate. Rñ
dicit **Tho.** q liber ille nō habet
auctoritatē. qā falso ascribitur
aug. Et si adhuc instetur: qā
Luce. xvi. fuit dictum diuini.
Recordare qā receperisti bona
in vita tua. Memoria autem
est potentia sensitiva. Rñ dicit
adhuc **Tho.** q memoria acci-
pi sibi eo modo quo aug. po-
nit memoriā in mente put. s. ē
pctis intellectiue. nō put est po-
tentia partis sensitivae. ¶ Sed
apud eruditos viros magna
est difficultas. an intellectus
sit nobilior potentia volūtatē
Quidā dicunt q sic. nā vt ait
Tho. i. pre. q. lxxviii. Illa po-
tentia altior et nobilior ē cui⁹
obiectū est abstractū. sed ob-
iectū intellectus est abstractū

us obiecto volūtatē. qā obie-
ctū intellectus fm cōmunem
modū loquendi est verū. obie-
ctum volūtatē ē bonū. Sed
bonū i omnib⁹ reb⁹ reperitur:
verū aut solū in aia. ergo ob-
iectū intellectus ē abstractū.
ideo. vi. methaph. **Aristo.** ait
Bonū et malum sunt in reb⁹:
verū et falsū sunt in aia. Pre-
terea mouēs est nobilior moro
et agens pstantius passio ex ter-
tio de aia. sed intellectus mo-
uet volūtatē. qz non pōt ferri
in bonū nisi cognitū per intel-
lectū. ergo intellectus nobilior
est potētia qz voluntas. ¶ In
sup aristo. in. x. ethicorū ponit
intellectum altissimā poten-
tiam aie. ¶ Alij pō dicunt q
volūtas est nobilior intellectu
ex eo q informatur nobiliori
habitu. nā volūtas charitate
intellectus pō informat fide.
Charitas aut nobilior ē fide
igit volūtas nobilior est intel-
lectu. Confirmat hec opinio
auctoritatib⁹. Nā **Bern.** in li.
de libero arbi. asserit. quodā-
modo rōnem eē pedissequam
volūtatē. Et **Ansel.** in li. de
ceptu dyginali. Dñus totius
regni aie attribuit volūtatē. et
Aristo. in. vij. polit. inquit. Po-
tentia qua eligimus pncipan-
tis ē. **Richar.** adhuc i. iiii. di-
glix. Inter alias rationes hāc

afferit fore precipuā. **Q**uod vo-
luntas sui obiectū respicit
ratione nobiliori. Bonū enī
est obiectū volūtarū. **E**ns ob-
iectū intellectus. **R**atio autē
boni est perfectior q̄ sit ratio
entis. **H**oc videtur acceprare
aliquo modo sanctus **Tho.**
asserens q̄ licet absolute intel-
lectus sit perfectior q̄ volun-
tas. cū voluntas est nobilior
scdm quid. eo q̄ obiectum vo-
luntatis in altiori regit. **A**d
istaz opinionum p̄cordiam.
Quidā nō incongrue dicunt
q̄ si quis has duas potētiās
p̄sideret philosophice intelle-
ctus est prestantior volūtarate
Sed theoloice loquēdo vbi
merita et demerita p̄siderant.
volūtas altior ē q̄ intellectus.
qm̄ p̄m volūtaratē imputatur
meritū et demeritū. vñ ad im-
peritū volūtaris intellectus et
omēs aīe vires et ipsa etiā aīa
tota saluant et dānant nō enī
dānant quis ex eo. qz malū in-
telligit aut saluatur. qz bonū
discernit. sed ideo dānatur qz
voluit malū et saluat qz volu-
it bonū. **¶** **U**n̄ **Aug.** xxx. q.
v. c. **S**icut enim aīe. sicut enī
p̄ctm opus sine voluntate nō
facit. ita et iusticia ex op̄e nō
summat. nisi voluntas fuerit
¶ **R**atio est qz illi imputat pec-
catū qui auctor et motor est p̄n-

cipalis ad mouendū ad cul-
pam. sed volūtas ē huiusmōdi
quare illi ē imputandū. **¶** **Q**ua-
liter autē volūtas mouet. inq̄
ipse **Tho.** p̄ma scōe. q. xvi. q.
volūtas ē respectu finis et oīa
mēbra et vires corporis et res
exteriorēs ad opus applicat p̄-
pter finē. vñ intellectū ad i-
telligendū. oculū ad viden-
dū per volūtaratē applicamus.
id est cū volumus. **S**imilit̄ et res
exteriorēs vt aquā cementum
harenā ad edificationem vo-
mus. et sic de alijs. **¶** **E**t sub-
dit **Tho.** q̄ si rō applicauerit
opus antedicta. hoc erit vt dī-
rigens. nō vt p̄ncipale mouēs
Similit̄ si alie vires et anime
potentie antedicta applicant
ad opus hoc faciūt vt iperius
exequant volūtaris. ad quam
comparant sicut instrumenta
ad p̄ncipale agens. **E**t iō q̄a
actio attribuit p̄ncipali ager-
ti et nō instrumentis. ideo opa
nostra dicunt bona vel mala
p̄pter volūtaratē. **V**ides mibi
q̄ ex his dictis a b̄to **Tho.** h̄
loco vltio negari possēt qd̄ dī-
ctū ē paulo aī. q̄ intellectus mo-
ueat volūtaratē. sed dimittam
ista scholasticis disciplinis.
¶ **S**cōdo p̄bat q̄ volūtas om-
niū sit naturaliter bona rōne
obiecti mouētis. vt enī inquit
Tho. p̄ma scōe. q. ix. **I**llō qd̄
b

apprehenditur sub ratione boni et convenientis mouet voluntatem per modum obiecti. ideo Dyonis. in li. de diuino. dicit. Malum est preter voluntatem eo quod omnia appetunt bonum. Et ut refert tho. i. ii. q. viij. voluntas est appetitus rationalis. Omnis autem appetitus non est nisi boni. Illud autem bonum aliquando est verum bonum. aliquando apparens bonum. ideo Aristote. iij. de anima inquit. Quod est notum appetitus non refert verum sit bonum vel apparens bonum. Et ij. philosophorum. finis est bonum vel apparens bonum. Sed querunt si voluntas tendit in malum. quia appareos bonorum quare peccatum imputat sibi. Ad hoc dico quod non propterea quis excusatur. quoniam cum voluntas in toto regno anime sit domina ut est predictum ipsa intellectui mandare debet. ut timeatur an illud peccatum vel malum quod diabolus offert vel sensualitas ipsa sit verum bonum vel apparens cum ad id cognoscendum interueniat lumen diuine gratie vox scripturarum sanctarum et ipsa ratio naturalis in multis. Unde glo. in. c. i. de summa trinita. ait. Non excusatur adam. quia phisio diabolus peccauit. quia debuit ex

plorare apud semetipsum an expedit ei tale consilium. si mandati. vel tho. i. ii. q. i. Tertio probatur quod voluntas omnium hominum sit naturaliter bona ratione vicii contrariantis. Omne enim viciatum et peccatum contrariatur nature. Sed viciatum malum est ergo natura bona. Ubi Augusti. li. xi. de ciui. c. xv. Naturale nullum est omnino peccatum. Et in. c. xvij. Vicius ita contra naturam est ut non possit nisi nocere nature. Et eodem c. ubi est vicius malicie naturam non victata precessit. Quare cum voluntas sit potentia anime rationalis que a deo ad bonum est ordinata et ab ipso semper ad bonum mouetur confiteri cogimur voluntatem omnium naturaliter fore bonam. Sed rursus plerique nos interrogant si mouetur voluntas a deo sicut a motore primo cum ipse sit omnipotens quomodo voluntas ferri potest in malum. Ad quod responderet sanctus tho. i. ii. q. x. art. iij. sequendo Dyonis. Quod ad prouidentiam diuinam non pertinet eorum rumpere naturam rerum. sed seruare: unde mouet omnia secundum eorum conditionem. Ita quod ex causis necessariis per motionem diuinam sequuntur effectus necessarii ex necessitate. Et

causis autem contingentibus
sequitur effectus contingens.
Quia igitur voluntas est acti-
uum principium non determi-
natur ad vnum sed indifferē-
ter se habens ad multa. sic de-
ipsam mouet q̄ non ex necessi-
tate determinat ad vñ. sed res
manet motus eius contingēs
z nō necessarius nisi in hīs ad
que naturaliter mouetur vt ad
volendū bonū in p̄mū z vlti-
mū finē seu beatitudinē z que
p̄ueniūt alijs potētis vt cogni-
tione verti q̄ semp p̄uenit intel-
lectui z esse z viuere z alia huius-
modi q̄ respiciūt p̄sistentiaz
naturalē. **A**d alia vero mouet
volūtas cōtingēt z nō natura-
liter. **C**ū ergo deus mouet ho-
minis voluntatē ad bonū ita
mouet vt ipsa volūtarie eligat
bonū z tendat in illud q̄ si no-
lit nō est ab ipso motore cogen-
da. **R**ursum quidā scire cu-
piūt si volūtas ē naturalit̄ bōa
q̄ est cā vt fiat mala. **A**udiāt
itē **A**ugu. dīcentē li. xij. de ci-
ui. dei. c. vij. **N**ō querat efficiē-
te cām male volūtātē. **N**ō enī
ē efficiēs s̄z deficiēs. **E**t ita cās
dīfectionū cū efficiēs n̄ sint h̄oe-
ficiētes velle inuēire talis ē ac-
si quisq̄ vellere videre tenebras
vel audire silentiū. **S**cōm
dubū fuit utrū z e⁹ debuit hoī
dare voluntatem ad malum.

sicut ad bonū vertibilem. **A**d
quod ita rīdet **B**ona uentura
distin. xij. scđi. **Q**uod licz di-
uina operatō non indigeat ap-
probatione. q̄ vt **H**ieroni. ad
paulinū ait. **B**onus est deus
z omnia quecūq̄ facit bona
sint necesse est. tñ ad excitandā
deuotionē in mente fidelit̄z et
p̄pescendā rabie iniquorum z
blasphemātiū deū i opibz suis
triplex p̄ueniēs rō p̄t assignā

Prima dī diuine potētie.

Secūda diuine sapientie.

Tertio diuine clemētie.

Prima rō est diuine potētie
manifestā de. voluit enī deus
ostendere homini q̄ sicut sine
eo factus nō fuerat. ita nec sibi
ipso persistere poterat. vt q̄ co-
gnosceret q̄ diuinū posse nō so-
lum ē oīs potētie causatiuum.
sed etiā oīs potētie p̄seruatiuum.
z q̄ ille solus ē indefectibilis z
inueribilis. ideo voluit et sibi
placuit creaturā rationabilem
facere vertibilem nec ipsaz con-
firmare i bono quousq̄ illi cō-
staret q̄ ipse solus deus est in q̄
non cadit non posse. **U**n **A**u-
gusti. de pe. di. ij. s. vltimo ait.
solus ille omnipotens vocatur
qui hoc non potest. scz peccare.
q̄ oīa pōt q̄ posse aliqd. posse
vtrum autem deus possit facere
voluntatē creatā ipeccabile
pes naturam dixim⁹ i tractatu

de timore iudicioz dei in sermone de iudicio dei contra hominem lapsum. **S**ecunda ratio quare deus dedit homini voluntatem vertibilem est diuine sapientie. Scire enim bona cum malis ordinare ac ex eis malis bona eligere maioris est sapientie quam ordinare bona cum bonis. et ideo cum non diceret nec possibile esset deum facere mala deus huiusmodi talem facere creaturam que posset in operando deficere et malum committere. ut deus mala illa ordinando in bonum suam sapientiam declararet. **M**anifestat in hoc etiam sapientia summi dei dum iuste retribuit unicuique secundum opera sua. **Q**ue retributio non fuisset nisi deus homines in statu vertibilitatis condidisset quia non mereretur aliquis nec demeretur. et consequens non premiatur. nec punitur nisi per hoc quod est dominus suorum actuum per liberam voluntatem. **I**deo **Hic. 8. pe. di. ij. c.** Si autem alibi necessitas boni facienda ibi nec corona. s. debetur. **A**ccedit et hoc ad maiorem hominis gloriam et laudem abstinere a malo quod facere posset. et sic ex meritis gloriæ obtinere. quod ut **Lactantius** ait li. vi. **N**ulla laus est non facere quod facere non possis. **E**t de hoc est dictum **Hiero. ad demetriadem virginem.** **H**inc utque iam pro

uidendum est etc. ut in sermone primo in alio quadragesimali

Tertia ratio quare deus conuenienter condidit hominem cum voluntate vertibili dicitur diuine elementie. **H**anc deus aperte monstrauit cum filium suum unigenitum misit ut homini lapsus succurreret. **U**n **Gregorius. xij. q. ij. c.** **E**t redemptor ait. **R**edemptor noster totus conditor creaturæ ad hoc precipitatus humanam carnem voluit assumere. ut diuinitas sue gratia quo tenebamur captiui vinculo seruicatus id est peccati pristina nos restitueret libertati. **Q**uotidie adhuc diffunditur erga humanum genus largitas bonitatis dei cum merito unigeniti filii sui tot peccatoribus veniam prebet. **T**ertium dubium fuit utrum omne peccatum sit voluntarium. **E**t ad hoc respondet bonauentura di. xli. scdi libri. quod voluntarium potest dici aliquid tripliciter.

Primo voluntate aliena.

Scdo partim voluntate propria partim aliena.

Tertio voluntate propria.

Primo dicitur aliquod peccatum voluntarium voluntate aliena. **I**llud est peccatum originale quod sine consensu perhibetur. ut **di. l. c.** **M**atores. extra de baptismo. **I**llud namque voluntarium est si non

voluntate eius a quo ē. s. ade.
 Adam enim voluntaria trāsgressione corrumpit se et totā posteritatem. **S**ecundo dicitur peccatum voluntariū partim voluntate propria partim aliena. Illud est peccatū veniale et potissime illud quod consurgit ex repugnantia carnis ad spiritum voluntariū autē dicitur per comparationē ad voluntatem ad eam quia adam deliberatiue voluit peccare. unde et corruptio subsecuta est ex qua oriuntur in nobis motus inordinati qui dicuntur esse peccata venialia. voluntariū autem voluntate propria siue peccantis non ē omne peccatum veniale simpliciter. sed secundum quid. Illud enim ē voluntariū simpliciter quod ē a voluntate preambula et mouente. Illud autem quod oritur voluntate concomitante et non prohibente vel precauente dū possit prohibere vel precauere dicitur voluntarium quod amodo vel interpretatiue pro eo quod talis deordinatio voluntati imputatur. Et hoc modo saltem omne peccatum veniale dicitur voluntarium. quia nemo peccat venialiter nisi cum hēat voluntatis usum. Nemo etiā venialis peccat in eo quod nullo modo potest prohibere necesse potuit precauere. Venialia enim pecca-

ta et si omnia nō possunt precaueri nec prohiberi nullū tamen est singulariter peccatū quod nō possit prohiberi vel quod non potuerit saltem precaueri. Licet enim aliquis sit status in quo necesse est aliquē cadere in aliquod peccatū determinatum. illum tamen statum potuit quis precauere. Et ideo si tūc peccauit voluntati eius imputatur quod uis tunc illud prohibere nō possit. **T**ertio aliquod peccatū est voluntarium voluntate propria. et illud est omne peccatū actuale mortale. Sicut patet in auctoritatibus allegatis in primo sermone quadragesimalis de penitentia in prima parte. Quid igitur conqueruntur peccatores de iusto deo illis et nā penam imminat. Cur potius cum in potestate eorum sit deo vocanti cor exhibere ad penitentiam nō reuertuntur. Quid agis infelix anima peccatrix. Excitare et euigila a sono mortis. Non deerit tibi pater misericordiarū si tu uolueris peccata deponere que sunt in tua voluntate praua fundata. Si tu uolueris deo adiutore saluaberis. Si tu nolueris imputabitur tibi. et pro tuis sceleribus perpetuo condemnaberis.

Quod peccatum peruertit hominis rationem et rationalem creaturam

vilificat facitq; simile bestijs.
z de multiplici rōnis conside
ratione. ¶ Capitulū. ij.

Secundū nocumentū
peccati dī rōnis puer
sio. Per pētū quidem
ordo rōnis pueritur in homi
ne. qm̄ cum homo rōnalis sit
fm̄ rōnis regulā viuere debet
que insup diuine regule meri/
to debet subdi. Cū pō homo
labitur in peccatū. regulā rō/
nis p̄termittit. ¶ Sed p̄ intel
ligentia pleniorē tria sūt i hac
pte de rōne consideranda.

Prīmū dicitur diffinitio.

Secundū distinctio.

Tertiū ligatio.

Quid est rō. z quomodo in
solis hominib; reperitur. ¶ Pri
mū quod est de rōne conside
randū dicitur diffinitio. Dif/
finitur nāq; ab alexandro i. iij
sūme sic. Rō est virtus colla/
tiua vnius ab alio. Ubi notā
de sunt aliquē theologie p̄posi
tiones. ¶ Prima est q; rōj nō est
alia potentia ab intellectu fm̄
Tho. i. parte. q. lxxix. Nam vt
aug⁹ dicit. iij. sup gen. ad lraz
Illud quo homo irrōn abili/
bus aialib; antecellit est ratio
vel mens vel intelligētia vel si
quo alio vocabulo cōmodius
appellatur. Sed intelligere ē
veritate intelligibilē apphen/
dere simpliciter. Rōcinari au

tem est pcedere de vno intelle
cto ad aliud: ad veritatem in
telligibilē cognoscendā. ¶ Se
cunda p̄positio. q; ratio nō re
peritur p̄prie i angelis ex eo q;
ipsi perfecte possident fm̄ mo
dum suenature cognitionē in
telligibilis veritatis. z non ha
bent necesse pcedere de vno
in aliud. sed simpliciter z abs/
q; discursu veritatem rei app̄
hendunt. z ideo dicuntur in/
telligētie seu intellectuales sub
stantie. Homines pō ad intel
ligibilem veritatem cognoscē
dam perueniūt pcedendo de
vno in aliud. Ideo dicuntur
rationales: ex quo ratiocinari
comparatur ad intelligere sic
moueri acq̄scere. sicut acq̄re
re ad habere quorum vnum ē
perfecti aliud im̄fecti. Ma/
nifestum est autem q; quiesce
re z omueri non reducunt ad
diuersas potētias sed ad vnā
z eandem etiam in rebus ma
terialibus. quia per eandē ma
teriaz aliquid mouet ad locū
z quiescit in loco. multo mag;
ergo per eandem potētiā in/
telligimus z ratiocinamur. ¶
Tertia p̄positio. q; intelligen
tia non est alia potentia ab in
tellectu. nam hoc nomen itel/
ligentia p̄prie signif. c. ut ipsam
actum intellectus qui est intel
ligere. vnde i. quibusdā libris

de arabico translatis substan-
tie separate intelligentie voca-
tur ppter hoc qd huiusmodi sub-
stantie semper actu intelligunt.
Apud grecos tamen dicuntur
ipsi angeli intellectus seu me-
tes. Sic ergo intelligentia ab
intellectu non distinguitur si-
cut potentia a potentia; sed si-
cut actus a potentia. **Quar-**
ta ppositio. qd ratio non repe-
ritur in animalibus brutis. quo-
niam non agunt iudicio. libe-
ro ex pfecta cognitione finis cu
deliberatione. **Ut enim inqt**
Tho. pma scde. q. vi. Cogni-
tio finis actionis in brutis est
imperfecta. quia finem appre-
hendunt sine hoc qd cognoscant
rationem finis et pporcionem
actus ad finem. **Et hec cogni-**
tio in brutis inuenitur per sen-
sum et estimationem naturale
vnde animal brutum apphen-
dens finem non deliberat sed
subito mouet in ipsum. **Per-**
fecta autem cognitio finis est
non solu quando apprehendit
res que est finis. sed etiam cum
cognoscitur ratio finis et ppor-
cio eius quod ordinat ad ipsum
finem. et talis cognitio pfecta
competit soli rationali nature
Ex quo ronalis homo ab ipis
brutis per rationem distinguit.
qd ad eius maximam dignita-
tem accedit. **Ob hanc re Ci-**

cero in li. de natura deor. in-
quit. Quid esse pot in re? na-
tura hoie meli? in eo eni solo
est ro que nihil pot ee pstrati?
Et idem in li. de legib. Aial s
puidu sagat actu plenu rois
et silij que homine dicimus
pclara quadam pditione a sum-
mo deo asserimus generatur.
Et in eodem li. Quid est no vi-
cam in hoie: s neq in celo at-
q in terra rone diuinus. **Et**
in pmo de officiis. Inter ho-
mine et belua etc. **Scdm roes**
ergo iudicij rectu coponendi
sunt hominu mores actusq i-
teriores ac exteriores dirigen-
di. **Hinc Cicero in qonibus**
tusc. ait. **Hun** ai e rone bri-
ui. **Et itez ibi. Bn** adhibita
ro cernit qd optimu sit. negle-
cta ho multis iplicat erroribus
Nihil sine rone recte fieri pot.
et **Sen. ad Lucil. Si vis oia**
subijcere tibi: subijce te ratioi
De scda roe supiori. s. et inferio-
ru. Scdm qd e pside adu de
roe dr distinctio. distinguit qppe
i rone supiore et inferiore. **Ro**
supior vt collit ex dictis tho. i
i. pte. et i qonib disputat. d p-
tare. e act? intellect? put pple-
ctis supiora et etia. **Ro** inferior
e act? intellect? put ista inferiora
psiderat. et he rones no sut di-
uerse poteties v q fm diuersa
officia et diuersos act? qd hz

geminat et distinguit. Sicut
eadem potentia sensitiva. scilicet visus
Superiora ut corpora celestia
solem et lunam et huiusmodi. et
corpora terrestria. metalla aia/
lia et alia inferiora cernimus et
videmus. ergo multo magis ea
dem potentia intellectiva que
ratio dicitur superior vel inferior
eterna et temporalia intueri valet.
Unde aug⁹ li. xij. de trini. ait
Ratio superior est que intendit res
eternis aspiciendis vel conside/
ratis. Et ipsis eternis inspi/
cendis intendit sicut obiecto secundum
quod eterna in se ipsis ratio superior
preest. Sed res eternis conside/
ratis intendit tanquam medio
secundum quod ex eternis ratio superior acci/
pit regulas agendorum. vel secundum quod
eterna applicat ad dirigendam
voluntatem et actionem. ubi gratia.
Cum aliquis per iudicium rationis
deliberat de agendis ex hoc quod
aliquid est a deo acceptum vel
divina lege preceptum vel prohibum
tunc tale iudicium rationis attri/
buitur rationi superiori. Sed cum ali/
quis per iudicium rationis conside/
rat de agendis per causas infe/
riores. utpote furtum adulterium
vel aliud peccatum non est facien/
dum considerando actus tur/
pitudinem. rationis dignitatem. of/
fensam hominum. et quantum sit
damnosum et inhonestum: tunc
tale iudicium attribuitur rationi

inferiori et principium vel habitus
cui ratio superior attribuitur
est sapientia. Principium vero vel
habit⁹ cui ratio inferior attribuitur
est scientia. His vero duobus sapi/
entie et scientie directe opponuntur
stulticia et ignorantia. Stulti/
cia sapientie. ignorantia vero scientie.
secundum quod utraque rationem super/
iorem et inferiorem habet peccare
potest. Nam peccatum cuiuslibet
potentie consistit in actu eius
Ratio autem habet duplicem ac/
tum cognitivum. scilicet et directivum.
Ratio enim prima est cognitiva
veritatis. et nunquam ratio in corde errat re/
spectu veritatis. et similiter volun/
tas nunquam errat respectu appe/
titus boni in corde. et sic nunquam
in eis est peccatum: sed in parti/
culari sic. Defectus autem rationis
in cognoscendo verum causatur
ex tribus. ex omissione. ex elec/
tione. ex passione. **E**x omis/
sione primo quando videlicet deus ha/
bet circa veritatem ignorantiam
vel errorem ex eo quod omittit sci/
re vel cognoscere aliquid quod
potest et debet scire. et tunc est pecca/
tum defectus talis rationis. **U**nde
aug⁹. xxxvij. di. c. vlti. ait. **N**on
omnis ignorans immunis est a cul/
pa. Sed ille ignorans potest
excusari a pena eterna: quod si di/
sceret non inuenit. Illis autem
hoc ignosci non poterit qui ha/
bentes a quo discerent operas

non dedere, hec ille. **S**ecundo
causatur defectus rationis in
cognoscendo veritate ex elec/
tione, quando quis affectat et
eligit nescire quod debet et potest
scire et libenter peccet, et talis
defectus rationis aggrauat pec/
catum, unde in psalmo dicitur de sic eli/
gente. **R**oluit intelligere ut be/
ne ageret. **T**ertio defectus
rationis circa cognitionem veri/
causatur ex passione. **S**ed aduer/
tendum quod passio non absorbet
rationem in vniuersali sed in parti/
culari, unde quod voluntas sequi/
tur iudicium rationis. **S**icut ra/
tio peccat ex aliqua passione in/
dicando hoc esse bonum quod non
est bonum. **I**ta voluntas peccat
in eligendo, quando scilicet voluntas ex/
defectu rationis bonum aliquid eli/
git quod non debet. **V**bi gratia.
Accipiant et proponantur tria, duo
vniuersalia: et vnum particulare,
et primum est istud. **N**ulla fornicatio
est committenda, iudicium ra/
tionis in vniuersali est perfectum
eo quod in vniuersali nunquam errat.
Secundo proponatur alia vniuer/
salis hec, scilicet omnis fornicatio est de/
lectabilis, in hoc etiam est perfe/
ctum iudicium rationis. **T**ertio ex/
his duabus propositionibus ac/
cipiatur vna particularis, scilicet hec.
Accedere ad hanc mulierem est
fornicatio. **T**unc enim si ratio fue/
rit adeo fortis ut nec etiam in parti/
culari vincatur passione: erit

recta electio conclusionis, tunc
enim continens eligit istam con/
clusionem negatiuam particula/
rem veram, scilicet fornicationem non
committere. **S**ed si ratio fuerit
debilis adeo ut a passione vin/
catur erit perversa conclusionis
electio, puta dicitur incontinentis
fornicationem delectabilem, et
ideo ad hanc mulierem accede/
re, et sic erit peccatum in ratione.

Tertium considerandum de
ratione dicitur ligatio, reperitur
quidem in multis ratio ligata quod
contingere potest ex quinque.

Primo ex naturitate sicut li/
gatur in illis qui nascuntur ame/
tes, et per totam vitam nunquam
habent lucida intervalla. **E**t
his nihil imputatur ad meri/
tum vel demeritum, quicquid illis
sit quod operantur siue de gene/
re bonorum siue de genere malo/
rum. **E**t his potest valiter dari
baptismus et christiana, sed non
alia sacramenta. **S**ecundo
ligatur ratio ex infirmitate su/
peruenienti, ut mania, furia, fre/
nesis et huiusmodi. **E**t si ta/
lis infirmitas impediatur iudi/
cium rationis finem omne tem/
pus ita quod nunquam habeat luci/
da intervalla. **S**i ipsa infirmi/
tas accidit sine ulla sua culpa
precedenti, tunc excusatur om/
nino in his que facit de gene

et aculū vos excitauit ille artifex
 vester deus. Ille vobis vultū
 sublimem dedit. vos ad terras
 curuamini. vos altas mentes
 et cum corporibus suis ad su-
 um parentem erectas. ad infe-
 riora deprimitis. tanq̃ vos pe-
 niteat non quadrupedes esse
 natos. hec ille. Ugitur aīme
 peccatrix cur non inspicis quā-
 ta est dignitas tua. quam tibi
 dignatus est largiri summus
 ille artifex deus. Non te pdu-
 xit lignum aut lapidem. nō pi-
 scem vel aue. aut animal bru-
 tum. sed rationalem et mente
 predictam. sed dum in peccato
 facies peior efficeris et deterior
 omni bestia. Unde in psalmo
 scriptum est. Homo cum iho-
 noze esset non intellexit. cōpa-
 ratus est iumentis insipienti-
 bus et similis factus est illis.
Que verba sic exponit Criso-
 stomus in omelia ascensionis. Dei est
 comparari q̃ nasci. Naturali-
 ter non habere rationem tolle-
 rabile est. hominem vero ra-
 tionem decoratum irrationa-
 bili nature comparari. volun-
 tatis crimen est. Et Aristo. d
 hoc sic loquitur in. vii. ethicorū
Homines dicuntur sicut dii
 propter virtutes excellentiam
 homo autem prauus deterior
 est bestia. Et i poli. Sicut op-
 timum omnium animalium

homo. ita a lege et iusticia sepa-
 ratum. pessimum omnium. Ex
 his Boetius libro. iiii. de con-
 solatione assimilat Quaros lu-
 po. bilingues et litigiosos canē
 dolosos duplices et astutos vul-
 pi. iracundos frementes leoni
 timidos in via domini ceruo.
 inconstantes et leues auiibus.
 pigros azino. luxuriosos por-
 co. et iracundos furore deuictos
 imantissimis beluis.

Quod peccatum facit ho-
 mine seruū quoniam vera liber-
 tas est viuere secundum virtu-
 tem. et quantum libertas ē ma-
 gnificianda precipue libertas
 animi.

Capitulum tertium.

Utrum nocumen-
 tum peccati dicitur
 libertatis subiuga-
 tio. Facit enim ho-
 minem seruū. priuatq̃ vera
 libertate. Ad quod clari⁹ ha-
 bendum notare debemus se-
 cundum magistrum in. ii. di-
 st. in. xxy q̃ triplex ē libertas

Prima a miseria.

Secūda a necessitate.

Tertia a peccato.

Prima libertas est a mi-
 seria. et hec est libertas plena
 atq̃ perfecta. scilicet libertas
 glorię. que erit in patria.
De hac sic loquitur apostol⁹.

Ad Roma. viij. c. Ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertate glorie filiorum dei. **Et** hoc erit quia nihil erit ibi inclinans ad malum nihil opprimens. quia ibi erit libertas a culpa et a pena. **Et** de hac apostolus ad galath. iij. ca. ait. Illa que sursum est hierusalem que est mater nostra libera est. Libertas itaque plena atque perfecta erit quando nulle erunt inimicitie quando inimici ca nouissima mors destruetur. Ideo quidam deuotus ait. Quid hac vita beatus ubi nulla paupertatis metus non egritudinis imbecillitas. nemo ibi leditur. nemo irascitur. inuidet nemo. cupiditas nulla exardescit. Nullum tibi desiderium. nullum tibi diaboli metus. inuidie nulle. Terror gehenne procul. mors neque corporis neque anime. sed immortalitatis munere vita secundum.

¶ Secunda libertas est a necessitate quando aliquid a nullo impliciter cogi potest et hoc modo liberum arbitrium dicitur liberum tam ante peccatum quam post ita in bonis si cur in malis.

¶ Tertia est libertas a peccato de qua scribitur. ij. ad Corinthios. iij. c. Et extra de regula c. licet. Et. xij. q. ij. c. Due sunt ubi spiritus domini ibi liberas

¶ Et de hac Iheronymus ad celantiam ait. Sola apud deum libertas est non seruire peccatis. **¶** Et in epistola ad paulinum de platone ita retulit. Cum litteras toto quasi orbe fugientes persequitur captus a piratis et venundatus tyranno crudelissimo paruit captiuus vinculus et seruus tamen quia philosophus maior eum se fuit hic ibi dicitur Plato maior dyonysio. quia ipse philosophus excolebat virtutes. tyrannus vero dyonysius vicijs subdebatur. Ambrosius in epistola ad simplicianum ait. Non natura seruum facit sed insipientia. Non manumissio liberum sed disciplina. Et boetius li. i. de consola. Obtemperare iusticie summa libertas est. **¶** Et Augustinus in li. iij. de ciuitate dei. c. iij. Bonus si seruus at liber est. Malus autem etiam si regnet. seruus est. nec vnus hominis. sed quod est grauius tot dominorum quot viciorum. **¶** Et Seneca ad Lucillum Philosophie seruias ut tibi contingat vera libertas. **¶** Et Cicerone in rhetorica. Is liber est existimandus qui nulli turpitudini seruit. Et idem in paradoxis. Dicitur est ab eruditissimis neminem nisi sapientem liberum esse. Et iterum ibi. Omnis sapiens liber. dominus stultus

seruus. Cui libere imperabit
qui non potest suis cupidita-
ribus imperare. Et post mul-
ta concludit. Quis neget om-
nes leues. omnes deniq; im-
probos esse seruos. Et hoc scri-
bitur in historia transmarina.
q; bragmani scribentes alexa-
dro magno dixerunt inter cere-
ra. Tu hostes exteriores expo-
lias. vt interiores nutrias. Tu
homines tue seruituti subijcis
z intus interioribus seruis.

Quantum vero hec liber-
tas que in animo mundo resi-
det magnificienda sit conside-
remus quantum libertatem a
corporali libertate iuriconsul-
ti commendant et extollunt.
seruitutemq; ipsam aspernan-
tur. Scribitur enim. ff. de re.
iu. l. libertas. Et in sti. qui z et
qui cau. manu non possunt. §.
Sed cum liberas. libertas i-
estimabilis res est. et omnib⁹
rebus fauorabilior. Et. ff. de
fideicō. liber. l. parum. Non re-
statutur aliquid gracios liberta-
te. Et. ff. de verbo. obliga. l. li-
ber homo. Et. ff. de his qui
de se. vel effuderūt. l. si. liber ho-
mo estimationem non recipit.

Et. ff. de regu. iur. l. seruitutē
Seruitus mortis equiparatur
Idem in autē. §. nup. §. Si
vero. Pro ista libertate tūda
fugiendaq; seruitute romani

tanta peregerunt digna laudi
de quibus ita refert August.
libro. v. de ciuitate dei. c. xviij.
Hec sunt duo illa libertas et
cupiditas laudis humane. q
ad facta compulere miranda
romanos. Ipsi etiam gētiles
sepissime vt iugum seruitutis
declinarent sibijpsis mortē in-
tulerunt. Narrat paulus ho-
rosius libro. v. q; anno ab ybe
condita sexcentesimo. xviij.
Quintus marcius cōsul gal-
lorum gentem sub radice alpi-
um sitam. id est in pede mon-
tium bello aggressus est. Qui
cum se romanis copijs circūse-
ptos viderent bellog; impa-
res fore intelligerent. occisis
confugibus ac liberis. inflam-
mas sese proiecerunt. Nōnul-
li insuper ferro alij sus pendio
alij abnegato cibo sese cōsum-
pserunt. Nullusq; omnino ve-
paruulus superfuit. qui serui-
tutis conditionem vite amore
toleraret. Sic z basdrubalis
vxor. vt Valerius scribit in
Rubri. de fortitudine capra
cartagine. z taz flamma succē-
sa in culmen palacij animos
conscendit. vbi postq; sua z su-
orum fata deplorauit. tam vn-
dūq; dominante flamma in in-
cendium prostrauit. Escula pij
etiam sacrum fugitiui z trāsfla-
ge occupabant. quorum pars

vitro se flāmis iniecit. **Cū** ergo omnium sapientium iudicio libertas animi bene recteq; uiuentis longe sit p̄stātor liberare corporis: ita et seruit⁹ peccati grauissima est cēsenda ipsaq; fugienda. **Quare** ut etiā Quidius refert li. p̄mo de re/medio amoris. **Utile** p̄positū scias extinguere flammās. **Nec** seruū vicij pectus habere suū. **Expergiscere** itaq; aīa peccatrix et considera q̄ vilis facta es nimis. q̄ ingrata deo qui terōnis munere donauit. voluntatemq; dedit liberam sed ad bonum inclinātā. quā/raue sit miseria seruitutis tue. **Que** si volueris per penitentiam resurgere. mox a nocu/mentis p̄actis liberaberis ob tenebisc; paratam et oblatam tibi gratiam. et tandem gloriā sempiternam. amen.

Dñica quinquagesime de pe/nis t̄pali/sepissime aduenientibus p̄pter peccata.

Sermo tertius

Respice. **Ver**ba sunt redemptoris nostri originalit^r Luce. viij. ca. 2 in euangelio hodierno. **Si** illo

Unq̄ tēpore ceci facti sūt peccatores. hoc maxime dictus istis euēisse conspicim⁹. nam vidim⁹ christianos populos iaz diu in hac italia nostra cōcussos terroribus guerrarum pestilenciarum inuasiōibusq; infidelium thurcoz. et tamē paucissimi reperiunt qui hec omnia ascribant rectissime iusticie dei vindicantes p̄cā maloz. **Quinimo** post vniuersalem pestem que ciuitates plurimas pene euacuauit qui remanserunt: nescimus quo dei iudicio et non sunt extincti cū alijs. deteriores effecti sunt. et ad quelibet enormia vicia ardentius q̄ prius se emergunt. nulla est vniuersalis facta reformatio. nulla emēdatio peccatoz. **Propterea** in hoc sermōe statui dicere de nocumēto pene temporalis quā deus omnipotens irrogat sepenu/mero populis obstitatis. **Possimus** enī dicere vnicuiq; populo: vnicuiq; ciuitati. respice quia p̄pter iniquitatem hominum multiplicatae sunt tribulationes vestre quas deus etiā in p̄senti seculo multoties punire disposuit. **Dicemus** ergo de ista temporali pena et punitione. de qua tria mysteria erūt contemp⁹anda.

Primum de verificationis.

Secundum dilationis.

Tertium inflectionis.

Quod pene temporales. s. pestilentie. guerre. fames. terre motus. et similia immutantur a iusto deo propter iniquitates et scelera populoꝝ.

Capitulum primum.

O Rimum mysterium de clarandum de temporali punitione peccatorum dicitur verificationis: In quo confutanda est infidelis opinio illorum qui dicunt mala temporalia non propter peccata sed propter astroꝝ influentiam. aut aliam aliquam latentem causam naturaliter euenire. Quibus ostendendum est quod propter angustie. fames. guerre. et pestilentie et huiusmodi puniuntur a deo iusto iudice propter scelera et peccata hominum puniendā. Hoc probatur auctoritatibus et exemplis scripture sancte. Sicut patet Leuitici. xvi. c. et amos. vii. c. et plurimum de decretorum. c. sed illud. et. xix. dis. c. anastasius. et lvi. dis. c. Si gens anglorum et. xxiiij. q. iij. c. Si ea. et. xxiiij. q. ij. c. non turbatur. et. i. q. iij. ca. Ecclesia. §. His ita. et. vij. q. i. c. Salsitarius. et. xv. q. i. c. nec his. et. c. Illa. et. xvi. q. i. c.

reuerimini. c. Et temporis q. litas. et. xxiiij. q. iij. c. quillisa rius. et de pe. dis. i. c. Denique ram. et. xxiiij. q. iij. c. Si quos et. xxiiij. q. v. c. Ad fidem. Et. c. quid ergo. et. xxiiij. q. vij. c. Flagitia. Et in autentico Et si luxuriarentur contra naturam. Et Bonauentura in. ij. dis. et. xvi. ait. Quod omnis pena aliquo modo respicit culpam ut posuimus plene in quadragesimali de penitentia in sermone de ira dei. Sed hec omnia confirmant exempla innumera. ut sic dicam. ex quibus hoc loco aliqua inducemus.

Primum exemplum est in primis parentibus quorum peccato inducte sunt in humanum genus tot penalitates. tot calamitates. tot erumne. tot labores. tot gemitus. et terribilissima omnium inimica mors a quibus omnes filii adam essent exempti si ipse non peccasset. Propter peccatum itaque dictum fuit sibi Genesis tertio capitulo. Maldicta terra in opere tuo. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Et c. Multiplicabo erumnas tuas et conceptus tuos. In dolore paries filios tuos. **S**ecundum exemplum fuit in illis qui perierunt in diluuiio tempore noe. de quo

diximus in tractatu de timo/
re iudicioꝝ dei. Dixit enī de⁹
ad noe **vi. scribit Gen. vi. ca.**
Finis vniuerse carnis vñt co
ram me. Repleta est terra ini
q̃tate a facie eoz ⁊ ego disper/
dam eos cū terra. **Tertiu⁹**
exemplū est de egyptijs dece⁹
plagis pcussis ppter crudelita
tem quā exercebant in populū
dei. vt pz **Ero. ix. x. xi. et. xij. c.**
⁊. i. q. iij. s. Jte p̃cto. **Quar**
tū exemplū ē de sodomitis q̃
perūt igne de celo misso i eos
ppter nefandū illud vitium vt
pz **gen. xix. ca.** **Quintū** exē/
plū est de egyptijs psequenti/
bus filios israel in mari rubro
qui submersi sunt iubēte deo
quasi plumbū in aq̃s vehemē
tib⁹. vt ponit **Ero. xij. ⁊. xv.**
ca. **Sextū** exemplū ē de ma
lachiis impediētib⁹ filios is
rael. de q̃b⁹ dixit dñs ad moy
sen. Delebo memoriā amale/
chitar⁹ de sub celo. **exo. di. xvij.**
ca. **Septimū** exemplū ē de
filijs israel quos pcussit dñs p
reatu vituli. vt scribit **Ero. xxx**
ij. c. ⁊ ceciderūt vna die vigin
titia milia. **Octauū** exem/
plū est de ipsis adhuc filijs is
rael qñ ppter peccata accēsus
ignis deuorauit extremā par
tem castror⁹. vt habet **Nume**
ri. ii. c. **Nonū** exemplum de
eisdem quādo adhuc carnes

erant in dentib⁹ eoz. ⁊ ecce fu
roz dñi concitatus in populū
pcussit eū plaga magna nimis
vocatusq̃ est locus ille sepul/
chra ꝑcupiscentie. ibi enim se/
peliere populū qui desiderā/
uerat carnes. **Decimū** exē/
plū est de murmurantib⁹ con
tra moysen ⁊ aaron qñ egres/
sus ignis deuorauit populu⁹:
fuerūtq̃ pcussi tredecim milia
⁊ octoginta. **Numeri. xvi. ca.**
Undecimū exēplū ē mur/
muranib⁹ de deo quādo mis/
sit dñs in populū serpētes ig
nitos. **Numeri. xxi. c.** **Duo**
decimū exemplū **Judiciū. iij. c.**
Qñ filij israel ppter peccatu⁹
fuerunt traditi in manu regis
mesopotamie octo annis.
Tredecimū exemplū ibidē
quando ppter peccatū fuerunt
traditē regi moab decē ⁊ octo
annis. **Decimū quartū** **Ju**
dicū. iij. c. qñ ppter peccatum
traditi sunt in manu reg⁹ cha
naan. **xx. annis.** **Decimum**
quintū exemplū **Judiciū. vi. c.**
qñ ppter p̃ctm dati fuerūt i ma
nu regis madiā septem annis
Sedecimum **Judiciū. x. c.**
quando peccatis veterib⁹ im
gentes nouā tradidit eos de⁹
in manus philistinor⁹ ānis de
cem ⁊ octo. **Decimū septi**
mū exemplū est de peccato ela
tionis dauid qñ n u mu rauit

populū, vt habet. ij. Regū vl.
ti. c. z. i. palip. xxi. c. et. i. q. viij.
S. his ita. z. de pe. dis. ij. c. fuge
rar. Propter illud nanq; pec
catū pierūt ex peste a deo iūis
sa septuaginta milia virozum.
Decimū octauū exemplum
est de senacherib. iij. Reg. xix.
c. ppter cuius peccatū angelus
dñi pcussit in castris assyrioz
z interfecit centum octoginta
qnq; milia viroz. Decimū
nonū exemplū ē de populo in
daico. quem ppter peccata de
dic de⁹ in manu nabuchodo
nosor capta ciuitate scāz com
busta temploq; destructo. iij.
Reg. vl. c. z. ij. palip. xxxvi. c.
Vicesimū exemplū ē d an
tiocho dina virtute flagella
to ppter supbiā z crudelitātē
eius. ij. Macha. ix. c. Vlice
simū primū exemplū de qdra
ginta duobus pueris laceratis
ab ysis ppter peccatū quo il
luserant heliseo dicentes. ascē
de ca. ue. ij. Reg. ij. ca. Vlice
simū secundū exemplū est de
dauid cui dictū fuit a nathā.
Quia blasphemare fecisti nomē
dñi idcirco morietur filius tuus
qui. s. natus fuerat ex berfabee
z sic factū est. ij. reg. xij. capto.
Vicesimū tertium exemplū
est de ezechia rege iuda q; egro
tauit vsq; ad mortē. vt notat
Iia. xxxviii. c. Et hoc ppter pec

catū ingratitudinis vel super
bie de victoria habita seu libe
ratione ab exercitu sennache
rib. Vicesimū quartū exem
plū est de maria sorore aaron
que punita fuit lepra ppter mu
rum rōnem factā ptra moysē
Numeri. xxi. c. Sunt z alia ex
empla in scripturis dñis que
cā breuitatis mīssa faciūt. ex
quib; oib; apparet luculent q
ppter peccata sepissime flagel
lantur hoies a deo. Sicut eti
am de corporali infirmitate bz
extra de pe. z re. c. cū infirmi
tas. q; nōnunq; puenit ex pec
cato. Quod deus nō semp
punit in hac vita peccantes z
q; iuste illis tribuit z rōnabi
liter sua dona z beneficia.

Capitulū secundū

Secundū mysteriū de
clarandū de tpali pu
nitione peccatoz dici
tur dilatiōis. In quo querere
pleriq; solēt. Cur deus bene
dictus non semp punit pecca
tores in pſenti vita qñmo et
sua illis largit beneficia. z licz
inſcrutabilia sunt opa dei. ta
men nō desunt qui dicant euz
Hier. xxi. ca. Quare dñe via
ipioz pſperat. z bene ex his q
operant mālū. z cū Abacuch
i. c. Quare non respicias super
iniquē a. gentes z taces deuo
tante impio iustiorē se. nā vt

in at 24 A B. J. da
bat 7 n. q. ni

Boetius inquit in pmo de pso
la. Quantas rex lubria versat
fortuna vices: pmut insontes
debita sceleri noxia pena. At
puer si resident celsa mores so-
lio scaq calcant later obscui-
ris p dita virt' clara tenebris
Et in. iij. de p sola. Imperan-
te z florente nequitia: virt' no
solu pmijs caret: vez etia sce-
leratoz pedib' pculat. Pro
huius dubietatis amonitoe
dicere possumus q pssimus
pater deus no semp in hac vi-
ta punit peccantes z eos lon-
ganimitate tollerat precipue p
pter tria.

Primo ppter remuneratione
Secdo ppter ostensionem.

Tertio ppter reservationez

Primo deus no punit sem-
per in hac vita peccantes. sed
sua illis ipartit bona ppter re-
muneratione. na mali faciunt
qued a opa de genere bonoz
que deus irremunerata n vult
relinquere z potissimu cu3 co-
gnoscat ipse multos peccato-
res ppter suam impenitentiaz
z obstinatione fore damnan-
dos. **H**nc Greg' de pe. dis.
iij. q. 3. ait. Lauendu nob
e vt si forte aliqd boni agim'
in pnti selo remuneratione ac-
cipiam'. ne forte dicat nobis
Receperit mercede suā. nisi em
vires epulo aliqd bonū egissz

unde in pnti seculo remune-
ratioz accepisset: neq q abraā
ei diceret: recepisti bona i vita
tua. hec ille. **S**icut itaq sūt
bona opa q peccatores exer-
cent: sic retribuit qnq illis de
us. **S**i elemosynas faciūt: ec-
clesias z paupima loca visi-
tant: diuitias eis deus donat
Si ieiunāt z corpus affligūt:
deus in cōpensatione sanita-
tem sibi z familie largit. z sic
de alijs. **P**ro quibus dicere
possumus illud **M**atthei. vi.
c. Amē dico vobis receperūt
mercedē suā **E**x hoc timenda
ē pspitas numia ab his q pec-
care nō desistūt. quia vt dicit
glo. xxiij. q. ij. c. **S**i qlibz. **P**ro
speritate hīs in hac vita spes
perdit in eterna. **E**t **H**iero. in
suo transitu ait. **S**ignū mani-
feste dānationis ē qn malo oia
pspera accidūt. **E**t **G**reg'. vi
moralū. **S**uccessio bonoz tē-
poraliū signū ē reprobationis.
Talibz enī bonis tpalibz me-
rent' z sepe decipi p sua mali-
tia peccatores. vt aug' refert
xx. li. de ciuit. dei. c. ij. **P**ropsea
idē aug' sup psal. dicit **N**emo
gratulet' hoi q pspat in via sua
cui' peccatis decet vltor z ad
est laudator. **M**aior hec ira
dñi ē. **I**rritauit ei dñm pecca-
tor vt ista patiat. i. vt correct-
onis flagella nō patiat. **E**t

Prospiciat. Qui se peccatis
gaudet feliciter ut infelix ni-
mis est per spiritare sua. **N**ec oia
dicere sunt. qm dñ sic in pspira-
te pñci viuit mali signū ē qñ
qz q pñandi erūt gaudys pa-
diti. **S**ecundo nō punit statim
deus pccōres ppter oñsionem
vt sic oñdar benignitatē suā
que tanta ē vt etiā inimicis su-
is pccōribus benefacere velit.
Sūt ipsi pccōres inimici dei.
1 **A**ug⁹ dicit de pe. dis. iij.
c. **S**ūt plures. t. m. xij. li. de ci-
ui. dei. c. iij. **E**t nihilomin⁹ vt
vt eos ad pñiam alliciat. vt si
viderit ipenitentes in hoc sua
releceat bonitas omnī suā
creaturā ipartit obsequia. et
pluit super iustos et iniustos.
Batthē. v. c. **T**ertio de
pccōres in hac vita tolerat p-
pter reseruatiōē. qm alia pe-
na grauior qz pñs et durior est
illis reseruata. **I**deo xps d pe.
dis. iij. s. qz. dicit. **N**emo vi-
dens malignos pspitatē hēre
turber. **N**ō ē hic retributiō ma-
lignitatis neqz pñtis. ac si ali-
qñ ptingat vt aliq sit retribu-
tiō vel malicie vel pñtis non
tñ fm q dignū ē sed simpliciter
veluti qdā gust⁹ iudicij vt q
resurrexiōne nō credūt talibz
doceat. **Q**ñ itaqz videm⁹ ma-
lignū dītescere nō subuamur
et qñ videm⁹ bonā mala pati

nō turbemur. hic corona. illic
supplicia. hec tibi. **E**t aug⁹ li. i.
d. c. vii. **P**lacuit dīne
pudentie ppare in postez bo-
na iustis qbz nō fruēt iniusti.
et mala ipñs qbz nō ex crucia-
bunt boni. **I**ta pō tpalia bo-
na et mala voluit de⁹ vt isqz
eē coia vt nec bona cupidius
appetant que et mali quocqz ha-
bere cernant. nec mala turpis
euitē in quibz et boni plerūqz
afficiunt. **I**nterest autē plimū
qualis sit vsus vel earum rez
que pspere. vel eaz que dicun-
tur aduerse. **N**am bonus tpa-
libz nec bonis extollit nec ma-
lis frangit. **M**alus autē huius-
cemodi infelicitate punit. qz se-
licitate corrumpitur. **O**stēdit
tñ deus sepe in his distribuen-
dis euidentius operationē su-
am. **N**az si nūc omne peccatū
manifesta plectent pena nihil
vltimo iudicio seruari putare
tur. **R**ursus si nullū pccm ap-
te puniret ei⁹ dinitas nulla eē
pudentia dīna credere. **S**it
in rebus secundis si nō eas de⁹
quibusdam petentibus euide-
tissima largitate pcederet non
ad enī ista pñere diceremus.
Frēqz si oibus ea petentibz da-
ret nō nō pñtalia pñia serui-
endum illi esse arbitrarē. nec
pios nos faceret talis seruitus
sed potius cupidos et auaros

hec ille. Et. vi. q. i. c. si oia scri-
bis. si oia in hoc seculo vindi-
canda essent. locū diutna iu-
dicia non haberent.

¶ Quare deus dñ ppter pec-
cata tpales penas infligit. 7 ẽr
quare p sepe suos amicos 7 ser-
uos affligit. 7 nō semp bonis
largit bona i vita pñti. L. iij.

Quartū mysteriū contē
plandū dñ inflictiō in
quo inuestigandum ē
quare pssimus deus has pe-
nas tpales infligit etiā bonis
7 amicis suis. Ad qđ respon-
dere possum⁹ q deus id pue-
nient. sime facit triplici rōne.

Primo rōne medicationis

Secdo rōne illuminatiōis.

Tercio rōne glorificatiōis.

¶ Primo deus penis tpalib⁹
afficit etiā illos qui iuste viuūt
ppter medicationē. Valēt qp
pe tales pene 7 tribulationes
pñtis vite ad medicinā aie
sue purgatiuaz sue saluatiuā
sue pseruatiuam. ¶ Sūt p-
mo aie medicina purgatiua.

Nemo enim est qui de cōi lege
saltim in aliqua peccata venia
lia non labat. Unde Grego⁹
in pastoralibus ait. Nemo est
qui ita bene viuat v aliquate
nus non delinquat. Et lactā
tius li. vi. Nemo pōt ẽẽ rāz eir
cūspetus tam prudens q nō
aliqui labatur. Et paulus ad

ro. vii. c. Quod nolo malum
hoc ago video aliā legē in mē
bris meis repugnantē legi mē
tis mee. Et Iohes pma cano-
nica. c. i. Si dixerimus qz pec-
catū nō habemus ipsi nos sei-
ducim⁹ 7 veritas in nobis nō
ẽ. Et in auten. de monachis.
¶ triennū. Humana natura
labitur ad delicta. Qd id de⁹
ad pctōz illoz purgatiōē se
pe suos quos diligit visitat 7
flagellat. et lz hoc eueniat qñ
qz dum puniunt mali. illud ta-
men qđ malis 7 reis inferi ad
vindictā 7 punitiōē ipsis bo-
nis accedit ad purgatiōem.
¶ vii aug⁹ li. de ciui. dei vbi s
inquit Boni 7 mali piter af-
flicti sunt. nec ideo distincti n
sunt. qz distinctū nō est quod
verius ppeffi sūt. Danet enīz
disimilitudo passōz etiam in
similitudine passionū. Et licz
sub eodem tormēto. nō ẽ idēz
virtus 7 viciū. Nam sicut sub
vno igne aur rutilat palea su-
mar 7 sub eadē tritura stipule
cōminuunt frumenta purgan-
tur. Ita vna eademqz vis ir-
ruēs bonos pbat purificat ei-
quet. Malos damnat vastat
7 exterminat. hec ille. ¶ Sūt
secdo afflictiones 7 temporales
pene anime medicina sanati-
ua. Soler quippe euenire ple-
riusqz vt multi spiritū pmpci⁹

habeant ad dei voluntatē ex
plendam. sed carnē infirmam
qui a deo grauissimis tēptati
ombz quibz verant. vt nulla a/
lia viā eis melius possit subue
niri q̄ p infirmitas tribulatio/
nes iusto ⁊ pio iudicio dei. si/
cut exemplū ē notabile quod
Diero. cōmemorat in episto/
la ad Rusticiū monachum de
illo greco adolescente q̄ nō po
terat villa abstinentia flāmaz
carnis extinguere. de quo vidē
in sermone nro d̄ patientia in
tractatu de timore iudicioz
dei. Sunt adhuc pene p̄fa
te sicut medicina p̄seruatiur:
quibz aīe subueniunt in pecca
ta labaz. qd̄ fieri solet p nimie
p̄speritatis abundantia. nam
Boeti⁹ ait. li. ii. de cōsolatione
Ego plus hoibz reoz aduer
sam q̄ p̄sperā pdesse fortunā.
Illa semp̄ specie felicitatis blā
da mentis. hec semp̄ p̄a ē. Illa
fallit. hec instruit. Postremo
felix a vero bono blandimen
tis deuos ducit. aduersa ple
rūq̄ ad vera bona reducens:
ilico retrahit. hec ille Propt̄ea
cū deus flagellat iustos ⁊ ami
cos suos. ppter utilitatē illoz
signū est paterne dilectionis.
Unde sapiens puer. iij. c. ait.
Disciplinam dñi ne abiciās
nec deficiās ab eo corrip̄ris.
Quē enī diligit dñs corripit:

⁊ quasi pater in filio cōplacet
sibi. ⁊ Eccle. xxi. cā. Infirmitas
grauis sobriā facit animā
Et apls ad Heb. xii. c. Quē
diligit deus castigat. flagellat
aut̄ omnē filiū quem recipit.
Facit ad hoc exemplū bti fr̄a
cisci qui a deo infirmitate cor
porali p̄cussus sanitatē conse
cutus est mentis. de q̄ sic feri/
bit Bonauen. Ignorabat ad
huc adolescens curis terrenis
implicatus celestis allocutio/
nis archanū donec facta ma
nu dñi sup eum ⁊ castigat⁹ fu
it exterius pluri languoris gra
uedine. ⁊ clarificatus interius
sancti spiritus vnctione. Se
cundo deus afficit temporalibus
afflictionibz eos qui iuste
viviūt ⁊ ipsos adhuc ip̄os p/
pter illuminationē. Valer nā
q̄ aduersitas hui⁹ seculi ⁊ bo
nis ⁊ malis ad illuminationē
intellectus. que quidē bonis
cedit ad meritū ⁊ leticiā. ma
lis t̄o ad confusiōē atq̄ me
sticiā. quoniam per tribulati
ones inducitur triplex cognitio

Prima dei.

Secunda sui.

Tertia mundi.

Prima est cognitio dei que
sepenumero obtenebrat in mē
te ex fumo temporalis prospe
ritatis. Ob quod Lactāti⁹
libro secūdo diuinaz institū

tionem alit. **C**um maxime deus ex memoria hominum elabitur cum beneficijs eius fru- entes honorem diuine indul- gente dare debent. At vero si qua necessitas quibus prelerit: tunc deum recordantur. Si belli terror infremuit: Si mor- borum pestifera ysa incumbit Si alimenta frugibus longa siccitas denegauit. Si seu a re pestas. Si grandio ingruit ad deum cofugitura deo petitur auxilium. deus vt subueniat oratur. Si quis in marivento seuiente ia ctatur. hunc iuocat. Si quis aliqua vt afflicatur hunc portus implorat. Si quis ad extreme mendican- di necessitatem deductus victus precibus expofcit. hunc solum obtestatur per eius diuinuz ac qd vnicum nomen hominum sibi misericordiam querit. hec ille. **S**ecunda est cognitio sui. **G**ulsi enim ex prosperita- te nimia seipfos deificant. Sz in tribulatione adueniente co- gnoscunt infirmitatem morta- litatis sue. Sicut Annoebus superbo. vt dicitur. ij. Dacha- beorum nono capitulo. Flagel- latus a deo cognouit sua pra- uitatem et dixit. Iustu est sub- ditum esse deo et mortalem no- paria sentire de deo. et Hero i- des agrippa vt narrat Iose phus i spectaculis et ludis vbi

vocibus vulgi deus appellaba- tur improprio dolore percussus dum sui deferebant eum non- valentem per se incedere suspi- rans et gemens dicebat. **E**n- ego vester deus ducoz ad mor- tem. **T**ertia est cognitio ma- di. facit aduersitas vt cognos- scatur huius vite miseria neq- querantur eius bona quasi fel- citantia. **I**deo Augusti. li. de verbis dni ait: Idcirco de- us felicitantibus huius seculi a- mritudinem misceat. vt alia q- ratur felicitas cuius dulcedo non est satiax. **T**ertio deus affligit bonos et iustos propter glorificationem. facit enim ad- uersitas ad gloriam iustorum qui illaz equo animo ferunt qui augentur in ipsis tria.

Primu e digna laudatio

Scdm diuina affioratio

Tertiu eterna premiatio

Primo augetur i amicis dei tribulatis digna laudatio. qz iudicio oium sapientiu viri al- in sufferentia rerum aduersaz magnificatur. Unde Licero in libro de oratore ait: Magna laus et admirabilis videri so- let tulisse casus patienter ad- uersos non fractum esse fortu- na retinuisse in rebus asperis. dignitatem: Et idem in secun- do de offi. Nemo iustus ee po- test qui mortem qui dolorem vel egestatem timet. Aut ea

que his Fratria sunt equitati
anteponit. ¶ Secundo auget in
amicis dei tribulatis diuina as-
suetudo et miranda confortatio. vñ
in plal. xxiij. Dauid Iuxta in-
quit ē dñs his qui tribulato
sunt corde. In afflictione possi-
to stephano leuite ostendit ce-
los apertos. et vidit iesum stan-
tem a dextris virtutis dei. Sā-
ctam kariberinam confortauit
uiscitatione angelica. Sanctā
agnetam defendit a corrup-
tibus et liberauit a flām. Sā-
ctam luciam tanto pondere fi-
xit atq; firmauit vt nec homi-
nes nec trahētes boues porue-
runt illa mouere. et sic de reliq;. ¶
Tertio augetur in amicis
dei tribulatis eterna pmiatio.
Quos enim grauioribus hic pe-
nis exerceantur copiosius pmi-
um beatitudinis erūt acceptu-
ri. Im pñs vt i plurib; a dō fla-
gell. celi et d ipso desperāt et i sua
malicia obstinati detiores fiūt.
Et p^o tpale i eos illatā vidictā
ad etnas pēas destinant. Res-
pice igit o peccatrix aia qz pec-
catū displicet deo nro. p quo il-
le qui natura misericors ē et de-
mens irascit et indignat. Illu-
minare euz ceco et reuerrere ad
patrem misericordiarum qui
paratissimus est suam gratiaz
tibi dare et demū gloriam sem-
piternam Amē. ¶ Scia quar-
ta cinet. De trib; nocumentis

peccati pñs q vnusquisq; i peccō exi-
stēs ad pñiam reuerti debet

Sermo quartus.

Onuertimi/
ni ad me piissimū
patris dei viuē-
tis verba sunt ista
originaliter Joelis
ii. ca. et in epistola hodierna.

¶ Differunt de die in die pec-
catores infelices reuerti ad do-
minū. illos benigne vocantem
quoniā que dicta sunt d no-
cumentis peccati aut nolunt cre-
dere aut parua et minima pu-
tant. Sed reuera q̄uis gra-
uissima sint et merito ponderā-
da preter illa vñdīq; alia se of-
ferunt quibus apparet tam pe-
riculosus est status illorū qui
letantur in malis et gloriuntur
in malicia sua. Hi sunt q̄ dei
patris longanimitatē contem-
nunt. misericordiāq; eius infi-
nitam exhorrent hos ad peni-
tentia inuitat in verbis pphe-
te. Quos et nos hortari debe-
mus vt id prompte faciant et
expedite. qm nil homini cuiq;
q̄ formidabilius esse debet q̄
in peccato obdurare persistere
Ea propter in presenti sermo-
ne de tribus aliis nocumentis
peccati dicemus.

Prīmū dicitur separat.

Scdm infatuatio.

Tertium contritatio

c liij

*In pñs Rah
3 Crato +*

Quod peccatum anima se paratur a deo nō solum ppter multa. sed etiam propter vnū mortale. et q̄s graue dānuz sic ista separatio.

Capitulum primū.

Primū nocumentum peccati dicitur separatio. Eoislo nāq̄ quo quis mortaliter peccat separatur et elongatur a deo summo et per amando bono. **U**bi pro intelligentia pleniore tria erūt dubia declarāda.

Primū utrū possit d̄s p peccatū separari a deo.

Scōm utrū per vnū actuz peti p̄dat caritas dei.

Tertiū utrū sit graue dam nū separari a deo.

Ad primū dubiū r̄ndet scri ptura sacra. vñ **Deutro. xxxii. c. dicat. Dereliquit. s. aīa peccatrix deū factore suū. et recessit a deo salutari suo. Et iterū ibidē Deum qui te genuit dereliquit et oblit⁹ es dñi creatoris tui Et Josue. xxi. Cur dereliquisti dñm deū israel edificātes altare sacrilegū et a cultu illius recedentes. Et Iudicum. x. c. Dereliquisti me et coluisti de os alienos. Et Esa. lix. c. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos et deū vestrū. Et Hiere. li. c. Quid inuenerūt in me patres vestri iniquitatis. quia**

elongauerunt se a me. **E**t iterū ibi. Dereliquerunt me fontem aque viue et foderūt sibi cister nas dissipatas. **E**t Luce. xv. c. in euangelio filiū pdigi. **A**dole scens filius qui peccatores s̄gnificat per egre profectus est in regionē longinq̄s. **I**git peccator relinquit deū. et sic separatur ab illo. **S**ed p̄tra obli citur. quia scōm oīm sanctorū doctrinā. vñ inquit tho. i. par te. q. viii. **D**eus est in omnib⁹ rebus etiam et in demonibus dāns eis esse et virtutē et opē rationem et in omni loco dās virtutē locatiuā. vñ in. t. disti. xxxvii. art. idem in. c. **A**um natura diuina. et in. c. **F**ateamur **Q**uomodo ergo per peccatū anima potest a deo separari et elongari. **S**i ē in demonibus deus ergo est in qualibet ania peccatrix. **I**n super **D**auid in psal. inquit. **Q**uo ibo a spiritu tuo et quo a facie tua fugiam. **S**i ascēdero in celū tu illic es. **S**i descendero in infernū ades. **S**i sumpsero pēnas meas dilucko et habitauero i extremis maris. **E**t enim illuc manus tua deducet me. et tenebit me dextera tua. **A**d hec respon det **H**ierony. in epistola ad damalum papā de filio prodigo dicens **S**i deus tenet celum palmo et terrā pugillo. **E**t **H**ie

re. dicit. **De** appropinquans
 nō de longinquo. p **David** qz
 qz null' absqz eo locus sit p dī
 cat qn fili' adolesces pegrē p/
 sectus ē in regionē longinquā
Sciendū ē igit nō locoꝝ spā
cūs s; affect' aut nos ēē cū deo
aut ab eo recedere. hec ille **Per**
petm itaqz separat hō r dilce
dit a deo nō loco. s; amore cuz
spīro deo aīa inheret pmuta
bilib; bonis. vt enī ait **Augu.** i
li. de libero arbitrio. Peccatuz
ē spīro in cōmutabil' bono bo
nis pmutabilib; adherere. De
demonib; pō in dīr tho. i. par. q
viij. arti. i. Qd in ip̄s p̄sidera
tur natura q̄ est a deo r defor
mītas culpe q̄ nō est a deo **Jo**
nō est absolute pcedendū q̄ de
us sit in demonib; s; cum hac
additōe inquantū sunt r res q̄
dam. vñ fm **Grego.** sup canti/
ca. r **Aug.** li. de pñtia dei. **Alr**
de' ē in seipō p null' rei pñtē
tīa. Alr in oib; reb; r vbiqz per
essentiā p potentiā p pñtiā **Alr**
in iustis famulari mō p grām
Et in oib; p potentiā inq̄tuz
et p̄ati oīa subdunt. vt dicit
tho. vbi. s. Est in oib; p pñtiā
inq̄tū oīa nuda r apra s; ocu
lis ei'. Est in oib; p essentiam
inq̄tum adest oib; vteā essen
di. Et hic triplex mod' essendī
generalis. Gra vero p quā de'
ē in iustis facit singulare; moꝝ

dū essendī deū in reb;. **Quare**
 petōr deo separat. qz a deo se a/
 uertit p p̄uersionē ad bonū cō
 mutabile in q̄ auersione subito
 r sil' p̄uat d's aīam suam grā.
Secūm dubiū fuit vtrum p
 vnū actū peti. i. mortalis pdat
 caritas dei r aīa p̄uētur grā.
 Et posset q's arguendo dicere
 qd nō. **Nā** leo papa in sermōe
 de passione alloquēs petrū ait
Vidit in te de' nō fidē fictam
nō dilectionē auersam. s; p̄stā
tīā fuisse turbatā abūdauit **He**
tus. vbi pō defecit affect' carit
tatis lauit verba formidinis :
S; petr' negando xpm peccā
do xpm peccauit mortaliter. q̄
caritas nō amittit p vnū solū
petm mortale. **Rūder tho.**
xxij. q. xxiij. Qd vnū p̄trariū
p aliud supueniēs tollit. Qu
liber aut act' peti mortalis cō
trariat caritati fm p̄p̄iā rōnē q̄
p̄sistit in h; q̄ d's diligit super
oīa. r q̄ hō ei totalit se subijci
at oīa. sua referēdo in ip̄m. Et
ergo de rōne caritatis vt si q's
diligit deū q̄ in oib; velit se ei
subijcere r p̄ceptoꝝ ei' regulā
in oib; seq. Quicqd enī; p̄tra
riat p̄ceptis ei' manifeste p̄tra
riat caritati. vñ de se h; q̄ carit
atē excludere possit. In sup p
petm mortale sit hō dign' mor
te et na fm illō ad roma. vi. ca.
Stipēdia peti mors ē. Per ca

ritatē vero homo meret vltimam
eternam iuxta. c. **Johānis. xiiij.**
Si quis diligit me diligerur a
patre meo. et ego diligā eum et
manifestabo ei meipm i q̄ ma
nifestatione vita beata cōsistit
vñ. **Johānis. xvij.** Nec est vi
ta eterna vt cognoscāt te verū
deū et quē misisti iesum xpm fi
liū tuū. Nullus aut pōt eē di
gnus vita eterna et morte etna.
Quare p vno solo pctō mortu
li amittitur caritas et anima p
uatur grā et a deo bono separa
tur. **Ad auctoritatē** **Leois**
pape dicendū. Quod caritas
amittitur dupliciter. vno me
do directe p actualē contētum
Et hoc modo petrus caritatez
nō amisit. Alio mō indirecte
qn̄ quis pmittit aliquid p̄rari
um caritati propter aliquam
passionē p̄cupiscētie vel rioris
Et hoc mō petr⁹ caritatē am
sit faciēs p̄ra caritatē. S; eaz
cito penitēs recuperauit. **P**er
tū dubiūz vtz sit graue dānū
p peccatū separari a deo. **Ad**
qd̄ dico q̄ tam graue ē vt nil su
pra. Gratuitus nāq̄ est separar
a deo q̄ pari q̄cuncq̄ dāna rez
quecuncq̄ illata et exq̄sita sup
plicia quascuncq̄ inauditas et
horribiles penas. **V**inc a u
gusti. **xxi. q. v. c.** Ita ne aie
Potius debet quis mala quelibet
collerare q̄ malo. s. culpe p̄sen

titre. **Et idē Aug⁹.** fateri nō esse
peccandū etiā p tpali salute ho
minū. **xxij. q. ij. in. c.** faciat. **Et**
extra de his q̄ vi metulue cau
sa fiunt in. c. sacris dicit. Pro
nullo metu debet quis peccatū
mortale incurrere. **Idē p̄firma**
tur extra de vsuris. c. **Sup eo**
c. **Omne genus. c.** Si q̄s. **Et**
sicut nō est pctm mortale com
mittendū p aliquo in cōmodo
ita nec pro quolibet p̄mo o vt
inde sequatur quodcuncq̄ bo
nū. **I**deo ē regula doctoris gē
tū ad romenos. **ij. c.** Qd̄ nō
sunt facienda mala vt inde ve
niant bona. **Et hoc p̄firma**
tur in glo. extra de simonia i. c.
Ad aplicam. q. sub p̄textu pie
tatis non est impietas p̄mittē
da. **Et. i. q. i. c.** Non ē. **Et. xliij**
q. i. c. **Forre. et. c.** **Reqs. Et. xxx**
q. i. c. **Alse. Et. xxxij. q. vlti. c.**
Nō solum dī. Non licet facere
rapinā et furtū vt fiat elemos
ne. **O**mnimodo cauere quisq̄
sibi debet a p̄missione pcti. **Ad**
qd̄ euitandū sancti et amici dī
passi sunt tot labores. tot pēgr
natōes. tot exilia. tot carceres.
tot vincula. tot insup violētissi
mos cruciatus vsq̄ ad mortē
Inspeciam⁹ susannam de qua
scribitur **Danielis. iij. ca. q. a**
senib⁹ prauis req̄sita d̄ turpi cō
sensu dā p̄poneret q̄ si pctō nō
acq̄sceret eā falso criminatam

eū ignominia mori perirent
 o seia p̄stās. o mulier timēs de
 um angustie inq̄t mibi sū r̄n
 dīq̄. si enim h̄ egero mors, mī
 bi ē si aut nō egero nō effugiaz
 manus v̄ras. sed meli⁹ ē mibi
 incidere in man⁹ v̄ras q̄ pecca
 re in p̄spectu dei mei. Nonne z
 abraham innocentē filiū volu
 it imolareq̄ sua iocūda z gr̄a
 p̄ntia ne deū p̄deret q̄ hoc mā
 dabat. vt patet **Gen. xij. c. q.**
ij. s. Q̄s. z. c. nō enī. vbi ait.
Ambro. in li. de p̄riarchis Nō
 enī volebat de⁹ imolare a p̄re fl
 liū suū nec impleri h̄ mun⁹ vo
 lebat q̄ ouē pro filio imolādas
 obtulit. Sed tetabat effectū si
 dei p̄cepta p̄ficeret filio. Et in
 fra sequit̄ **Ambro.** Non imit̄
 ras manū inq̄t in puerū neq̄
 facias ei q̄c̄q̄. affectū tuū inq̄
 suū. Nō factū exegi. Tentau
 mente tuā si etiā filio tuo dille
 ctissimo nō parceris propt̄ me
 Et de hoc aug⁹. li. i. de ciuit. di
 c. ij. inq̄t. **Abrahā** nō solū nō ē
 culpā. crudelit̄. crimie v̄z
 etiā laudatus ē noīe pietatis q̄
 voluit filiū nequaq̄ scelerare.
 sed obediēter occidere. hec ille.
Sunt z alia innumera sancto
 rū exēpla q̄ p̄legere mori pul
 q̄ peccādo dei gr̄am amittere
 q̄ nos p̄terim⁹. Affirmam⁹ tñ
 q̄ talis ē mala p̄ditio p̄ci quo
 aia separat̄ a deo. **Nō Ansel.**

li. 8 similitudinib⁹ dr. **Si** hic infernū
 horrore z illic cernere p̄ci pu
 dorē z vni eoz necessario dberē
 imergi. **Pu** i infernū me mer
 gere q̄ in me p̄ctm dimittere.
Vale enī pur⁹ inocēs z gehē
 nā intrare q̄ sorde pollut⁹ z sor
 de indur⁹ celestia regna tenere
Dei q̄ mortificata st z arida
 facta cor da mltorū q̄ mltiplici
 b⁹ z enormissimis p̄ctis irritē
 ti nō dāt opam v̄se emendare
 v̄tq̄ mutet̄ in meli⁹. **Si** enī
 q̄ p̄didisseryt v̄tē v̄t pecuniā
 vel q̄c̄d aliud esset sollicit⁹ dis
 curreret. interrogaret req̄reret si
 quo mō rē p̄ditā iuenire vale
 ret. **Si** infirmitatē oculorū au
 riā linguez cutis cūq̄ minimi
 mēbri i curiss⁹ medicos curatz
 p̄sulere z q̄d iū dura z infirmi
 tas pauid⁹ doleret z plāgeret.
O peccatrix aia q̄d p̄didisti.
Cogita qz deū tuū qz gr̄az ei⁹
 z cū **Dauid** lacrimas fūde de
 cētes. fūct mibi lacrime mee
 panes die ac nocte dū dīcīt mī
 bi q̄ridie vbi ē d̄s de⁹ tu⁹. **O**
 q̄t iueniunt i v̄troq̄ sexu quib⁹
 bus possem dicere vbi ē d̄s tu
 us. **Audi** infelix aima vbi est
 d̄s tu⁹. **Quis** ē iste de⁹. oē bo
 nū. summū bonū amabile bo
 nū. bonū sū q̄ nullū bonū bo
 nū q̄d dereliquisti. **O** ania du
 ra. **Quis** est iste deus. nonne
 tuus. **Tu** quia te creauit. **Tu**

us qz tot anis bñficijs suis te
sustētauit. Tuus qz tibi vitam
beatā promittit. tuus qz filium
vnigenitū ad te misit vt te re/
dimeret. Tuus qz te expectat
te inuitat vt reuertaris ad illū
Quid agis o ferrea creatura.
Desine ab iniquitate tua da fi/
nē vicijs tuis. effunde lachry/
mas 7 cū filio prodigo reuerre
te dices. Surgā 7 ibo ad p̄ez
meū. meū creatorē quē pdidi
p̄p̄ culpā meā si ad eū rediero
7 dicā ei pater ad te misit vt te
redimeret. Tuus qui te expe/
ctat te inuitat vt reuertaris ad
illū. quid agis o ferrea creatu/
ra. Desine ab iniquitate tua.
da finē vicijs tuis. effunde la/
crimas 7 cum filio prodigo re/
uertere dicens. Surgaz et ibo
ad p̄em meū. meum creatorē
quem perdidi propter culpaz
meam si ad eum rediero 7 di/
cam ei. pater peccauit in celum
7 coram te. Noli differre o anī
ma noli diutius imorari. quia
recipiet te blande 7 reitret pec/
cata benigne.

Quod peccatū facit hoīem fatu
um. 7 qz stulticia triplex ē.

Capitulum secundum.

Secundum nocumen
tum peccati dicitur in
fatuatio. Facit quidez
aiam fatuam a deo vt quicun
qz sit ille qui mortaliter peccat

7 in peccato persistit. merito
stultus 7 fatuus appellari pos
sit. Sed aduertendū qz triplex
stulticia inuenitur.

Prima dicitur excusabilis
7 naturalis.

Secūda sc̄a 7 sp̄ialis.

Tercia vitiosa 7 criminalis.

De stulticia naturali.

Prima stulticia est illa que
prouenit ex defectu nature. et
ab hac nullus potest immunis
euadere. Quare dicitur eccle/
sastes. i. c. Stultorum infini/
tus est numerus. 7 Sene. ad
luellum ait. Si quandoqz fa
tuo ridere volo. non ē mihi lon
ge querendum me rideo. Ve/
runtm̄ aliqui sunt fatui a nati/
uitate qui nuncqz sanātur. Ali
qui 7 si non a natiuitate tamē
a succedente tempore in fatuā/
tur. Omnes de cōmuni lege
stulti sunt in infantia 7 pueri/
cia. qui ante annos pubertatis
comparantur furiosis. ff. de ac
quiren. posses. l. i. De quibz dī
Proverbior. xxi. Stulticia illi
gata est in corde pueri. 7 virga
discipline fugabit illam. Quid
nā aliud sūt pueroz saltus cur
sus. querelationes. motus. ge/
stus. q̄ba vt in pluribus niti q̄
dam stulticia. Quidam etiam
voluntarie in fatuantur in ado
lescentia 7 iuuentute. Sicut il
li qui specie 7 forma mulieruz

illectati multa faciunt in conspectu hominum velut insensati. et licet in adolescentibus et iuuenibus talis stulticia excusari non debeat tamen in senibus dum voluntaria est satis apparet exprobanda. **vi Sap. ecclesiastici. xxv. c. ult.** Tres species adiungit anima mea et aggrauior valde aie illorum pauperem. superbum. diuitem. mendacem. senem. fatuum et insensatum. De huius genere sunt senes illi qui domum totam infestant. familiarum turbant clamant. blasphemant. contendunt. litigant sine causa. Similiter illi qui vacant libidini adulteria colunt. auariciam sectantur. inbiant lucris. laborant sine necessitate et absque caritate ut thesaurizent. Et omnes illi qui pedes sui in sepulcro tenentes arbitrantur nunquam se morituros. **D**um vero talium stulticia a sola natura procedit. quia habet quamdam senectus infantiam. ut hieronymus dicit in epistola de honorandis parentibus. tunc venia erit eis prebenda. **S**cda est stulticia sancta et spiritualis quam opponit mundane sapientie. Nam reperitur quedam sapientia mundana et reprobanda. de qua dicit **Iacobi. ij. c.** Nolite gloriari et mendaces esse aduersus veritatem. Non est enim ista sapien-

tia desursum descendens. sed terrena animalis diabolica. **C**ontra hanc est sancta stulticia eorum. scilicet qui propter christum mundum contemnunt. seipsos mortificant. paupertatem sectantur. a voluptatibus abstinent coniugia renuntiant. parentes relinquunt. et in simplicitate ac humilitate christo famulari conantur. **H**ic ab amatoribus mundi stulti putantur. et velut fatui irrident. **U**n de beato francisco cantatur in responsorio in officio nocturno sue festiuitatis. **D**um pater hunc persequitur latens dat locum ire constantem post agreditur in publicum prodire. **S**qualenti vultu cernitur putat insanire. luto sanguine impetitur. sed patiens vir nititur ut surdus pertransire. **R**efert namque de illo **Bonaui. q.** in principio sue vocationis postquam pecuniam obrulerat pro reparatione ecclesie sancti. **D**amnant sentiens ex hoc aduersum se concitatum patris furores ut ire locum daret diemaliquibus in quodam occulta fouea seclunans orans et lacrimas lacuit. **T**andemque spirituali quadam plenitudine leticia et virtute mentis indutus ex alto exterius fidelitater prodijt et ciuitate constanter intrauit. **Q**uem cum iuuenes cerneret facie squalidum et meremuratum ac per hoc alienam putaret a sen-

fu: lutoꝝ plateaz ve' ut stultū
ipetrēt ⁊ clamorosis ei vocibꝫ
issultarēt famulꝫ dei nlla pꝛi
fractꝫ aut mutatꝫ iūria vt sur
dus in oibꝫ pꝛāsibat. Talis
fuit stulticia hꝛi Jacobini dꝫ tu
dero qui etiaꝫ in suis deuotis
carmibꝫ ita canebat. Sēno
mi pare e cortesia impazire p
lo bello messia. El mi pare si
gran sapere chi par dīo vol im
pazire che in parisi nō si vede
zē. **Idcirco i die iudicii vt hꝛ**
Sap. v. c. Stabūt iusti i ma
gna pꝛistia aduersus eos qui
se angustiauerūt ⁊ q̄ abstulerūt
labores illoꝝ. videntes auteꝫ
turbabunt timore horribili et
mirabunt in subitatioe isꝫate
salutis. dicētes itra se. pꝛiam
agētes ⁊ p̄ agustia spūs gemē
tes. Hi sūt q̄s aliqñ habuimꝫ
in derisu ⁊ in silitudinē ipꝛij
Nos isensati vitā illoꝝ estia
bamꝫ infamia ⁊ finē illoꝝ sine
honore. Ita euenit tꝛꝫ pauli:
vt xpīam a gētilibꝫ stulti dice
rent. In Act. xxvi. dū paulꝫ
loqꝛet corā agrippa de myste
riis xpī. de pꝛia ⁊ resurrectioe
mortuoz qdā noie festꝫ voce
magna rīdit. Insanis paulē:
multe lēte ad infamā deduc
erūt. Et paulꝫ nō infans in
qꝫ sed pꝛitatis ⁊ sobrietatis p̄
ba ego loqꝛ. Tertia stulti
cia ē viciosa ⁊ criminalis q̄ ē i

illis q̄ mortaliter peccant. qm̄
cū oēs scripture cōminēt pec
catoribꝫ mala. nolūt ipsi scri
pture credere q̄ plena ē oi pꝛia
te. **Un Sap. p. v. i. c. ait. Sa**
pientia atqꝫ doctꝫina stulti de
spiciūt. Clamat oīs scriptura
peccm vitādū atqꝫ scōminatur
peccōibꝫ icorrigibilibus mala
Audite obsecro ⁊ intelligite.
O mortales miseri peccōꝝ vin
culis colligati. qd scriptū ē lē
uiti. xi. c. Nolite tꝛamare ani
mās vꝛas: nec tāgaris inun
dū ne inūdī sitis. et ad Ro.
vi. c. Nō regnet peccm i vestro
mortali corꝫ. ⁊ Iaco. iiii. ca.
Mūdate peccōres manꝫ ve
stras ⁊ purificate corda vꝛstra
Et Ioh. v. c. ⁊ viii. c. noli pec
care. subinfert rō. Ezech. xviii
c. Et. i. q. iiii. c. ita atqꝫ ⁊. rxi
q. iiii. c. his ita. qā aia q̄ pecca
uerit ipsa morietur. ⁊ ps. cxxi.
Multa flagella peccatoris. ⁊
ps. cclix. Dñs iustꝫ pꝛidet cer
nices peccōꝝ. Cum igitꝫ deleca
tio q̄ hꝛ i peccō modica ē ⁊ bre
uis qnta ē infamia eoꝝ q̄ fuūt
diabolo vt randē excludātur
a paradiso ⁊ deputē pēis eter
nis. Qd peccatū contristat
mentes peccatoꝝ dū ad se re
deūt sicut ecōuerso pꝛus lēti
ficat animā. Ca. iii.
Erriū nō cumēti pecc
ōꝝ pꝛistatio. Nam lz

sepenumero letent peccatores in
via sua mala. tñ dñ ad sere/
deit nō pōt fieri qñ tristit in
tristec. Qñ aug. li. i. p̄f. ait
Iussisti dñe tñ sic ē vt pena sua
libi sit ois iordinat. aius. Si
cur enī p̄t leiciā gignit i mē
re p̄uosi. sic vitii tristitiā pa
rit. Dicit q̄ppe Ildo. in li. so
liloq̄oz. Bona vita gaudiū
sp̄bz. t̄. Scñ. ad Lucillū So
la p̄tus p̄stat gaudiū p̄pennū.
Et Li. in li. de senectute. Cō
scia bñ acce vite multozūq̄ bñ
factoz recordatio iocundissi
ma ē. t̄. Arist. Nemo ē q̄ non
gaudeat opatiōibz bonis. Et
Ansel. sup. ps. xviii. Unicui
q̄ homo delectabile ē eē i p̄u
tiū etiā si nullū p̄mū inde ex
pectaret. Qñ qdā ethnic. ait
Si oēs dñ eēm ignoscitur. et
hoies iggoratur. tñ nolles in
pcris maculari. P̄ac p̄o sniaz
sequit. Tul. q̄ in. iiii. de officiis
ait. Certe si oēs deos hoiesq̄
celare possem. nihil tñ inuste
nihil lauare nihil libidiose sa
ciendū ē. Qua vere diligens
oibz debet esse cura vt euent
pectā i q̄bus si se vt hoies fragi
les se viderint qñq̄ imersos
vent operā illa relinq̄re. t̄ re
uertit ad dñm iesū xpm q̄ suaz
nobis oibz dignet gratiā infū
dere. amē. t̄. Fera q̄nta p̄me
hebdomade. De triuola ac

de debili excusatione peccati.
Sermo quintus.

Escientur in
tenebras exteriores
Verba sūt redem/
ptoris nostri origi/
naliter. marth. viii. c. t̄ in euā/
gelio hodierno. Satis exter/
rere debet hoium malevienti/
tū mentes infallibilia verba
dñi n̄ri Iesu xpi. Ipsius vocē
audim⁹ penas eternas cōmi/
nante peccatoribz obstinatis.
Sed pleriq̄ semetipsos icon/
solari falso conant se t̄ sua fa/
cinora excusantes. Aut enim
nō vsq̄quaq̄ hoī pctā iputā
da eē pctā ad q̄ qdā mō inuit⁹
pducit. Idcirco in p̄na sermo
ne de excusatiōe debili pecca/
ti dicemus. quā p̄ scuto putāte
nōnulli assumere inerpugna/
bili. Qui tñ euitendi erūt i te/
nebris inferni horribiles t̄ ti/
mendas. Distinguem⁹ autēz
triplicem excusationem.

Prima est dei p̄mittentis.

Secda lidens influentis.

Tertia nature inclinantis.

Nō nulla ē excusatio eozū
q̄ dicunt deū esse causam pec/
cati. t̄ q̄re deus p̄mittit mala
fieri. t̄ an possit p̄cipere mala

Capitulum p̄mum

Prima debili iusta fac/
idebita excusatio pcti
est dei p̄mittentis. Aut quippe

seducti a diabolo peccatores
deus p'mittit fieri peccata q̄ si
vellet impedire vtiq; posset.
Sed vt talis error pcul abij
ciatur: tria sunt in hac pre du
bia declaranda.

Primū vtz de⁹ sit cā p'cti.

Scdm vtz de⁹ debeat ma
la p'mittere.

Tertium vtrum de⁹ pos
sit p'cipere mala culpe.

Ad p'mū dubiū rñdet fm
alex. in. ij. sūme in tractatu de
malo. 2 Ricar. 2 Bonauen. i
ij. dis. xxxvij. 2 Tho. p'ma se
cunde. q. lxxix. q. de⁹ nullo mo
do est causa effectiua p'cti nec
p se nec p accidens: nec direc
te nec indirecte. Et hoc pbat
firmissimis auctoritatibz 2 rō
nibz. At enī sapiens Ecc. xv
c. Nemini mandauit de⁹ ipie
agere. 2 Ecclesiastes. vij. ca.
Solūmodo hoc iueni q de⁹
fecit hominē rectū. 2 ipse se in
inimū miscuit qōnibz. 2 aug.
lib. lxxij. qōnū. Auctor mali
deus non est. qā omniū q sūt
auctoz est. q inquantū sūt tñ
bona sūt. Et idē in li. 3 Ada
manesū manicheū. Nō ē ma
lū in ciuitate qd̄ deus non fa
ciat. malū hoc loco non pec
catū. sed pena intelligēda est.
Sūt ad pbādū rōnes effica
cissime. Et p'ma sumit ex diuī
na dilectione. Nā illud quod

deus pducit vel facit: diligit
iuxta illud Sap. Diligis oīa
que sunt. 2 nihil odisti eorum
que fecisti. sed de⁹ odit pecca
tū. fm illud Ecclesiastici. xij.
Altissim⁹ odio hz peccatores
ergo deus nō ē causa peccati.
Scdā rō sumit ex diuī vl
tione. Nō est deus causa illi⁹
rei cuius ē vltor. sed deus est
vltor peccati. ergo nō est cau
sa p'ccati. scriptū est enim ad
Roma. xij. c. 2 ad Heb. x. c. 2
Deutro. xxxij. c. 2 puer. xxv. c.
2. xxiij. q. i. in pñ. in p'sona dei.
Dixi vindictā. 2 ego retribu
am. 2 **E**ro. xx. c. Ego sū deus
zelotes visitans iniquitatem
patz in filios. **T**ertia rō su
mit ex diuī p'fectiōe Illud enī
qd̄ est p'fectissimū 2 in q̄ null⁹
pōt esse defectus alicui⁹ mali
nō pōt eē cā peccati. sicut nec
sol pōt esse cā obscuritatis nec
ignis causa frigiditatis. Sed
deus ē huiusmodi. q̄ nō est cā
peccati. **C**onfirmat ista rō sic
Ab eodē agente penitus non
diuersificato in se non egredit
p'fectū 2 imp'fec. ū. Nō idē ma
nens idē natū ē facere idē. vt
dicit **A**risto. in. ij. de generati
one. Bonū dicit p'fectionem.
malū dicit imp'fectionē. Sed
deus est agēs p'fectissim⁹ non
diuersificatus in se. ergo cum
bona sint ab ipso: mala culpe

nō erūt ab ipso. ¶ Scdm̄ du
biū fuit. vtz deus debeat per
mittere mala fieri. Et q̄ sic p̄
ex auctoritate Grego. qui sup
illo p̄bo Job. xij. c. Abūdant
tabernacula p̄donū ait. Di
potēs deus qđ fieri p̄hibet in
stū est vt fieri sinat. Et Aug⁹
li. xx. de ciui. dei. Null⁹ hoīuz
agit recte nisi dīno adiūuerur
auxilio. Nullus demonū aut
hoīuz agit inique nisi dīuino
eodēq̄ iustissimo iudicio per
mittat. Scdm̄ aut̄ Bonāuē.
in p̄mo di. xl. vii. Deu⁹ p̄mit
tit mala fieri ordiatissime. nā
duplex ē ordo rez. vn⁹ in vni
uerso. alter in finē. 7 vterq̄ exi
git q̄ deus p̄mittit mala fieri.
Ordo q̄ppe in vniuerso erigit
qđ ad p̄fectionē vniuersitatis
necesse est vel fuit fieri creatu
ram arbitrio liberā 7 peccare
potente. Sed administratio
vniuersitatis requirit vt de⁹ res
quas cōdidit sic administret
vt vnāq̄q̄ agere p̄prios mo
tus sinat. vt aug⁹. vii. li. de ci
ui. dei. Ideo cuz debuit dare
potentiā peccandi 7 debuit re
gere saluo ordine sue p̄dinōis
si voluit peccare debuit p̄mit
tere. 7 si noluit peccare: debu
it conseruare. ¶ Et ita debet
debet permittere mala. Ordo
finē hoc erigit. qđ duplicē finē
p̄tingit regere in vniuerso vn⁹

ē sal⁹ electōz. alius dīna laus
Qm̄ ergo p̄missi⁹ malozum
reddit electos gl̄iosiores p̄ oc
casionē. 7 deus nō curat vtrū
p̄ causam vel p̄ occasionē glo
ria electōz augeat. ideo de⁹ p̄
mittit recte mala fieri. Nam p̄
sunt mali bonis eos exercitā
do. 7 ideo dicit aug⁹ li. de la
psu mūdi. q̄ p̄misit deus plu
res eē malos. qđ si pauci eēnt
uon auderent exercere bonos
Dīuina etiā laus erigit vt per
mittat deus mala fieri. qđ oc
casionē mali sūme manifestat
misericordia in electis in filij
vnigeniti donatiōe p̄ mūnal
fm̄ tps̄ Sūme etiā manifesta
tur dei iusticia in eterna puni
tione reproboz. ¶ Sed cōtra
p̄dicta aliqđ posset instare. p̄
mo. qđ glo. sup̄ illo p̄bo ad ro
ma. i. Nō solū qui faciūt dig
ni sūt morte. sed qui p̄sentit
Cōsentire in qđ est facere cum
possit arguere. sed deus possit
arguere ipediēdo malū. ergo
nō debet malū p̄mittere. ¶ Se
cūdo. qđ aug⁹. xij. li. de ciui. di
c. xvi. ait. Ad inocētis officiū
p̄tinet nō solū nemini malum
inferre. sed etiā a peccato cōhi
bere. q̄ si deus nō cōhibet cuz
possit. nō est inocēs. ¶ Tercio
oēs p̄tutes nre debent habere
exemplar in deo. sed in nobis
est virtus zeli. ergo 7 in deo.

Sed zelus quantum potest obuiat peccato. ergo si deus habet zelum quantum potest debet obuiare peccato. **A**d primum respondet Bonauentura. quod promittere malum potest esse dupliciter. Aut non cohibendo malum vel alium nec in facto nec in retributione et sic consentire. Aut non cohibendo malum. sed tamen puniendo transgressorem et arguendo continue. et sic non consentit. et hoc modo deus promittit et non consentit. **A**d secundum de inordinate quod debet cohibere deum quod illud intelligitur de cohibitione quantum ad arguendum et punitionem: non autem quantum ad voluntatis coactionem. **A**d tertium de zelo dicitur quod zelus debet obuiare peccato saltem iure iusticie. et iusticie prout est ordo vniuersi habet erga ut deus promittat hominibus ire secundum impium sue voluntatis. **T**ertium dubium fuit utrum deus possit precipere mala culpe. **R**espondet Bonauentura. ubi scilicet quod hoc potest dupliciter intelligi. aut quod deus percipiat malum manifestans malum. aut ita quod precipiendo faciat bonum. **P**rimum simpliciter est impossibile. Secundum pro aliquo modo est possibile et non omnino. **E**st enim aliquod malum in se et aliquod malum secundum se. **M**alum in se potest fieri bene. **M**alum secundum se nullo modo potest fieri bene. imo

hoc intelligere quod fiat bene est intelligere quod id sit bonum et malum. **P**otest ergo dici quod deus potest precipere malum in se et non malum secundum se. quia nihil potest precipere cum bonum sit postquam preceptum est. et illud est malum in se: non autem secundum se. ideo potest illud precipere et non aliud. **H**inc habetur ortum illud quod dicit Bernardus in libro de precepto et dispensatione. **Q**uid deus potest dispensare in preceptis secunde tabule et non prime. quia in preceptis secunde tabule quantum est de ratione precepti precipit ordinatio ad primum. et prohibet deordinatio ad cunctos. **D**eordinatio autem respectu primi nisi sit deordinatio respectu dei malum est in se. **I**n preceptis ergo secunde tabule dispensat deus. et contra illa potest precipere. nec ex hoc sequitur quod precipiat contraria quia mandatum spirituale absoluit a contrariis extra de re script. c. i. 82. **S**pirituale mandatum derogat generali. **I**n preceptis autem prime tabule non potest deus dispensare. quia eorum opposita sunt mala secundum se. **I**ta enim precepta dicuntur ordinatione ad deum sic in fine de sua ratione et eorum opposita deordinatione. et ideo si contrarium precipiet. precipiet contra se. **C**ontra se autem non potest facere. **E**t si ista precipiet cum sint mala secundum se ita quod nullo modo possint bene fieri aut deus veller malum quod est icon-

ueniēs. aut ipūne fieret malū
aut idē eēt bonū z malū quoz
verūq; ē incōueniēs simplr. ex
dictis pcludim⁹ q; pctōres n̄
pnt excusare malitiā suā rōne
di iuste ac sapiētpctā pmitterē;
Quō irōabil ē excusatio pcti
cū hōiū culpa refert ad influ
entiā siderē q; libez arbitrium
astringere nō pnt neq; ad bo
nā neq; ad malū. **Ca. ij.**

Ecūda excusatio pcti
ē sideris influētis. Ad
tantā q̄ppe infantiā ali
q; astronomi deuenerūt vt fa
teri nō erubescāt vitia hōiū
ab influētia planetarū z siderū
dīspōne cārī. **Ad** quoz p̄u
sionē norandū sūm **Bonaue.**
in. ij. dīf. xij. **Q**uō mores ho
minū cārī a siderib; pōt intel
ligi dupl'r. aut necessario z suf
ficient. aut dispositiue z p̄tin
gencer. Si p̄mo mō dicat. sic
nō tm ē falsū imo ē hereticū z
dīa bolicū fīgmētū triplici rōe
p̄rio q; repugnat xpiane re
ligōi. Scōda q; repugnat sensui.

Tertia q; repugna rōni
Prima rō ē quia repugnat
xpiane religioni dum est con
tra veritatem fidei z honesta
te mox. **V**eritas enī fidei in h̄
errore saluari nō potest. Dū
enim ponit omnia necessario
q; sideribus euenire tollit me
ritum. z p̄r consequens p̄mū

tollit gratiam z per consequens
gloziam **H**onestas etiam mo
rum per hunc errorem p̄u
diciū patitur: dū culpa pec
cantis in sidera infunditur et
licentia malefaciendi sine rep̄
hensione conceditur. z homo
ad orandum z colendum si
dera incuruatur. **E**t iste est fi
nis huius erroris pessimi. quia
ad idolatriam perducit. **S**e
cūda ratio est. quia tenere mo
res hominum necessario eue
nire ab influētia planetarum
repugnat sensui **S**ensibilis enī
experientia in eadem constel
latione concepti z natos vī
demus diuersificari in moribus
z exercitijs z euentibus z na
turalibus proprietatibus **E**t
istud manifeste apparet in ia
cob z elau qui simul fuerunt
concepti z nati. z tamen i om
nibus his sunt diuersificati.
Apparet etiam quia in eadez
constellatione nascitur fili⁹ re
gis z filius rustici. **N**ascit⁹ ho
mo z asinus. nascitur femina
z masculus z tamen habēt di
spares mores. **I**deo **B**rego
rius i homelia. epiphania ait.
Sic fieri mathematici solēt
q; quisquis sub signo aquarij
nascitur in hac vita piscato
ris ministerium sortiatur. **P**i
scatores vt fertur gerbulia nō
habent. **Q**uis igitur dicat q;

nemo hic sub stella aquarii na-
scitur ubi piscator omnimode
non habetur dicunt etiam qd
sub sig no libe nascuntur tra-
pesite futuri sunt. In multis au-
tem locis sub libra multi nascun-
tur ubi trapezite pentrus igno-
rantur. Aug⁹ etiā li. v. d. ciuit.
dei. c. vi. dicit se nouisse gemios
diuersi sexus. quia trapezitas
masculus alia femina quibus
diuerserant mores et pdrōes
Et si diceretur q vnus post ali-
um cōceptus fuit. dicit sibi Au-
gusti. Tanta nature vis est vt
cū cōcepta femina deinde alte-
rū cōcipere omnino non possit.
qñ necesse est eadē esse in gemi-
nīs momēta cōceptus. **S**z
astronomi in hoc cōtradiciunt
Augusti. dicentes q ipregna-
tio fieri potest post ipregnatio-
nē. Nam Aristot. sr. de aialibz
dicit q mulier eodē die cuz viro
et adultero tacuit et q ex vtroqz
cōceperit quod quidē per signa
dicit fuisse cōprehensum cuz al-
ter similis viro fuerit Alter re-
presentaret adulterz. Veruntē
has cōtēctiones relinquentes
negare non possumus quin et
sepissime tam gemini q alij eo-
dem puncto piciant. **T**er-
tia ratio ostendens falsam opi-
nionē que dicit necessario mor-
res hominū a v siderum eueni-
re est qz repugnat rōni dñz su-

perioribz pponit inferiora et ite
implicat pparia. Est enīz hō
astris et quibuscunqz celestibz
corpius prestantior et dignior
Uñ scriptū est de utro. iij. ca.
Solē et lunā et omia astra celi
creauit dñs de⁹ in ministeriis
cūctis gētibz q sub celo sūt Id-
circo Grego. in omel. ait Uñ
quippe hoīz solus qui creauit
pdrōz administrat. Nō enim
propter stellas homo. s; propē
hominē stellas facte sunt. Hec e-
tiam opinio ponit duocōtraria
ponit enim astrā veneranda et
obseruandas constellationes.
Tunc aut necesse est hominē
uenire scdm constellationes aut
non. Si non tunc astra nō sūt
timenda. Si sic ergo astra non
sunt veneranda. Itē aut euenit
hominē scdm q constellatio in
suo ortu exigit. Aut non Si sic
ergo frustra sunt constellationes
obseruande in actibus cum pri-
mo scdm primā pstellationē ne-
cessarium sit ei bona vel mala
euenire. Si non in primā con-
stellatione ergo pari ratione nec
in sequentibus ergo nulle sunt
obseruande. Idcirco Aug⁹ li.
v. de ciuit. dei. c. v. ait. Singu-
larem stulticiam eligitur dies
vt ducatur vxor. Credo ppter
ea quia potest in diem non bo-
num nisi eligatur incurri et infel-
liciter duci. vbi est ergo qd na-

scētiam sidera decreuerunt.
 Si autē dicatur mores hominū a
 dispositione siderū variari dis
 positū ē et contingēt sic potest
 haberi veritatem. qz nec ratiōis
 nec fidei repugnat. **P**lanum est
 enim qd dispositio corporis va
 ria multū facit ad variationem
 effectuum et morum anime. vt
 plurimum enim aia complexio
 nem corporis inuitatur. vñd co
 lerici sunt dispositi ad iracūdiā
 sanguinei ad benignitatē. melā
 colici ad lūorem. flegmatici ad
 pigritiam. **N**ec autem nō sunt
 necessaria. **A**nima enim domi
 natur suo corpori maxime qm ē
 adiuta per grātiā. **M**ultos enī
 videmus coloricos māsuetos
 et melācolicos benignos. **Q**m
 igitur virtus corporū celestium
 operatur ad mixtionē equalita
 tem pplexionū hinc ē qd percōse
 quens operatur quodāmodo ad
 qualitatem. mox valde tamen
 de longinquo. **P**lus enī facit
 ad qualitatem cōplexionis vir
 tus nature inferioris qm virtus
 syderis. **U**n **Aug⁹** in solutio
 tione cuiusdam questionis li. v
 de ciui. dei. de duobz geminis q
 simul infirmabant et curabant
 vñd hoc proueniebat. **M**agis
 p̄mendat ratiōne **I**po: ras p̄bi
 lici qm astronimi. **I**po: ras enī
 rñdit qd erat p̄pter idēitatē et simi
 litudinē pplexionis astrononi

q erat propter idēitatē p̄stella
 tionis. **M**ellus enim respōdit
Ipo: ras. qz eām magis dedit
 propriam et magis propinquā
Quare nō valet se excusare pec
 catores ex influentiā celi. **E**t vt
 inquit tho. in. ij. cōtra gentiles:
Si alique stelle essent causa ma
 loz sequerēt qd essent malefici
 et qd falsum est. **N**ā aut essent
 tales a natura. **E**t sic dñs qd de
 dit eis talem naturam estz ma
 lus. quod impūssimū est dicere
Aut essent male a voluntate qz
 haberent malā volūtātē quod
 simpliciter est falsum cuz nulla
 aia sint a nimate.

Quod nō valet excusatio eo
 rum qui dicunt cause peccati
 fore naturam inclinātem cuz
 ex parte anime ipsa semper incli
 net ad bonum.

Capitulum tertium

Tertīa excusatio peccat
 ri est nature inclināns
Dicunt enim nonnulli
 qd homo inclinatur ab ipsa na
 tura et naturaliter ab ipso appe
 titu sensitivo ad peccandū. vñ
 xij. q. i. c. **O**m̄is etas ab adole
 scētia prona est ad malū. **S**z
 hec excusatio minima est. quon
 iam beatus tho. i. ij. q. x. art. ij.
 refert qd passio appetitus sensiti
 ui non necessitat ad peccandū
Cū enī in hoīe sint due nature
 s. intellectuales et sensitiue. qñqz

pars sensitiva totaliter subiecit
 rationi. Sicut ptingit i virtuo-
 sis. Quis eoduerso ratio totali-
 ter absorbetur a passione. Ta-
 me remanet aliqd ronis liberu.
 Et fm hoc potest vel totaliter
 volutas roem repellere ylsaltz
 se tenere ne passionē sequat. **Uñ**
Ben. iij. c. dicitur. Sub te erit
 appetitus tuus et tu dominabe-
 ris illius. vbi glo. Sub te erit
 appetitus sensitivus tuus quia
 libert arbitrij es. Ideo moneo
 vt peccatus nō dominetur tibi.
 sed tu peccato. Unde subditur
 Et tu dominaberis illius. id ē
 dominari debes illi ne pcedas
 in actum. Propterea inquit se-
 neca ad lucillum. Erras enim
 si existimes nobiscum vicia na-
 sci. Superuenerūt. ingesta sūt.
 Nulli nos vicio natura cōciliat
 Nos illa integros ac liberos ge-
 nuit. Qualiter vero vnusquisqz
 liber est ad bene vel male agen-
 dum et nullus cogitur ad pec-
 candum aliqua necessitate na-
 ture ostendit **Valerius lib. vi.**
 de mutatione morum et fortu-
 ne multis exemplis. Et primo
 ipse ait. Multum animus ho-
 minū et fiducie adijcere et solli-
 citudinis dētrahere potest mor-
 rum ac fortune in clavis virz re-
 cognita mutatio. Nam cū alio-
 rum fortunas spectando et ex cō-
 ditōe abiecta atqz p̄cepta emer-

fisse claritate videamus. Quid
 ob erit quin et ipsi meliora d no-
 bis semper cogitemus. Dein/
 de exempla ad hoc propositum
 notabilissima refert. ex quibus
 aliqua nos explicabim. **Pri-**
 mū est de **Dalio** torquato qui
 in iuuentute fuit hebetis igenū
 atqz obrusi cordis vt domesti-
 cis et reipublice vrbibus mutilis
 omnino videretur. In processu
 vero etatis ad tantam virtutes
 deuenit vt patrē suum reūa sen-
 tentia ferenda et periculo subeū-
 do liberauerit. In h̄ credo for-
 tune nubilo a adolescentie prem-
 ptu persusum quo senectutē de-
 cus lucidius imitesceret. Nam
 patriaz a bello latino pressaz spe-
 ciosissimo triumpho recreauit.
Scdm exemplum est de scil-
 prione africano qui dissolutissi-
 me vite fuit in primis adolescen-
 tie annis lasciuie et furori dedi-
 tus. Sed moribus in meli⁹ in-
 uitatis deuenit carthaginē et cō-
 tinentissime vixit. quē dū imor-
 tales nasci voluerunt vt esset in
 quo virtus per omnes nūeros
 hominibz efficaciter ostēderetur
Tertiu exemplū est de quin-
 to fabio qui in a doletcentia fu-
 it ita victosus et infamis vt om-
 nes vitarent eius p̄fortiū. Sed
 postea in tantam gratiam et vir-
 tutem deuenit vt nihil eodez se-
 ne ornariy aut speciosius illo

De ciuitas romana habuerit.

Quartū exemplū ē d' valerio flacco q' ipse scđi belli punici habuit a dolescentiā p'duissimā i luxuria ⁊ alijs vicijs. Paulus autē licet vtrū vicijs dimoueret fecit eū flammē. i. sacerdotes vt seruiret in tēplo deoz. Qui floruit tāta religione vt quātuz prius fuerat exemplū victorum tū postea fuerit modestie ⁊ sanctitatis speculū. **Q**uintū exemplū ē de quinto catulo q' in adulescētia sua fuit effeminat⁹ eneruis. dedit oib⁹ delicijs ⁊ ludis ⁊ omni generi voluptatū. Sz pcedēte etate in maximo clarissimoz viroz puectu excelsū gradū obtinuit. fact⁹ senator ⁊ dux belli maximas victorias habuist. Sunt ⁊ alia ibidē exempla vt palemontis ⁊ themistodis. que nos posuim⁹ in primo sermone quadragesimalis de penitētia. Idcirco solon philosoph⁹ prius dētissime dixit neminem dum adhuc viueret dici debere miserū aut beatū. qz ad vltimū vsqz fati dīcē ancipiti fortune subiecti essemus ⁊ modū assidue mutationi. Nulla igit est sufficiēs excusatio pcti qđ in p'atris nostre arbitrio ē ⁊ p'mittere ⁊ de p'misso facere p'ntiam. **E**t vt **C**icero in philippicis dixit. Cuiusuis hominis est errare. Sed non nisi insipientis in errato perseue-

rare. Imponamus ergo peccatis finem. vt sic vitam mutāntes in melius. effugiamus eternas penas. **A** quibus nos liberet iesus xps qui cū p're ⁊ sp'ritus sancto viuūt ⁊ regnat in secula seculorum Amen.

Feria sexta prime ebdomade in quadragesima de excusatione peccati qua setueri quidam putant ⁊ ipsa consuetudine ⁊ de mysterijs p'suetudinis.

Sermo sextus.

Octum est antiquis. Diliges proximum tuum ⁊ odio habebis inimicum tuum. verba sunt redemptoris nostri originaliter. **M**athei. v. c. ⁊ in euāgelio hodierno. Inueteratā antiquozū doctrinā de inimicis odiendis velut impijs ⁊ caritati p'riatā dominus iesus christus i lectione euangelica reprobauit. Nullum equidem peccatum excusare potest diuturna consuetudo. Quia vero sunt nonnulli qui i suis malicia obstinati dū redarguuntur vt corrigantur respondere solent eozum peccata non grauit ponderanda. q' et peccantium multitudīne et longa peccandi consuetudine excusabilia videri possunt. Ideo q' p'senti sermone de consuetudine ipsa peccandi dicemus ostendit

demusq; q̄s grauiter errant hi
qui peccatis veterib; ad dētes
noua putant se scuto p̄suetu/
dinis posse defendi. Pro quo
rō declaratione tria in ystoria
pponimus cōtemplanda.

Primū dī aggrauationis.

Secundū reprobarionis.

Tertiū obseruationis.

Quōd p̄suetudo peccan dī au/
get peccatū nō excusat. ⁊ qua/
liter mala p̄suetudo inducit i/
aia facilitate ad peccandum
difficultate ad p̄niam. ⁊ obli/
gationē ad patiendū.

Capitulum primū

Primū mysteriū con/
templandū de consue/
tutine dī aggrauatio/
nis. In quo sciendū est q̄ con/
suetudo que ē p̄tra legē dīnaz
vel naturalē nō minuit p̄cātū
nec excusat sed auget. sicut pro/
bat. xxiij. q. i. c. scisma. Iō scri/
bit extra de p̄sue. c. Cū tanto.
Tanto sunt grauiora pecca/
ta quāto diutius infelicē aīaz
detinent alligatā. Et extra de
p̄sue. c. i. in textu. ⁊ glo. pōitur
q̄ cōsuetudo grauis ecclesie et
onerosa ē extirpāda. ⁊ di. viij
c. Mala. dī. Mala consuetu/
do nō minus q̄ pernitiōsa cor/
ruptela vitanda est. ⁊ eadē di/
stinctione. c. p̄suetudo. Cyba/
nus. ait. Consuetudo sine ve/
ritate: vetustas erroris est. Et

eadem dist. viij. c. sequenti scri/
bitur. neq; hominis consuetu/
dinez sequi oportet. sed dei ve/
ritatem. ⁊ in autētica. Et nul/
li iudicium liceat hī. i. colla.
ix. dicitur. **V**ale consuecudi/
nes adiuuente nullo tēpore cō/
firmantur. **C**onfirmantur
hec omnia. ff. de penis. l. capi/
tulum. d. solent. **C.** de episco.
audi. l. nemo. extra de que fi. a.
ma. par. capi. c. cum in cūctis
extra de vsu pallij. c. ex tuari.
extra de officio archi. c. cuz sa/
tis. extra de iura. calum. c. ce/
tep. extra de vita ⁊ honest. cle/
ricoz. c. cū decoroz. extra dī sta/
tu mona. c. ea que. extra. dī con/
secre. eccle. c. aqua. extra de ly/
mo. c. instantum. nec tantuz re/
probata est tanquam iniq; cō/
suetudo que est contra legē na/
turalem ⁊ diuinam. sed etiam
que est contra quamcūq; le/
gem humanam rationabilem
Ideo extra de cōsue. c. ad no/
stram dī. Consuetudo que ca/
nonicis obuiat infinitis nulli/
us debet esse momenti. **S**z
contra hoc arguit ex dco gre/
gorij. dist. iij. c. deniq; qui lo/
quens de crapula quam con/
sueuerūt facere laici in carnis/
p̄uio que peccatum esse dicit.
nec a tali consuetudine amo/
ueri possunt. Et ideo cum ve/
ma suo ingenio relinquendi sūt

ne forte peiores existant si a tali consuetudine prohiberentur. Ad quod responderet glo. ibidem. **Q**uod relinquentur cum venia. s. pene temporalis. ita quod non vult dicere **G**regorius quod consuetudo excuset illos a peccato. sed quod non debet tolli talis consuetudo per penas temporales quando timetur maior inde scandalum puenire. **N**otandum tamen quod aliqui quis peccat ex ignorantia vel fragilitate faciens id quod consueverunt alii facere circa aliquod. et tunc non excusatur a mortalitate si id quod agit secundum consuetudinem aliorum est contra legem diuinam vel naturalem. s. minuitur gravitas eius. puta quod facit aliquem contractum usu rarium credens esse licitum. quia illud communiter fit secundum patrie consuetudinem. **C**ertum est quod consuetudo illius loci non excusatur a mortalitate. quia contra legem dei quam sicut lex humana tollere non potest. **I**ta nec consuetudo que potius videtur esse abusus. **Q**uot sunt homines inter christianos consuetudines huiusmodi vitiose atque corrupte. **E**x consuetudine namque publice blasphematur deus. si uent periuuria. inuocatur diabolus exercens usure vanitates multum augentur et pompe. committuntur fraudes in qualibet arte. et fetida vicia luxurie perperantur sine rubore. **S**ed ad uerrant peccantes ex consuetudine quod hec tyrannis iniqua tria mala in animam facit.

Prima est facilitas ad peccandum. **S**ecunda difficultas ad penitendum. **T**ertium obligatio ad penitendum. **P**rimum malum est facilitas ad peccandum. nam ad quod peccatum a principio inducitur anima cum difficultate ad illud propter consuetudinem non solum trahitur cum facilitate sed etiam cum delectatione ut possumus in quadragesimali de penitentia in sermone de peccato. **R**atio est. quia usus vertitur in naturam. et consuetudo nature assimilatur. et est altera natura. ut inquit **A**ristoteles in libro de memoria et reminiscencia. et in primo ethicorum. et in vii ethicorum. et idem confirmatur. ff. ad macedo. l. i. et ff. de libere. et posthumis. l. si quis posthumos. i. pn. et ff. de postulando. l. i.

Bestias. et ff. de acqui. re. do. l. naturalis. et instituta de rerum diuini. pauoniu. **H**ic **H**ieronymus in epistola ad cellantiam ait. Insuauem et asperam fecit nobis tuam prout longa consuetudo peccandi. quod si in preterita transferat inuenit semita iusticie legis. **S**ecundum malum quod inducit

consuetudo mala est difficilis
ad penitendū. **N**ā facit pecca/
ta grandia estimare parua aut
minima. **U**n̄ **Aug**⁹. in enche/
ridion ait. **P**eccata quibus ma/
gna et horrida cū in consuetudine
puenerint aut parua aut nulla
esse creduntur vsq; a deo vt nō
solum non occultanda verū et
am predicanda et diffamanda
videantur. **Q**uā sicut scriptū ē
laudatur peccator in desiderijs
anime sue. **C**alis iniquitas in
scripturis clamor vocatur. de q̄
dicitur. **C**lamor sodomorum et
gomorreorum multiplicatus ē
nimis. qz non solum tam apud
eos non putabantur esse flagi/
tia verum etiam publice velut
lege frequentabantur. **E**t idē
li. musice. **T**anta est vis consue/
tudinis vt ea inueterata si falsa
opinione est genita nihil sit in/
mētibus veritati hinc peccatores
res cecifacit et pōdere graui op/
pressi penitentiam negligūt. **E**x
hoc **Iuuenal**. iij. satira ait. **C**ō/
suetudo mali tenet insanabile
vulnus. **E**t **Marcialis** coqu⁹
Dens assueta malo firmitus
beret et. **I**sta consuetudo mala
figuratur i lazaro fetido et qua/
triduoano sū **Aug**⁹. de pz. dist.
ij. c. **S**icut. **Q**uatuor enī mor/
tuos xps suscitauit quibus pīm⁹
non esset plene mortuus sed fili

us reguli. de quo dicitur **Iobā**
nis. iij. c. **I**ncipiebat enim mo/
ri. per istum significatur diabo/
lica suggestio et peccati cogita/
tio cui nisi consentiatur. anima
non per hoc totaliter morit. sed
incipit. **S**ecunda fuit filia
archisynagogi de qua **Matth**
ix. capi. habetur qz in camera se/
crete fuerat mortua per quam
delectatio cum consensu deno/
tatur. **E**o enī quo anima pec/
cato consentit mortua est. **T**er/
tius fuit filius vidue. **L**uce. vii
c. extra portam nām. qz signifi/
cat peccatum tam per opus cō/
summatum. **Q**uartus fuit la/
zarus quadriduanus in moni/
mento. **I**ohannis. xi. capi. per
quem desinat peccatum cōsue/
tudinis. **I**deo dicitur qz fetidus
erat et clamore magno a christo
vocatus. **D**icit enī ibi **Augu**
stinus. **D**ifficile surgit quē mo/
la male consuetudinis premit.
Ideo **I**sidorus libro. iij. d. sum/
mo bono ait. **P**eccatus admit/
tere est in puteum cadere. **C**on/
suetudinem vero facere est os/
putei coangustare ne is qui cecid/
erit valeat exire. **T**ertium
malum quod facit mala cōsue/
tudo est obligatio ad persistendū
Quanto enī diutius retinen/
tur peccata et quantomagis mlti/
plicantur tanto grauiore pēa

punitur peccatores. unde non immerito Augustinus li. viii. confessionum dicebat. Ex voluntate quidem perversa facta est libido. Et cum seruitur libidini facta est consuetudo. Et dum consuetudini non resistitur eactus est interitus.

Quod multe sunt consuetudines reprobate de quibus fit expressa mentio in iure. Sicut pater in lex consuetudinibus quod loco ponunt dimissis alijs

Capitulum secundum.

Secundum mysterium de consuetudine premissum dicitur reprobatio. licet enim omnis consuetudo mala sit reprobata tamen in iure specificantur multe consuetudines eijciende. Ex quibus aliquas explicemus.

Prima est consuetudo de qua habetur in. c. Tum venerabilis. ubi ponitur quod consuetudo cuiusdam loci erat quod abbas qui immediate erat sub apostolica sede transferrebat ad alias abbatias sine licentia pape quod fieri non potest. **S**ecunda consuetudo de qua habetur extra de consuetudine. c. Quando. Quod aliqui simplices sacerdotes ad defectum episcoporum

crismabant in fonte. Tales enim nihil conferbant. **T**ertia est consuetudo contra obedientiam supradicto capitulo Tum venerabilis. **Q**uarta est consuetudo contra libertatem ecclesie extra de electione. c. Tum terra. 2. c. Sacra sancta.

Quinta est consuetudo exigendi pedagium et gabellas a clericis et religiosi hec reprobata. c. Quia quod de centi. li. vi. Ibi enim sic dicitur. Quod si universitas vel singularis persona ecclesias vel ecclesiasticas personas compelleret solvere pedagium vel guidagium vel exactores pro rebus suis quas causa negotiationis non deferunt vel personis singulares excommunicati sunt et universitas interdicta.

Nec prodest contraria consuetudo. et diocesani quibus constat aliquos has sententias invidisse illos publicare debent. et illas sententias facere observari. **E**t nota hic primo quod res clericorum eodem privilegio gaudent quo res ecclesiarum quantum ad istud. **S**ecundo quod ille dicitur negotiator qui rem emit ut integram et immutatam lucrum reddere. Sed qui rem emit et materia sibi sit sibi aliquid inde operandi puta ex ferro clavos et alia artificata.

Alle non est negociator. ¶ **T**er-
tio nota q si clerici deferant vel
deferri faciant res causa mer-
monie ac imunitate nō gaudēt
et sic est argumentū contra em-
ptores redditum clericorū qui
volunt in his gaudere imunita-
te illa qua et clerici. vt scz nō sol-
nāt guidagia et pedagagia de em-
ptis a clericis. ¶ **Q**uarto nota
q illud quod dicitur de pe-
daggijs scdm **Franciscum** de za-
barellis locum habet in gabel-
lis et datijs que leuantur in ci-
uitatibus lombardie. quia index
suris da ipsis argumentuz. xliij.
q. ij. capi. Putant. capitū. Ple-
riq. extra de penis. capi. Quā-
ro. Et ex hoc videtur q tota ita-
lia est interdicta et maxime ciui-
uitas florentina. Sexta est con-
suetudo exigendi vel spaciandi
aliquid temporale pro spiritua-
libus. vt pro ingressu monaste-
rij vel sacramenti. extra de simo-
nia. c. **Om̄ simoniaca.** Sz hic
oritur vnū dubiū vtum sit lic-
tum sacerdoti recipere pecuniaz
pro exequijs. et videtur q non.
per ea que notantur extra de se-
pul. c. **Abolende.** et extra de si-
monia. c. **Non satis. c.** **Luz** in
ecclesie corpore. et. xliij. questione
ij. capi. In ecclesiastico. Sed
glosa in capitulo. **Luz** nobis.
extra de simonia dicit q si sacer-
dos pauper est potest recipere.

vt prima questione prima capi-
tulo. **Iudices.** et tamen gra-
tis dicitur celebrare. Sicut tes-
tis qui recipit sumptus. et tamen
gratis dicitur testificari.
quarta questione tertia ca pitu-
lo. **Venturus.** et episcopus reci-
pit procuracionem pro cōsecra-
tione. et iudex gratis iudicat ta-
men recipit sumptus. ff. de offi-
cio p̄sidis. l. **Plebiscita.** et d vi-
ta et honestate clericorum capi-
tulo cum ab omni. **Nec** est in-
conueniens q clericus locet o-
peras suas cum non habeat vn-
de viuat. xci. distinctione capi-
tulo primo et tertio. Sed sacer-
dos qui ex officio suo ad hoc te-
netur. et qui habet viciū suū
suis sumptibus tenetur spiritu-
alia ministrare. de consecratio-
ne distinctione prima capitulo
Sufficiat. et tamen si consuetu-
do est q aliquid detur in exequi-
is mortuorum et consimilibus.
licet sacerdoti non detur actio
ad hoc perendum. Tamen co-
gi potest populus ad obseruan-
dam honestam consuetudine
extra de simonia. capitulo **Ad**
apostolicam. Consuetudo eni
attenditur in recipiendis mu-
neribus circa spiritualia. argu-
mentum prima questione ter-
tio. capitulo. **Quod** situm. lxxij.
distinctione. capitulo. **Agarbo**
sa. ix. questione tertia. capi. **Lo**

questus. et in autem de sanctis.
epilco. §. pro consuetudinibus

Concordat his glo. in capitu

lo Abolēde extra de sepulturis

Quod consuetudo rationas

bilis que non est contra aliquā

legem diuinam vel humanam

obseruanda est tam generalis

q̄ specialis.

Capitulum tertium

Certum mysterium cō

templandum de cōsue

rudine dicitur obserua

to. Consuetudo enim que nō

est contra aliquam legem diuī

nam vel humanam et habet in

se aliquam rationem boni ob

seruanda est. Si generalis est

generaliter. Si particularis in

aliquo loco particulariter. An

de Augustinus ad casulanuz.

xi. distinctione. capitulo In his

ait. Instituta maiorum pro le

ge tenenda sunt Et sicut pre

uaricatores legum diuinarum

ita contentores consuetudinū

ecclesiasticarum coercēdi sunt

ad templum in hierusalem etiam

mulieres. lex d̄ppe hoc man

dabat masculus dicens i Ero

do. Ter in anno apparebit om

ne masculinum in p̄spectu meo

Sed tamen etiā mulieres ibāt

non ex lege sed de more. Ideo

Luce. ij. c. dicitur. Cū factus

esset iesus annoz duodeciz ascē

dentibus illis hierosolimā secū

dū consuetudinem diet festi.

Propterea Augusti. disti. viij.

c. Frustra ait. Hoc plane veruz

est quia ratio et veritas semper

cōsuetudini preponenda est.

Quod si consuetudini rarō suf

fragatur nihil oportet firmi⁹ re

tinere. Est de hoc exemplū. xij.

di. c. Illa de matre sancti Au

gusti. consulente Ambrosiū de

ieiunio sabbati. Et ad idem sa

cit. c. Ecclesiasticarum. xi. disti.

Agere igitur contra consuetu

dinem ecclesie generalem pecca

tum est. Unde dicit Guillelm⁹

Quod dicendo missam añ ma

tutinas est peccatum mortale.

quia hoc est contra consuetudi

nem ecclesie generalem. Nō ali

os per legem scriptam non inue

nitur ordinatum. Ita etiam fa

cere contra consuetudinem par

ticularem alicuius ecclesie ē pec

catum morantibus in illo loco

unde qui conficeret in azimis i

ecclesia grecorum peccaret mor

taliter faciendo contra cōsuetu

dinē ecclesie oriētalīs. z sūt. q̄ in
ecclesia latina p̄ficeret i feruē
tato grauius peccaret q̄uis p̄ter
q̄ p̄ficeret s̄m **Tho. in. iij.** sic
i italia i sabb̄o abstinet ab esu
carnū z q̄ tali die sine cā rōa
bili cōderet carnes: peccaret
mortali. i cathalonā p̄o vbi
nō ē talis p̄suetudo nō peccāt
in sabbato comedētes carnes
Idē dicendū d̄ abstinentia a
lacticiis z ouis z caseo i ali
is ieiunijs a quadragesima q̄
vniūsq̄q̄ seruare tenet p̄rie cō
suetudinē. Sic etiā ieiunia q̄
sūt ex generali p̄suetudie eccle
sie obligāt sicut ea q̄ sūt in p̄ce
pro et statuto ecclesie. vt vigi
lia sancti Johis baptiste oīū
scōy z beati Laurētij s̄m **In**
no. Sic etiā vbi in aliq̄ ciuita
te est cōsuetudo seruare aliq̄
festū lz nō sit ab ecclesia statu
tū debet seruari vt festū **M**
orandū tñ q̄ s̄m **Archi. sup. ca.**
Cōsuetudinis. di. xi. Qñ cō
suetudo obuiat oī iuri tūc in
distincte succēbit cōsuetudo.
Sed vbi p̄cordat cōsuetudo
seu tollerāt ab aliquo iure licz
alijs iuribz videat̄ p̄ria: tūc cō
suetudo vincit z tollit legē scri
ptā. q̄a multa fieri nō debent
sacra tñ remanēt. extra d̄ regu
laribz. c. ad aplicā. z. ij. q. vi. c.
Bidū. Et s̄m hoc cur d̄ q̄
cōsuetudo nō est rationalis

seu nō valet que obuiat cano
nicis institutis videtur intel
ligendū qñ obuiat oībz statu
t s. nā si obuiat alicui z p̄ ali
ud tolerat nō erit irrōnabilis
per hoc solū. p̄bi grā. **Statu**
tū est extra de vita z hone. ele.
c. qm̄. **N**ō bona clericorū de
beant venire in cōi z i vna do
mo debeant vesci et dormire
sub vno tecto. vt etiā ponitur
xxij. di. c. p̄ter hec. z de conse.
dis. v. **I**n oībz. z. xxij. q. i. c. ne
cessaria. **G**lo. tñ in dis. c. quo
mam. dicit. q̄ derogat huic iu
ri per p̄traria consuetudinem
quantū ad clericos seculares
q̄ papa scit z tolerat. **I**dē de
conse. di. iij. c. rogatiōes. z ca.
Pronunciandū mandat sua
ri dies rogationū z quo ad ie
iuniū z quo ad cessatiōes ab
operibz. z tñ vbiq̄ sit cōtrariū
Nec aliquis dicit q̄ peccent fi
deles dies illos non seruādo
Et q̄ abrogat p̄ contrariā cō
suetudinē que p̄scripta est **E**t
etiā videt̄ rōnabilis p̄p̄ies
iunia multiplicata ab ecclesia
z p̄p̄ festa z fideles pay deu
tioni se dant in festo z vix la
borando viuere p̄nt paupes.
Idem dicendum de rota heb
domada pasche que ponit ce
lebranda in. c. **P**ronunciandū
Idem de ieiunio quadrages
ime qd̄ fuit statutū ab ecclesia

inchoari a clericis. i. dñs. **P**ost
 quinquagesimā. di. iij. c. **S**ta/
 tumus. et tñ nō obseruatur a
 clericis. et hoc qz abrogatū est
 per p̄trā consuetudinem.
Quāvis g̃ ista et similia obui
 ent statutis canonicis aliq
 bus. tñ nō oibz obuiāt sed ab
 aliquo tolerant vt a decretali
 extra de p̄suetudine. c. vl. que
 vult qz vincat etiā legē cano/
 nicā cū est rōnabilis et p̄scrip/
 ta. ideo valent et sine p̄iudicio
 seruari p̄n t. **N**ic tamē magna
 diligentia est adhibenda i iu/
 dicando vt nō apiatur de fa/
 cili via transgressionis ordi/
 nationū ecclesiasticarū. **N**ec ē
 p̄demnes q̄s leuiter de mora
 li in huiusmodi p̄suetudinū ob/
 seruatiōe. sicut est de festo In/
 nocentiū. sancti siluestri. et hu/
 iusmodi q̄ abierūt in dissuetu/
 dinē. vbi tñ seruant oīno cu/
 stodienda sūt qz ab ecclesia in/
 stituta. **S**ilr de p̄suetudine q̄
 est in multis locis q̄ in sabba/
 tis et in vigilijs magnaz solē/
 nitatū boies laborent vel ven/
 dant vsqz in terciā horam no/
 ctis. vt barbitonfores plus fa/
 cientes exercitij die illa q̄ to/
 ta hebdomada. **E**t videt̃ pos/
 se tollerari cū quasi in recōpē/
 sationē huius nō laborent in/
 sero festi vsqz ad mediā noctē
 quod tñ de iure possent. quia

de vespera ad vesperam id est
 sero mandatur celebrari. in. c.
Pronunciandū. **S**ed nuls
 lo modo tollerari debent nec
 excusant a peccato puelle que
 annos pu bertatis attigerunt
 si non communicant aut non
 audiunt missam propter ma/
 lam consuetudinem. **S**imili
 ter et clerici facientes p̄tra de/
 centiam status clericalis. et re/
 ligiosi transgressores regule et
 statutorum ordinis. et omnes
 alij quorūz grandis est nume/
 rus qui consuetudine putant
 posse sua peccata tueri. **O** si
 mihi facilitas def vt vox mea
 per omnem italiam audiri va/
 leret. clamarem vtiqz vbe vbe
 nobis miseris nos sum? in q̄s
 fines seculorū deueniūt ita vt
 oīa corupcionibz impleta ēē vi/
 deam? nō p̄fuerūt p̄dicantiū
 tube. nō sanctorū viroz mira/
 cula. non terrores de celoz fla/
 gella dei. nō seue vbiqz pestilē/
 tie ad extirpanda peccā blasse/
 mie. ysuraz. vanitatū. partia/
 litatū. iniusticie. sacrilegiorū.
 adulterioz. sodomie. ambitu/
 onis. et p̄strationis diuini cul/
 tus p̄pter consuetudinem. sed
 aduertāt populi ea que dicā
 sunt. et timeant ne p̄seuerātes
 i malicia sua irritēt patrē om/
 niū deū. q̄ est bñdicer? et lauda/
 bilis in secula. amen.

Sabbato fine hebdoma-
de. De gravitate peccati. Et
quomodo vñ peccatū ē alio
gravi⁹ rōne psonē z obiecti vt
nocuementi. // Sermo septim⁹

Erat enim
ventus p̄trarius
eis. scribuntur hec
p̄ba. Barci vl.
c. z in euangelio
hodierno. Sicut vehementia
venti ip̄diebantur discipuli
vñ iesu xp̄i ne p̄s̄ga nauigati-
one ad portū tutū possent at-
tingere. Ita mortales miseri
peccatorū turbine retardantur
ne valeant ad regnū p̄perare
celorū. Et l̄z pleriq; p̄pter ea q̄
dicta sunt in p̄cedentibus iā
acceptēt mortalia peccata dā
nosa fore. verūtamē in hoc er-
rore deuenire solent vt oīa pec-
cata stoicorū more paria eē cō-
firmēt: sic z futuras inferni
penas equales peccantibz oī-
bus p̄paratas. Contra q̄s est
auctoritas domini z saluato-
ris nostri qui Iohānis. xij. c.
dixit pilato. Qui me tradidit
tibi maius peccatū habet. In q̄
vñū verbū supponit. s. q̄ pila-
tus peccauit. z aliud a xpo ex-
p̄mitur q̄. s. ille q̄ tradidit ma-
ius peccatū habuit nam com-
paratiū semp̄ p̄supponit po-
sitiuū. Peccatū ergo aliorū cō-
tra xp̄m grauius fuit peccato

pilati. nam iudas peccauit ex
cupiditate. p̄ncipes sacerdotū
peccauerūt ex inuidia. Pilat⁹
p̄o ex humano timore qd̄ fuit
minus peccatis illoz. Hiero.
etiam. xxij. q. i. c. nō afferam⁹
ait. Quis dubitat sceleratius
esse cōmissum quod graui⁹ est
punitum. z. xxij. q. ij. c. si qd̄
verius d̄z bonitadiū est gra-
uius q̄ adulterium. z. xvij. q.
ij. c. sicut d̄z q̄ sacrilegium ē
grauius q̄ fornicatio. z. xxij.
q. vij. c. adulteri. malū poni
grauitas peccatorū eiusdēz ge-
neris luxurie. Quenadmodū
ergo vna infirmitas est graui⁹
or altera. sic z vñū peccatū al-
tero. Cōparat namq; peccatū
infirmitati. vnde in ps. Di-
serere mei dñe qm̄ infirmus sū
Seneca etiā z Tullius vitia
appellant egritudines. Idcir-
co vt oīs falsitas p̄cul abucia-
tur a cordibus hominū. In p̄-
senti sermone de peccatorū gra-
uitate dicemus. Et q̄uis oī-
uersis respectibus vñū pecca-
tū alio sit grauius. nos tamē
tres eligemus ex multis.

Primus d̄z p̄sone.

Secundus obiecti.

Tertius nocuementi.

Quod grauius peccant eo-
dem genere peccati docti q̄ indo-
cti z superiores q̄ inferiores. et
illi etiā qui peccant cū magis

Sup̄ fo 4
for a q +

improba volūcate. *Ca. p̄mū*

Prim⁹ respect⁹ q̄ vnū
peccm̄ dī grauius aliō
ē p̄sone peccātis. vna
enim p̄sona potest grauius
peccare q̄ altera etiā in eodē
genere mali triplici rōne.

Primo rōne claritatis.

Secūdo rōne dignitatis.

Tercio rōne volūtatīs.

Primo vna p̄sona peccat
grauius q̄ altera rōne clarita
tis. *Gravi⁹* namq̄ peccat do/
ctus q̄ plura cogonscit ad sa/
lute spectantia q̄ indoctus. et
litteratus q̄ idiota. qm̄ vt in
quit *Tho. p̄ma scde q. lxxij.*
p̄pter maiore facilitate quam
habet in resistēdo p̄t facilius
peccatū declinare. ideo salua
tor noster *Luce. xij. c. ait.* Ser
uus sciens voluntatē dñi sui:
et non faciens vapulabit pla/
gis multis. *Ubi Chuso. ait.*
Nō sūt in omnib⁹ oīa iudiciā
Sed maior cognitio fit maio
ris pene materia. hec ille. No/
rent p̄ba *Chuso.* viri docti et
p̄cipue in sacris litteris excita
ti. **S**ecūdo vna p̄sona peccat
grauius q̄ alia ratione digni
tatis. et huiusmodi sūt domi
ni prelati religiosi et sacerdo
tes. *Hinc Hieronymus sup*
Ezechielem inquit. Grandis
dignitas sacerdotū. sed gran
dis ruina si peccāt. letamur ad

ascensum. sed timeam⁹ ad la/
psum. Non est tanti gaudij ex
celso tenuisse quāti meritis de
sublimioribus corruisse. Nec
enim pro solis delictis nostris
reddere debemus rationes. s; pro
omnibus quorum abuti/
mur donis. et nequa q̄ sumus
de eorum salute solliciti. et ideo
ad *Heliodorum de vita He/
pociani.* In te omnium oculi
diriguntur. domus tua et con
uersatio tua quasi i specula cō
stituta magistra discipline. qd
feceris id sibi omnes faciēdas
putant. *Cauene* committas
quod aut qui reprehēdere vo
lunt digne lacerasse videātur.
aut qui imitari cogantur relin
quere. *Et extra de iurcuran/
do. c. Cum* quidam. dicitur.
q̄ episcopi transgredientes in
ramentum grauius iudicādi
sunt. quanto maiori p̄eminēt
dignitate. vbi glosa. patet q̄
dignitas delinquentis aggra
uat peccatum. sicut etiā pro
batur. *xl. di. c. Homo christia
nus. et l. di. c. Quod tua. Et*
*xix. di. c. Nulli. et xi. q. ij. c. p̄
cipue. et xxxij. q. v. c. Qui vide
rit. extra de here. c. Eicōmu/
nicamus. extra de homi. ca. si
cui dignum.* **Q**uantū est ere
trandum peccatum maiorū
in quo non solum illoz ingra
titudō reprehenditur. verum

etiam malum exemplum quo
ceteri inferiores corrumunt;
condemnantur. **Inquit enim**
Aristo. i. ethicorum. **Multi**
quidem omnino bestiales vi/
dentur esse pecudum vitā eli/
gentes. **Adipiscuntur autem**
rationem, quia multi ex his q̄
sunt in potestate constituti pa/
tuntur familia sardanapallo.
Hic sardanapallus vt Iusti
nus refert li. i. fuit vltimus rex
assyriorum omni muliere cor/
ruptior, mollicie corporis ⁊ la/
scivia oculorū omnes feminas
antecellēs. **Dicit ergo Aristō,**
q̄ multi potentes ipsuz sequi/
tur quoz exemplo subiti vitio
si sunt. **Dimissis autem anti**
quoz exemplis, videmus per
experientiam q̄ quales sunt su/
periores, tales vt in pluribus
solēt esse inferiores. ⁊ precipue
que eis familiaritate iungunt
Sed de ipsis particularia nō li/
cet loqui. quoz peccata impu/
nita virtus vocantur. **Iuxta**
illud Sen. in tragedijs. Pro/
sperum ac felix scelus. p̄r^o vo/
catur. **Tertio vna persona**
peccat grauius q̄ alia ratiōe
volūtatis. nā volūtās cōpa/
rat ad actum peccati sicut ar/
bor ad fructū vt d̄r in glo. sup
illo p̄bo **Mathei. vii. c.** Nō
p̄r arbor bona fruct^o malos
facere. ideo quāro volūtās sit

erit ardentior ad peccandum
tanto hō graui⁹ peccat. Et sic
grauius peccat q̄ sine vlla aut
pua tentatiōe peccat q̄ ille q̄
iporūnis ⁊ diuersis tentatiōi
bus supat. Insup quāto act⁹
volūtatis est magis inordina
tus tāto graui⁹ ē peccm. mag⁹
est aut act⁹ volūtatis inordina
tus cū peccm ope ppetrat q̄ so
lū mentis p̄sensu. ¶ Morādū
tū hoc loco fm bonauē. t̄ho.
in. ij. dis. xij. q. cum volūtas ⁊
opus peccati sunt separa vepu
ta fm aliud ⁊ aliud c̄ps sūt di
uersa peccā. qz diuerse auersio
nes ⁊ quērsiōes. vt si q̄s hūis
voluntatē deliberatā ad for
nicandū ⁊ h⁹ modi diuerit p
tunc ad alia dimittēs ereq̄ il
lam voluntatē. Inde ad ho
ram opportunitate se ingerēte
fornicat ope sic sūt diuersa pec
cata. Sed si volūtas ⁊ opus
sunt iuncta vt cā ⁊ effect⁹. sic
sūt vnū peccatū formaliter sz
plura materialiter. qz est vna
rō deordinādū sz sint plura de
ordinata. **Gravi⁹** tñ ē pecca
tū volūtatez actu exteriorē cō
missū q̄ sola volūtate. nā ipe
act⁹ extior cōiter adauger vo
lūtātē in malis opibz sicut ⁊ i
bonis. ¶ **De culpa** tanto est
grauior. quāto p̄sona ⁹ quam
peccat ē dignior. ⁊ sic peccat i
deu. i. p̄ximū. ⁊ i seipm. Ca. ij.

Secundus respectus quo
vnu peccatu dicitur graui
us altero e obiecti. et
sic quanto persona in peccato offe
ditur et dignior tanto culpa gra
uior. sicut per extra de sen. exco
mu. c. Luz illoz. in textu et in
glo. et instituta de iniurijs. §.
Arro. ff. de remili. l. o. deli
ctu. §. quimanus. et. xxij. q. ij. c.
Gloza. et. xxij. q. ij. c. mouet. et
xxvij. q. i. c. nuptiaz. Hoc aut
modo potest homo peccare tripliciter.

Primo in deum.

Secundo in primum.

Tercio in seipsum.

Pecca autem distinctio pecca
ti ponitur ab Isidoro in li. de su
mo bono. et a Bagistro in. ij.
di. xij. Et notandum secundum Tho
ma pme scde. q. ista diuisio su
mitur secundum id in quod directe
peccatur et principaliter non co
sequenter. verbi gratia. cum quis
facit homicidium et furtum et simi
lia. iste principaliter peccat in p
rimu eum ledendo. Ex consequen
ti peccat in deum: quia mandata eius
transgreditur. et in seipsum. quia per
peccatum ledit animam suam: Si
militer qui peccat in seipsum ut
in gula. luxuria. et huiusmodi di
recte et principaliter peccat in se
et consequenti in deum contra ei
mandata faciendo. et sic qui pec
cat in deum: et consequenti pec
cat in seipsum priuando se lu

mine gratie et virtutibus. et in
proximum aliquando per ma
lum exemplum vel alio modo.
Primo igitur homo peccat in
deum cum de deo male sentit
ut hereticus. vel que dei sunt
usurpare presumit utendo in
digne sacramentis vel quando
dei nomen piurando vel blas
femando contemnit Et hec pec
cata que sunt directe contra de
um sunt ceteris grauiora qui
bus hodie plenus est mundus
Et quia inueterata sunt et pu
blica et in maxima multitudi
ne non estimantur. pro quibus
dicitur in. c. Urgentis: extra
de hereticis. Longe grauius
est eternam quam temporalem le
dere maiestatem. Secundo
peccat quis in seipsum cum si
bi soli nocet et non alteri. ut in
peccato gula vel mollicie vel
accidie vel ianis glie et huiusmodi
Et licet sit ita que sic peccare
immediate contra deum. tamen grauius
est quam peccare contra primum
Sicut grauius peccat qui oc
cidit seipsum quam qui occidit a
lium. Nam ut scribitur Ecclesi
astici. xij. c. Qui sibi nequit
cui bonus erit. Tercio pec
cat quis in primum. et sic aliquan
do quis peccat contra personam
iunctam. scilicet parentes. filios viro
res. viros fratres. dum vel illis
iniurias. vel non subuenit eorum

Indigentis. et hoc graue ē peccatū. Nā vt ait Aug. li. primo de doctrina xpiana. Cū oībus subuenire nō possis hīs potissimē consulendū ē qui tibi quadā sorte fungit. Aliqñ quis peccat p̄ra illos a quibz beneficia recepit. Aliqñ p̄ra p̄sonas graues. Eryt habet extra de testibz et attestacionibz i glo. in. c. Licet. persone graues non appellātur illi q̄ sunt in dignitate p̄stituti. q̄ aliud ē dignitas q̄ grauitas. iiij. q. iij. c. Itē in criminali. p̄sculo. In secūda lege Sed graues dicunt̄ hī qui nō sunt leues sed bone fame et op̄nionis et antiquitatis. Aliqñ quis peccat p̄ra p̄soas dignas clericos. sacerdotes. et religiofos ac prelatos cuz falsis ac temerariis iudiciis ac detractio nibus venenosis. Aliqñ quis peccat p̄ra proximos misera biles afflictos affligēdo. Qd̄ prohibetur extra d̄ clerico egrotāte. c. ex parte. vbi dicit. Afflictō nō est addēda afflictio. Jo propheta in psal. ast. Tibi de relictus ē paup̄ et orphano tu eris adiutor.

Quod vnū peccatū est altero grauius ratione nocumentū et qualiter nocumentū se potest h̄re ad p̄ctm̄ tripliciter. Ca. iij.

Eritus respectus quo vnū peccatum est gra

uius altero dicitur nocumentū quando scilicet ex vno peccato sequitur maius nocumentū q̄ ex alio. Sed fm̄ tho. prima ii. q. lxxiij. vbi supra. Nocumentū tripliciter se potest habere ad peccatum. Quandoq̄ enī nocumentum illum est p̄uissum et intentum. Sicut cū alī quis aliquid operatur animo nocendī alii. vt homicida vel fur. Et tunc directe quantitas voluntatis adaugēt quantitatem peccati. Quandoq̄ vero nocumentum est p̄uissum sed non intentum. Sicut cum alī quis transiens pagrū vt ieiunius et breuius vadat ad fornicandum insert nocumentum hīs que sunt seminata in agro scienter licet non animo nocendi. Et sic etiam quantitas nocumenti aggrauat peccatum. sed indirecte inq̄tum scz ex voluntate multum inclinata ad peccandum procedit q̄ aliquis sibi vel aliis quod simplicit̄ non vellet. Quandoq̄ enī nocumentum non est intentū nec est p̄uissum. Et tunc si per accidens se habeat ad peccatum non aggrauat peccatum directe sed propter negligentiam considerandī nocumenta q̄ se quis possent imputantur hominī ad penā mala q̄ veniūt p̄ter

eius intentione si dabat operam
rei illicitam si quis sollicitudine
tur aliquo ludo periculoso ex
quo sequitur mors vel inutilitas
huius illud malum non sit inten-
tum. **T**unc quod voluit illud ludum
vnde nocumens est ei imputatur.
et quo ad peccatum et quo ad irre-
gularitatem et quo ad penam iu-
dicialem. Similiter si cecus sagittam
vel lapidem iaceret ei imputa-
retur. quod dat operam rei illicite
vnde et lamech quando sagitta occidit
caym existimans eum feram silue-
stram non hominem quia cecus erat
sed a puero quem secum ducebat
ut fera iudicatus fuit non excu-
satur a peccato. Si vero nocu-
mentum per se sequitur ex actu
peccati. licet non sit intentum
nec preiudicatum directe peccatum
aggrauatur. Quia quecumque per
se sequuntur ad peccatum per-
tinent quoddammodo ad ipsam
speciem peccati. Puta si aliquis
publice fornicetur sequitur scanda-
lum plurimorum quod quod-
vis ipse non intendat nec forte
preiudicat directe per hoc aggra-
uatur peccatum. **N**otandum
quod huius nocumens aggra-
uat peccatum non tamen sequi-
tur quod ex solo nocumens pecca-
tum aggrauetur. Quinimo
peccatum per se est grauius pro-
pter inordinationem. unde ip-
sum nocumens aggrauat

peccatum in quantum facit actus
esse magis inordinatum. Qua-
re non sequitur quod si nocumen-
tum maxime habeat locum in pec-
catis que sunt contra proximum
quod ista peccata sint grauissima
quia multo maior inordinatio
inuenitur in peccatis que sunt
contra deum et in quibusdam
eorum que sunt contra seipsos. Et
tamen potest dici quod et si deus nul-
lus possit nocere quantum ad
eius substantiam. potest tamen
nocumens attendi in his que
dei sunt sicut extirpando fides
violando sacra. que sunt pec-
cata grauissima. Sibi etiam ali-
quis quandoque scienter et vio-
lenter infert nocumens. Si-
cut pater de his qui seipsos in-
terimunt. licet finaliter hoc re-
ferant ad aliquod apparatus bo-
num. puta ad hoc quod liberentur
ab aliena angustia. Sunt igitur
peccata disparia et vnum alteri
ro grauius. Nihilominus om-
ne peccatum mortale periculo-
sum est damnosum ac forni-
dabile. Ideo curandum ut et
mortalia maiora atque minora
vitentur. siue sint peccata ope-
ris siue oris siue etiam cogita-
tionis que pertrantur intrin-
secus et in mente. Qui enim pec-
care desinit et bene operari stu-
det. his in presenti diuinam obtri-
net gratiam et tandem gloriam
e iij

sempiternam in qua uiuit et re-
gnat deus per infinita secula se-
culorum Amen.

Prima prima in .xl. De sup-
bia dominorum et potentum:

Sermo octauus.

Ostendit ei
omnia regna mu-
di et gloriam eorum
et dixit ei. Nec
omnia tibi dabo
si cadens adoraueris me. Scri-
buntur hec verba **Matth. iij.**
ca. et in euangelio hodierno. **Pr-**
cipes terre et temporales domini uel
de christianis loquar in magna
parte in tantam superbiam sunt
elati ut quasi diabolus imitatus
tes terrenam potestatem deo reli-
cto sibi uelut sibi ipsis ascri-
bant. Quo fit ut uicia sua in-
corrigibilia esse uelint. que sunt
familiares et domestici ne dum
uituperare audent. Quia uero
adulantes laudare coguntur.

Hinc seneca in tragedia di-
cit. Prosperum ac felix scelus. scilicet
illoz potentum et principantium
uirtus uocatur. Sontibus pa-
rent boni. opprimunt ege-
res tiores. Idcirco cum de peccatis in pre-
dicta iam dicendum occurrit sta-
tut hodierna die de superbia do-

minorum et potentum dicere.
Et ut uerbis utar Hiero-
nimum in epistola ad palmach-
um et oceanum. Adulati-
onem non possumus et fratrem de-
cipiam et me sermo percutiat sa-
lomons qui ait. Verba adu-
latorum multa sunt. et hec feri-
unt interiora ventris. neque de
secretis et intimis. sed de illorum
patentibus et manifestis dese-
ctibus cum ea qua possumus
honestate atque modestia loqui-
mur. Distinguemus autem con-
siderandam eorum superbiam
triplici respectu.

Primo respectu dei.

Secundo respectu ecclesie.

Tertio respectu proximi.

Qualiter superbi domini contem-
nunt deum non reputando ipsorum
superiorem. et transgrediendo diuina
precepta ac dei iudicia uilipe-
do.

Capitulum primum.

Primo consideranda est at-
tentione superbia domini
et potentum respectu
dei. Contemnunt quippe deum
et hoc triplici ratione.

Primo ratione extimationis.

Secundo ratione transgressionis

Tertio ratione uilipensionis

Prima ratione extimationis
est. nam in tantam electionem

Antimus eorum insurgit vt scip
 sos deos reputent ⁊ quicquid
 habent non a deo habere se cre
 dant. similes nabuchodono
 sor regi babilonis. Ille q̄ppe i
 statua adorari volebat. vt scri
 bitur Danielis. iij. capitu. Et
 cum sidrach misach. ⁊ abdena
 go iudei timentes deum scelus
 q̄ horrentes hoc agere nolent
 cum accusati aduerti fuisset co
 ram nabuchodonosor dixit eis
 rex ille superbus post mlt̄a ver
 ba. Quis est deus qui vos eri
piat de manu mea. Sic et dos
 micianus imperator ad hanc
 prorupit vefaniam vt in p̄mor
 dijs litterarum se deum et do
 minum iusserit appellari. vt re
 citat paulus horosius Incepte
hanc enim sue littere. Deus et
 dominus noster domicianus
 ita mandat ita iubet. Non sic
 faciebat cyrus rex persarū qui
 vt scribitur p̄m̄i Hesdre. i. c.
 dicebat cum humilitate. Omn̄
nia regna terre tradidit michi
dominus deus celi. Ab ipso
 enim deo regere reguz et magno
 super omnes deos est omnis
 potentia dominandi. omnis
 principatus omne principuz
 ac finis cuiuscunq̄ imperij vel
 regni. Quod probatur aucto
 ritatibus ⁊ sententijs firmissi
 mis. Hic Hieronimus su

per Danielelem ast. Non mire
 mur si quando cernimus re
 ges regibus ⁊ regnis regna suc
 cedere. que dei ⁊ gubernantur
 ⁊ mutantur ⁊ finiuntur arbi
 trio. causasq̄ singulorum no
 uit ille qui conditor omnium
 est. et sepe malos reges patitur
 suscitari vt mali malos puni
 at. Et Augustinus libro quin
to de ciuitate dei capitulo. xxi.
Qui dedit persis segetes sine
cultu dee segetie quicq̄ alia do
na terrarum sine cultu tot deo
rum quos isti rebus singulis
singulos vel etiam rebus sin
gulis plures preposuerunt ip̄
se etiam regnum dedit hominib.
bus. Qui mario ipse ⁊ gayo ce
 sari. Qui vespasianijs vl̄ patri
 vel filio suauissimis imperato
 ribus ipse ⁊ crudelissimo to
 miciano. Et ne per singlos ire
 necesse sit qui constantino chri
 stiano ipse ⁊ apostate iuliano
 Et paulus ad Romanos
 xij. capitulo Non est potestas
 nisi a deo que verba ponuntur
 xiiij. questione prima capitulo
Quid culpatur. Propterea ol
 etum fuit nabuchodonosor vt
 habetur Danielis quarto. cap
itulo. Sciunt homines quia
 dominatur altissimus i regno
 hominum. scilicet prouidentia
 sua. et cuiuscunq̄ vo luerit dabit

illud et humillimū id est vilis/
simū constituit sup illud cum
sibi placuerit. Debent ita et
reges seculi firmiter tenere q
ois pncipatus a deo disponit
cui nulla ē difficultas dū sibi
placet et mutare et oīno debe/
re. ¶ Sunt tū quidā abijcien
tes nobis q non oīs potentia
dñandi sit a deo. ¶ Primo ex te
xtu scripture. dicit enī *Osee. viij.*
c. *Ipsi regnauerūt et nō ex me.*
pncipes existerūt et non cogno
uit. ¶ Secūdo nihil iniustū est a
deo. sed multi dñant iniuste
alijs. ergo nō oē dominū ē a
deo. ¶ Tertio nihil ordinatū
est a deo. sed cū stultus pficiat
sapienti et malus bonis hoc ē
inordinatū. ergo nō videt esse
a deo. ¶ Quarto nō est aufe/
rendū alicui illud qd est datū
a deo. q si oīs supioritas a dō
est nulli est auferenda. igit nul
lus supior quantūcūq mal⁹
erit puniendus. ¶ Respōdet
Bonauen. in ij. dis. vi. q i po
tentia dñandi duo cōsiderant
s. virtus p̄sidentis et hec ē a dō
Et motus. et tūc quidā presu
mit alijs ex iusticia. Quidam
ex astucia. Quidam ex violen
tia. ¶ Primo modo potētia do
minandi est a deo respectu p̄
sidentis et respectu subiacētis
¶ Secundo et tertio modo ta
lis potestas habet comparari

ad voluntatem presidentis et
ad meritum subiacētis In cō
paratione ad meritum subja
centis talis p̄sidentia iusta est
quia aut est ad bonoz proba
tionem. aut ad malozum pu
nitionem. Si autem compa
retur ad voluntatem presiden
tis: iniusta est. ¶ Et pmo mo/
do dicitur esse a deo faciente et
ordinante. iuxta illud *Job. xij.*
c. *Regnare facit hypocri*
tam propter peccata populi.
Et *Osee. xij. ca.* dicitur. *Da*
bo eis regem in furore meo.
¶ Secūdo mō. s. in respectu ad
volūtate p̄sidentis ē a deo p̄mis
sue non approbatiue. et sic ex
cellentia potestatis ē a dō. mō
dus p̄o non nisi permissiue. q
re soluta sunt tria illa in oppo
situm inducta. ¶ Ad quartū
quando p̄o dicebatur q si po
tentia dominandi esset a deo
nulli esset auferenda. Respon
deri potest q hoc sequeretur si
deus talem potentiam dedis
set malis simpliciter. Si autē
ad tempus data sit sicut deus
vult dare ita vult per ministe
rium humanum auferre. nam
deus dat vitam latroni. et ra
men iudex iuste aufert illaz ab
eo. ¶ Sed nunquid tenentur
subditi obedire tyrannis iniu
ste dominantibus et soluere eis
tributa et gabellas. Dicit dō

ctores q̄ licet non teneant bo-
num: tamen est obedire in his
que non sunt contra deū ad
vitandum scandalum ppriū
z alior. **¶** Unde vñdecima q̄
stione. iij. capitulo **Julianus.**
dicitur. Julianus quāvis eet
apostata: habebat tamen sub
se milites christianos quibus
cum dicebat. producite acies
pro defensione rei publice obe-
diebant ei. Cum autem dice-
ret. Producite arma in chri-
stianos: cognoscebant impe-
ratorem celi. Habentibus po-
iustum dominū quantūcūq̄
malis tenent subditi obedire
i licitis z honestis. z collectas
z gabellas legitimas solvere. iō
Petrus prima sua canonica.
ait. Serui subditi estote i om-
ni timore dominis non tan-
tum bonis z modestis sed eri-
am discolis. **Et Paulus ad**
Romanos. xij. ca. Qui pore-
stati resistit. dei ordinationi re-
sistit z ipse sibi damnationem
acquit. **Ad idem faciunt au-**
ctoritates. xi. z. iij. c. **Si bonū**
c. Imperatores. c. **Qui resi-**
stie **¶** Secundo contemnunt
deum principes z potentes ra-
tione transgressionis propter
superbiam enim non putāt se
legi dei fore subiectos. Qua-
re ad victa cum quadam licē-
tia z libertate se precipitant p̄

cipue ad lasciuiam z carnali-
tates. **Et** nihilomin⁹ si sic vi-
ciose viuendo non se conere-
runt damnabuntur cum alijs
inimicis dei in ignem eternū
Propterea tales aures debēt
attentas exhibere **Augustio** vi-
cente libro q̄nto de ciuita. dei
c. xxij. **Neq̄ enim** nos chasti-
anos quosdam imperatores:
ideo felices dicimus. quia vel
diutius imparunt. vel impe-
rantes filios morte placida re-
liquerunt. vel hostes republi-
ce domuerunt. vel inimicos
ciues aduersus se insurgentes
z cauere z opprimere potue-
runt. **¶** Hec z alia vite huius
erumnose vel munera vel so-
lacia quidam etiam cultores
demonum accipere meruerūt
qui non pertinent ad regnum
dei quo pertinent isti. **Et** hoc
ipsius misericordia factus est
ne ab illo ista qui in eum cre-
derent velut summa bona de-
siderarent. **Sed felices** eos di-
cimus qui iuste imperant si in
ter linguas sublimiter hono-
rantū. vt obsequia nimis hu-
militer salutantium non extol-
luntur. z se homines esse me-
minerint. **Si** suam potestātē
ad dei cultum maxime dilata-
dum maiestati eius famulam
faciunt. **Si** deum timent. di-
ligunt colunt. **Si** plus amāt

illud regnum ubi non timent
habere conforzes. Si tardius
vindictam facile ignoscunt. Si
eamdem vindictam pro necessi
tate regende tuendeque republi
ce non pro saturandis odijs
inimicitiarum exercent. Si es
dem veniam non ad impunis
tatem iniquitatis sed ad spem
correctionis indulgent. Si lu
xuria est tanto eis castigatio
quanto posset esse liberior. Si
malum cupiditatibus prauis
que quibuslibet gentibus impe
rare. Et si hec omnia faciunt
non propter ardorem ianis glo
rie sed propter caritatem felici
tatis eterne si pro suis peccatis
humilitatis et miserationis et
orationis sacrificium deo suo
vero immolare non negligunt
Tales christianos imperato
res dicimus esse felices. inter
rim spe postea respiciam futuros
cum id quod expectamus ad
uenerit. **Hec Augustinus** que
superbi domini irrident et con
tenuunt deum principes et pote
res ratione suspensiois. vili
pendunt quippe iudicia dei et
cominationes diuinas non so
lum non formidant sed sper
nunt corde ore et opere. **Corde**
in seipis perfidentes ore deo et
maliore loquentes et ope malis
mala peiora iungentes. **Pro**

pterea deus ut **Jacobus** in
quarto tertio capitulo superbia pre
sistit. Et de hoc **Seneca** i tra
gedijs ait. Sequitur superbo
victor a tergo deus quia super
bia deo aduersatur et dñe ma
lestati se opponit. Ideo hac de
us pre ceteris peccatis habet
erosam. Unde scriptum est
ecclesiastici decimo capitulo. Odi
bilis est coram deo et hominib
us superbia. et **Amos**. vi. ca
pitulo dicit. Dominus exer
cituum detestor ego superbias
et **Isaie** secundo capitulo. Vi
es domini exercituum super om
nem superbum et excelsam. et
super omnem arrogantem et
humiliabitur. et **Isaie** decimo
tertio capitulo. Requiescere fa
ciam superbias infidelium. et
et arrogantiam fortium humi
liabo. et vicesimo tertio capitu
lo. Dominus exercituum co
gitauit hoc ut detraheret super
biam omnis glorie. et ad igno
miniam deduceret vniuersos
inclitos terre. et vicesimo octa
uo capitulo. **De** corone super
bie. eodem capitulo. Pedibus
conculeabitur coronam super
bie. et **Ezechielis** septimo ca
pitulo. Quiescere faciam super
biam potentum. et **Jeremie**
quinquagesimo capitulo. ecce
ego ad te superbe dicit domi

nus deus exercituum. quia veniet dies tuus tempus visitationis tue. et cadet superbus et corruet. et non est qui suscitetur. **Hec** vero omnia impleta scimus in his qui ceruices elevarunt superbiētes aduersus deum. de quibus dixit gloriosa virgo. **Luce** secundo capitulo. **Deposuit** potentes de sede et exaltavit humiles. **Et** iterum. **Fecit** potentia in brachio suo dispersit superbos mente cordis sui. **Et** ecclesiastici decimo capitulo sapiens inquit. **Sedes** ducum superborum destruxit deus et sedere fecit impios pro eis. **Ra** dices gentium superbarum arefecit deus. et plantavit humiles. **Sunt** de hec exempla posita in sermone de omnipotentia dei in quadragesimali de penitentia. **Quia** non est potentia non fortitudo non consilium contra deum cui non immerito subiicienda est creatura.

Quod principes et domini superbi contemnunt ecclesiam pariter independentes illius potestatem que est supra omnem potestatem temporalem et intromittentes se de spiritualibus officiis et beneficiis atque censurā ecclesie.

Capitulum secundum

Secundo consideranda est atque condemnanda superbia dominorum et potentum respectu ecclesie. **Sicut** enim superbi principes contemnunt deum ita et ecclesiam suam sanctam et precipue quantum ad tria. **Primo** quantum ad ecclesiasticam potestatem.

Secundo quantum ad ecclesiasticam spiritualitatem.

Tertio quantum ad ecclesiasticam penalitatem.

Primo quantum ad potestatem que residet in summo pontifice cui tanquam vicario iesu christi omnes cultus cumque gradus humiliter ac fideliter subiacent obediunt et obedire. **Sed** hoc loco tria nos bis adueniunt dubia declaranda. **Primum** verum potestas pape sit superior potestate imperatoris. **Secundum** verum potestati pape subdantur omnes reges et principes christiani. **Tertium** verum potestas pape se extendat ad infideles. **Pro** declaratione primi dubij sunt plura notanda. **Primum** notandum quod monarchia. id est principale dominium mundi tenet ob

ne. de quo mentionē facit Au-
gusti. li. xvi. de ciuitate dei. ca.
xvii. et de assirijs translatū est
ad medos et p̄sas s̄b cīro et da-
rio. Et de medīs et p̄sis transla-
tū est ad grecos sub alexādro
magno. Et a grecis translatū
ē ad romanos sub octauiano.
Et vt scribit̄. xxviii. q. i. §. Et
his virtutibz romani p̄merue-
rūt imperiū. Scdm enim Au-
gu. de anebona in li. de potesta-
te pape. Multa fuerūt ī roma-
nis propter q̄ amplitudinē do-
mini de illis p̄cessit. Primus
fuit magna reuerētia sacroz
etiā si erraret in cultu falsoz
deoz. vt diffule pont̄ Valeri-
us in. i. li. Scdm fuit clemē-
tia aīoz. vt enī dicit Virgili. et
aug. li. i. §. ciuit. di. Amabat si-
bi in laudibz dici parere subie-
ctis et debellare sup̄bos. Unde
Aug. c. v. prefati primi libri
inqt de pietate et clemētia mar-
ci marcelli. Egregius romani
nomis marcus marcellus qui
siraculam vrbē ornatissimā ce-
pit referatur eā prius fletisse rui-
turā et añ etus sanguinez suas
illi lacrimas effudisse gessit et
curā pudicitie etiā in hoste ser-
uande. Nam priusqz oppidū
victor fuisse inuadit constitu-
it edicto ne quis corpus liberū
violare. Tertiū fuit fides
promissoz. sicut patet ī marco

regulo. Quartū fuit iusticia
discussionū. Vñ accū. xxv. c.
Festus respōdit. Nō est cōsue-
tudo romanis dānare aliquē
hoiem priusqz ille qui est accu-
satus p̄ntes habeat accusato-
res locūqz defendēdi accipiat.
Quintus fuit amoris boni cui
preponebāt omne priuatū cō-
modū. Scdm notandū qz
imperū fuit semp in vrbē vīqz
ad tpa p̄stātini q̄ illud ad gre-
cos trāstulit. bizantiū q̄ nūc est
est p̄stātiopolis. A grecs po-
trāstātū ē ad frācos p̄ hūc mo-
dū. vt scribit̄ ī cronica martini
ana. Nā āno dñi
Frāc rex lōbardez rupto pacē
federe romanos īdetabat. S
a zacharia papa rephēsus euz
vxore et filios romaz venit vbi
monachus factus ē. Huic ar-
stulphus frater successit in re-
gno tributa postulās a roma-
nis. quapropter stephan⁹ scd⁹
romanus pontifex animaduē-
tēs qz p̄stātinus imperator q̄si-
cūcia perdiderat in partibz me-
ridianis et oriētis oppressus a
saracenis quare nō poterat iu-
uare romanos venit in frāciāz
ad pīpinū frācorum regē qui
cum papa veniēs liberauit ro-
manos ab iniurijs lombardo-
rum. et peccatis omnibus in p̄-
miū virtuosū laboris factus est
imperator. et reuersus in frāciāz

Imperauit ānos tresdecim cuz
prius apud frācos tenuisset re
gnū t rigita tribus ānis. **Dā**
sit impiū apud frācos ānis tri
gintaquinq. 7 mēsi b nouē. vñ
q. ad rpa ludouici tertij. **Dei**
de tpe octonis pīcipis impiuz
trāslatū ē ad germanos. eo q
octo inuit ecciam 7 rōanos q. s
bellēgarius rex lombardoz in
festabat. **Quare** corōatus fuit
imperator cui successit fili octo
secūdus. **Et** hūc octo ternū fili
us eius q. imperauerūt p here
ditariā successionē. **¶ De**ide i
stituti fuerūt ab eccia electores
de quibz dicit i glo. i. c. **Ad** apo
stolice de snia 7 re iudicata. **H**i
sunt archieps magūtinus **Co**
loniēsis. **T**reuerēsis. 7 quatu
or laici. **L**omes reni. **D**ux sa
xonie. **M**archio brādeburgē
sis. 7 rex boemie olim dux. 7 di
cūt quidā q. rex boemie d. neces
sitate vocādus nō est nisi cum
ali j discordāt nec istud ius ha
bit ab antiquo. **Sed** hodie d.
facto tenet sūm hostiēsem extra
de elec. in. c. **G**enerabilez. ex q
nō habet locū hoc tpe snia illa
q. dicit q. exercit. us impatores
facit. xxiij. di. c. **L**egimus. ff. d.
origine. l. ij. §. **P**ostea. §. **Dei**
de. 7 §. nouissime. **E** de veteri
iure nucleādo. l. i. §. **H**oc etiā
propter dicta scribit in glo. in
c. **G**enerabile. sup. pbo in ger

manos. **R**egnū mūdi trāslatū
est ad theuthonicos. **N**am ipi
habēt regnū romane ecclesie. d.
cō. di. v. c. **I**n die. **E**t sic pīz q.
imperū nō est apud grecos. lū
cer largo noie appelleretur. quo
niā extra ecciam nō est impiū.
xxij. q. i. §. **Sed** illud. **Q**ui
dam vero scire cupiūt qre fue
runt instituti electores impa
toris de alemantia. **A**d qd rñ
det **Augustinus** de anchona
triplex potest esse ratio. **¶ P**ri
ma q. illi pīncipes qui libera
uerunt ecclesiam de tyrannide
lombardorum fuerunt de ales
mantia. **¶ S**ecunda ratio fuit
deuotio alemanorum ad eccle
siam que apparet in continua
peregrinatione eorum ad visi
tanda limina apostoloruz pe
tri 7 pauli. **¶ T**ertia ratio fuit
voluntas pape scilicet gregori j
quinti qui fuit theuthonicus.
7 octonis p sanguine. **¶ T**er
tium notandum q. imperator
nunc dicitur rex romanorum:
ratione deriuationis quia inde
deriuatum est imperium ratio
ne confirmatiōis quia a roma.
no pontifice habet confirmari
Nam vt dicit glo. in clementi
na **R**omani pīncipes de iure
iurando. **I**mperator coronat
triplici corona. **¶ P**rima ser
rea in aquisgranis quam acci
pit ab archiepiscopo colonienfi

requisiuit eum vt daret paces
ecclesie ⁊ mundo vniuerso. et
ipse induratus velut pharao:
noluit obedire. **Quare** cū fu/
isset periurus sacrilegus ⁊ de
heresi suspectus ⁊ non soluis/
set censum ecclesie p regno sici/
lie: papa deposuit eum. vbi di/
cit glo. **Papa** ppter crimina
deponit imperatorem vt hic.

Idem cum est inutilis. **xy.**
q. vi. c. Alius. Fuerunt ergo
crimina **Federici** grauissima:
quibus priuandus venit. naz
vt dicit glo. in dicto. cap. **Ad**
apostolicę. Periurium est cri/
men grauissimum in quolibet
plertum in p̄lato vel in p̄ncipe
cum eo rum facta trahant ab
alijs in exemplum. vt notatur
extra de voto ⁊ voti redempti/
one. **ca. Dagne.** Et ideo gra/
uius puniuntur. **xi. q. iij. ca. Pre**
cipue. Turbatio enim pacis
grauissimum peccatum est in
p̄ncipe. quia ipse maxime te/
netur ad seruandam pacem.
xxij. q. i. c. noli. extra. de treu/
ga ⁊ pace. per totum. Et q̄ co/
tra pacem ecclesie sunt nuda/
ri debent dignitate ⁊ cingulo
xxij. q. i. ca. Qui contra pacē
Negare etiam censum pro re/
gno sicilie graue crimen est. q̄a
regnum sicilie est speciale pa/
trimoniū beati petri. **xxij. di.**
c. valde. xi. q. i. c. Peruenit. et

l. q. iij. c. relatum. **Quare** pa/
pa iudicat imperatorem ⁊ om/
nes ⁊ nullus ipsum. **xxij. di. c.**
Omnes. ix. q. iij. ca. nemo. q̄a
papa est dominus mundi. **ix.**
q. iij. c. Cuncta per mundum
Jo extra de maiortate ⁊ obe/
dientia. **c. Solite.** Dignitas ⁊
potestas pape assimilatur soli
⁊ impatoris lune. **¶ Sed** cō/
tra dicta instatur multiplicat.
Primo. quia **Constantinus**
imperator imposuit coronam
siluestro pape. vt dicitur. **xxvi.**
di. c. Constantinus. **¶ Ad** h̄
respondetur q̄ hoc fecit non si/
cut dominium ⁊ auctoritates
prebens. sed sicut minister ob/
sequens. Cuius signus fuit q̄
tenens equum eius dextraro/
ris sui officiū exhibuit. **¶ Se**
cūdo instatur. quia vesp̄oic In/
no. **xxij. q. iiii. c. quesitum.** q̄d
imperator sit gladius a deo
datus. **¶ Ad** quod responde/
tur. quia verum est imperato/
rem gladius recipere a deo. q̄
a papa non recipit nisi vt ē vi/
carius dei. Non enī papa po/
test supra imperatorem vt est
singularis persona. sed vt est
successor petri ⁊ vicarius chri/
sti. **¶ Tercio** instatur. quia ex/
electione imperator habet ius
in imperio. ⁊ potest admini/
strare ante confirmationem
pape. vt notat **Hosienſis** in

pit ab archiep̃o coloniēsi. 7 si
gnificat fortitudinē. ¶ **Secū:**
da argentea quā accipit ab ar
chiep̃o mediolanensi modoc/
chie. l3. Henricus accepit illaz
mediolani in ecclia sancti am
brosij 7 significat puritatē mū
diciam 7 claritatē. ¶ **Tercia**
est corona aurea quam dat si/
bi papa in ecclesia sancti petri
ad altare sancti mauritij. 7 si/
gnificat supioritatē 7 excellen
tiam super omnes reges 7 p̃n
cipes 7 nationes. Ipse equidē
imperator est sup̃ oēs. vt p̃z. vij.
q. l. c. In apibz. 7. xi. q. i. d. hec
si quis. 7. ff. ad le. rodia. l. dep
carus. 7. l. de iudeis. l. iudei.
7. l. iij. dis. c. Adrianus. 7. dis.
vij. c. Duo iure. 7. xxiij. q. viij
c. Conuenioz. Ex quibz omni
bus colligit q̃ imperator est p̃n
ceps mūdi 7 dñs 7 oēs natio
nes 7 puincie sunt sub eo 7 oīa
sūt in potestate eius. Et sicut
ipse coronat illa triplici coro/
na: sic olim in tribus metallis
dabat tributū romanis. vt dī
in glo. p̃fara in clemē. Roma
ni p̃ncipes. ¶ **Quartū** noran
dum q̃ papa est sup̃ unpatorē
Nā iusta causa 7 rōnabili exi/
stente pōt papa p̃ seipsum im
peratorē eligere. aut p̃pter elis
gentiū negligentia vel discor/
diam. aut p̃pter electi bonita
tem 7 condecenciā. aut p̃pter

populi xp̃iani 7 pacis puīden
tiam. aut p̃pter coercendi here
ticorū paganorū 7 scismaticorū
audaciam 7 potentiam. Et si
cut ab apostolica sede institu
ti sunt electores imp̃atoris ita
cum expediret paci 7 vtilitati
xp̃ianitatis papa posset aliud
facere. Nec hoc eēt leuitari al/
scribendū. qm̃ vt scribit De
ster. xvi. c. Prouidendū ē pa
ci omnīū puinciarū. nec puta
re debetis si diuersa iubemus
ex animi nostri venire leuitate
sed p̃ q̃litate 7 necessitate tem
porū vt reipublice possit vtili
tas puenire. Que verba sunt
regis Archibazis in ep̃stola
sua. ¶ **Papa** itaqz potest im/
peratorē etiam electum nō cō
firmare. nam imp̃ator elect⁹
debet confirmari per papam:
vt patet i p̃feto capitulo ve
nerabile. sup̃ius allegato. Et
confirmatus debet per papaz
iungi. ext̃ ra de sacra vñctione
ca. Cum venisset. 7 inunctus
per papam debet coronari. vt
in p̃feto ca. Venerabilem.
¶ **Potest** insuper papa impe
ratorem confirmatum depo
nere. Unde stat exemplum 8
sentētia 7 re iudicata. libro. vi
in ca. Ad apostolicę. De In
nocentio quarto. qui deposu
it Federicum imp̃atores ro
manorū 7 regem Sicilie. nam

terre dicentes. **Dij** montū pu
ta spiritaliū bonoz sūmī pō
tīfices. sed non sunt dij vallū
quia tēporaliū bonoz nullū
dñiuz habēt. **I**deo in campe
stribz idest in potētia bonoz
tpaliū pugnemus ptra eos
z obtimebimus. Sed quid di
cat eis dīna sententia: audia/
m⁹. **Q**ui adixerūt syrij. **D**e⁹
montū est deus eoz z nō de⁹
vallū. dabo oēm hanc multi
tudinem in manu vestra z scie
tis quia ego dñs. z hoc pz. qā
multi ecclesiā psequēres eti
am xpiani exterminati sūt: si/
cut fuerūt **J**ulianus apostata
Mauritius impator psequens
Gregoriū. **T**heodoricus rex
italie qui incarcerationē **J**ohan
nē papā. **F**edericus impator
z alij qui m. fratribz suos di
es simerūt. **A**uctoritas g pa
pe exten dit se ad quoscūqz vo
minos xpianos. **E**t ideo de
supplenda negligentia plato
rum. in. vi. c. **B**ranti. ponitur
qualiter papa dedit coadiuto
rem regi porci gallicie q erat ne
gligens in regimie regni z oia
dissipabat. **I**nsup a senten
tijs regū z pncipū omnū ad
papā pōt appellari p illud qd
scribit. ij. q. vi. **A**d romanam
ecclesiā ab oibz z maxime ab
oppressis est appellandū z con
currendū quasi ad matremz vt

eius vberiqz nutriatur. aucto
ritate defendant. oppressioibz
reuelentur. qā nō pōt nec de/
bet mater filiū obliuisci. **I**dez
habet. xi. q. i. c. **Q**uicūqz. **N**ec
obstat c. **S**i duobz. extra d ap
pellationibz. vbi dī. q non est
appelladū a iudice seculari ad
papā nisi in terris ecclesie. qz h
intelligit q nō est fiendū indis
ferenter. sed in qbuscūqz. sed
in negocijs arduis z necessariis
te vigente. **S**pectat enī ad pa
pam corrigere oēs cum delin
quūt fm illud **H**ier. i. c. **E**c
ce pstitui te sup gētes z regna
vt euellas z destruas. dissipēs
z dispdas. s. sceleria rephēden
do. z edificēs z plantes. **S**ic
z in veteri testamento pphete
qui erant patres spūales in po
pulo iudeozū auctoritate dñi
rephēdebant reges delinqū
tes: quod pz pmi regū. xv. ca.
vbi samuel regē saulē rephēn/
dit de inobedientia. z. ij. regū
xij. c. **N**athan dauid de adul
terio. z. iij. regū. i. viij. ca. **H**e
lias achab regē israel de ido/
latria. z. ij. palip. **S**ūmus sa
cerdos ozias regē iuda de p
sūptione. z. ij. q. i. c. **S**cel⁹ **N**i
colaus papa regē lothariū de
adulterio. **I**deo ad confirma
tionē huius pītatīs dicit glo.
in. c. **N**ouit. extra de iudicijs.
Iura celestis imperij z terreni

petro cōmissa sunt a deo. **I**dē
di. xij. c. i. Ipse enī vtrūq; gla
diū habz vt dicit **Lucas**. Ec
ce gladij duo hic **Demonstra**
uit autē hoc deus aliqñ in fa/
cto. z p̄cipue tpe leonis pape.
Nam vt recitat paulus in hī/
storia lombardoz z siccard⁹.
Athila rex hunnoz occiso ger/
mano suo dolo deuastaz ma/
cedonia achaia z tracia genti/
bus omnib; aquilozanib; im/
pauit. Et ambitiosus z aud⁹
regni tentauit italiā subijcere
sibi. Et post multa per eū ini/
ta bella cum exercitu copiosis/
sim; aquile iam trib; ānis ob/
sedie. Quia victa z in p̄dā da/
ta occisq; ciuib; z omnibus
flāma z ruīna consūptis mor/
vicinas vrbes dissoluit. z de/
inde cepit **V**incentiā **V**ero/
nā **B**uxiā z **M**ediolanū. tū/
dem firmatis castris in eo lo/
to vbi mineriū flumiū i pa/
dū insiuit cogitabat ad urbē
p̄ficisci. **T**unc sanctissim⁹ leo
papa p̄sonaliter accessit ad eū
Qui nō solū rome salutē. sed
totius italie reportauit. **A**thi/
lenāq; p̄cepit vt dicit **R**uffi/
nus in annalib; romanoz. et
Siccardus in li. temporū. **U**t
erga danubium p̄missa pace
discederet. Cui athila statim
assensit nūbilq; nisi qd leo pa/
pa voluit loqui potuit. **P**ost

cuius discessum interrogatus
cur p̄ter consuetudinez roma/
no pontifici tantam obedien/
tiam exhibuisset. **R**ēdit athi/
la se vidisse virum astantez ei
sub sacerdotali habitu angu/
stiore forma canicie veneran/
dum sibiq; minantem gladio
nisi cuncta que ille postulabat
faceret. **S**ic igitur relicta ita/
lia in pannoniā athila rediit
vbi ducta in vxore sorore va/
lentini impatoris faciēs luxu/
riosa conuiuia cum longe p̄/
solito vīna bibisset sepius dor/
miens eruptione sanguinis q̄
de naribus effluxit suffocatus
est. ¶ **S**i autem quis interro/
garet. cū sit tanta potestas pa/
pe. quare tā crebro omittit p̄/
nire dominos publice delin/
quentes. ¶ **A**d quod dicim⁹
q̄ hoc facit vel quia facultatē
non habet coercendi. vel pro/
pter pericula z scādala q̄ pos/
sent euenire. vel quia multatū/
dini parat. **E**st tñ in eo pote/
stas faciendi. ¶ **T**ertium di/
bitū fuit. vtz potestas pape ex/
tendat se ad infideles. **A**d h̄
rñder aug⁹ de anchona sequē/
do **J**ohannē andree in nouel/
la. in. c. **Q**uod super his. 8 vo/
to. z **I**nnocentiū z **H**osien/
sem q̄ sic. z q̄ oēs pagani sub/
sunt pape **R**atio est. quia i ad/
uentu xpi oīs bonoz z omnis

principatus et omne Dominiuz
iurisditio de iure et ex causa
iusta. et per illum qui suprema
manum habet nec errare po-
test omni infideli subtrahere su-
erit et ad fideles translata. qd
hec iusta causa fuerit pbat ec-
clesiastici. r. ca. vbi dicit. Re-
gnū a gente in gentem trans-
feretur ppter iniusticias et in-
iurie contumelias et diuersos
volos. Quod autem hoc fa-
ctum fuerit pbat extra d co-
stitutionibus. c. translato sa-
cerdotio. necesse ē vt legi trās-
latio fiat. Translatū fuit qd
pe sacerdotiū in personā lēpi:
qui fuit sacerdos et rex. vt dici-
tur Luce pmo cap. Et regni
eius non erit finis. Ipse ante
dicit Matth. xxi. c. Auferet a
vobis regnum dei et dabitur
genti facienti fructus eius. hu-
ius autē regni et sacerdotij p-
cipatū perpetuū cōmisit dei fi-
lius petro et successoribus ei?
vt pater. extra de homicidio.
p humani. extra qui filij sunt le-
gum. c. per venerabilem. s.
rationibus. Unde constan-
ter asserimus q de iure infide-
les debent subijci fidelibus nō
econuerso. vt dicitur extra de
iudeis. ca. i. r. ca. Nullum
c. ii iudeos. s. Inhibem. Si
igitur papa pēst mundo vice
christi. et christus habet plenā

iurisdictionem super omnem
creaturam: sequitur q nullus
potest se subtrahere ab obedi-
entia pape de iure: sicut null?
se potest subtrahere ab obedi-
entia dei. Et quāuis infideles
per excommunicationē vel ab-
solutionem in confessione sol-
ui vel ligari non possunt. ta-
men potestate clauum ligari
sunt per ecclesias iudicati dā-
nati. Et sic si vellent ad fidei
reuertere potestate clauum ab-
solui possent. Similiter quā-
uis de ecclesia dici non possunt
merito fidei et bone operatio-
nis: tamen de ecclesia dici pos-
sunt iudiciaria potestate et oc-
casionalī vtilitate. Quare sūm
Augustinum de anchona pa-
pa potest punire paganos et
barbaras nationes cū agunt
contra legem naturalem; i ma-
nifestis. quia vnusquisq po-
test puniri pro transgressiōe le-
gis quam recipit et proficitur.
Sed lex naturalis est ita cor-
di incerta q deponi nō potest
vt si furarentur vel committe-
rent vitium symonie et huius-
modi. Sed pro eo quod faci-
unt contra legem diuinā sci-
licet veteris vel noui testamē-
ti. aut contra legem posituā
cū neutra recipiunt puniri nō
possunt. Si tamē pagani sūt
subiecti aliquo regi et punci
f ij

psibus christianis dignū est vt
vivere debeāt legib⁹ quib⁹ vi-
uūt alij sub diti illoꝝ pñcipuz
ne videātur melioris pñcipis
propter suā infidelitatē q̄ xp̄i
ant. **E**c cogit ad hoc et puniri
possunt. **P**ura q̄ cū statutu ge-
nerale ē in aliqua ciuitate vbi
tales habitāt q̄ qui portat ar-
ma incidat ī penē decē floreno-
rū. poterit in tali delicto puniri
paganus sicut ⁊ xp̄ianus. **E**t
q̄uis pagani puniri nō possint
pena spiritali excoicationis ⁊
hīnōi. pñt tñ puniri ab ecclesia
pena pecuniaria. ⁊ a pñcipib⁹
etiā pena corporali. **S**ecun-
do deū tpales multoties p sup-
biā pñnant ecclesiā q̄cum ad
spiritalē dūm scz de spiritali
bus temere se impediūt. **N**on
enim licet laicis impedire se d̄
ecclesijs ⁊ ecclesiasticis psonis
sicut habetur extra de pñtutō-
nib⁹. c. ecclesia sancte marie. in
textu ⁊ in glo. **E**t. xvi. dist. ca.
bñ. ⁊ extra de reh. eccie nō alie
nā. dist. c. **C**ū laicis. hoc autē
fit. **Q**uā cū ipsi ingerūt se
ad pñferendā ecciastica bñficia
⁊ ecclesiasticas dignitates. **C**ō-
tra quos extra de iure patrona-
tus in. c. cura. glo. inquit. **L**ai-
ci pñferre ecclesias non possunt
Idem extra de pñuile. c. **L**uz
plātare. **E**t. xvi. q. vlti. ca. **S**i
quis deinceps. c. si quis ep̄us.

c. si clericus. **I**n. c. vero ex tua.
extra d̄ filijs ps by. nō ordinā.
dicit q̄ suspecti debēt clerici et
cōmunionē pñuari q̄ recipiūt
ecclesias de manib⁹ laicorū ⁊ et
laici sunt excoicandi. quia tale
ius possidere nō pñt. extra d̄ ele-
ctiōne. c. sacrosancta. ca. massa-
na. nisi in capella vbi patron⁹
h̄z tantū ius pñtandi. ⁊ vt scri-
bitur extra de iure patronat⁹. c.
cū laici. **L**aici q̄ habēt ius pa-
tronatus nō pñt pcedere cleri-
cis ecclesias sine sciētia ⁊ pñs-
su ep̄i. **N**ec pñt ⁊ debēt ipsi pa-
troni pñtare indignus. **E**x quo
vt ponitur in glo. in. c. cū vos.
de offi. ordi. **P**atronus laicus
pñtans indignū licet nō sit pñ-
uatus nec pñuā dus pñtare pñ-
tandictū datur sibi q̄tuor men-
ses ad pñtandū. **S**ed in colle-
gio ⁊ ecclesiastica psona aliud
est. q̄ si collegiū eligat vel pñen-
tet indignū pñuat ipso iure. ex-
tra de elec. c. cum in cūctis. **I**de-
credit de clerico patrono q̄ pñ-
uatus ē si pñter indignū vñ sal-
tīm pñuā dus. **E**t hec pōt esse
rō quare laico patrono dantur
quatuor mēses a tpe vocatio-
nis. extra de iure patronat⁹. ca.
cū propter. **C**ollegio vero siue
clerico datur sex mēses. extra d̄
pñessione pñbende. c. nullā quia
laicus nō pñuat potestare pñen-
tādī. licet pñter indignū. **E**les

riens vero fit quedā cōpēsatio
hinc inde. qz laici grauant i tē-
pore z releuant in alio quia nō
priuant. **Et** qz clerici priuant
pntādo indignū releuantur in
maiori tpe. **Et** quia clerici ma-
gis debent esse discreti z scire iu-
ra. ideo puniuntur si peccāt in
electionibz z pntationibz. **Qui**
dā tñ dicit qz ad supiorē deuol-
uit prouitio ecclesie cū laic⁹ pa-
tronus presentat indignuz. vt
in autē. de sanctissimis epīs. §.
si quis oratoriū domū. tñ iure
nostro nō cauetur hoc expresse
Idco stādum est c canonī z nō
legi. **Scdo** aliqui dñi tēpo-
rales pantiur p suos vilicos
z procuratores auferri occupa-
ri z alienari possessiones et ter-
ras ecclesiarū quasi ipsi sint dñi
Qd tñ falsum ē. qz bona tem-
poralia ecclesijs z pijs locis a
bonis dñis z xpianis concessa
nō sunt ipsorum maloz z ra-
ptoz. **Si** autē ipsi interrogent
z quis est dñs rez ecclesiastica-
rum. **Rñdet** fm glo. xij. q. i. c.
expedit. **Qd** primo sunt dñi
pauperes. quia inde sustentan-
tur. xvi. q. i. ca. qm̄ quicquid.
Scdo ē dñā ecclia. xvi. q. iij. c.
inf memoratos. **Tertio** ē de⁹
xij. q. ij. c. qui abstulerit. **Quar-**
to potest dici qz dñum ē apud
clericos. **Sicut** dñum rerum
vniuersitatis est apud ciues in

stituta de rerum diuisione. §.
Vniuersitatis. **Tertio** aliq
dñi volunt se nimis intro mit-
tere de officijs z prelacionibus
religiosorum ad tantā quādoz
qz deuentētes presumptionem
vt dicant qz ipsi i suo dominio
sunt generales abbates episcop⁹
pi z pape. **Quarto** trahunt
aliquādo clericos ad suū forū
contra illud quod habetur. xi.
q. ij. c. nullus. **Nonnūqz** etiā
clericos delinquentes ad sua iu-
dicta deducunt examinant et
incarcerant. **Et** aliquādo post
omnia impie facta contra eos
cum scripturis z processibz ad
epos remittūt puniēdos. **Epī**
tñ aduertant. qz extra de iudi-
cijs. z. c. si z clerici. dicit **Si** cle-
rici corā iudice seculari putati
fuerint vel confessi de crimine
non sunt propter hoc a suo epī-
scopo condemnadi. aliquate-
nus. **Sicut** enim sentētia a nō
suo iudice lata non tenet ita et
facta confessio coram ipso **Qd**
autem sententia a non suo iudi-
ce lata non tenet. patet extra d.
sententia z re iudicata. c. senten-
tia. in tēru z in glo. z. **A.** si nō
a cōpetenti iudice. l. ij. z. l. i. z. ij.
q. i. ca. in primis. z. xvi. q. i. ca.
frater. **In** his z similibus sup-
bi domini modum excedunt.
Quos non dānamus dum d
rebus spiritualibus euz humi
f ij

litate et reuerentia se impedire
seruata vnicuique in suo gradu
iurisdictione sua. **T**ertio sup
bi domini continent ecclesiaz.
quantum ad suam penalitate
In pena quispe incorrigibiliu
et nimis rebeliu ac indurato
rum in peccatis et pertinaciu in
obedientium vitur ecclesia ce
suris. et vt scribitur extra de
bozum significacione. c. queret
ti. Romie censure intelligitur
interdictu et sententia suspensio
nis et excommunicationis vt fre
quentius tamen excommunicatione
punit pertinaces. **C**um
autem de ipsiis censuris et excom
municacione aliquid sentiunt ipsi do
mini superbi cachinado ciucta
habent in derisum. **Q**ui audi
re debent verba **C**risostomi su
per epistolam ad hebreos. et xli.
q. ij. c. nemo. **N**emo inquit co
tenat vincula ecclesiastica **N**o
est homo q ligat. sed xpus qui
hanc potestatem dedit et homines
dnos fecit tanti honoris. **E**t
in. c. nihil. xi. q. ij. dicitur nihil
sic debet formidare christianus
q separari a corpore xpi. **R**o e
q vt ait **A**ug. in libro de ver
bis apostoli. et xi. q. ij. c. omis.
Omnis xpianus dilectissimis
qui a sacerdotibus excomunicatur
sathane tradit. vt enim habet
xxiij. q. ij. ca. apostolice. **A**pos
tolice auctoritatis exemplo di

ctim errantium et in errore mte
tentiu spiritus tradendos esse sa
thane vt blasphemare dediscat
Paulus enim corinthu quen
dam tradidit sathane. **V**all
vero xpiani et increduli primi
pes cu ista narraui dicere ple
tius solent. **Q**uid obest excom
municatio qm excomunicati coedere pos
sunt et biber et alij subdunt. **C**u
stodiat me deus a sono tube co
tra me sonatis pro temporalia iu
sticia. qz sonu campene signifi
catis censuram ecclesie paruifa
cio. **O**perueritas malignaru
metum. **O** infidelitas prauo
ru hoim. **O** deniq supbia ab
ipso de summo conterenda qd
reprehensibilis quid abbati
nabilis. **Q**uid deniq i xpia
no homine danabilis. **O** vnt
xpiani et vbi fides. vbi deuotio
vbi religio. vbi iusiurandum.
Cur non xpm quem profite
mini honoratis. colitis et magni
ficatis. **C**ur suam ecclesiam san
ctam spernitis. **Q**uid iuuat
dicere. **C**redo sanctam ecclesiam
cum iam illam sub vestris pes
dibus conculcetis. **N**eu ben
conuenire hodie potest multis
ex principib xpianis illa sen
tentia. **T**itulu qua de hant
laudabiles pdictiones explicat
ut. **H**as inquit viri virtutes
ingentia virta equabant in bu

mana crudelitas p̄fida plusq̄
punica nihil veri. nihil sci. nu-
lusq̄ dei metus. nullū iustitū
dū. nulla religio. hec ille. **Ius**
ut dicit marcellus papa. xvi.
distinctione.

Boni p̄n-
cipis est ac religiosi. eccias con-
tritas atq̄ p̄fissas restaurare
nouas edificare. et dei sacerdo-
tes honorare atq̄ tueri.

Quod p̄ncipes et sup̄bi dñi
contēnunt suos proximos ma-
le et negligenter gubernando
subditos et grauando illos in
debite atq̄ conuersando cum
nimia continentia.

Capitulum tertium.

Quartio p̄sideranda est
et p̄denanda superbia
dominor et principuz
respectu proximi. Contēnunt
quippe ipsi subditos suos p̄e-
cipue in tribus.

Primo in gubernatōe

Secundo in grauatione.

Tertio in p̄uersatōe

Primo in gubernatōe circa
regimen nāq̄ subditoz vtunt̄
multa negligentia nec curāt si
bene gubernant̄ vel male. **Uñ**
p̄uunt officiales iniquos ri-
rannos et iniustos. Ad qd̄ per-
ducuntur ne in bonis et probis
officialibus multū expendant

Itaq̄ omnia disponūt ad pro-
p̄riū p̄modū et d̄ cōmuni bono
aut nulla aut satis parua est il-
lus cura. **Cōtra** quos ē senten-
tia Plutarci et platonis atq̄ oī-
um doctissimoz viroz. qui di-
cunt p̄ncipē teneri sup̄ omnia
ad amorē subditoz ab hōi pu-
plici tutelā et protectionē. **Hic**
est q̄ miris laudibz efferunt co-
drū atheniensium regē. qui pro
victoria populi sui mori nō re-
cusauit. **Recitat** enim de ipso
Galerius li. v. q̄ cum haberet
difficillimū bellū cū dorēlibz
misit ad appollinē deificū. p̄ cō-
silio. cui r̄sum fuit q̄ ciuitas
athenaz esset vicerit. si ipse co-
drus moreret̄ pro patria. at il-
le mutato regis habitu sarmen-
ta colligēs castra hostiū ingres-
sus a muliere quā falsē i iugto
p̄cusserat interfectus ē. **Ser-**
uādo dñi sup̄bi p̄nunt subdi-
tos in grauatione. **Quandoq̄**
enim faciūt artifices et agrico-
las laborare sine mercede. **Uñ**
q̄ bona subditoz ipsi inuitis
extorquēt etiā p̄ venditionem.
Sicut fecit rex achab erga na-
both quēq̄ noluit viderē sibi
vineā ut de illa faceret virida-
rium vxor sua pessima iezabel
fecit eum falso accusari de bla-
sp̄emia et lapidari. et sic ip̄am
vineā obtinuit. **Sz** v̄q̄ mala
morte p̄it. i. achab et iezabel
f. iij

habetur. l.ij. regū. xxv. c. Quā
doq; insup talis exactioni/
bus populos suos grauāt vl
tra debitū. vel ppter bella iniu
sta que suscipiūt. vel ppter ex
cessū in pōpis z venationib⁹.
sēp pleriq; adhuc testamentis
z vltimis volūtatib⁹ se imis
cent. Subditos etiā cogunt
suo modo matrimonia cōtra
here. que tū vt scribitur extra
sponsa. c. Requisiuit. debent
esse libera. qm coactiones dif
ficiles exitus solent frequenter
habere. Tertio supbi dñi con
tēnunt subditos in puerfatio
ne. nolūt multotiens audire il
los in necessitatib⁹ suis: z in oī
bus ostendūt se duos z aspe
ros absq; affabilitate. cum tū
benignitas z affabilitas dñis
ad maximū decorē accedat.
Ideo Cassiodorus in episto
lis ait. Ornamentū omnium
bonoz est sincera benignitas.
Et Seneca ad Lucillū. Sic
cū inferiore viuas quēadmo
dū tecū superiore viuere vel
les. Idcirco Valerius lib. v.
cōmendat alexandrū magnū
eo q cū semel vidisset militem
quendā senē nimio frigore stu
pefactum cū ipse foret in sede
sublimi. p̄pinqua igni surrexit
z suis manibus illū in sua se
dere posuit. z Johannes solo
bricius in polieratiōe lib. v.

narrat q gratianus optimus
iperator arguentib⁹ cū amicis
q in oēs familiaris esset nimis
z cois. Respondit se talē vel
le iperatore esse puatis quales
iperatores sibi esse puatū op
tasset. Nec valet frivola excu
satio illoz dñoz qui dicūt. q
timore subditi reuēntur z re
gulātur. quoniam multiformis
vincuntur beniuolētia z amo
re. Propterea perian der corn
thus dicebat vt dñi curi fiant
fulciant se beniuolentia subdi
toz non armis gentiū extera
rū. Et Cicero li. ij. de officiis
ait. Omniū rex. nec apit⁹ qd
q ad opes tuendas ac tenen
das q diligiti nec alicui⁹ q ti
meri. Ergo vt sermonē hunc
concludamus dicamus cum
Seneca in tragedijs. Vos q
bus rector maris atq; tre Iul
dedit magnū necis atq; vite.
Ponite inflatos tumidosq;
vultus. Quicquid a vob mis
noz extimescit. Maioz hoc vo
bis dñis minatur. Quare de
ponant superbā dñi z princi
pes seculi vt dignū pparēt ha
bitaculū dñe grē. am

¶ Feria secunda secūde heb
domode. xl. De iudicio gene
rali quo terreri possūt z debēt
mentes supboz.

¶ Sermo nonus.

Congregabū
tur ante eū oēs gen
tes. Verba sunt re
deptoris nostri ori
ginaliter Matth. xxv. 21 eū
gelio hodierno. Futuri iudicii
Generalis memoria satis sup
er conseruat ad hūilandas cla
tas mentes superboꝝ. Si q̄s
enī considerare velit que de il
lo persepe dei filius locutus ē
merito expauescere debet. Ce
lū enī 7 ira transibūt p̄ba aut
mea nūq̄s transiunt. Ipse ita
q̄s in p̄senti lectione euangelis
ca ap̄issime p̄nūciauit illius
diei terribilitatē que per m̄tra
secula ante p̄dicta fuerat. So
phomas enī p̄pheta. c. l. sic di
xit. Dies illa dies ire dies tri
bulationis 7 angustie. dies ca
lamitatis 7 miserie. dies tene
braz 7 caliginis. dies nebulę
7 turbis. dies tūbe 7 clāgo
ris. Et Isaias. c. xij. ita p̄phe
tauit. Ecce dies domini veni
et crudelis 7 indignatiōis ple
nus 7 ire iuroꝝq̄s ad ponen
dā terrā in solitudinē 7 conte
rendos peccatores de ea. Id
circo vt peccatoꝝ 7 supbis
p̄cipue deat occasio timendi
in p̄senti sermōe de iudicio ge
nerali dicitur erimus. de quo
l3 diffuse scripseriz in tribus ser
monibus in quadragesimali

de penitentia. cū p̄ter ea que
ibi posita sunt occurrunt d̄ ip
so aliqua alia cōmemoranda
Nec viciōsū erit aut superflū
cōmiscere p̄ clarioꝝe noticiā ve
tera nouis. vt sic peccatrices
aie renouent. Contēplabūtur
ergo de ipso tremēdo iudicio
tria myſteria.

Primū dicitur iudicantis
excellētia.

Secundū iudicandoꝝ dis
ferentia.

Tertū iudicii sententia.

De mira excellētia christi
qui sedet ad dexterā patris et
veniet in iudiciū cū singulari
triūpho longe p̄stantioꝝ triū
pho romanoꝝ que visuri sunt
oēs in maiestate.

Capitulū primū

Divinū myſteriū con
tēplandū dicitur iudi
cantis excellētia. qui
enī iudicaturus est oēs tripli
ci excellētia decorabit.

Pria dicitur dignitas icō
municabilis.

Scda triūphus mirabilis

Tertia maiestas visibilis.

Pria excellētia dicitur di
gnitas icōmunicabilis. Est
quidē iesus christus iudex om
niū dei filius per naturā. Et
hoc in sy mbolo cōfitemur cū
dicimus Sedet ad dexteram

Patris inde vēturus est iudi-
care viuos ⁊ mortuos. **S**z
curiosi quidā scire cupiūt verū
sit pueniēs dicere q̄ xps sedeat
ad dexterā patris. Et lz h̄ poss
rū sit in ope de laudibz sanctos
rū in sermone de ascēstione. ta-
mē qz forte nō oēs illius operz
habēt copīā volūt ⁊ in hoc lo-
co dubiū istud absolvere. Ad
quod pro veritate confirmatō
ne inducimur ea que nobis in
scripturis sanctis tradunt. In
quit ergo paulus ad ephesios
primo. c. **C**ōstitues illū ad dex-
terā in celestibz. ⁊ ad colocēses
iij. c. **C**hristus ē in dextera dei
sedes. ⁊ ad **Heb. i. cap.** Sedet
ad dexterā maiestatis in excel-
sis. ⁊ **x. c.** Sedet in dextera dei
p̄ris. ⁊ ad **romanos. viij. cap.**
Christus iesus ē ad dexteram
dei. qui etiā interpellat p nobis
⁊ **Mathei xxvi. Luce. xxij.**
Marci. xij. Dixit ipse iesus
bñdicit. **E**rit filius hoīs sedēs
a dextris virtutis dei. **H**oc etiā
am̄ predixit **David** in **psal. cix.**
Dixit dñs dño meo sede a dex-
tris meis. **Q**d aut̄ hec verba
ad litteram intelliguntur. de
xpo pater exsententia pauli q̄
ad hebreos. i. c. ait. **A**d quem
aut̄ angeloz dixit aliquñ deus.
Sede a dextris meis. ⁊ **Ma-
thei. xxij. c.** **C**hris̄ retulit phā-
riseis. **Q**uomodo **David** vo-

cat eum scz xpm. i. spiritū dñs
dicens. **D**ixit dñs dño meo se-
de a dextris meis. **E**t si inde
negarent testimoniū chris̄i et
pauli convinci possunt per vo-
ctores illorum. **N**az **rabbī Jo-**
nathan apud iudeos probant
simus in sua translatōe calda-
ca ast. **D**ixit domin⁹ xpo suo.
⁊ **rabbī Joden** super illo xpo
ps. xvij. **D**edisti mihi p̄ctios
nē salutis me ⁊ dextera tua su-
scipit me. inquit in futuris de-
us sanctus ⁊ benedictus con-
uertere faciet regem messīā ad
dexteram suam sicut scriptum
est. **D**ixit dñs dño meo sede a
dextris meis. **I**stud etiā p̄fit-
mat **rabbī moyses.** **S**ed cō-
tra arguitur q̄ non sit bene di-
ctum q̄ chris̄us sedet ad dex-
teram dei patris. **P**rio nūll-
um corporale competit deo. qz
spiritus est deus. **Johānis. iij.**
c. **S**ed dextera ⁊ sinistra sunt
differentie positionū corporali-
um. ergo non conueniunt deo.
Secdo si fili⁹ dei sedet ad dex-
terā. ergo pater ad sinistā. sz de-
xtera nobilior est sinistra. ergo
p̄r sedet in parte ignobiliore.
Tercio stare ⁊ sedere sunt op-
posita. sed **Actū. viij. ca.** **S**te-
phan⁹ vidit iesum stantē. gñō
sedet. **A**d intelligendā hāc
positionē cat̄holicā quā quorū
die p̄temur. i. q̄ iesus xpus se

der ad dexterā p̄ris trīa sūt do
cūmēta notāda. **P**rimū do
cūmētū q̄ hoc nomē dextera
inuenitur in scripturis de deo
dictū. **U**ndescribitur **Exodi**
xx. c. **D**extera tua dñe magni/
ficata ē in virtute. dextera tua
dñe percussit inimicū. **Et. ps. xv**
Delectatōes in dextera tua vī
q̄ in finem. **Et. ps. xx.** **D**extera
tua iuueniat omnes qui te ode
runt. **Et. psalmo. xlviij.** **I**usticia
plena ē dextera tua. **Et. ps. cxvij.**
Dextera dñi fecit virtutem de
tera dñi exaltauit me. **Et. psalmo**
cxvi. **S**aluū me fecit dexte
ra tua. **Et. psalmo. xlvij.** **D**extera
mea mensa est celos. **et. Aba**
ebuc. ij. **C**ircundabit te calix
dextera dñi. **S**ecundūz do
cūmētū q̄ cū dictūz xp̄s sede
re ad dexteram patris nō intel
ligimus per dexteram aliquid
corporale sed locutio est inetha
phorica sicut etiam cum dici
mus oculos dei. brachia dei
et similia p̄ quem designantur
sp̄iales p̄prietates et opatiōes
diuine. **H**inc **D**amasceus i
ij. sententia. **N**ō locale de
xtera patris dicim⁹. q̄lter enīz
q̄ in circūscriptibilis ē localem
adipiscere dexterā. **T**ertūz
documentū q̄ noīe dextre intel
ligunt trīa. s. gloria diuinitatis
beatitudo. et iudiciaria p̄as.
Ex quo secundū **A**ugustinūz
li. de simbolo. et **D**amasceus.

Sedere ad dexteram p̄ris nil
aliud est nisi cum patre habe
re gloriā diuinitatis et beatitudi
nē et iudiciaria potestatem. et hoc
incomutabiliter et regali. **U**n
Damasceus inquit. **D**exte
rā patris dicimus gloriā et ho
norē diuinitatis in qua dei fili
us extitit ante secula et deus et
patri substantialis. **S**ecundū
vero **tho. ij. pre. q. lviij.** **H**ec p̄
positio ad vel in. ad dexterā vel
in dextris solā distinctionē per
sonalem importat et originis or
dinem. non autem gradum na
ture vel dignitatis qui nullus
est in diuinis personis. q̄ om̄s
tres p̄sone coeternae sibi sunt et
coequales. **N**otādū adhuc
secundū **A**lexandru de ha
lis in. ij. summe. q̄ per hāc pre
positionem ad significatur cō
uenientia cum quadam distin
ctione quod potest esse triplicat
Primo vt sit conuenientia in
natura. et distinctio i p̄sone. **E**t
sic christus secundū q̄ fili⁹ dei
seder ad dexterā patris. q̄ hāz
bet eandē naturā cū p̄re. **U**n
de gloria diuinitatis beatitudo
et iudiciaria potestas conueni
unt essentialit̄ filio. sicut et patri
et h̄ est eē in equalitate patris.
Secundo potest intelligi secundū
grām vñionis q̄ importat co
uerso distinctionē nature et vñi
tatem suppositi siue p̄sone. **E**t

fm hoc xps fm q est homo. e
filius dei r p sequeus sedet ad
dexteram patris fm equalita/
te honoris. in qtuor eode hono
re veneramur ipm filiu dei cu
eadem natura assumpta. Huma
nitas quide xpi fm p ditionez
sue nature no habet gloria vel
honore diuinitatis. qua tame
bz ratione p sone cui vnif. **Un**
Damasce air. **In gloria de**
iuitatis dei filius existes ante
secula vt deus r patri psubstā
tialis sedet cu glorificata ei car
ne ei. Adoratur eni vna hipo
stasis vna adoratione eius cu
carne eius ab omni creatura.

Tertio pot intelligi fm con
ditione nature inquantu scdz
grām habitualē q abundātor
est in xpo pre omnibz alijs crea
turis ipsa natura humana i
xpo beator est r sup oēs alias
creaturas habēs regā r iudic
taria potestates. Et sic sedere
ad dexterā patris. s. esse in eius
equalitate nō pmet ad ipsam
naturā humanā xpi. sed soluz
ad personā assumptā. Nihilominus
sic fm q homo pot dici
q xps sedet ad dexterā patris
id ē fm **Augu.** in bonis pater
nis portoribz pre ceteris crea
turis. quia omēs alias creatu
ras precellit in beatitudine et
iudiciaria potestate. **Scien**
dū tū fm **Tho.** vbi. s. q pteri

q scire cupiūt an alijs a xpo cō
ueniat sedere ad dexterā patris
ex eo q **Aug.** in li. de symbolo
ait. **Sedere ad dexterā ē habi**
tare in ei beatitudine. r **Barth**
xxv. c. 82. Statuer oues qdez a
dextris. Et nihilomin⁹ ad heb
breos. i. c. apłs inqt. **Cui ali**
qn angeloz dixit de⁹. sede a de
xtris meis qsi dīcat nulli. Pro
pterea inqt **tho.** q vt p dicitū est
xps sedet ad dexterā prīs iquā
tū. s. fm diuinā naturā ē in eq
litate prīs. **S**cōm humanā ve
ro ē in excellēti possessione diui
noz pre ceteris creaturis q nulli
vel hoī vel āgelo puenire potest
Sedere ergo in dexterā non si
gnificat esse in bñtudine fm /
plicit. s. bz bñtudine cu qdaz
dnatiua prāte r qsi prāte r na
turalē qd soli xpo puenit. **P**ot
itaqz dici q oīs brūs sit in de
xtra. s. nō sedeāt ad dexterā dī
Ad pīmū g argumentū i pū
cipio hui⁹ dubij pz ex dictis so
lucio. qz p dexterā nil corporale
exprimit h. **A**d fm pō dictū
Augu. li. de symbolo. **In illa**
bñtudine oīa dextra sūt. qz nul
la ē ibi miseria. **Nō** potest tamē
dici q pater sedeāt ad dexterā
filij vel spīritus sancti quia fili
us r spīritus sanctus trahūt ori
ginē a patre nō econuerso. **E**t
bz spūitū ppter possit dici se
dere ad dexterā prīs vl filiū fm

sensum p̄dictū. **T**ñ fm quan
 dā approp̄iationē attribuitur
 filio equalitas. Propter quod
Aug. astr. **I**n p̄re est vnitas i
 filio equalitas i sp̄s sancto vni
 tatis equalitatisq; p̄nexio. Ad
 t̄ertium vero dicit **Tho.** q; ste
 phanus vidit xp̄m eo mō quo
 tā erat auxiliū sibi p̄stare para
 tus. **Uñ Grego.** in omelia in
 quit. Sedere iudicantis est. sed
 stare vero pugnantis vel adiu
 uantis. Scep̄hanus ergo in la
 bore certaminis positus stan
 tem vidit quē adiutorē habu
 it. Sed hūc post ascensionem
 Marcus sedere describit. qz
 post ascensionis sue gloriāz iu
 dex in fine videt. Hec ille. Ip
 se itaq; dñs noster iesus xp̄us
 deifilius patri p̄substantialis
 & equalis iudex erit noster. de
 quo paulus ita concludit ad
 eph̄esios p̄mo capitulo. **Cō**
 stituit illum super om̄e princi
 patū & potestatē & sup̄ om̄e no
 mē qd̄ noīatur siue in hoc sēlo
 siue in futuro. **S**c̄da excellen
 tia xp̄i iudicantis dicit̄ triūph⁹
 mirabilis. Ad qd̄ intelligēdū
 distinguem⁹ triplicē triūphuz
 Prim⁹ dicit̄ mūdialis.
 Secundus celestialis.
 Tertius generalis.
Primus triūphus ē mun
 dialis. quo romani duces & i/
 peratores exercitus redeuntes

de bellis cum victoria honora
 ri consueverunt. **E**t dicebatur
 triūphus a tris quod est tres
 & phanus sonus quasi triplex
 sonus leticie pro bene merito ei
 ue. fiebat enī triplex p̄sulta
 tio pro triūpho. **N**az p̄mo
 p̄solabatur exercitus. secundo
 senatus. & tertio populus qui/
 bus cōcordantibus triūpha
 bar virtuosus dux. erat enī tri
 plex notabilis leticia triūphā
 tis. **P**rima q; cum ad urbē tri
 umphalis ciuis rediret ei cum
 effusa leticia occurrebat popu
 lus vn̄uersus. **S**c̄da leticia
 erat q; triūphantis currum
 precedebant manibus post ter
 ga ligatis captiui oēs. **T**er
 tia leticia erat maxima. Nam
 triūphans indutus veste au
 rea qua erat indutus impera
 tor. vt scribit Lucius florius li
bzo p̄mo. Currū aureum tri
 umphalem ascēdebat tractum
 a quatuor equis albis. Sicq;
 dux pompaticus p̄eunte ses
 natu in capitolio albos macta
 bat t̄hauros. Nec licebat nisi
 in triūpho fm romanas ce
 rimōias sōi sacrificare d̄ t̄bau
 ro. Ad temperamentum vero
 huius effuse leticie licebat im
 pune om̄ibus tocose aduersuz
 triūphantem dicere quecun
 q; conuicia. Nam cum cesar
 primo triūphauit de gallia

multa sibi dicebant que honestatis causa dimittimus. et de conditionibus multis triumphis scribit Valerius in rubrica de iure triumphandi. Fuerunt laute multi qui sic gloriose triumpharunt. Cesar enim post victorias et sine bellorum civilium morteque pompeii dum rediit ad urbem secundum Suetonium vno mense. sed interiectis diebus quinquies triumphavit. primo de gallia et britania. secundo de egypto. tertio de far nace et ponto. quarto de iuba et africa. quinto et ultimo de hispania. Pompeius magnus vero scribit Plinius libro sexto de naturali historia. cum Ocam maritimam predonibus liberasset. et imperium maris populo romano restituisset. ex asia poto armenia. Pastagonia. Lapadocia. Cilicia. Syria. Scythys. Iudeis. Albanis. Hyberia. Isula. Creta. Basternis et super hoc de regibus mitridate atque tygrane triumphavit. Quintus cecilius metellus dictus macedonicus a deum creta macedonia fra Primum de viris illustribus. et eutropium philippum macedonie regem duxit ad urbem. et triumphans ante currum trahi fecit. Decellus filius eius dictus Areticus. ut narrat Horatius. quod cretam romano populo sub-

ingavit reuersus romam triumphavit. Papirius qui Lutius Papirius cursor. de quo meminimus Titus Livius. quod samnitum duritiam populus fregit et adolare cuncta gessit. quod Eutropius et Horatius dicunt. et romani hunc Alexandro magno ducem parem esse putabant si asia domita in europa arma tentasset romam rediens post debellatos samnites triumphavit. Scipio africanus ut refert Ti. Li. post victum Hannibalem domitumque carthaginem ubi romam urtiget triumpho omnium clarissimo capitolium honestavit. quem sequebantur captivi omnes romani qui circa quatuor milia erant de manibus hostium liberati. Scipio frater eius. ut narrat Plinius. de viris illustribus dictus asiaticus triumphavit. Luus triumphus oculorum spectacula maior quam africanus fuit. Nam portavit consulum triumphans ducenta vigintiquattuor signa militaria hostium. Simulacra captorum hostium oppidorum et urbium centum trigintaquattuor. Aureas coronas ducenta trigintaquattuor. Vasa aurea et argentea numero infinita. Principes urbium et duces triginta duos cum quibus et adolescentem filium

antiochi p̄tulic̄ ante se. **O**cta
uianus victor ab oriente redi
ens. vt recitat **H**ozosius ⁊ eu
tropus vrbem ingressus triū
phauit tūc p̄mū quia rempu
blicam auerat salutarē augu
stus. **P**robis ipator. vt ait.
Ruffin⁹ in ānalib⁹ romanorū
q̄ vicit alemanos germanos
gothos. ⁊ sarmatas q̄nq; die
bus gloriose triumphauit. nā
iter alia spectacula q̄d nunc
p̄us sacri fuerat totū curru
in specie silue fecit conferi ar
boribus ac per diuersos adi
tus struēdōes mille. ceruos mil
le. ap̄os mille. leones centur.
Cetūq; libycoz imisti leopar
dos. ⁊ quotquot alias viuas
feras habere potuit. ⁊ oīa cō/
cessit diripiēda populo. om
nia tñ illa ⁊ similia vana fue
rūt friuola ⁊ transitoria ludī
q; puerorū cōparanda. **D**e q̄/
bus omnib⁹ dicere possumus
illud ps. **P**erijt memoria eo
rum cū sonitu. **S**ecūd⁹ tri
umphus dī celestialis. hic fu
it ille dñi iesu xp̄i quadragesi
ma die post resurrectionē suā
qñ ascendit in celū. **D**uxit em̄
tunc oēs aīas sanctas quas li
berauerat de inferno. **D**uxit ⁊
sanctos resuscitatos qui ī cor
pore ⁊ aīa ipsum feliciter seq̄
bantur. **D**ucebat insuper aīas
copulorū ⁊ paruulorū fidelitū

que in his quadraginta dieb⁹
a p̄p̄is corporib⁹ per mortem
discesserant. **E**ratq; indutus
non veste aurea: sed gloria sui
corporis admirabili. **E**t fere
batur p̄tute p̄p̄ia obsequēte nu
be ministeriū. **C**um enī p̄xer
isset ad montē oliueti vbi con
uenerant discipuli suū mater
eius benedicta post exhorta
tionem: post multorū declara
tionem mysteriorū: post deni
q; benedictionē hora diei me
ridiana occurrentib⁹ omnib⁹
angelicis spiritib⁹ ferebat in ce
lū vidētib⁹ ap̄lis ⁊ alijs q̄ ibi
aderāt. **N**ec vacat a mysterio
q̄ apparuerūt ibi in aere āgeli
ī specie viroz ī vestib⁹ albis q̄
⁊ dixerūt **V**iri galilei qd̄ aspi
citis ī celū. hic ihs dei ⁊ p̄gis
fili⁹. **H**ic ihs patrib⁹ p̄missus.
Hic ihs a p̄p̄is p̄nūciatus.
Hic ihs a iudeis crucifixus.
Hic ihs q̄ surrexit a mortuis.
Hic ihs ita veniet sic viditis
oñ ascēdētē ī celū. veniet vti
q; rex gl̄ie ⁊ dñs mūdi ad red
dendū vnicuiq; s̄m̄ opa sua.
Tert⁹ triūph⁹ dī general⁹ qñ
ī generali iudicio fili⁹ dei ⁊ p̄
ginis bñdicte sedebit sup̄ se
dē maiestatis sue. **Q**d̄ erit
tūc cū inotescet vnicuiq; p̄ ex
p̄ientia q̄ ille qui ī p̄sepio va
gijē sic dominus celi ⁊ t̄re ma
rui angelorū ⁊ hominū quādo

omnes angeli sancti atq; ele-
cti eius vnanimes adorantes
ei dicent. **A**doamus te chri-
ste ⁊ bened icimus tibi. qz per
sanctā crucē tuam redemisti
mundū. **Tu** rex glorie chris-
te. **Tu** patris sempitern⁹ es fili⁹.
Tu ad liberandū suscep-
tū hominē non horruisti p̄ginis
vtez. **Tu** deuicto mortis acu-
leo apuisti credentib; regna ce-
lorū. **Tu** ad dexterā dei sedes
in gloria patris. **I**udex veni
sti vt iudices oēs. **T**ibi grās
agim⁹ nos famulis tuis q̄s p̄-
cioso sanguine redemisti. **S**z
hoc loco querit. vtz potestas
iudiciaria sit xp̄i fm̄ humani-
tatem aut fm̄ diuinitatē. **E**t
rñdet Bonauen. in. iij. di. xl.
viii. q. ad hoc q. iudiciū sit fir-
mū p̄currit auctoritas ⁊ po-
testas. auctoritas in sententi-
ando. ⁊ potestas in retribuē-
do p̄miū vel meritū. **S**i alte-
rum horū deficiat nō ē firmū
iudiciū. hec duo p̄ncipaliter
sunt in deo. **N**ā in ipso ē auc-
toritas in sentētiando. quia ē
dñs omnium ⁊ nō oēs serui. **E**t
etiam potestas ad retribuē-
dū. qz potentissim⁹ ē. ⁊ null⁹
pōt resistere sibi. fm̄ illud **B**e-
ster. xij. ca. **D**ñe rex in ditione
tua cūcta sūt posita. ⁊ non est
quis possit resistere voluntati tue
Hec duo communicant san-

cta trinitas xp̄o hominē aucto-
ritatē dando dominū. vñ.
Actuū. iij. c. dixit petrus. **C**er-
tissime sciat oīs domus israel
qz dñm deus fecit hunc i sum-
quē vos crucifixistis. **V**edit
ei etiam potestatē cūcta sibi
subijciendo. fm̄ illud **D**ath
vl. c. **D**ata est mihi oīs pote-
stas in celo ⁊ in terra. **P**ropo-
terea actuū. x. c. dz. **I**pse est cō-
stitutus a deo iudex mortuo-
rum ⁊ viuoz. **Q**m̄ ergo pote-
stas iudiciaria respiciat illa duo
iam dicta in xp̄o hoīe p̄ gratiam
ideo iudiciaria p̄as est xp̄i p̄
diuinitatē p̄ naturā. fm̄ hūa-
nitatē p̄o collata p̄ gratiā. vñ
fm̄ vtrāq; naturam habet au-
toritatē. sed fm̄ diuinitatem
p̄ncipalē ⁊ naturalē ⁊ fm̄ hu-
manitatem cōmissam. **U**ñ dz
Joh. v. c. **P**otestatē dedit ei
iudiciū facere: quia filius ho-
minis est. **C**ū ergo p̄as p̄ma-
ria sit in deo. sed cōmissa i ho-
mine xp̄o latio snie ferri debet
ab hoīe xp̄o. **E**t fm̄ hoc dicit
Joh. v. ca. **P**ater nō iudicat
quēq; sed oē iudiciū dedit
filio. **S**ed qz xp̄s est de⁹ ⁊ ho-
snia eius si erit tanq; iudic⁹ de
legati. sed tāq; p̄ncipalis. **E**t
ideo ab ea p̄pter vtrāq; pote-
statē nullus poterit appellare
Quid ergo facient tūc miseri

peccatores. Quid dicent pncipes huius seculi. Quid cogitabunt elati philosophi cum videbit ab omnibus xps in tali triumpho. **Q**ui beati erunt et qui iocundi fuit amici eius. Quid o infelices mortales non precogitatis die illi oino venturū. Contremiscent et pavore confiterantes quod oēs cōparebimus in illo tremēdo spectaculo.

Tertia excellentia xpi iudicis omnium dicitur maiestas visibilis. videbit quippe ab omnibus tam electis quam reprobis iudex ille in maiestate. **S**ed notandum secundum magistram sententiam in iiii di. xl vii. et augustinum in libro de tribu. li. de sacris. quod patet nullus dicitur reprobis videbit in iudicio. sed omnes filii. quia filius hominis est ut ab omnibus videri possit vnde non apparebit visibilis in forma dei. Verū tamen duplex est cognitio diuinitatis una per signa et effectus. alia in sua forma et essentia. Reprobis cognoscant diuinitatem per signa certissima et effectus manifestos: et cognoscant quia xps est dei filius omnipotēs. In propria forma videre non possunt. quia talis forma oino est improporzionabilis oculis peccatorum ipsius et improporzionabilis oculis omnibus qui non sunt sublimati per gloriam vel per superabundantiam gratie. Et quod repro-

bis non dabitur gloria: nec simpliciter nec ad xps. ideo non videbunt diuinitatem. **R**espondeo autem quare non dabitur eis xpus que faciat ut eorum aspectui idonei ad videndam illam lucem. quia si haberent oculum aptum haberent summam delectationem in qua impossibile est esse et indecens peccatoribus. Impossibile enim est et non intelligibile quod damnati fiant improporzionabiles et non gaudeant. **N**on sic autem est dei humanitate xpi gloriosa: ad quam videndam non requiritur lumen glorie. et cuius visio damnatis potest esse cum odio et displicentia.

Quod cōparebunt differenter in iudicio electi et reprobi. et quod licet cōvincunt increduli et primo aduersus xpi vnde etiam credat secundum. **E**t de re iudicij.

Capitulum secundum
Secundum mysterium cōtemplandum de iudicio dicitur iudicando differētia. differētia namque iudicij in electis et reprobis in tribus.

Primo in oratione

Secundo in manifestatione

Tertio in collocazione.

De loco iudicij et manifestatione psciamus et peccatorum viciū ut in quadagesima i de pnia. dicitur collocazione etiam multa sunt ibi posita. **N**am alloquetur xps electos

suos plaudere dulciter affabilit
cū oī mansuetudine ⁊ gratio/
sitate. reprobos sō cum indi/
gnatione terrore exprobratiōe
⁊ omni asperitate. **Hinc Amos**
ii. c. 82. **Leo** rugiens quis nō
timebit. **Leo**. s. de tribu iuda
qui vicit diabolu rps qui ⁊ si
tacuit in pmo aduētū sustinē/
do conuicia ⁊ impropia cū pa
tencia ⁊ humilitate non sile/
bit in secundo. sed rugiet sicut
leo ostendens suā potentia ⁊
maiestatē ⁊ in iudicando seue
ritatē. **Sicut** em manifestauit
suam potentia in creatione re
rum. ⁊ sapientia in guberna/
tione mūdi ⁊ clementia in in/
carnatiōe. **Ira** in fine suā ma
nifestabit iusticia. **Et** ppter h
electis pbebit se in cūctis be/
nignū. **Iniqs** sō rigidū ⁊ au
stē. **Sed** increduli ducūt ista
in derisū asserentes q tot an
ni pterierūt qbz dicta sūt hec
oīa a generatiōe in generatio
ne. ⁊ tñ nondū venit iudiciū tē
pus. ⁊ sicut nō venit ita nec ve
niet. **Quos** ⁊ si cōuincere de
bent testimonia scripturarum
nouī ⁊ veteris testamēti. tamē
facile est ipsos pfundere cū ex
emplo ⁊ experientia pmi aduen
tus. **Nā** de illo dictū fuit suc
cessive post lapsū ade de etate
in etate veniet: veniet. **Et** eta
tis tandē qnq milibz anuoz

venit. **Ex** hoc christ⁹ dicebat.
Estote pati. qz q hora nō puta
tis filius hoīs veniet. **¶** **Sue**
runt nihilominus qdam q tē
pus determinare voluerūt ge
neralis resurrectionis ⁊ futuri
iudiciū. **vt** aug⁹ refert li. xviij.
de ciui. dei. **vt** dixim⁹ in pmo
ne de mūdo in quadagesima
li de pnia. **Cō**cludit em aug⁹
ibi omniū de hac re calculans
tūz digitos resoluit ⁊ qescere
iubet ille q ait. **Nō** ē vltz no
sce tpa vel momēta que pater
posuit in sua pāte. **Et** ppter h
illi qui ad talia pnūciāda de/
terminate sūt moti decepti fue
runt. **Et** de abbate **Joachim**
dicit **Tho.** in qrtō. q aliq pa
dixit p coniecturas. ⁊ in aliq
bus decept⁹ est. **Quāuis** aut
sumus in vltima etate mundi
tñ aug⁹ li. lxxiij. qōnum dicit
Etas vltima hūani generis q
incipit a dñi aduētus vsq in
finē seculi quibz generationibz
cōputet incertū est. **¶** **Inuēti**
etiam sūt in sūma ti. xiiij. ca. xi
pte. iij. qui asserere voluerunt
tato tpe mūdū duratur qn
tū fluxit ab initio mundi vsq
ad aduētū xpi in carnē. **Qd**
fuit qnq milia centū nonagi
tanoue annoz sūm aliqz vl ad
minus quatuor milia annoz
sūm alios. **Fundabant** aut ista
opinionem suā in pbis **Aba**

et huc qui ait. Domine op⁹ tuū
 in medio annorū viuifica illud
 Opus eī dei p̄cipuū fuit ge
 nus humanū qđ mortuū per
 peccatū viuificatū fuit in me
 dio annorū. Ad hoc v⁹ sic i me
 dio dicunt qđ oportet qđ tantū
 sequat^r xpi post aduentū p̄ri
 mū q̄tū añ p̄cessit. Et sic esset
 tēpus qñq; milia vel quattu
 or milia annorū. S; istud mo
 tuū est valde debile. quia me
 diū nō solū dī qđ equaliter di
 stat ab extremis. sed etiā qđ
 cūq; existens inter extrema si
 ue pax siue multum distat ab
 eis. Pōt eī dici in medio nu
 meri vñdenarij nō solū vnus
 qui eque distat ab vno qñqui
 nario z alio. sed etiā alio mo
 do oēs numeri qui sūt int^r vna
 riū z vñdenariū. Et sic septe
 narius est in medio z alij seqn
 tes numeri z binarius cū seqn
 tib⁹. Quare sumū ibi mediu
 late nō stricte nec punctaliter.
 vel dī ibi in medio. s. infra tē
 pus veteris testamēti z noui.
 Alij adhuc petūt z interrogāt
 qua hora determinata fiet re
 surrectio generalis. z respōdet
 magister in. iij. di. xl. viij. Qđ
 hoc p̄ certo sciri nō pōt. Tū
 satis p̄babile credit^r qđ resurre
 ctio erit quasi in crepusculo so
 le existente in oriente z luna i oc
 cidente. qđ in tali dispōne sol

z luna credunt^r creata. nec ob
 stat. qz dī. Matthei. xxv. De
 dia nocte clamor factus est qz
 illud ponit p̄pter incertitudi
 nem temporis nō p̄pter deter
 minationē hore. quia tunc tē
 poris min⁹ stant homines vi
 gilantes z cauti.

Quod dura erit z terribil^r
 sententia xpi p̄tra damnatos
 quos expellet se cū maledictio
 ne deputando eis habitatio
 nem p̄petuā in igne inferni.

Capitulum tertium.

Tertium mysteriū con
 templandum dī iudi
 cij sentētia. Quis taz
 ferreus z durus vt nō cōpun
 gatur. quis taz audax z fortis
 vt nō timeat. Quid durati pec
 catores. Quid aīe deo magno re
 belles. Si ad p̄niam non re
 uertimini vobis dicetur a xpo
 Discedite a me maledicti i ig
 nem eternum zc. Que senten
 tia grauissima erit i damnatis
 p̄cipue p̄pter tria.

Primo p̄pter expulsionem.

Secundo p̄pter maledictiōz

Tertio p̄pter deputationē.

Primo p̄pter expulsionem.
 quia expellentur ipsi damnati
 infelicitimū ab habitatiōe ce
 li a so cietate sanctorū z a be
 ata visione dei. Sed quo ibi
 tis o peccatores. vbi erit habi
 tatio vestra. Nunqđ ad terrā

hāc redibitis habitabile. **Nū**
quid exiliū illud erit tale quale
fuit primorū parētū post lapsū
quia terrestri paradiso expulsi p
missi sunt colere terrā istā ⁊ cū
sudore vultus a labore duce/
re vitam. **O** terribile verbum
O formidabilis snia. **I**te dis
cedite ad habitandū i inferno
Ibi erit aia vestra. **I**bi thor⁹.
Ille locus paratus ē p dānat⁹
vbi umbra mortis ⁊ null⁹ or/
do. vbi horror vbi flet⁹ vbi strī
dor dentitū. vbi torrores infestī
vbi penuria. vbi deniq⁹ cuncta
merore plena. **S**ecūdo erit illa
snia grauis propter maledictō
nē. qd enim flebilis cūq⁹ esse
pōt. qd maledicti ore proprio te/
su xpī. maledicti inquit qz tot
bona recepistis. tot bñficia vo
bis p̄municauī. ⁊ mibi ingrati
rebellesq⁹ fuistis. **M**aledicti
qz dedi vobis terrā vt habitā/
retis ⁊ illa nūq⁹ decetero vos
sustinebit. maledicti qz dedi vo
bis fructus terre pro vite sustē
tatione ⁊ amodo esuriet⁹ semp
per maledicti qz dedi in vsum
vestrū aquā ⁊ amō semp sitiet⁹
⁊ guma negabitur vobis. male
dicti qz dedi vobis lumē solis
⁊ lune atq⁹ stellaz ⁊ decetero ab
scondet a vobis claritas eorū
maledicti qz effudi sanguinem
mū pro redēptione vestra ⁊ re
dēptionis fructū nūq⁹ perci

pletis. maledicta sit anima ve
stra. maledicta mēoria vestra.
maledicta volūtas vestra. ope
rationes potētiaz vestrarū ver
tatur vobis in mēsticia et dolo
rem maledictū sit corp⁹ vestri
cuius omēs sensus ad obiecta
tristabilia semp ferant **H**ec et
similia implicitei considerare pos
sumus in illa maledictōe **T**er
tio erit illa sententia grauis p
pter deputationē. qz deputabit
dānat⁹ ignis eternus qd para
tus ē diabolo ⁊ angelis ei⁹ **S**i
nūqd post iudiciū. demōes p
erūt in inferno ad torquendū
peccatores **E**t circa hoc ma
gister sniarum i. iij. disti. xlvij.
pōt duplicē opīnionē. i. qd dicit
q non. **A**lia q sic vt quos sibi
subiecerūt in culpa eis assentiē
do eos habeāt vt dños ad tor
quendū in pena. ⁊ licet incertū
sit que opīnio sit verior. tamen
Tercio. magis adheret opīnōi
ij. **E**rūt itaq⁹ demones dāna/
torū nō solum p̄socio sed torro
res neq⁹ssimi. **I**git vt ait **B**er
nar. quis putas tūc meror erit.
Quis luctus que tristitia cū se
parabunt impij a sortio iusto
rū ⁊ a visione dei ⁊ traditi i pos
testate demonū sicut cū ipis
in ignē eternū nūq⁹ lucē visu
ri. nūq⁹ refrigeriū ad epurā/
sed p milia milia ānoꝝ i inferno
cruciadi. **C**urem⁹ ergo oēs sū

perbiā deponere ⁊ deū timere
quē offendimus. studeamusq;
ad eū p pñiam redire vt. mīc
nri nos liberet i die illa a pēis
dānatoꝝ pducatoꝝ ad gaudia
Eadisi. Qui nōmē sit ineter /
num benedictum. Amē.

Feria. iij. ij. ebdomade d cau
sis ex qb hoies inflant supbia
Serma decimus.

Indignati sūt
Scribunt hec pba
math. xxi. c. ⁊ i euā
gelio hodierno Pos
sidebat phariseoꝝ ⁊ pñcipū su
deoz corda elata superbia ob
quā xpm ⁊ doctrinā ei⁹ ac mī
rāclā pñenabāt. Exultātib; p
turbis p t mirabilia ⁊ signa q vi
bāt illi ecouerso pñstabant. ⁊
xpm arguere pñmebāt Quia
ho grādis ē supboꝝ nūc⁹ ho
dierna die de causis supbte ali
qua pcurrem⁹ que lz sint mltie
nos tñ colligemus ex illis tres
Principales.

Prima dicitur
nobilitas generis.
Secunda fortitudo corporis
Tertia scientia animi
Qd multa efficiunt supbi p
pter nobilitatē origis vl patrie
cū tñ p nobilitas in virtute cō
sistit.

Capitulū primū
Rima cā qre mlti i su
perbiā eleuant d; no
bilitas generis. Inu
melcūt enī in corde suo et ore se

tactāt. qz nati sūt ex nobili pas
rērela ⁊ explabia di g. Sz ad
uertandū q nobilitas pōt in
pliciter dīuidi.

Prima ē sanguis nō virtutis
Secunda ē virtutis nō sanguinis
Tertia ē sanguis ⁊ virtutis.

Prima ē nobilitas sanguinis
nō virtutis q in illis ē q lz parē
tib; claris exortū sint tñ victoꝝ
fortitudinis natiuitatē suā ⁊ p
geniē obscurāt. Pro qb; Clau
dina⁹ ait. Degenerāt hoies vi
cij. sūtq; miores. ⁊ Sene. in
tragedijs. Qui gen⁹ tactat suū
aliē laudar. Et apd Salu
stū in iugurtino. Ponunt ver
ba gaj marij q nobiles q sic dī
cit. isti q se falso nobiles pñdicāt
ignauē atq; voluptuose viuen
tes supbe postulat vrtutū pre
miā. ⁊ cū faciēda ofone extollūt
maiores suos ipsoꝝ. clara faci
nora mēorātes se extimāt clar
iores Sz contra est. qz qsto fuit
vita maioꝝ clarior tāto mag
posterior seccordia ac flagicia i
notescūt eo q maioꝝ glia poste
ris lumēē. Nō sunt pposita p
ba mea. Id pñfacio cū appa
reāt opa pñtuosa. Illis pō artu
ficio op⁹ ē vt ipsoꝝ facta turpia
ppta ofone negant. ⁊ Ace. in
inuetiua q salu stū ait. Ego
maiorib; meis pñte mea plūsi
vt si pñt⁹ nōt nō fuerāt a me ac
cipiāt initiū mēorie sue. Et ij. pō
g ij

tuos q̄ turpiter offendisti vt si
fuerant egregij ciues i obliuio
nē venerint hec ille. **P**ax est cō
memorare maioꝝ nobilitatem
cū vicia tātomagis ab illis or
tū trahētes vituperēt. Similr
pleriq; gloriā nobilitatis ppare
studet ppter splendore z no
bilitate p̄rie q̄ si criminosi sint
vtriq; magis viles redunt. **O**b
q̄ scribit in cronica de nugis
p̄hoꝝ. q̄ cū anatharsis scitavi
tuparet ab archito. qm̄ scita so
ret in bi inq̄t dedec⁹ p̄ria est. tu
p̄o p̄rie. **C**ice. insup i li. de sene
cerute refert themistocle cuidā
scrip̄tio in iurgio r̄idisse. **T**uz
ille diceret nō eū sua sz p̄rie glia
splēdore affecutū. **N**ec erce si
ego scrip̄ti esse ignobilis. **N**ec
tu si arhen̄sis esses clar⁹ vn
q̄ fuisses. **S**c̄da ē nobilitas
virtutis z nō sanguinis. **E**t de
hac inquit. c. venerabilis extra
de p̄bēdis nō gñis sz p̄ritū no
bilitas gratū deo faciūt z ido
neū p̄uitore. z tex. di. iij. c. nos.
Nos q̄ p̄sum⁹ nō ex locorū vel
gñis dignitate sz moꝝ nobilita
te ignoscere debem⁹ nec vbiū
claritate sz fidi puritate z casti.
i eplis hec ē idubitata nobilitas
q̄ morib; p̄bat. ornata. z hiero.
ad cellantiā. nunq̄ te vlli d̄ ge
ner⁹ nobilitate pponas. nec ob
scurores q̄libet z hūili loco na
tas. te inferiores putet. nescit re

ligio nostra p̄sonas nec p̄ditio
nes hoīm. sz aias inspicit ille ad
pud deū p̄ceest potior n̄ quē no
bilitas gñis nec dignitas seculi
sz quēq; deuotio fidei z scā vite
p̄medat. z itez hiero. ad eandē
p̄a nobilitas ē claz cēp̄ritib; z
sene. ad **L**ucillā. anim⁹ nobiles
facit cui ex q̄cūq; cā licet supra
fortunā surgere. z idē i li. d̄ mo
rib; nobilitas ē generosus ani
m⁹ z arest. i. iij. politice. **I**nge
nuitas ē p̄r⁹ z diuitie antiq̄. et
claudian⁹. exaltat p̄r⁹ nobilitatē
do gen⁹. z iuuenal. nobilitas
sola ē atq; vnica p̄r⁹. z lic⁹ quē
inducit **S**ene. in tragedijs d̄
cebat. **N**on vetera patrie iura
possideo dom⁹ ignauus heres
nobiles nō sunt mihi aut. nec
aliq̄ inclitū titulis gen⁹ sz clara
p̄r⁹. **E**x h̄ valen⁹ maxim⁹ i rubri
ca. **Q**ui hūili loco nati clari e
uaserūt **D**emosthenē magnificū
cat p̄ncipē oīm oratoꝝ grece
q̄ tñ habuit humilimos geni
tores. **S**ocrates etiā theban⁹
famossim⁹ p̄hs m̄re obsteri
ce patre marmorario genit⁹ est
Igitur vt scribitur. lvi. di. c. vn
decunq; **A**n decunq; homines
noscant si parentū vicia nō imi
dantur. honesti z salui erunt. z
in. ca. nunq̄. **N**unq; de vicij
erubescamus parentū. **E**t
tia ē nobilitas sanguinis z p̄ri
tis. z hec non solum non sper
nenda est. sed etiam magnifica

rēda. Nam dñs iesus christ?
 etiam secundum carnem nobi
 lem ortum voluit habere. vñd
Barbei. i. ca. dicitur: Liber
 generatiōis iesu xpī filij dauid
Et de benedicta virgine cātat
ecclesia Regali ex progente ma
ria exorta refulget. Et si obijci
 atur q̄ in. c. venerabilis. superi
 us allegato ponitur dictū apos
 stoli. Nō multos fm carnē no
 biles et potentes elegit. sed pau
 peres et ignobiles. Respondet
 q̄ ibi non dānatur nobilitas.
 sed assignatur causa quare xpī
 nō elegit nobiles. vt. s. vñd dñs
 uina cognosceretur. quia si apli
 fuissent de nobili genere vel do
 cti vel eloquētes fm humanā
 sapiam. pueris gentiū potuissz
 ascribi aut fauori. aut humane
 doctrine vel eloquētie. Verun
 tñ vt dicit glo. in predicto cap.
 Ideo dicit in textu. Nō multos
 qm̄ Paul? et Bartholomeus
 fuerūt nobiles Sūt autē vere no
 bilitatis quinqz signa. ¶ Pr
 mū ē liberalitas Nā et de? q̄ no
 bilissim? ē. liberalissim? se exhi
 bet. et solē suū oriri facit sup bo
 nos et malos. Propterea scri
 bitur extra de dona. c. prudent
 tes. Hāc sibi quodammodo
 nobilitas legem imponit vt de
 bere se quod sponte tribuit exi
 stimer vbi glo. Beatius est da
 re q̄ accipere. Idem. xvi. q. i.

c. Predicator. et de celebra. mis
sarum. c. cum marthe. et in glo
sa hui? c. inducitur dictū mar
cialis ad seculam. Secuo?
la tu comedis apud omēs. nul
lus apud te Alcerius siccus po
cūla nemo tua. Aut tu redde
vices. aut desine velle vocari.
 Dedecus ē semper sumere nil
 q̄ dare. Quidam milites inter
 rogauerunt semel alatum phi
 losophum audita fama sciētie
 eius. que esset maxima curiali
 tas id est nobilitas. Respondit
 q̄ dare. Quod cum placuisset
 eis. interrogauit ipse eos q̄ esset
 maxima rusticitas. et cum con
 ferendo non concordarent. rñ
 dicit alanus: Ego posui vos in
 via soluende questionis et ne
 scitis considerare. Nam si cu
 rialissimum ē dare. sequitur q̄
 rusticissimum est contrarium
 eius scilicet auferre. ¶ Secun
 dum signum vere nobilitatis
 est māfuetudo et misericordia.
 Unde sapiens prouer. x. capi.
 Mansuetudo et veritas custo
 diunt regem et clementia firma
 tur thronus eius. et prouerbio
 rum tertio capitulo. Mansue
 tis dabit dominus gratiam. et
 prouerborum primo capitulo.
 Beneplacitum est illi. scilicet
 deo fides et mansuetudo. et In
 dicto nono capitulo. Dum
 lium et mansuetorum tibi semp
 g uij

placuit deprecatio. et ps. clxx. ex
altabit mansuetos in salutem.
Et Math. v. c. Beati mites
qui ipsi possidebunt terram. Hu
ius mansuetudinis officium est
secundum Geraldum odonis super. iij.
ethicorum. Non irasci de facili et
absque causa et ad defectum ire
magis quam ad excessum facit de
clinare et iniurias libenter re
mittit. Hinc Cicero in primo
de officiis ait. Nihil laudabi
lius. nihil magno et claro vi
ro dignius placabilitate atque
clementia. Et Quintilianus
in declamationibus. Hec est ce
lebranda virtus. hec animi su
sapientia moderatio. vincere
iram et inter similes quoque
meminisse hominis. Scribunt
naturales quod rex apud solus non
habet aculeum cum omnes alie apes
habeant. Tertium signum ve
renobilitatis est magnanimitas.
que secundum Aristoteli in. iij. ethi
corum tendit ordinate ad hono
res et ad magna. ait enim. vide
tur magnanimus esse qui ma
gis seipsum dignificat ma
gis existens. Qui enim non secundum
dignitatem id facit insipiens id
vero nobiles vel vident operam
militie vel literis vel alicui lau
dabili exercitio quo possint con
sequi honorem et famam. semper ta
men cum timore dei. Et cavent
sibi a rebus turpibus et repre

hensione dignis. Propterea
Seneca ad Lucillum inquit. Ne
minem excelsi ingenii virum hu
milia delectant et sordida. no
tetur ergo qui se nobiles appella
ri gaudent quod non est de ipsa no
bilitate viciose viuendo super
biendum. sed potius diligens cu
ra illis debet inesse ut bene et vir
tuose viuant in cunctis deo se
humiliando.

Quod multi efficiunt superbi
propter fortitudinem corporis quod co
parat hominem bestiis. et superat
a fortitudine animi atque illa
confidentes exponit periculis.

Capitulum secundum
Eadem causa quare mul
ti erumpunt in superbiam
dicitur fortitudo corporis:
ob quam nullus superbia intume
scere debet propter tria.

Primo propter comparationem
Secundo propter superationem.

Tertio propter periculationem.

Primo propter comparationem
quoniam per corporis fortitudinem com
parat homo bestiis et animalibus brutis.
Unde Petrarcha in li. 8
remediis fortitutorum. Abunde in
quit est viri taurina laus. Qui
imo ut in pluribus homo a be
stis in fortitudine superat. Hic
et Cato ut Cicero refert in li.
de senectute dicebat. Que cum
vox potest esse contemptior quam
milonis et orthonate: qui cum

tam senex eēt athletas exercētes in curriculo videret asperisse laertos suos dicitur illa chrymanosq; dixisse. **A**t hi qui dem iam mortui sunt. et d' isto milone sic scribit aulus gell⁹ li. xiiij. noctū artica⁹. **D**ilo trothouensis athleta illustris quē in cronicis scriptū ē olympiade p̄ma coronatū eē exituz habuit vitem miserandū et mirādum. **C**ū iam natu grandis artem athleticā desysset id est reliquisset; iterq; faceret forte solus in locis italie siluestribus quercū vidit p̄ime viā patulis in parte media ramis hiantem. **T**unc experiri volēs an vllē sibi reliquē vires adessent imissis in cauernas arboris digitis deducere et rescindere q̄ cum conatus est; ac mediā q̄dem partē discidit diuellitq; **Q**uercus autē in duas deducta p̄tes cū ille quasi perfecto quod erat cōiunctis manus lahus laxasset cessante vi redijt in naturā; manibusq; eius p̄tentis inclusisq; stricta denuo et cohesa dilacerandū hominē feris p̄buit. **S**ecū nō debz homo sup̄bire de fortitudine corpis p̄pter sup̄ationē. q̄ illa supatur a fortitudine animi. **U**nde **Q**uidius li. de ponto ait. **O**ia deficiūt anim⁹ tamē oia vincit. **E**t **S**ap. puer. xvi.

Melior ē vir patiens viro fortis. et qui dñatur animo suo expugnatore vrbū. et i eplis out dius. **V**ince aios iramq; tuā q̄ cetera vincis. **E**t de hac ambrosius li. p̄mo d' officijs. **N**ō mediocri animi est fortitudo que sola defendit ornamenta virtutū. **T**ertio non debet quis sup̄bire de fortitudie corporis p̄pter p̄culationes. **H**ic enī fortes corpore. multis periculis sunt expositi et sepiissime male finiūt. sicut p̄ de hercule; antheo. hecτοre; achille et similibus. et p̄mi regū. c. xv. scribitur de golia q̄ erat altitudinis sex cubitoz et palmo. et tū dauid illū interfecit. vt p̄ eodem li. c. xvi. **R**ecitat **J**ohānes solobriensis in polieratone. q̄ hannibal cartaginēsis occidit fecit romanū qui mandato eius singulari certamine p̄cussit elephante dicens cū indignum vita qui cogi potuerat cum bestijs dimicare. l. verius sit cum ex inuidia noluisse captiūz. **I**nauditi triumphū gloria illustrari et infamari bestias quarum virtute gentib⁹ terrorem inuaserat.

Quod multi sūt sup̄bi est mantentes plus debito suū intellectum spernendo p̄mos ac dei obliuiscendo.

Capitulum tertium.

Quia causa q̄re multi
elevantur in superbias
dicitur scientia animi
Cōsistit at supbia hoīz q̄se do
ctos arbitrat̄ maxie in tribus.

Prio i sui intellect⁹ extirpatione.

Secō i prior⁹ despectōe.

Tertio in dei obliuione.

Primo in intellect⁹ extirpatione. de quo ita satue arbitrat̄
tur q̄ omnia intelligibilia pos
sint intelligere per se. et q̄ illud
q̄d ipsi supbi nō intelligūt. nō
sit intelligibile. et q̄ ea que sunt
a deo nobis reuelata vera non
sunt. quia ea ipsi capere neque
unt. Nolunt enim capitulare i
tellectū in obsequiū xpī. Neq̄
debilitatem nature adiuuari.
expostulant lumine diuine gra
tie. **P**ro quibus cōfutandis
notandum q̄ triplex intellect⁹
inuenitur.

Primus dicitur diuinus

Secōs angelicus.

Tertius humanus.

Prim⁹ ē intellect⁹ diuinus
de q̄ dicit scōr. ij. di. primi lib.
q̄ ē infinit⁹. et cognoscit q̄dcun
q̄ intelligibile p̄fectissime quā
tū ē intelligibile i se et ynico actu
intelligēti intelligit seipm et oia
et vtrūq̄ mētator. xij. **D**eter
phī. Intelligere dei est sua sub
stantia parat q̄ sua substantia
est sua actio. et est actus purus

et simplex. et ibide mētator.
dicit q̄ intellect⁹ in deo intelle
ctū et intellectio idē sunt. et vt in
quit **T**ho. i. pre. q. xiiij. **N**ihil
est p̄fectio intellectus diuini ni
si ipsa essentia dei. **I**ntellectus
itaq̄ diuino p̄pari nō potest in
tellectus angelic⁹ neq̄ hūan⁹.
Ideo nullus homo vel angel⁹
vidēs essentia dei potest illā in
finite intelligere. **S**ed sol⁹ ipse
deus. **S**ecōs est intellectus
angelicus. de quo ait **D**yonisi⁹
q̄ ē deiformis. **E**tm bonaue.
in. ij. di. iij. **N**ō dicit deiformis
ex eo q̄ habet deiformitatem quā
habet intellectus gloriosus p
assimilationē que est in statu p
fecto. **S**ed quia sine susceptio
ne specierū p illud quod h̄z in
in se actu cognoscit. **E**x hoc an
gelus naturali cognitione di
uinā essentia videre non potest
quia hec cognitio est p̄miū me
ritūq̄ habito creatura quiescit.
Angelus aut p naturā beatus
esse nō p̄t. **Q**uare intellectus
angelicus limitatus ē et nichil
quodāmodo dici potest in cō
paratione intellectus diuini.
Tert⁹ intellect⁹ ē hūan⁹ fact⁹
inferior intellectu angelico. q̄ cō
scit res in tpe et cū discursu roci
nādo. **E**st aut ipse intellectus
potētia aie et nō ipa essentia. vt
pbat **T**ho. i. pre. q. lxxix. **a**rti.
Nam tunc solum immediat⁹

principium operationis est ipsa
essentia rei operantis quando
ipsa operatio est eius esse. sicut
enim potentia se habet ad ope-
rationem et ad suum actum. ita
se habet essentia ad esse. In so-
lo autem deo idem est intelligen-
re quod suum esse. Unde in so-
lo deo intellectus est eius essen-
tia. In creaturis autem intelle-
ctualibus. intellectus est que-
dam potentia intelligēti. **Sz**
si obijceretur cōtra. **Qz Aug⁹**
dicit li. xi. de trini. Mens et spi-
ritus nō relatione dicuntur. sed
essentiā demonstrant. Sed intel-
lectus idē est quod mens. ergo
intellectus est ipsa essentia aīe

Vad hoc respōdet **Tho. q. si**
ent sensus aliqñ accipitur pro
potentia. aliqñ vero pro ipa ani-
ma sensitua. denoiatur enī aīa
sensitua. nomie principalioris
sue potētie q est sensus. Simi-
liter aīa intellectua qñqz noīa
tur noīe intellectus quasi a pñ-
cipaliori sua virtute. sicut dicit
in principio de aīa. q intellect⁹ ē
substantia quedā. et hoc etiā mo-
do Augustinus dicit q mens
est spiritus vel essentia. et ut in-
tellectus hūani pñcipamp pñ-
tatē dicit Tho q intellect⁹ di-
uinus differt ab intellectu crea-
ta. quia intellectus diuin⁹ ad
ens vniuersale se habet sic act⁹

torius entis. eo q intellect⁹ di-
uinus est deī essentia qua ori-
ginaliter et virtualit⁹ totus ens
preexistit sicut in prima causa.
et ideo intellect⁹ diuinus nō est
in potentia. sed est actus purus
Nullus aut intellectus creat⁹
pōt se habere vt actus respectu
totius entis vniuersalis. qz sic
oporteret q esset ens infinitum.
vñ oīs intellect⁹ creat⁹ per hoc
ipm q ē nō est actus oīm intel-
ligibiliū. sed pparat ad ipsa in-
telligibilia sicut potētia ad actū
Intellectus vero angeli differt
ab intellectu hominis. qz sem-
per est in actu suoz intelligibi-
lium propter propinquitatē ad
diuinum intellectum qui est
actus purus. Intellect⁹ autē
human⁹ q est infim⁹ in ordine
intellectuū ē i potētia respectu
suorū intelligibiliū. Et in prin-
cipio ē sicut tabula rasa in q ni-
hil ē depictū. v. dicit Aristot. in
lij. de anima. quod manifeste
apparet ex hoc q in principio
sumus intelligentes in potē-
tia et postea efficiuntur intelligen-
tes i actu. Notādū ad huc qz
i oīb hoīb sit intellect⁹ tñ vnus
alio meli⁹ et clari⁹ intelligit. qz
fm tho. l. pre. q. lxxv. ē melior⁹
et vlt⁹ i intelligēdo Sicut meli⁹
videt rem corporalem aliquis
q est pfectioris et vlt⁹ et in quo
virtus vltima est pfectior. hoc

sunt circa intellectum prout dupli-
citer. ¶ Uno quod est modo ex parte
ipsius intellectus qui est fortior
Manifestum est enim quod quanto cor-
pus est melius dispositum tanto me-
liores fortius aliam quod manifeste
apparet in his que sunt secundum speciem di-
uersa. Cuius ratio est quod acutus et for-
ma recipit in materia secundum ma-
terie capacitatem. Unde cum etiam in
hominibus quidam habeant corpus melius
dispositum fortius aliam materiam
fortius prout in intelligendo. Unde dicitur
in .ij. de anima. quod molles carne bene
aptos mente videmus. ¶ Alio modo
pertingit hoc ex parte prout inferiorum
quod intellectus indiget ad sui
operationem. Illi enim in quibus prout
imaginatio cogitativa et memoria
est melius disposita sunt melius
dispositi ad intelligendum. ¶ Et
si obijceret quod intellectus est illud
quod est formalissimum in homine. Sed
differentia forme causat differen-
tiam speciei. Si ergo unus homo ma-
gis alio intelligere videtur quod non sunt
eiusdem speciei. ¶ Respondet thomas quod
differentia forme que non puenit nisi
ex dispositione materie diuersa
non facit diuersitatem secundum speciem
sed solum secundum numerum. Sunt enim di-
uersorum individuum duorum diuersae for-
me secundum materiam diuersificate. Ex
quibus omnibus colligitur quod magna est
futilitas illorum quod se tenent omnia sci-
re et omnia intelligere pro quibus fa-
cit illud quod Accutus scribit li.

de ira dei. Socrates inquit cum
esset omnium philosophorum doctissi-
mus ut ceterorum argueret in scien-
tia qui se aliquid tenere arbi-
trabantur ait se nihil scire nisi
unum quod nihil sciret. Et mercurius
ternegisti extat illa famosa sen-
tentia. scilicet. Maxima pars eorum
que scimus est minima pars eorum
que ignoramus. Ob quod seneca
in li. de tranquillitate animi ait
Puto multos ad sapiam puen-
ire potuisse nisi putassent se p-
uenisse. Sequitur ergo ex tali su-
perbia estimatio intellectus ce-
citas et ignorantia diuinorum huius
natura rerum. Quod ut inquit ber-
nardus super cantica. Superbo oculo
veritatis non videtur. Et augustinus.
li. confessionum. Humiliter se ac-
cusat deo de superbia precedere. et
dicit. Tumore meo separabat
a te. et nimis inflata facies clau-
debat oculos meos. ¶ Secundo
persistit superbia hominum litteratorum
in proximorum despectu. Despectus
enim tales tam doctos quam in-
doctos. Indoctos autem aspernan-
tur tamquam viles et abiectos. Aut
nolunt docere cum id effragitant.
Aut quandoque ex inuidia non recte
docent. Doctos etiam vilipendunt.
vel illis detrahendo vel docentes
eos fugiendo. videtur enim eo-
rum non indicere aliena doctrina.
Contra quos faciunt illa qui
posita sunt in quadragesimali

de penitētia in sermone, de ver-
bo dei ubi sunt preter auctorita-
tes exempla salomonis. **Hie-**
ro. Iuliani. Quibz oibz addē-
da est sententia **Augu. xxiij. q.**
liij. c. Si hēs. qui ait. Sener a
puero z epūs tot a morū a col-
lega necdum anniculo parat
sum edoceri. **Tertio** cōsistit
supbia hominū eruditōroz in
dei obliuione dum illa quē sci-
unt non cognoscunt esse a deo
nec ad dei honorem referunt. sz
ad propriam pompā famam
z temporale lucrum. Sunt et
alia in huiusmodi homibz sup-
bie signa propter quod mltos
ex ip̄s deuorabit infern⁹. **Jo**
Augusti. vi scribitur in legen-
da sua cū pontianus ex affrica
ueniens narrasset vitam et mi-
racula illius magni antonij ex-
clamauit inspicendo alip̄ū so-
cium suum. **Quid patimur.**
Quid audimus. Surgūt in-
docti z celum rapiunt. Hos cū
doctrinis nostris in infernū de-
mergitur. Abstineant ergo, vi-
ri doceri ab ambitōe. a vana glo-
ria. a tactantia. ab arrogantia.
z alijs vicijs. vt humilitate con-
currente mereantur fulgere si-
cut stelle in perpetuas eternitas
tes in regno beatorum cū dño
iesu christo cui est honor et glo-
ria in secula seculorū. **Ame**
Sena quarta secunde edo

made. **De superbio curioso/**
rum que in triplici curiositate
precipue consistit.

Sermo vndecimus.

O **E**neratio ma-
la z adultera signū
quē verba sunt re-
demptoris nri ori-
gnaliter **Mathei. xij. ca. z in**
euangelio hodierno. **Querete**
cor suum scribe z pharisei lu-
ce veritatis quam xps s̄bz do-
cebat pariter z exemplo qm su-
perbia inua sera z deuicerat il-
los. Ideo curiosi effecti perebāt
a xpo signum videre. **Qz** vero
curiositas ex superbia prouenit
hodie de illa erit dicendū. **Pos-**
test autem quis curiosus fieri:
aut quia male ac superbe vit
actu intellectus q̄tū ad sciam
aut quia ad veritatem spernit
dum narratur. z proditur sine
eloquentia. aut quia oculos corz
poris dirigit ad vana spectacu-
la. Propterea vt quilibet sibi ca-
ueat nec cū iudeis a xpo accuset
adulter z malus. **Distingua-**
mus in p̄nti smone triplicē cu-
riositate exprobrandā.

Prima dicitur cognitōis

Scda locutionis.

Tertia visionis.

De curiositate eoz q̄ ob sup-
bia q̄rūt scire aut a q̄ nō decet
aut id qd sciri nō dz aut nō ad
debitū finē. **Capitū primū**

Prima curiositas dicitur cognitionis. Pro qua sciendū fm Tho. xij. q. cxvij. q. cognitio veritatis cuiuscūq; de se bona est. et ad hanc inclinatur natura iuxta illud Aris. pmo methaphisice. **O**ēs hoies natura scire desiderant. et de hoc Cicero in pmo de officijs inq̃t. **O**ēs ducimur et trahimur ad cognitionis et scire cupiditates in qua excellere pulchre putamus. Et in hoc consistit pfectio hois vt intellectus eius de potentia reducat in actū qd sit p cognitionē veritatis. **U**n Dio. iij. de diuinis nois ait. Bonū aīe hūane ē fm rōne ēē cuius pfectio in cognitione veritatis consistit. in p accides cognitio veritatis pōt ēē mala respectu appetitus inordinati et studij indubiti sine abusus tal' cognitionis qd fieri pōt tripliciter.

Primo ex pte illi⁹ a quo qd querit veritatē cognoscere

Scdo ex pte rei quam quis querit cognoscere.

Tertio ex pte finis quare querit veritatē cognoscere.

Primo inordinat hō cū qd nō addiscere ab illo a q nō debet. sicut cū pquireret cognoscere futura q sunt in dei voluntate. aut aliqua occulta a demonibus. vt ab illis q demonū

venit familiaritate atq; pfectio. qd phibet. xxvi. q. i. c. si qd c. q diuinationes. c. nō liceat. d quib; aptius dicem⁹ in sequentibus. **S**ed h loco pleriq; dubitant verū demones possint docere hoies. Et arguit q nō **P**rimo. qz inq̃t Ambro. in glo. sup illo pbo pme ad Corin. xij. c. Nemo pōt dicerē dñs ielus nisi in spū scō. **O** vez a quocūq; dicat. a spū sancto ē. sed demones sūt sine spū sancto. q nō pnt aliquā veritatē docere. **S**cdo obijciť q docere reppū est dei. **U**n Sap. i. c. dñs. **D**is sapia a dño dea est. et vii. c. Ipse dedit mihi horū q sūt sciam verā vt sciam dispensationē orbis terrarū et p̃tutes elemētōrū pmi regū. ij. c. **D**e sciaz dñs est. q nec demones nec hoies pnt aliqū docere. **A**d pmiū rādet tho. i. ij. q. cxi. **Q**uo d oē vez a spū sancto est sicut ab infundēte naturalē lumen et mouente ad intelligendū et loquendū veritatē. **N**on aut sicut in habitate p gratias gratūfaciente vel sicut largiente aliqd habituale donū naturę supadditū. **E**t ideo Aug⁹ retractauit qd dixerat. s. q nullū verū esset absq; gratia cognoscibile. **I**nquit enī sic in primo li. retractationū. **N**on ap̃probo qd in orōne dixi. **D**eus

qui nō nisi mādōs veruz scire
voluisti. Responderi em̄ pōt
multos etiā nō mundos mul
ta scire vera. **¶** Ex quo seq̄tur
Tho. q̄ intellectus creat̄ ad
cognitionē cuiuscūq̄ veri in
diger auxilio diuino vt intel
lectus a deo moueas ad suum
actū. Non aut̄ indiger ad co
gnoscentiā veritatē in omni
bus nona illustratiōe sup̄ad
dita naturali illustratiōi. sed i
quibū d̄ i que ex edūt natura
lem cognitionē. Demones er
go sūt puati naturali cogniti
one l̄ sūt obtenebrati p̄ puati
tione luminis gratie. quare lu
ci d̄ sūt lumine intellectualis
nature. vt dicit **Tho.** i. pte. q.
liiij. arti. i. in r̄sione ad q̄ntū
P̄nt etiā demones cognosce
re aliquā veritatē superceden
tē illoz naturā p̄ reuelationē
a sc̄is angelis cū q̄b̄ z si nō cō
ueniāt p̄ornitate volūtatis
puenūt tū similitudine intelle
ctualis nature s̄m quā p̄nt ac
eipe qd̄ ab alijs manifestatur.
¶ Et vt ponit **Tho.** i. pte. cir.
arti. iij. **P̄nt** sc̄os āgelos mu
ta de diuini mysterijs reuelan
tur demonib̄ cū diuina iusticia
exigit vt p̄ demones aliqua fi
ant. vel ad punitionē malozū
vel ad exercitacionē bonozū si
er̄t in reb̄ hūanis assessores iu
dicijs reuelāt torzōib̄ ei⁹ sen

tenitiā. **¶** Huiusmōdi aut̄ reuela
tiones nō ad āgelos reuelātes
cōparent̄ illuminatiōes sūt q̄
ordināt eas ad deū. **¶** Ex parte
p̄o demonū nō sūt illuminati
ones. qz eas in deū n̄ ordināt
sed ad executionē p̄prie iniqui
tatis. Demones enī ex reuelatiōi
bus hoc modo sibi factis nō
illumināt. nec ex his que docēt
hoies dicūt hoies illuminare qz
illuminatio p̄prie ē manifestatio
p̄ritas. s̄m q̄ h̄z ordinē ad deū
P̄eruersitas aut̄ demonū s̄ h̄z
q̄ nō intēdit aliquē ordinare i
deū. sed magis ab ordie diuino
abducere. **¶** Ad sc̄dm p̄o **Job**
iectuz d̄bm s̄m **Tho.** i. pte. q.
cxvi. **Qd̄** dei ē p̄p̄ia docere. s.
p̄ncipaliter qz ipe dedit hūm
ni lumē intellect⁹ q̄ possit vo
ceri z ab hoie z ab angelis.
¶ Sed qd̄ tenēdū de arte no
torizā in q̄ sūt q̄dam ieiunia z
orōnes cū q̄bus d̄ obfūatijs
vanis ad acq̄rendā sc̄iam.
¶ Rūdet **tho.** xxi. q. xcvi. qd̄
ē illicita. qz vñ q̄bus d̄ ad sci
entiā acq̄rēdā q̄ nō h̄nt s̄m se
p̄tutē cāndi sc̄iaz sicut īspecti
one gr̄dā figuraz z platiōe. q̄
rūdā ignotoz p̄boz z h̄mōi
Sēdo p̄uerit̄ ordo i adūscen
do z in p̄ritate cōfiscēda ex p̄e
rei quā q̄s q̄nt sc̄aret sic s̄t curi
osiq̄ maḡia dei subtilis iuesti
gare querunt z sue ingenuolo

diuorū secretorū p̄fūda penetra
re nitūf. quibz **Lato** ait. **Dit**
te archana dei celūqz inquire
re qđ sit. **Et Sap. ecclesiasti**
ci. iij. c. Altiora ne quesieris z
fortiora ne fueris p̄scrutatus:
z in pluribz opibz eius ne fue/
ris curiosus. **Et Lactan. li. i.**
diuinaz institū. Veritas z ar
chanū summi dei qui fecit om
nia ingenio ac p̄p̄is sensibus
non pōt cōprehendi. alioquin
nihil inter deū hominemqz di
staret si consilia z dispositio/
nes illius maiestatis eterne co
gitatio assequeretur humana.
Similiter sunt curiosi qui re
trahūt se a studio quod ex ne/
cessitate ipsius incūbit p̄pter
studii minus vtile. sicut hīs
curā animaz nesciēs que spe/
crant ad suū officiū insistit stu
dio philosophie vel astrolo/
gie vel poesie. **Hinc Hiero. di**
cebat. xxxv. di. c. **Sacerdotes**
Sacerdotes dei omīssis euā/
gelij z p̄phetij videmus co
medias legere amatoria buc/
colicoz versuū: p̄ba cantare:
tenere p̄giliū in manibz. z qđ
in pueris est causa necessitatis
in se crimē facere voluptatis.
Propterea z ipse **Hiero.** ab an
gelo fuit correptus z p̄berat^r
eo qđ nimis vacabat studio
platonis z ciceronis suauita/
te delectatus eloquij vt vocat

xxxv. di. c. legimus. **Et h̄** re/
ligiosis z clericis i sacerdotio
vel dignitate p̄stitutis p̄hibe
tur sub pena excommunicatiōis
studii legū z physice id est me
dicie vt magis p̄nt vacare stu
dio theologie z canonū. **extra**
ne clerici vel mona. c. non ma
gnose. c. **Sup̄ specula.** De ali
is p̄o litteris secularibz an lice
at illis vt diximus in tracta/
tu de timore iudicioz dei. **Cō**
cludimus aut̄ nūc cū gratia/
no. di. xxxv. per totū. qđ si id
fiat intentiōe bona. licetū est.
Unde Tho. xxi. q. clxv. i. b̄
ma. q. ad vltimū ait. **Studii**
philosophie finis felicitū ē z lau
dabile p̄pter veritatē quā phi
losophi p̄ceperūt deo illis re/
uelante. **Ad qđ dictū Hiero.**
z Aug. que posita sunt i p̄mo
illo sermōe de timore iudicio
rum dei. **Sed** qz philosophi
quidā veritatē abutunt ad fū
dei ipugnationē. ideo **Paulo**
ad colocesens. ij. c. ait. **Vide**
tene qđ vos seducat p̄ philo/
sophiā z inanē scienciā fin tra
ditiōnē hominū z nō fin xp̄m.
Tertio puerit̄ ordo in adū
scendo ex pre finis. **Cū** qđ stu
det ad vitatē sciendā vt inde
sup̄biat vel ceteros super vcl p̄
fas z nefas pecūias acquirat.
Dū tñ aliquis suū labores in
studēdo ad deū ordinar. s. ad

eius laudē et primi salutē. l. p.
 prer sciam decorari et exaltari
 se credat laudandus et meri/
 to attollendus. Nam noticia
 artium liberalium ornamentum est
 aie. vt refert quidā sapiēs. Si
cui septē planete celū eromāt.
sic septē liberales artes animā
Sūt ac he. Grammatica Rhe
torica Dialetica Arismetrica
Geometria Musica et Astro
logia. Septē planete sūt Lu
na Mercurius Sol Venus
Mars Iuppiter et Saturnus
Grammatica lune cōparat
 qm̄ sicut luna ceteris planetis
 est terre vicinior. sic grāmati/
 ca pma est et vicinior intellec/
 tui rudi et indocto. Scdm̄ p̄o
Hugo. in li. pmo Didascalō.
 Grammatica est scia recte loqn̄
 di et cauendi incongruitatē in
 loquendo. et dicit grāmatica q̄si
 litteralis scia. Hanc ita com/
 mendat Quintili. libro pmo.
de institutione oratoria. Non
 sunt ferendi qui artē grāmati/
 cam vt renuēt atq; ieiunā caui/
 lant que nisi fidelit̄ sūdamēta
 receit quicquid struxeris cor
 ruit necessaria pueris. locūda
 sensib. dulcis secretorū comes
 et que velsola omnium studioz
 genere plus habet opis min⁹
 habet ostentationis. Grāma/
 tice aut noticiā debent habe/
 re clerici deputati ad diuinuz

cultū fm̄ Durandū in sumam
 sua vt saltim sic litteraliter que
 legūt intelligāt. Propterea ex
 tra de magistris. c. sup̄ specu/
 la. et c. Qm̄ statuit v̄sin qua/
 liber ecclesia cathedrali habe
 antur magistri docentes grā/
 maticā. Sed vt dicit ibi glo.
 Nullus ē fructus illi⁹ statui
 et aliorū. Si quis p̄o obijci
at q. xxxvii. di. c. Turbat. rep̄
hendit ep̄s qui populo gram
maticā exponebat Responde
re possumus q̄ aliud est gram
maticam ignorare. aliud illaz
exponere populo. nam ep̄s nō
debet ignorare grammaticaz.
unde in. c. vl. de eta. et qua. or
di. habet q̄ ep̄s ignorās gram
maticā amouetur ab eiecutione
pontificalis officij. quia vt
dicit ibi glo. Ignominiosū est
ep̄o ab alijs doceri. vt. i. q. i. c.
Uilissimus. et in auten. d. san.
ep̄s. §. Damys. et de elec. c. cū
in cunctis. Sed ille ep̄s de q̄
dictū est grāmaticā docebat
populū vel illū exponebat: qz
forte vt dicit glo. dicebat Cū
ergo dico homo. intelligas tā
de mare q̄ de femina. qz com
munis generis est. ff. de p̄bo.
fig. l. hois appellatione. Sed
melius dic q̄ grammaticā hic
appellat scienciā auctoz. Re
citabat em̄ in ecclesia fabulas
poetarū et eas moralit̄ expone
 b

bat io p̄dicatiōe sua. hec glo.
Secūda scia ē rhetorica. q̄
mercurio cōparat̄ qui de elo/
quentie antiquitus appellaba
tur. **H**ec s̄m **I**sidor̄ li. ij. ethi
cor̄ inuēta est a grecis. gozgia
aristotile. ermagora. **E**t ē trās
lata in latinū a **T**ullio dicta
rhetorica grece a copia locuti
onis. **T**ertia scia ē dialēti
ca. z hec soli cōparat̄. qm̄ sicut
sol lumine suo tenebras pellit
z nostz hemispheriū illuminat.
Sic dialētica ē vez a falso di
scernere faciēs. nō q̄ cetere scie
vez a falso nō discernant. sed
quia hec sola methodus ē at
q̄ via scientis cūctis. **H**āc p̄
mī us parmenides adinuenit
quī postea plato p̄mo grecis
cis dedit. z aristoteles suis di
scipulis ampliauit. **Q**uar
ta scia est arismetica. z hec ve
neri cōparat̄. qm̄ sicut venus
carnalis coniūctionis influen
tiā habet. sic arismetica artē
de numeris p̄iūgendis z p̄por
cionibz tradit. ait enī **I**sidor̄
li. ij. ethicoz. **A**rismetica est
disciplina numeroz greciē
richimū dicūt **A**ueri discipli
nā apud grecos p̄mū p̄icago
ras scripsit. ac deinde diffusi
a nichomacho disposita. quā
apud latinos p̄mus apuleius
deinde boeti⁹ transulerunt.
Quinta scia ē geometria z

hec ioui cōparat̄ repta s̄m **I**
dor̄ ab egyptiis. nā inūdante
nilo z omniū possessionibus li
mo obductis initū diuidē de
terre p̄ lineas z mēsuras nom
arti dedit. unde geometria de
terra z mensura nūcupata est
Terra em̄ grece ge vocat̄ me
tra mensura. **S**exta sciētia
ē musica q̄ cōparat̄ marti. nū
q̄ a fabro ad ignē sedēte repta
ē tū q̄ instralis musica vt lūc
trube talia huiusmōi homines
equosq̄ ad bellū excitare solēt
Et vt ait **I**sidor̄. vbi s̄. **M**u
sica ē p̄tia modulationis so
no cantuq̄ p̄sistēs. z s̄ p̄ de
riuationē a musis. **M**use aut̄
appellate a potumaso. i. a que
rendo q̄ p̄ eas sicut antiq̄ vo
luerūt vis carminuz et vocis
modulatio quereret. **D**oyser
dicūt hui⁹ reptoze fuisse tubal
q̄ fuit d̄ stirpe cayn añ diluuiū
Greci p̄icagorā dicūt hui⁹ ar
tis iuenisse p̄mordia ex malle
oz sonituz z chordaz extensiōe
p̄cussa. **A**lij linū thebeū z zeta
z āphionē in musica arte p̄i
mos clariisse ferūt. **D**e hac
musica ita refert **I**sidor̄. **C**ordās
cū **Q**uintilia. li. i. de instituto
ria orōne. **E**rat apud antiq̄s
tā turpe musicā. nescire q̄ lras
Interponebat̄ aut̄ nō mō sa
cris s̄ z oibz solēnibz oibzq̄
tristioribz rebz. **E**t em̄ in vene

ratione diuina hymni ita in nu/
prij hymeni et in funeribz tre/
ni et lameta ad tibyas canebat
tur. In quibus po lira vel ci/
thara circuferebat et accubati
bus fingulis ordinabat quina
legen caricor. Itaqz sine mu/
fica nulla disciplina potest esse p/
fecta. nihil enim sine ipsa. nam et
ipse mundus quidam armonia sono
rum fert esse compositus. et celum ipsum
sub armonie modulatione re/
uoluit. In plijs insup tube pce/
tus pugnares accedit. et quanto
vehementior fit clangor tanto
fit ad ceteramen aius fortior. si
quidem et renuges catus hortat
ad tolerandos quosqz labores
Musica aium mulcet et singu/
lorum opey fatigatione modula/
tio vocis solat. ipsasqz bestias
necnon et serpentes volucres at/
qz delphines ad auditum sue
modulationis musica puocat.
Septima scia est astrologiaqz
sacrum opat. quoniam sicut satur/
nus ceteris planetis est altior.
sic et scia hec de altioribus quibus ce/
tere speculari. Secunda po III.
vbi s. Astrologia et mathematica
tis obseruantia chaldei primu
docuerunt. Greci autem dicunt hanc
arte ab archante pus cogitatam
Ideoque dicere sustinuisse celum
De quo augustinus lib. viii. de ciuitate dei
multa refert. ca. viii. et ca. xxix
eiusdem libri dicit. Et tempore

quo moyses natus est fuisse re/
perit archblas ille magnus astro/
logus pmerbei frater maternus
auius mercurij maioris cuius
nepos fuit mercurius termegi/
stus. Sunt et alie scie que his
adhiberent vt medicine et ius/
cunle. Est et scientia regia the/
ologica cui subalternat ius ca/
nonicum quas ad bonum finem
ad discere laudabile est.

Quod curiosi ex supbia sp/
nunt veritate dum scribit vel
narrat absqz lenocinio pborum et
quod potest esse doctrina sine elo/
quentia lz eloquentia cum do/
ctrina sit commendabilis.

Capitulum secundum

Etiam curiositas de
locutionis que est illis
quod omnem pitarum et fidei et
bonorum morum suae scriptae suae p/
dicatae ptenent dum ibi deest or/
natus et copia dicendi. de quibus di/
xit in sermone primo in tractatu
de timore iudiciorum dei. Sed h
notandum quod triplex quidam de elo/
quentia dicunt. Quidam asserunt
absqz illa non posse stare doctri/
nam. Quidam affirmant eloquentiam
esse spnedam. Quidam po eloque/
ntiam doctrine dicunt alioquandam
Primi sunt illi de quibus Lactanti/
us arch. y diuina institutionum
Hec in primis causa est. vt in illo
primo sermone de timore iudici/
orum dei. Sed certe quod tales non
h h

hū sentiant ostendimus exem-
plo varronis. De quo sic scri-
bū Aug. li. vi. de ciui. dei. ca. ij
Marcus varro tā et si minus
suauis ē eloquio doctrina tam
atq; sententijs ita refere^r ē vt in
oī eruditiōe quā nos secularē il-
li aut liberalē vocāt studiosuz
rerū tū iste doceat quantū et ce-
ro delectat. Et ibi sequit Au-
g. Cicero in libris achademi-
tis varronem appellat acutissi-
mum et sine vlla dubitatione
doctissimū non tamen dicit fa-
cū dissimū. Et itez ibidē aug.
in. i. aūc. li. cicero cū eiusdē var-
ronis litteraria oga predicaret
Nis inquit in nostra vrbē pe-
grinātes errātesq; tanq; hospi-
tes tui libri puasi domū reduz
perūt vt possem⁹ aliqui q et vbi
eīsem⁹ agnoscere. Tu etatē pa-
trie. Tu descriptōes temporū.
Tu sacroz iura. Tu sacerdo-
tū. Tu domesticā. Tu publicā
caz disciplinā. Tu sedū regio-
num locorum. Tu omnū dis-
uinarū humanarūq; rerū no-
mina genera officia causas et
perastī. hec ibi. Quis igit^r var-
ronis doctrinā sine eloquentia
descriptū despiciet quā tot lau-
dibz cicero est prosecutus. Sz
aug. adhuc in prefato li. c. vij.
ita de varrone subdit. Vir do-
ctissimus varro tā multa legit
vt aliquid ei scriberē vacasse mi-

remur tā multa scripsit q; mi-
ta vir quēq; legere potuisse cre-
dam⁹. et lz ipe aug⁹. sic pmedet
varronē tū nō approbat omia
sua scripta. vñ in. iij. ca. p. tracti
li. di. In his q varro scripsit de
rebus hūanis secut⁹ ē historā re-
rū gestaz. Que aut de his q s
diutnas vocāt qd nisi opintōes
rez vanaz. Dixim⁹ ista de var-
rone cui⁹ doctrinā magnificat
cicero q tū sine eloquentia fuit
Quantomagis nos approba-
re acceptare ac venerari debem⁹
doctrinā scōz q locuti sūt spū
scō inspirati. lz nō semp splen-
deat nitore eloquētie. Secū-
di pcedunt eloquentia omīno-
fore dānandā q quos sunt vba
Quintilian⁹ in illo smone. i.
de tiore iudicioz dei Tertij
asserūt doctrinā eloquentie qn
q associandā. et cū id faciūt bo-
no zelo ad honorē dei et aīarū
salutē rē vtiq; dignā efficiunt
Sicut etiā Aug⁹. docet li. iij.
d doctrina xpiana. Idcirco la-
cratius li. i. diutnaz institutio-
nū inq. Nunc maiore copia et
facultate dicēdi cām veritatis
potem⁹. q lz possit sine eloquē-
tia defendi vt ē a multis sepe de-
fensa. Cū claritate ac nitore ser-
monis illustrāda et quodāmo-
do differēda ē vt potēt⁹ et aīas
influat et vi sua instructa et lu-
teorationis ornata.

Qui curiosi ex supbia corpore/
os sensus ad vana dirigunt et
slicita et precipue in spectaculoz
inspectoe. **Capitulu. iij.**

Curiositas est vi/
sionis quaz tho. vocat
curiositate sensitiva q
pstitit in appetitu et studio ior
dinato cognoscendi p aliquem sen
sum exteriorē. Et quis ista cu
riositas sensitiva exerceant per
oēs sens^{us} tñ expūmūt p visū qz
noie visus intelligit oīs sensatio
vñ p suerit dicū vide qd bonū so
nū hz cāpana. i. audi vīde qd tū
bonū odorē hz iste flos. i. odo
ra. Et xps dicit **Lu. vi. Vide**
te man^{us} meas et pedes meos. i.
palpate. Et ps. xxxij. scribitur.
Gustate et videte qm suavis ē
dñs. Scdm itaqz iho. cognitō
sensitiva ordinat^{ur} ad duo. Uno
mō tam in hoibz qz in brutz ad
corpis sustentationē in quantū
scz p hmoi cognitōne homies
et iumēta vitāt nociua et acqui
rūt sibi necessaria ad sustentatio
nē. Sicut ouis vidēs lupū su
git. et sic hō videns inimicum.
Qd facere nō posset si nō vīde
ret et vidēs cibum sumit illum
Alio mō cognitō sensitiva
specialit^{er} in hoie ordinat^{ur} ad co
gnitōne paticā vel speculatī
vā. vidēs enim herbā medicā
lē medicus ordinat eā ad me
dicinā vidēs exercitia alicuius

artis quomodo fiunt addiscit
vt fm ea operetur. Considerat
p visum auditū vel p alios sen
sus pulcritudinē creaturarū
exurgit inde incognitōne crea
toris. Qñ igitur nō apponitur
studiū circa cognoscenda sensi
bilia predictis modis et cau
sis scz propter necessitatē susten
tande nature vel propter studi
um veritatis intelligēde curio
sitas est. Et quis luxuria et gu
la sint circa tangibilia et gusta
bilia et sic etiam virtutum curio
sitas. tamen ista est differen
tia. quia luxuria querit delecta
tionem inordinatam tactus.
Sed curiositas querit delecta
tionē inordinatam cognitōis
quē habetur per tactū de re. et
sic de alijs sensatis. Et fm **Pe**
trum de palude virgines tentā
tur de victo carnis pmodū cu
riositatis. i. vt speriat^{ur} quali
tate illius delectatiōis venerē.
Sic et qui expetūt sunt delecta
tionē venerē aliquñ incitāt^{ur}
ad turpia ex curiositate. i. ad ex
periedos novos modos turpi
tudinis magis qz in luxuria.
Dicit et Beda qz viciū curio
sitatis est in dinolcendis carpe
dilqz vicijs proximoz. Quod
fit per particularia sensibilia.
Hoc tñ fz tho. aliquñ bono sio
fit ad vtilitatē suā. vt. i. inde p
ficiat pveocat^{ur} bono ex. imple
b. ij

alterius. vel etiā ad utilitatē p
ximi. vt scz corrigat cū ca ri tate
seruari debitis circūstātijs. **S**z
cū qd considerat vidēdoyl audie
do facta alioz vl ad dīpiciēdū
vel detrahendū vel saltem iuri
liter inquirendū. hoc curiosum
est ⁊ viciosum. **I**deo **S**apiēs
proverbioz. xxiij. c. ast. **N**ō in
sideris nec qras impletatē in
domo iusti. **E**t ad hoc fa ciunt
auctoritates posite in sermōe d
iudicio temerario in qdragēsi
mali de pnia. **C**ōsistit tandem
curiositas inspectaculorum va
noz inspectōe. vbi sciendum q
aliq sunt spectacula repñtatiua
piarum rez. vt natiuitatis pas
stonis ⁊ resurrectōis iesu xpi et
similiū. ⁊ inspectio taliuz de se
opportuna ē optima ē. **Q**uedā
vero spectacula sunt rep zesen
tatiua turpū rez i qbz qñq rez
citātur comedie terētū euz tur
pibz obscenis gestibz. **A**lia insu
per sunt cū habitu monachali
vel religioso qd prohibitū ē fm
glo. in. c. **C**ū decorē. extra de vi
ta ⁊ honestate clericoz. **E**t i au
tēntico de sanctissimis episcopis
§. vi. ⁊. **C.** de epali audientia. li.
Auime ⁊ a talibz bñ est ab
stinere ⁊ pcpue ista vitēt clerici
⁊ religiosi ⁊ maxime dum ce
lebrātur diuina. **N**am vt scribi
tur de con. di. i. c. **Q**ui die solent
pretermisso ecclesie puentu ad

spectacula vadit excomunicet
⁊ de cō. di. v. c. **N**on oportet mi
nistros altaris vel quoslibz ele
nicos spectaculis aliquibz inter
esse. **E**t vt breuius concluda
mus dicit **Tho. xxiij. q. clxxvij.**
articulo. ij. **I**nspectio spectaculo
rum cōmuniter redditur vicio
sa in qntum per hec fit hō pnus
ad vicia vel lasciuie vel crudeli
tatis vel vanitatis et similia p
pterea que in spectaculis solent
fieri caute itaqz incedendū est
ne intellectus per superbiam cu
riositate leuetur aut corpus sen
sibus concedatur libertas qua
ferantur ad obiecta illicita ⁊ in
debita itaqz custodiendi sunt ⁊
refrenandi vt semper hūilitas
habiter in anima nostra q nos
dignos efficiat gratia christi. et
tandem perducatur ⁊ gaudia pa
radisi. **A**men.

Sermones quinta. ij. ebdomade.
De superbia muliez satis ce
perate ⁊ modeste recitand⁹ ne
patiantur ille q humiles sūt ⁊
rnuose. **S**ermo duodecim⁹

Hilia mea ma
le a demonio vira
tur. **S**cribunt hec
verba **Barth. xx.**
capi. ⁊ in euāgelio
hodierno. **S**urgie victū vete
standū satis infestat muliebre
genus. **I**pse qppe mulieres cōu

fer elate sunt et fumo superbie
replete. Nec mirum. quia ut sa-
piens ait Ecclesiastici. xxv. ca.

A muliere sumpsit intrinse-
cus omnis perditio. dicitur scilicet prima ma-
ter omni appetens scire bonum
et malum superbe diuinum pre-
sumpsit preceptum. Non igitur sola fi-
lia chanaanee vocabatur a dia-
bolo. Sed tot innumere sic di-
cam in quarum cordibus sup-
bia dominatur. Propterea ho-
dierna die superbia mulierum potius
ter expugnabimus quarum di-
stinguere poterimus triplicem
superbiam.

Prima dicitur matrimonii
alis confusionis.

Secunda vane exornationis.

Tercia proximalis conuer-
sationis.

Quod mulieres superbenolunt
subesse viris et ab illis dirigi
et regulari.

Capitulum primum.

Prima superbia mu-
lierum dicitur ma-
trimonialis confu-
sionis. Confundunt
enim ille mulieres qui superbie lo-
cū dederūt ordinē matrimonij
dū fatagūt totis viribus pesse
viris a quibus regi et gubernari
maxime dedignant. Quod autē
vix sit regulanda per prudentiam
viri ostendit triplici ratione.

Prima est propter mulieris subiectionem

Secunda propter mulieris additionem
Tercia propter mulieris de-
corationem.

Prima ratio est propter mu-
lieris subiectionem. Mulier est
nimis viro inferior est. Unde inquit
Aristoteles primo politice. masculus
natura femella principalior
est. et Petrus sua prima cano-
nica. ii. ca. Mulieres subdite
sunt viris. et Augustinus in questio-
nibus numeri. et xxiiij. q. v. capitulum.
Manifestum est voluisse legem
feminam sub viro esse. Et idem
xxii. q. v. c. Est ordo naturalis
in hominibus ut seruant femi-
ne viris. et Ambrosius in exa-
meron. Adam per eam deceptus
est non eua per adam. Quem
vocauit ad culpam mulier in-
stitutum est ut eam in gubernatio-
ne assumat ne iterum feminea sa-
cilitate labatur. Idem. xxiiij.
q. v. Mulierem. Mulierem postat
subiectam esse domino viro et nul-
lam auctoritatem habere. Et
xxiiij. questione quinta. capitulum.
Cum caput. Cum caput mu-
lieris vir sit caput autem viri christus.
quecumque vxor non subicit viro
hoc est capiti suo eiusdem criminis
reus est cuius et vir si non subiecta
tur christo. et Iudas. xxx. q. v. c. Fe-
mine. Famine ne dum maritan-
tur ideo velantur ut nouerint
se semper viris suis subditas
esse debere et humiles.

Sed mulieres egre ista. ferē
tes arguūt. i. ex snia dei qui dī
xit Gen. ij. c. non ē bonū ho/
minē eē solū faciamus ei adiu
torū simile sibi non dixit faci
amus subditā. Et adā Gen.
ij. dixit deo. Mulier quā de
disti mihi sociāzē. vocās eam
sociam quasi equalē z nō infe
riorē. Itey glo. xxxij. q. v. ca.
mulierē. s. nec illud. super ver
bo costa ait. non de pede for
mata est mulier ne videretur
omnino famula: nō de capite
ne oīno videret dñā. sed de co
sta vt videret collateralis. Et
apls. i. ad cor. vij. c. ait. Vir
nō hz prātem sui corpis s; mu
lier. z mulier nō habet potesta
tē sui corpis s; vir. Et Hiero.
ad occianū. xxxij. q. v. c. apud
nos. Quod non licet feminis
eque: nō licet viris z eadē ser
uitus pari conditione censet.
Ad hec nos respondemus
q; de viro z vxore possum⁹ du
pliciter loqui. aut quantū ad
fidē matrimonij z matrim on
ale debitū. z sic vir z vxor sūt
equales. ita est vir tenet dili
gere vxorē: sicut vxor virum. z
sic fidem suare illi debet sicut
sibi seruari. aut loqimur q̄tūz
ad regūmen vite. z tunc distin
guendū est. qz aut vir vellet re
gere vxorē ita vt faceret p̄tra
pcepta dei z tūc nō debet obe

dire. aut ita q; p̄cipiat ea q; nō
sunt p̄tra deū z expediētia cō
muni vtilitati dom⁹ z mune
p̄uersationis. z tūc vxor debz
viro subijci z obedire. Dicit
tū Ricar. in. iij. di. xl v. In q
stione vtz seruus possit facere
testm in rñsione ad argumētū
in oppositū. s; vxor p̄prie loqu
do nō ē serua mariti q̄uis vir
sit caput eius in regēdo ipsam.
z sit administrator z dispēsa
tor bonoz. vnde vir dñat mu
lieri politice nō despotice. Jo
mulier p̄tē hz in bonis cōmū
nib; sibi z marito de qua par
te pōt facere testamentū. Bo
nauē. aut in. iij. di. xij. dicit.
q; vir est muliere excellentior: p
pter tria. Primo ppter dig
nitatē in p̄ncipiādo. qz oēs tā
viri q; mulieres ex vno viro
sunt. in quo est exp̄ssa rep̄senta
tio egressus rez ab illo vnicor
sumo p̄ncipio deo. Un̄ ābro
li. de paradiso ait. Unā naturā
volens hominū p̄stituire de⁹
ab vno p̄ncipio creature h̄ ce
pit. Secdo vir est excellenti
or muliere p̄t auctoritatē ē i p̄
sidēdo. qz vir ē ea put vt dicitū
ē nō mulier. Tertio ppter p̄ma
tem in agendo. qz viri est age
re. z mulieris pati. qm pl⁹ ha
bet sexus virilis de p̄tute ac
tūa. vnde Aris. li. de aīalib;
dicit. q; mulier ē mas occasio

natus idest vir imperfectus.

Secundo vxor e regulada
fm prudentia z auctoritatem
viri ppter mulieris pditionez
est em in plurib; mulier leuis i
costas z mobilis. **Q**uare **T**e
ren. ait. **Q**uod mulieres fer/
me vt pueri leui snia sut. z **L**a
crantius li. iij. dicit. nuncq; ali
quam mulierē philosophiam
scuissit: nisi chemistes. **S**unt
etiā mulieres ad lasciuia pne.
vt pz in vxore putifariz prin/
cipis eunuchoz pharaonis. q
retauit z infamauit **J**oseph vt
dicit **Ben. xxxix. c.** Est nihilo
minus ppter supbia vxor sepi
us viro parraria. **Q**uare dicit
de quoda cuius vxor submer
sa erat in fluuiō. q cū quereret
cadauer eius ad educendū de
aqua: ibat p fluuiū ptra aquā
z interrogatus cur sic faceret:
rñdit. **M**ulier ista fm vita sp
fuit parraria dictis z mādatis
meis. ideo quero parrario mo
do si forte etiā mortua aquaz
ecōtrario petat. **R**ecitat in
sup **H**iero. cōtra **J**ouinianuz
q **S**ocrates habuit duas vr
ores quas ingenti patietia su
stines. nō potuit tñ ab eaz cō
tumelijs z clamorib; liberari.
Et cū quadā die querelantib;
ipñs contra eū domū ille foret
egressus vt eaz molestias cui
tarerz ante domū sederet. pñ/

cere ille aquam sup eum. **I**lle
pō imprubatus ait. **S**ciebā
q post tonitrua pluue seque/
rent. **N**arrat etia **V**aleri
q phoroneus rex grecoz die q
mortuus ē dixit **L**eoncio fra/
tri suo. **A**d summā felicitatez
nihil mihi deest si vxor semper
defuisset. **C**uilleontius. **E**t q
mō vxor obstat. **A**t ille. **P**a
riti hoc oēs sciūt. **E**t **C**aro
vticensis dicebat **S**i abiq; fe
mina posset esse mūdus cōuer
satio nostra nō eēt absq; dijs
Aulus geli⁹ insup li. pmo no
ctiū aticaz pba merelli numi
diti recitat dicens. **M**ultis z
eruditis viris audientib; lege
bat oratio merelli numiditi g
uis ac disertī viri quam in cē/
sura dixit ad populū. deducen
dis vxorib; cū eum ad matri/
moniū capescēda hortaretur
In ea azōne ita scriptum fuit
Si sine vxore possemus⁹ quiri
tes esse: oēs ea molestia carere
mus. **S**ed qm ita natura tra
didit vt nec cū illis satis com
mode. nec sine illis villo modo
viri possit saluti ppetue poti
q; breui voluptati pfulenduz
Tertio vxor regulanda est
fm prudentia: vii ppter mu
lieris decorationez. **V**xorem
bene morigerata est dec⁹ z or
namentum domus. gloria vi
ri. cōsolatio pētele. z corona

amicorū viri atq; domesticorū
Hinc Sapiens prouer. xij. c.
ait. **M**ulier diligēs corona est
viro suo. Ideo viro incubit vxo
re ad oēm honestatē dirigere il
lāq; gubernare. Sed supbiti
facit vt vix vna replet ex decem
vnā. nō ex centū vel mille q̄ ve
rū subicere non procurer. Ille
vero mulieres q̄ vanitatib; va
cāt viros p sepe molestat. Et vt
inquit aureolus Theophrastus
vxoꝝ pomposa p totas noctes
coqueritur dicens. Illa ornati
or procedit in publicum. Ego
in conuentu feminarū miscella
despicior. Et vt ait Sapiens
proverbior. xix. ca. **T**ecta ignē
distillantia mulier litigiosa in
domo

Quod mulieres supbe exce
dunt modum et regulam in or
natu et cultu corporis ac pom
pa vestimentorum.

Capitulum secundū.

Secūda supbia mulie
rū dicit vane exorna
tōis. Excedere q̄ppe so
lēt mulieres in ornatu corporis
Et in hoc magis peccāt ipse q̄
viri. Rō ē. qz sicut magnanimi
omīa ista spalia pua existimat
tra pusillanīm? pua magna exi
stimat. **M**ulier autē pui animi
est et debilis oris pditionis q̄ vir
vñ glām spalem magnūz qd
arbitrat. et cū nō valeat appa

rere vel exaltare in magnis ne
gocijs. qz nec in docēdo nec ne
gociādo et hmoi saltē in appare
tia pulcritudinis querit glām
Refert **A**ulusgellius libro
primo noctiū atticaz. qz demo
sthenes priusq; eloquium eius
motuisset nitorem cultus dicit
appetisse. Sed postq; elloque
rie famā assecutus est p̄ctus so
ga dicebat potius a se velle q̄
nitore vestium gloriā pparare.
Mulieres ergo obvilatē ani
mi in ornatu se gloriofas repu
tant et felices. Sed notādus
qz triplex ē ornatus.

Primus laudabilis

Secūds tolerabilis

Tertius vituperabilis.

Primus ornatus est lauda
bilis. et est ille quo vtunt mini
stri altaris in diuinis officijs et
principes ac alij in dignitatib;
pstituti q̄ vtunt vestib; p̄ctosis
que de se non ordinantur ad sui
gloriā sed ad significanduz ex
cellentia sui status et ostenden
dā magnificentiā diuini cultus
Et sic multi sancti vsi sunt ra
tione sui gradus vestib; delica
tis. vñ habet **Gen.** xxxvij. ca. qz
Jacob patriarcha fecit ioseph
tunicam polimitā. i. rachama
tam. Et sancta cecilio nobilis
romana vestes deauratas fere
bat. Et hoc modo dicitur. **L**
de postulando. l. vltima. qz ad

nocatus coram iudice dēt habere vestes decentes. Nam talis ille presumitur prima facie qualem cum indicant vestes. ff. de iure fisci. l. diuus. l. si acciperet. **¶** Et vt dicitur. xx. q. i. c. ultimo. Vestis debet esse cōueniens statui ordini et officio.

¶ Et licet debeat extra d'vita et honestate clericorum. q. clerici non deferant corrigias auri et argenti nec deferant anulos nisi quibus compertit ex dignitate. et. xxi. q. iij. c. omnis. Omnis iactantia et ornatura corporalis aliena est a sacramento ordinis. Tamen glo. in dicto capitulo clerici. dicit. Clerici in vestibus debent se conformare consuetudini regionis ne videantur hypo-crite. vt. xxx. di. c. si quis viroz. et ne vilescat dignitas clericalis. xxx. di. c. epi. et. xxi. q. iij. cap. in summa. **¶** De episcopis etiam querit glo. xvi. q. vii. cap. in noua. Vtrum episcopi religiosi debeant deferre habitum p'ssionis sue. Et respondet q. monachus factus episcopus nō abijciat habitum. Sed retento habitu desuper ferat habitū i quo magis conueniat eis int' quos versatur. extra de vita et honestate clericorum capitulo. deus q. Reprehensibiles itaqz forēt q. debitum ornatu omi iterent in

habitu vel vestitu vel ex negligētia. Unde Aristo. in. vii. ethi. corum. dicit q. ad molliciem q. viciū est prinet q. homo trahat vestem per terram ne laboriet i retinendo eam vel si homo faceret ad ostentationem propter inanem gloriam sicut pleriqz faciunt deferentes vestes immūdas et sordidas. Unde Bernardus dicebat q. in vestibus paupertas placebat. sordes autem nūq. Quia signū erat vel negligentis animi vel gloriam affectantis. **¶** Et distinctione quadragessimaprima. **¶** Preterea Nec affectare sordes nec exquisire delicias laudem pariunt verum q. dum aliqui verbo et exemplo habēt alios pro uocare ad penitentiaz decz eos vilibus indut. **¶** Sicut fecerunt quidam ex prophetis.

De quibus ad Hebreos vn. decimo capitulo scriptum est.

Circuierunt in melotis id ē sclauis et in pellibus cadris nris. vt Helias. Et glosa super illo Machabei tertio. Ic hānes habebat vestitum de pilis camelorum. Qui penitentiaz predcat. habitum penitentie ostendat. **¶** Secundus ornatus est tolerabilis cum scilicet mulierem scdm morem patrie et nō corrupta intentione ornant

se modeste et temperate ut sic pla-
ceat viris vel nepotibus ac de-
rioribus alijs videatur. **Uñ Au-**
gu. de doctrina xp̄tiana. **Et. xi.**
di. c. q̄squis. Quid loco et tpe
et psonis pueniat diligens attē-
dendū ē ne temere flagitia rep̄-
hēdam⁹. In his enim oib⁹ nō
v̄sus rex s; libido in culpa lest.
Tercio ē orn̄ ar⁹ vitupabilis
cū. s. primo sit p̄t vanā gloriā.
Uñ Greg. in omel. inq̄t. Si
cult⁹ p̄ciosaz vestitū culpa non
eēt. nequaquā ira dei tā vigilan-
ter exprimeret. **Qd** diues qui
torquebat apud inferos pur-
pura et bysso induebat. **Se-**
cūdo vitupabilis orn̄ mulie-
rū cū sit cū nimis excessiua soli-
citudine. **Uñ xps** Math. vi
c. dixit. De vestimēto qd sollici-
ti estis. s. sup̄ flue. **Tertio** est
rep̄hensibilis orn̄ cū sit expo-
nēdo supra vires. et p̄decētiāz
status sicut sit tempibus istis.
Quarto dū mulieres ornāt
se ut trahāt alios ad sui cōcu-
piscētiā. **Ob id** sapient. **Pro-**
uer. viij. de muliere sic se ornate
ait. Ecce mulier occurrit illi. or-
natu meretrico p̄parata ad ca-
piēdas aīas. et **Hiero.** ad furti-
inq̄t. Orn̄ iste nō dñi ē. ve-
lamē ē anti xp̄i. Aut vestitūz
ut loquimur. Aut loquendū
ut vestitū sum⁹. lingua psonat
castitatē. et totū corpus p̄fert

impudiciā. **Et idē** ad sacra-
virgines de continentia virgi-
nali. **Propheticus** ille fmo nō
proferatur de vobis. **Filii** eorū
composite circūornate ut simi-
litudo templi. similes sepulcris
dealbatis que extra auro relucē-
cent. intus vero plena sunt ossi-
bus mortuorū. **Ne** non filie re-
gis xp̄i. sed regis t̄tri. **Ne** sem-
per in muneribus vultus ipu-
dicia diuites plebis et capimur
et captiunt **Impudicissimi**
mulierum affectus semper ligē-
mis. semper in lapidibus. sem-
per in ornamentis extrinsecis
gloriam ponunt. **Non** sufficit
eis libido innata nature sed oc-
casionem querunt explende li-
bidinis. **Affectant** proculdubio
ut oculi virozum aurū cō-
templantes et gemmas tandē
figantur in faciem ut facili⁹ in-
ciderent ad libidinosum incendi-
um. **Quid** meretric gloriāz.
Quid exaltaris in pulcritudine
ne panni. **Quid** ad te attinet
argentum et aurum. **Nō** enim
n̄ is caro fenum. et omnis glori-
etis quasi flos feni. **Hec** ille.
Nescio quid referre debeam de
excessu ornatus qui tam in fecit
totam italiā. **A** tempore nā
q̄ illo quo predicare cepit san-
ctus **Bernardinus** vas electio-
nis et ab ipso et ab alijs predica-
toribus feruentissimū dictum

est factis contra vanitates et populus et nihil actum est. cum in dies mulieres hoc deteriores sint facte. Et licet sit alia peccata multa in viris et mulieribus que deum iam prouocauerunt ad iracundiam. Istud tamen vniuersum est et audeo dicere precipale tum quia generale est. tum quia publicum. quia multorum malorum causam. tum quia cum maiore obstinatione retinetur. Nescio quid eveniet. quia inscrutabilia sunt iudicia dei. videmus tamen patrias et prouicias a multis annis dure flagellari. Nunc peste nunc penuria rerum. nunc streptu et terrore guerrarum. Mulieres vane. Mulieres esolate. Mulieres dure. propter vos iratus est deus. propter causas. propter detecta pectora. propter fucatas facies. propter sacrorum locorum et temporum iniuriam. propter obscenos gestus. Hinc est quod ysaie tertio capitulo scribitur. Pro eo quod eleuati sunt filii syon et ambulauerunt extenso collo et nutibus oculorum ibant. et plaudabant pedibus suis. et composito gradu iacebant decalua biter dominus verticem filiarum syon. et domus crines earum nudabit. Hec ibi vtrique tormenta crines discoperuerunt plangentes et lamentantes. propterea que die

bus nostris euenerunt iudicia: **Quod mulieres superbe sunt in sua conuersatione graues atque alijs moleste.**

Capitulum tertium.

Tertia mulierum superbia dicitur conuersationis. In conuersatione namque superbe mulieres proximis et vicinis immo et familiaribus domus sunt per sepe moleste. et hoc propter tria.

Primo propter ipsarum inuidiam.

Secundo propter ipsarum iracundiam.

Tertio propter linguam

Primo propter ipsarum inuidiam. In eis ut in pluribus inuidia regnare solet. Quod patet etiam in mulieribus sanctis. Quides enim contra fuit inuidia sara ad agar postquam concepit. ut patet Genesim vicesimo primo capitulo. Equata fuit in iudea rachel ad leam quia filios non habebat. ut ponitur Genesim tricesimo capitulo.

Quanta anne ad senectutem secundam ipsa sterili existente ut habetur primi Regum primo capitulo. Quanta maria ad moysen propter ethiopissam unde inurmut et deus traxit moysi. ut scribit Numeri

ri. xij. c. **D**artha adhuc ma/
gdalene iudebat quia sedens
ad pedes dñi audiebat verbū
illius. **Luce. x. c.** **S**ecundo
est modesta cōuersatio supba
rū mulierū ppter ipsarū iracundiā
ē q̄ppe mulier impatiens com
muniter et iracunda. et hoc p/
diam. et hoc ppter utilitatem
anīmi. quia ut inquit **Quidi.**
li. de tristibus. quo quisq̄ est
maior magis ē placabilis ire.
Et de muliere dicit Ecclesiasti.
ci. xxv. c. Non est ira sup iram
mulieris. ppter ea **Crīso.** in q̄
dam sermone ait. **Ego** em̄ exi
stimo nullam esse in hoc mun
do bestiam comparabile ma
le mulieri. quod inter quadru
pedia animalia leone fortius
aut in serpentibz dracone atro
cius. **Sed** leo et draco in ma
lo inferiores sūt. **Danielē** in la
cu leones feriti sunt. **Danielis**
ultimo. c. **Iustus** naboth cru
delissima iezabel interfecit. **ij.**
Regū. xxi. **Cere** ionam in ven
tre custodiunt. **Jone. ij. ca.** **Da**
lida samsonem circumuenit ille
cebris et raso capite deforma
tum alienigenis tradidit. **Ju**
dicū. xiiij. xv. et xvi. ca. **Johā**
nem baptistam in deserto vi
uentē dracones et aspides cor
nute subdita feritate timuerūt
Herodies p̄o eider caput ab
scidit. et tanti vini inpotem in

p̄iudiciū saltantis accepit
marci. vi. ca. **T**ertio mulie
rum conuersatio grauis est p
pter ipsarum linguam. habet
quidam linguam p̄mptaz ad
mentiendum. **Sicut** patet in
p̄ma muliere eua que mentita
fuit fm̄ **Nicolaum de lira** qm̄
dixit **Genesis. ij. c.** q̄ deus p/
ceperat ne comederent et addi
dit et ne tangerent pomū veri
dum non enim p̄ceperat de
ne tangerent. sed ut non come
derent. **Sara** mendaciū dixit
angelo. s. senon risisse. **genesis**
xviiij. c. **Obstetrices** hebreorū
sephora et sue mentite sūt p̄ba
raoni. **Exodi. p̄mo. c.** **Raab**
mentita ē ierecontinis. **Iosue.**
ij. ca. **Michol** mentita est sauli
patri suo querenti **dauid** oc
cidere. **p̄mi regum. xix. c.** **Sa**
phira mentita ē petro. **Actū**
v. ca. **S**ecundo habent lin
guam expeditam ad intaman
dum ut patet in muliere que i
famauit **Ioseph**. **T**ertio ha
bent linguam paratam ad li
tigandum et contendendum.
Sicut exp̄ientia ducet. **P̄o**
p̄terea dicit **aristo. iij. politici.** q̄
si mulier sit eloquens non ē p
tati ascribendum sed loquaci
tati. quasi dicat. q̄ de sui nati
ra mulier garrula est et loquat
Sed licet que dicta sunt ad
mulieres superbas pertineat

non propterea contemnendus ē
 sexas femineus. Nec etiā asse/
 rendum q̄ non inuente sint et
 inueniantur mulieres pluri /
 me virtutibus redimite ⁊ mo/
 ribus compositis ornatissime
 sicut scripsi in sermone de mu/
 liberibus in tractatu de timore
 iudiciorum dei. **R**ep̄henda/
 tur itaq; superbia malarum:
 ut tamen non fiat iniuria bo/
 nis. **E**runt quidem in die iu/
 dicij tot virgines. tot vidue.
 tot nupte. tot martyrio coro/
 te que cū xp̄o pficiantur ad
 gloriā sempiternā. In qua
 ipse dei filius cum patre ⁊ spi/
 ritu sancto viuit ⁊ regnat i se/
 cula seculorū amen.

Ser̄a sexta sc̄d̄ hebdoma/
 de. De supbia p̄boplastrozū
 ⁊ lapsu humane nature.

Ser̄mo decimus tertius.

Erat aut̄ ibi
 homo triginta octo
 annos habens in i/
 firmitate. **S**cribuntur hec p̄
 ba **J**ohannis quinto ca. ⁊ in
 euangelio hodierno. Nisi q̄a
 dominus noster iesus christ⁹
 dignatus est humanum gen⁹
 redimere nullus quantumcū
 q̄ iustus ⁊ rectus videre po/
 tuisset desiderabilem faciem
 dei. Omnes quippe eramus
 filij ire propter superbiam pri/
 morū parentū q̄ in terrestri p̄o

diso diuinū d̄ēpserūt iperitū.
Sunt tñ pleriq; existimantes
 puerilia esse inania siue vulga/
 ria q̄ de lapsu hūane nature a
 scriptura diuina ⁊ doctorib; san/
 ctis tradunt. **I**dcirco in p̄nti s̄
 mōe d̄ supbia p̄boplastrozū et
 hūane nature lapsu merito dis/
 serim⁹. qm̄ hūanū gen⁹ mystice
 desigrit p̄t p̄ infirmū illū de q̄
 loquit euāgelij text⁹ q̄ tā longo
 tps̄o spacio sanari nō potuit do/
 nec xp̄s ei dixit. ut surgēs tolle
 ret lectū suū ⁊ ambularet. **D**ec̄la/
 rabim⁹ aut̄ tria misteria p̄nci

Primū d̄ xp̄it̄. **P**alia.

Sc̄dm̄ grauitatis.

Tertiū impossibilitatis

Qualr̄ p̄a sunt q̄ dicuntur
 de lapsu hūane nase ad quē co/
 operat⁹ fuit diaboli⁹ quē recte p̄
 misit d̄s hoīem ipugre. **C**a. i.

Primū mysteriū dec̄la/
 randū de lapsu huma/
 ne nature d̄ xp̄it̄. **I**n
 quo tria dubia absoluem⁹

Primū verū sit vez q̄ hūa/
 na natura sit lapsa ⁊ statu q̄ cō/
 dita fuit. **S**c̄dm̄ verū sit ve/
 rū q̄ diaboli⁹ cooperat⁹ fuerit ad
 hoīs lapsum. **T**ertium
 verū d̄s debuit p̄mittere diabo/
 lū impugnare hoīem quem scie/
 bat in illa pugna debere deficere.
Ad primū dubiū r̄ndem⁹ q̄
 verū ē q̄ hūana natura sit la/
 p̄sa. ⁊ hoc probat tripliciter

Primo ex pre dei naturam
instituentis. Secundo ex pre dei
naturā assumētis. Tercio ex
pre dei naturā imutantis. Et
primo premittende sunt tres
veritates. **P**rima q omnis
creatura constituta est et con/
seruatur i esse ab optimo deo.
Hoc nos pitemur in vtroq;
symbolo cū dicimus deū cre
atore vel factore celi et terre vi
sibiliū omniū et inuisibiliū. Et
l3 philosophi nō potuerint vi
nature sue pductionē rez iesse
intelligere p creationē que ē p
ductio omniū de nihilo vt do
cet magister in scdo. tñ cogno
uerunt deū p mū motore et pri
mā causam omniū que sūt in
vniuerso. **U**nde **Lactan.** li.
pmo diuinaz institutionū in
quit de orpheo. **O**rpheus ve
rustissimus poetaz deū veruz
et magnū p mogenitū appellat
eo q ante ipsū nihil sit genituz
et ab ipso cuncta sint generata.
Et **Macrobius** li. pmo d sō
no **Scipionis** ait. **D**eus q pri
ma causa ē et vocat omniū co
rū que sūt queq; vidēt eē fons
est et origo. et **Plato** dixit fabri
catore mundi deū. vt refert **io**
hannes sup **Danielē**. et **Aris**.
ij. methaph. **I**llud qd est ma
xime ens et maxime verū ē cau
sa omnis entis et oīs veri. **E**t
his **Tho.** i. pte. q. xliiij. iducit

ralem rōnem. **Q**uando cunctis
aliqd inuenit in aliquo p par
ticipationē: necesse ē q causat
in ipso ab eo cū essentialit^r cō
uenit. sicut ferrū fit ignituz ab
igne. **D**eus autē est ipsum esse
per se subsistens. et esse subsi/
stens nō potest esse nisi vnum.
Reliquit ergo q oīa alia a dō
nō sūt suū esse sed picipiāt eē.
Quare causat a vno ente qd
pfectissimū ē. **N**ō autē de⁹ sic
suū esse p se subsistens et a nullo
dependens nec alio indigens
phatur ex dictis sanctozum et
philosophoz. nam **Boe.** li. d
tri. ait. **D**eus ē esse pulcherri/
mū fortissimūq; vez vñ in q
nullus numer⁹ nullū in eo ali
ud pterq; id quod est. **E**t **au**
gustin⁹ li. v. de tri. c. iij. **D**eus
est substantia vel vt melius dī
catur essentia: cui ipsū eē mari
me ac verissime cōpetit. **E**t al
gazeles metha. **D**eus est origo
et pncipiū essendi: et qd est a q
est quicqd est. et **Auicenna.** ij.
metha. **O**mnē esse ē exuberans
ab eius eē. et **Plato** in chimeo
ait. **N**ostz esse in compatione
diuini eē: nō est eē. **S**ecūda
pitas ē q in ordine creaturaz
esse hoīs est esse nobilissimū. li
cuz p3 per scōs et philosophos
Inquit **scōs** **Aris** in. ij. physico
rū. **S**umus quodam modo fi
nis omniū eoz que sūt **Bona**

uentura dñi. q̄ scō libri decla
 rat hoc q̄ sumus finis sub fi
 ne. quia finis p̄ncipalis et p̄lci
 mus est ipse deus. p̄pterea da
 uid loquens ad deū dicebat ps
 viij. Quid est hō qđ menor es
 eius. aut filius hoīs qm̄ visi
 tas eū. Minuisti eū paulomi
 minu ab angelis gloria et ho
 nore coronasti eū. et p̄stitui
 sti eū sup̄ opa manū tuaz. Om
 nia subiecasti sub pedibz eius
 oues et boues vniuersas. insu
 per et pecora campi. **Tercia**
 p̄p̄tio q̄ homo multis miseri
 is videtur eē subiectus. p̄pter
 qđ **Job. xij. c. scribit.** Homo
 natus de muliere breui uiuens
 tpe replet multis miserijs. Et
 lz sine multe sūt cū tres p̄ncipa
 les. Prima d̄ p̄nitatis. Secū
 da passibilitatis. tertia mortu
 litatis. **Prima** est miseria p̄
 nitatis. qz de cōi lege homines
 sunt ad malū p̄ni vt scribit ge.
 sis. viij. c. et xij. q. i. c. **Dis** etas
Et hoc arguit sic bona uen
 tura in. ij. dñi. xxx. **A** sūma bo
 nitate nihil debet p̄cedere qđ
 sit magis p̄ni ad malū qđ ad
 bonū. qz p̄m **Diony.** **A** sū mo
 non egredis nisi bonū. sed p̄ni
 tas illa ad malū nō est bonū
 s̄ nō est a deo optimo institu
 ente naturā sed a peccato p̄ni
 hoīs naturā corūpentis. **S**e
 cūda miseria hūane nature ē

passibilitas. **V**idemus enī ge
 nus humanū passionibz et pe
 nalitatibus inumeris subiec
 tū. tūc ex hoc arguit sic. **N**ulli
 iuste infligit pena nisi p̄cedat
 culpa. vnde extra de p̄sti. in. c.
Cognoscētes d̄ Res q̄ culpa
 caret in dānum vocari nō cō
 uenit. **E**t glo. ibi. **Q**đ legit
 time factū ē penā nō meretur.
Ad idē facit lex. **L. de adulte**
rijs. l. graccbus et nōo p̄uatur
 iure suo sine culpa. vt p̄z. lvi.
 di. c. satis p̄uersus. et xvi. q. vi
 ti. c. **I**nuentū. **S**ed tot diuer
 se et multiplices pene istictes sūt
 homini. ergo p̄pter culpā **T**er
 tia miseria humane nature est
 ipsa mors vtiqz ipsa ē omniū
 terribilū vltimū. et cū oēs mo
 riamur nō videt p̄ueniēs asse
 rere q̄ mors sit a sapientissimo
 deo absqz aliqua culpa. **U**n
 inde **Ansel. li. i. cur de** homo
Nequaqz existimabis cōueni
 re deo vt creaturā quam fecit
 iustā sine peccato miserā te co
 gat. **I**deo paulus ad ro. v. c.
ait. **S**icut p̄ vñū hominē pec
 catū intrauit in mundū et per
 peccatū mors. ita in oēs ho
 mines mors intrauit in q̄ oēs
 peccauerūt. **E**t **Sap. ij. c. sa**
pientie. **D**eus morte non fecit
 sed ipij manibz et p̄bis accersi
 erūt illā. **S**ed p̄tra has theo
 logoz rōes nōnulli sic arguit

Primū fm p̄hos. ij. ethicoz.
Quāto ē difficillimoz opartina
Nec ē aliqua p̄tutis laus vbi
nulla difficultas. Si igit hō
fuit p̄dit? disposuit? ad p̄tutē
vipet q̄ a p̄ma sui p̄ditioe ha
buit difficultatē faciendi bo
nū z vitādi malū. z ita fuisset
disposit? q̄ ois p̄tus in eo ha
bere potuisset suū vsū. q̄ videt
creatus cū hac puitate ad ma
lū. **S**cdo arguunt. qz r̄icit
sp̄itus sanctus p̄ scripturam
q̄ via pueniendi ad beatitudi
nē ē pignominā z humilita
tē z tribulationes. vnde actū
xiiij. paulus dicebat. **O**portz
nos p̄ multas tribulationes i
trare i regnū celoz. z ponunt
hec p̄ba. i. q. iij. ca. **S**aluator
z **J**acob. i. c. ait. **B**eatius vir
q̄ suffert tentationē. qm̄ cū p
batus fuerit accipiet coronaz
vite. z itez ibi. **D**e gaudiū ex
istimate fratres cū in tērationes
varias incideritis. **E**t **L**uce.
xii. c. saluator noster dixit. **I**n
patientia vestra possidebitis
aias vestras. si igitur debuit
sic fieri hō q̄ esset dispositus
puenire ad gloriā videt q̄ hu
mana natura in penalitatibz
z miserijs in q̄b nūc est fuerit
p̄stituta. **T**ertio arguit nō
est maioris innocentie homo q̄
sit ouis vel agn? s; ouis mor
taliz p̄ssibulis fuit p̄ducta z

i nullo derogat ex hoc diuine
iusticie. q̄ pari rōne videt q̄ si
talē p̄durisset hominē qualis
est nō videret in aliquo dero
gari idē. **R**ūdet ad ista fm
Bonauen. z **R**icar. in. ij. dis.
xxxvi. **A**d p̄mū q̄ quedaz ē
difficultas que venit ex genere
opis. **Q**uedā p̄o que venit ex
defectu opantis. p̄ma ē d̄ cen
tia p̄tutis. **V**irtus sem̄ in p̄tū
p̄tus circa magna consistit et
ardua. hec aut difficultas in p̄
mo hoīe fuit. homo em̄ ita p̄e
cte deo obediūisset z deo ad
hesisset sicut p̄fectio virtutis z
obediētie z amicitie requiritur
sic de alijs p̄tutibus. **S**cdu
da difficultas nō est de eēntia
virtutis. immo accidit virtuti
fm q̄ p̄tus ē. z iō ad hoc q̄ hō
esset p̄tuosus nō oportuit hāc
difficultatē repiri in hoīe in p̄
mordio. **Q**d pz ex hoc qz quā
to aliqs magis p̄ficit in p̄tute
tanto magis opat cū minore
difficultate ex p̄te sui. **S**i igit
hec difficultas esset de eēntia
p̄tutis fm q̄ hō proficeret mi
nueret in eo p̄tutis excellentia
qd̄ falsum esse nemo dubitat.
Ad scdm̄ rūdet q̄ sacra feri
ptura tradita ē homini lapsio
fm q̄ statui p̄senti puenit. **S**i
em̄ homo nō peccasset. non cū
aspicitat sed eū leuitate puenit
set ad suā gloriā. **A**d tertiū

po dicendū q nō ē simile s ho
 mine z oue vel agno. hō em q
 rōnis particeps est capax ē be
 atitudinis z iusticie. nā est ani
 mal ciuile z politicū. vt dī pri
 mo politice ab Aris. Et ideo
 interrogatus Democritus si
 cur scribit Boe. li. de arte mu
sica. Quid inter hoies pecora
 q distaret. Respondit sapien
 ter sentire etiā p oppositū. ho
 mo est capax culpe z miserie.
 Unde sicut in hoie obliquari
 culpa ē. sic z pati pena ē. i oue
 aut neutz contingit repire. iō
 passibilis ouis nihil facit ad
 deordinationē q oue iusticie cu
 ius ē p̄siderare meritorz iugē
 tiam. Nō sic aut est de passiōe
 in natura humana. Concludi
 mus ita q pbat humane natu
 re lapsus ex pre dei naturam p
 ducentis. ¶ Scōo. pbat hūa
 ne nature lapsus ex pre dei na
 turā humanā assumētis. assū
 p̄it q̄pe deus naturā huma
 nam factus hō vt homini la
 pso p peccatū subueniret. An
 t̄ps iesus Barthei. xvij. c. di
xit. Venit filius hois querere
 z saluū facere qd perierat. Et
Aug? sup illo x̄bo ps. Infix?
sum in limo. ait. Utinam ma
 neret hō in eo qd deus fecit. si
 eni maneret in eo qd fecit de
 nō in limo infixus esset quē de
 us genuit. Et Leo papa i ser

mone. Si hō ad imaginem z
 similitudinē dei factus in suo
 honore mansisset creator mū
 di creatura nō fieret neq̄ sen
 p̄ternus tēporalitatē subiret.
 aut equalis deo patri dei fili
 formā serui assumeret. ¶ Ter
 tio pbatir lapsus hūane na
 ture ex parte dei naturam imu
 tantis. Immutauit q̄pe de
 q̄nc in hōibus p̄ditionē hāc
 corrupte nature sicut p̄i mu
 tis. De moysē q̄pe habet exo
di. xxi. c. q̄ in mōte synai qua
 draginta diebz quadraginta
 noctibz ieiunauit nihil come
 dens aut bibēs. De helia scri
bis. iij. regū. xix. ca. Qd postq̄
 comedit panē subcinerium
 ambulauit in fortitudine abi
 illi? q̄ draginta diebz z q̄dra
 ginta noctibz vsq̄ ad montē
 dei oreb. De tribz pueris mis
sis in fornacē chaldeoz. Da
niel. iij. c. narra q̄ n̄ leserit eos
 flāma ignis. De Jona habet
Jone. iij. q̄ fuit tribz diebz tri
bus noctibz in v̄tre ceti. De
Johe euāgelista narra in sua
 legēda q̄liter in v̄tre ex p̄cepto
 domiciani posuit? fuit in volū
 seruētis olei. z cū diuiti? ibidē
 coact? p̄stiterit p̄ lōgū spaciū
 ille? i de exiuit. maria magda
 lena mltis ānis bitans i deser
 to nil p̄it? cōedit aut bibit sile
 fuit de maria egyptiaca. z vt

reliquos pretermittamus. ecce ipse beatus pater frāscus in q̄ virtus diuina dignata ē q̄sista tū innocētie reuocare. dū creaturē eū multipliciter p̄solabāt z q̄ de sui: nata alijs nocte inueniūt sibi q̄nq̄ molestiā nō intulerūt. vñ de ipso ita scripsit **Bonaue.** quodā nāq̄ tpe euz p̄siliū daret a medicis z instatur suaderet a fratribz vt p̄ infirmitate oclorū pateret sibi p̄ cocture subueniri remediū hūi liter vir dei assensu. p̄ eo qd̄ id nō solū medicina p̄ egritudine corpis. verūcūq̄ materia foret exerceēde virtutis. Sēsu p̄o carnis ipsius ad p̄spectū instrumētū ferri tam igne cādētis naturalis quondā horrore p̄cussio viri scitū ignē alloq̄ cepit vt fratrē in creatoris noīe ac p̄ute p̄ceptis vt suū ei tēperaret ardorez quo suauiter vrentē sustineret valeret. Profundato autē crepante ferro in tenera carne z ab aure vsq̄ ad sup̄ellū coctura pro taretā vir deo plen⁹ exultās in spū laudare inquit fratres altis simū. q̄ vt v̄ez fatear nec ignis ardor molestiā intulit nec carnis me dolor affligit. Confitemur ergo z firmit̄ asserim⁹ oēs hūane nature misērias a peccato primoz parentū exortas.

Scōm dubiū fuit vtrū diabolus cooꝑar⁹ sit ad hoīs lapsū

Ad qd̄ rñdet bonaue. di. xxi. q̄ sicut exp̄sse scriptura tradidit. **Gen. iij. c.** vbi ponit exp̄sse illa tēptatio qua diabolus induxit hoīem ad trāsgressiōē diuini p̄cepti. **Dor⁹** vero fuit ille serpens dolosus ad temptandum hoīem propter tria.

Primo p̄pter ei⁹ maliciā

Secundo p̄pter ei⁹ inuidiā.

Tercio p̄pter eius supbiā.

Primo propter maliciā. Cū enī ipse diabol⁹ sit obstinat⁹ in malo oēs veller in sua malicia assimilare vidēs enim hoīem i statu in quo poterat esse vel bonus deo obediēdo vel mal⁹ ei⁹ p̄tēnendo p̄ceptū canatus fuit astucia sua hoīem inducere ad malū sicut z fecit. **S**ecundo motus fuit diabolus ad tēptandū hoīem propter inuidiā. et ob hac sapiētē. ij. ca. 82. **Inuidia** diaboli mors intrauit in orbē terraz. Et si cōtra hoc obijcere tur qz **Gregori. dicit in moral.** sup̄ illo p̄bo. **Job** paruulū occidit inuidia. **Qd̄** oīs inuidia ēre spectu partis vel sup̄ioris salūis p̄m reputationē. ergo videt qz cū diabolus nō reputaret hoīes sup̄iore nō tētauerit eū ex inuidia. **I**nsup̄ inuidia ē respectu boni qd̄ aliquo mō pōt acq̄ri. **S**i diabolus non poterat peruenire ad eternam beatitudinem quia lapsus erat irreparabilē

et hoc ipse certitudinaliter scit. **¶** videtur quod propter illius acquisitionem non inuidebat homini. **R**espondeo bonauem quod inuidia non solum est respectu superioris eius. scilicet qui est superior sed eius qui potest esse superior. **¶** Quamuis autem diabolus in statu illo non reputaret hominem superiorem se inuidebat. tamen ne merito obedientie sublimaretur ad statum glorie in quo statu ipsum superiorem se non dubitaret. **E**t non solum inuidebat aliquis respectu boni quod potest obtinere sed etiam respectu cuius quod natus est habere quod uis non possit. **S**icut truciatus et cecus inuidet alius visum et progressum. licet autem diabolus non possit ad beatitudinem peruenire. tamen habet ad hoc naturalem aptitudinem. **¶** Tercio secundum motum diabolus ad tentandum hominem propter eius superbiam videns enim hominem in statu in quo poterat cadere sub diabolica potestate. **E**t superbia mortis est ut ipse sibi subiceret sicut ex inuidia ipse ab eterna felicitate retraheret. **E**t superbia fuit sicut mouens primum inuidia sicut mouens primum et immediatum. **E**sto enim quod non posset dominum super hominem acquirere adhuc studuisset ipsum a paradisi gaudijs retrahere. **¶** Tercium dubium fuit utrum

deus debuit permittere diabolum impugnare hominem quem sciebat in illa pugna deficere. **A**d quod respondet. **B**onaue. vi. xxiij. secundum di librum quod iustissime id permittit deus triplici ratione.

Primo ratione administrationis

Secundo ratione ordinatiois

Tercio ratione electionis.

Primo ratione administrationis. **S**ic enim decet deum administrare res et eis providere ut salua sit lex quam indidit eis a primaria earum additione. **S**ed deus fecit hominem in veritabilitate arbitrij. et similiter diabolum. **E**rgo si diabolus voluit hominem tentare et hominivoluit ei consentire deus nullum illorum debuit impedire. **¶** **S**ecunda ratio dicit ordinatiois. **P**ugna equidem est illa magis de se erat ordinata ad victoriam hominis quam diaboli. **F**acile erat homini vincere aduersarium quam diabolo vincere hominem. quia homo non poterat vinci nisi volens. **S**i ergo deus permittit deum quod directe ad bonum hominis ordinatur videtur quod a temptatione primum hominis non erat arcendus aduersarius. **¶** Tercia ratio est propter electionem. **N**am ex casu hominis voluntario et malo eligere debebat deus hoc magnum bonum per eius incarnationem passiois neminem et mortem homini lapsio subuenire debebat ut sic volun

tarium peccatum hominis nō careret remedio. Ideo ecclesia cantat illud verbum **Gregori** O felix culpa que talem ac tātum meruit habere redemptorem. Accedit etiam hec pmissio ad peccati alleviationem ē. leuius enim fuit peccare alio fuggerēte et impellēte q̄ voluntate propria incuruāte. qz fortassis hō cecidisset. etiā si nunq̄ aduersari⁹ pestifera suggessisset. Si ergo peccauit hō imputandum est sibi voluntarie ad peccatū consentienti.

Quod peccatū ad fuit gū? pētis aliorū hoīm. et pētō mulieris. scilicet qd̄ nihilomin⁹ superatur in grauitate a pētō dīa bolis **Capitulum secundum**

Secundū mysteriū declarandū ē lapsu humane nature dicē grauitatis In quo de grauitate illius culpe prime tria sūt dubia decidēda.

Primū vtz pētū ade fuerit graui⁹ ceteris pētis hoīm.

Scōm virum peccatū dīa bolis fuit grauius q̄ peccatum hominis.

Tertiū dubiū vtz grauius peccauit vir q̄ mulier.

Ad primum dubiū respondemus q̄ licet multa sint pētā horrenda que filij adam commiserunt et indices non cessant

committere tamē peccatū ade graui⁹ reputat triplici rōe.

Primo ratione contemptibilis.

Scō rōne facilitatis.

Tertio rōe corruptibilitatis.

Primo ratione contemptibilis. quia adam magis contemptus in peccando diuinū pceptum q̄ ceteri peccātes eo q̄ maiori lumine sapientie extitit decorat⁹ copiosioribusq̄ donatus beneficijs. Ipse enī a deo fuit immediate plasmatus. Ipse se in paradysum deliciaz collocatus. Ipse scientia et cognitione multiplici illustratus. Ipse super omnia animalia et volucres celi et pisces maris prepositus et prelatus. Ipse originali iusticia predictus. vbi ergo tantorum beneficiorum aderat cumulus ibi in transgrediendo voluntum preceptum maior fuit ingratitude et contemptus.

Secundo illud peccatū fuit grauius ratione facilitatis. Facilius quippe erat illi omni temptationi resistere q̄ alijs quibuscunq̄ peccantibus. Ideo propter hanc rōem et pcedentē stat illa **Augustini** snia. xii. li. de ci. dei. ca. x. vbi ait. Non debet existimare qd̄ leue ac parū illud fuisse commissum. qz in esca factum est nō quidem mala nec noxia. nisi

q̄ prohibita neq̄ enī q̄q̄ mali
in illa t̄ate felicitatis paradiſo
de creat̄e atq̄ pl̄taret. Sed
obediētia p̄medata ē in p̄cepto
Que itus ē in creatura rōna
li mater ē quoddamō oīm cu
stosq̄ virtutū. Hoc itaq̄ dyuo
cibi genere nō edēdo vbi alio
rū tāta copia ſubiacebat. Pre
ſertim cum nondū volūtati cu
piditas reſiſtebat quod de p̄ea
trāſgreſſionis poſtea ſubſecutū
eſt tā leue p̄ceptū ad obſeruan
dū tam breue ad m̄ortā retinē
dū tanto maiore iniuſticia vio
larū ē quanto faciliore poſſz ob
ſeruātia cuſtodiri. Et infra cō
cludit Aug⁹. Magna fuit in
peccādo iniquitas vbi tāta fu
it in nō peccādo facilitas. Ter
tio illud petm̄ fuit grau⁹ ceter
is pctis hōim rōne corruptibi
litaris. Propter illud nāq̄ cor
rupta ē hūana natura nō ſoluz
penaliter ſz etiā culpabilis ſm̄
Alex. in. ij. ſumme. Potuit ei
adā totā hūanā naturā corrū
pere z culpabile facere ſuo pec
cato triplici p̄dicōe p̄currente.
Prima quia non tantum
erat nature humane indiuidu
um ſed totius nature humane
principium. Secunda con
ditio quia non fuit ſibi datum
mandatum ſicut ſingulari p̄
ſone ſed tanq̄ ſtipiti totius na
ture humane. Tertia quia

adam innocentiam z immor
taliſtatem ſuſceperat pro ſe z p
ſua tota proſperitate. vnde ip
ſe innocens z immortalis ge
nuiffet innocentem z immor
talem. Quia igitur ipſe erat
omniū principū z amiſit illa
iuſticiam z innocentiam quaz
debuerat omnibus conſeruare
ſuis poſteris. Hinc eſt q̄ origi
nali iuſticia ſumus per ipſum
p̄uati z in eius infectione ce
teri ſunt infecti. Et ſi obſer
retur q̄ nullum naturale ē cul
pabile. ſed corruptio originalis
eſt naturalis ergo non eſt cul
pabilis. Reſpondetur quia
quoddam eſt naturale q̄ con
ſequitur naturam ſecundū in
ſtitutionem z hoc nullo modo
eſt culpabile. quoddam eſt na
turale quod conſequitur natu
ram ſcđm corruptionē z tale ē
culpabile z originale. Nec au
tem corruptio ad illos tantū ſe
extendit qui ab adā deſcendūt
p̄ legē p̄pagatōis. qm̄ ſi aliq̄s
hō fieret de carne a de p̄ter legē
p̄pagatōis non p̄beret origiale
petm̄ ſm̄ Anſel. li. d. p̄ceptu vir
ginali. z Aug. p̄ pelagianos. et
Bonauē. in. ij. di. xxi. in decla
ratōe lre. Scđm dubiū fuit
vtrū pctm̄ diaboli fuit grau⁹
q̄ pctm̄ hois. Ad quod r̄s
dei Alex. in tertio ſumme q̄ ſic
Et hoc triplici rōne.

Primo rōne liberi arbitrii:
Secūdo rōne generis peccati
Tertio rōne circūstantie
Primo rōne liberi arbitrii
qz lz vterqz diabolus. s. z ho/
mo peccauerit suo libero arbi/
trio. tñ ob differentiā liberi ar/
bitrii magis grauaf in angelo
peccatū qz in hoie. Nā cum li/
bez arbitriū fm **Aug.** z ma/
gistr. xxiij. di. ij. li. sit facultas
volūtatis z rōnis differt libe/
rū arbitriū angeli a libero ara/
bitrio hois. Primo quantum
ad volūtate. quia libez arbi/
trū hois ante electionē z post
se lz mutabiliter. libez arbitri/
um angeli se lz mutabilis añ
electionē. sed post electionem
immutabiliter. Scdo quantuz
ad rōnē differt libez arbitriuz
angeliz hois. qz angelus iudi/
cando errare nō pōt. hō sic. iō
diabolus peccauit eū magis
deliberata volūtate z absqz er/
rore. **S**ecūda rō ē. generis
peccati. vterqz enī homo z an/
gelus peccauit p supbiā. s. z dī/
ferēter. hō enī appetit scientiā
dei. sed diabolus oīpotentiā.
Oīpotentia pō dei. nō est cō/
municabilis creature. qz g sū/
ma iordinatio ē appetere illud
ad qd nullomō creata ē ordi/
nata. Hōs autē erat ordinat⁹
ad scientiā quā appetebat. iō
peccatū demonis. grauius su

it peccatum qz peccatū hois.
Tertia rō dī circūstantie. i.
adā enī fuit aliqua ignorācia.
quia peccatū qd erat mortale
credidit veniale fm **Aug.** vñ
nō tñ credidit peccare quatū
peccauit. Angelus autem nō
habuit ignorantiā in peccan/
do. Itē homo habuit ppositū
penitendi z petendi veniā de
peccato quod credebat venia/
le Angelus autē nō z ppter hoc
peccauit in spiritū sanctū. ho/
mo pō nō. **T**ertium dubiū
fuit vtz grauius peccauit vir
qz mulier. Ad qd ita dicie do/
nauē. q. grauitas ista pōt tri/
pliciter considerari. pmo res/
pectu ingratitudinis. scdo res/
pectu libidinis. tertio respectu
corruptionis. **P**rimo re/
spectu ingratitudinis. graui⁹
peccauit vir. qz copiosiora do/
na suscepit. **S**cdo respectu li/
bidinis grauius peccauit mu/
lier quia cum magis improba
volūtate. **T**ertio respectu
corruptionis. z sic distinguen/
duz. qz aliqd dī corrūpere tu/
pliciter. aut p modū cause. aut
per modū occasionis. Si p
mo mō sic: quia peccatus viri
fuit causa transfusionis in po/
steros. z ita corrupit se z alios
maior securā ē ex peccato viri
corruptio z ideo ei⁹ culpa fu/
it grauior. Si p modum occa

tionis sic. qz pttm mulieris fuit occasio peccati viri et ita per pns omnium aliorz. hoc modo pot dici ceteros corripuisse non solum posteros sed etiam viz suum unde non solum peccauit in se sed etiam in primum. ideo quantum ad hoc peccatum eius fuit grauius qz peccatum viri.

Quod humanum genus congrue reparatum est per viam satisfactionis quia non foret possibilis nec homini nec angelo facta est per christum deum et hominem. **Ca. tertium**

Eritum mysterium contemplandum de lapsu humani nature dicitur impossibile quidem erat homini lapso saluari nisi interueniente satisfactione facta per dominum iesum christum. Sed circa haec tria occurrunt dubia. **Primum** viz magis congruum fuit humani generis reparari per satisfactionem quam per alium modum. **Secundum** dubium. viz angelus potuit satisfactionem per peccatum hominis lapsum facere per peccatum illo. **Ad primum** dubium dicitur **Bonaque. in. iiij. di. ij. q. iiij.** humanum genus congrue reparatum est per viam satisfactionis triplici ratione.

Primo ratione diuine iusticie. **Secundo** ratione diuine sapientie. **Tercio** ratione diuine honorificetie.

Ram illa via magis conueniens fuit ad reparationem humani generis in qua magis seruatur ordo iusticie qui magis seruatur cum malum puniatur quam cum relinquitur impunitum. Sed cum peccator reparatur per satisfactionem malum puniatur cum sine satisfactione malum relinquitur impunitum. **Igitur** magis seruatur ordo diuine iusticie in reparatione per satisfactionem quam sine satisfactione. **Quare** ait **Ansel. in li. cur deus homo.** Si peccatum impunitum dimittitur similiter se habet deus peccanti et non peccanti. **Secundo** magis congruum fuit reparationem predictam fieri per satisfactionem ratione diuine sapientie. quia sic magis seruaretur ordo diuine sapientie. vt etiam inquit **Augustinus.** Ordo peccantium in suppliciis siue peccati in pena manifestabitur de coram diuine sapientie que non paritur vniuersum ex aliqua sui parte deturpari. Sed cum peccator releuatur per satisfactionem pena sequitur ad culpam. Cum igitur sine satisfactione culpa non ordinatur per penam. **Igitur** reparatio humani generis per satisfactionem magis puenit diuine sapientie. **Tercio** ratio est diuine honorificetie. quia sic magis seruatur honorificetia diuine maiestatis. nam dum homo peccat per purificationem deum ibonorat. si peccatum igitur dimitteretur sine satisfactio-

factōe relinqueret absq̃ honoris ablatis recōpensatō. cū autē satisfactio reddat honor recompenfat. **E**rgo in mō reparandi hoīem p̃ satisfactiōe magis seruaf honorificetiā diuine maiestatis q̃ p̃ aliū modū. **S**3 p̃tra ista arguūt multi. **E**t primo qz dimittere pctā absq̃ satisfactiōe magis ondit miam dei q̃ est benign⁹ et misericors et presta bilis sup̃ malicia. **S**ecundo qz dimissio peccati absq̃ satisfactiōe facit ad diuinā sufficiētiā. **E**x hoc enī onderet q̃ emēdaz nostraz et bonoz nostrorū de⁹ nō indiget. **T**ertio videret talis dimissio magis facere ad dei potentiā pro eo q̃ reparatio hoīs ē quedā recreatio. **S**ed si cur de⁹ solo p̃bo fabricauit mūdū. ita sua potētia solo p̃bo hōmīnē liberare debuisset. **Q**uarto ex diuisione absq̃ satisfactiōe magis astringeret homo ad laudandū et amandū deū. qz ab ipso plura recepiſſz. **Q**uinto ex tali dimissioe daret hoī exēplū p̃fectōis in dimissioe iuriarū. **A**d oīa p̃dicta rīdet bonauē. **A**d primum q̃ vniuerse vidēt sunt mie et veritas. cuz ipse sit summe iustus et misericors. **I**deo in reparatiōe generis humani que est excellētissimā viarū dei congruū est vt si mul currat misericordia cuz iu

sticia ex quo decens fuit vt re⁹ ab homine satisfactionem exigeret pro iniuria sibi facta. **E**t si homo non posset tunc misericordia diuina subuenire ei dādo mediatorē qui pro eo satisfaceret. **A**d secundū vero dicit bonauē. q̃ sicut deus exigit a nobis suorū mōdatōz ob seruantiā nō propter suam indigentiam sed propter ordinatiōē nostrā. qz debemus ei tā q̃ dño obedire. **S**ic et pro peccato exigit emēdā nō p̃ hoc q̃ indigeat sed vt reducat nos ad ordinatiōē debitāz. **A**d tertiu dicit q̃ q̃uis in omī tpe dñi ostendatur diuina potētia. **I**n ope tñ reparatiōis magis et manifestatur benignitas et mia et p̃sequens ipa iusticia cum misericordia annexa. **L**icet ergo potuisset deus hūaniz gen⁹ solo p̃bo reparare. maluit tñ reparare cū difficultate et penaltate. qz magis oportūa erat ibi mia et iusticia q̃ potentia. **A**d quartū rīdet q̃ nō posset pl⁹ astringi hō ad laudandū deū q̃ astringit ex eo q̃ de⁹ sic dilexit hoīem vt filiū suū vniuentū daret. **A**d vltimū aut rīdet bonauē. q̃ nō interest nra in oīb; imitari deū. **I**ō ipse vindictā exigit. nos aut iurias reittere dēm⁹ p̃missis absq̃ vindicta. **I**pse tñ dei fili⁹ satisfaci

ens p nobis exēplū de hō dedit
dū p suis psecutoribz exorauit.

Secūm dubiū fuit vtrū āge-
lus potuit satisfacere p pctō ho-
mis lapsi. Qu idā dixerunt q
sic arguēdo tñ sicut enī hō cecidit
p aliū impellentē. ita videt
q p illū eundem releuari possit.
S; hō p angelū malū cecidit.
Ergo videt q p angelū malū
potuit releuari. Ad hoc rñdet
Alexā. in. iij. sum. q null⁹ āge-
lus nec oēs sit potuerit p pecca-
to hominis satisfacere. z hoc
triplici ratione.

Prio rōe diuine iusticie.

Secūdo rōe seqle pcti

Tercio rōne reſtitutois.

Primo rōne diuine iusticie
q requirit vt q peccauit satisfaci-
at. Sed peccauit hō q d; satis-
facere hō. **S**ecūdo rōne seq-
le peccati. Nā reat⁹ pcti origia-
lis obligat totā naturā huma-
nā z oēs illi⁹ gñis seu nature
ad dānationē eternā. S; nlls
angel⁹ pōt se equare toti hūane
nature. Et sicut dicit Anselm⁹
Illud p quod d; fieri satisfac-
tio dicitur eē mai⁹ q̄ pmissum
Iō opret q̄ ille q̄ bz satisfacet p
pctō originali sit tāto q̄ possit
equari toti humane nature z q̄
etiā pl⁹ valeat. **T**ercio rōne
restitutionis. Nam si homo re-
pararetur oportet q̄ r̄stituat
ad illam dignitatem q̄ habet

turus erat si non peccasset. Si
autem repararetur per āgelos
non posset restitui ad illam di-
gnitatem. qm si non peccasset
esset equalis angelis dei. z idē
nobis promittitur post repara-
tionem cum dicitur Luce. xx.
Et Mathi. xxij. c. Erunt sicut
angeli dei in celo. Si autē
repararetur per angelos eēt ho-
mo subiectus angelice nature.
vñ Ansel. a. it. Quecunq; alia
persona hominē a morte redie-
ret eius seruus idē homo recte
iudicaretur. **A**d argumētū
vero inductū rñdet Alexāder
Quod idē ordo seruat⁹ ē in la-
psu z reparatōe generis hūani
N; sicut ibi fuit p̄sens mus-
lieris malo angelo eidē sugges-
tere. Ita in reparatōe fuit p̄sens
virginis bono angelo eidēz an-
nunciāte. **T**erciuū dubiū fu-
it vtrum hō potuit p pctō illo
satisfacere. z posset argui q̄ sic.
q; s; Aug. diuina iusticia nō
pl⁹ exigit in penā q̄ pmissū fu-
it in culpa. S; in culpa pmissū
fuit a pura creatura. ergo pura
creatura potuit z debuit satis-
facere. Rñdet alexā. q̄ q̄ritas
pcti ade pōt z d; attendi penes
Prio q̄ritū ad peccatē tria. s;
Secūdo quantū ad inordi-
nationē peccati.
Tercio quantū ad illum in-
quem peccatur.

Et q̄ quātitas talis peccati
d̄ sic p̄siderari. p̄z. qm̄ si q̄s of
fenderet regē milite p̄l' offēde
rat offendēdo regē q̄ militem
Ita dīna iusticia attēdit q̄ti/
tatē pcti ade. Cui' pctm̄ lz rōe
peccātis fuerit solius creature.
tñ peccauit in bonū infinitū scz
deū. Insup deordinauit z reā
fecit totā humanā naturā. Er
go fm̄ istos duos respect' pec/
catū ade ē infinitū z trāscēdēs
oēm hūanā creaturā. Quāsa
tisfactio fieri d̄z a tali p̄sona in
qua sit infinitū bonuz z a q̄ sit
ordinatio tot' hūane nature.
Et cū nulla pura creatura sit
talis nulla pura creatura potu
it satisfacere. **E**r ergo d̄t Ansel.
Dīuina sapia ita p̄uidit ut satis
factio fieret p̄ xpm̄. qm̄ sic satis
fecit de' q̄ potuit z hō qui debu
it. Ipse fuit qui hominē lapso
dixit. Surge cui' meritis apta
fuit nobis ianua celī z grā p̄ris
in humanū gen' diffusa quam
nobis ipse largiat q̄ viuī et res
gnat p̄ infinita sc̄la sc̄loz amē
Sabbō. ij. ebdomade d̄ s̄a
ctissima hūilitate **Sermo. xiiij**

Nemini dire
ritis yllonem. ver
ba sunt redēptoris
n̄ri. **Math. xviij.**
c. z in euāgelio be dierno. **O**c/
currit nobis ad p̄uisionē super
boz dicere hac die de laudibus

humilitatis sine q̄ nec vīr' vl
la oipotentī deo grata esse p̄ba
tur. **E**st aut hūilitas fm̄ quod
ait **Bern.** in li. de gradib' hūi/
litaris h̄r' q̄ hō p̄ssima sui co/
gnitōe sibīp̄si vīlescit. **E**t idēz
in eplis **Hūilitas** inq̄r ē prem
ptus p̄p̄te excellētie. **S**cđm̄ p̄o
tho. ij. ij. q. clxi. **Hūilitas** ē sp̄a
lis h̄r' qm̄ circa appetitū boni
ardui ē necessaria duplex virtus
vna q̄ firmet aim̄ z desperatio
nē z impellat ipm̄ ad p̄secutio
nē boni fm̄ rōem factā z hoc fa
cit magnanimitas. **A**lia q̄ tē/
peret z refrenet aim̄ ne imode/
rate tendat in excelsa. z hoc p̄ri
net ad hūilitatē. **E**x q̄ p̄z q̄ bu
militas ē h̄r' nec ē tria magna
nimitati. Quis reprimat aim̄
ne tēdat in magna. qz hoc non
facit simplr. sz in illa magna q̄
sunt supra se. z p̄ p̄ns p̄ter rōes
rectā. **M**agnanimitas autēz
ipellit ad mala. nō q̄cunqz. sed
p̄portionata. z p̄ p̄ns fm̄ rōem
rectā. **Q**uō aut hūilitas nō con
numeratur a philosopho inter
virtutes morales. ratio potest
esse. quia ipse intendebat agere
de p̄tunib' scđm̄ q̄ ordinantur
ad vitā ciuilez. **I**n q̄ subiectio
vni' hois ad altez fm̄ legē or/
dinē deriuat. z iō p̄inet subiu
sticia legali. **Hūilitas** autē fm̄
q̄ est specialis vīr' respicit sub
iectonem hominis ad deū. p̄t

puem etiam alijs humilando
se subijcit. Ouge. tñ dicit super
illud Luce. i. c. Quia respexit
humilitatē rē. In scripturis
vna de virtutibz humilitas p/
dicatur. Si vis autē huius no/
men audire virtutis qñ etiaz a
philosophis appelleretur asculta
eandē esse humilitatem quam
respicit deus. qui ab illis dicit
mensuratio siue moderatio. q
manifeste pertinet ad modesti/
am et temperantiā. De hac ita
q humilitate locuturi tria pro/
ponemus mysteria declarāda.

Prīmū dicit acq̃sitiōis

Scdm̃ inductōis.

Tertiū regulationis.

Quod volenti humilitatez
habere necessaria ē cognitio dei
et sup̃ius ac proximi in quaz
libet tria sunt cōsiderāda.

Capitulum primum.

Dixim⁹ mysterium de
humilitate declarādū
dicitur acq̃sitiōis In
quo videndum est quomō hu/
militas acquiratur. Et de hoc
dicim⁹ q expediat vñtutibz hu/
militatem habere volēti vti tri/
plici cognitione.

Primo ē cognitio dei.

Secūda ē cognitio sui

Tertia cognitio pximi

Prima est cognitio dei in q̃
de ipo excelsō dño cōsiderare de
ben⁹ tria. p̃rio p̃p̃ ip̃sē p̃tatem

secundo ip̃sē bonitatē. tertio ip̃/
sē maiestātē. **P**rio vñ q̃s bu/
milis ēē cupit cōsiderare dei po/
testatē q̃ talis ē ac tanta vt ip̃e
sol⁹ sit oīpotēs. nec aliq̃ creatur/
ra ad hāc oīpotētiā valeat attē/
gere. Audim⁹ de h̃ voces scrip/
turaz oīm tā cōtūnaz q̃ hūa/
narū. Uñ Gen. xviij. dixit de⁹
ad abrahā. Ego sum oīpotēs
ambula corā me. et Gen. xxxv.
c. ad Jacob. Ego sū de⁹ oīpo
tēs. cresce et multiplicare. et Exo.
xv. c. Op̃s nomē ei⁹. et Eccle
stici. i. c. Un⁹ ē altissim⁹ creator
ops. et h̃ habet. i. q̃ de⁹ sit oīpo
tēs. di. xij. c. nouit. et di. xliij. c.
q̃ eps. et di. xliij. c. p̃ter bec. et
di. i. c. accedēs. c. cōsideranduz.
et di. lxxij. c. p̃sbyter. et di. lxxij.
c. si imparor. et di. xcviij. capl. vi
ctos. et i. q̃. i. c. q̃busdā. et ij. q̃. i
c. de⁹ ops. et viij. q̃. i. c. in scrip
turis. et x. q̃. i. c. placuit. et xi. q̃.
ij. c. plerūq̃. et xij. q̃. i. c. cū duo
rtissimū. et xiiij. q̃. v. c. scrip̃tū ē.
et xxxij. q̃. iij. c. obtineri. et xliij
q̃. v. c. relegeres. et xliij. q̃. i. c.
c. a recta. et extra desum. trita. et
fide catho. c. i. et l. de ep̃sco.
et de. l. raptōres. et l. de trans
actōibz. l. si quis maior. et l.
de officio p̃fecti p̃torio africe. l.
i. et Virgili⁹ in primo eneidōs
At pater omnipotens spelun
cis addidit aris. et in secundo
Jupiter omnipotens precibus

Tu pater omnipotens rex cui summa potestas. tanta enim est ista potentia dei tam imensa quod in creatione omnis potentia hominum et angelorum nihil possit reputari. Posito enim et non concessio quod omnes homines mundi omnes reges et principes qui regnauerunt super terram. omnes etiam angeli et beati et reprobi pervenirent in unum ut perduceret de nouo unum solare corpus quale est illud quod quotidie cernimus nos illuminare. vel unam stellam similem minime quod lucet in firmamento: vel unam florem similem rose aut viole: utique per infinita annorum spacia id perficere unquam possent. **O** infinita. o admiranda. o stupenda potentia summi dei qui omnia que in celis. que in terris et in hmaris sunt et mouent cum voluit. perduxit ex nihilo. **O** quod **David** in ps. dicit. tui sunt celi et tua est terra: orbem terrarum plenitudinem eius tu fundasti. aquilones et mare tu creasti. **S**ecundo in cognitione dei debemus considerare eius bonitatem ut enim inquit **Boetius** in li. de hebdomadibus. Solus deus est bonus per suam essentiam. **O**ia alia sunt bona per participationem. nec tantum bonus deus. quinimo ut **Isidorus** dicit li. i. de summo bono Summum bonum deus est. **E**t augustinus li. i. de trinitate. Trinitas

diuinarum personarum est summum bonum quod purgatissimis mentibus cernitur. **E**t si aliquis obieceret quod summum addit aliquid super bonum. alioquin omni bono perveniret. Sed ostendit quod se habet ad relationem ad aliquid est compositum. ergo summum bonum est compositum. sed deus est summe simplex. ergo deus non est summum bonum. **R**espondet **thomas** i. parte. q. vi. quod summum addit supra bonum. non rem aliquam absolutam. sed relationem tamen. **R**elatio autem qua aliquid de deo relative dicitur ad creaturas non est realiter in deo. sed in creaturis. **I**n deo propter rationem: et sic non oportet quod in alio bono sit aliqua compositio. **D**icit ergo deus bonus per suam essentiam bonus. et summum bonum quia omne bonum creature ab ipso est qui bonitate sua omnia ordinat. perduxit in quo nulla est iniquitas neque defectus siue peccatum. **T**ertio in cognitione dei considerare debemus illius maiestatem. est enim ipse ut ait ps. **D**eus magnus dominus et rex magnus super omnes deos. et iterum. **E**cceklus super omnes gentes dominus et super omnes celos gloria eius. **I**psi cuncta obediunt elementa. et ad eius imperium mouentur sol et luna et omnia sidera celi. **H**ic significatur dominus deus noster et magna virtus eius et magnitudo eius

nō ē finis. Quare merito sub
illo humiliari debet ois crea/
tura. illiq; timere. colere. ve/
nerari. **Secūdo** expedit ve/
lenti humilitate acquirere vri/
cognitionē sui. et de hac inq̃t
Bernar. li. de consideratione
ad Eugeniū. Noueris lz om/
nia mysteria lata terre alta ce/
li. p̃funda maris. Si te nescie/
ris similis eris edificanti sine
fundamento ruīnam nō stru/
entiam facies. **Et idē secūdo**
xxxvij. super cantica. Scio ne/
mine. abq; sui cognitione sal/
uari. de qua numiz mater sa/
lutis hūilitas oritur. et timor
dñi qui et ipse sicut initiū sa/
pientie. ita et salutis est. et idē
scdē. xxxvij. super cantica. Ne/
mo sine sui cognitione saluaf.
Et aug⁹ in p̃hemio quarti li.
de trimi. Laudabilior est aius
cui nota est infirmitas p̃pria q̃
qui ea non respecta vias fide/
rū fundamenta terror et fasti/
gia celoz scrutat. **Et Hugo li**
bro. i. de anima. Melior es si
tepsum cognoscas. q̃ si te ne/
glecto cognoscere cursus si/
dez. vires herbarum. comple/
xiones hominū. naturas ani/
malū. celestiu et terrestriu sci/
entiam haberes. Multi enim
multa sciūt et seipsos nesciunt
cum tñ sūma philosophia sit
cognitio sui. **Et Seneca i tra**

gedijs. Nulla mors graui⁹ in/
cumbit q̃ qui ignor⁹ sibi om/
nibus notus moritur. et **Pa**
cro. li. de iomo scipionis. Dei/
fici vox hec fuit oraculi p̃sule/
ti ad beatitudinē q̃ itnere. pue/
uire posset. sic te inq̃t noueris
In hac p̃o cognitionē sui ip
sus tria ṽz qlibet p̃siderare.
P̃rio p̃p̃iā paruitatē. s̃o p̃p̃iā
iniquitatē. T̃tio p̃p̃iā fragilita
tē. **P̃rimo** p̃p̃iā paruita/
tem. quia homo puluis et mi/
nimus est in comparatione ex/
celse maiestatis dei. vñ abra/
hā vt scribitur **Genesis. xviij.**
dicebat. Loquar ad dominū
meum cum sim puluis et cinis
Et Sap̃. hominem superbi/
entem rephendit. dicens **ecclē**
siastici. x. c. Quid supbis; ter/
ra et cinis. **Secundo** debet
quis considerare. p̃p̃iam iniqui/
tatem cui occurrere nō potest
nisi ipsa volūtas dei. **Conce**
ptus quippe in iniquitatibus
homo ad diuersa nūc venia/
lia nunc mortalia labitur sce/
lerat sic aliquā ab illis retrahit
ex dei gratia nō p̃p̃ia p̃tute p̃/
cedit. **Ideo Bernar. sup can**
tica scdē. xxxvij. ait. Quomō/
nō humiliabit aia in vera co/
gnitione sui cū se p̃ceperit pec/
catis oneratā mole mortalis
corporis aggrauatā terrenis
cunis circumdatā. carnaliū de

ludiciorum sece infecta. **C**ecum cur
uam. infirmam. implicitam. mul-
tis erroribus. mille periculis expo-
sita. mille timoribus trepidam.
mille difficultatibus anxia. mil-
le suspicionibus obnoxia. mil-
le necessitatibus erumosa. perli-
uam ad vitia. inualidam ad
virtutes. **T**ertio debet quilibet
considerare propriam fragilitatem
quod scilicet fragilis sit humana condi-
ticio cum ut videmus vndique
tot imineant pericula. et super omnia
cum necesse sit et cito mori. **O**b
quod Seneca in tragediis inquit.
Parce venturis tibi mors pa-
ramur. sis lachrymigenis peramus
ipsi. Quis est enim qui vivet et non
videbit mori. quasi dicat nullus.
Non dives. non purpuratus. non
fortis. non pulcher. non dominus. non
doctus. **D**es tandem moriemur.

Tertio qui vult humilitatem
acquirere ut ait cognitiōe pri-
mi. id est qui considerare debemus tria

Primo dignitatem.

Secundo firmitatem.

Tertio inscrutabilitatem.

Primo dignitate qua scilicet de-
us ita dotavit pauperes. sicut
divites. ita subditos sicut do-
minos dum omnes fecit ad imagi-
nem et similitudinem suam. **C**um
enim ut inquit **Thom. i. pre. q. xcij.**
Homo secundum intellectuale natu-
ram ad imaginem dei esse dicat
secundum hoc maxime est ad imagi-

nem dei quod intellectualis na-
tura deum maxime imitari potest
Imitatur autem intellectualis na-
tura maxime deum quantum ad
hoc quod deus seipsum intelligit
et amat. unde secundum quod homo ha-
bet aptitudinem naturalem ad in-
telligendum et amandum deum
esse ad imaginem dei. et hec apti-
tudo consistit in ipsa natura huma-
nis que est communis omnibus hominibus.

Secundo debemus considerare
re in primo firmitatem. **D**eus
quippe homines conformes sibi
natura ab uno patre ad unum de-
scendentes. **U**nde **Boetius**
libro primo de consolatioe ait. **O**mnis
ne hominum genus simili surgat
ab ortu unus rex pater est unus
qui cuncta ministrat. **T**ertio
debemus considerare in primo
inscrutabilitatem. sunt equidem
primorum secreta cordis inscru-
tabilia nobis. iuxta illud **Psal-**
re. xvij. **P**raui est cor hominis et
inscrutabile et quis cognoscet
illud. **Q**uamvis ergo secundum **tho-**
xxij. ubi dicitur. **I**n domibus que a deo
quis accepit non debeat vili-
rem se putare his qui huius-
modi dona non acceperunt. **E**n-
im potest aliquis reputare aliquid bo-
ni esse in primo quod ipse non ha-
bet vel aliquid mali esse in ipso
quod in alio non est. et sic conside-
rando omnia supradicta datur no-
bis occasio ut deo nos per hunc

militatē subiiciamus et prios
nō premnamus. **Qualit** in
ducunt nos ad humilitatē ex
hortationes scripturarū est gra
tia humilitas atq; exemplum
dñi nři iesu xpi q̄ nos p̄bo et ex
emplo humilitatē docet

Capitulum scđm

Ecundū mysteriū de
clarandū ēz inductio.
Inducit q̄ppe nos ad humi
litatē p̄cipue tria.

Primū est exhortatio.

Secundū gratificatio.

Tertiū exemplificatio.

Primū qđ nos inducit ad
humilitatē ē exhortatio sacre
scripture et sanctorū. In q̄t enīz
Sap. ecclesiastici. iij. c. Quā
to maior es humilitatē i oibz
et corā deo inuenies gratiā. qz
magna potentia dei solī et ab
hūilibz honorat. et. vij. c. Hu
milia valde spm tuū. et. xij. c.
Humiliare deo et expecta ma
nus eius. et puerbioz. xxxij. c.
Humile spū suscipiet gloria.
et. xi. c. Ubi humilitas ubi sa
piencia. Et David in ps. Po
puli hūile saluū facies et ocu
lo et supb oz humiliabis. Et
Job. xij. c. Qui enī humiliat
us fuerit erit in gloria. q̄ incli
nauerit oculos suos ipse salua
bitur. Et Iaco. iij. sue canoni
ce. Deus supbis resistit. humi
libz aut dat gratiā suam. et pe

trus p̄ma sua canonica. c. a. v.
Humiliamini sub potēti ma
nu dei vt vos exaltet in tēpo
re tribulationis. Et dñs iesus
xps Mathei. xxij. ca. Qui se
humiliat exaltabit. Et beata
p̄go Luce. ij. Deposuit poten
tes de sede et exaltauit hūiles.
Et Bernar. in li. de gradibz
humilitatis Bona via humi
litis qua veritas inq̄rit cha
ritas acquirit et generationes
sapientie p̄cipiunt. Et grego?
Qui sine humilitate p̄tutes ce
teras congregat quasi pulue
rem in ventū portat. Et Ber
nar. sup. Diffus est. pulchra
p̄mixtio p̄ginitatis et humili
tatis. Nec mediocriter placet
deo aīa illa in qua humilitas
cōmendat p̄ginitatē. et p̄gini
tas exornat humilitatē. Sine
humilitate audeo dicere: nec
p̄ginitas marie deo placuisset.
Et de pe. vis. i. s. taciturnitas
Sine humilitate nemini pōt
esse salus. **S**ecundū quod
nos inducit ad humilitatē est
gratificatio. Est qđ ē hūilitas
deo valde grata. h. p̄z. i. qz hu
militer orātes exaudit. vñ Ju
dith. ix. c. Humiliū et mansue
roz tibi semp placuit depreca
tio. et David in ps. Resperit i
orationē humiliū et nō sp̄ruit
p̄ces eoz. Et ecclesiastici. xxxv.
Oratio humiliantis senubet

penetrat. **S**ed deus irat⁹
humilitate placat. sicut pr. iij.
regii. xxi. c. de achab de q^o di-
xit deus helie. Nonne vidisti
achab humiliatū corā me tē.
z. ij. palippo. xij. c. scribit. qz hu-
miliati sunt filij israel auersa ē
ab eis ira furoris dñi. Niniui
te insup humiliati irā dñi pla-
cuerūt. Ione per totū. Et va-
uid humiliat⁹ audiuit nathā
dicentē sibi. Dñs abstulit a te
peccatū. Dicebat em ipse in ci-
nere z cilicio. Miserere mei de-
us tē. Cor pñitū z humilia-
tū deus nō despicias. **T**er-
tio deus humilib⁹ sua reuelat
mysteria. ideo xps matthei. xi.
c. ait. Abscendisti hec a sapi-
entib⁹ z prudentib⁹ z reuelasti
ea puulis. Unde aug⁹ li. de p-
bis dñi. Quanto humili⁹ se-
debat maria. tanto ampli⁹ ca-
piebat. Confluit enī aqua ad
humilitatē vallis de supcilio
montis. Et q^o grata sit humi-
litas deo. Ipsa pgo humilli-
ma in suo cantico docuit dñz
se humiliter dixit. Quia respe-
xit humilitatē palle sue ecce ei
ex hoc beatā me dicent oēs ge-
nerationes. **T**ertū qd idu-
cit nos ad humilitatē est ex^m
xpi q^o matthei. xi. c. dixit. Dis-
cedite a me. qz mitis sū z hy-
milis corde. **U**bi aug⁹ lib. de
p^ognitate ait. nō dixit. dis-
cit e

a me mūdū fabricare aut mor-
tuos suscitare. sed qz mitis sū
z humilis corde. **D**octrinā
salutare. **M**agist⁹ dominū
qz mortaliū quib⁹ mors pocu-
lo supbie ppinata atqz transu-
sa est. noluit docere qd ipse nō
esset. noluit iubere qd ipse non
faceret. hec ibi. **E**t in li. iij. d.
ciui. dei in q^o. **N**unc in ciuita-
te dei in hoc seculo pegrinanti
maxime cōmendat⁹ humilitatē
z in eius rege q^o est xps maxime
p^odicat. Contrariūq^o huic vir-
tuti elationis vitiū in ei⁹ ad-
uersario qui ē diabolus mari-
me dñari sacris litteris canet.
hec ille. **P**ropterea paulus ad
philipp⁹ nsen. ij. c. ait. **H**umili-
auit semetipm p nobis factus
obediens vsqz ad mortē. **H**u-
miliauit pfecto nostrā assūmē-
do naturā. **H**umiliauit ma-
trem humilē eligendo. **H**umi-
liauit in puo tugurio nascēdo.
Humiliauit sacramēta humi-
litas circūcisionis. s. z bap-
tismi suscipiendo. **H**umiliauit
p^ogini marii z ioseph se subici-
endo. **H**umiliauit hūiles p^oscu-
tores sibi sociādo. **H**umiliauit
in p^odicatiōe gloriā patris q^o
do. **H**umiliauit mūdānos ho-
nores spnēdo cū fugit qñ vo-
luerūt eū facere regē. **H**umilia-
uit p^ouersādo z p^oedis discipu-
loz lauādo. **H**umiliauit deniqz

humelias. vera. sputa. cru/
 ce z morte abiectissimā paties/
 do. q̄ oia vt dic̄ **Typ. xxiij. di. c.**
 Dñs ab eo hūil̄ et patiet̄ sca/
 sunt vt nos hūilitatis z patie/
 tie hērem⁹ exemplū. **Jo. Prie/**
ro. ad antoniū monachū ait.
 Dñs nr̄ iesus xps discipulanti/
 bus de dignitate discipulis
 vnuū apphēdit e parvulis
 dicēs. Nisi pueri fueritis z effi/
 ciāmini sicut puuli nō intrabi/
 tis in regnū celoz. **Ms. si voce**
re em̄ nec facere videret̄ docu/
it exēplo dñi discipuloz pedes
lauit. dñi loquit̄ cū samaritāa.
 dñi traditorē oselo excepit dñi
 ad pedes sibi sedēte maria de
 celoz disputat regno. dñi resur/
 gens pmo mulierculis appare/
 scit. **Ms. xij. sūt regule ob/**
seruāde ab his q̄ humiles esse
volūt q̄dici etiā pnt̄ duo deci
signa vere humilitatis.

Capitulū tertium.

Tertiuū mysteriū ptem/
 plādū de hūilitate. **Et**
 regulatio. Sūt em̄. xij
 regule q̄ ad hūilitatē spectant
 q̄s diligēt̄ seruare q̄libet debz
Pr̄a dñi p̄pria vilificatio
Sc̄da bona p̄sumptio.
Ter̄a laudabil̄ p̄cedatio.
Quarta corporalis p̄positio.
Quinta cauta occultatio.
Sexta primalis delectatio

Septima sapiens auditio.
Octauo affabil̄ p̄uersatio.
Nona p̄mpta subiectio.
Decima debita veneratio.
Undecima altitudinis d̄dia.
Duodecima vtilis exercitatio.
Prima regula est p̄pria vi/
 lificatio. Qui enim vere hu/
 milis esse vult omne bonū dō
 debet attribuere defectus tan/
 tummodo suos libimet appo/
 prians. Quare viri sancti z a/
 mici d̄i se peccatores dicere se
 pius inuenti sunt. nam **Paulus**
 vas electionis post visio/
 nem christi sibi apparent̄ i via
 post raptum vsq̄ in tertium ce/
 lum. p̄ime ad **Chimorheum**
 p̄mo capitulo dicebat. Fide/
 lis sermo z omni acceptioe d̄/
 gnus. quia dominus noster ie/
 sus christus venit in hunc mū/
 dum saluos facere peccatores
 quorum primus ego sum. De
 beato insuper patre nostro fr̄a
 cisco sic scribit in sua legenda
Bonauentura: Omnū vir/
 tutum custos z decore humili/
 tatis copiosa virum d̄i vber/
 tate repleuerat. In propria q̄
 dem reputatione nihil erat ni/
 si peccator cum in veritate spe/
 culum esset z splendor omni/
 mode sanctitatis. Ideo scribi/
 tur. **xl. q. iij. ca. inuistum.** De/
 lior est in malefactoris hūilis sa/
 cra confessio q̄ in bonis sup/

ba gloriatio. Et qz in cōmuni
lege nemo scit circūdinaliter
verū sit dignus odio vel amore
Ideo vscribitur di. v. c. ad eius
Bonarū mentū est ibi culpaz
cognoscere vbi culpa non est.

Secūda regula humilitatē
est bona psumptio bñ sentire et
opinari de pñis suis. Am
vscribitur in glo. extra de scri
ptio in ordine faciēdo. c. ex pre
uilibet psumitur dignus nī
si probetur indignus. et de quo
libet psumendū ē qz sit bon⁹ nī
si probet pñū. extra de pscripti
onibz. c. dudū. ff. d. manumū.
testa. l. seruos. ff. de pbatōnibz
lab ea pre. lxxvi. di. c. si quid.
et. q. iij. c. in cunctis. et. xij. q.
iij. c. innocēs. et glo. in. c. in no.
stra pñta. extra de procuratoribz
bz aut. de nemine psumendum
est qz sic inemor sue salutis. i. q.
viij. c. sancimus. **T**ercia regu
la dicitur laudabilis verecun
datio debent humiles erube
scere de suis peccatis cū ad ho
minū noticiā pueniūt. In sup
vltra timorē et amorē dei pecca
ta horrere debent propter vere
cundā mūdi et in omni sua cō
uersatione verecundos se exhi
bere. **H**inc bernardus sup
cātica ait. Nescio an qēqz gra
tias. verecūdia aduerxi i mori
bz hoīm queat qz est oīm orna
tus erati. Sed in teneriori era

te ampl⁹ pluriusqz entrescit.
Cicero li. i. de officijs. Siñ ve
recūdia nihil rectū esse pōt nī
hīl honestū. Nec verecūdia
mulieres a viroz pñtio inde
bito prohibet. Iuuenes coras
maioribus absqz ratiōabili cā
loquū nō sinit. artifices fideles
pñtijs facit. reges terre et prin
cipes iuste sobrie et pie viuere
cogit. Religiosos et clericos et
clesieqz pñatos mundos et niti
dos a secularibz virijz et exerci
tijs esse cōpellit. **S**i procho
lor. Sicut propter supbiā erū
ctus ē generat⁹ dei timor. ita et
abolita verecūdia mundi.

Quarta regula humilitatē
dicitur corporalis ppositio debet
esse humiles ppositi in incessa
in locutōe et in gestu vultu et
amictu corpis. **N**ā vscribit glo
sa in. cap. cū in cunctis. extra
d. elec. Cōpositio corpis qua
litate indicat mētis. xli. dicit. in
fine. et sapiēs **E**ccl. ix. c. **E**xi
su cognoscit vir et ab occursum
ciet cognoscit sensat⁹. Amice⁹
corpore et risus dentū et inces
sus hoīs enūciāt de illo. **D**e
rony. in epla ad furiā. **S**pecu
lū mētis ē facies et taciti oculi
cordis archana fatent. **Q**ui
ta regula cauta occultatio de
bet humiles proprias laudes
tacere nisi aliud exposcerant
bonor dei vel utilitas proximi

siue necessitas propria. **S**exta
 regula ē proximalis delectatio.
 Qui sunt humiles decent libe-
 ter inferre. ⁊ ab alijs referētib⁹
 delectabiliter audire proximī
 laudes. **S**eptima regula sa-
 piens auditio. Ad humilita-
 tē spectat audire doctrinā ⁊ cō-
 silia sapientū. **O**ctaua regu-
 la affabilis puerfatio. Debent
 utiq; humiles puerfari affabi-
 liter ⁊ benigne. **N**ona regu-
 la prōptia subiectio. Nec facit
 deo ⁊ superioribus prompte et
 absq; murmure obedire. **D**e-
 cima regula debita veneratio.
 Debent humiles reuerēter cuꝝ
 maioribus suis habere. ⁊ pre-
 cipue in diuino cultu. in q̄ req-
 rūtur etiā corporis mot⁹ ut ge-
 nuflexiones ⁊ inclinatioēs ad
 ostendendā interiōrē reuerenti-
 am ⁊ deuotionē cordis. **U**n-
 decima regula ē altitudinis de-
 clinatio. Fugiant humiles di-
 gnitates ⁊ magnificēcias nisi
 id suaderet caritas dei ⁊ proxi-
 mi. vel cogeret obediētia. ut in
 c. **N**isi cū prīdē. de renūciatiōe
Duodecima regula ē viliū
 exercitatio pro deiles amore of-
 ficia vilia exercere. hinc **H**iero.
 ad palmachū ait. quantūcūq;
 es tepideccētiū hūilior xpo non
 eris. **E**sto ut incedas pedibus
 furua tunica vestiariis. equeris
 pauperibus pauperū cellulas

dignāter introeas. recoꝝ oclis
 sis. pes claudoz. man⁹ debiliū
 Ipse aquā portes. ligna concī-
 das focum extruas. vbi alape
 vbi flagella. vbi partibuluz. vbi
 mors. **P**ropterea seraphic⁹ ille
 frāsciscus hūilitatē ⁊ caritatē ie-
 su crucifixi meoz effect⁹ in suo
 puerfionis sue vt recitat **B**ona-
 uētura leprosoꝝ obsequia non
 horruit. Inq̄t enī de ipso sic ex
 inde totius hūilitatis amatoꝝ
 se trāstulit ad leprosos. **E**ratq;
 cū eis diligētissime seruēs oib⁹
 p̄t deū lauabat ipsoꝝ pedes li-
 gabat ipsoꝝ vlcera. **E**d uce-
 bat plagariū putredinē. ⁊ sanctē
 abstergebat. **O**sculabat etiaꝝ
 ex mirāda deuorōne vlterosas
 plagas ipsoꝝ euāgelic⁹ medic⁹
 morū futur⁹. **S**ūt ⁊ alia sancto-
 rū exēpla similia ⁊ sancte **C**la-
 re. **S**ancte katherine de senis.
Setē elizabet ⁊ alioꝝ q̄ breui-
 tatis cā trāsūm⁹. **C**urem⁹ ergo
 hūiles esse ⁊ videbūm⁹ xpm nō
 solū cū petro iacobo ⁊ iohanne
 in mōte trāsfigurati. sed cū oī-
 b⁹ scriis ⁊ beatis angelis in sua
 maiestate ⁊ gloria diuinitatē si-
 cuti est. speciosissimū in regno
 celoz. **I**n quo uiuit ⁊ regnat p
 infinita secla sekoz **A**me.

Confitebā secla in q̄dragesima
 de supbia supsticioloz. **S**er-
 mo q̄ntusdecim⁹ in ordine.

Iudex est do-
minus de his oib;
doctoris gentiu;
ba sunt ista Pe. ad
thelalonicēses. iij.
ca. 2 in epla hodierna. Postq;
diaboli eiecti fuerūt de celo em-
pīrea ppter illorū supbiā semp in
volūtate maligna pdurant vt
hoib; pesse velint etiā in hac vt
ta pnti. Qd vt facili⁹ assequan-
tur pmittere sic iusto deo male-
ficijs 7 artib; magicis se imiscēt
in qb; ad aliquos effect⁹ nāas-
les pduēdos coopaf. Cū enī
ipsi multa sciant 7 possint q; co-
gnitionē nām ac facultatē ex-
cedūt scia 7 vi nature sue hec in-
feriora iuuāt ad accelerandam
suā opationē. Quā de re pler/
q; diabolo familiaritate ac qd
dā pmercio se pūngūt. 7 arti-
b; nepharijs impliciūt alios ad
huc inducūt. vt diabolos venes-
rēt. i oib; ei hndi maleficijs
adorationē suā diabol⁹ vel im-
plicitē vel apte procurat. Unde
Aug⁹. xvi. q. v. c. Nec miruz
ait. Ad hoc inectit⁹ diabol⁹ vt
adorez quasi de⁹. Ad tantā nā-
q; elationē deuenit vt etiā cuz
temptauit xpm de hoc illū red-
suerit. Q; nō multi sunt etiā h-
tpe q; diabolo se subicere in sus-
perstitionib; noxijs ex sua super-
bia nō formidāt. Ideirco in
pnti smone de supbia supsticio

loz dicem⁹. Opponit enī sup-
sticio religioni q; culruz exhibet
vero deo. Et lz multipliciter fiat
In nos triplicē supstitionem
distinguem⁹ fm quā cul⁹ oīa
bolo exhibetur.

Prima ē diuinatōis:

Scda obseruatōis.

Tertia confederatōis.

Qd supsticiosa ē diuinatio
q; fit vel p somnia vel p anguria
vel p iudicia astrologorū cū ipi
plumūt ea q; dei sūt pnuciare.

Capitulum primum

Prima supersticio dicit⁹
diuinationis. Est autē
diuinaro p̄cognitio et
p̄nuntiatio futurorū contingē-
tū ex falsa 7 vana opintione co-
lilio vel auxilio demonis tacte
vel exp̄sse inuocato fm Ab-
scda scda. q. xcv. Et peccatum
est mortale. quia est contra il-
lud p̄ceptum. Deuteronomij
xvij. c. Non sit qui consulat ol-
uinos Secundum vero Iudo-
rum ethicorum. Diuini dicun-
tur quasi deo pleni. quia diui-
nitate plenos se simulāt. Ideo
dicit Hieronimus prima que
stione prima capitulo Iudices
q; diuinaro semper sumitur in
malam partem. quoniam om̄i-
ni vsurpant illud quod ē pro-
prium dei. Une Iste. xli. cap.
dicitur. Annunciate que v̄rū

ra sunt in futurum et sciemus quod
 dii est. Et Hiero. super illo ver-
bo Danielis secundo capitulo. Ser-
 mo quem tu rex queris grauis
 est nec reperitur quisque qui indi-
 cet illum exceptis diis quorum
 non est cum hominibus conuer-
 satio. Inquit. Confiteatur ma-
 gi. confitentur arioli et omnis
 scientia secularis litterature per
 scientiam futurorum non esse ho-
 minis sed dei. Nec ille. Pre-
 nuntiatio vero prophetica non
 est supersticio. quia prophete non
 usurpant sibi quod deo conue-
 nit. sed dicunt et pronuntiant quod
 illis a deo reuelatur. ¶ Scien-
 dum tamen secundum docto-
 rem bonauenturam in secundo di-
 uij. et the. ubi supra quod cause se-
 cunde in productione suorum
 effectuum se habent tripliciter. Nam
 aliquae producant effectus sem-
 per et de necessitate. Et ex consi-
 deratione huiusmodi causarum
 si quis pronuntiat tales effectus
 etiam per certitudinem non est
 supersticiosum nec illicitum.
 Sicut pronuntiant astrologi
 eclipses solis et huiusmodi. Ali-
 quae vero cause producant suos
 effectus. Et si non de necessita-
 re et semper tamen ut in pluri-
 bus. Et huiusmodi effectus ex
 consideratione suarum causa-
 rum possunt pronuntiar per con-
 iecturas et si non per certitudi-

nem. Sicut medici ex disposi-
 tione infirmi predicunt mor-
 tem vel sanitatem et astrologi sicci-
 tates vel pluuias ex consideratione
 corporum celestium. Aliae cause
 sunt quae ad vtrulibet se habent
 scilicet ad esse et non esse in producendis
 effectibus. Sicut sunt poten-
 tiae animae rationalis quae causant
 actus humanos libere. quia potest
 homo facere et non facere hoc vel
 illud quantum est in se. Et etiam
 euentus fortuiti qui non habent
 causam naturalem. Sicut quod
 quis fodiendo terram inuenit
 et thesaurum. Huiusmodi ef-
 fectus antequam sint scire est pro-
 prium dei. cui omnia sunt presen-
 tia quantumcunque distantia
 in futurum. Ut enim scribitur
 in glo. prima per. ultimo capi-
 tulo. In agnitione diuinae veritatis
 et praeterita et praesentia et futu-
 ra equaliter praesentia sunt. Et
 Augustinus super Iohannem
 inquit. In veritate quae manet
 praeteritum et futurum non inue-
 nitur. sed solum praesens et hoc incor-
 ruptum. Assignatur autem ratio
 a Bonauentura in primo
 distinctione tricesimanona. quod
 quanto res est praesentior. tan-
 to cognitio est nobilior. Sed
 deus omnia cognoscit nobilissi-
 me. ergo quae cognoscit praesen-
 tissime cognoscit. Veruntamen
 hoc potest intelligi dupliciter.

Aut itaq; notetur pſentialitas a pte cognoscentis. ⁊ sic ē vey quia deus omnū ideas habz pſentes ⁊ simul per q̄s cognoscit res futuras ita certitudinaliter sicut si essent pſentes. **A**ut q; notet pſentialitas a pte cognitoꝝ. ⁊ sic non oīa cognoscit pſentialiter ⁊ simul. qz nō oīa simul sunt in pꝛio genere ⁊ in suo esse. **V**elle igit cognoscere que deus solus certitudinaliter cognoscit absq; ipsius reuelatione pꝛinet ad diuinationem vbi interuenit opatio demonū. **E**t q̄uis id multis modis fiat. nos tñ hoc loco triplicem diuinationē confutandam videmus.

Prima est que fit p somnia

Scda q̄ fit p iucta mēdacia

Tertia que fit p astrologorum iudicia.

Prima ē diuinatio que fit per somnia. de qua dicit **Deuter. x. xviij. ⁊. xxvi. q. viij. ca. Non obseruetis. Nō inuentatur in te qui obseruet omnia. Notandum tamen q; somnia possūt tripliciter euenire.**

Primo a natura

Secundo a diabolo.

Tertio a deo.

Primo a natura ⁊ h̄ modo aliquā somnia hñt causam naturalē extra hoīem somniantē sicut ē influentia celi. cui⁹ ista

xiōne agit in hoīe dormire. ppter q̄tē omnū sensū ceteroꝝ qua fit vt q̄q; ex influētia planetarū frigubz ⁊ humubz videat alicui q; sit in itinere. et aquarū inundatio supueniat. vel q; sit in mari. aut in flumine ⁊ h̄mōi. **E**t q̄q; talia signa pñt significare pluuiā futurā que est effectus planetarū frigidorū ⁊ humidorū. **A**liqñ somnia hñt causam naturalem in hoīe somniantē. vt ē abūdantia diuersorū humorū. ppter qd medici dicūt esse intendendū somnijs infirmorū ad cognoscendū dispōnē in interiorē firmit. **N**ā q̄q; ex abūdantia colere somniant ignē rixas ⁊ lites ⁊ huiusmodi. **E**t abūdantia humoris melancolici somni aut casum ex alto. psecutionem inimicorū fugā ⁊ similia. **E**t abūdantia flegme somniant aquas nauigationes ⁊ huiusmodi. **E**t abūdantia sanguinis somniant volatū i altis ⁊ similia q̄ sūt quedā signa ad cognoscendas infirmitates pſentes ⁊ futuras p̄cauēdas. **R**ecitat galie q; qdā somniant sibi in ventrē fūdi piscē ardentē ⁊ estuari in igne picis eo qd colerā adustā nigrā ⁊ incēsz habuit in ventrē. ⁊ hāc cū surrexit a sōno emisit. ⁊ liberatus fuit. **A**liud ex^m ponit q; qdāz

dolens splenē cogitās qđ de/
 beret facere: sūmauit qđ minue
 ret se sup manū inter duos di
 gitos. i. auricularē z annularē
 Et cū vigilaret sic fecit z qua
 luit. ¶ Aliqñ somnia hñt cau
 sam volūtariū in hoīe somni
 ante. vt cū aliqđ cogitat vigi
 lando sup aliqđ re: postea d illa
 somniat. ¶ Scđo somnia eue
 niūt a diabolo illudēte. Nam
 pōt in somnis hoīb apparere:
 z illos illudere multipliciter si
 nō fuerint cauti. vñ legit in se/
 cūda collatiōe abbat; **Doy**
 si de quodā qđ frēnter illusus
 a diabolo sub specie boni an/
 geli sibi apparete. in somnis.
 Tandē et eius mādato piecit
 se in puteū. Et d qđā alio qui
 similis illusiōe seipz circūcidit.
 Et de alio qđ priū filuz more
 abrahe circūcidere voluit. idō
 caute incedendū. qz vt scribit
Ecclesiastes v. ca. vbi multa
somnia: ibi multe vanitates. z
Ecclesiastici. xxxiiij. c. Vltos
errare fecerūt somnia. ¶ Ter
tio somnia eueniūt a deo: qui
 vult aliqđ in somnis hoīb reue/
 lare. vñ **Gen. xxxviii. ca. vidit**
iacob in sonis schalā Et gen.
xxxvij. c. vidit pharaonē in sō
nis spicas z vaccas. Et Dan.
ij. ca. vidit Nabuchodonosor
 statūā. In quibz visionibz re/
 uelata sunt mysteria dei. Et

Matth. ij. c. Angelus dñi ap
 paruit in somnis **Ioseph** mo
 nens vt fugeret in egyptū. Et
 eodē. c. magi admoniti fuerūt
 in somnis ne redirēt: ad hero/
 dem. Et **Bonauen. in legēda**
brī Francisci narrat qualiter
 postqđ scūs frācisceus vestiuit
 illū militē nobile z pauperem.
 Nocte seqnti cum se sopori de/
 disse: palatiū speciosum z ma
 gnū cū militaribz armis cru/
 cis signaculo insignitis. is pro
 cuius amore militi egeno sub
 uenerat: dignatiua sibi reuela
 tione monstrauit. necnon visa
 oia sua fore militumqđ suoz si
 crucis xpi vexillū pstant assu/
 meret sub asseuerationis certi
 tudine reppromisit. ¶ De san/
 cta **Lucia** scribit in sua legen
 da. qđ dū oraret ante sepulchz
 beate **Agathe** obdormiuit. et
 vidit in somnis beatā agathā
 ī medio angeloz gēmis orna/
 tam: stantē z dicentē sibi. So
 roz mea **lucia** pgo deo deuota
 Quid a me petis qđ ipsa po/
 teris p̄dare cōtinuo matri tue
 nāz matri tue fides tua subue
 nit. z ecce sanata ē. Et sicut p
 me ciuitas cathaniensū subli
 matur a xpo. ita p te ciuitas si
 racusana decorabit. qz iocun
 dum deo in tua p̄ginitate has
 bitanciū pparasti. Sic **Con**
 stancia. filia **Constantini** vidit

in somnis beatam Agnetē. Et mater sancti dñici i somnis visionē habuit de bñs dñico. Et brūs siluester soci⁹ beati franci sciañq̃ eius sequeretur vestigia visionē in sōnis habuit de ora cone ingenti ⁊ imani quē franciscus fugabat. **V** Apud gentiles etiā multa rectātur reuelata in somnis. **Vñ** Valerius libro primo **Rubrica** d somnis concordans cum Suetonio. Narrat q̃ vxor cesaris vidit in somnis fastigiū domus labi. ⁊ cesarem in sinu suo tacentē multis vulneribus pforatū q̃ somnii atrocitate vehemēter exterrita eū rogare nō destitit. vt die proxima se a curia abstineret. Quia die postea viginti tribus vulneribus pforatus occubuit. Anno etatis sue 5m Suetonium sexto ⁊ quinquagesimo Narrat insup Valerius. q̃ Simonides poeta pēgre vadēs euz nauis in qua erat applicuissz ad lit⁹. ⁊ corp⁹ inhumanuz iacēs vidissz sepulture mādauit. Cuius bñficio is q̃ sepult⁹ fuerat motus nocte sibi in somnis apparuit. eūq̃ ne proxima die nauigaret monuit. Qui somno parens in terra remāsit. Illi vero qui inde decesserunt nauigātes in ei⁹ p̃spectu pcellis et fluatib⁹ absorpti sunt ⁊ suffocati. Ipse letat⁹ ē q̃ vitā suāz somno

q̃ nauis credere maluisset. Scūda ē diuinitas q̃ fit p inuēta mendacia. Finxerūt enī q̃dāmposce cognosci futura p auguria. dū ex p̃sideratōe motuum vel vocū ausū vel quorūcūq̃ aialiu futuros euēnis fortunū vel infortunū precognosci posse dixerūt. Pro q̃b⁹ dicitur ibo. **xxij** q̃. **xcv.** Qd instinct⁹ naturalis vñ mouent bruta ad suas operationes causari pōt duplici vñmō ex ea cā corporali. cū enī brutata nō habeāt nisi aia m sensitiuā cuius oēs potētie sūt actus corporaliū organoz subiacet corp⁹ aia dispositōi p̃tinentiū corporū ⁊ primordialiter celestiu. Et ideo nō p̃hibet aliquas corporū opatōes esse futuroz euēntum signa in q̃tum p̃formantur dispositōi b⁹ corporoz celestiu ⁊ aeris cōtinētis. ex q̃b⁹ proueniunt tales futuri euēntus. Sed in hoc sunt duo p̃sideranda. Priū q̃ huiusmodi opatōes nō extendentur nisi ad precognoscēda illa futura q̃ causantur p motus corporoz celestiu. Secūndū est vt nō extendantur nisi ad ea q̃ aliquāliter possūt ad huiusmodi aialia p̃tinere. Cōsequuntur enim per celestia corpora conditionem quandā naturalem. ⁊ instinctum ad ea q̃ eorum vite sunt necessaria sicut sunt imutationes q̃ sunt p ventos ⁊ pluuias ⁊ bimōi. Alios

uentus vel ex motu vel garris
tu alium precognoscere. vt ca
sus fortuitos et actus hoim p
tinet ad superstitionē. Alio mō
instinctus brutoz causatur
a causa spiritali. et hoc vel ex
deo vt fuit in coruo beliam pa
scentez cete ionam. deglutien
te. vel ex demone qui vñt apa
ritions brutoni ad implicādū
homines vanis opinionibus.
Ideo deuteronomij. xvij. ca.
dicitur. Non inueniatur in te
qui obseruet auguria. Qd aut
Ioseph dixit Gen. ij. c. p. dis
pensatorem suū q non esset simi
lis ei in auguriis sacra scdm
Aug. locutus ē loco nō serio.
xxvi. q. ij. c. Qd ait. Et forte h
reres ad opinionem vulgi q
sic credebatur de eo. Talia itaqz
auguria supersticiosa repudiā
da sunt. Sicut etiam gētilis ce
sar faciebat. Narrat qppe de il
lo Johānes solabrienſis in po
literatione li. ij. Quod nllō au
gurio nullane superstitione a q
cunqz incepto potuit reuocari.
Corrigit autem vt qñqz affri
tam proficiscēs i egressu nauis
prolaberet. verso itaqz in meli
us omic. Teneo inquit te affri
ta eāqz obtinuit. Idem refert
Suetonius et Frontinus li. i.
de re militari. Fuerunt et alij ar
tificioſo ingenio sortes pponē
tes quorum vsu ea que ventu

ra sunt precognosci posse assue
uerunt et cognosci quid agēdū
sit. et dicuntur tales sortes dū
uina torte vel ex capitulis quib
usdam scriptis in vna longa
charta cum filis pendentibus
ad illa capitula adligatis vel ex
quibusdam cedulis scriptis in
occulto repositis considerādo
quam quis accipiat. vel ex pro
tectione rasilorum scdm certa
puncta capitula designantia et
butusmodi de quibus. xxvi. q.
v. capit. Sortes. ait Leo papa.
Sortes quas patres dānaues
runt nll aliud qz diuinationes
et maleficia decernimus. Et
licet quidam dicunt illas sor
tes quibus vtunt fuisse ab apo
stolis inuentas. falsum tamen
dicunt. vt patet. xxvi. q. i. ca. l.
vbi materia ista diffuse tracta
tur. Ideo nō curo. sermonez in
hoc extendere cum tantū in
tendam diuinatorias sortes su
persticiosas execrari. Tertia
ē diuinatorio q fit p astrologorū
iudicia. Ipi eni qñqz igit se ad
iudiciādū v effectibz puenienti
bz a volūate dei et hūani libe
ri arbitrij dispositione. Et ad h
deueniēt qdā moderni vñt ve
nec cōedere audeāt nec pānos
nouos iduei. nec eqare at qz
dōestica negocia ageſſi icipe ab
scqz vaticinio astronomoz q si
dixerit pſpera euētura. q incipe

volūt illa incipiūt. si vero p̄tra
ritū ab illis desistūt. **O** singula
re stulticiā ducere vitā cū confi
dētia planetarū. Si hoc neces
sariū esset vnusquisq; cōqueri
posset de ipso optimo deo p̄dita
q; ab illo tā egregie rerū oīmīna
tura clamat **Aristoteles**. de^o et
natura nō deficiunt in necessa
rijs. **Astroz** noticiā repitur in
valde paucis. 7 q; cā p̄fiscitur
nō sunt vt in plurib; in illa p̄se
cti. **Sed** sint sicut p̄helome^o
vel **Habi** ambragel aut albu
masar. Dicāt mihi si hūana vi
ta regulāda ē fm cursuz astro
rū. **Quid** faciēt ppli. **Quid** ar
tífices. **Quid** agricolē. **Quid**
mercatores. qd clerici. qd reli
giosī. qd in liberalib; artib; et
theologia ac iure canonico 7 ci
uili tot eruditissimi hoīes q; p̄iū
ctiōne planetaz ignorāt. qui si
gna adhuc zodiachi nesciunt.
Nūqd in tenebris erāt omia
illoz opa. **Nūqd** astrologoz
studia sectari debēt. **O** p̄nitio
sum erroze 7 quē **Paul^o** ad co
locēs. ij. c. ait. **Omne** quod
eunq; facitis in x̄bo aut i ope
in noīe dñi n̄ri iesu x̄pi facite
Ad x̄pm itaq; aspiciendū ē nō
ad astra ad ipm recurrendū vt
dies 7 act^o n̄ros in sua pace dis
ponat. nō ad astrologos. **Ips**
us deniq; implozandū auxiliū
vt liberemur a p̄cullis iminen

tib;. **De^o** ip̄e vitā n̄ram guber
nat qui occidere pōt 7 viuifica
re. **Ips**e vtriq; nō fecit speras ce
loz 7 stellas vt hoī dñiarentur
ita vt hoīes in oib; suis morib;
7 opib; illarū p̄siderarēt influ
rus sed vt hoīm vsib; deserui
rēt. **Ut** enī inquit **Tho. i. p̄e**
q. lxx. **O**ysteriū luminariū ce
li explicat **Gen. i. c. p̄** tria q; con
cernūt hoīs vtilitatē. **P̄**rimo
enī puenit vtilitas ex ip̄is quā
ritū ad visum. q; ē directiū i opib;
b; qz nihil videtur nisi in lumi
ne. vt dicit **In. ij. de aia**. **Et** sic p̄
visum discernit vna res ab alia
Et quantū ad hoc dicit de^o fi
ant luminaria celi vt luceāt in
firmamēto 7 illuminēt terrā
Et si argueret q; nihil sit p̄pter
vilius se. qz finis ē nobilior his
q; sunt ad finē **Sed** luminaria
celi sūt nobiliora q; terra. ergo
nō sunt facta vt illuminēt terrā
R̄ndet **Tho. q;** in illuminatō
ne terre intelligit vtilitas hoīs
terrā ip̄am inhabitantis q; secū
dū aiam p̄fertur corp̄o lumia
riuz. **Nihil** tñ prohibet dici q;
dignior creatura facta est p̄pter
pter inferiorem nō scdm q; i se
p̄sideratur sed fm q; ordinatur
ad integritatē vniuersi. **S**e
cundo p̄uenit vtilitas homi
ex ip̄is luminariis quantuz
ad vicissitudines tempoz qui
bus 7 fastidium tollitur 7 valē

rudo conseruatur ⁊ necessaria
victu oriuntur. que non essent
si semper esset aut estas aut hy
ems. et quantum ad hoc dixit
deus. ⁊ sint in tempora ⁊ dies
⁊ annos. ¶ Tercio prouenit
utilitas cū ad oportunitatē ne
gociorū ⁊ operum in quantum
ex luminaribus celi accipitur
significatio pluuiosū temporis
vel serenit que sunt apta diuer
sis negocijs. Et secundū hoc
dicit. ⁊ sint in signa. s. corporali
um transmutationū non autē
eorum que dependent ex libero
arbitrio. Et licet sint causa hui
usmodi transmutationum ta
men dicuntur hic signa. vt oc
casio ydolatrie tollatur ab eis
qui in differenter omnia vt pre
dictum est astrozum virtuti et
dispositioni ascribūt. Ergo in
dicunt astrologi de naturalib⁹
effectibus a causa naturali pro
uententibus de eclipsi solis ⁊ lu
ne. de imbribus siccitatib⁹ vē
tis ⁊ similibus. Illa vero futu
ra que vel a deo vel ab hominis
voluntate dependent relin
quant ipsi deo qui cuncta gu
bernat. ⁊ cuius iudicio iusto es
tiam in presenti seculo bona vl
tima. prospera ⁊ aduersa homi
nibus accidunt. Dicit enim sapi
ens ecclesiastici. xi. capitulo. bo
na ⁊ mala. vita ⁊ mors. paup
tas ⁊ honestas. a dño deo sunt

vidi ego diebus meis iudicia ml
ta astrologorū. in q̄b⁹ ipsi morte
magorū viroꝝ determinabāt.
⁊ tñ alit̄ euenit vt in pluribus.
licet qñq; aliq̄s mortu⁹ fuerit:
qz mortalis erat sicut ⁊ omēs
moriemur. ¶ De sexto q̄rto pō
tifice maximo multa pñūciata
sunt ab astrologis falsa etiā a
p̄mo anno sue sanctissime co
ronatōis. Quidā vero i astro
rū periticia nō mediotriter eru
ditus quinq; iā elapsus est an
nus quo mihi secum familiarit
ter p̄fabulanti affirmatiue refe
rebat anno illo pontificē ipsum
morum. Quid securū ē expē
tia docet. Stent igit astrologi
in terminis nature ⁊ principi
bus suadeāt vt ad deū cōdito
rē stellaz semp recurrāt Quia
vt dicit sapiēs Ecclesiastici. ij.
c. Respice filij natiōes homi
nū qz null⁹ sperauit in deo ⁊ cō
fusus ē. ¶ Si q̄s ho obijceret
⁊ q astrologi multa p̄a p̄dicūt
q̄ aliorū cōem cognitionez exce
dūt. ¶ Rñdet Aug⁹. li. v. d. c.
ut. del. c. vij. dicēs. Nō imerito
credit cū astrologi mirabiliter
ml̄ta vera rñdent occulto insti
ctu fieri spiritūū malignorum
quū cura ē falsas ⁊ noxias opi
niones de astralib⁹ factis in se
rere humanis mentibus atq;
firmare non horostopi inspecti
⁊ notati aliqua arte q̄ nulla ē.

nec mirari quispiā debet q̄ de
mones futura contingētia ali/
qñ p̄dicere faciāt vel astrolo/
gis vel maleficiis z diuinis, qm̄
vtrūcūq̄ Bonauē. in. ij. di. vij. q̄
uis demones nō possunt per se
ipsos futura contingētia scire
certitudinaliter tamen frequē
ter vera prediunt. quia euen/
tuū futurorū in aliquo modo
p̄sciunt. Et hoc est quadripli
citer s̄m̄ augustinū sup̄ genesis
ad litterā. Aut em̄ sensus vel
ingenij acrimonia. aut multa
experientia. aut dolosa cautela.
aut aliena doctrina. Sen/
sus vel ingenij acrimonia. vt
qñ vident diligenter z p̄side/
rant ad quid inclinet affectio
nostra. vel que sint inducētia
vel retrahētia. Exp̄ientia tē
por. q̄ ex talibz viderūt acci/
dere talia. Dolosa cautela
qñ p̄ponūt aliquid facere z p̄/
dicūt quasi aliqd̄ sint facturi.
Aliena doctrina: qñ iusto
dei iudicio p̄mittunt addisce
re ab angelis. Quare ipsi de
mones futura cōtingētia p̄nt
p̄sumere. p̄babiliter: nō tñ cer
titudinaliter scire. Sic vt pu
to representare p̄nt absentia z
distātia q̄ ipsis ab alijs spiri
tibus velocissimis discurrētibz
sciūt. ita vt nec q̄s diabólico
misterio q̄ in remotis sūt mē
te cognoscat. Sicut factū sūt

iste recitat aul⁹ gel. li. iij. no.
atti. In q̄t em̄. Quo gaus ces
sar z gneus Pompe. die civile
bellū signis collatis in thessa
lia p̄fluxerūt res accidit para
uij in trāspadana italia memo
ria digna. Corneli⁹ qd̄ a sacer
dos z loco nobilis z sacerdo/
tj religionibz venerandis z ca
stitate vite scūs repente mora
mēte p̄spicere se p̄cul dixit pu
gnā accerrimā pugnari. Ac bi
de alios cederet alios vigeret. cede
fugā tela volātia. istauratōne
pugne imp̄ssione gemitus per
vulnera. p̄nde vt se ipse in pre
lio versaret corā videre se se vo
ciferat⁹ ē. Ac postea subito ex
clamauit cesarē vicisse. Ac cor
nelij sacerdotis ariolatio leuī
tū qd̄ visa ē z vecors magne
mor admirationi fuit. q̄ non
modo pugne q̄ in thessalia pu
gnata ē. neq̄ p̄lij exitus q̄ erat
p̄dicē⁹ idē fuit. Sed oēs q̄q̄
pugnādi reciproce vices z ip̄a
exercitiū duoz p̄stictatio va
ticināt. motu atq̄ p̄bis ip̄sen
tata ē. hec aulugel. nō igit de
monū sūt q̄rēda p̄silia siue vt
p̄cognoscantis futura. siue vt
sciāt distātia. Deo ista sūt re
linq̄nda. z ab ipso semp vt p̄/
dictū ē in cūctis exercitijs z ac
tibz auxiliū expetendū.
Qd̄ sup̄sticiosa ē obseruan
tia carminū z portationis bz

uū atq; temporū.

Capitulum secundū.

Ecūda supboz supsti

tio dī obseruationis.

Sūt quidē aliq̃e su
p̃sticiose obseruatiōe q̃ abijciē
sunt ⁊ amouende ne in illis fi
at iniuria ⁊ irreuerentia altissi
mo deo possunt autē hec diuidi
in tres p̃ncipales.

Prima dī incantatiōis.

Secūda breuiū portatiōis

Tertia t̃pis portatiōis

Prima obseruatiō dī incā
tatiōis. **F**unt em̃ a plerisq; i
cantationes ⁊ carmina ad sa/
nandas infirmitates ⁊ vulne
ra. p̃ quib; dicit sanctus tho.
xxi. q. xvi. Quod in his que
fiunt ad aliquos effectus idu
cendos. cōsiderandū est si illa
hnt vel putant habere p̃tutes
naturale ad p̃ducendū tales
effectus. ⁊ tūc non erit supstici
osū neq; illicitū vti talib; causis
puta si q̃s teneat super se iaspī
dē p̃ restrictiōe sanguis ⁊ simi
lia. **S**i autē nō videatur q̃ illa
possint naturalit̃ illos effectus
causare. sed per adiunctionez
aliq̃uoz caractez vel nominū
ignotoz. vel alicui⁹ vane ob
seruatiōe expectat. ille effectus
erit supsticiosū ⁊ illicitū. vnde
Aug. xxvi. q. ij. ca. illud ait.
Ad gen⁹ supstitionis p̃tinent
oia remedia q̃ medicos disci

plina p̃dennat. siue in incan
tationib; siue in quibuscunq;
scripturis quas caracteres vo
cant. **E**t l; expiant hoīes mul
tos effectus in huiusmodi ob
seruantis; tamen non licet eis
vti. quia opere demonū fiunt
vt dicit **aug.** xxvi. q. v. c. nec
miz. colligere tñ herbas cum
symbolo vel orōe dñica ex de
uotione siue aliq̃ supstitione ⁊
ea vti. nō reprobaf̃ fm̃ **Ray.**
Dicit etiam **Basil.** de incarmi
natiōib; q̃ si nūl supsticiosū di
cunt vel faciūt. sed tñ vtunt
licitis p̃cibus ⁊ adiurationib;
sicut p̃ passionem ⁊ crucē xp̃i ⁊
hui⁹. nō credit q̃ peccent mor
taliter nisi fecerint hoc post p̃
hibitionē ecclesie illis sacram
⁊ nihilominus phibendi sunt
viri ⁊ mulieres a talibus. q̃a
multa inutilia solent misceri.
⁊ supsticiosa. **S**icut ego ista
qñq; perquirens ⁊ incantrices
aduocans caritatiue multas
fatuitates inueni. **Q**uedā
vetula fulginei succurrebat h
modo mulierib; quibus lac p̃
filijs ablactandis deficiebat.
In ortu solis illas p̃sus soles
iubebat hec p̃ba dicere. **D**io
te salue! sancto arboze q̃le de
alto monte venite. al mio pec
to lacte adducite quāto basta
nō quāto potēti. **Q**uedā alia
tuderti incipiebat suū carnē.

Alinome sia de xpo e de san/
cto damiano e de san benedi/
cto che fo medico de xpo zc.
Alij incantant pcullos ferro. et
dicunt. Tre boni fratri anda
uan p la via trouano xpo con
sancto maria. Et sequitur po
stea. nescio que yba falsa e ri/
diculosa. Sūt p similia carmi
na plena stulticijs imo falsita
tibz qbus maior adhibetur fi
des qz orōni dñice. nā incan/
tatores z incanterices lz pmit/
tant. **P**ater noster cū **A**ue ma
ria. quia venena nō dant nisi
melle circūlūta tñ tenētz opi
nant q virtus sanitate indu/
cens sit in illis carminibz stul
tis. **¶** Quedā verula incanta
trix occurrebat infirmitatibz
ai aliorz brutoz equoz. s. asino
rū z similiū que post **P**ater no
ster z **A**ue maria. dicebat i au
re animalis secrete. Si sani sa
ni sūt nō te mangiano li caui. **¶**
Quedā alie incantatiōes fiūt
ad nocumentū hominum z q
aliqs paulatim consumatur.
z q quis no possit cognoscere
ypozē z similia que dicunt ma
leficia. Et dicit aug⁹ xvi. q.
v. c. nec mirū. q turbant men
tes hominū minus confiden/
tū in deo. **¶** Secunda obser
uantia dicit breuiū portationis
de qbus dicit **T**ho. vbi s. q
circa huius breuia cauendū e

ne repiatur in eis aliquid sup
sticiosum. **P**rimo vt non sit
ibi aliquid ptinens ad inoca
tionē demonū. **S**cdō vt non
ptineant noia ignota. **T**ertio
q nō ptineāt aliqs falsum. q
sic eius effectus nō posset expe
ctari a deo qui nō est reftis fal
sitatis. **¶** Quarto cauendū ne
cum verbis sacris ptineantur
aliq vna. puta caracteres scri
pti z huiusmodi signa pter si
gnū crucis. **¶** Quinto vt spes
non ponatur in modo scriban
di vel ligandi. puta q scribat
in carta virginea vel i ortu so
lis. vel dñ legat euangelium. vel
ligetur cū tor filis. vel appēda
tur per virginē. vel q a nullis
debeat videri. q oia supsticio
sa sunt. xvi. q. v. c. nō lz. **¶** Dic
etiā **B**asil. q illa breuia in qbz
dicit q si qs ea portauerit nō mo
riet in igne aut in aqua zc. nō
sunt portanda. nam vt dicit
Brego. xvi. q. v. ca. Si quis
ariolos aut incantatores ob/
seruauerint. aut filaterijs vsus
fuerit anathema. Sic filaterie
dicunt cedule z breuia. **¶** Vere
liqis bruatē sanctoz viciū
Tho. q si ex deuotione porte
tur z cum reuerentia sine aliq
superstitione licitū est. **¶** In hu
iusmodi itaqz breuibz supsti
cio ois vitanda est. z possi
mū quia in illis vt in pluribz

multa mendacia continentur
 et vana. Audui ego quosdā
 frēs ordīs mei narrātis q̄ qdā
 frater Vincencius socius san-
 cti Bernardini dum audisset
 confessionē cuiusdam q̄ breuē
 vni sup se deferebat petiuit
 eo quid in illo recōtinebatur
Luncq̄ ille dixisset se nescire lē
 p̄cio illud emisse a quodam a-
 quo instructionem habuit ne
 breuē illō aut ipse legeret aut
 a quo cuiq̄ alio inspicī sineret.
 Ipse frater Vincencius vir ob-
 tinuit ut ipm videret: Apra-
q̄ cedula iuenit ibi scripta hec
 p̄ba. Dogliate el capo chī do-
ler ti sole. dogliate ad ti e achi
 ben ti vole dogliante li occhi e
 doglianti li denti. dogliate el
 corpo insieme con lo ventre.
 vanne al mare e fate incanta-
 re. che centomilia diuogli te
 possano porrare. Tertia ob-
 seruancia dicitur temporis de-
 terminationis qua obseruant
 determinari dies et determina-
 ta tēpora. Quod si fiat ex cau-
 sa naturali sicut faciunt medi-
 ci in dando medicinas et inci-
 sores arborū et nauigantes ac
 huiusmodi ut q̄ bene est. In-
 quit em̄ Quili. de remedio
 amoris. Temporibus medi-
 cina valet data tempore p̄sūt
 Et data nō apto tempore vi-
 na nocent. Si p̄o tempus ob-

seruetur non ex aliqua cā cor-
 porali naturali. sed falsa opio-
 ne. ut cum quis putat aliquos
 dies fortunatos et aliquos in-
 fortunatos: supstitiosum est et
 frivolum. Unde si quis vtrū
 herbis collectis in mane ascē-
 sionis. vel balnear se in nocte
 sancti Johannis baptiste. vel
 in kalendis non vult aliquid
 dare et similia que oīno vana
 sunt. Unde Aug. xvi. q. vii
 c. non obseruetis. Non obser-
 uetis dies qui dicuntur egi-
 ptiaci aut kalendas ianuarij ī
 quibus cantilene quedā et cō-
 messationes et ad inuicem do-
 na donantur. et apostolus ad
galatgas quarto ca. Dies ob-
seruatis et menses et annos: ti-
meo ne forte sine causa labora-
uerim in vobis. Hagister in
 historia scholastica dicit q̄ di-
 es egyptiaci dicuntur. quia in
 his passa est egyptus. ob quod
 voluit mater ecclesia illos in
 kalendario ponere ut diuina mi-
 racula nobis exemplo sint.

Dathematici vero dicūt
 q̄ peritissimi egyptiorū astrolo-
 gi quasdam constellationes
 nociuas humanis actib; ī sin-
 gulis mensibus deprehenderūt
 quarū cōstellationū pūcta vūl-
 gus ppter imperitiā vitare nō
 poterat. Quap̄pter cautus
 est ut tota dies obseruet ppter

horam illius abhominabilis
lucis idest diei. Et hoc obser
uari phibitus est.

Quod multi sunt diabolo
conferati respōsa ab eis i ima
ginibz qrentes vel illos restrin
gentes et nōnulli exisse pficen
tes.

Capitulū tertiū.

Tercia supsticio dicitur cō
federationis. Sūt eti
am hodiernae die et vi
ri et mulieres diabolo quadaz
familiaritate pfederati. qd qd
de fieri pōt tripliciter.

Primo p imaginū formatiōz

Secundo p diaboli iclusionē

Tercio p expssam pfessionē

Primo per imaginū forma
tionem. vnde enī inquit **Johā**
nes solobriensis in policroato
ne. li. ij. **Ad** tantā quidā pue
nerūt insaniam vt ex diuersis
stellarum positionibus dicāt
imagines ab homine posse for
mari que si per interualla tem
porū et quadam ratione ppo
sitionum in constellatione ser
uata formetur stellarū nutu re
cipiet spiritū vite. Et consule
tibus occulte veritatis mani
festabit archana. **Sed Tho.**
vbi s. dicit q tales imagines
habent effectū nō a corporibz
celestibus: sed a diabolo. **S**e
cundo. aliqui diabolo conse
dunt per illius iclusionem
dūm illum iclusiū et restri

ctum detinent in ampulis et q
busdam artibus ab eo respon
sa suscipiunt. **S**ed miratur
quidam quomodo diabolus
vel detineri vel includi possit
cum sit spiritus admirabilis
virtutis sū naturam cui ma
teria et iporalis obedit ad mo
tum localem sicut et angelis san
ctis. vt aug⁹ docet li. iij. de tri
nitate. **A**d quod responde
mus q demones cōstringi sic
possunt et detineri imperio et
potestate pncipum tenebrarū.
Nam vt etiam scripsi in tract
atu de timore iudiciorū dei.
Inter demones est platio. qd
pbatur per glo. super. xv. cap.
ad corinthios. que dicit **Quā**
diu mūdus durat angeli an
gelis: hoies. hominibz: demo
nes demonibz psumt. et vt in
pma parte. q. c. x. **D**emoniū q
dam naturali ordine sub alijs
constituūt. vnde et actiones eo
rum sunt sub actibz spūorū. et
hoc est qd rationem plationis
facit. vt. s. actio subditi subda
tur actioni plati. **P**relatio vō
demoniū nō fundat sup eorū
iusticia. sed sup iusticia dei et
eā ordinantis. **E**t concordia
quāquidā impant quidā obe
diunt nō ex amicitia: quā inter
se habeant. sed ex cōi nequitia
qua hoies odiūt et dei iusticie
repugnant. **S**icut etia ppiū

ē hominū ipſorū vt eis ſe ſubij
 ciant ad propriam nequitia exē/
 quendā quos potiores viribz
 ⁊ malitia vident. ⁊ q̄ ſupiori/
 bus inferiores ſubdantur nō
 eſt ad bonū ſupiorū. ſed magis
 ad malū eorū. quia cū mala fa
 cere maxime ad miſeriā ptine
 at p̄ſe in malis: eſt eſſe magis
 miſer. hec **Tho.** Incluſio er/
 go demonis vel detētio vel q̄
 liſcung conſtrictio ſit diabo/
 lica fraude vt ſic homines cū
 diabolis puerſando ſeparent
 a deo. ⁊ ad malū aliq̄d perpe/
 trandū inducantur. **T**ertio
 aliqui diabolū p̄federant p̄ ex
 p̄ſam p̄feſſione ſicut fecit ille
 iuuenis de quo ſit mentio in le
 genda ſancti Baſilij. Et vt
 noua recitē que ego vidi ⁊ au
 diui dicā. In ciuitate albēge
 vltra ianuā verſus maſſiliam
 me p̄ſente vetula vna torque/
 ri fuit iuſſa que longo t̄pis ſpa
 cio nullo videbat dolore ter/
 reri. Suſpenſa q̄ppe in eculeo
 brachijs poſt terga vel mani
 bus colligatis intrepida. quā
 ſi deridebat tormenta. Facta
 aut̄ aſperſione aque benedicte
 ſup̄ eā. ⁊ ſtola benedicta ip̄oſi
 ta collo eius vir ad duos di/
 gitos eleuata ſup̄ terram cla/
 mare cepit. Heu heu. ſuſtine/
 uete deponite me in terram. ⁊
 dicā veritatē de q̄bz interroga

bitis. Tūc vicarius ep̄i inter
 rogauit eā. Habes ne tu cum
 diabolū maledicto cōmercū
 Que r̄ndit vtiq̄ habeo. ⁊ ipſe
 meū erat pauloante. cui⁹ au
 tilio tormenta veſtra non me
 ledehāt. At vbi res iſte ſacre
 delate ſunt mor me relicta dū
 ceſſit. Interrogauit rursus eā
 quomodo ſibi diabolū fami/
 iare feciſſet. At illa. Cū ego ī
 iuuentute mea nupſiſſem inue
 ni in domo viri mei frat̄r ei⁹
 ſacerdotē mihi moleſtū ſatis:
 ⁊ in oibz ſemp̄ p̄iū. Quada/
 p̄o die dū p̄bis ⁊ clamoribus
 ei⁹ remāſiſſe aſſicta ī domo
 ſola p̄ſiſtere ducta deſp̄atioe
 clamare cepit. O diabole ve
 ni ad me ⁊ ſer auxiliū tuū. O
 diabole vbi es. In hec p̄ba
 aſtitit ibi in ſpecie iuuenis cū
 cornu tū in ſtore Dixitq̄ mihi
 Quid vis aut qd̄ q̄ris. Ego
 p̄o vt mihi ſuccurras r̄ndi il/
 le p̄o ſubdidit. mittā ad te ve
 tulā vnā. ſi qd̄ illa ſuaſerit fa/
 cies hū tibi erit. Et his dictis
 euauit. In ad modicū ſupue
 nit vetula illa q̄ cruce in terrā
 ſignata ſuaſerit vt ſup̄ illā po
 nerē dext̄r pedē. Quo facto:
 dicas inq̄t. ego ex hac hora ab
 renūcio ieſu xp̄o ⁊ ſcis ei⁹: re/
 nūcioq̄ parti padīſi quā mi/
 bi ī baptiſmo pollicit⁹ fuerat
 corpus ⁊ animā meā ſub di

aboli potestate repono. **H**ec cū
dixissem, diabolus ille qui mi-
hi primò apparuerat affuit. Cō-
fortauit me et mecū ꝑcubuit ex
pre posteriore in vase tñ debito.
Requisiuitqꝫ ꝑmissionē meaz
vt ebdomada qualibet aliquē
virū vel mulierē offenderē fecit
qꝫ mihi dare purueres ꝑcritos
ex cordibꝫ et testiculis infantū
cū quibꝫ hab. rē tāgere quoscūqꝫ
qꝫ possem. **T**erigi multos et ꝑ-
ierit. **S**epe ad ludū noctūno tē-
pore accessi in quo ꝑsuevit mal-
titudō maxima demonū et ho-
minū ꝑcipue et ꝑo maiore ꝑre-
muliez ꝑuenire. **T**eraui nocē-
re illi sacerdoti nec potui qꝫ dī-
uinū exsoluebat officiū. **H**is
annis cū diabolo ꝑuersata suz
et ꝑetm istud nunqꝫ volui con-
fiteri. **H**ec cū audissem ego qui
ad eā exhorui facinꝫ altera ex
ꝑreleratus sum audire tam stu-
pēda secreta. fidē nrām certisqꝫ
cātia. **P**ost illā adducta su-
it quedā puella qꝫ ꝑfessa est tñ
publice qꝫ appria matre sedu-
cta eandē quā verula fecerat ꝑ-
fessionē. **V**irū autē ad ludū no-
cturno tpe realiter accessissent.
aut a diabolo deludebātur. ne
scio qd dicā. **N**a fatabātur ille
vere et realiter illis spectaculis
affuisse. **S**ed augꝫ videt om-
nia ista impurare diabolice il-
lusioni. **M**ulta sunt igit qꝫ dia-

bolus facit vt seducat aīas et se
in supstitiōibꝫ faciat venerari
Fugiamꝫ eū adoremꝫ qꝫ semp
nomē sanctissimuz dñi nrī iesu
xpi qd laudabile est et gloriōsū
ꝑ infinita scēla scēloz. **A**mē
Feria scda tercie ebdomade
De supbia infidelū idolatraz
Sabumerbanoz et iudeoz.
qꝫ oēs moriūtur eterna morte.

Sermo decimus sextus.

In peccatore
stro mortem. **S**ba
sunt redēꝑtois nrī
Johānis. viii. ca. 2.
euāgelio hodierno.
Indurauerut cor suū iudi ꝑt
supbiā eoz et noluerūt in tpm
credere. **Q**uāto ꝑsecuti sūt
lū in impetu furoris sūt et nun-
qꝫ queuerūt quousqꝫ crucꝫ ꝑa-
ribulo affixū occiderūt. **I**de-
co venit ira dei ꝫ populū illuz
et tpe Sespasiant et tici passus
est famē cedes vñera et ciuitas
tis destructionē. **S**ed ꝑter il-
la tꝑalia mala oēs iudei et qui
libet alij infideles moriantur
morte gehenne. **H**oc iesus xps
cōminatus ē ipsis curꝫ sba res
splendēt luce veritatꝫ. **I**carco
in ꝑnti sermone ꝫ supbiā infi-
delū dicemꝫ quos diuina iusti-
cia puniet eterne morte. **D**istū-
guemꝫ aut triplicē infidelitatē.

Prima ē ydolatrariū.

Secūda mahumetbanorū.

Tercia iudeorū.

Quod ydolatre a deo reproba-
ti sunt ppter illoz supbiā ⁊ d' ori-
gine ac dilatatōe ydolatrie ⁊ d'
grauitate illi' peccati.

Capitulum primum.

Prima ē infidelitas
ydolatrax. hi ppter
eorū supbiā a deo re-
probatī sunt q' diu-
nū honorē creaturis exhibere nō
crubuerūt. vt enim inq't **Tho.**
2^a 2^a q. 94. c. iij. Idolatria ē cū cul-
tus diuin' exhibet creature re-
p'sentate p aliquē sensibiles for-
mā seu figurā que dicit' ydolu.
Ad quod plen' intelligendū
p'siderem' de ydolatria tria.

Primo originatiōe.

Secūdo grauatiōe.

Tercio dilatatōnem.

Primo p'sideremus de ydo-
latria originatiōe. vñ scz origi-
nauit hec venenosa pestis. et
vt refert **Tho. vbi. s. triplex il-
lus p'ncipal' inueniūtur origo**

Prīa fuit dei incōsideratio.

Secūda hoēm extrinsecus.

Tercia affect' inordinatio.

Prima ydolatrie origo fuit
dei incōsideratio. Nā homines
illoz t'p'm p'siderātes magnitu-
dinē creaturaz nō ascendebāt

ad p'sideratiōē creatōis illarū
sed i'p'sis creaturis diuinū ho-
norē dederūt. vñ **Eusebi' p'p'm
phili libro primo de euangeli-
ca preparatiōe ait.** Egypcios
serunt oīm cum in celum ocu-
los sustulissent motū ordinē ⁊
quantitatē celestiu corporū ad-
miratos solem ac lunam deos
putasse. Et **Lactantius libro
secundo inquit.** Philosophi
steice discipline in ea sunt opi-
natiōe versati vt omnia celestia
corpora in deorum numero ha-
benda esse censeant. Quos ta-
men ipse non ab re cecos vocal'
deliros ⁊ ineptos. quoniam vt
scribitur ad **Romanos primo
capitulo.** Inuisibilia dei a crea-
tura mundi p ea que facta sūt
intellecta conspiciuntur sempit-
terna quoq' virtus eius et diui-
nitas. ⁊ **Sap. xiiij. capitulo.** A
magnitudine speciei et creatōis
re poterit creator hoīum cogno-
sci. Hinc virgo illa sanctissima
katherina redarguens **Maxē
tūm imperatorem dicebat.**
Quare congregasti in cassum
hanc multitudinem ad colen-
dam stulticiā ydolorū? Vi-
raris templum hoc manu ar-
tificum operatum. miraris or-
namēta pretiosa que vehit pul-
uis ante faciem venti erunt
Dirare potius celum ⁊ terrā
⁊ mare. ⁊ omnia que in eis sūt

Dirare ornamenta celoz soles
videlicet lunā ⁊ stellos. **D**ira
re famulatū eoz qualis a mun
di instio vsq; ad finē die et no
cte currunt ad occidentem ⁊ re
deūt ad orientē ⁊ nunq̃ fatigā
tur. **E**t cū hec aia aduerteris
interrogare discce quis sit eoz
patrator. **C**ū autē illum ipso
donate intellexeris. nec illi si
mille inuenire valueris. ipsum
adora ipsuz glorifica. **I**pse enī
est deus deorum ⁊ dñs domi
nantium. **N**on sic fecerūt ydos
lare illi. sed vt dicit paulus ad
Romanos primo caplo. **D**u
tauerunt gloriā incorruptibi
lis dei in similitudinē imagi
nis corruptibilis hominis et ſ
pentis. quia ad tantam eccleſia
rem deuenēit q̃ babiloni ad
rauerunt draconem pro deo. et
egyptij bouem ⁊ hircum. vt di
cit Nicolaus de lira sup isto ca
pitulo. **S**ecunda ydolatrie
origo fuit hominuz extimatio.
Nam estimantes homines illi
prestantiam ⁊ excellentiaz alio
rum illos putauerunt deos q̃
bus mortuis diuinos dederūt
honores. **E**t de hoc ita scripsit
Cicero in libro de natura deo
rum. **I**nſcepit autem vīta ho
minū consuetudoq; cōmunit.
vt beneficijs excellentes viros
in celum fama ac voluntate tol
lerent. **H**ic castor. hinc pollux

hinc esculapīus. hinc hercules.
hinc liber hic ille. que verba po
nuntur a Lactantio libro diu
narum institutionum. **Q**ui le
quitur cōmemorans qualis co
luerunt egyptij. **I**ſidem **P**au
ri tubam **M**acedones cabiriz
Pentyrānū. **L**atini famū **S**a
buni rāctum. **R**omani quiri
nū. **A**thenienſes minervā **S**a
mij iunonem. **P**asij venerū
mij vulcanum. **N**arij liberū.
Delphici apollinem. **E**t ſequi
tur poſt **L**actantius illos q̃ ſ
periti ⁊ inſipientes tanq̃ deos
⁊ nuncupant ⁊ adorant. nemo
eſt tam inconfideratus. q̃ non
itelligat fuiſſe mortales. **Q**uo
q̃ aliq̃s inq̃t dñi crediti ſunt **A**
miz q̃ reges maximi ac poten
tiſſimi fuerūt ob merita ſua p
tutū aut numerū aut artū reg
taz cū cari fuiſſent his q̃b im
pentauerāt ⁊ in mēoriā ſunt cō
ſecrati. **Q**uod ſi q̃s dubitet res co
rū geſtat ⁊ facta cōſideret. q̃ vni
uerſa tā poete q̃ hīſtorici vete
res p̄diderūt. hec ille aug⁹. li. ij. de ci. dei. c. v. narrat **R**o
mulo qualiter fabuloſa adula
tio p̄hibet illū in celo receptum
Scriptores enī quidā verum
humanaz aſūt illū ppter feroc
tatē a ſenatu diſceptū ſubornaz
tūq; neſcio quē ſulū proculū q̃
eum ſibi apparuiſſe diceret cū
q̃ p̄ſe populo mādaſſe romāo

ut inf. numina coleret. eoq; mō
 p̄p̄t̄ q; 3 senariū itomesceret cepat
 rep̄sū atq; sedatū. Acciderat ei
 2 solis defectio quā certaratiōe
 sui cursus effectaz imperita ne
 sciens multitudo meritis romu
 li tribuebat. Quasi vero si lu
 cius ille solis fuisset magis ido
 credi deberet occisus ipsumq;
 scelus auersione etiaz diurni lu
 minis indicatū. Sicut reuera
 factum est cum dominus cru
 cifixus est crudelitate ac impie
 rate iudeorum. Quaz solis ob
 scurationem nō ex canonico sy
 derum cursu satis ostendit q; tūc
 pasca erat iudeorum. Nam ple
 na luna pasce solenitas agitur.
Regularis autē solis defectio
 nō nisi lune fine contingit. Sa
 tis 2 Cicero libris de republ̄
 ra illā inter deos romuli recep
 tionē putatā magis significat eē
 q̄p̄ sacrā. Idē dicit Cicero in i
 uectiuis. Et in dialogo ad hor
 tensiū romulū asserit intemp̄rū
 Tertia origo ydolatrie fuisse
 affectus inordinatio. ut enī dicit
sap. xliij. c. Acerbo luctu dolēs
 p̄ cito rapit filij fecit imaginēz
 2 illū q; tanq; hō mortuus fue
 rat tanq; deū colere cepit. 2 licz
 in quadā cronica legerim q; nē
 broth q; edificauit turris babel
 p̄p̄fusione linguaz irāsces ad
 p̄as docuit illos colere ignem
 An qd ad itamarū cultū qdaz

dicūt q; nūq̄ fuit prim⁹ inuētoz
 hic s̄m iustitiū fuit fili⁹ bel⁹ as
 sirioz regis. q; bel⁹ duz rex erat
 babilonis intrauit assinam s;̄
 paz obtinuit in ea. Quo mor
 tuo nūq̄ illā totaz occupauit. re
 gnauitq; ānis q̄nquaginta duo
 b. 2 ut refert Aug. li. xvi. d. ci
ut. dei. c. xij. Belus regnaue
 rat annis sexagintaq;ns. Et
q̄n nūq̄ hēbat in regno habebat
quadraginta tres ānos natus
est ab zabā. s. post diluuiūz exas
ctis ānis mille septuaginta duo
b. ut ponit Aug. libro p̄faro.
c. x. Anno p̄oan p̄ritam romā
 millesimo ducesesimo. Por
tuo itaq; belo ninus in solaciū
 doloris fieri fecit imaginēz pa
 tris cui tantam exhibebat reue
 rentiā ut pro inde homines re
 gionis illi diuinos daret beno
 res. Cuius exemplo alij cep̄t
caris suis mortuis imagies de
dicare quod cernentes demōes
ceperunt i imaginibus illis da
re responsa. Inde postea qui
 dam per artem quandam ne
 phariam fabricabant imagi
 nes que virtute demonum hab
 ebant aliquos effectus. scz da
 re responsa 2 remedia sanitatū
 propter quod putabant homi
 nes aliquid deitatis esse in ip̄is
 2 hec fuit opinio hermetz terme
 gisti. ut pōit aug. viij. de ci. dei.
De imaginib; xpo xpi et beate vir
 l iij

ginis ac sanctorum suo loco dice-
mus. ¶ **S**ecundo consideremus de
idolatria dilataciónem usque ad
predicationem apostolorum a deo
hec penitencias inualuit quod pene omnes
nationes inuoluit excepta na-
gente populo hebreorum. ut scri-
bit augustinus li. v. de ciuit. dei. c. xij.
Et omissis alijs romanos in-
spiciamus quod tot presumptuosa tem-
pla deorum suis fabricauerunt ut
etiam eorum relique in ruinis conti-
nue videri possint. Quid plu-
ra. ut Leo papa scribit in quo-
dam sermone. Cum roma omnibus
pene gentibus dominaretur omnia
seruebat erroribus. et ad tantas
infantiam deuenierunt ut singulis
quibusque rebus singulos propone-
ret deos. ut augustinus refert li. v. de
ciuit. dei. c. xxi. et ut idem ait li
bri. iij. c. viij. Colebant deorum
voluptas a voluptate appella-
tam. Deam libentiam cui nomen
est a libidine. Deum vagitantem
qui infantium vagitibus presidet
Deam cuninam que cunas eorum ad-
ministrat Deam iustinam que pesti-
turi. Deam collatinam que est domina
collum. Deam valloniam que dice-
batur dea vallium. et in. c. xij. no-
minat dianam deam siluam. Le-
rere deam frumentorum. Viner-
uam deam ingeniorum. Lucinam deam
parturientium. Numeriam que do-
ceat numerare. propterea li. ij. dicitur
in. dei. c. xxi. sic exclamat. ¶

indoles romana laudabilis.
¶ **O**pportet gentes regulo-
rum sculptionum fabricatorum. et ista. No-
lite deos falsos fallacesque red-
dere. Abiice potius arces prece-
ne in veram emicans libertatem.
Non sunt deum maligni sunt spiritus
quibus eterna tua felicitas pena
est. Non tam innoceat troianis a quibus
carnale originem ducis arces vi-
detur inuisse romanos que isti
demonas quas adhuc deos
putas omni generi hominum sedes
inuidet sempiternas. hec ille.
¶ **P**ost predicationem apostolorum
gentes pillos edoceat ritibus ido-
latrie reliquerunt. ita ut hec la-
bes tam per illos quam alios mini-
stros christi sequentes penitus sic
deleta. et in urbe maxima etiam
gelium christi resplenduit ubi usque
in presentis christus deus colitur dei et vir-
ginis filius. ¶ **T**ertio conside-
remus idolatrie grauaciones
Est quidem peccatum grauissimum
ut inquit theodorus. ubi s. n. glo. sup.
xv. ca. Leuitici. ubi tractatur de
imudicia mulieris parentis
fluxum sanguinis dicit. De pec-
catum est imudicia aie. sed id ola-
tria maxime. Afferit autem theodorus.
quod grauitas alicuius peccati potest
tendi dupliciter. Uno modo ex pre-
teritis peccati reuoluit peccatum idola-
trie est grauissimum. Sicut enim in
terrena re publica grauissimum
videtur quodque honore regum alia

q̄ p̄o regi tribuat. qz quantū i
 ipo ē torū ordinē republice p
 uertit ⁊ p̄fundit. Ita grauissi/
 mū ē pctm cū q̄s honore deo
 debitū exhibet creature. Se/
 cūdo pōt attēdi grauitas pcti
 et pte peccātis. sicut grauius
 peccat ille q̄ peccat scienter q̄
 q̄ peccat ignorāter. ita aliqua
 pctā p̄nt ēē grauiora ppter ma/
 iorē p̄emptū peccātis ⁊ fm h
 nihil p̄hibet graui⁹ peccare he/
 reticos quo scienter corūpūt si/
 de quā accepit q̄s idolatri ig/
 norāter peccātis. **S**ed obij/
 ciet aliq̄s ptra occa p̄mo quia
 pessimuz optimo opponit fm
 p̄lm. viij. ethicoz. sed cult⁹ in/
 terior q̄ p̄sistit in fide sp̄s cha/
 ritate ē melior q̄ cult⁹ exterior
 q̄ infidelitas desp̄atio ⁊ odiuz
 dei q̄ opponit cultui interiori
 sūt grauiora pctā q̄ idolatria
 q̄ opponit cultui exteriori. Se/
 cūdo rāo aliqd pctm ē graui/
 us q̄nto magis ē ⁊ deu; s; ma/
 gis ē ⁊ deu; blasfemia vel ipu/
 gnatio fidei q̄s idolatria q̄ cul/
 tū dei alijs exhibet. q̄ grauius
 peccat blasfemās ⁊ eū ⁊ fidem
 ei⁹ ipugnās q̄s idolatria. Ad/
 p̄mū rīder tho. q̄ idolatria p̄/
 supponit interiorē infidelitatē
 ⁊ addit exteri⁹ in debitū cultū
 S; p̄o sūt extior t̄m idolatria
 abls interiori infidelitate ad/
 dit culpa falsitatis. **U**n repro

bat opinio **Senecē** de q̄ asserit
 aug⁹ li. vi. de ci. di. eū tenui/
 se latrīe cultū exteriorē idolis
 exhibendū nōstanq̄ debitū et
 p se bonum. sed tanq̄ vulgari
 p̄suetudini p̄sonū. **E**t hūc er/
 rore secuti sūt qdā heretici spu/
 rantes q̄ tpe p̄secutiōis licent
 idola exteri⁹ colere fidē in mē/
 te seruādo. **S**ed h ē falsū. qz si/
 cut mendaciū p̄nciosus est et
 mortale cū q̄s p̄bo retulit ali/
 qd ⁊ p̄tate fidei. Ita p̄ncio/
 sa falsitas ē cū q̄s cultū exteri/
 ore deo debitū exhibet creatu/
 re. **I**deo aug⁹ li. de p̄a religio/
 ne dicit nō ēē religionē a p̄his
 q̄rendā q̄ eadem sacra recipie/
 bant cū populis ⁊ de suor de/
 orū natura ac sumo bono di/
 uersas p̄nās s; finias in scholis
 p̄sonabāt. **O**b id **Lactan.** li.
 ij. acriter **Ciceronē** redarguit;
 q̄ p̄tate cognita illā nequaquā/
 ausus ē sua orōne defendere.
Cū intellexisset id q̄ **Ci.** falsa
 esse q̄ hoies adoraret multaqz
 dixisset q̄ ad enersionē religio/
 nū valerēt subdit illa non esse
 vulgo disp̄anda. **E**t paulo
 post ita **ciceronē** aggredit. **S**i
 qd tibi **cicero** p̄tutis ē experire
 populū facere sapiētē. **D**igna/
 res ē vbi oēs eloquētie tue vi/
 res exerceas. non enim verēdū
 est ne in tā bona causa defici/
 at oratio qui sepe etia; malas

copiose ac fortiter defendisti. **S**ed
in intrum socratis carcerem times.
Ideoque patrocinium veritatis sus-
cipe non audes. At mortem ut
sapienter transire debuisti. Et erat
multo pulchrius ut ob benedicta
quam ob maledicta moreretur. Nec
tibi laudis plus philippice as-
ferre potuerunt quam discussus ex-
terior generis humani. et mentes
hominum ad sanitatem tuam dispo-
sitionem reuocare. **H**ec ille. Qua-
re inexcusabiles sunt qui dicunt
se etiam sicte ydola coluisse. **A**d
fem vero obiectum dicitur. quod
ydolatria includit magnam blas-
phemiam in quantum deo subtra-
hitur honor debitus et fides ab
ydolatria ope impugnatur. Qua-
de re ydolatre cuncti superbia sua
moriuntur et non viuunt dum omnes
tales de numero donatorum fore
certissime constat.

Quod saraceni et quilibet
secta mahumeti morientur mor-
te gehene. et de illarum gentium se-
ductione. et qualiter a christia-
nis debent evitari.

Capitulum secundum

Secunda est infidelitas
mahumethanorum que
ortum habuit in sara-
cenis. de quibus consideremus tria
Primo eorum seductionem
Secundo eorum actionem.
Tertio eorum evitacionem.

Primo consideremus sara-
cenorum seductiones. **F**uerunt
namque ipsi seducti a mahumeth
susipientes legem quam vocant
alchoranum. **T**reca annos ab
incarnatione domini sexcentos
quindecim. tenente imperium
heraclio qui crucem domini transla-
tam de hierusalem per colidroe
gentilem regem perierat eo de-
nigro et occiso in hierusalem de-
duxit. et in loco pristino eam ma-
la gloria reposuit. **H**ic heraclius
ex deuotissimo principis lapsus
est in heresim monoscellitarum
seductis doctrina patriarche co-
stantinopolitani qui illum sentie-
bat. **H**ic saraceni qui et ydumel
descendentes ab himaele filio
abrahæ potius deberent dici. **A**ga-
rent quia ab agar ancilla sara-
re descenderunt non a sara. unde
de saracenos se dicunt. **E**x his
ergo. **I**dumeis natus est iste pe-
simus mahumeth. **Q**ui prius
pauper fuit ignobilis et ydolatra
colens venerem pro dea sicut
arabes et alij illius regionis.
Unde in alchorano suo ponit
deum sibi hec verba dixisse. **O**-
phanus fuisti et suscepi te. **I**n-
error ydolatrie diu mansisti. et
de induxi te. **P**auper eras et lo-
cupletavi te. **E**t quia illa pa-
tria colebat venerem. statuit in
lege diem veneris in magnam
solennitatem haberi. **H**ic cum eis

set callidus asinarius. tamen et
 ductor camelorum cuidam no-
 bili vidue que preerat cuidam
 prouicie arabie post occultam
 fornicationem cum ea adhesit.
 tandem duxit vxorem. **¶** Qui
 cum potes esset factus et diues
 attentaretq; regnum Arabie
 subingare cum per violentiam
 id non valeret perficere ipse simu-
 latam sanctitatem hoc procu-
 rauit et obtinuit dicens se pro-
 phetam a deo missum ad corri-
 gendas leges que nimis dure
 erant s; moysi et christi. Unde
 habito consilio et adiutorio cui-
 usdaz iudei p'itissimi in lege et
 cuiusdam clerici qui ex ieo q' in
 curia Romana obtinere non po-
 tuit dignitatem quam ambie-
 bat indignatus accessit ad par-
 tes illas arabie vt introduceret
 aliquem errorem et scandalu in
 ecclesia. vel vt alij asserunt fuit
 cum his quidam monach' no-
 mine **Sergius** q' expulsus fue-
 rat de monasterio suo. quia he-
 reticus erat infectus. heresi ne-
 storiana. Qui condiderunt **Al-**
choranum commiscuentes que
 dam de lege mosaica et quedaz
 de lege euangelica addetes mi-
 ta falsa. Nam in alchorano po-
 nitur q' moyses fuit propheta
 et magnus dominus. S; chri-
 stus maximus prophetarum
 conceptus non virili semine. s;

virtute dei natus de virgine ma-
 ria. qui multa miracula fecit.
 sed non fuit passus. et ille q' fu-
 it passus erat quidam similis
 sibi. Unde mahumethani ne-
 gant mortem et sepulturam chris-
 ti. Circuncisionem more iu-
 deorum faciunt. et cum adora-
 tionem accedunt frequenter se
 lauant. vnum deum omni po-
 tentem adorant. asserentes an-
 teq; celum. et terram crearet
 nomen mahumeth in conspe-
 ctu dei altare. et nisi mahu-
 meth futurus esset nec celum
 nec terra facta fuisset nec para-
 disum esse. **¶** Unum lex prohibet
 eis bibere et carnes porcias
 edere. et ieiunium per mensem
 mandat seruare nil per tota di-
 em comedendo et per tota no-
 ctem comedendo bibendo et luxu-
 riando. **¶** Quatuor vxores vt
 legitimas cuiuslibz permittit ac-
 cipere. et eas ad placitum repu-
 diare. et loco repudiare alias su-
 mere. **¶** Empiticias vero semias
 et captiuas quot volunt accipi-
 ant ad carnaliter cognoscendu
¶ Adulteri secundu eam leges la-
 pidat. **¶** Sibi tn mahumeth as-
 serit a deo pmissu vt ad alioru
 vxores accederet vt g'faret ex
 eis pphas et hoies virtutis. Et
 tot sunt in ea lege abusiones tot
 bestialitates tot immundicie vt
 ois mens bene disposita habe-

at illas detestari. **P**romittit au-
tem obseruantibus eas pacis suae
delicias in quo non habebunt ca-
lorem vel frigus vel alias pena-
litates. vestes pulcherrimas.
fluuios lactis mellis et vini ar-
omatet iuueneculas speciosissi-
mas in coniugium. et angelos eis ser-
uantes in vasis aureis et argente-
is. **N**on credentibus vero his et non
seruantibus legem promittit penas
infernales sine fine. **N**ec mirum
si secta illa ita dilatata fuit. quia
ut dicit **Tho.** in principio libri
5 gentiles lex mahumeth tota est
in delectatione carnis ad quam
homines promissi sunt. Ut etiam ponit
Auicenna qui ipse mahaslice ait.
Lex nostra quam dedit **M**ahu-
methus ostendit dispositionem felici-
tatis et miserie quam sunt scelerum cor-
pus. **S**icut ergo **Epicurus**
civibus gratus fuit sic et **M**ahu-
methus. **D**icit enim **Lactantius** libro 1. in
diuinarum institutionum **epicuri**
disciplina multo celebrator sem-
per fuit quam ceterorum. non quia veri
aliquid affert. sed quia multos ad
populare nomen voluptatis iui-
tat. **N**on enim non in vicia pro-
nus est. **D**ixit etiam ut ad se multi-
tudinem pertrahat opposita singulis
quibusque moribus loquitur. **D**e-
sidiosum veterum litteras discere
avarum populari largitione libe-
rat. **I**gnarum prohibet accedere
ad rem publicam pigrum exercere

re. timidum militare hec ille. **L**ex
etiam mahumeth violentia et ar-
mis quo ad multos iroducia
est et conservata atque nullus au-
det illam predicare vel disputa-
re. **E**x quo lex illa pertrahit omni-
legi diuine et humane ac philo-
sophie naturalis a diabolo immu-
ta. peccatis hominum exagitantibus dilata-
ta est totum quasi per orbem. de qua sic
varcinata est **S**yllaba heretica
Erit autem beata horribilis. scilicet
mahumeth ab oriente veniens cu-
lus ruginis visus ad gentes pro-
phetas audient. **V**idemus hanc pro-
phetiam culus effectus etiam vici-
bus istis satis aperte monstratur
Nam immonissimi **T**eucri ma-
humeri multas provincias occu-
pauerunt. **S**icut patet de con-
stantinopoli casa trapesunda.
seruia. bosna. grecia. thessalia.
penopoleso. et reliquis. **A**nno
vero preceperunt. scilicet millesimo quatuor-
dragentesimo octuagesimo. ve-
nerunt cum potentissima classis ad
regnum neapolitanum et ceperunt
ciuitatem ydontrinam. **Q**uam tamen
postea recuperavit **A**lphosius
illustrissimus dux calabrie prius
genitus regis ferdinandi qui incredi-
bilis facta pedit viciis ad mitem
da in obsidione et erguignatione
eius. **S**ed plerique ex tunc alii
ferere certitudinaliter voluerunt
turcos ituros romam et eam de
bellatores cum grauissimo damno

xpianorū. 7 ad hoc mo ti' sūc tri
 plici rōne. **P**rima ē multipli
 catio iniquitatū 7 pctōz q' deū
 ad iracundiā peccauit. S; hec
 rō nō pcludit. cū 7 alijs flagel
 lis pculserit de'. 7 indies percu
 rere nō cessat duriciā xpianorū
 Quare 7 si timēdū sit ne ifide
 les tunc nos psequat. nō tamē
 ita firmiter asserendūz. **S**cda
 rō istorū est influētia 7 dispositi
 o planetaz. 7 hec satis pfuta
 ta ē a nobis in pcedētibz. **T**er
 tia rō est pnnunciatio pphetarū
 Nā fm istos reperitūtur multe
 pphete ista pdicētes. Aliquas
 esse referūt sancte **B**rigide. Ali
 os abbas **J**oachi in nonnul
 las **S**ibille tiburtine vel heri
 cree. **I**tis nos respondemus.
Primo qz multa pficta sūt
 ex falso sanctis viris attributa:
 v' sic fidē faciāt audientibz.
Scdo quia multi inuēti sūt
 q' humoribz melācolicis abun
 dantes a diabolo postea seducti
 crediderūt se spm habere pphes
 ticā 7 multa mēdacia ptulerūt
 pfingerūtqz facultates inume
 ras. Sicut fuit quidā frā' va
 lerinus de treuinsio. Et alius
 frater **B**arbolome' de sauona
 Et vnus frater marianus qui
 morabatur in sancta maria del
 le gratie neapoli tpe regis **A**
 lphonfi quos ego oēs noui. 7 p
 ipos ppheticē pnnunciata nō eue

nisse. **P**erpeti. **S**ed istis dimissis
 narrabo qd actū sit annis cla
 psis. **P**rimo in ciuitate neapoli
 tana pdicabā euangelium xpi
 Subuenit ibi quidā sacerdos
 nouo mō indur'. longā habēs
 barbā 7 nudis pedibz incedēs
 fingēsqz simulatā austeritatez
 vite q' in suis pdicationibz affir
 mabat tanqz ppheta q' anno il
 lo certissime septe ytalie ciuitas
 tes erāt submergēde aliqz de
 statu ecclie pdicabat. Ita q' nisl
 ego me sibi opposuissem gñas
 set scādala plurima. qd plura
 nihil euenit ex his q' predixit. q'
 pgens ficiā nescio q' obrē fue
 rit grauitur vulnerat'. 7 ei' oculi
 toti exvlnētibz 7 pculsiōibz
 excecati. De talibz pphetis loq
 tur **E**zechiel. c. xxi. dicens. V' p
 phet' insipientibz q' sequunt sps
 ritū suū. 7 nihil vidēt loquunt
 vana 7 docēt mēdaciū dicētes.
 ait dñs. cū dñs nō misert' eos.
Tertio aduertendū ē scdm
 q' etiā in summa sua ponit fra
 ter **A**nthonius archiepiscopus
 florentinus vir bonus 7 p' san
 ctus ac in scripturis diuinis e
 ruditissimus parte quarta titu
 lo vltimo. Quod etiam veri et
 sancti prophete aliqui aliqua vi
 cunt putantes se propheticē lo
 qui que postea cognouerūt nō
 propheticō sed proprio spiritu
 dixisse. v' p'nt **B**reg. in mora

libus de **Nathan** ppheta qui
interrogatus a **Dauid** rege si
deberet templū dño pstruere
rūdit ei vt pphetans q faceret
vt deo gratū z acceptū. **Sed**
q̄ citius fuit sibi a dño reuela
tū vt diceret dauid **fr̄u**. **Nō**
edificabis inq̄ tu mihi deus
domū. qz multū sanguines fu
disti. s. in bellis. sed filius tu?
vt scribis pmi palippo. **xvi. ca.**
Sanctas z deuotissimas reli
gias brigidā z katherinā de
senis contemporaneas satis cre
ditur spiritu pphetico clariū
se multasq̄ reuelatiōes habu
isse. **Et** tū vna refert sibi reue
latū beatissimā virginem i ori
ginali conceptā vt katherina
de senis **Alia** sine originali vt
brigida. **Et** cū cōtradictoria
simul vera esse nō pnt. oportet
dicere ex spiritu pprio nō pphe
tico vnā eaz fuisse locutā. sed
que illa minores asserēt kathe
rinā. p̄dicatores brigidā. **Tū**
nos deo hec relinqm? hec ar
chieps. **Si** adhuc isti pphete
instarēt q ppheticie oīno p̄e sūt
z adimplende. **Possimus** vi
cere q iam sunt adimplere. q̄a
elapsis tpibus saraceni intra
uerūt italiā z ceperūt romam
z loca sacra pphanauerūt sic
p̄z in cronica **Dartiniana**
¶ **Scdo** p̄siderem? saraceno
rū z mabumethanorū oīmqz

infidelū actionē. **¶** **Dubitat**
em̄ de ipsis vtz in actionibus
z opibz que sunt de genere bo
norū peccēt. nā ad **roma. xiiij.**
c. scribit. **De** qd nō est ex fide
pctm̄ est. z ibi glo. oīs vita in
fidelū peccatū est. **Ex** p̄e p̄o
alia videt **fr̄u**. nā actū. **x. c.**
Cornelio existēt in infidelitā
te dictū fuit. **Elemosyne** tue
z orōnes tue ascenderūt in me
morā in conspectu dñi. **¶** **Ad**
hec ita rūdet **Tho. xxiij. q. x.** q
q̄uis opa infidelū que sūt de
genere bonorū. vt ieiunia z ele
mosyne z hui? mōi nō sūt eis
meritoria ppter infidelitatem
que ē grauissimū pctōz. tū q̄a
pctm̄ nō corūpit totū bonū
nature ex quo in infidelibz p̄e
manet lumē naturale. **¶** **Nō**
oīs act? eoz ē mortale pecca
tū. sed actus pcedēs ex ipsa i
fidelitate. vel etiā relar? ad ip
sam etiā si sit de genere bono
rū. puta saracen? ieiunat vt ser
uet legē mabumeth s ieiunio
mandantē. **Iude?** celebrat su
as festiuitates z h? modū. i hū
est mortale. z de his intelligit
glo. alle. supius: z est **Aug? ex**
vii. q. i. §. ij. **Sed** ieiunando
ob castitatē seruandā talia fa
ciēdo ex dictamie rōnis natu
ralis non peccat. **Qualiter** p̄o
hec opa p̄tutes dicant adhuc
in dubiū p̄tū. nā cū infideles

sint extra charitatē non vides
 q' opa q' sūt de genere bonorū
 p' eos facta hēre possint rōnes
 p'utis. Inq't em̄ aug. xviij.
q. i. §. Et his vbi deest agnitio
eternit' in cōmutabilis p'itat'
falsa p'p' ē etiā in optimis mo
ribus. In p'p' p'o ē auctori
tas p'p' q' in li. sniaz ait. Dis
p'p' p'per charitatē pōt ēē cois
bonis z malis. Hiero. xx viij.
q. i. §. Et his p'utib' romāi p'
meruerūt ip'ū. Declarat hāc
p'p'itātē Tho. i. ij. q. lxviij.
z. c. q. c. xiiij. q' p'utēs mora
les p'ut sūt opatiue boni in or
dine p'p' ad finē q' nō excedit
facultatē naturālē hois p'nt p'
opa hūana acq'ri. z sic acq'site
sine charitate esse possunt. Si
aut fuerūt in multis gētilib' z
p'cipue in romanis vt p'z in va
le. maximo. Tit. Li. etiā in p'
hemio ita dixit i laudes roma
noz. Ceterz aut me amor nego
cy suscepti fallit. aut nulla vn
q' res publica nec maior nec sū
ctior nec bonis exēplis ditiōz
fuit. nec vnq' ciuitatē taz sero
auaritia luxuriāq' imigrauerūt
nec vbi tātus ac tādū paup'
tati ac parsimonie honos fue
rit. Scdm̄ aut q' p'utēs sunt
opatiue boni in ordine ad vl
timā finē sup'naturalē. sic p'fē
z p' hūc rōnē p'utis z nō p'nt
hūanis actib' acq'ri s'z a deo i

sūdunt. z h' mōi p'utēs mora
 les sine charitate ēē nō p'nt. q'
 re sole p'utēs i fūse sūt p'fecte z
 simplr dicēde p'utēs q' bñ or
 dināt hoiem ad finē vltimum
 simplr. Alie p'a p'utēs acq'si
te sūt p'm qd p'utēs nō autem
simplr. qz ordināt hominē ad
aliquē finē bonū p'ticulare nō
ordinatū ad bonū vl. Sci
endū tñ de cornelio q' infidelis
nō erat. alioqn ei' opatio deo
nō fuisset accepta. hēbat autē
fide implicite nōdū manife
sta euangelij veritate. vnde vt
plene in fide instrueret missus
fuit ad eū petr'. Terrio cō
siderem' saracenoz z malu
meritoz euitationē. debēt xpi
ami euitare piculosa illoz p'soz
tia. etiā aduertāt diligēt ne ar
ma aut alia mercimōia eis de
ferāt. Ut em̄ scribit extra d' in
deis z saracenis in. c. ita grun
dā. z in. c. ad liberandā terraz
sanctā. Et i extrauagāi Nico
lai q'ri q' incipit. Quia cā i ge
nerali Dēs q' saracenis arma
ferrū z lignamina deferūt ga
leaz. illi etiā q' galeas eis ven
dūt vel naues. z q' in piraticis
saracenoz nauib' curā vel gu
bernationē exercēt. aut machi
nis. aut q'busdā alijs ipendūt
eis aliqd' p'siliū auxiliū i dispē
dū terre sancte. si capiunt. effi
ciunt serui. z oēs sūt ipso facto

excommunicati. Simili pena
puniunt deferentes victualia
et alia quecumque mercimonia.
et non solum deferentes sed etiam
mittentes vel de portibus ex
trahentes. vel extrahi permittē
tes et auxiliū vel fauore prestan
tes. et talium absolutio reservat
pape. preterquam in mortis articu
lo. ut patet in extrayagani clemē
tis quāque incipit *Dultra*.
Et colligitur ex ipso processu pape
annuali quod fit in curia romana.
Venerunt autem super hoc habent
licentiā a martino quanto quā
ad mercimonia et victualia. non
autem quo ad arma et lignamina
unde non incurrunt predictam pe
nam. Eadem de alijs qui ha
berent similem licenciā. *Nota*
etiam quod accedens ad sepul
chrum domini causa deuotionis sine
licentiā pape est excommunicatus.
et eius absolutio pape re
servat vel summo penitentiario
ut ponitur in li. penitentiarie sum
mi penitentiarii. Considerent
mercatores qui hanc sanctarum
constitutionem transgrediuntur
quod grauiter peccant contra
deum. contra fidem sanctam. con
tra ecclesiam. et contra scientiā
suā. Tales ergo infideles ma
lumetant omnes publici propter sup
biam infidelitatis sue
Quod iudei omnes christum negan
tes morientur in peccatis suis. quod

tamen tolerandi sunt blanditijs
ad fidem alliciendi atque cogē
di ut seruent regulas ab eccle
sia ordinatas.

Capitulum tertium.
Etiam infidelitas est in
deorum. Dicunt autem iudei
dei secundum Ray. et Posti
ensem; qui legem mosaica adue
teram tenent sic dicti a nomine
principalis tribus. scilicet iudei. quod prius
dicebantur hebrei. ab hebreo cul
tus familia cultum dei tenuit
et ceteris idolatria sedatis.
Secundum vero Iosephum
et Augustinum. xvi. de ciuitate dei.
et in diuisione linguarum lin
gua adam que fuerat omnium
remansit in domo hebrei que
ante non hebrei sed humana
simpliciter dicebatur. vixit quod
omnes homines communiter vre
bant. Iudei si itaque ante adue
tum christi erant in vero dei cultu.
et qui sine peccato moriebantur
deducebantur ad limbum expectantes
liberari per christum. quod et
factum fuit. Tamen post adue
tum eius quod eum recipere no
luerunt. omnes in iudaismo
decedentes sunt de numero bonorum
natorum. Dimissis autem peccatis
eorum que fecerunt ante christi adue
tum et quotidie non cessant com
mittere circa fidem multipliciter
errant. Primo non credunt ie
sum christum fuisse deum illis

pmiffum. fed expectat ventur
 2 p eo recipient antixpm Ideo
 Jo. y. faluator noster dicebat
 eis. Ego veni in nomine patris
 mei. et non accepistis me. Alius
 venit in nomine suo et illi accipie
 tis. ¶ Secundo dicunt Iesum xpm
 puri hominem natum ex maria et so
 leph non de spiritu conceptum.
 ¶ Tercio mysterium trinitatis
 expresse negant. ¶ Quarto dicunt
 messiam quem expectant redditu
 rum eis libertatem et terram pmiffio
 nis. ¶ Quinto negant purgato
 rium. ¶ Sexto in thalmud dicunt
 deum quotidie flere pro servitute
 eorum quod dispersi sunt per orbem in illo
 ponunt multas saturitates. De
 illo thalmud sic mentio in spe
 culo historiali li. xx. vi. c. cxxviii
 que libz Innocentius octavus
 mandavit comburi Sed quoniam iter
 christianos iudei persequuntur et habi
 tant tria de ipsis dubia decla
 randa.
 ¶ Primum vix iudei sunt to
 lerandi.
 ¶ Secundum vix sint ad fidem
 muneribus inducendi.
 ¶ Tercium vix sint regulis ec
 clesie humiliandi.
 ¶ Ad primum dubium respondet alex
 secundo volumine sume quod iudei a
 christianis tolerari debent. tunc quod
 ex eorum semine nascitur et christus factus
 et semine david secundum carnem. et
 apostoli etiam fuerunt iudei. tunc quod

in scripturis veteris testamenti
 quod ipsi peritent. prohibet testimo
 nium de christo. tunc quod in fine mundi
 relique israel salve fient. tunc etiam
 ut in hoc elucescat pietas christiana
 que fidei inimicos non perse
 quit sed sustinet patient. ¶ Ido
 extra de iudeis. c. sicut iudei. dicitur
 quod non sunt percutiendi nec vulne
 randi aut interficiendi nec eorum
 bona sunt diripienda neque sepul
 cra eorum violanda. quod nec in hoc re
 putant hostes. ut dicit glo. in
 hoc. c. propterea. quod. ff. de sepulcro
 violato. habet. l. sepulchra. quod
 sepulchra hostium religiosa non
 sunt et illa infringens non incidit in
 edictum. ¶ In festiuitatibus po
 suis et ceremonijs atque ritibus
 non sunt turbandi. vñ Grego. xl. v
 di. c. q. si necera. ait. Omnes festiui
 tates suas sicut hactenus ipsi
 et patres eorum per longa tempora colen
 tes tenuerunt libera habeant ob
 seruandi celebrandi que licentia
 Romanorum est secundum Theod. xxv. q. x. quia
 humanum regimine derivat a di
 uino regimine et ipsum debet imi
 tari. Deus autem quibus sit omni
 potens et summe bonus permittit
 tamen aliqua mala fieri in vniuer
 so que prohibere posset ne subla
 tis illis maiora bona impedi
 rent. vel etiam peiora sequeretur
 mala. Si ergo in regimine hu
 mano illi qui per se recte aliqua
 mala tolerant ne aliqua bona

impediant. vel deteriora ma/
la pueniant. vñ aug⁹ ait. **Au**
fer meretrices d rebi humanis
turbabis oia libidinibz. **Sic**
ergo qñs infideles in suis ri/
tibz peccent tolerari pñt. vel p
pter aliqd bonum quod ex eis
puenit. vel ppter aliqd malum
quod vitatur. **Ex hoc autē q**
iudei ritus suos seruant in q/
bus olim pfigurabat vetitas
fidei quā tenemus hoc bonuz
puenit q testimoniu fidei no/
stre ab hostibz habemus z qñ
in figura nobis representat qd
credimus. Ideo in suis ritibus
tolerant. Alioz pō infidelium
rit⁹ qui nihil utilitatis aut ve
ritatis afferūt non sūt aliqua/
liter tolerandi. nisi forte ad ali
qd malū vitandū. s. scandalū
vel dissidiū qd posset puenire:
vel impedimentū salutis eoz q
paulatim sic tolerati conuertū
tur ad fidē. **Propter hoc etiā**
hereticorū z paganorū ritus ali
qn tolerauit ecclesia qñdo erat
magna infidelium multitu. do
hec **Tho.** **In** sabbatis autem
suis nō debet ad iudicia trahi
nec ipsi alios trahant **Simili**
ter in alijs festis eoz nō debet
turbari. **C. de iudeis. l. de sab**
bato **¶ Scdm** dubiū fuit utz
iudei sint ad fidē muneribus z
pmissionibz inducēdi. **Respō**
det Ray. q munerā nō sūt pñt

fidem pollicēda infidelibz quā
si ex pacto sed bene pñt induci
muneribz z blandicijs ad ca/
prandā beniuolentiā z excludē
dum ab eis timorē inopie. **Et**
si iudei z alij infideles puerāt
ad fidē. possessiones z alia bo
na mobilia z imobilia eoz nō
dñt auferri eis. nisi sint vsura
ria vel de vsuris empta obno
xia restitutioni vsuraria autē de
bent restitui eis a quibz extor
sunt vsure vel eoz heredibus:
qd si nō inueniunt: poterūt ip
sis ad fidē pueris p epi tan
q paupibz dispensari. **Et hoc**
in totū vel in pte fm quantita
tem ipsoz bonorū z qualitates
puerorū plus vel minus indi
gentiū. extra de vsuris. c. cū ne
¶ Si aut inuitis pñtibz tales
baptizati essent: videt q sancto
gendi ad seruandā fidē recep
tam in baptismo. **Suñ.** etiam
dicit q nō licet nutritibz occul
te baptizare puulos iudeorū. s.
si in articulo mortis hoc face
rent: credit q non peccarent
¶ Notandū adhuc q ad fides
recipiendā nullus iude⁹ vel ge
tilis debet cogi. **Rō ē fm tho.**
quia credere est voluntatis. vñ
dñz di. xl v. ca. de iudeis. **Preci**
pit sancta synod⁹ nemini vim
inferri ad credendū. cui enim
vult deus miserē. z quem vult
indurat. **Non ergo inuiti sunt**

saluū dī: sed volētes Sicut hō
pprii arbitriū volūtate serpenti
obediens perijt. ita vocante se
gratia dei q̄sq̄ credens ppria
mentis p̄uersione saluat Si q̄
m iudei baptizati essent infan
tes vel adulti coacti nō coacti
one simplici ⁊ absoluta sed cō
ditionali ⁊ ad iudaismū redi
rent. p̄cedendū est p̄ eos sicut
p̄ hereticos vt pz. c. contra. de
here. li. vi. ¶ Tertiū dubiū su
it vtz iudei sint regulis eccle/
sie humiliandi. ¶ Ad qđ rñ/
deo q̄ fieri nō pōt sine peccato
grauissimo: qđ hodie in tota q̄
sitalia cernimus de iudeis.
Nā ppter pecunias quibz exce
cant dñoz ⁊ curialium oculos
tanta libertate fungunt vt ec/
clesie statuta penitus videant
extincta Prouidit ecclesia san
cta dei ita vt tolerant iudei ne
en ex huiusmodi tolerātia erū
pant in sup̄biam ⁊ in sua ob/
stinatione glorientur. ppter ea
p̄dicande sunt ⁊ publice diuul
gandē regule sancte quas edi/
dit ecclesia de iudeis. ¶ P̄ia
igitur regula est q̄ iudei nō pos
sunt nouas synagogas erige
re. antiquas vero permittūtur
habere. ⁊ si conuerint de nouo
possunt illas reedificare in pri
stinū statū: non tamen vt am
pliores faciant. extra de iudeis

c. iudei. c. consuluit. ¶ Secun
dā regula q̄ iudei debent habi
tu distingui a xpianis. vnde in
c. in nonnullis. extra de iudeis
dī. In omni christianoꝝum p̄
uincia iudeoꝝum ⁊ saracenoꝝum
habitus in vtroq̄ seru publi/
cea populis distinguant. Ra
tio est. quia contingit interdū
q̄ per errorem christiani iudeo
rum ⁊ saracenoꝝ ⁊ iudei seu sa
raceni christianoꝝ mulieribus
commiscantur. ¶ Tertia regu
la q̄ in diebus lamentationū
⁊ dominice passionis non de
bent exire in publicam. nec fes
nestras aptas tenere. aut ostia
dom⁹ extra d iudeis dēo. c. In
nonnullis. ⁊. c. quia super his.
¶ Quarta regula q̄ nullus iu
deus possit contra christianos
ferre testimoniū. sed bene ipsi
cogendi sunt accipere christia
nos in testes contra se. extra de
testibus. ca. Iudei. Ex quo iu
dei conueniri possunt coram iu
dicibus nostris. sed non chri
stiani coram senioribus eoz
arbitrium possunt etiam elige
re iudeum cuius sententia ⁊ oz
dinaris iudex exequatur. C.
de iudeis. l. Iudei. ¶ Quinta
regula q̄ non debent inter chri
stianos habere publica officia
ne occasionem habeant i chri
stianos sciendi. liij. distinc.

Sed in agro vbi iudeo nō mo-
ratur bene potest seruire. **In. c.**
Vero ad hoc extra de iudeis di-
citur. **¶** Non seruiam xpiani iude-
is. **¶** Notandum tamen de ser-
uis iudeorum scdm Raymun-
dum q si seruus iudei est ver-
naculus. id est de illius ancilla
natus. si vult efficit christianus
statim eripitur in libertatē nul-
lo precio dato. **¶** De episcopis
et clericis. l. **¶** Deo nobis. **¶** Idez
si seruus fuit emptus qui erat
christianus val esse volebat. di.
liij. c. **¶** Mancipia. quia tales nō
licet iudeo emere vel in seruos
relinere. **¶** Idem si seruus emptus
erat paganus et fuit emptus cau-
sa seruendi et nūc vult fieri chri-
stianus. liij. di. capitulo frater-
nitatem. **¶** Idem etiam si emit-
tum causa mercimonij et nō ex-
ponit eum infra tres mēses ve-
nalem. quia presumitur q eme-
rit eum causa seruendi. **¶** Si ve-
ro exposuit eum venalem infra
tres mēses. et per eum non ste-
tit quin vendiderit et ipe vult ef-
fici christianus infra illud spa-
cium vel postea liberabitur da-
to precio duodecim solidorum
ab aliquo christiano extra d. iu-
deis capitulo vltimo. **¶** Et hoc
intellige nisi dñs eū volentem
circūcideret vel alterius secte si-
gnaculum imprimere. Tunc
enim propter iniuriā corporis

liberabitur nullo precio dato.
liij. di. c. Nulla. et sequit Ray-
mū. q talis sic redēptus non erit
propterea seruus redimētis. sed
erit liber et restituet illi pciū so-
lutum p eo. et si nō habet pciū
querat medicādō vel seruiat ei
tantū q seruiciū ppetet. cū pto
et postea ear quo vult argumē-
tum. xxvi. q. i. c. de raptionibus
et h intellige nisi cā redēptus pie-
tatis fuerit. Tūc enim nō tene-
tur ei reddere aliquid vel serui-
re. qz qd p pietate dat phibet ie-
sus ne repetat. et sic de ille pso-
mis nisi pccatū fuisset potesta-
tus. Concordat Hosti. et Bos.
q si nullus emptor compareat
scdm Bernardūz nihilominus
erit liber et pccatū hostiatiz que-
rat aut operas pster. **¶** Addit
Hosti. q si phibitū ē q nullus
mācipiū xpianum fūiat iudeo
multominus liberi xpiani non
debēt eis seruire nisi extra do-
mū. vt in laborando vineas. et
hmōi nō autē intra domū. **¶** Nec
oia scripta sunt ad eruditiōē
nrām vt ita iudeos toleremus
ne derideāt nos et fidē nrāz san-
ctāt. Nā ipsi nos crudeliter odi-
unt et ideo non nocēt qz vires
deficiūt. Refert qd p Vincen-
tius in spiculo historiā li. xx.
c. xxv. Qd anno dñi. m. c. lxxij
Philippus rex frācorū iudeos
d. toto regno expulit eo q iudei

parisius manebat singulis an-
nis xpianū vnū in opprobriū
christiane religionis quasi p sa-
crificio i criptis ⁊ fossis subtra-
neis latēter in die cene vel i illa
sacra ebdomada iugulabant.
¶ Multi ppter ea fuerūt cōbusti.
¶ Tūc sanct⁹ Ricardus cui⁹ cor-
pus in ecclia sancti Innocenti
parisius requiescit a iudeis sic
interfect⁹ ⁊ cruci affix⁹ feliciter p
martyriū migravit ad deū ubi
etiā p ei⁹ intercessionē miracula
multa facta sunt. De iniquitatē
eē iudeorū copiose dixim⁹ in tra-
ctatu de timore iudiciorū dei. et i
sermone de innocētia xpī i ope
de laudib⁹ scōrū. Ipsi igit⁹ p
supbiā indurauerūt ceruices su-
as quā in sua obstinacōe p dem
nabūtur penis inferni ppetuis
a quib⁹ nos liberet xps dei fili⁹
cuius nomen sit in eternum be-
nedictus. Amen.

¶ Feria tertia tertiē ebdomade
De superbia transgressorū legi-
sis canonice.

¶ Sermo decimusseptim⁹.

Quicunq; di-
xerint seruate ⁊ fa-
cite. Verba sunt re-
dēptoris nrī Da-
uid. xxiij. cap. ⁊ in
euangelio hō dīerno. Supboz
mēres omnē maiorū obediēti-
am non solum refugunt. quā in
imo corde inflato spūunt. huc

cisq; inflatis blasphemant. Quē-
enim non esse conueniens ho-
minem rationalem quem de-
us condidit liberum. vinculis
alicuius legis astringi. Cōtra
quos diximus in alio quadra-
gesimali nrō in sermōe dē obe-
diētia dei. ostendimusq; pgru-
um fuisse vt hominī varentur
obligatoria mandata. Sed p-
ter illa que ibi posita sunt. cho-
prima scōe questio. xcv. addit
q; vltra diuinam legem ad pa-
cem hominū ⁊ virtutem ac-
quiritendam opus fuit vt leges
instituerentur humane. Quarū
aliquę canonice aliquę ci-
uiles vocantur. Quia vero su-
perbi has obseruare reculant.
Ideo hodierna. die de supbia
transgressorū canonice legis
dicemus. Proponemus autē
de ipsa lege canonica tria my-
steria declaranda.

¶ Prīmū dicit obligatōis
¶ Scdm mutacōis.
¶ Tertiū dispensatōis.
¶ Quod omēs christiani obli-
gantur ad obseruandam legem
canonicam in qua vātur q̄
plura pcepta.

¶ Capitulum primū.
Primū mysterium
declarandum de le-
ge canonica dicitur
obligatōis in q̄ tria
sunt videnda.

Primū qd est lex canonice
Secundum omnes christia-
ni obligentur ad eius obsequi-
am.

Tertium que sunt precepta
legis canonice que obligat ad
mortale.

Ad primū dico q lex canonice
ca 2 lex ecclesie. 2 dicitur canon

Canon vero scdm Isidorum
in libro etimolo. grece. latine
regula nuncupatur. Regla au-

tem dicta eo q recte ducit. nec
aliquando aliorum trahit Alij
dixerunt regulam dicam q be-

ne regat vel normam bene viuē
di prebeat. vel q distortuz pra-
uities corrigat. di. iij. ca. i. Et

dict ibi glo. sum maria q. costi-
tutio ecclesiastica appellat va-
rijs nominib. Aliquādo decretū

Canon dicitur q statuitur in
generalī concilio. Decretū qd
statuit papa de consilio suorum

cardinalium ad nullius con-
sultationem. Decretalis vero
epistola quam statuit papa vel

ex se vel cum consilio cardinali-
um. Inueniuntur etia alie ca-
nonice institutionis appellatio-

nes. vt dogma. mandatum. san-
ctio. Dogma est in doctrina cō-
sistens fidei christiane. Man-
datum in doctrina de moribus
Sanctio vbi pena adijcitur ca-

men vnum aliquando ponit p
alio. xv. q. ij. ca. si qd. Secū-
dum quod est videndum vtrū

omnes christiani obligentur ad
obseruationem legis canonice.
Et ad hoc respondetur q sic

unde scribitur extra de constitu-
tionibus capitulo canonū. Ca-
nonum statuta ab omnib. cu-

stodiantur. Glosa super verbo
statuta. Non abrogata illa enī
seruanda non sunt. xvi. disti.

capitulo. i. xvi. q. vltima. ca.
vltimo. Et iterum glo. ibi Sta-
tuta seruanda sunt continētia

precepta vel prohibitiones. Ali-
as si de consilio loquerentur nō
obligarent. xij. q. i. ca. qd pre-

cipitur. Precepta igit eccie obli-
gatoria sunt. Sicut enī pbat
di. xij. c. preceptis. 2. c. nō decet

Et di. xij. c. in memoriā. capi-
nili fas. Un 2 dei fili? iesus
benedic? Barbei. xvij. capi.

dit. Qui eciam nō audierit
sic tibi sicut ethnicus 2 publicā-
nus. Sed pra arguer aliqd

q viri iusti nō obligatur ad ob-
seruantia legis canonice. nā vt
ait aplos Pe ad thimothē. i. ca.

Lex iusto polita nō est impis
Ad qd mder tho. i. q. xvi
q lex de sui ratione habet duo.

primū est. quia est regula hūa-
norum actuum. Scdm qz hē-
vim coactiuam. Duplīat ergo
pōt aliquis legi esse subiecta

ergo pōt aliq̄s legi eē subiect⁹
Uno modo sicut regulatum
regule. ⁊ hoc modo om̄s qui
subdunt p̄tati: subdunt legi q̄
fecit potestas. q̄ aut̄ aliq̄s nō
subijciat potestati pōt cōtinge
re dupliciter. Uno mō qz ē ab
solutus simpliciter ab ei⁹ sub
iectione. vñ illi qui sunt d̄ vna
ciuitate vel regno nō subdunt
legib⁹ p̄ncipis alterius ciuita
tis vel regni sicut nec dñs ei⁹.
¶ Alio mō fm̄ q̄ regit alia lege
superiori. puta si aliq̄s sit subie
ctus proconsuli regulari de
bet eius mandatis. Sed non
in his que dispensant ab ipera
tore. q̄tū em̄ ad illa nō astrin
git mādato inferioris cū sup̄io
ri mandato dirigatur. ⁊ fm̄ h̄
p̄tingit q̄ aliq̄s simpliciter sub
iectus legi fm̄ aliqua legi non
astringat fm̄ q̄ regit aliqua le
ge superiori. Et ad hoc facit qd̄
dicit aug⁹ di. viij. c. que s̄ mo
res. Sicut in potestatib⁹ hūa
ne societatis ad obediendū ma
ior minor recte p̄ponit. ita de
us omnib⁹. Alio mō d̄r aliq̄s
subijci legi sicut coactū cogen
ti. ⁊ hoc mō hoies p̄tiosi non
subijciunt legi. sed solum mali
qd̄ em̄ est coactum ⁊ violētū
est d̄nū volūtati. volūtās s̄nt
bonoz p̄sonat legi a qua volū
tas maloz discordat. Et sic i
relligit dictū apostoli q̄ iusto

non est posita lex p̄ modū con
ditionis. qz voluntarie obedit
¶ Secdo aliqui obijciūt q̄ nō
oēs obligant ad obseruantiam
legis. nā. xij. q. ij. c. Due sūt le
ges. ⁊ extra de regularib⁹. c. li.
Ponit dictū apostoli. vbi spi
ritus ibi libertas. s. q̄ qui lege
p̄uata spūssancti ducunt nulla
rō exigit vt astringat lege publi
ca. i. humana. Nam lex spirit⁹
sancti ē sup̄ oēm legem huma
nitatis positam. ex quo videntur
q̄ illi qui ducunt lege spūssan
cti nō subduntur legi humane
¶ Ad qd̄ r̄ndem⁹ q̄tales n̄ sub
dunt legi hūane q̄tū adeo q̄ a
dē q̄sūt d̄na ductioni spirit⁹
sancti. S; tñ hoc ipm̄ ē vedu
ctū spūssancti q̄ viri spiritua
les subijciunt legib⁹ humanis.
fm̄ illud Petri. Subditi esto
te omni humane creature p̄p̄
deum. Hinc ambro. xi. q. i. c.
Magnum ait. Magnum qd̄ a
⁊ sp̄ale documētū q̄ xp̄iani vi
ri potestatibus sublimioribus
decenter debent eē subditi ne
quis p̄stitutionē terreni regis
putet esse soluendā: Si em̄ con
sum filius dei soluit quis cu tā
tus es qui non putas esse sol
uendū. ¶ Tertio arguit q̄ nō
oēs obligant ad obseruantiam
legis humane. Nā papa ⁊ ipa
tor legib⁹ nō p̄stringunt. ff. d̄ le
gib⁹. l. p̄nceps. ix. q. ij. c. cūca

¶ Ad h. rñdet q hoc sic debet
intelligi q pnceps est solut? le
gibus nō q nō debeat illas ser
uare cū impator z papa pñte/
ant se legibz velle viuere. L. d.
legibz. l. digna vox. L. de testa
mentis. l. et impetor. ii. q. vii.
c. Nos. Sed est intelligenduz
q pnceps nō est subditus quā
tū ad vim coactiuā. null? enīz
cogit a seipso. Nō em habz lex
vim coactiuā nisi ex principis
potestate. z sic dīz pnceps solu
tus lege. qz si transgredit null?
pōt in eū ferre suam pdenati/
onis. Unde Hiero. de pe. dis.
iii. c. Totā. sup. illo pbo Pa
uid. nbi soli peccauit. ait. Rex
em erat z aliū nō timebat. s. q
posset eū punire de adulterio.
z ideo dixit. nbi soli peccauit q
si dicar. Tu sol? habes me pu
nire. Sed inquantū lex hz vim
directiuā princeps ē subditus
legi sue ppria. s. volūrate z de
bet seruare. Unde Isido. dis.
x. ait. Iustū est principē obte
perare legibz suis. Tunc erri
mer sua iura ab aliis seruāda
qñ ipse primus reuerentiam p
bet. Et dñs Iesus redarguit
eos qui imponunt aliis onera
grauia z imporbabilia z digi
to suo nolūt ea mouere vt pa
ter in euangelio hodierno. vn
de quantum ad dei iudicium
pnceps nō est solutus legibz

quantū ad vñ directum. sed
debet volūtarius nō coactus
seruare. Est em princeps supra
legē inquantū cū expedies fue
rit potest eam mutare. z in ea
p loco z tempore dispensare.
¶ Tertium quod erat viden/
dū que sunt pcepta ecclesie que
obligant ad mortale. ¶ Et ad
hoc sciendum q lz sint multa.
tamen ex illis nos aliqua ex
plicabimus. ¶ Prīmū pceptū
est de celebratione festoz. de qz
bus agitur de conse. dis. iii. ca.
Pronunciandum. z extra de
seruis. per totum. ¶ Secundū
pceptum est de obseruatōe ie
unioz diebz determinatis per
ecclesiā. de quibz ieiunius habe
tur de conse. dis. v. ca. quadra
gesima. z lxxvi. dis. p totū. z ex
tra de obs. ieiū. p totū. ¶ Ter
tū pceptū ē de abstinentia ab
esu carnū oī sexta feria āni. de
cō. di. iii. c. d. esū. nisi cū natiui
tas xpi venerit tali die. extra d
obs. ieiū. ca. fi. ¶ Quartū pce
pū ē d e auditiōe missē diebus
dniciis z festiuis. de cō. di. i. c.
missas. extra de prochiis. c. vi.
dniciis diebz. ¶ Quintū pceptū
ē de pñsiōe. extra de pe. z re. c.
oēs. ¶ Sextū pceptū d colone
decō. c. oēs. ¶ Septimū pceptū
de solutiōe decimar. extra de
deci. p totū. z xvi. q. i. c. reuerri
mini. ¶ Octauū ē abstīet ab oī

De clauis
2a mania
Ep

actu quo prohibetur sub pena
excoīcatōis ⁊ p maxie late ſinie
Nā p̄rariū faciēdo ē peccatuz
mortale. ſiue ſit lata a iureynis
uerſali. ſiue ſinodali ſiue ab ho
mine. etiā ſi illud de ſe non ſit
pctm̄. **P**ura ingredi in mona
ſteriu monialiū nō mala inten
tione ſed ad videndū locuz de
ſe nullū eſt pctm̄. **S**ed ſi eſt la
ta ſnia excoīcationis p̄ra ingre
diētes ingređies extra caſuz ne
ceſſitatis peccat mortaliter. **E**t
hoc niſi excuſet eū ignorātia iu
res illi. ⁊ habeat iuſtā cauſa ⁊
ignorātie. ⁊ niſi iniuſte ſnia ſer
ratur ab homie. **N**am ⁊ ſi liget
talis ſnia nō tñ p̄cia in conſpe
ctu dei niſi p̄tēneret. xi. q. iij. c.
⁊ ſi dānatis. **N**ota tamē hīc
fm̄ glo. in. c. **R**elatiū. extra d̄ iu
repatronat. qd̄ ſi quid prohibe
atur ſub pena excoīcatōis ſiue
anathematis licet quis faciat
p̄ra nō eſt excoīcat. ſed dēt ex
coīcari. **S**ecus videt ſi dicatur
ſub interminatōe anathematis.
vel ſi dicat ſub excoīcatōis int
poſitōe. qz q̄ p̄ra faēte excom
municatus. lxxij. dī. c. ſalonitāe
extra de locato ⁊ p̄ducto. c. l. qz
p̄ illa verba inuiſ q̄ excoīcatōis
ſnia lata ſit. extra de ſimonia. c.
Sicut. **N**onū p̄ceptum eſt
de vita cōi excoīcatōz. xi. q. iij.
c. tñ excoīcatōz hoc in diuinis
officijs. **N**ā p̄cipare eū excoī

catls excoīcatōe maiore in dīu
nis ſciēter ē mortale fm̄ r̄ho. ⁊
alios etiā p̄cipādo in alijs vt
loquela mēſa qñ hoc fieret i cō
temp̄tū eccie vel poſt phibitio
nē p̄latoz ſpāliter factuz ſup
hoc. **N**ota tñ hodie q̄ decre
tū p̄ſtātēſe hoc fuit modifica
tū. ſ. q̄ nō tenētur fideles excoī
catos vitare etiā in diuinis. ni
ſi poſtq̄ fuerint publice denū
ciati vel p̄pter publicā manum
injectionē in p̄ſonā eccleſiaſtica
tñ extra de ſen. ex. c. cum nō ab
hoie. habet in textu ⁊ glo. q̄ qñ
aliq̄s ſcit aliquē fore excoīcatū
lz ille nō ſit denūciat. d̄z eū vit
tare. **E**t ſi ſolus nouit priuatus
tñ euitet. vi. q. vii. c. **I**m. ⁊. c.
Platuit. **D**ecimū p̄ceptuz
p̄cernet clericos q̄ tenētur quot
tidie dicere ſeptē horas canon
cas. extra de cele. miſſa. c. **D**ole
tes. **U**ndecimū p̄ceptuz q̄
reliigioſi nō dicāt aliqua retraz
hētia hoies a ſolutōe decimarū
⁊ q̄ p̄ſeſſores faciāt p̄ſcientiaz
⁊ q̄ p̄dicatores predīcēt de materia deci
marū cū fuerint ſup hoc a p̄lat
eccleſiaz requeſiti in clemētia
Aupietes. de penis. **Q**uode
cimū p̄ceptū q̄ volētes nubere
nō p̄rahāt ſi hāt aliqd̄ impet
dimentū illo impedimēto ſtan
te. **E**t q̄ nō p̄rahāt matrimo
nia clādeſtine. ⁊ q̄ nō cōſumās

matrimoniu nec faciant nuptias in tpe prohibito et filia sunt et alia precepta eccie q omittim⁹ causa breuitatis.

¶ Quid lex humana ex rationabili causa per ea q occurrere possunt mutatur rationabiliter.

¶ Capitulum secundum:

Secundum misterium declarandum de lege canonica dicitur mutatio. dicitur Aug. in libro de libero arbitrio. lex temporalis quous iusta sit. mutari tamen per temporalis potestatem. et de sententia excoicationis li. vi. cap. Alma. Alma mater eccie plerumque nonnulla rationabiliter ordinat et presulter que suadete subiectorum utilitate postmodum presulter ac rationabiliter reuocat in melius sue commutat. **¶** Pro cuius declaratione dicitur theophrastus prima. ii. q. vii. arti. i. Lex humana est quoddam dictamen rationis quod diriguntur actus humani. **¶** Et secundum hoc duplex potest esse causa quod lex humana iuste mutetur. una quidem ex parte rationis. alia vero ex parte hominum quorum actus humana lege regulantur. **¶** Ex parte quidem rationis quod humane rationi naturale esse videtur ut gradatim ab imperfecto ad perfectum veniat. **¶** Unde videmus in scientiis speculatiuis quod qui primo philosophari sunt quedam imperfecta tradiderunt. que postmodum per posteriores magis sunt per-

fecta ita est etiam in operibus. Nam primi quod inuenerunt aliquid utile contrari homini non valentes oia ex seipsis considerare instituerunt quoddam imperfecta in multis deficientia quod posteriores mutauerunt instituentes aliqua quod in paucioribus deficere possent a communi utilitate. **¶** Ex parte vero hominum quorum actus legem regulant lex recte mutari potest per mutationem additionis hominum quibus secundum diuersas eorum conditiones diuersa expediunt. sicut Aug. ponit exemplum i. i. de libero arbitrio quod si populus sit moderatus et grauis consilij utilitate diligens custos recte lex fertur quod sibi liceat magistratus creare per quos res publica administraretur. Porro si paulatim populos deprauatus habeat venale suffragium et regimen flagitiosis sceleratissimisque committat recte aduniter prius tali populo dandi honores et ad paucorum bonorum redit arbitrium. **¶** Et quous lex humana deriuatur a lege naturali quod est immutabilis non tamen sequitur quod ipsa etiam lex humana sit immutabilis. ratio est quod lex naturalis est quidam principatio legis eterne. ideo immobilis perseuerat quod habet ex immobilitate diuine rationis instituens naturam. **¶** Sed ratio humana mutabilis est et imperfecta. **¶** Et ideo lex humana ab ea procedens est mutabilis. **¶** Item quod lex naturalis continet quoddam vniuersalia per-

cepta que semp man' e lex autē
ab hoie posita quedā precepta
particularia sūm diuersos casus
q' emergūt. Et q' sicut iura ciuili
sue cōta. siue mun' scipalia
mutata sunt diuersis t'pibz. ita
iura canonica. Qd' oñd'it Bra
tianus p' exemplū circa electio
nē pontificū. dicite enī dist. lxxij
§. post. c. **Nota.** Principi' z im
peratozibz electōes summorū
pōtificū atqz alioz epōzum. vt
Gregorij z ambrosij referēdas
vlus z constitutio tradidit pro
scismaticoz z hereticoz diffectio
nibz qbz ecclia dei nōnunqz con
cussa p'elicitabat. Repñtabat q'
electio catholicorū principibus
vt eoz auctoritate roborata nō
lus hereticorū vel scismaticorū
auderet p'irare. Et in §. sequē
ti subdit vtz q' impatores alijs
qn' modū suū ignorātes nō in
numero p'sententū s' p'imi dī
stribuentiū in o' ext'minatū
esse voluerūt. Frequēter etiā in
hereticorū p'fidia p'apstī catholi
ce m'is ecclie vnitate p'ugnare
conati sunt scōz patrū instituta
Deos p'dierūt vt se electiōi non
ingerēt. Et quisqz eoz suffra
gio eccliam obtinēt anathemas
tis vinculo innodaret. **Sicut**
etiā scriptura diuina dīc' q' Eze
chias postqz dissipauit excelsa
vbi. s. ydola colebātur cōfregit
etiā serpentē eneyū quem fece

rat moyses. qz illū serpentē de
fieri iusserat ne serpentina morte
p'p'ls interiret. Ille autē popul'
tam venerari z colere cepit. Ad
circo destruxit iste qd' deo volē
te fecerat ille. **Adp'** hoc magna
auctoritas ē in ecclia hūda. vt si
nōnulli ex p'decessoribz z malo
ribz fecerūt aliq' statuta. s. q' pro
illo t'pe fuerūt sine culpa z post
ea vertūtur in errorē z sup'fictio
nē sine aliqua tarditate z cum
magna auctoritate destrueda
sunt. **Hec g'ran'.** Et ibi glo.
q' successores debēt mutare ta
cta instituta a'cessorū. etiā hōa
si viderint esse p'niciosa exemplo
xij. q. i. c. **Uideres.** xxxi. q. i. ca. l
xcvi. di. c. bñ. in fine. erra de de
cimis. c. **Suggestū.** **Thomas**
dum tñ q' mutatio legū fieri nō
debet sine cā multū vtili vel ne
cessaria. vñ. **Nico.** papa vñ. p'p'
Ridiculū in q' ē z satis abho
minabile dedec' vt traditiōes
quas a p'ribz accepim' infringi
pariamur. **Ideo inq' Thomas**
vbi sup'ra q' lex humana in q'p'ū
p'elus m'arationē prouidet bo
no cōi. **Habet** autē ipa legē mu
tatio quantū in se ē quoddam
detrimentū cōis salutis. qz ad
obseruantia legū plurimū valē
p'suetudo vñ qñ mutat lex vñ
cōstitutiuā legū m'nuat in q'p'ū
tollit p'suetudo. **Et** tō nūqz
lex mutari nisi ex alia p'te tñ nē

compesetur cō bono cōtēp salu
ri cōtēp ex ista pte derogat. **Q**u
quidē ptingit ex hoc q aliq ma
tima 7 euidētissima vtilitas ex
nouo statuto puenit vel ex eo q
est maxia necessitas eo q lex cō
stituta aut grauiamē aut iniq/
rate pner aut et^o obseruatio ē
plurimū nociua. **U**n dicitur a
iurisperito q in rebz nouis psti
tūdis euidēs dz esse vtilitas vt
recedatur ab eo iure quod oīu
equū vsum ē. **E**t cū leges ha
beat maximā virtutē 7 puetu
dīnē **ve dicit pbe^{ij}. politice** **I**ō
nō sunt de facili mutāde. ex h
in decretis ponūt multa que
a pñsilijs vel summis pñsificibz
edicta q cū sunt imurata seu re/
uocata. **A**liq qppe abrogata p
cōtrariā puetudīnē. **S**icut di
xim⁹ in sermone de puetudīne
de ieiunio ichoādo a clericis de
diebz rogationū 7 sibi. **I**tem
xxij. q. v. c. Honestū habetur q
iuramentū in iudicio fiat a iē/
tunis. **E**t in: **c. Decreuit. D**ict
tur q in quadragesima in ad/
uēu in diebz dñicis nō exigan
tur vel exhibeātur iuramenta.
sz solēnia in iudicio. **E**t vtrū/
q ē abrogatū p pñariā cōsue/
tudinē multa etiā edicta antiq
tute sunt imurata. **S**icut ele
ctio summi pñsificis non a car
dinalibz tñ sed etiā ab alijs re
ligiosis 7 clericis faciēda aucto

ritate **N**ico. pa. **S**icut habet
xxij. di. c. **I**n nomine dñi epōz
electio non a canonicis im ira
sz maioris ecclie. sz etiā ab ali
is clericis faciēda sū ordina/
tionē **I**nnocētij factā in pñsilio
rome. q habetur **dis. lxij. cap.**
Obeūtibz. **S**z electio pape ho
die fit a cardinalibz. **vt in cap.**
Ubi periclm. de ele. li. vi. Ele
ctio epōz sū iura cōsa fiebat a
canonicis cathedraliū eccliaz
7 pñmabaf a metropolitanis
Sed hodie summi pontifices
referuāt sibi pmissionē 7 colla
tionē oīm dignitatū. s. pñar cha
rū metropolitanorū epōz. abba
tū preposituraz plebanariū seu
prioratū 7 eccliaz collegiatarū
Ite **di. lxxij. 7. lxxvij.** p totū
habet de etate ordinādoz. s. q
ad subdiaconatū nō debeat q
ordinari añ annū. **xx.** **A**d dyas
conatū añ. **xxv.** **A**d pñsbytera
tū añ. **xxx.** **I**bi etiā habet decre
tis intersticijs seruādis inter or
dīnē et ordīnē. **S**z p clement
nā de etate et qualitate ordinā
doz hec imutata sunt. et ibi de
terminatur q subdiaconus in
xxvij. anno. **q** **D**yaconus in. **xx**
Sacerdos in. **xxv.** inchoato. 7
si non completo valeant ordi
nari et non ante sine dispensatō
ne pape. **N**ec intersticia illa
oportet seruari **S**ed si legitima
etas existit ad omnes ordīnes

infra annum potest quilibet p
moueri. Immo infra vnā q̄dra
gesimam vt. s. in prima domi
nica eius recipiat omnes ordi
nes minores. In sequenti sab
bato sub diaconatum. In sab
bato ante dominicam de pas
sione diaconatum. In sabba
to sancto sacerdotiū dūmodo
alias sit idoneus. ¶ Itē in cau
sa. xxxv. que ponunt in. q. ii. iij.
iij. z. v. quo ad gradus cōsan
guinitatis p̄bittos ad cōtra
hendū matrimoniu. s. sex gra
dus correpta sunt z imutata p
decretalē Gregorij noni q̄ ha
bet extra de p̄langu. z affini. c.
Non decet. vt dicit glo. vbi di
minuunt duo gradus de illis
sex. qz difficile erat z menti re
tinere tot gradus. vnde multi
ex ignorantia p̄hebant in gra
dibus p̄bittis. ¶ Item. ii. q.
iij. c. Sepe contingit statutum
erat q̄ cum furtū reperitur fa
ctū in monasterio. z ignoratur
auctor deberet fieri talis pur
gatio. vt abbate v̄ alio ex mo
nachis celebrāte missam omni
bus v̄el cōmuniō sub hac for
ma. Corpus dñi sit tibi ad p
batio rem hodie. Dicit glo. et
bene q̄ istud statutū ē abroga
tū qz in debite fieret. Sic z alia
multa sunt que singula recēse
re nimis foret plūm.

¶ Quod in lege positūa rati

onabili s est dispensatio que fit
vel ex valitate vel ex necessita
te. ¶ Capituli tertium.

Certū mysteriū v̄ecta
ran dū dī dispensatio
vbi sciendū q̄ dispensa
re in legibus vel eas interpreta
ri spectat ad p̄latos z rectores
qui. s. in huiusmodi hnt p̄tē
nisi subita necessitas occurrat
cui oporteat subito obuiare ne
sequat aliq̄s incōueniēs. Nam
tūc ipsa necessitas habet anne
xam ipsam dispensationē legis.
z q̄libet per se p̄t interpretari le
gem z dispensare secūz p̄cipue
cū nō p̄t ad sup̄iorem habere
recursū. vt p̄. i. q. i. c. Si q̄ pu
ta cū q̄s grauit̄ infirmat tem
pore ieiunij ab ecclesia institu
ti per se ip̄m p̄t dispensare se
cū in lege ieiunij z interpretari q̄
non obliget ad illū. In ob̄ua
tōe em̄ legū vel p̄ceptoz maxie
debet attendi z seruari in cō
seruētis legē vel p̄ceptū. de qua
si p̄ster z p̄ua sit ad scripturaz
legis vel verbū p̄cepti cō obe
diendū est omīssa littera legis
vel p̄cepti. xij. q. vi. ca. hūane
Si aut̄ dubit̄ de intentione
standū ē littere s̄m Archidia.
¶ Vel habeat recursus ad sup̄io
rem si p̄t haberi cuius ē inter
p̄tari et dispensare. vel si non
p̄t haberi. habeat p̄liū p̄t

top. **¶** Præstat ipsi prælati et de
 beret cum adest causa rationabilis di-
 pensare puta alicuius necessita-
 tis vel utilitatis. unde extra de
 pben. c. exposuisti. glo. ait. **Ne-**
 cessitas vel utilitas ista duofre-
 quenter dispensationem inducunt
 i. q. vii. c. **Tali.** **¶** Hinc Hosti-
 en. ita diffinit dispensationem
 dispensatio est iuris alicuius
 facta cum causa. rationabilis cog-
 nitione ab eo qui potest. Si pro
 prælati ab se rationabili causa vel
 saltem dubia per sola voluntate li-
 centiam tribuit veniendi contra
 legem **¶** Bern. in li. de precepto
 et dispensatione non erunt dispen-
 satores sed dissipatores. et pec-
 cabunt ipsi dispensantes cum dis-
 pensatis si eis utuntur. Et quia
 papa in ecclesia dei habet ple-
 nitudinem potestatis in omnibus pure
 potestatis habet plenitudinem
 potestatis dispensandi et sic debet ha-
 bere omnia iura in serinio pectoris
 sui. de pñ. in. c. l. li. vi. quantum
 ad interpretationem et dispensa-
 tionem. **¶** Episcopi autem dispensare possunt
 in his que non sunt eis a iure per-
 hibita. extra de sen. excō. c. **Re-**
 per. et di. l. c. **¶** Virorum que autem
 eis prohibeantur habes in glo. In
 necessitate pro manifesta in omni
 lege posita dispensatur Unde
 l. q. in. c. remissionem extra de
 observatione ieiuniorum. c. consi-

lium. **¶** Necessitas non habet legem
 sed ipsa sibi legem facit. et de regu-
 lis iuris. c. quod non est quod non
 est licitum in lege: necessitas lici-
 tum facit. nam et sabbatum custo-
 diri preceptum est. **¶** Nachabei tamen
 in sabbato sine culpa pugnant
 Et ad idem facit. c. quanto extra
 de pñe et de pñe. di. ii. ca. **¶** Per-
 uenit. et de conse. di. v. c. **¶** Dis-
 cipulos. et lxxxi. di. c. quisquis et
 c. delictis. et lxxxi. di. c. **¶** Cum om-
 nibus. et extra de furtis. c. si quis
¶ Sed querunt aliqui quare
 si quis furatur propter necessitates
 famis debet tres ebdomadas
 penitere. ut dicitur practico ca-
 pitulo **¶** Si quis. **¶** Respondet
 glo. quod modica fuit necessitas.
 sed si magna fuisset non im-
 poneretur penitentia. **¶** Adhuc
 querit quare non excusatur mulier
 a fornicatione propter necessitatem
 famis. ff. de ritu nuptiarum. l. pa-
 la. §. non est sicut excusatur a furto.
¶ Rndz glo. Et quod per necessitatem
 facta est cois. vi. xlii. di. §. l. et
 xxiij. q. iiij. in. c. quod autem. **¶** Sed in
 fornicatione non est ita. ideo
 nulla necessitate licet fornicari
 lxx viij. di. c. fornicari. **¶** Et po-
 tius debet mulier omnia mala
 sustinere quam fornicari. xxiij. q. v
 cap. **¶** Ita ne. **¶** Amplius querit-
 tur. **¶** Lur excusatur homo ab
 homicidio si ex necessitate ieiunia
 bili se defendendo aliquem occidit

¶ Ad hoc dicit glo: q interfici
ens non ipse interficit, sed po
tius qui interfecit esse interfe
cit qui aggressus illum extra de
homini. c. **Sicut** lator. **Spiri**
tusco igitur instigare mltas a san
ctis patribus edita sunt. saluber
rima statuta et sanctissime con
stitutiones quibus possent fide
les spualiter viuere. **¶** Sed ho
die xpiani populi aures habent
et non audiunt. qm pauci sunt q
implere studeant illa precepta eccle
sie q i prima pre explicam. qm
imo laudat illa verbis et appro
bant tanq dignissima. et digi
to suo nolunt ea mouere. **Dies**
festi coiter violant. non sacrifi
cant cum illis vacent viri et mulie
res vanitatibus et dissolutionibus
exerandis. **¶** Ieiunia gulosis
multis et voluptuosis erosa sunt
Disse ex coi corruptela a puel
lis nubilibus non audiunt quibus
ad choreas et vana spectacula
pgere non videtur infamia. **Sed**
visitare sacra dei tepla et audi
re diuina dedecus apparet et ig
nominia. **C**onfessiones vel ob
mittunt vel sunt apparenter cum
comenti lupina. quonia cum p
positio aliena detinendi et rapie
di et peccata preterita plequendi.
¶ Decime autem in plerisque locis
non cognoscunt vel solunt i alijs
cum luore met et agustia cordis
Excoicationes et ecclesie resure

hant in derisu. et multi sic excoi
cati ecclesie clauis premunt.
¶ De clericis non fallentibus ho
ras taceo: deus iudicet illos.
¶ Religiosi po multi sunt noli
et paucissimi re. qm etiam pler
q ex illis q vident austeram et
sancta ducere vita. nullas hnt
reuerentias ad clericos secula
res et quasi p nihilo ducunt de
qd ab ecclesia constitutum est p co
seruatione graduu et officiu
du confessiones audiunt. detrahunt
parrochianis presbyteris et ordi
nariis locor. **De** decimis ip
sciunt qua pntentibus scientia
faciunt. Ingerunt se quantum pnt
psumptuose ad cura aiaz sub
specie caritatis et celi. **¶** Multo
maxima xpiane religionis nolle
obedire traditionibus scilicet ecc
lesie dei. **De** miramonis ide
bitre tractat. tu ppter impedime
ta. tu ppter deceptiones et frau
des claudestas longum esset
singula enarrare. **N**o sic o xpi
ni redempti pioso sanguine xpi
non sic. que dixerunt. s. patres xpi
et ecclesie rectores facite et euare
¶ Ut sic mereamur fieri principes
diuine gr. qua largiat nobis
iesus xps filius dei. qui sit bni
dictus cum patre et spu sco per i
finita secul a seculor amen.
¶ Feria qnta tertie hebdomade
de supbia transgressor legis a
iulis. **¶** Sermo. xviij.

Filius homi-
nis nō venit mis-
tra sed ministrare. p-
ha sunt redēprois
nostri originaliter **Matth. xx**
et in euāgelio hodierno. **Ne**
quis horret humilitatē regu-
lā. Voluit saluator noster Je-
sus xps suo exēplo cūctis osten-
dere, qm̄ hoies vt **Lactantiū**
refert magis volūt exempla q-
p- b- quia loqui facile ē. p- stare
difficile. **U**rgit scribit actūz
p- mo. ca. **C**epit ihesus facere et
docere. fecit autē multa. sed in-
ter illa. vnū illud nobis se of-
fert p- siderandū: cū ipse nō esset
subditus legi: voluit ea q- erāt
legis implere. vnde et circūci-
sus est i- tēplo octaua die post
natiuitatē oblatas. **Cū** p- h-
et humilitate fecerit vt nobis
p- beret exemplū. satis ē excrā-
da supbia illoz qui in sua vo-
lūtate et nō legib- volūt oīa fa-
cere. p- quos et si dixerim⁹ in ser-
mone p- cedēti adhuc remanet
aliquid enarrandū p- eos q- le-
gem humanā et ciuile abiciūt
Idearco in p- nti sermone de su-
perbia transgressoz legis ciui-
lis erimus tractaturi. **P**ro-
ponemus autē d- ipsa lege tria my-
steria contemplanda.
Primū dicat diffinitionis.
Scđm obligationis.
Tertū abrogationis.

Quid est lex. et de actibus le-
gis atq- de illius necessitate

Capitulū primū
Rimū mysteriū d- dis-
finitiois. in quo videre
debemus tria.

Primo legis quidditatem

Scđo legis actualitatem

Tertio legis necessitatē.

Primo videamus quid sit
lex in cōi. **E**t ad hoc dicit bea-
tus **Tho. i. ii. q. lxxx. L**ex est
ordinatio rōnis ad bonū com-
mune ab eo qui curā h- cōmu-
nitatis pmulgata. vbi ponun-
tur quatuor conditiones le-
gis.

Prima est rōnis practice or-
dinatio.

Secunda boni cōmunis p-
curatio.

Tercia populi vel principis
constitutio.

Quarta legis pmulgatio

Prima p- ditio legis est rōne
practice ordinatio. **O**rdinat
cū rōnem practicā ad actiōes
dicit nāq- **I**sidorus q- lex dici-
tur a legēdo. q- scripta est. vel
d- a ligādo q- ligat. i. obligat
p- ceptis affirmatiuis ad agēdū
negatiuis ad cauendū. **A**d
lex abe legendo. **S**m aug. q- de
bet q- libet eligere viuere sm le-
gem. **I**sti autē actus. s. eligere
legere et ligare sunt acc- ratio-
nis. **N**otandū tamē vt dicit

Tho. i. ij. q. xcvi. arti. ij. q. ois
lex humanicus posita intantū
habet de legis rōne inquantū
a lege nature deriuat ex eo ra
tionis prima regula est lex na
ture ¶ Et iurisperitus dicat
ff. de legib. **N**ā 2 ea q. de om
nibus que a maioribz tradita
sunt ratio reddi non potest. s.
d. non. quia leges omnes nō
pcedant a rōne si iuste sunt. s.
quia nimis esset difficile 7 pli
tum. Sed vt dicit phus. vi.
ethicoz. In talibz oportet at
tendere expertoz vel senioz vt
pudentū in demonstrabilitz
enūciationibz 7 opinionibz nō
minus q. demonstrationibz
¶ Secūda pditio legis ē boni
cōmunis pcuratio. **U**n **I**sti
dorus. vi. iij. ca. **E**rit aut lex
ait. **L**ex nullo priuato como
do. sed p cōmuni vtilitate ci
uū debet esse conscripta. **R**ō.
quia cū ois pars ordinetur ad
totū sicut imperfectū ad pfe
ctum. **U**nus autē homo sit p
sona cōmunitatis perfecte. ne
cesse ē q. lex respiciat p.rie ordi
nem ad cōmunem felicitatem
Quodcūq. aut pceptum fiat
ad aliquem p.oe aliquo p.cula
ri opere. intantū habet rōnem
legis iquātū ordinat ad bonū
cōmune. ¶ Tertia conditio le
gis est populi vel p.icipis cō
stitutio. vnde dicit **I**sid. lib.

vi. et hinc olo. q. lex est constitu-
tio populi qua maiores statu-
simul cū plebibus aliquid san-
xerunt. di. ij. decretor. Rō fm
Tho. est. quia lex vt dicitur est
pprie et pncipaliter ordinatur
ad bonū cōmune. **O**rdinatur
aut aliquid ad bonū cōmune
est pncipis vel totius multitu-
dinis. **N**ā intētio legislatoris
est vt hoies ad virtutes indu-
cat et a vicijs retrahat. **S**ed p-
sona puata potest quidē indu-
cere munitionē aut suasioē be-
ne dispositos. **S**ed efficaciter
inducere. s. per vim coactiua
menū penarū p. pteruos et male
dispositos non pōt nisi psona
publica ad quē pertinet pena
infligere. **¶** **Q**uarta p dicitur le-
gis est pmulgatio. **¶** **U**t oñ vi-
cit **Gr.** di. iij. **L**eges institu-
tur cū pmulgan. **R**ō est. quia
ad hoc q. lex obliget oportet q.
q. in noticiā deducat alioz. h
aut fit per pmulgationem. **E**t
lex quidē naturalis pmulgata
est a deo fm q. deus eam men-
tibus hominū inseruit natura-
liter cognoscendā. **L**ex autē
exterior humana pmulgatur
quo ad p̄sens p̄bo sed in futu-
rum scripto. vñ legis pmulga-
tio que fit verbo in futurū exten-
dit per scr. pturę firmitatē que
quod amō legē semp pmulget
Illi autē cor. i. quibz lex nō p̄bo

mulgat. obligant ad legē seruā
dam inquantū ad eorū noticiā
deuenit vel deuenire potuit p
alios pmulgatiōe facta. Glo.
po in. ca. cognoscētes. extra de
psu. inq. ex qno publice pro
mulgata ē pstitutio oēs tenent
ad ipsius obseruantā z oēs li
gat post duos menses a pub
licationis tpe elapsos. In au
renico. U. factenoue pstituti
ones. circa pn. colla. v. Nec ē
necesse vt singlorū auribz iculct
xi. di. c. dicit. nisi qd pbaret
tūc extra puiciā fuisse. vel aliō
pedimentū. argu. ex pssuz extra
qui mrimonio accu. pnt. cap.
cū in tua. Sēdo videamus
legis actualitatē fm. Thidori
di. iii. decretorū. Quadruplex
est em actus legis. Vis em lex
aut pmitte aliqd vt vir foris
petat pmiū. aut verat vt sacra
rū pginū nuptias nulli liceat
appetere. aut punit vt qui cedē
fecerit capite plectat. aut preci
pit. vt diliges dñm deū tuum
Rō istorū fm. Tho. iii. q. xciiij
qz cū lex sit directiua humano
rū actū. Tres sūt differentie
actū humanorū. Quidā enīz
sunt act⁹ boni ex genere. vt sūt
actus pcurū. z respectu horūz
ponit actus legis pcege. pcpit
em lex actus virtutū. vt dī. v.
ethicorū. Quidā ali⁹ act⁹ sunt
mali ex genere. sicut sunt actus

vicioz z respectu horūz ponitur
actus legis phibere. Quidam
ali⁹ sūt indifferētes ex genere z
z respectu horūz dī lex pmittere
Pnt etiā differētes dici qd pa
rū hnt boni vel mali. vt pecca
ta ventalia. Oportet aut qd ali
quid sit p quod iducat lex sub
ditas vt ei obediant. Hoc au
tem est timor pene. Et respec
tu hui⁹ dicit actus legis puni
tio. Nō aut ponit consiliū act⁹
legis. qz consulere etiā spectat
ad priuatā personā cuius non
est condere legē. Quilibet enīz
pōt alteri consulere. Similit
pmittit non ponit actus legis
sicut punire. qz pmittit pōt qli
bet. sed punire nō pōt nisi per
sona publica z qui est minister
legis cuius auctoritate pena i
fertur. Tercio videre debe
mus legis necessitatē. fuerunt
qpe nō supflue sed necessarie.
vt inq. Tho. i. q. xc. leges
hūane ad retrahendū hoīes a
vicijs z inducendum ad virtu
tes. Nam homini inest natura
liter quidam appetitus ad vir
tutē. Sed ipsa pcuris pfectio
necesse ē qd adueniat homini p
aliquā disciplinam. sicut vide
mus qd p ali. quā industriā sub
ueniunt homini in suis necessi
tatibus. puta in cibo z vestitu
quorū initia quedā sūt a natu
ra. s. a rōe z māu. nō autē a na
u q

rura plementū ipsum. ¶ **A**d
hāc autē disciplinā nō de facili si
bi homo sufficiens ē. qz perfectio
virtutis p̄sistit precipue in re/
trahendo se ab inordinatis de
delectatiōibz et indebitis ad q̄s
hoīes sunt prōni et maxie iuue
nes q̄bz magis ē efficax et neces
saria disciplina. Et iō optet q̄
h̄mōi disciplina p̄ quā ad p̄u
tē puenit ab alio fortiat̄. Et q̄s
tū quidē ad illos iuuenes qui
sunt prōni ad virtutis actus v̄l
ex dispositiōe nature vel ex p̄sue
tutine vel magis ex diuio mu
nere sufficit disciplina p̄afna q̄
est p̄ admonitiōes. Sed qz iue
niūtur p̄terui et ad vicia prōni
q̄ de facili verbis moneri n̄ p̄nt
necessariū fuit vt p̄ vim et metū
cohiberētur a malo vt saltz sic
a malis desisterēs et alijs q̄etaz
vitā redderēt. et ipe tādē p̄ bu
sus mōi assuetudinē ad virtutē
pducerētur. et volūtate facerēt
q̄ metu p̄ri⁹ implebāt. et sic effi
cerētur virtuosī. H̄mōi autē di
sciplina cogēs ē disciplina legū.
vñ necessariū fuit ad pacē ho
minis et virtu tā acq̄rebā. vt le
ges humane p̄stiterētur. **Hic**
Isidorus di. iij. c. facite sunt aut
Facite sunt autē leges vt earum
metu humana coerceat auda
cia et nocētia facultas. et in plo

go decreta liū ideo lex p̄ditur vt
appetitus noxi⁹ sub iuris regu
la limitet p̄ quā gen⁹ hūanum
vt hōeste viuat alterū nō ledat
ius suū vnicuiqz tribuat infoi
mas. ¶ **E**t si obijceret q̄ melior
ē iusticia et lex aiata q̄ inaiata
Sed iudex est iusticia animata
Dicit enim Aristo. v. et hīcorū
q̄ ad iudicē p̄fugiūt homines si
cut ad iusticiā aiata lex autē
est quasi iusticia inaiata. ergo
videt q̄ meli⁹ fuisz vt executio
iusticie comitteret arbitrio iudi
cū q̄s c. d. lex aliqua cōderet. Rū
det tho. vbi supra. q̄ fm̄ aristo.
in. i. rethoricoz. meli⁹ est oīa or
dinari lege q̄s dimitti arbitrio
iudicū et hoc propter tria. ¶ **Pri**
mo. qz facilius est reperire pau
cos sapiētes qui sufficiāt ad re
ctas leges p̄dēdas q̄ multos
q̄ requirerētur ad recte iudican
dū de singulis. ¶ **S**ecūdo qz illi
qui leges ponunt multo tpe cō
siderāt qd lege ferendū sit. s. i. iu
dicia de singularibz factis sunt
ex casibz subito ortis. facili⁹ au
tē ē multis p̄sideratis p̄ hō
videre qd rectū sit q̄s ex vno so
lo facto. ¶ **T**ertio qz legislato
res iudicat in vniuersali et d. hū
tutis. sed hoīes iudicijs p̄siden
tes iudicāt ad q̄ afficiunt dōiō
vel amore aut cupiditate. et sic
eoz deprauatur iudicium. ¶

ergo iusticia. aiaa iudicis non
in multis inuenitur. et quia fle
xibiles eideo nemini fuit in qui
buscunq; e possibile lege defini
nare qd iudicandū sit et paucis
sima arbitrio hoim relinqre

¶ Qd ciuiles leges iuste sunt
seruande et q aliquādo licet fa
cere preter verba legis et qualis
ter melior e ciuitati bonus mini
ster sine lege q lex sine ministro

Capitulum secundum:
Secundū mysteriū
contēplandū de lege
dicitur obligationis

In quo tria sunt du
bia declaranda.

¶ Prīmū verū obligetur hoies
in foro pscieie ad obseruantias
legum secularium.

¶ Scdm vix liceat aliqui sub
ditis legē pter pba legis agere

¶ Tertiū verū expediet sic ci
uitatē regi p bonā legē et malū
ministrū q p bonū ministrum
sine bona lege.

¶ Ad primū dubiū rñdet tho.
i. ii. q. xcvi. arti. iij. q si leges se
culares sunt iuste. obseruand
sunt ita q nō obseruās peccat

vñ Aug. di. ix. c. quicunq; ait

Qui legib; impatorū que p dei
volūate feruntur obtemperare
nō vñ acquirit grādē supplicii
que autem legibus impatorū
rum que contra dei voluntates
feruntur obtemperare non vñ

acquirat grande prēmium!

¶ Igit lex humana si non e iusta
quis large dicatur lex inquan
tum ab aliquo habente. aucto
ritatem constituitur secundū
illud **Isaie. x. capitulo. Ne qui**

conduunt leges iniquas. non ta
men proprie est lex. quia non li
gat id est nō obligat ad sui ob
seruan. tam. **Si autem iusta**

a deo inspirate est scdm illd pro
uerbiozū. viij. **Per me reges**

regnant et legum cōditores ius
ta decernunt **Propterea xp̄us**

nascens seruari voluit a matre
sua legem hominis infidelis. cū
scz vñ scribitur **Luce. ij. c. Etij.**

edictum a cesare augusto vt de
scriberetur vnuerfus orbis. et
ipsa iust in bethleem **¶** Scien

dū tñ scdm tho. vbi supra q le
ges humanitus posite dicunt
iuste vel iniuste. scdm quatuor

plicem causam. scilicet efficien
tem. formalem materialem. et
finalē. **¶** Primo scdm causas

finalem ex fine qñ ordinantur
ad bonum cōmune. **Iste autē**
est finis legis. vtilitas p̄munis

boni vt dictum est. Contra ē
lex iniusta cōtraria cōmuni bo
nō. vñde quando aliquis pre
sident imponit leges onerosas

subditis nō propter cōmunem
vtilitatem. sed propter priuatā
suam vt propter cupiditatē vel
gloriam faciens statutum q d

facit talem defectum soluat tā
rum qđ nō propter aliud facit
nisi vt inde lucratur. vel cuz im
ponit tallias vel gabellas vl
tra debitum vt thesaurizet ⁊ si
milia. ¶ **S**ecđo dicuntur leges
iuste ex cā efficiēte seu auctore
cā efficiens legis ē statuens le
gē. Si ergo nō excedit prātem
ferentis. qđ scz eā facit subditis
suis iusta ē. In iusta autē si fert
legē sup eos in qđ nō hz prā
rē. Pura si layc⁹ cuiuscunq; ci
uitatis etiā impialis facit le
gē qđ extēdat etiā ad clericos vt
qđ hēant rēdere in foro suo vl⁹ qđ
soluāt tallias ⁊ hui⁹ nō enim
hnt prātem sup clez. ¶ **T**ertio
leges dicuntur iuste ex formā qñ
scz scđm equalitatē proportio
nis imponitur onera subditis
in ordine ad bonū cōe. Cū enī
vn⁹ hō sit pars multitudinis
qlibet hō ⁊ qđ est ⁊ qđ hz ē mē
titudinis. Sicut quelibz pars
qđ ē totū. vñ natura aliqñ ali
qđ detrimentū infert pti vt sal
uet totū. Et scđm h leges ppor
tionabilr onera imponētes sūt
iuste ⁊ obligāt i foro pscie. vñ
de ex cā rōnabili rectores ciui
tatiū iponūt aliquas collectas:
pura ad defendendum se in iu
sto bello ⁊ scđm pportione de
bitā. qđ hoc requireret pec caret
In iuste autē sunt leges qñ non
equaliter onera imponunt fini

ratā vnicuiq; ptenentē ⁊ scđm
substantiā. **S**ed aliq nimis q
uantur enormiter. Alij nimis
allean t. Et iste sūt vtolente
mag⁹ qđ leges. Iō nō obligāt i
foro pscie nisi forte ppter vitā dū
scādalū vl⁹ p sbatōne ppter quā
hō etiā qñq; dz cedere iuri suo.
¶ **Q**uarto leges sūt iniuste ex
materia qñ sunt de rebz illicitis
⁊ ius diuinū vel naturale. vñ q
adorēt idola sicut fecit nabu
chodonosor legē q oēs adora
rēt statuā. Daniel. iij. c. Et tal
les leges nō sunt obseruāde. qđ
vt scribit Actū. v. c. Obedi
re oportet deo mag⁹ qđ hoibz. Ad
idē facit. c. Julian⁹. xi. q. iij. Et
nota qđ pderes leges iniq. pū
ra ad imponendū collactes in
debitas ⁊ quātia tenent ad re
stitutionē ipi ⁊ heredes eoz oīz
dānoz qđ acaſiōe dictaz leguz
aliq passi sunt. ⁊ illi qđ induxerūt
pditore ad talē legē faciendū qđ
liber in solidū. vt g iā pdictuz
ē iuste leges suā de sūt nō contē
nēde. ¶ **H**ic **Belasius** pa. di. r.
ait. Quis aut leges principuz
aut patrū reglās aut monito
nes pīnas dicat dēre pīēni nō
si qđ impunitū sibi extimer tran
sire pmissum. ¶ **S**ecđm vbiū
fuit vtrū liceat aliqñ subditū le
gis pter pba legis agere. ¶ **A**d
hōt tho. i. ij. q. xcvi. ar. vi. q. cū
oīs lex ordinet ad bonū pīuē

in tñ hz vim r rōem legis inq̃
tū aspiciat id cōe bonū. **S**cōm
vero q̃ ob h̃ deficit nō hz r̃rūtē
obligādi vñ iuris perit^r dic q̃
nulla iuris rō aut equitatis pa
rit benignitas vt q̃ salubriter
p vtilitate hoim introducitur
ea nos duriori interpretatōe p̃tra
ip̃oz modū pducam^r ad seue
ritatē. **E**t Bern. li. de p̃cepto
r de p̃fartōe ait. Iniquū pcul/
dubio foret si ea q̃ sū p sola ca/
ritate instituta p̃tra caritatē re
pererūt. **C**ōtingit aut qd ali/
quid obseruari cōi saluti ē vtile
vt in p̃tibz qd tñ in aliq̃bz casi
bz ē nocumētū maxim. qz igit̃
legislator nō pōt oēs casus sin
gulares inuēti pponit legē sed
ea q̃ vt in pluribz accidūt ferēs
intentionē suā ad cōem vtilita
tē. vñ si emergat casus i quo ra
lis observatio legis sit vānosa.
nō saluifera talis lex nō est ser
uāda. **S**icut si in ciuitate obses
sa statuā lex q̃ porte stēt clau/
se hoc ē vtile cōi saluti. vt i plu
ribz. **S**i autē contingit casus q̃
hostes insequantur aliq̃s ciues
p quos ciuitas p̃seruat. dānos
lissimū esset ciuitati si porte ei^r
nō aperirūt. r iō in tali casu p
te eēt eis aptende contra s̃ba
legis vt seruaret vtilitas cōis
quā intēdit legislator. **P**ro/
pterea p̃cit in glo. in p̃logo de/

cretaliū. **N**ouis morbis noua
uenit antidota p̃parari. extra
de iuramēto calūnie. c. Ceter
Et varia experimenta mor/
borum varia nos cogunt reme
dia inuenire. **I.** dist. capitulo vt
constituereur. **E**t quod me/
dicamenta morbis exhibēt hoc
tura negocijs. **E**t iterum glosa
in prologo. **Q**ue de nouo e/
mergunt auxilio nouo indigēt
ff. de interrogatorijs actionibz.
l. de erate. §. ex causa. extra d̃ of
ficio iudicis delegati. capitulo in
sinuante. **S**ed tamen consi/
derandum est q̃ si observatio
legis secundum verba non hab
bet subitum periculum q̃ opor
teat statim occurrere non perti
net ad quemlibet interpretari
quid sit vtile. sed hoc solum p/
tinet ad principes qui p̃pter
huiusmodi casus habēt aucto
ritatem in legibus dispensan/
di. **S**i vero sit subitum pericu
lum non patiens tantam mo/
ram vt ad superiorem possit re
cursus haberi ipsa necessitas
dispensationem habet annexā.
Nec obstat q̃ Augustin⁹ dicit
distinctione. iij. capitulo i istis
q̃ non licet alicui iudicare de le
ge. sed si quis pretermittat s̃ba
legis dicens se intentionē legi
seruare videtur q̃ iudicet de le
ge. **A**d hoc dicit **Thomas**

Ille q̄ in casu necessitatis agit
p̄ter verba legis nō iudicat d̄
lege sed de casu singulari in q̄
videt verba legis nō eē seruan-
da. Un̄ d̄ extra de rescrip. i. c.
cām. Verba in rescriptis vel
legibz posita debem⁹ p̄forma-
re equitati etiā si verba non pa-
terent. ¶ Itē si arguat q̄ eius ē
interpretari legē cui⁹ ē p̄dere. vt
d̄. xi. q. i. c. sicut em̄. §. Ex his
oibz. sed subditoy legis nō est
p̄dere legē. nec ḡ eoy est interp̄-
tari intentionē legislatoris sed
fm̄ verba agere. Rūdet r̄ho.
q̄ ille qui sequit̄ intentionē legis-
latoris nō interp̄tat legē simplr
sed in casu in q̄ manifestū est p̄-
euidētā nocuētē legislatorē
aliud intēdisse. Si em̄ dubiū
sit d̄ vel fm̄ verba legis age-
re. vel supiores p̄sulare Confir-
man̄ oia s̄dicta p̄ illud quod
scribit̄. xxi. q. c. hūane. qd̄ ver-
ba debēt seruire intentioni nō in-
tētio verbis. Un̄ Hilarius ex
tra de verbo. sig. c. Intelligen-
tia ait. Intelligētia verboy ex
causis est assumēda. qz non ser-
moni res: sed rei sermo debz eē
subiect⁹. Ibi d̄icit glo. verba
nō sūt intelligēda statim vt so-
nare vident̄ maxie vbi ābigua
sed p̄siderāda ē intētio loqr⁹
ff. de verbo. sig. l. Repos. p̄ cu
in. ff. de regul. in. l. Semper i
stipulationibz. xxi. q. i. in cap.

Quō virginitibz. 7 glo. in. c. p̄-
tetea. extra de p̄bo. sig. inquit
p̄tōr ē mens dicētis q̄ vor.
ff. d̄ sup̄lectili legata. l. labeo
Nec plus p̄bū q̄ volūtas in
spici d̄. C. que res pignori ob-
ligari p̄nt. l. vlti. sequit̄ r̄ho. qd̄
quis sapiētē nouerint intētio-
nē suā p̄bis explicare 7 p̄ditō-
res legū fuerint sapientes. cām
nullus ita sapiēs vt possit oēs
casus excogitare. vñ. ff. de ad-
mi. re. ad ciui. p̄tinen. l. i. §. si
eo tpe. d̄. Fortuitos casu nul-
lū hominū p̄siliū p̄uidere pōt
Is n̄ pōt sufficiēt p̄ p̄ba sua i
lege exp̄mere ea q̄ pueniūt ad
finem itentū. Et si possit legi-
lator oēs casus p̄siderare non
oporteret q̄ oēs exp̄mere: p̄pter
p̄fusionē vitandā. sed legē fer-
re debet fm̄ ea que eueniūt. vt
in pluribz. ¶ Tertiū dubium
erat vtz expedienti⁹ sit ciui-
ministeriū q̄ p̄ bonā legē 7 malum
ministeriū q̄ p̄ bonū ministeri-
um sine lege. Et Gēral. odo.
sup. v. ethicoz d̄icit q̄ p̄ bonū
ministeriū. qz illud regimen est
ciuitati expediētius quod ē ad
finem 7 felicitatē ciuitatis effi-
catius. hoc aut̄ est regimen boni
vñ. quare ipsum expediētius
est regimine bone legis. Nam
finis 7 felicitas ciuitatis est esse
ciues iustos p̄uidētēs 7 bonos
hoc habito cetera necessaria ci

uirati facilliter habentur. Sed
 qd ad hoc sit efficacius regimē
 boni viri apparet ex tribus in
 quibz vir bonus excedit legem
Idelz Potentia Prudētia.
Iusticia. qz vir bonus sit potē
 tior pz. qz quatuor sūt motiua
 que p̄tinent totā potentia faci
 endi hoies bonos. s. metus a/
 mor exhortatio exemplū **De**
metu aristo. dicit. x. ethicoruz.
Mulci obediūt magis neces
 sitati q̄ sermōni z iacture quā
 timēt magis q̄ bono. **De**
 amore etiā sequit̄ ibidem q̄ pa
 terni sermones z mores mag
 hnt de potestate q̄ legalia z ci
 uiles mores ppter cognationē
 z bñficia. **De exhortatiōe di**
cit Hiero. ad Paulinuz. Ha
 ber nescio qd latentis integre
 viue vocis actus z in aures di
 scipuli de doctozis ore transfu
 sa fortius sonat. **De exemplo**
po Lactan. li. iij. Homies ex
empla magis volunt q̄ verba
Bonus igit vir z bona lex pa
 res sunt in metu z timore. quia
 vterq̄ hz ministeriū z gladiū.
 Sed bonus vir habet amorē
 habet exhortationē viuā z exē
 plum bonoz opez. **Lex** autē
 nō. **Quod** etiā bonus vir sit
 prudentior. pbatur. qz vir pru
 dens z lex bona sūt prudentia
 datā p̄tinent noticiā z artē be
 ne viuendi. tñ noticiā boni vi

ri excedit tripliciter. **Prim^o**
 extensiuē. quia lex nō pōt extē
 di ad oēs casus qui p̄nt eueni
 re eo q̄ singularia sunt infinita
 z descendētibz ab vniuersa
 libz ad p̄cularia: iubet plato
 quiescere. **Tūc** autē vbi lex de
 ficit: recursus est ad arbitrium
 boni viri. z sic arbitrium boni
 viri excedit legē extensiuē. **Se**
 cūdo excedit bonus vir legem
 intensiuē. qz sermōes legis sūt
 vniuersales. sermones boni vi
 ri p̄culares. **Et vt dicit Ari**
sto. in. ij. ethicor. z in. ij. poli.
Sermones p̄culares efficaci
 ores sunt in agilibz q̄ vni
 uersales. **Tertio** bonus vir ex
 cedit p̄fectionaliter. q̄a vir bo
 nus habet quandā exp̄ientia
 seu exp̄imentalē noticiā ita p̄fe
 ctam q̄ nulli pōt inesse nisi ho
 mini bono. ois autē legalis no
 ticiā pōt inesse taz bono q̄ ma
 lo. **Quod** adhuc vir bon⁹ sit
 iustior. pbat. quia lex bona ē tā
 tum p̄ceptiuus. vir bonus est
 p̄ceptiuus. operatiuus. ele
 ctiuus. z volitiuus. **Sed** vbi
 sunt isti viri boni vbi qui recte
 viuant. qñ etiā post tot sacras
 leges diuinas z humanas ca
 nonicas z ciuiles: egum mini
 stri deteriores alijs exp̄ientia
 teste videntur. **Quos** non ab
 re alta voce cantare possum⁹
 dicentes illud quod scribitur

Sapien. i. ca. Diligite iustici-
am qui iudicatis terram. Si
hanc iusticiam maiores mino-
ribus exhiberent vtriusque reliqua
omnia in civili vita bene recte
esset fierent.

Capitulum tertium.

tero hmoi statuta ⁊ consuetudi-
nes edite fuerit ⁊ obseruare nec
no ⁊ illos qd fm ea psumpserint
iudicare vel in publicā formā
scribere iudicari. hec ibi In-
no. ⁊ hostien. dicunt qd libertas
pstitit in priuilegijs pcessis si-
per spūalibz vel. palibz gñaliter
vel singulariter siue a deo. siue a
papa siue ab alijs principibus
A deo pcessa sunt multa. vili-
lud **Q**uonqz ligaueris ter-
⁊ hoc quantū ad psonas pape
excedit ad interpretationē oīz di-
bioꝝ. extra qd si. si. le. c. p. v. v. v.
bif. **A** papa priuilegia pcessa
sūt vt qd intet manū violentā i
clericū sit excoīcar⁹. **I**te qd in le-
gatis ad pias cās sufficiat duo
testes. ⁊ mltā alio priuilegia qd
habētur in iure canonico. **I**tes
ad impatoꝝ mltā pcessa sūt
vnde inunt. ec. ⁊ hmoi. **Q**ue-
dā leges scāres sunt auctēti-
te. vtille qd honestatē sapiunt et
moribz bonis ac religioni pco-
dāt. vñ extra de cleri. excoī. ca.
Sup specula dicit **S**crā ecclā
legū seculariū nō respuit famila-
tū qd eqtatis et iusticie vestigia
imitātur. **I**dem extra de noui-
opis nūciatōe. c. f. ⁊ d. l. c. **L**e-
ge. c. **S**i adiutorius. **T**ertio
qd dā leges sunt abrogare eo qd li-
cet pmitatū a iure ciuili. tam
prohibet a iure canonico. **E**t
in tali casu leges non designā

tur sacros canones imitari. *ex*
tra de iudicijs. c. clerici extra de
iuramento calunie. cl. Extra de
nouis operis nunciatioe. ca. In
tellextim? ¶ Et in autentico vt
 clerici apud p̄rios epos. §. pe.
 collaroe. vi. Et lz plures sūt ca
 sus ciuiles legis q̄ prohibent in
 iure canonico nos tñ aliq̄s col
 ligem⁹ ex illis. ¶ Prim⁹ casus
 est in matrimonijs. nā scdm le
 ges ciuiles fili⁹ germani vnus
 p̄t copulare matrimoniū cu⁹
 filia alteri germani. vt institu
 ta de raptorib⁹. §. Inter eas. et
 C. de nup. l. nemi. Sed scdm
 eccliam tales debet separari. *Ex*
tra de consanguinitate et affinita
te. c. Non debet. ¶ Scd⁹ casus
 est de puella rapta q̄ scbz leges
 non potest perahere m̄rimoniū
 cū raptore suo. C. de raptu vir
 ginū. l. Unica. et xxvi. q. ij. c.
 de puellis. c. Si aut. c. Placuit
 Sz scdm legē canonica potest
 extra de raptorib⁹. ca. Cum cā
 vbi cā dicit glo. Qualitercū/
 q̄ aliq̄ sit rapta potest perahere
 cū raptore dūmodo prior dissē
 sio transeat postmodū in p̄sens
 sum. xxvi. q. ij. c. Tua. ¶ Ter
 tius casus est quia scdm leges
 ciuiles licitum est homini so
 luto tenere mulierem solutam
 in concubinam. vt in autenti.
 Quib⁹ modis fili⁹ naturalis

efficiuntur legitimi. §. Si de
 Sed secundum ecclesiā etiam
 simplex fornicatio est peccatus
 mortale et excludit a regno dei
 scdm ap̄lm *Pe. corinthi. vi. ca.*
 ¶ Quartus casus est secundū
 leges ciuiles licitum est viro oc
 cidere adulterum deprehensum
 in adulterio cum vxore si ē per
 sona vilis et cui non debet reue
 rentiam. ff. de adul. l. marito. et
 l. si adulterium. et. C. de adulte
 ris. l. Gracchus. Insuper licet pa
 tri qui habet filiam in potesta
 te occidere adulterium filie in
 domo sua fornicantem et occi
 dere filiam. ff. de adulterijs. l.
 Pateriz. l. non in ea. Sed sim
 deum et ecclesiam nihil horū
 licet. ¶ Quintus casus ē. quia
 secundū leges ciuiles dānatur
 qui deprehensam in adulterio
 tenet vxorem. C. de adulterijs
 l. crimen. et. l. Castitati. Sed
 secundū iura canonica potest
 retinere sine vlla pena. dūmo
 do ipsa parata sit se emendare.
 xxi. questione prima. §. obau
 ditur. ¶ Sextus casus secun
 dū leges mulier que mortuo
 marito nubet infra tempus lu
 ctus id est vnius anni infamis
 fit et incurrit multas penas. C.
 de secundis nuptijs. l. prima et
 secūda. Sed hoc non tenet ab
 ecclesia. extra de sedis nup. ca. l.

¶ Septimus casus est scdm leges. Illud qd relinquitur i te /
stamento nisi habeat qnqz vel se /
pre testes no valet. **C. de testa.**
l. si vnus. l. ac p sultissima insti /
tuta de testa. §. fi. Sed ecclia h /
no tenet in relictis ad pias cas /
vbi sufficiunt tres aut duo te /
stes. extra de testa. c. tu esses. 2 /
c. relatu. **¶** Octauus casus e fm /
leges maleficia cogitatiois regu /
lariter no puniuntur. ff. de penis /
l. cogitatiois. Sz tn ois cogita /
tio mala a deo punit. de pe. dis. /
l. c. Omnis. **¶** Nonus casus /
scdm leges ciuiles licet magi /
7 malefici puniantur tn q hoc /
faciunt 3 vctos imbres 7 gran /
dines preueniatur. **C. de male /
ficts. l. eoz.** Sed scdm deu 7 et /
eccliam talia facere grauissimu /
pctm est. **¶** Decimus casus q /
filius spuri ex dānato coitu oi /
bnficio excludit. **C. de natura /
lib. liberis. l. Licet aut.** Sed se /
cundū eccliam interest epi face /
re q vterqz parentū talibz libe /
ris necessaria subministrat fm /
qd facultates suppetūt. extra d /
eo qui duxit in matrimonium /
quā polluit adulteriū. §. cum /
haberet. Sunt 7 alij casus qz /
repetere nimis foret prolixum. /
in quibz leges seculares no sūt /
seruande. cū in alijs vt sepe di /
ximus licitis 7 honestis colēde /
sunt 7 no superba mēte parui

pendende. Demus igit operaz /
omne clarione expellere a cordi /
bus nostris 7 scd 3 leges sacras /
viuētes dignos reddam? nos /
gratia xpi Amen.

¶ Feria quinta tercie ebdoade
De superbia hereticor

¶ Sermo de clunus non

Mortuus ē di /
ues 7 sepultus est /
in inferno. vba sūt /
redēptiois nri Lu /
ce. xvi. c. 7 in euan

gelio hodierno. Audientes ple /
riqz lectione sancti euāgelij ho /
diernā in qua historia 7 res ge /
sta narratur de diuīte illo q dā /
natus interiit. 7 descēdit i infer /
nū. no solū no expauescunt nec /
nū. no solū no expauescunt nec /
cogitant de vita futura. Quā /
imo ficta esse falsaqz oia illa et /
opinātur 7 dicūt. Ascēdit q /
pe sum? supbie in corda eoz. et /
cecauitqz illos vt no aspiciant /
veritatē. Spemunt scripturas /
et moysen ac pphetas abhomi /
nātur. Nisi pūaciter in tali /
bus versantur erroribz sicut be /
retici puniēt a iusto iudice deo /
Et qm heresis viciū piculissimū /
est 7 abhominabile nimis /
decreui in sermone presenti dī /
cere de supbia hereticor. ob qz /
tria mysteria pponim? de here /
ticis pteplanda

¶ Prīmū dicit p dīctōis.
¶ Scdm specificatōis.

Tertiu punctōis.

Quō quinq; p̄ditōes requiruntur ad hoc vt q̄s p̄rie dicatur hereticus. **Capitulum primū.**

Primū m̄ p̄steriū de hereticis p̄replādū dicit p̄ditōis. **U**t enī inq̄t **Aug. xxiij. q. iij. c. heretic.** Hereticus est q̄ fallas opiniones gignit vel seq̄tur. **S**z vt colligere potuit ex dictis doctoꝝ q̄nc̄s requiruntur p̄ditōes ad hoc vt aliq̄s p̄rie dicatur hereticus.

Prima p̄ditio ē vt sit error in ei⁹ intellectu. **N**ā heresis ē species infidelitatis. **S**z infidelitas ē in intellectu subiectiue. sicut fides sibi p̄traria. factū ergo malū sine errore nō facit hominē hereticū. vt si q̄s fornicat̄ aut mech̄at̄ lz agat p̄ veritatez q̄ dicit. **N**ō mechaberis. nō tñ est heretic⁹ nisi credat vel opinetur fornicari esse licitū. Si q̄s aut̄ obijceret qd̄ symoniac⁹ dicitur hereticus. i. q. i. c. quisq̄s z tñ nō h̄z errorem in intellectu

Ergo absq̄ tali p̄ditōe potest q̄s reputari heretic⁹. **R**ndet q̄ symoniac⁹ nō p̄rie sed large dicit heretic⁹ p̄pter quanda; similitudinē. qz exq̄ emit v̄l v̄l dicit sacra ita agit ac si extimarz donū gr̄e pecunia posse possidere. s. nō h̄ estimādo sicut cōter accidit nō est heretic⁹. **S**ed

p̄ditio ad hoc q̄ sit q̄s p̄rie hereticus ē q̄ error sit circa ea que sunt fidei vel p̄ veritate definitur natiōis eccie in his q̄ p̄tinet ad fidē z bonos mores z necessaria ad p̄secutionē vite etne. **S**i enī error est de his q̄ nō p̄tinet ad fidē. puta q̄ q̄s credat soles nō esse maiore terra z h̄mōi nō est heretic⁹. **T**ertia p̄ditio q̄ requirit̄ ad heresim ē q̄ error sit i illo q̄ veritate catholicā est professus. **N**ā iudei z gētiles ac reliq̄ infideles nō p̄rie dicunt heretici. **U**n̄ dicit **Aug. q. vidēs diabol⁹ gen⁹ hūanū a cultura demonū liberari hereticos mouit. q̄ sub vocabulo xp̄iano doctine resisteret xp̄iane.** **Q**uarta p̄ditio q̄ requirit̄ ad heresim est q̄ sit in eo q̄ fidē suscepit talis error circa fidē q̄ aliquā veritate de xpo p̄fiteat̄ p̄tinentē ad diuinitatē vel ad humanitatē. **S**i enī nullā veritatē penit̄ de xpo cōfiteret mag⁹ p̄rie apostata q̄ heretic⁹ cēseret. **N**ā heretic⁹ aliquā veritatē de xpo p̄fiteretur apostata xpo a fide non sicut iulianus apostata. **E**t sic p̄nt distingui heretic⁹ z apostata. licet aliqui vnū sumat. p̄ alio. **Q**uinta p̄ditio q̄ requirit̄ ad heresim ē vt q̄s talē errorem firmata voluntate z obstinata eligat z punacif sequat̄ errores. **U**n̄ **Aug. xxiij. q. iij. ca. Qui in eccia. ait. Qui**

in ecclesia xpi morbidū aliqd
prauūq sapiūt si correcti vt re
cum sanūq sapiā resistāt cō
tūaci s' suaq pestifera z morbi
da dogmata emēdare nolue
rūt s' defendere p'sistūt. hereti
ci sūt. Qui g erraret i materia
fidei putās ecclesiaz sic credere
patus corrigi z emēdari cū au
dierit p'itate: nō cēset. heretic?
Un abbas Joachīm fm glo.
in. c. dānam. de sū. tri. z fide
ca. qz patus fuit corrigi z se cor
rexit: nō dz dici heretic? lz ali
qñ errasset in fide i libello illo
quē fecit p' petz lombardum.
Ad h facit dictū aug. xiiij.
q. iij. c. dixit apls. Notandum
etiā fm Guil. q cū dz extra de
hereticis. c. i. Dubi? in fide in
fidelis ē. q hoc intelligitur de
eo q sponte vult dubitare. Se
cus de illo q aliqn vacillat cir
ca fidē ex tentatione z cum dis
plicentia rationis. Cōcordat
bis Tho. xij. q. xi.

Qd lz multe fuerint hereti
cor secte fidei veritatē impug
nantes. tñ hodie quq sūt qui
mltos inuoluūt in italia. Ca. ij

Secundū mysteriū de
hereticis p'p'landum
dz specificatōis multe
q'p'ea p'ncipio nascētis ecclesie
v'qz in p'ncem dīe nūante sunt
hereticor secte fidei orthodoxi
suis errorib conātes euertere;

Dēs tñ faciēte deo tandē de
lere sūt paucis illis. vinctat
exceptis que adhuc dieb nris
inuoluūt aliquoz miserabiles
aias. Fido. vij. et hū. o. lib. z
xxij. q. iij. ca. vl. noianth. reles
qs p'fessi sūt ifra scripti videt.
Simoniani. menandriani. ba
siliidiani. nicolaice gnostici. ca
por tiani. cherintiani. nazari.
osite. valentiniani. ap'elice. ar
cociani. adamiani. caymani.
serbiani. melchisedechiani. an
gelici. apostolici. cerdoniani.
marcianiste. archoterite. a. iua
ry. seueriani. taciiani. elogi. ca
thasfrige. cathorij. pauliā. ber
mogeniani. manichei. atropo
mozite. heracliti nouatiani.
mōtiani. ebioniste. foriniani. cu
nomiani. origeniani. sabelliani.
arriani. macedoniani. apolonia
riste. coluciani. floriani. dona
tiste. bonosiani. circūcelliones
piscilianiste. luciferiani. ioui
maniste. heluidiani. paterniani
arabici. tertulianiste. pelagiani
nestoriani. euticiani. theodosi
ani z alij. quoz errores apte cō
memorare nō est necessarium
In extrauagāti iohānis. xxiij
que incipit. Dudū ad audici
am reprobanz errores petri de
corbaria ordinis minoz q per
tiaciter asserbat q pet' apls
nō sūt magis caput ecclesie q
q'libet ap'loz. z q xps nullū v'

carum in ecclesia derelicti. et quod
 papa non habet corrigere et pu-
 nire: instituire et destituere ipa-
 torem. Contra institutionem cle-
 mentis in clementina pastoralis
 de sen. et re iudi. Iste petrus o-
 corbaria fuit factus antipapa
 tpe Johannis. xxiij. ad ordinati-
 onem ludouici ipatoris scisma-
 tici. et depositi ab impio et ab
 eo antipapa coronatus est. Sed
 postea captus dicitur petrus. et
 ductus ad Johanne. xxiij. au-
 nioni pfectus erroris sui in car-
 cere vitam finiuit. Circa annos
 domini millesimo ducentos quinqua-
 ginta in lombardia et florentia
 repullulauit heresis manicheo-
 rum. Contra quam sanctus petrus mar-
 tyr factus inquisitor ab Innocen-
 tio. iiii. a tali heresi florentiam
 purgauit. et alias partes lombar-
 die. Circa annos domini. M.
 cccc. xx. exorta est heresis viciata
 rum in boemia. cuius inuictor
 fuit quidam anglicus Johannes
 hus noiatius. In clementina
 ad nostram de hereticis fit men-
 tio de heresi bergadoz. Sed
 his et omnibus alijs premissis
 in italia adhuc inueniuntur quin-
 que species heresum siue heretico-
 rum secte. Prima est vallistaz.
 Secunda est amodeitaz.
 Tertia neofitoz.
 Quarta fraticelloz.
 Quinta plurimoz.

Prima species heresum seu heretico-
 rum secta est vallistaz. hec et non
 multos corrumpit. in piculosis-
 sima est. Danatur enim vota et iura-
 menta. asseritque religiosos voto
 se ad continentiam obligatos vile
 gestare mentem corque satis debile
 cum maioris futuris finem cum sit vi-
 uere caste sine vizulo voti. Secunda
 est obligatio. Vidi super hoc et
 alijs quibusdam erroribus neapoli:
 libellum quendam quem vnus presbiteram
 heresum sapiens semel tamen mihi
 ostendere voluit. Ascribebatur autem
 libellus ille laurentio valle. qui non
 tpe vir clarus est habitus. nescio
 an forte aliquis sic voluerit ei non
 me in gloriosum facere ut ipsi pfige-
 res operum hereticis opinionibus de-
 turbatum viro illi imputauerint:
 si ipse libellum tale nec pfectit nec
 docuit i eo preterit isamiam ista
 accedit sibi ad gloriam hominem. si
 pro ut homo in hoc errauit nec se cor-
 rexit. curem? nos errores pntici-
 olos detestari. Legi ego in ectrina
 uiam quendam pugnam florentini qui dicitur lau-
 rentio valla sic ait. Omnes illos
 presbiteros doctissimos viros quorum
 memoria omnibus sanctis summe laudis
 veneratione celebrata est scilicet quod
 dicitur in manibus preiurata et preiuravit
 reprehendit culpam aspernat et tan-
 quam fortunam rotam in manu tenens
 sursum deorsum voluit et statim omnia
 et ad suum arbitrium trahit ut pro
 a gramaticis incipiam. Priscianum

in p̄mis. donatū. seruiū. pom
peū. festū. noniū marcellū. Ip
sum deniq; marcū varronē in
grāmaticis arguit. In dialeti
cis ac phia aristotelē et boetiū
multis in locis affirmat erras
se. **Ciceronē** ut eloq̄ntie p̄ncipē
et p̄ceptorē artis dicēdi insciū
p̄dicat. **Ciciliū. Salustii.**
Lactantiū: ceterosq; egregios
latine lingue auctores neq; ele
gātes fuisse et plurimū in locis
sensa p̄boz nō recte p̄dūisse re
stat. **P̄sicos** iuriscōsultos plu
rimū p̄boz siq̄tionē ignorasse
affirmat. **Dēs** dānat p̄ter vñū
q̄ntilianū quē doctissimū oīū
qui vñq; fuerūt et ipsi **Cicerōi**
eloq̄ntia et docēdi arte p̄ferat
hō fanatic⁹ assueverat. **Nō** legit
ñ q̄ntilianū sed ciceronē a brō
Hieronymo aureū flumē elo
quētie appellari q̄q; et **Hiero.**
approbat asserēs multa ab eo
p̄perā in sacra scriptura esse in
latinū traducta. Et b̄m aug.
de fāto de trinitate et d̄ dina p̄
uidentiā nō recte sensisse fatet.
Huiusq; Pogi⁹ quē puto ver
ba dixisse qm̄ ego audiui eum
laurentiū semel in biblioteca
Dineruerome p̄ferentē cum
quodā viro docto. Et dum
ille i qdā suopposito allegassz
Aug. indignat⁹ r̄ndit et teme
rariē aug. non fuisse nec docte
nec recte locutum. Sed p̄ erro

res p̄tractos n̄ra ferre d̄z inter
tio p̄cipue ubi religiosa et pia
vota dānare p̄sumit. **Res** est
apud oēs theologos p̄batiss
ma q̄ bonū op⁹ cū voto sacri
p̄fecti⁹ ē q̄ sine voto ex deo b̄n
dicto grati⁹. ut p̄zin viij. dū.
xxxviij. et de h̄ plene diximus i
sermone de voto in xl v. d̄ p̄ia
¶ Scōda spēs hereticorū seu se
cta ē amodeitay a qdāz amo
deo grāmatico in p̄ibo lobar
die exorta. **Hic** docebat erra
re eos q̄ dicūt scē petre vel san
cte paulē et sic de alijs. qz deus
est solus scūs. **Sed** vere igna
ue inep̄teq; motus est et theo
logiā ignorā s etiā et p̄ham cū
sim oēs tam phos q̄ theolo
gos solus deus est bonus per
essentiā solus immortalis p̄ cen
tiam. **Solus** br̄s p̄ essentiā et
huiusmodi tñ creature sūt bo
ne immortales p̄ participationē
Sic ē solus scūs p̄ suā centiā
sed alijs p̄ p̄icipationē. **Et** non
solū noīam⁹ congrue hoīes et
angelos scōs sed etiā p̄ partici
pationē vocamus homines
deos. vñd in p̄s. **Ego** dixi d̄z
estis et. **P̄teritus** adhuc amo
deus ignar⁹ et iniquus sup̄bia
dicebat p̄fessionē sacralem nē
dam sacerdoti. qm̄ de illa apli
nihil reliq̄rūt in scripturis quē
errorem pleriq; susceperūt. **Et**
aduertant. quia i. c. cū mar. ba

extra de cele. mis. ita scribitur.
Pultra tā de verbis q̄ de fa-
 ctis dñicis inuenim⁹ in euāge-
 listis omīssa que apostoli vel
 suppleuissē verbo vel tacito ex-
 p̄ssisse legunt. **P**aulus enīz in
 actib⁹ apostolor⁹. c. ij. ait **D**e-
 minisse vos oportet dñi iesu:
 qui dixit. **B**eati⁹ est magis
 aliqd dare q̄ accipere. **H**oc nul-
 lus quatuor euangelistar⁹ de-
 scripsit. **N**ullus etiam eor⁹ ex-
 p̄ssit quod paulus de xp̄o ad
 corinth. scribens dixit. **V**isus ē
 plus q̄ q̄ngētis frīb⁹ sū visus ē
 i iacobo. nouissime āt oīz tā
 q̄ ab oritino visus ē mihi. **P**ultra
 em̄ fuit ecclesia q̄ ab
 aplīs nō sunt tradita que ta-
 men cū sunt longa p̄suetudine
 approbata nō sunt minoris au-
 thoritatis. **Q**uia ergo p̄fessio
 fuit a xp̄o instituta ⁊ ab eccle-
 sia exercitata. l. aplī de ea non
 scripserint hereticū est tenere il-
 lam nō fore de necessitate salu-
 tis. **T**ertia est heresis neofi-
 tor⁹ qui i plerisq̄ regnū neapo-
 litani ciuitatib⁹ cōmorant. hī
 post susceptū baptisma iudeo-
 rum sectant⁹ vestigia. **S**abba-
 tū custodiūt. azīna comedūt
 festa xp̄ianor⁹ violant. ⁊ alia i-
 p̄te faciūt. p̄pter quē nō est du-
 bitandū q̄ corde ore ⁊ ope ma-
 le sentit de fide. **E**t l. contra
 eos fores p̄cedendū tanq̄ cō-

tra hereticos vt scribitur d̄ he-
 reticis. c. **C**ontra. in. vi. tñ pe-
 cunia sua supant oēm iusticiā
Quarta est heresis fraticel-
 loz de opinione qui dicebant
 xp̄m nil habuisse cū apostolis
 xp̄iū nec in p̄riculari nec i cōi-
 etiā rez mobiliū: sed solū nu-
 dū vsum facti eor⁹ quib⁹ vte-
 batur sibi p̄cessit p̄ elemosinā
 vel p̄ aliū modū. **C**ontra istaz
 opinionē **J**ohānes. xxij. locu-
 tus ē in vna extrauaganti que
 incipit. **I**ta quorundā. **E**t in
 alia que incipit. **O**s inter non
 nullos illi inibitominus fran-
 celli quāuis discurrāt p̄ orbē:
 tñ nō audent in publicū p̄dire
 sed latēret ⁊ mutato habitu in-
 cedētes cū suis cōplicito laicis
 pueniūt in antris ⁊ cauernis:
 multa p̄phana sub deuotiōis
 specie exercētes. **A**nno p̄o dñi
 millesimo. cccc. xlii. tempore **N**i-
 colai q̄nti. apud fabrianū tre-
 decim ex illis cōbusti sūt ⁊ in
 puluerē redacti. **Q**uinta est
 heresis plinistar⁹. **Q**uidā enīz
 lectiōe plinij ⁊ alior⁹ gentiliū
 illecti mundū ab eterno fuisse
 facientias mortales affirmāt
 futurā gloriā ⁊ dānatoz p̄a-
 nas negant. **S**cōz vitas lau-
 de dignas ⁊ miracula vridēt
 scripturas dīnas vilipendūt:
 atq̄ p̄dicatores euāgelij audī
 re rēpulsant. **E**t q̄uis publicē

hec et filia docere timeant vel
erubescant tū dū illis facultas
se offert inter suos socios de
fidei mysterijs et xpiane religio
nis doctrina ipudenter et infu
deliter fabulāt. **Q**uod heretici
puniuntur quāduplici pena. **La. ij.**

Quartū mysteriū de he
reticis cōtēplandū ēz
punitiōis. **fin** enī **Rai**
mundū in summa sua heretici
puniuntur quāduplici pena. **Sed**
nos addemus et quātā.

Prima pena ē excoicatiois

Secunda depositiōis.

Tertia reprobatiōis. **Quarta** vineyl
tatiōis.

Prima pena ēz excoi
cations. **Dis** hereticus siue oc
cultus siue manifestus est excoi
catus. vt pz extra de sen. excō.
c. **Nouerint.** Sicut oēs creden
tes receptatores et defensores
hereticorum sunt ipso facto excoi
cati. **Petrus** de palude in sup
q̄rto dicit q̄ credētes heretico
rū sunt q̄ lz nulli heresi expres
se adhereant. credūt tū hereti
cos ēē bonos hoīes et habere
bonā fidē. **Defensores** autē sūt
qui psonā defendūt. vt aduo
cati pstando patrocinū vel ra
balliones faciendo instrumen
ta vel iuuantes in causa. **Qui**
autē nō psonā sed heresim de
fendit heresiarcha est. **xxij. q. ij. c. qui alioz.** **Receptatores**

sūt qui in domo vel terra sua
eos recipiūt semel vel pluries
publice vel priuate. **Iura** tū ci
uilia intelligūt esse receptato
rem q̄ latenter recipit et celat et
pseruat vt manus iudicis eua
dat. **ff. de receptationibus. li. i.**
Fautores sūt q̄ aliqui facto fa
uent mittendo alimoniam et hu
iusmodi. **Aliqñ** pō vt ostē
dendo isti sūt boni viri inuis
stū est agere p̄ra eos et inq̄siti
res iponūt eis maligne p̄ficia
Ite cōmissione qñ qui potesta
te sugunt in capiēdo et simili
bus nō fauent inq̄sitoriū si
cut debēt. **Dis** isti sūt excoica
ti ipso facto sicut heretici. **Q**
intelligendū ē dū tū viciū suū
aliquo actu p̄deat exteriori pu
blice vel occulte. **Ite** q̄ in pore
state existēs omittit facere qd
debet. lz nihil exterius agat in
currit qz ad idē iudiciū p̄ner
habitus et p̄uatio. **de hereti. c.**
Quicūqz. li. vi. et xxij. q. ij. c.
Qui pōt. **Priuate** pō p̄sone i
hoc casu si nō capiūt vel si p̄
tereūtes nō detinent fautores
dici nō p̄nt. et de hereti. c. **Et**
inq̄sitionis. **li. vi. habet. q̄ oēs**
p̄tates dñi t̄pales et rectores q̄
buscūqz dignitatibz vt officiis
et nōibz censent et eoz officia
vel epis vel inq̄s. corū hereti
ce p̄uatis nō obediūt in here

ticoꝝ vel ipsoꝝ credentiuꝝ vel
 defensoꝝ receptatoꝝ fautoꝝ
 inuestigatione captioꝝ et custo
 dia diligenti cũ ab eis fuerint
 requisiti sūt excoꝛicati. **I**te oēs p
 dicti rectores si p̄dictas perso
 nas peccatas nō duxerint vel
 duxerint sine mora postq̄
 fuerint requisiti in potestate seu
 carcerē epōꝝ seu inq̄sitoꝝ vel
 ad locū aliū aliquē de quo ip̄i
 vel aliq̄ ex ip̄is mandauerint
 infra eorū dñōꝝ vel rectoꝝ di
 strictū. vbi p̄ viros catholicos
 a p̄iatis ep̄is vel inq̄sitoribus
 aliquos depuratos sub artat
 diligenti custodia teneant do
 nec eorū negociū p̄ iudiciū ec
 clesie terminetur sūt excoꝛicati
Item si p̄dictos hereticos
 p̄ crimine heresis captos abs
 q̄ licētia epōꝝ vel inq̄sitoꝝ li
 berauerint sūt excoꝛicati. **I**te sūt
 excoꝛicati si iudicare p̄sūperint
 de heresi cũ iudiciū sit mere ec
 clesiasticū. **I**te si ip̄edierint offi
 ciū inq̄sitoris cōsilio vel fauo
 re sūt excoꝛicati. **I**te oēs sup̄di
 cti q̄ incurrissent sniaz excoꝛica
 tiōis et p̄ añū sustinuerint extūc
 velut heretici p̄dēnant. **E**t
 nota q̄ ex corpore iuris nō vi
 detur haberi q̄ absolutiones ab
 excoꝛicatione p̄pter heresim cō
 tracta papa sibi reseruat. **E**x
 quo argui possit q̄ ab episcopis
 possent absolui p̄. c. **N**uper. de

sen. excō. **S**ed p̄ p̄cessū pape q̄
 sit annuatim in curia sibi refer
 uat eorū absolutione. **I**tem
 sciendū q̄ ep̄s nō potest ferre
 sniam in causa heresis sine in
 quisiore heretice puitatis. v
 habet in clemētina. i. de here.
Adhuc aduertēdū q̄ si in
 quisiō et ordinarius dñicoꝝ
 dant in mādato q̄ hereticos.
 qz vnus mādāt puniri p̄ se cō
 demnatū. alter mādāt relaxa
 ri p̄ se absolutū videt̄ suspēden
 dū donec cōsulat̄ papa sūm **J**o
 hannē andree. **E**xcoꝛicati sūt
 et inq̄sitores excoꝛicatiōe pape
 resuata si odij gr̄e v̄l amoris
 lucri et cōmodi tp̄alis obtēn
 t iusticiā et p̄ficiā suā omittit
 q̄ quēq̄ p̄cedere v̄t fuerit p̄ce
 dēdū sicut hēt in clemē. **A**dul
 toꝝ. de here. **D**icit in **J**ohan
 nes an. q̄ si timore p̄pter vitā
 dum scandalum hoc omitte
 rent non est locus penē. **Q**ui
 cūq̄ adhuc hereticos credē
 tes receptatores vel fautores
 eorū scienter p̄sumpserint
 ecclesiastice traderet sepulture
 vsq̄ ad satisfactionem idone
 am excommunicationis sentē
 tie senouerit subiacere nec ab
 solutionis beneficiū mereant
 nisi proprijs manibus extu
 mulent publice et pron̄ciantur
 huiusmodi corpora dānato
 rium et loc⁹ ille p̄petuo careat.

scriptura. De hereticis. c. Quicū
q. li. vi. Et extra de hereticis.
c. Excoīcam. dicit q oēs clerici q exhibēt talibz ecclesiastica sacramenta aut elemosinas vel oblatōes recipient debēt priuāri suo officio ad qd nūqz restituitur sine indulto sedis apostolice speciali. Sed pena qua puniunt heretici dicit de positionis. Indistincte entz siue clericus siue laicus etiā si papa vel impator z qualibet ali? debet deponi ab omī dignitate di. xl. c. si papa. z. xxv. q. i. ca. q. 3. z omibz officijs z bñficijs spoliari dēt. z si cleric? sit debet degradari. Sed vassalli dñoi rū soluti sunt a debito fidelitatis homagij z totū obsequij et quocūqz pacto quacūqz firmitate vallato si ipsi dñi incurrūt in heresim. Extra de hereticis. ca. fi. Item heretici cū fautoribz z defensoribz suis z receptatoribz z ipsorū filij vsqz ad scđam generationē p lineā paternā. p lineā sō maternā vsqz ad primū gradum ad nullum beneficium vel officiū ecclesiasticū admittuntur. Alias ē irrituz. de heres. li. vi. c. q. i. q. 3. z. ca. statutu. Insup oēs viri ecclesiastici q ad pces talium recepit dignitates z bñficia ecclesiastica sūt priuati. Et si recipierint sciēter nō debēt impostez admitti di

cto ca. q. i. q. 3. Tercia pena q
puniscitur heretici dicit rerum ablatōis. Oia q ppe bona hereticoz ipso iure sunt confiscata. di. viij. c. quo iure. xliij. q. viij. c. i. z sequenti. Sed executio ipsius confiscatōis vel bonoz occupatōis nō dī fieri p principes seculares aūqz p iudicē ecclesiasticū semētia sup eodē crimine fuerit pmutata. vt pz de hereticis. c. Cum scđm. li. vi. Et q uis ipse hereticus hēnt filios catholicos priuant pna hereditate i de heretice crimis. Insup si in morte qd declararet heretic? quis in vita nō fuit declarat? pnt bōa ei? occupari. vt pz in. c. Accusatus. de here. li. vi. Nota tam q propter heresim maritorū nō confiscantur doctes vxorū nisi participēt in heresi. Si autē reuerteretur ad fidē nō tñ eis restituatur vel filijs bona ipsorū. s oia ipso iure sunt confiscata. extra de here. c. Vergētis. Qd si aliter fieri nō pōt manu armata sūt oia bona ab eis auferenda. xxi. q. viij. c. i. Et dicit Raymun. z Gof. q. l. 3 eccia videat dare generalē auctoritatē vt oēs expollet hereticos. tñ satis videt eū tū q nō fiat nisi speciali edicto: vel principis vel ecclesie ne aliter videatur potius ex cupiditate vel vltione q ex iusticia vel obediētia pugnare. xliij. q. i. c.

ad culpā. **Quarta** pena q̄
punitur heretici ē occisionis
Cōtinuū enī post dephensio/
nē erroris nisi heretic⁹ ad fidez
reuerit velit ⁊ heresim suaz ab/
surare ⁊ satisfacionē exhibere.
si lascius ē subito d̄z p̄buri. Cle/
ricus aut post solēnem degra/
dationē relinquit curie seculari
occidēdus. Si aut reuertatur
ad fidē detrudī d̄z impetunz
carcerē. extra de here. c. ex cōica/
mus. sed hoc ē de rigore iuris.
Dicit⁹ tñ agī cū eis. Heretici
aut reuertētes ad fidē dñt ad/
surare ad arbitriū epī sui here/
sim suā. ⁊ promittere p̄ scriptu/
rā q̄ firmit tenebūt fidē catho/
lica. v. l. q. vii. c. quotiens. Et
de cō. di. ij. c. Ego berengari⁹.
extra de here. c. Ad abolendā.
Notandū tñ q̄ heretici pu/
niuntur a sancta eccia cum mīa
⁊ iusticia. Et quantū ad spūa/
lia suffragia. l. collationē sacro/
riū penitētie ⁊ eucharistie cōtū
est ex pte sua semp p̄viti⁹ miseri/
cordia qz. quātū cūqz sint re/
lapsi admittunt eos ad penitē/
tiā et eucharistiā si uertatur
ad fidē. vi. p̄z in. c. Sup eo. de
heresi li. vi. Quātum aut ad
tpalia vī vīta dignitates offi/
cia et substantiā ecclesia viti⁹ mi/
sericordia ante relapsū in here/
sim Cū ein meruerūt p̄ ipm la/
pūz p̄ mortē corpalez excludi

de mūdo. qz graui⁹ ē corūpe/
re fidē p̄ quā ē aīe vīta q̄ falsa
re pecuniā p̄ quā vīte t̄pali suū
uenit. vñ si falsariū peritū p̄ sc̄la
res p̄tates iuste morti tradunt⁹
Dulco magis heretici statū
q̄ de heresi p̄uincūt possent iu/
ste occidi. Et magna misericor/
dia si reuertūt ad sinceritatē fi/
dei abiurātes heresi p̄io a lap/
su parci⁹ eis. Et aliqñ etiā si
clerici sunt disp̄sat cū laicis in of/
ficijs plus ⁊ minus Aliquan/
do etiā in prioribz dignitatibz
p̄cipue ad tollendū sc̄dalum
xxij. q. iij. c. Ipa pietas Sed
si heretici relabant quo ad vī/
tā ⁊ bona t̄palia exercet cōtra
eos ecclesia seuerā iusticiā. ⁊ h̄
secūdū tho. qz sic p̄uide⁹ bono
cōt. Nā si heretici relapsi sepe re/
cipiētur vel p̄seruarent in vī/
ta ⁊ alijs t̄palijs bonis possē
esse h̄ in p̄iudiciū salutis alioz
tñ qz si relaberent alios ificerēt
tñ etiā qz si n̄ p̄ea euaderēt alijs
securi⁹ in heresim labarēt. Et
relapsu etiā ipoz p̄sumitur de/
in cōstātia eoz circa fidē. Ideo
iuste sic p̄sumitur. vnde Ihe/
ro. xxiij. q. iij. ait Resecā de sūe
carnes pueride Scabiosa ouis
a caulis repellenda ne tota do/
mus et massa et corpus et pe/
cora ardeat corrupatur p̄ tre/
scat intereat. Arius in alexan/
dria vna scintilla fuit. Sed qz
o iij

non statim oppellus est totū or-
bem ei⁹ flamma populata est.

Quinta pena q̄ puniuntur
heretici dicit diuine vltōis **N**ā
quq; deus ad detestandā here-
ticoꝝ prauitate etiā in hac vita
mucrone sue iusticie ferire volu-
it. Et ad hoc ppositū duo reci-
temus exēpla. **P**rimū est de
quo meminit paul⁹ q̄ suppleuit
eutropiū de anastasio p̄stātino
politano augusto. **H**ic euticta-
nā heresim p̄fiteſ negabat in
x̄po duas naturas. s. diuinitatē
z hūanitatē. **O**b qd̄ papa mi-
sit ad eū. **E**uodiū ep̄m cū qui-
busdā alijs tradēs fidē catho-
licā scriptā monēs q̄ rediret
ad verā fidē. **A**t ipse sp̄et illis
z p̄sumptuose expulſis posuit e-
os in nauī fragili mādās atro-
citer ne vsp̄ā p̄ totā greciam se-
verteret ad aliquā ciuitatē. **S**z
vltione del. xxv. imperij. anno
ictu fulminis p̄cussus interiit.
Scōm exemplū est de **A**r-
rio. de quo scribit **C**assiodor⁹ i
historia tripartita. z **E**usebi⁹ i
historia ecclesiastica. **H**ic fuit
p̄elbyter alexādrinus in litteris
sacris eruditissim⁹ cupid⁹ glie
z hipocrita magn⁹. **Q**ui vidēs
alexandrū ordinatū ep̄m ale-
xandrīnū q̄ ipse cupiebat et dē
inuidit. **E**t cū alexāder p̄dicat⁹
ret filiiū equalē p̄ri ille vt ipsum
oppugnaret p̄riū cepit asserere.

dicebatq; filiū creaturā a sub-
stātia p̄ris separatū. **D**ocepo
re siluestre rome erat z p̄stāti-
nus magn⁹ in p̄stātīnopolita-
na vrbe. qui p̄siliū ordiari fecit
in nicea vrbe vbi arn⁹ p̄dēna-
tus ē. sicut patet. xv. distīn. ca.
Canones. z oīa dicta ei⁹ dōnā-
ta z sequaces ei⁹ disp̄si. **D**os-
tuo p̄stātino p̄stātīn⁹ filius ei⁹
impium oriētis tenuit. **Q**ui ar-
riū in grām recepit. **Q**uare ip-
sum cū suis p̄p̄licib⁹ p̄stātīn⁹
polim redire fecit. **E**t cum iure
iurando arrisisset se catholicū et
p̄siliū decreta fuare credēs im-
perator cū emēdārū p̄cepit ep̄o
p̄stātīnopolitane vrbis vt arn-
um in cōione reciperet. **E**rat enī
tūc sabbatū añ palca dñice res-
urrectōis. **I**taq; dū arn⁹ egre-
sus esset impatoris aulā z ho-
noraret obsequijs suorū cōp̄li-
cū sicq; magnific⁹ p̄ vrbe ince-
deret. **T**andē ad locū cui nomē
est for⁹ p̄stātīni. vbi tot⁹ treme-
fact⁹ est. **E**ryctris sus solutus fa-
cta coegit eū secessum querere.
z nō tantū feces sed fluxū san-
guinis cum intestinis emisit.
Splen etiaz fluxit et iecur z in
tam fetido actu vitam finitū.
Sz illud a nobis est diligētē
p̄memorandū q̄ h̄ tot heretici
vt ē predictū in surrexerint p̄
dē nunq; tñ extinguere valuer

tū lumē eius. Sic etiā nec po-
terit in futurū qm̄ de^o bñdici^o
veritatez sue sancte fidei prote-
git et defendit et sup̄bos hereti-
cos prosterne et humiliat. A q̄
rū societate curet vnusq̄sq̄ ab
esse q̄ cupit regnare cū xp̄o q̄ est
bñdici^o in scla seculorū. Amen
Seria. vi. tertie ebdomade.
De supbia ingratorū tam erga
deū q̄ erga homines:
Sermo vicissimus:

Huferetur a vo-
bis regnū dei verba
sunt redēptoris nr̄i
Mathei. xxi. c. et in
euāgelio hodierno. Conspici-
mus dieb̄ nr̄is impleri quod
paulus p̄dicit. ij. ad rhimo. iij.
c. de futura hoīm ingratitudie
Nā ingrati facti sunt multi ad
deū ad parētes et quoscūq̄ bñ
factores hoc autē dānabile vici-
um sup̄bie radice orit̄ que nō s̄
nit hoīm cognoscere suā per se
pe indigentiā releuatāz obsequio
bñfactorū. Idcirco in p̄nti ser-
mone de supbia ingratorū p̄ba
titudine tria mysteria pponun^r
peclaranda.

Prīmū dicit diffinitōis.

Scdm̄ reprehensionis

Teretiū dānificatiōis.

Quid ē ingratitudo et de gra-
dib̄ ei⁹ et quā null⁹ ingrat⁹ p̄t.

se excusare.

Capitulum primum

Primū mysteriū de-
clarandū de ingratit-
tudine dicitur diffi-
nitōis. Diffinit^o enīz
sic scdm̄ Tho. ij. ij. q. cētesima
vi. Ingratitudo est viciū quo
beneficiatus non retribuit be-
factori quod debet. ¶ Pro cu-
ius ampliore intelligentia not-
tanda sunt tria. ¶ Prīmū not-
randū est q̄ ingratitudo oppo-
nitur gracie. Et sumitur hic ḡ-
tia prout est virtus specialis et
pars iusticie fm̄ Tho. vbi su-
pra. De hac ita ait iulius. li. ij.
rethoriconū artis veteris. Gra-
tia est virtus in qua amicitiarū
et officiorum alterius memoria
et remunerandi volūtas p̄tinet.
est autē duplex debitū. Vnum
scz legale ad qd̄ q̄s lege astrin-
gitur. Et ad h̄ reddendum in-
ducit iusticia virtutis cardina-
lis. Aliud ē debitū morale ad
qd̄ q̄s inducitur ex honestate
tutis. Et hoc reddit gratia seu
gratitudo respectu beneficii ac-
cepti ab alio. que vt dictum est
est virtus specialis et pars san-
nexa iusticie. Causa vero debi-
ti primo et principaliter inue-
nitur in deo eo q̄ ipse primum
principium est omnium nostro-
rum bonorum. Ab ipso nāq̄
rōnales p̄diti sumus ab ipso.
sustentationē vite recipim⁹ cū

omniū creaturaz obsequio, ab ipso tolleramur in nostris malis equanimiter. **A**b ipso post grandia peccata commissa grauius vocamur ut reuertamur ad illū, ab ipso venia nobis promittitur et satis benigne datur dum ad penitentiam reuertimur. **A**b idso gratie auxiliū impenditur ut perficiamus in bonū, ab ipso denique regnū celorum disponitur nobis omnibus si illud non recusauerimus. **I**deo apostolus. i. ad thessal. v. c. ait. In omnibus gratias agite. et ad colocen. ii. cap. **D**e quocūque facitis in fratre aut in opere in nomine domini nostri iesu christi facite gratias agentes deo patri. **S**ecundo causa debiti inuenitur in peccatis in quantum ab eis tot beneficia recepimus. **T**ertio causa debiti inuenitur in persona que dignitate precellit ex qua contra beneficia preceperunt. **Q**uarto causa debiti reperitur in quocūque beneficio factore a quo aliqua preiudicia et preiudicia beneficia precepimus per quibus preiudicialiter ei obligamur. **S**ecundū notandū quod quous in quolibet peccato sit materialis ingratitudo ad deum secundum **Thomam** ubi dicitur in quantum scilicet facit homo aliquid quod potest ad ingratitudinem pertinere quod sumus benefici factor et nobis et tunc est circumstantia aggravans peccatum tunc fortius maliter ingratitudo est quam actu

aliter beneficium premit. **S**icut ergo gratitudo est spiritualis virtus habens diuersos gradus. **Q**uorum primus est quod beneficium recognoscat. **S**ecundus quod gratias et laudes agat. **T**ertius quod retribuatur per loco et tempore secundum suam facultatem. **I**ta ingratitudo que ei opponitur ut patet ex ipso nomine. **N**am ingratitudo dicitur quod non gratitudo est spiritualis peccatum habens diuersos gradus. **E**t quia quod est ultimum in generatione est per modum in resolutione. **I**deo primus gradus ingratitudinis est ut homo beneficium non retribuatur secundum quod recepit. **S**ecundus est quod dissimulet id est non laudet nec gratias agat. **T**ertius est quod non recognoscat siue per obliuionem siue per quocūque alium modum. **E**t quia in negatione intelligitur affirmatio opposita ideo ad primum gradum ingratitudinis pertinet quod aliquis retribuatur mala pro bonis. **A**d secundum quod beneficium vituperet. **A**d tertium quod quasi maleficium reputet in mente sua ipsius beneficius. **U**nde **Seneca** in. ii. de beneficiis ait. **I**ngratus est qui accepit beneficium et non reddit; ingratus est qui dissimulat; ingratus est omnium qui oblitus. **E**t quibus inferius tripliciter quis potest esse ingratus. **P**rimo propter interiores precepta sicut cum quis patrem suum vel matrem premeret recognoscere propter vilitatem conditionis

vel debilitatē sensus vel tenui-
tate substantie. ¶ **S**ecūdo p-
pter subtractionē qñ qđ sub-
traheret bñfactori qđ ex neces-
sitate debet. vt cū qđ non sub-
uenit pētibz in necessitate euz
pōt. vel nō laudat eos in qbz
laudādi sunt. 2 sic de alijs.

¶ **T**ertio aliqđ pōt esse ingra-
tis ppter p̄ariationē. qz non
solū p̄mittit implere grati-
tudinis debitū sed etiā p̄tra-
riū agit. puta si qđ deū sumū
omniū bñfactorē quasi odiat
seu p̄nibilo habeat vel contē-
nat qđ eū fecerit in hūc mūdū
venire. Qđ solet accidere euz
quis ē in tribulationibz p̄sus
vel nō hz bona que in alijs cer-
nit. viliificās beneficia dei sibi
p̄cessa vel illi vitupans bene-
ficia nomen eius blasfēmet vel
p̄ntes p̄melijs afficeret aut
p̄beraret. ¶ **T**ertiu notandū
qđ nullus pōt suā ingratitudi-
nē excusare ex ipotētia. qz. s. nō
pōt recōpensare bñfactori qm̄
ad debitū gratitudinis reddē-
dū magis attendit volūtas qđ
opus. ¶ **U**n̄ **S**en. li. de bñficijs
dicit qđ bñficiū nō in eo qđ fit
aut dat p̄sistit. sed magis i dā-
tis aut facientis aio. 2 iō suffi-
cit volūtas recōpensandi euz
deest facultas. Nec etiā suā in-
gratitudinē pōt qđ excusare al-
legādo obliuionē nisi illa ob-

liuio p̄cederet ex naturali dese-
ctu qui nō subiacet voluntati
Nā si qđ ignorer bñficiū nō
est ingratulus si bñficiū nō recō-
penset dūmodo sit patus recō-
pensare si nosceret. ¶ **U**n̄ scribit
C. de in offi. testa. l. si qđ. Sa-
tis iniquū est vel videt eū qui
nō sentit ingratum existimari
Si p̄o obliuio puenit ex negli-
gentia: tūc ingratitudo inercu-
sabilis est. Quia vt dicit **Se-
neca** in. iij. de beneficijs Appa-
ret illum non sepe de reddēdo
cogitasse cui obrep̄it obliuio.
hoc modo ingrati fuerunt iu-
dei. **De quibz d̄r i ps. cv.** Ob-
liti sūt deū qđ saluauit eos qui
fecit magnalia in egypto. mira-
bilia in terra cham. terribilia i
mari rubro. Et dixit vt disp-
deret eos. **U**bi p̄salmitista po-
nit illoz ingratitudinē qz ob-
liti sunt deū. Nō solū in h. qđ
nō dilexerūt nec laudauerunt
deū benefactorē suū nec aliqd
in obsequiū eius fecerūt. Sed
grauiter offenderūt adorātes
vitulū aureū p̄ deo 2 conquē-
rentes de deo **S**coo describit
bñficioz mltitudinē qz salua-
uit eos liberādo ab egiptiaca
fuitute. apiēdo mare p̄ qđ trā-
sierūt debellādo amalechitas
pascendo eos cibo celesti 2 qđ
drag nra annis in deserto tot
mirabilia faciendo. ¶ **T**ertio

propheta subdidit ingratitudi
nis punitōe cū subdidit vt dis
pderet eos voluit quidē delere
eos pro illa ingratitudine qua
adorauerūt vitulū aureū. **Ero**
di. xxxij. c. S; moyses orāte plas
cat⁹ dñs suspēdit iniam cū plu
ries ydolatrassent et mult⁹ mo
dis deū offendissent. et p⁹ aduē
tū iesu xpī obstinatē cū crucifi
gi pcurassent displicet eos de⁹ per
vniuersum orbē desolata hie
rusalē a romanis. Et nūc vicij
infidelitatis et alijs deditos ad
eternā dānationē deducti. Id
circo vt **Hiero.** refert in prolo
go in eplā ad romanos. **Romani**
iudeos de ingratitudine
arguebāt romani inquit qui ex
iudeis et gētibz crediderūt. **Hi**
supba pietione volebāt se altu
tri exaltare. **Nā** iudei dicebāt.
Nos sum⁹ popul⁹ dñi q̄s ab
initio fouit et dilexit. **Nos** circū
cisi ex genere abrahāz ex stirpe
sancta descēdim⁹. **Nos** de egypto
signis et virtutibus liberati
mare sicco p̄trāsimus pede.
Nos p̄ q̄draginta ānos expti
sum⁹ in deserto mirabilia ma
gna dei. **Nos** soli fuim⁹ digni
accipere legē dei et voces loquen
tis audire. **Nobis** pmissus est
xps ad q̄s ipse venisse testat⁹ ē
Dicit enī nō suz missus nisi ad
oues q̄ p̄ierūt dom⁹ isrl. cū vos
caneis q̄ boies pot⁹ p̄pell. aue

rit. **Non** ē ergo equi⁹ vt res bo
die ydola deserētes pparemini
nobis. **Ecōtra** gētiles dicebāt
Quāto maiora certa vos dei
bñficia narraueritis. tāto maio
ris criminis vos reos ēē mōstra
bit⁹. **Semp** enī his oibz ingra
ti fuist⁹. **Nā** ip̄s pedibz quibz
p̄trāstis aridū mare postea qū
ydola ludebat⁹. **Dāna** vob⁹ fa
stiditū fuit. et semp in deserto
dñm murmurastis. **Sepe** deu
ad iracundiā cōcitastis. et ad vl
timū xpm in lege et p̄phetis pro
missum occidistis. **Nos** ip̄s
vobis digniores sum⁹ qui vt d
xpo audiui⁹ mor in cū credi
dim⁹. **Ideo** p̄p̄ham d nobis
dñs ait. **Popul⁹** quē nō cognō
ui seruiūt mihi in auditu auris
obediūt mihi. **hec Hiero.** S;
caueāt xpīani ne et ip̄i p̄pter in
gratitudinē grauiora patiātur
dāna q̄s ex omni pte vident⁹. **Sal**
ipse dei flagello p̄cussos. **Sal**
uauit enī eos de⁹ p̄ passionem
vnigeniti filij sui. **Fecit** magna
q̄ magna documēta doctorū
magna dedit exēpla p̄fecte vite
scitōz. **fecit** mirabilia i tra chā i
tra ecclie mirabilia miraculoz
mirabilia sacroz scribilia i mari
rubro p̄stratōes diaboli i tyrā
noz et i mari lubro sāguis effu
si tot martoz glorioz. **Iō** tene
ta e disp̄ay etiā t̄pali sic viā

dem⁹ quortidie fieri dū a eucle
 capiti xpiani ducitur z spūa
 līer dū a demonib⁹ rapiuntur
 qm̄ Johānes crisostom⁹ super.
matheū inq̄r. Quāto maiora
 bñficiā sunt homib⁹ cōstituta
 rāto gūiora peccātib⁹ iudicia.
Qd̄ ingratitudo rep̄bendit^r
ab auctoritate legum ciuiliū
z historia gentiliū z exemplo
brutorū animalium.
Capitulum secundum

Secundū mysteriū de
 clarandū de ingratitu
 dine dicitur rep̄bēsiō
 Est vtiq³ hoc viciū rep̄bēsiō
 le valde nō solū oī cōmittitur
 erga deū sed etiā erga hoīes et
 creaturas suas q³ nobis decla
 rāt maximē tria:

Primū est auctoritas le
 gum ciuiliū.

Scōm hīstoria gentiliū:

Tertium exempla brutorū
 animalium.

Primū est auctoritas legū
 ciuiliū. Nam s̄m ciuilia iura
 seru⁹ liberatur a seruitute ppter
 ingratitudinē pmissaz erga do
 minū suū redigī in seruitutē
 v̄ p̄g. C. de obsequiis. patro⁹
nō prestādis. l. si manumissori
z. in autē. v̄ liberti de ceto
q. de etiā. coll. vi. z. xij. q. i. c.
Item p̄cepit. z. C. de libertis

z eoz libertis. l. si manumissus
 z in autē. de nuptiis. §. ingrat
 tudine. coll. ij. z. C. de i. offi. re
sta. l. papinian⁹. §. Deminisse
extra de dona. c. ppter. Habet
etiā q³ donatio reuocatur ppter
ingratitudinē. **S**cōm qd̄ de
 clarat viciū ingratitudinis
 fore rep̄bēsiōne est hīstoria
 gentiliū. Ex qua aliqua refe
 ram⁹ exēpla. Vitupatur ergo
 primo z rep̄benditur ingrat
 tudo romanorum quāvis sunt
 erga Furium camillum. De
 quo dicit Augustinus li. v. de
ciuitate dei. c. xvij. q³ ingratam
patriam ab hostibus liberauit
Recitat de isto Titus liuius
q³ crescentibus rome domesti
ces z externis malis p̄p̄t cō
stictus receptos a confederatis
vehis capanatibus a falisc⁹ ter⁹
eoz publicis. Marcum furium
camillum tanq̄ medelam ma
lorum omnium creare compul
lit dictatorem. Et cū roanus
 exercitus p̄ decē continuos an
 nos male pugnādo. v̄ scribit
 orosi⁹ crebras z maḡs clades
 accepiss⁹ i castris staret pro tpe
 aios sumant **D**ox camill⁹ ro
 mā rediēs ex cōscripto nouo ex
 ercitu cū capanetib⁹ z falisc⁹ ma
 xima cū p̄speritate p̄gixit **E**xi
 ctis duob⁹ populis p̄daz inter
 milites partitus est. Deinde ve

henriū ciuitatē obsedit ⁊ cepit:
⁊ ut ponit Valerius in rubrica
de hoibz Ista victoria fuit euz
tanta glia romanorū qꝫ dicta
tor sublati ad celū manibz
p̄carus ē qꝫ sicut deorum roma
na felicitas nimia videret eius
inuidia sub aliqꝫ suo incōmodo
satiaretur. hasqꝫ int̄ p̄ces subi.
bito lapsu decidit. Postqꝫ autē
ad urbē triūphās redijt. Tris
bunt multiqꝫ ciues camili p̄u
tes emuli diffamabāt gloriā
eius p̄tendētes hostile p̄dā nō
equo iure fuisse diuisā. Et
ista pendēte inuidia falsicōꝝ ci
uitatē romano subegit imp̄so.
Post qꝫ a Lucio apuleyo tribu
no plebis accusatꝫ de iniqꝫ veij
entū p̄de distr̄butōe intercur
rēte illis diebz adolescētis sui fi
lij morte ut huic publico ⁊ ide
p̄uato cruciaret incōmodo in
exiliū pellitur dānatus qꝫ decēz
milibz eris. Camelꝫ p̄o ab vrbē
be discedēs deos p̄carꝫ est ut si
hoc iuste pateretur qꝫ primuz
se ciuibz ⁊ in grate patrie neces
sariū fieri vellēt. Qd̄ secutū est
Nā galli senones obessaz urbē
p̄ter capitolii cepere. Duce eo
rū breuio. Quare missum est
ad camiliū pro auxilio. Erāt
autē romani totaliter oppressi qꝫ
vix poterant se vltius contine
re fame interuenientia. Sed cō
sueuerūt gallos decipe. ⁊ p̄silio

sonis pastoris in multis locis
hostiū panem iacturū fecerunt.
Et cū nō possent vltius diffi
milare famē ois auxilij spe subo
lata se salutēqꝫ suam auro redi
mere paciscuntur. Tandem ad
uentū camiliꝫ dicētes pactiones
auri inualidā. qꝫ sine iussu vi
ctatoris summiqꝫ magistratꝫ
facta esset. denūciat gallis ut se
ad bellū parent. ciuibz edicēte
ferro nō auro redimāt libera
tē. Pugnatur ergo intra semel
ruptā urbē vbi galli primo ex
tra urbē ad octauū lapidē acti
morte pelluntur. In quo p̄elio
nec p̄da nec captiuitas sꝫ tū
hostiū strages fuit. Camillus
in urbē redijt appellatꝫ p̄ p̄u
tr̄e sedēs romulꝫ ⁊ alē vrbis cō
ditōz quinquies dictaturā hab
buit. fuitqꝫ remediū oim p̄c̄o
rū patrie. ⁊. xxv. āno postqꝫ pa
triā liberauit moritur pestilen
tiali morbo. nā ut asserit euero
pius p̄ bienniū his t̄pibz romā
pestꝫ affligit. Similit̄ dānatur
ingratitudo maxīma romano
rū ergo scipionē africanū de ā
Augꝫ. li. iij. de ciuit. deicapi. xx
tra scripsit Scipio ille romē tra
licqꝫ liberator bellisqꝫ p̄uici se
cū d̄ tā horredī tā exciōsi taz et
culosi p̄clarꝫ mirabilisqꝫ p̄sector
victor ambalis domitorqꝫ car
thaginis. Cuiꝫ ab adolescētia
vita describitur ois dedita nē

pluribus nutrita inimicorum accusa-
tionibus cessit carere prius quas
sua virtute saluam et libera re-
dit. In opido linternensi egit
religiosus pleuites vitam post insi-
gne suum triumphum nullo illius
vrbis captus desiderio. Ita ut
vixisse prohibeatur, ne saltem
mortuo ingrata patria suum fie-
ret. hec aug. Et aulus gell. li.
liij. nocturni actus ita asserit cum
marci neui tribunus plebis ac-
cusaret scipionem africanum ad
populum diceretque accepisse a re-
ge antiocho pecuniam ut proditio-
nis gratiosis et mollibus par-
tibus cunctos populi romani nomine fie-
ret et quedam ite alia crimina da-
ret indigna tali viro. cum scipio
paucis prefatus quod dignitas vite
sue atque gloria postulabat. Deo
ria inquit quites repeto dicere esse
hodie utrum quo antebali penum
impio nostro inimicissimum ma-
gno plio vici in terra africa pa-
ceque et victoria vobis peperit in-
sepabile. non igitur sum aduer-
sus deos ingrati scilicet relictum
nunc nebulone hunc. eam usque
nunc priorem sicut optio maximo
gratulari. id cum dixisset auerit
et ire in capitolium cepit. tum con-
tra universa que ad finem de sci-
pione ferenda pervenerat relicto
tribuno scipione in capitolium
convenit atque inde ad eius edes
cum leticia et gratulatione solenni

persecuta est. et ut scribit antilianus
li. i. de instituto orone. Valu-
it superior africanus ab urbe cede-
re quod de innocentia sua prendere
cum humilimo tribuno plebis. qui
re scipio urbe discedens et apud
sinterenem exulans cum morti ran-
dem appropinquasset in suo mo-
numeto hoc epigramma inscribi
fecit. Ingrata patria nec ossa que
dem mea nunc habet prout Val-
erius ponticus in rubrica dicit ingra-
tis. Tertium quod declarat nobis
quod sit reprehensibile ingratitudo
nisi vicium est exemplum brutorum
animalium. Et hoc quotidie videamus
animalia queque etiam siluestria bene-
ficiis mansuecunt suos recogno-
scere benefactores. De leone tamen
animalium irrationabilium rege mira
predicantur. Scribit Plinius li.
vii. de naturali historia. quod hel-
pis fami natus in africanis vela-
tus naue et iuxta littorale conspecto
leone hiatu minaci arbores su-
ga petiit. At leo procumbens
ad arboris hiatu quo terruerat
miserratione petebat. Os enim
morsu auditore inbeferat den-
tibus ei cruciabatque in media que
heliis timore deposito discedens
de arboze et leone audiuit. libe-
ravimus eum ab illo impedimen-
to osse de ipsius ore eunulo. Ter-
dunt quod dicitur navis ea in litto-
re stetit retulisse gratiam vena-
tus aggreganda. Et Julius

Gellius li. v. nocti. acti. q8 seq
tur narrat. Appion inquit li/
teris hō multis p̄dū ul narrat
serome vidisse gratiam leonis
exhibita Androdo cuidā. erat
ipse seru⁹ viri p̄sularis qui ad
bestias dāngatus fuit. inter q8
aderat leo vnus terribilis val
de. **H**ic vt androdū vidit p/
cul repente quasi admirat⁹ ite
tit. ac deinde sensim atq8 pla/
cide tanq8 noscitabūd⁹ ad ho
minē accedit. **T**ū caudā mo/
re atq8 ritu adulantū canum
clemēter t̄blā de mouet hōisq8
sele corpori adiūgit. **C**rua q8
eius ⁊ man⁹ pene iam exami/
nati metu lingua lenit⁹ demul
cet Androdus int̄ illa blādi/
menta amissū recipat animū
patulatiq8 oculos ad p̄uendū
leonē refert. **T**ū quasi mutua
recognitione facta letos ⁊ gra
tulabūdōs videns hominē et
leonē. **Q**ue res cū oēs in ad/
mirationē traxisset educit⁹ an
drodus atq8 cesari p̄ncatus re
grit cur sibi leo t̄ā familiarē se
p̄buisse. **A**tille. **C**ū inq̄t atri
cam p̄sulari impio me⁹ dñs
obtinere. ego ibi iniqu⁹ quot
tidianis p̄berib⁹ ad fugā sum
coactus. ⁊ vt mihi a dño terre
illius p̄side tumores latebre fo
rene in campoz ⁊ arenaz soli/
tudines p̄cessi. **A**c deficiēte ci
bo p̄siliū fuit morē aliquo pa

cto q̄rere. **T**ū sole medio rapti
do ⁊ flagrati specū quādā na
ctus remotā latebrosamq8 in
eā me penetro ⁊ recondo. neq8
multo post ad eandē specū ad
uenit hīc leo debili vno ⁊ crue
to pede gemit⁹ edens ⁊ mur/
mura dolore cruciatūq8 val/
neris cōmiserātia. atq8 illic p̄/
mo aspectu pauere cepi. **S**ed
postq8 introgressus leo micis
⁊ mansuetus accessit ⁊ subla/
tū pedē ostendere mihi ⁊ por/
rigere quasi opis petēde gra/
tia visus ē. **I**bi ego stirpe in/
gentē vestigio pedis eius be/
rentē euulsi p̄ceptaq8 sanien
vulnere intimo exp̄ssi atq8 de/
tersi cruorē. **I**lle tūc mea opa
⁊ medela leuatis pede in ma
nib⁹ meis posito recubuit ⁊ q̄
uit. **A**tq8 ex eo die triennū to
tū ego ⁊ leo in eadē specū eodē
q8 victu vixim⁹. nā quas vena
bas feras ⁊ mēbra optimiora
mihi ad specū suggerebat que
ego ignis copiam nō hñs sole
meridiano torēs edebā. **S**ed
vbi me vite illi⁹ ferine iā per/
tesū est leone in venatū p̄ceco
reliqui specū ⁊ viā fere tridui p̄
mēsus a militib⁹ visus app̄be
susq8 sū. **E**t ad dñm ex africa
romā deduxit⁹. **I**s mēstatim
rei capitalis dānandū aut oī
dū ad bestias curauit. **I**ntelli
go hunc quoq8 leonē me tunc

separato capti gratia nunc mihi
beneficij medicine referre. Qui
bus auditis inquit Appion an-
drosus a pena solut? et leo li-
bertari donatus fuit. Postea
videbam? androsu et leones
loco tenni reuinctu urbe tota
circu tabernas ire. Donari ere
androsu floribus spgi leonem.
Desq; fere vbiq; obuios dice-
re. Hic est leo hospes hois. hic
ho medicus leonis. ¶ De del-
phine adhuc stupeda leguntur
q; grata belua sit inuenta bñfa-
ctorib; suis. Recitat Solinus
d mirabilis mundi q; diuo au-
gusto impante puer qdā ad li-
tus puenies comedere dabat
dolphino pisci ppe terra adue-
niti. Quare effectū ē q; piscis
ille puero ita se tractandū be-
nigne p̄buit, vt ab ayano litto-
re ism equitāte sup se vsq; pu-
teolos vehere sit visus. Hoc
p̄ ānos plurimos rādū gestū
ē donec assiduo spectaculo de-
sueret miraculū. Sz vbi pu-
er obijt sub oculis publicis de-
siderij merore dolphin? iterijt
Si igitur bruta aialia et pecora
capti benefactores agnoscunt;
quātomagis rōnalis aia inu-
meris bñficijs p̄dita suo gra-
tia debet ee benefactori. Hinc
ē qd̄ Ma. i. c. eoquerit deus di-
ces d iudai coꝑp̄lo. et nūc d ioi-
bus ingratos filios enutriti et

exaltati. ipsi autē spreuerūt me.
cognouit hos possessor ē suū et
asinus p̄sepe dñi sui. israel autē
non cognouit me.

¶ Qd̄ ppter ingritudine aufe-
runt bona et oriunt mala et sub-
trahunt pmissa bñficia.

Capitulu tertium.

Eritū mysteriū declar-
andū d ingratitudie
bz dānificatio. Incur-
rit eqdē ingrat? multa dāna.
qm ex ingratitudine seqnt tria.
¶ Primo p̄cessa bōa auferūt.
¶ Secdo gūssima mala oriūt.
¶ Terrio promissa beneficia
subtrahuntur.
¶ Primo cōcessa beneficia au-
ferunt. dicit em aug? q; deus
dederat gratis; abstulit ingra-
tis. Un saluator dixit iudais i
pabola vinee de qua fit men-
tio in hodierno euāgelio iude-
is ingratīs. Auferet a vobis
regnū dei. Hec autem para-
bola mystice ad quēlibet ho-
minē pōt referri. vinea em dei
signat aiam que a deo plantat
in creatione in qua ponit tor-
cular remorsus p̄scie turris rō-
nis ex qua possit videndo di-
stinguere amicos ab inimicis.
Sepe circū dat. s. custodia an-
gelica locat. Agricolis. s. appe-
titui sensitiuo et intellectui. vi-
tes sunt in ea inclinatioēs ad
p̄tutes vel habit? p̄tutū q; in-

fundit in baptismo. **T**ep⁹ fru-
ctuū appropinquat cū incipit
habere vsū liberi arbitrij quo
d3 in honorē dei fruct⁹ pduce-
re bonoz opoz. **T**ūc mittit de-
us nūcios suos idest bonas in-
spiratiōes z instinct⁹ mētales
ad beneficiendū vel documē-
ta p⁹dicatoz z scripturaz. sed
ingr⁹ hō ista mortificat z cōtē-
nit. **D**emū ipse dei fili⁹ i sacro
altaris venit ad eū. sed vel nō
recipit vel receptuz ejcit extra
se z crucifigit malis opib⁹ suis
fm illud apostoli ad hebreos
Rursus sibi metipsis crucifi-
gentes filiū dei. **D**e hac vinea
s. ingrata aīa conq⁹rit de⁹ **I**sa.
y. c. dices. **P**lātauit vineā ele-
tā z edificauit turrīm i medio
eius z torcular calcauit in ea.
z expectauit vt faceret vinas se-
cit aut lambruscas. **Q**ue sunt
opa vere p⁹uosa. lābrusce sūt
opa que habent apparentiam
boni. **E**t sequit⁹ textus **I**saie.
Quid: vltra debui facere vi-
nee mee z nō feci. **E**t nūc ostē-
dam quid faciam vinee mee.
Auferā sepē idest subtrahā cu-
stodiā angeli deripiam mare-
riam. i. patres z viros docen-
tes mandata dei. **P**onā eam
desertā subtrahendo gratiam
Nō putabis nec fodies. **A**scen-
dent spīne sup eā z nubi⁹ mā
dabo ne pluant sup illā. i. ver

bū subtrahā cōpunctionis a p⁹-
dicatozibus. **V**inc **H**iero.
in libro **J**udici. r. q. iij. cau-
di. ingt. **D**eus q⁹ videt in ab-
condito pspiciēs mēte z aīa
vitijs z passionib⁹ seruētes in
corde eius senō diligi. sed aut
auaritiā aut libidinem aut in-
cantiā discedit a mēte eius.
s. subtrahendo gratiā z relin-
quit domū eius vacuā. s. vi-
tutib⁹. **E**xemplū de hoc est in
pmis penitib⁹ qui repleti donis
spūalib⁹ z tpalib⁹ ingrati fue-
rūt deo. ob quos tot bonis p⁹-
uati sūt z a terrestri padisō eie-
cti. **I**scō ppter ingratu-
dinem incurrit q⁹ multa ma-
la z spūalia z tēpe alia. **E**z-
chias rex hierusalē post victo-
riā maximā z liberationem de
manib⁹ **S**enacherib⁹ quia nō
egit gratias cantando cānta-
tū fm morē illius populi p⁹-
pter suā ingratitudinē egro-
uit. vt narrat etiā **I**osephus z
habet **I**sa. xxx. viij. c. **L**ineat
hoies ingrati. qm vt dicit **B**u-
go de scō **V**ictore. **Q**uelibet
creatura trina voce alloq⁹ ho-
minē. **A**ccipe. **R**edde. **F**uge.
Accipe ex me beneficiū ad vi-
tutū. accipit inq⁹ celū a me illu-
minationē z morū. accipe in-
quit ignis a me calore. accipe
ab aere respirationē. accipe ab
aqua refrigerium z lotionem.

Accipe a terra aialia fructus et
alia ad sustentationem. **S**cda
vor e reddere. s. obsequium tuo be
nefactori et meo creatori. q. iso
me creauit vt tibi fuit. **T**er
tia vor est fuge. s. supplicium tibi
paratum ppter ingratitudinem.
Tertio ppter ingratitudinem
pmissa beneficia subtrahunt. lz
hoc no d facili fiat a deo et imi
tatorib eius. vt em in qd cho.
xxij. q. ca. vij. Circa ingratum
duo sūt pñderada. **P**rimū
qd ipse ingrat' dign' sit pati
tracionē. **A**liud pñderadu
qd oporteat ipm beneficiū face
re. et pmo qdē no d esse facilis
ad ingratitudinem vindicadā.
sed d attēdere vt beneficiatum
de ingrato faciat gratū q si nō
pōt pmo beneficio facere: forte
faciet secūdo. q si beneficijs mul
tiplicatis ingratitudinem auge
at et peior fiat. tūc a beneficijs
exhibitione cessare debet. **S**ic
facit misericors et clemens pas
ciū de? beneficia sua multipli
cat. diuini? patienter expectat.
patientia tantor dissimulat vt
salte māsuetudine sua dulcissi
ma corda mortaliū liqñant et
ad ipm redeāt penitēdo. **H**ic
Hiero. xxiij. di. c. diaconi ait
Podderatio dei ac pieras so
lū nostr' reditū qñr: ac nos cu
pīo lōga sua bonitate saluare.

Ad vos igit clamiro. o mortales.
o peccatrices aie. **C**ogno
scite deū patrē clemētissimū. **S**
Diligite deū nobis beniuolū
laudate et bñdicite deū suorū
bñficioz datorē liberalissimū.
Reuertimini ad deū dñz pñs
sumū. qz ipse ē dñs de? nr qui
tribuit nobis ineffabilia dona
sua. **P**ro qbz aug' li. vij. de
ciui. dei. c. xxi. in qd. **H**abem'
ab ipso deo multa bñficia. p q
bus nequaqs valeim' actioni
graz sufficere. ab eo em ē q su
m'. q viuum'. q celum et terra
conspicimus. q mentem atqz
rōnē hēm'. qre ipm q hec oia
pdidit in qram'. **T**andē em
ipse nos oneratos. obrutosqz
pctis et a pteplatione sue lucis
auerfos ac tenebray idest iniq
tatis delectatiōe cecatos non
ideo deseruit. **V**isicqz pbum
suū q est vnig' eius fili'. **Q**uo
p nobis assūpta carne nato at
q passo a pctis oib mundare
mur: eiulqz spū in cordib no
stris dilectiōe pfusa: oib diffi
cultatib supatis i eterna rege
in pteplatione eius ineffabilē
dulcedinē inueniremus. **Q**ue
corda q lingue ad agendas ei
gratias satis esse pteñdāt. hec
ille. **E**xhibeam' igit nos gñs
deor et deinde hoib nobis bñ
facientib vt sic regnū acquirā
mus eternū. in quo iesus dei fi

lius cum patre et spiritu sancto
vixit in secula seculorum. amen.

Sabbato tertię hebdoma-
de. De supbia spernentium con-
silia et in suo sensu confidentium

Sermo viceſimus primus

Dissipauit sub-
stantiā suā. Verba
sunt redeptoris no-
stri originaliter. Lu-
ce. xv. c. et in euangelio hodie-
no. **H**abet hoc prius mens
superborum. ut tanti extimet p-
prium prudentiā quod omnia consilia
sapientium deest. Tamen au-
dire debent quod scribitur in ca.
Canonū. extra de constitutio-
nibus. et in. c. **N**e miraris. et. viij.
q. i. in. c. **S**ciendum. **N**e initaris
prudentie tue. prudentie sue ini-
tatur qui ea que sibi agenda vel
dicenda vident parum decretis
proponit. **I**dem in hoc sermo-
ne contra supbiā spernentium con-
silia dicemus ex qua innume-
ra solent dāna puenire. Sicut
patet in filio adolescente que pa-
tris saluberrima monita resu-
gens cum ignominia et gemitu dā-
na consumpsit substantiā suā
quod non euenisset si acquies-
set consilio illius qui tenerrime
diligebat eum. **A**t igitur cor-
da omnium humilientur ad con-
silia necessaria expectanda pro-
nemus de ipso consilio tria my-
steria declaranda.

Primū de exhortationis
Secundū de determinationis
Tertium de conditionis
Quod commendat consilium voce
omnium scripturarum. et de lepro
generibus consiliorum. **¶** Ca. primus

Divini mysterii de co-
nsilio declarandum de ex-
hortationis. **O**ia quod
pe scriptura divina et humana
nos hortatur ut consilium in rebus
gerendis expectamus. dānamus
illos qui suo sensu ducuntur.
¶ Unde **S**apientis puer dicitur
ij. c. ait. **C**onsilium custodi dicitur
et prudentia fruabitur. et. viij. c.
Ego sapientia habito in con-
silio. et. xi. c. erit salus vbi mul-
ta consilia. et. xij. c. **A**ia stultie re-
tra in oculis eius. qui ait sa-
piens est audit consilium. et. xij. c.
qui agunt omnia cum consilio reguntur
sapientia. et. xv. c. **D**issipantur
cogitationes vbi non est consilium
vbi sunt plures sunt consilia
firmanter. et. xix. c. **A**udi consilium
et suscipe disciplinā ut sis sapi-
ens in novissimis tuis. et. xx. c.
Cogitationes consilij roborant.
et. xxij. c. **E**rit salus vbi mul-
ta consilia. et. xxv. c. **B**onis ami-
ci consilij aia dulcorat. et. xxv.
c. **F**ili sine con-
silio nihil facias. et post facies
non penitebis. et. xxvij. c. **A**n-
te omnem actum pcedat con-
siliū stabile. **E**t **C**assiodorus

li. pmo epistolaz. **Plurimum** laudis homines moribus suis applicant: quotiens d negotium meritis ambigentes ad pitorum consilia decurrunt. **Et** hero. super illo pbo Isa. iij. **Et** consiliari non est tibi ait. **Greci** poete laudabilis sapientie dixerunt pmiu esse beati qui per se sapiat. secundu qui sapientie audiat. qui aut verasq carer hunc inuicem esse sibi q alijs. **Et** Licero in li. de se neccute. **Non** viris non velocitatibus aut celeritate corporum res magne gerunt. sed consilio antiquorum et scientia. **et** Terenus. **Omnia** pui expiri consilio q armis sapientem decet. **Et** ff. de repudijs. l. iij. **Dubiu** non est oia que consilio recte gerunt. iure meritoq effectu et firmate niti. **et** L. de sacrosanctis ecclesijs. l. Placet. et L. d incestis nuptijs. l. non dubiu. **Omnia** que prudentu consilio sunt bono fine pagut. **et** L. ne filij p pre in auctrica habita. **Sapientu** consilio mudus illuminat. **et** Sed p huius pui delectabili ampliatoe notare debem? q sunt septē consilia. **Primu** interinale. **Secundu** particulare. **Tertiu** ciuilez seculari. **Quartum** generale. **Quintu** puiciale. **Sextu** epale. **Septimu** moachale

Primu e consiliu interinale qd qd facit in semetipso cu videlz aliqd occurrit agendu dubiu inuestigat ro si illud est bonum vel malu. et si bonu qd medys sit vtendu et silia. et in h recurrendu e ad deu. vn thob. iij. c. dz. **Si** tpe benedic deu. et pere ab eo vt vias tuas dirigat et consilia tua in ipso pmaneant. et ecclesiastica. xxix. ca. **In** orone confitebit dno et ipse diriget consiliu ei. **Quicunq** igit vel mri monia contrahere vel igredi religionē intēdit. vel a pria discedere p qcumq honesta ca pponit ad deu pfugiatz ab ipo consiliu expostulet. **Legimus** de bro frāisco q duz orabat an imaginē crucifixi i ecclesia sci Damiani dicebat hec pba. **Altro** e glorioso vno illumina le tenebre dī cor mio. donamī fede diricta spanza certa e charita pfecta. scno e cognoscuntē to che io facia la tua scā volūta. **Secundu** e consiliu pculare qd alij exhibet alteri. **Cū** em qd nō e sufficiens ad consiliu capiendū circa agenda: ab alio consiliu accipe dz. **Quinimo** circa puiā vitā et oblectra pūnētia ad conscientia sibi credere nō debet. sed consiliari cū puiis et bonis vel libris doctorū. vnde Thob. iij. c. dz. **Consiliu** a sapiente. semper require

Dicitur autem quis sapiens dupliciter. vno modo secundum quod alio modo simpliciter. Sapiens secundum quod dicitur quod bene iudicat de fine alius cuius artis vel ministerij. et de his quod ducunt ad illud finem. et sic dicitur sapiens medicus quod bene iudicat et de sanitate et de medicinis proferentibus ad eam. et sapiens negociator quod bene iudicat de lucro acquirendo et de medijs ad ipsum et sic de alijs. **S**ecundum sapiens simpliciter dicitur qui bene iudicat de ultimo fine vite humane. quod est deus et de producendis ad eum. et hic est verus sapiens et virtuosus. quia igitur **I**obias dicit a sapiente sine alia additione primo et principis liter consilium querendum est a sapiente scilicet docto in factis conscientie. **N**on enim a medico quare quod consilium de negociatione. sed a docto negotiatore. nec a negociatore de medicinalibus sed a perito medico. et sic de alijs. **A**ltomagus de penitentibus ad aliam. ubi sunt maiora dubia et magis periculo sa non de quod indifferenter consilium querere a quouscumque sed virtuosus doctoris et practicijs. unde ecclesiasticus xxxvij. ca. dicitur a consilio malo serua animam tuam. id est caue tibi. et quod sint mali consiliarii a quibus cauendum ipse declarat cum sequitur. **C**um viro irreligioso tracta de scititate et cum iniusto de iusticia et cum muliere de his que

emulatur. **C**um timido de bello. **C**um negociatore de tractatione. **C**um emptore de venditione. **C**um viro in iudo de gratijs agendis. **C**um impio de pietate. **C**um suo honesto de honestate. **C**um suo pigro de multa operatore. **N**on attendas his in omni consilio. **E**cce hoc ultio dicto patet quod prefata locutio est per ironiam quasi diceret cum predictis non habeas consilium. **E**t subdit. **C**or boni consilij statue tibi. **S**ciendum insuper quod illud quod dicitur prover. xi. **I**bi salus ibi malum. **S**ciendum insuper quod illud quod ad incipientes bene facere et simplices tanquam quod multorum bonim seu a multis debeat inquirere consilium de directione vite sue. **N**on hoc faciens audierit diuersa consilia et quicquid propria vult in mente sua statuat. **T**ertium est consilium civile et seculare quod sit in ciuitatibus et vniuersitatibus. **N**ec bene enim patet regi ciuitates et regna absque consilio. unde quilibet tempore principes et retores ciuitatum vult sunt consilij. **A**nam et salomon sapientissimus consiliarios habuit. quorum consilium. quia Roboan filius eius reliquit magnam partem regni amisit. unde habetur. **P**aralip. iij. c. **D**e romanis autem scribitur in politerato quod romanus perdit ciuitatem quam ex suo nomine romana vocauit. **T**ertium et senioribus elegit quorum consilio

omnia ageret quos senatores
 propter senectutē patres ob simi-
 litudinē cure noiauit. **Quorū**
 noia aureis lris cōscripta erāt.
 p̄fēq; cōscripti appellabātur.
 q; alios sapia etate et affectu
 p̄no p̄cedebāt. **et better. i. capl.**
 scribit q; septē sapiētes ex more
 regio aderāt regi assuero semp
 sciētes leges ac iura maiorū q̄rū
 cōsilio cūcta faciebat. **¶ Quar**
 tū ē cōsiliū ḡniale illud. i. qd̄ sit
 p̄nte papa vel ei? legato ad h
 spāliter deputato a papa cōue-
 niētib; ep̄is et alijs p̄latis pluri-
 mis prout ip̄e ordinauit et istd̄
 nō pōt celebrari nisi auctorita-
 te pape. **vt p̄z di. xviij. p. totum**
¶ Alias nullū eēt et nō consiliū
 sed cōciliabulū et synagoga sa-
 bane diceretur et eēt. **¶ Un̄ di.**
xviij. pelagi? papa ait. Multis
ap̄licis et canonicis ac ecclesia
sticis instrumimur regulis nō de
bere absq; snia rōanī p̄rificis
cōcilio celebrari. i. ḡnalia. Qua
p̄t nō conciliū s; v̄m cōuentū
cūlū vel cōciliabulū cassatur. et
quicqd̄ in eo actū ē irritū habe
tur et vacuū. ¶ Hinc et rex theo-
dozic? cū vocass; plurimos ep̄i
scopos de diuersis puicijs ad
cōsiliū celebrandū in v̄be p̄p̄
crimīna q̄ impigebātur ab ad
uersarijs. ¶ Symachū aduentens
res ob reuerentiā reg; dixerunt
hoc fieri nō posse. i. celebrare cō

siliū. s; spectare ad symachum
 papā quī imperebatur. et p̄sua-
 dentib; ip̄is. **Symachō** pape
 ip̄se conuocaret seu auctoritate
 ei? cōgregarētur in p̄silio assen-
 sit eis. et eū imūne et libe; ab il-
 lis vicijs p̄olatis. ¶ cū declara-
 uerūt. **Sed** ad clarā noticiam
 de hoc cōsilio h̄ndam. **Primo**
 notandū ē q; p̄sclis t̄pib; i con-
 silijs aderāt impatores. **vt p̄z**
i d̄scursu historie triptite. et xv
di. c. canones. q; ecclia tūc male
poterat vti p̄tate sua. p̄p̄ aduer
sitates quas. patiebāt ab here
ticis. q̄b; a liqñ sauebāt et ad he-
rebāt magni principes et reges
S; cū poruit ecclia hoc correxit
et nō p̄ principes s; p̄ se cōsilia
cōuocauit. et aliqñ p̄ impatores
p̄cipiente ecclesia celebrata sūt
cōsilia. Aliqñ ip̄a rogāte et post
ea auctorizante. Aliqñ ip̄a ra-
tificante. vt p̄z di. xviij. p. totum
et maxime in § Hinc etiā. Di
cūt aut aliq; q; papa negligēte
et nolēte cōgregare cōsiliū ad lo-
cū idoneū p̄ aliqua cā honesta
et ardua iminēti p̄as cōgregā
dī cōsiliū spectat p̄io ad oēs
cardinales q̄ post papaz sunt
maiores clerici omib; alijs qui
buscunq; argumentū eius qd̄
legitur de maioritate et obediē-
tia. c. i. p̄ Innocentiū. Et quia
consentur vnum corpus cū eo
quali cede vacante videtur ad

eos spectare talis p[re]s. ¶ Secundo spectat ad patriarchas
et precipue ad constantinopoli-
tanū cuius sedes ē prima post
romanā. vt patet. di. xxi. c. De
constantinopolitane. et capitu-
lis sequentibus. Quod tamen
intelligendū est cum catholicus
est patriarcha. ¶ Tercio ad im-
peratore quāto ad reges quā-
to ad alios p[ri]ncipes. Nam po-
testas vntus deuoluitur grada-
tim ad aliū propter negligentiam
argumentū de electione. c.
cum in cunctis. et de cōcessione
prebende. c. ii. ¶ Vel dicamus
q[uod] due partes consilij in aliquo
loco congregare poterunt et alij
os conuocare iuxta notata per
Innocentiū in cap. ii. de noui
operis nunciacione. ¶ Vbi au-
tem papa esset hereticus vel de
heresi suspectus tunc ad eum
non videtur spectare potestas
congregandi consilium. argu-
mentum di. xl. ca. Si papa.
¶ Secundo notandū est q[uod] ad
hoc consilium generale soluepi
et superiores sunt de necessitate
vocandi. vt notat Innocen. et
Jo. an. in. ca. Graue de preben-
dis. et facit ad hec di. xviij. ca.
ep[iscopu]s. et c. Propter. cum sequen-
tibus. et tamē in p[re]sente pape cō-
uocare etiā abbates si vlt. lxiij
di. c. Hadrianus. vbi fit men-
tio de abbatibus et de Gregorio

decimo legitur q[uod] ad consilium
g[en]erale q[uod] fecit lugdunivocauit
rat b[ea]tū thomā de aquino. et hoc
rōne sue eminētis scie. Impa-
torē s[ed] vlt alios p[ri]ncipes nō re-
netur p[ro]uocare. p. s. Hinc etiā
di. xviij. p[ot]t tū si vult vocare si
ei videt expedire ad scādala vi-
tāda. vt di. lxiij. s. v[er]o. ¶ Ter-
tio notandū q[uod] ad g[en]erale p[re]siliū
vocandi sunt oēs ep[iscop]i orbis ex eo
q[uod] habet di. xvi. ca. i. vbi dicit
q[uod] sc[ilicet] p[re]s in cōsilio niceno q[uod]
fuit sollemnissimum de omni ore
be terrarum conuenerunt. Po-
test tamen numerus reliquar
bitris pape nec curandum de
numero diminuto p[re]latorum
propter verbum christi dicens
Habeat decio octauo Vbi
sunt duo vel tres congregati i
nomine meo ibi sum in medio
eorum. i. q. i. capitulo cum scilicet
p[re]lata. et xxi. q. i. capitulo alie-
nus. ¶ In concilijs enim p[re]te-
ritis in valde differenti nume-
ro conuenerunt ep[iscop]i aliqua
do in maximo numero alia
do fuerunt sexcenti. aliquando
trecenti. aliquando ducenti ali-
quando centum. aliquando
quadraginta. aliquando triginta.
aliquando viginti. aliquan-
do quindecim ep[iscop]i et in om-
nibus facti sunt canones. Ali-
quando plures vel pauciores.
Aliquando papa fuit p[re]sens

aliquando legati ex parte ipsi?
 In concilio niceno interfuit sa-
 crus **Nicolaus**. In quodā car-
 thaginensi interfuit sanctus **Au-
 gustinus**. Sed quando d fide
 agitur et heresibus extirpandis
 vel scismatibus. qz causa est com-
 munis omnibus catholicis et om-
 nes tangit ab oibz episcopis catholi-
 cis tractari et terminari debet.
 et omnes episcopi debent ad conciliū
 conuocari scdm illam regulaz.
 Quod omnes tangit debz ab
 omnibus approbati. de regu. iu-
 ris. li. vi. et di. lvi. c. l. et de his q
 fiunt ma. par. capi. ca. finali.
 Quarto notandum q concil-
 ium non potest iudicare papā
 aut vi presigere legem. unde. ix.
 q. lii. dicitur **Nemo potest iudi-
 care primā sedem scz papā. nec**
augustinus nec populus nec ele-
ctus. et ibi est. c. aliorum ad idē
et alia. Ex quo dicit **Jo. an. q**
 sententia pape standum ē quan-
 do contradicit sententie totius
 concilij. Et papa potest interp-
 tari statuta concilij. et tollere et
 limitare. vt habet de rescriptis.
 c. statutu. li. vi. et glo. in. ca. vbi
 pictin de electio. li. vi. ait q licet
 nō sit licitū q papa reuocet sta-
 tuta concilij. pot tñ si vult. Et
 breuiter in oibz papa est supra
 pccatum excepta cā heresis aut
 scismatis. in qbz iudicatur pa-
 pa a concilio de heresi. c. capi. si

pa. xl. di. De scismate habetur
 decretū factū in concilio **Con-**
stantiensi celebrato āno dñi M^o
lxxi. mo. cccc. vii. Quinto no-
 tandū q mltā ordinauit et dis-
 finiuit ecclesia in concilijs celebra-
 tis et vt inq̄t **Bonaue. disti. xi.**
primi li. In primitiua ecclesia fu-
 erunt quatuor concilia principalia
 tpe aploz. vt etiā dicit qdā glo-
 sa sup act. **Primū** fuit ad ele-
 ctionē mathie. de quo fit mērio
Actuū. i. c. Scdm fuit ad ele-
 ctionē septē dyaconoz. **Actuū**
vi. ca. **Tertiū** ad nō imponen-
 da legalia gentibz. **Actuū. xv. c.**
Quartū ad toleranda legalia
 ad tps. **Act. xxij. c.** Postmodū
 pō tpe **Constantini** et siluestri
 pape. vt refert **Isido. li. vi. et hi-**
mo. ceperūt concilia gēralia. Nā
 in pcedētibz tpeibz psecutioe fer-
 uēte docēdaz plebiū mime daz
 bāt facultas. Inde xpianitas i-
 diuersas hereses scissa ē. qz non
 erat episcopis licentia concessa
 conuētiendi in vnum nisi tem-
 pore supradicti imperatoris.
 Ipse enim vedit facultatem
 christianis libere congregari.
 Nec obstat. capitulo placuit.
 decimatercia questione secun-
 da. in quo ostenditur per mel-
 chriadem papam celebratum
 concilium qui tamen p̄cessit
 siluestrum. Nam vt dicit
 glosa. et **Archidi. conciliū illud**
 p. iij

nō fuit ita generale sed celebra-
tū cum paucis. ¶ **Ex** cōcilijs
aut generalibz quattuor dicūt
ceteris pncipaliora: vt pz dis.
xv. c. canonis. s. **Nicēnū** **Con-**
stantinopolitanū **Ephesinū**
z Chalcedonense **Hec** totā pnci-
paliter cōplectunt fidē quasi
quattuor euāgelia vel totidez
paradisi flumina. de qbus ait
Grego. dis. xv. c. sicur. **Sicut**
sci euangelij quattuor libros:
sic qttuor concilia suscipe z ve-
nerari me fateor. qz in his ve-
lut in qdrato lapide fidei stru-
ctura p̄surgit. z cuiuslibet vire
atqz actionis norma existit. s. i
p̄stitutionibz eoz. **Horz** p̄ciliū
pmū trecē t oz decē z octo epi-
scopoz sub p̄stantino impato-
re pactū. **In** quo arriane perū-
die blasfemia p̄denata est. **Et**
ibi editū fuit symbolū patz in
quo declaratū ē filiū esse con-
substantialē patri. **Celebratus**
fuit autem hoc conciliū anno
dñi. ccc. ¶ **Scdm** conciliū ge-
nerale fuit celebratū constan-
tinopoli sub **Theodosio** iu-
niore centū qnq̄gin ta patz in
q̄ p̄denata ē heresis macedo-
nij dicētis sp̄m̄scm̄ minorem
pre z filio. **Sed** ibi declaratū
ē sp̄m̄scm̄ patri p̄substantialē
ac filio. ¶ **Tertū** p̄ciliū ephe-
sinū z uicentoz patz sub theo-
dosio iuniore augusto in quo

anathematizatus fuit nestori-
us asserēs in xpo duas p̄sonas
distinctas humanā. s. z dinaz
in vna p̄sona dñi n̄ri iesu xpi.
¶ **Quartū** fuit p̄ciliū calcedo-
nense sexcentoz triginta epoz
sub **Martiano** pncipe. i quo
p̄denatus fuit eutices abbas
cōstantinopolitan⁹ verbi dei
z carnis vnā naturā p̄nūciās
Et dioscorus ei⁹ defensor cū
alijs hereticis. **Beda** etiā i li.
de t̄pibus post p̄dicta cōcilia
numerat z alia. xxiij. celebra-
ta sub diuersis t̄pibus z in di-
uersis locis. **De** alijs cōcilijs
celebratis vsqz ad annū dñi
millesimū non ita pz. ¶ **Circa**
p̄o annū dñi millesimū
ctoꝝ genere alemanus floꝛētie
conciliū celebravit z multos
ep̄os ppter symoniā z fornicā-
tionem deposuit. **Non** multo
post **Grego.** vij. conciliū cele-
bravit. z henricū impatoꝛē ex-
cōmunicavit. qz se p̄ ecclesiā
erexit z scissimā pcuravit aliū
papā faciens. ¶ **Post** hunc vꝛ-
banus sc̄ds cōciliū celebravit
apud clarūmontē. ¶ **Exinde**
sub **Nicolao** papa sc̄do q̄ fuit
p̄us ep̄s floꝛētinus z senis ele-
ctus papa congregat⁹ est cō-
ciliū cū centū tredecim ep̄is ro-
me in quo berlingarius abui-
rauit heresim suam de sacra-
mento eucharistie. de q̄ sit me

tio de conse. dis. ij. c. ego berle
 gar. **¶** Anno dñi. **D. cxx.**
 sub Inno. ij. celebratū fuit cō
 ciliū remis. 7 petrus leonis pa
 pa scismaticus repulsus ē. ad
 quod scisma tollendū multuz
 laborauit **beatus Bern.** Ille
 aut petrus anacletū se fecerat
 nominari. **¶** Anno dñi. **D.**
 clx. mortuo adriano papa ele
 ctus fuit alexander. ij. senensis
 tenuit cathedrā annis. xxiij.
 mensibz. xi. diebz. xv. alter per
 scisma creatus est q̄ dicebatur
 octavianus gurus. imoz tres
 alij. 7 sic erant. iij. antipape. s.
 victor. paschalis. calix. 7 in
 nocentius. Et durauit illud
 scisma annos. xvi. 7 dissensio
 magna fuit inter alexand. 7 pa
 pam 7 **Friderichū** impatores
¶ Tandē alexander pacē fecit cū
 impatore 7 quattuor antipa
 pe defecerunt. **Hic alexander**
 duo cōcilia celebrauit. vnū tu
 ronē in frācia. aliud rome di
 ctū lateranēse. **¶** Tpe hui⁹ mar
 tyrio coronatus fuit scūs rbo
 mas archieps canuariensis.
¶ Anno dñi. **D. cxxv.** Inno
 centius. iij. sub quo ceperunt
 ordines mendicantiū celebra
 uit cōciliū lateranēse i quo
 cōuenere fere mille ducenti p̄
 lati 7 multe salutifere decreta
 les ibi edite sunt. **¶** Anno do
 mini. **D. cxxl.** vel circa Inno

centius. iij. natione ianuēsis
 celebrauit cōciliū **Lugdunū** 7
 impatore **fridericū** excoicauit
 post quē fuit alexander. iij.
¶ Anno dñi. **D. cclxij.** **Gie**
go. x. celebrauit cōciliū **lygdu**
ni. vbi fuerūt qngenti sexagin
 ta epl. abbates 7 alij plati cir
 ca mille. Et fuit ibi bona uen
 tura cardinalis q̄ multa bona
 egit in reductiōe grecoz 7 tar
 taroz. **¶** Post hūc fuit honori⁹
 quartus. 7 ē vltim⁹ in cronica
 martiniana. 7 sic vsqz ad tpa
 nā ecclia dei statū fidei 7 bo
 noz mox cū cōcilijs p̄sueuit sta
 bilire. **¶** Quicū est cōciliū pu
 ciale. qd celebrauit a metropol
 itano cū suis suffraganeis. de
 quo fit mētio di. **xviij. c. qm̄q̄**
dē. 7. ca. seq̄nti. 7. ij. q. vij. ca. si
eps. 7. vi. q. ij. c. scitote. d quo
diffuse habes in sūma dñi ar
chiepi pte. iij. ti. xxij. ¶ Sex
 tū ē cōciliū epale qd magis cō
 suevit dici synod⁹ 7 p̄gregatio
 quā facit eps clericoz d̄ dioce
 si sua. 7 pōt facere etiā irrequi
 to suo metropolitano 7 d̄ hoc
 hētur di. **xviij. p totū. 7 di. xix.**
c. i. ¶ Septimū cōciliū est mo
 nachale hoc ē fm̄ antoniū de
 butrio 7 **Jo. de Imola sup. c.**
graue. extra de pben. religio
loz. de q̄ hēf extra de sta. mo. c.
singulis. 7. c. eaqz. Sed hui⁹
modi concilia magis consue

uerfit dicitur capsulea gñalia vñ p
uinctalia de qñ agñ in consti
tutoibz eoz. **D**icta sunt hec oia
vt oñdam⁹ quāta sit vis cōcili
oñ in quolibet statu dñ tñ pñ
lia recte fiat ⁊ obfuent ea de q
bz dicitur etim⁹ in fequentibz
¶ De qñ nō est cōfiliū ex qñ
dñ de q dantur fepte regule ue
gatiue ⁊ q cōciliū est d rebz
dubz ⁊ arduis.

Capitulum fecundū.

Secundū myfteriuz
de cōcilio declaran⁹
dñ dicitur deñminatō
In q videndum est
de qñ ē cōciliū deñminate pe
rendū ⁊ ad h pñmittim⁹ primo
fepte reglas negatiuas qñ pñt
Girardus o domus sup. iij. et h.
fm intentionem **Aristo.**

¶ Prima regula. nullū pñerit
tu est cōfiliabile eo q pñt qñ est
pñeritū ē fic neceffariū q a fua
pñeritione ē fimplieit immuta
bile. vñ hñ fñlo pñuat de⁹ ingēñ
ta facere q facta fñt. **Idō Aristō.**
ibi dicit. **Nō** est cōciliari dñ his
q fiunt ex neceffitate. **¶ Scda**
regla nullū cafualeñ fortuitū ē
cōfiliabile. qñ oē cafualez oē for
tuitū euenit pñer itentionē. fñ oē
pñfiliabile depēdet ex itentione fi
nis. **Idō arifto.** ait. cōfiliat nlls
deñpñfibilitibz alñ fe hñe neqñ
de qñbz fñt qñ nō finit aliqñ est.
¶ Tertia regula nullū deñmñ

tū ab arte ē cōfiliabile. qñ oē ra
le ē fm artē certū ⁊ deñminat⁹
alñ nō ēēt ars. nullū autē cōfili
bile ē certū ⁊ deñminatū. tñc ē
nō ēēt cōfiliabile ⁊ dubitabile.
¶ Quare nullū cōfiliabile ē art
ficiāle. **Ars** enī nō dubitat pñ
uis circa artificioia cōrigat in
aliqñ qñdā dubia ⁊ illa nō fiunt
pñte deñminata ⁊ talia pñfili
cē cōfiliabilia. **¶ Quarta regu**
la nullū opabile ⁊ volūtatē alie
na ē cōfiliabile. qñ oē cōfiliabi
le ē in cōfiliatiui pñte. **Idō pñ**
qñ est in aliena volūtatē. nō est
in pñte cōfiliatiui. **¶ Quinta re**
gula. **Nullū** volūtatū repñ
nū ē cōfiliabile. qñ oē cōfiliabile
ē pñfuz ⁊ tardū. vñ **Aristo.** de
Opñi qñd ē opñt velocit pñfili
ta cōfiliari autē tarde. **¶ Sexta**
regula nullū raro pñtingē ē pñ
filiabile. qñ tñc fequeretur q ex
diffinitōe ⁊ fñia cōfiliū bonū ra
ro eueniēs expectaret. ⁊ p cōfe
quēs q expectatio cōfulta vt in
pluribz fraudaretur. **Et** qñ ma
lū raro inueniēs timeretur ⁊ ca
ueretur p cōfequēs q nlls pñfili
te oparetur. qñ in oibz humanis
opibz aliqñ mala cōtingūt qñ
uis in aliqñbz raro. **Sicut** vi
rū dormire cū vxore fua cōfili
dēter aliqñ qñbz raro fuit ma
lū. qñ vxor interfecit virū dor
mientē. **Est** oēs vellēt illū cō
filiare cauere. nullū cū a vxore dor

infret. ¶ **S**eptima regula nullus
certū est cōsiliabile. qz ait **Ari-**
sto. Cōsiliamur de his q viden-
tur cōtingere vtroqz mō se hēre
Sic nullū assuerū 2 naturalit
instinctu certū ē cōsiliabile. **N**l
lus quidē cōsiliatur an pro nu-
trimēto cibū debeat sumere p
os. qz illud assuetū est 2 certūz
apueria. Cōsiliū ergo ē de re
bus magnis 2 dubijs indeter-
minatis. q ad bonū finē bonis
cōsilijs pducūtur. **I**deo **Cice.**
in li. de officijs ait. Cōsiliū est
sua diffinitiva de re dubia qd
magis eligendū sit. **E**t **Aristo.**
in li. ethicor. Cōsiliū est oclū
futuroz 2 inq̄sitio qdā de rebz
dubijs disponēd.

¶ De septē cōditōibus cōsiliū
vt recte fiat ac salubriter.
Capitulum tertium.

Certū mysteriū de-
clarandū de cōsilio
dicat cōditio. **A**d h
eni vt cōsilia recte fi-
ant 2 ad bonū exitū pducātur.
septē cōditōes requiruntur.

¶ Prima dicit prudētia.

¶ Secūda benignitas.

¶ Tercia constantia.

¶ Quarta maturitas.

¶ Quinta veritas.

¶ Sexta taciturnitas.

¶ Septima stabilitas.

¶ Prima cōditio dicitur pru-
dentia. **C**ui enī cōsulat 2 a qbus

cōsiliūz ē req̄rendum prudētia
fulgere debet. q p̄teritoz recoz
dātes ac p̄meditantes futura
p̄ntia recte disponēda diffiniāt
Et qz in anti q̄s ē sapia 2 i mlt
to tpe prudētia. vt dicitur **Job**
Jō antiq̄ 2 viri graues sunt cō-
sulēdi. vñ **Aristo.** vi. ethicā. ait
Oportet in cōsilio attēdere ex-
peritozū 2 seniorūz pruden-
tiaz. **E**t propter experientiam
numeri. xi. c. **S**ādauit domi-
nus moysi vt cōgregaret senio-
res ad cōsiliū. **E**t di. xx. c. **D**e
qbus causis dicitur **Seniores**
p̄uincie congrega 2 eos in tro-
ga. facili nāqz iuenitur quod a
pluribus senioribus q̄ritur **E**t
idē. xi. q. ii. c. **E**xcellentissimus
Et. xvi. q. i. vel. ii. c. viis. **E**t
i. q. i. c. **E**stote. Cōsiliū nāqz
iuuenū solet eē ruinosum. **P**ro-
pterea sapiēs ecclī. xlv. capi ait
Quā spōsaueram sapia 2 glō-
sus intellect⁹ 2 cōsiliū. **S**ecūda cō-
ditio ē: benignitas hi q̄ppe cō-
sulēdi sūt q̄s p̄siliū credim⁹ nob
fore beniuolos. vñ **Bernard⁹**
in epistola ad senonenses ait
Des iuxta p̄ceptum dñi etiaz
iimici diligātur. s3 ad cōsiliūz
soli eligātur amici. **E**t **Bieg.** in
registro. **N**ull⁹ tibi fidelior esse
potest ad cōsiliū. q̄ q non tua
s3 te diligit. **T**ercia cōditio
dicit constantia vñ cōsiliarij
constātes esse vt non vincātur

aut superentur passionibus odij
amoris timoris et huiusmodi. quoniam **ut**
inquit Seneca. Perijt o[mn]i iudicium
cum res transijt in affectum. ¶ **Quar**
ta conditio dicitur maturitas ut non
consultatur precipitater et inconside
rate. ¶ **Ubi calix?** papa. dicitur. l.
c. p[ro]deret. Nos in quo tempore indige
mus ut aliquid maturi agamus?
¶ **Non precipitem?** consilia et opa.
nra neque ordinem eorum corrumpa
mus. ¶ **Quinta conditio dicitur**
veritas debet consiliarij sibi veri
tate consulere et non ad beneplacitum
maiorum vel dñorum. ut facere so
lit adulatorum. Pro quibus factum est
plurimum quod legitur in historia tripar
tita li. v. q[uod] cum ecclesia patereitur p
secutiones constantin[us] p[ro] constan
tini magni concessit christianis licet
etiam in sue religionis persistere. Is p[ro]p
bare volens quosdam in palacio suo
christianos si fideles et veridice es
sent. statuit quod si qui venirent ad
sacrificandum dijs suis ibi essent
cum eo in palacio. Si qui autem nolent
exiret de palatio. Et cum aliqui
essent proponentes religionem christianam
non promissis regis. Alij vero erant
prout ad sacrificandum dijs specie
rates amicitia regis delibera
uit et eis ut consiliarijs qui christo
fideles constantescque fuerant
Alios vero ut effemiatos et fal
laces expulit credens eos nunquam
fore sibi deuotos atque veraces
qui fuerunt sic dei sui tamen lenissimi

proditores. ¶ **De perse adhuc**
ge illo potestissimo legitur quod cum
grecis bellum inducitur? consulere
suos vult dixit greci iam non vincit
sed obruit mole exercitus. Alii dicit
ut timendum esse ne vires defec
tas et vacuas inuenirent. Alii
dixit vix illi naturam rebus sufficit.
re angusta esse classibus maria
militibus castra explicandis con
p[ro]p[ri]js equestribus capessit vix ce
lu[m] patere sagittis. dum sic adulato
do regem nimis exultat dicitur
ret. Quidam nomine damari dicitur
Multitudo ista que tibi placet
tibi metuenda est. vix enim quod dicitur
citatur non diu posse durare quod re
gi non potest. Nihil tam magni quod
perire non possit. Atque ut dicitur
damari euenit quod deuicit fuit
Et in exercitu ei equa peperit
leporis quod est animal fugacissimum. ut
recitat Valerius li. i. Grada p[ro]p[ri]e
culu[m] est aures adulatorum p[ro]bere
¶ **Propterea seneca ad lucillum**
ait. Noiem blande loquentem
agnosce tui laqueum esse. h[uius] enim
sui venenum blanda locutus est. Se
cunda conditio dicitur in consilio
Ea enim que tractantur in consilio
non sunt aliquid pacto reuelanda il
la que secreta esse debent propter se
dala multa que possent euenire.
Hinc valerius li. ij. dicit de roma
nis quod adeo magis caritate pa
trie tenebatur ut archana con
silia p[ri]m[us] conscriptorum multum sed

culis nemo senato: Tunc claue
rit. Narrat autem valeri⁹ q^d cu m
tres possent filios suos puulos
ducere secū in cōsiliū accidit se
mel q^d papiri⁹ puul⁹ vna cū pa
tre suo cōsiliū intravit in quo
statutū fuit vt que ibi tunc tra/
ctabantur secreto tenerent. Cū
q^d puculus domuz redisset a
marre requirebatur vt cōsiliū
secreta panderet qui vt declina
ret r^e marris importunitatem
officio mēdacio vsus est di/
cens ibi fuisse tractatū vt quili
ber vir posset duas vxores ha/
bere. Qd illa credēs alijs ma/
trons reuulit. quare diuulgata
p^r vrbē cōueniētes mulieres p^rli
me quadā die ad locū cōsiliū ac
cesserunt postulantes a senatu
posse ipsas duos accipere viros
Quod illi admirātes vñ hoc p^r
cesserit inquisierūt. Inuenerūt
q^d hoc processisse ex astucia pue
ri talia caute referētis. vñ rōa/
ni statuerūt nullū de cetero pre
ter illū ad cōsiliū admittēduz
qui ita caute sciuisset occultare
secretū. ¶ Septima cōditio di
bita cōsilia vt scz q^d in illis rō
nabiler determinatur executō
ni demādetur. Et quia mlti ser
uare cōsilia nolūt sepe i graues
lacturas deueniūt vñ. i. macha
berū. v. c. scribitur q^d Joseph⁹

azarías qz nō suauerunt qd
fuerat determinatū. s. vt nō exi
rent in p^rliū dⁱ inimicos debella
ti fuerunt occisus duobz milibz
de exercitu suo. sic r^e rōant ap^d
cānas ceciderūt in p^rlio ab ha/
nibale victi temeritate varrōis
q^d dⁱ alioz sniam r^e pauli emiliū
collegē voluit cōserere man⁹. sic
r^e gayus flāmīne⁹ perijt ap^d la
cū dū abstinere noluit a pugna
qd sibi a suis cōsulebatur sic r^e
aliū q^d plurimi spernētes amī/
corū cōsilia in multa pīcula in
ciderūt. Deponam⁹ ergo sup/
biā r^e saluberrimis cōsilijs acq
escamus. vt sic reddamus nos
dignos grā dei q^d datur humi/
libz quā nobis cōcedat ille qui
est bñdīc^r r^e laudabilis in se
cula seculoz Amen.

¶ Dñica tertia i q^d dragesima
de supbia scismaticorū

¶ Sermo vicesimū secūduz.

One regnū

in seipm diuisum
desolabitur. p^rba
sunt redeptorū n^ri
originalit^r machi

ri. capⁱ. r^e in euāgelio hodierno
¶ Possa ē ecclia dei p^r sepe gras
uissimas psecutōes ad hereti
cis r^e scismaticis. De hereticis
aut dictū est in p^rcedētibz. Sed
dⁱ supbiā scismaticoz loq^rmur
in p^rnti sermone. Nā hoc gen⁹
hoim etiā epibz n^ris viximu

mop nihilo pōrdomari. qñ q
de iplerisq xpīāoz puicys pe
stis ista truculētissima qmul
tos infamat. Hi sūt desolati. et
z puati munere dīne gratie. p
qñ de scismate tria mysteria
pponemus declaranda.

¶ Prīmū dicit diffinitionis.

¶ Secundū offensionis.

¶ Tertiū puationis.

¶ Quid ē scisma. z i q differt
ab heresi. z quō ē vna ecclesia
ylis. z ecclesia romāa ē caput
oīuz ecclesiaz cui pēst papa vi
cari xpī. z de multis scisma
tibz q fuerē elapsis tpibz. **Ca. i**

Primū mysteriū decla
randū de scismate dī
diffinitionis. **¶** Pōt em
scisma sic diffiniri. Scisma ē
vitiū q qs sub sūmo pontifice
esse z mēbris ecclesie ei subiec
tis coicare recusat. Pro cuius
declaratiōe dicit **Tho. xij. q.**
xxij. art. i. q nomen scismatis
fm **It. li. erbi. a** scissura aīozū
vocatū ē. Scissio aut vnitati
opponit. vñ pcrīm scismatis dī
qō directe z p se opponit vnita
ti. Charitas aut nō solū vnā
psonā alteri vnī spūali dile
ctiōis vinculo sz etiā totā ec
clesiā in vnitare spūs. z iōppe
scismatici dicunt q ppria spon
te z intēsiōe se ab vnitare eccle
sie sepant q ē vnitas pncipalis
Nā vnitas pncipalis aliqruz

adinuicē ordinat ad vnitatem
ecclesie sicut cōpositio singulorū
mēbroz i corpenaturali ordi
nat ad totū corpus vnitare. ec
clesie aut vnitatis in duobz artē
dit. s. in pneriōe mēbroz ad in
uicē seu coione. z itēz in ordie
omniū mēbroz ad vnū caput
h aut caput ē ipse xps cui vñ
in ecclesia gerit sūm pōntifex. z
iō scismatici sūt q vt dicitur est
subesse rēnuūt sūmo pōntifici z
mēbris ecclesie ei subiecti coica
re recusant. hic **plag. papa**
xxij. q. i. c. scisma. Scisma siq
de ipm qō greci nōmē ē scissu
rā sonat. sz in vnitare scissura
ē n pōt. nō q vnitati coicāt q
scismatici coicāt. ptes ipi sibi
fecerūt z ab eo qō vnū ē vñ p
inde iā pbs loqr seneripos se
gregātes spm n hnt. Et qūis
etiā heresis diuidat hoīem ab
vnitare fidei catholice tñ scis
ma ē spāle vitiū distinctū ab
ipā. nā heres opponit directe z
p se fidei. scisma opponit p se ec
clesiasticie caritatis vnitati z iō
sic fides z caritas sūt diuerse
pctes. qūis qūqz caret fide
caret caritate n en ē pō. ita be
relis z scisma sūt diuersa vitiā
qūis hereticus sic ē scismaticus
n ecōuerso. vñ **Die. xxij. q. ij.**
c. int. aut. Int scisma z heresim
arbitroz hoc iteresse q heresim
uersū dogma habz. scisma au

tem ab ecclesia seget. Et tñ si
 cur amissio charitatis est via
 amittendi fide: ita scisma ē via
 ad heresim. ¶ Pro clarioz tñ
 intelligētia notande sunt tres
 catholice veritates. Prima q
 vna est ecclesia vniuersalis. vñ
 in simbolo patz dicitur. Et vnaz
sancta ecclesia zc. extra dñi
ma tri. z fide ca. vna ē fideliz
 vniuersalis ecclesia. ¶ Et Ly
panus. xxiij. q. i. c. loquit. Ec
 clesia in q̄ vna ē que in multi
 tudine latius incrementō feci
 ditatis extendit q̄uo multi ra
 dii sunt sed vnū lumē habent
 ¶ Scda veritas q̄ ecclesia ro
 mana est omnū ecclesiaz ca
 put mater z magistra. sicut pz
 xi. di. c. In nouo testamento.
 z. xij. di. c. sacrosca. z. iij. q. vi
 c. dudū. z vt scribit di. xij. ca.
 nulli fas. Qui asserit cōtuma
 cior ecclesia romanā nō eē ca
 put aliaz ecclesiaz z nō posse
 condere canones z decreta: et
 etiā sibi tanq̄ capiti nō obedi
 endū: excoicatus est. ¶ Scdm
doctores istud. c. loq̄ de con
reproibz canonū z trāsgresso
ribz. Sed duplt dicit q̄s cōtem
 ptor canonū vno modo. quia
 apostolica sedē cōtumaciū ne
 gat esse caput ecclesiaz z habe
 re p̄tē cōdendi canones de
 creta z statuta eius nō fo. e ser
 uanda. z talis est scismatic⁹ z
 hereticus z excoicatus. Et sic

intelligendo dictū. c. est cano
 lare snie fm Jo. An. z Hosti.
 ¶ Scdo modo dicitur quis contē
 ptor z transgressor canonū q̄
 ipsa mādāta cano^m n̄ suat q̄
 uis credat dicat eē suāda. h
 nō est scismaticus pprie nec ex
 coicatus. ¶ Tertia veritas ē q̄
 papa romanusq̄ pontifex ē ca
 put ecclesie supatq̄ in dignita
 te z potestate quoscūq̄ reges z
 p̄ncipes reliquosq̄ p̄latos. p
 p̄terea in. c. vbi piculū de elec.
 li. vi. Papa vocat vicarius ie
 su christi. successor petri. rector
 vniuersalis eccle. z gregis do
 minici director. z glo. in plo.
 clemen. papa. i. admirabilis z
 dicitur a pape quod est interie
 ctio admirantis. z vere admi
 rabilis qz vices dei gerit in ter
 ris. et h̄mologā p̄o nois ē p̄
 ter patz. ¶ Sed nundq̄ papa
 pōt dici vicarius petri sicut se
 dicit vicariū xp̄i in. c. p̄ hūant
 de homi. li. vi. ¶ Et q̄ sic vi
 det p̄ illud quod h̄et. lxij. dis.
 c. ego ludouicus. z. i. q. i. c. nō
 q̄les. z. q. vij. c. q̄tiens ¶ Sed
glo. in de. romani p̄ncipes. de
iureiurādo dicitq̄ locutio ista
s. papa est vicari⁹ petri impro
pria est vel exponit id est gerit
vicariā quā gessit petrus vica
rius eim nō dat vicari⁹ de offi
cio vicarij. c. cleric⁹. Qui igit
 nolūt subesse p̄ncipici tanq̄ ec
 clesie capiti scismatici dicunt.

Sed qd cū plures sint se-
rentes p papa qd eoz scismati-
cus ē tenendus cū suis seqcib.
Ad hoc dictū ē in. iij. li. de
pnia in sermōe de discordia z
lz inueniant sepe scismata i dei
ecclesia exorta. **T**ū dieb me-
is anno. f. dñi. **D.** cccc. q̄ dra-
gesimo sub **E**ugenio q̄rto ca-
nonice electo z a tota xpianita-
te acceptato factū fuit scisma.
Nam cōgregatio facta basilee
q̄ aliqui p̄siliū fuit. qz auctorita-
te **M**artini q̄nti cōgregatū. z
postea auctoritate eugenij cō-
firmatū cū fuerit dissoluta trās-
lato p̄silio ferrariā ppter redu-
ctionē grecor. **E**t inde floren-
tiā ppter supuenientē ibi pestē
effecta ē p̄siliabolū z synago-
ga sathane. Nam ausu temera-
rio illi de illo p̄siliabulo depo-
suere eugenij. z crearunt ami-
clē ducē subaudie dictū feli-
cē. **E**t p iustificāda sua ipietate
allegabāt q ipse eugenij nō
ponit dissoluere illud p̄siliū
sua auctoritate firmatū. z qd
p̄siliū ē sup papā z pōt iudi-
care de ipso. **E**t tertio. qz **E**u-
genij scādalizabat ecclesiam.
Sed p̄mū esse falsū eē constac
ex dictis in p̄cedēti s̄mōe. naz
ei⁹ ē destruere cui⁹ ē p̄stinere
cū sint eiusdē p̄tatis actus. ex-
tra de re. iij. c. ois. **S**icut autē
papa p̄dere pōt canonē gene-

ralē. ita tollere pōt z mutare
vt p̄. xxv. q. i. **S.** his ita z sicut
sol⁹ pōt p̄siliū generale iduce-
re z ei auctē dare. ita pōt illud
dissoluere. **S**cōm etiā p̄tē
falsū. **N**ō em papa auctē bz a
p̄silijs p̄ncipalit sed a xpo. ex
di. c. q̄uis. **E**t ipse papa var-
robur z auctē ordinari i p̄sili-
lio. extra d̄ elec. c. significasti.
vt dictū ē etiā in p̄cedēti s̄mōe.
ne. **N**emo pōt iudicare papā.
vt p̄. ix. q. iij. c. **N**emo. z in q̄
tuor ca. seq̄ntib. lz ibi glo. po-
nit tres exceptiones. **P**rima i
foro. p̄nie. tūc em iudicabit a
suo p̄fessore q̄ tenet locum dei.
Secūda cū submitte p̄siliū
sua spōte iudicio ecclesie p̄siliū
vel alteri⁹. sicut accidit in se-
macho papa z leone. ij. q. v. c.
audutum. z. ij. q. vii. ca. nos. z
xxi. di. c. nūc aut. **T**ertia in
crimine heresis. vii di. c. si pa-
pa d̄r a nemie iudicand⁹ ē nisi
dephendat a fide deamus. vbi
dic̄ glo. s̄ vey si se n̄ veltz emē-
dare. nā si veller se emēdare n̄
deponeret z s̄ p̄ qdā d̄r decessū
factū in p̄silio p̄stāci. **A**d
dicta est q̄rta exceptio. s̄. in casu
scismatis qd̄ videt̄ intelligi
duz de scismate dubio. s̄. lunc
duo pōtīces creati z dubitat̄
qd̄ eoz sit ver⁹. **N**on aut̄ h̄ bz
locū de manifesto cū. f. vii. ca.
nōice creat⁹ ali⁹ postea iur⁹

Alis cū q̄libet ep̄s possit ince/
dere ab obedientia pape ⁊ sic
facere scisma. ⁊ sic habebit pa/
pa quotidiē iudicari: cū tñ iu/
ra peratū clament. **Uñ ana/
cleus papa dñs. lxxix. in q̄t. Ec**
clesiā suū p̄fici sibi dñs
reſeruauit. Et q̄ null⁹ hor⁹ ca
ſuū fuerit in eugenio. quia nec
a fide deu⁹. nec se ſubmiſit cō
ſiliū iudicio. nec eſſet tñc aliq̄d
ſciſma qua rōne potuerit ꝓci
lū: imo cōciliabolū indicare
de ipſo nō apparet. ¶ Tertiu⁹
ſit friuolū ē. Nā glo. illa in. c.
Si papa. q̄ dicit q̄ papa pōt
deponi ppter quodcūq̄ pctm
q̄d ſcandalizaret eccleſiā: opi
natiue loquit. nō aſſertiuē. nec
repietur aliq̄s papa de poſitus
p̄ ſe ppter ſcelera ſua: ſed ppter
ſciſma tollendū. Quales autē
fuerint ⁊ quāteſcitatis ⁊ fame
qui depoſuerūt eugenū ſciūt
plurimū. q̄. ſ. fuerūt infames ⁊
ſcandala plurima in diuerſis
locis egerūt. Et quales electo
res antipape talis ⁊ ipſe ambi
cioſus cupidus doſoſus. Eu
genio ad paupes liberaliſſimo
ad eccleſias ⁊ religiones deuo
tiſſimo exiſtēte. Quod autē ali
qui dixerit ſe credere eugenū
verū papā. ſed ad vitandum
ſcandalum ⁊ piculū amiſſio
nis rez ⁊ vite adhibebāt anti
pape illū ab extra noiantes pa

pā ⁊ venerātes nō vident mā
gis excuſari a mortali q̄ mar/
cellin⁹ papa cū in veneratione
idoli poſuit ḡna icēſi ſup pru
nas timore mortis cōpuſus.
di. xxi. c. nūc aut. Aut q̄ ſalo/
mon cū ob amore mulier⁹ ido
lis genua ſtecrabat ad cōpla/
cendū cis q̄ tñ corde nō adora
bat. Est em̄ ibi mēdaciū i xp̄i
ana religione. ſeu in his q̄ pti/
nēt ad fidē q̄d ē p̄nicioſū men
daciū. xxij. q. c. Prīmū.

¶ Qd ſciſma ē ḡue pctm. ⁊ d
compaſione eius ad idolatriā
Capitulum ſecundū.

¶ Secundū myſteriū cō
templandū de ſciſma
te d̄r offenſiōis. Est em̄ ſciſma
pctm quo ſciſmatic⁹ offēdit
mortalit. Si em̄ pctm quod
cōmittit ⁊ caritatē alicui⁹ pſo
ne p̄ricular. ē mortale vt odiū
p̄ricular ē primū: multo mā
gis quod ppetrat ⁊ caritatē
toti⁹ eccleſiaſtice congregatio
nis vt ſciſma. Bonū em̄ q̄ro
coius tāto diu⁹. ⁊ p p̄is me
li⁹ ⁊ malū. ei oppoſitū dēteri⁹.
Hinc aug⁹. xxij. q. i. ca. Ubi
ait. Neq̄ ſciſmatici aliq̄d ſibi
ex iuſticie mercede p̄mittāt q̄
vbi caritas nō ē nō pōt eē iu
ſticia. Dilectio em̄ primū mā
lū nō opat. ⁊ beda ſup math̄
Quicūq̄ ab vnitate fidei vel
ſocietate petri apli quolibet ſe

met ipsos segregauerint nec ta-
les a vinculis pctōz absolui:
nec ianuā regni celestis pnt in-
gredi qōne eadē. ¶ Et iterum
ibi. cypanus. in. c. dicim⁹ Cū
eti scismatici qz foris sūt. i. ex-
tra ecclesiā sp̄m̄sc̄m nō recipi-
unt. ¶ Et aug⁹ de fide ad pe-
trū. Firmissime tene ⁊ nullate-
nus dubites oēm hereticū vel
scismaticū cū diabolo ⁊ ange-
lis eius eterni ignis incendio
picipandū nisi ante finē vite
catholice fuerit in corpor⁹ ⁊ re-
integrat⁹ ecclesie. ¶ Et extra d
hereti. i. c. Ab abolēdā. Om-
nū hominū q catholice eccle-
sie nō tenet vnitatē neqz bap-
tismus neqz elemosyna quan-
tūlibet copiosa. neqz mors pro
fide xpī suscepta. p̄ficere pote-
rit ad salutē. ¶ Sed qrit aliq
vix scisma sit graui⁹ pctm̄ q̄
idolatria. Et q sic videt⁹ qd
grauius fuit punitū. nā ado-
rantes vitulū aureū gladio oc-
cisi sūt. Exo. xxxiiij. Scisma ve-
ro faciētes. i. dathan ⁊ abiron
absorpti sūt. Ipsi eqdē ⁊ cho-
re fecerūt scisma in pplō hebre-
orū cū in deserto ⁊ moysen et
aaro q̄rētes sibi vsurpare dū-
catū populū apta ē terra ⁊ de-
glutuit dathā. ⁊ opuit sup cō-
gregationē abiron. Nūm. xvi.
c. Et exarsit ignis i synagoga
eorū. ⁊ flamma cōbussit eos. i.

choze cū cōplich suis. ¶ Ad
h r̄nder tho. xxiij. q. xxxij. Qd
cū qrit in cōi de duobus pctis
qd sit gūi⁹ intelligeda ē qd de
guitate q̄ attēdit fm̄ gen⁹ pcti
Ben⁹ aut pcti seu spēs attēdit
ex obiecto. ⁊ iō illud pctm̄ qd
maiori bono p̄iat ē gūi⁹ i ge-
nere suo. sicut pctm̄ in deū est
gūi⁹ q̄ pctm̄ in p̄mū. Da
nifestū ē aut q ifidelitas ē pec-
catū ⁊ ip̄s deū fm̄ qm̄ sē ē ve-
ritas p̄ma cui inuit fides. scilicet
ma ē ⁊ ecclesiasticā vnitatē q̄
ē qd dā bonū p̄cipatū ⁊ mu-
nus q̄ sit ip̄s de⁹. iō ifidelitas
ex genere suo ē gūi⁹ pctm̄ scilicet
maie. Sed si ifidēret gūitas
pcti ex circūstātijs. sic possit cō-
tigere q aliq̄s scismatic⁹ gūi⁹
peccat q̄ aliq̄s ifidelis. Et b
vel p̄t maiorē p̄ceptū vel p̄t
maius piculū qd inducit. vel
p̄pter aliqd humilsmōi. Nec ob-
stat p̄dictis si dicat q caritas
cui opponit scisma ē maior si-
de cui opponit ifidelitas. Et
qd opponit maiori bono ma-
ius malū ē fm̄ p̄m. viij. ecclij.
Nā vt dicit tho. charitas h̄z
duo obiecta. vni⁹ p̄cipale. i.
bonitatē dinā. aliud scōariū.
i. bonū p̄mū. Scisma autē ⁊
alia pctā q̄ sūt ⁊ p̄mū oppo-
nunt charitati q̄rit ad scōariū
bonū qd ē min⁹ bonū q̄ ip̄s
deus. ⁊ iō ip̄a pctā q̄ sūt ⁊ p̄i

nisi sunt innoxia quod infidelitas.
 Sed odium dei vixit quibus
 est infidelitate. **I**nter peccata tamen
 primum scisma est maximum. quia
 primum bonum multitudinis.
Item non obstat dictum Hieronymi.
Ecce. q. l. c. Non asseram. Quod
gravius est puniri sceleratius est
commissum. sed scisma est gravius pu-
niri quam idolatria. sed videtur quod sit
gravius peccatum. Nam ut dicitur theologia. h
uiusmodi est coiter de pena in mundo
Aliquid tamen secundum est ex aliquo causa. et ratio
est. quia cum pene sint quidam medicie
ad arcendum homines a peccatis. Iam
aliqui ubi est maior puritas ad
peccandum severior de pena ad
hiberi. Sicut etiam ab ecclesia
maior pena iniungitur uxoricide
quam homicide ex eo quod priores sunt
homines ad occidendam uxorem quam
matrem. et sic ad propositum Ille
populus erat prius ad scismata et re-
belliones. ut dicitur primi esdre. iij.
et. et ideo illud magis puniuntur.
Et etiam non erat ita notum popu-
lo. quod semper moyses deberet esse
principes illi? populi sicut quod debe-
ret se adorare unum deum quod
debant per legem. Et ideo oportuit
rebellantes illi? principatum pena
inconveniens et horribili puniri.
Quod scismatici puniuntur po-
testate ordinis iurisdictionis: et
administrationis. V. l. a. ij.

Eritium mittere de clau-
 randum de scismate de

punitionis. **O**mnis siquidem scismatici
 et puniri sunt triplici potestate
Prima de ordinis siue consecrati-
 onis. **S**ecunda iurisdictionis
Tertia administrationis.
Primo puniuntur potestate ordinis si-
 ue consecrationis **A**d quod intelli-
 gendum dicitur **Thom. xxij. q. xxiij.**
art. ij. q. duplex est potestas spiritualis
Una quod est sacralis que perfert per
aliquam consecrationem que dicitur po-
testas ordinis seu consecrationis. et
hec indelebilis est auferri non
potest sicut nec character ab alia.
Omnis enim consecrationes sunt im-
 mobiles manente re qua consecrat.
Sicut patet etiam in rebus inani-
 matis. **N**am altare semel consecra-
 tum non consecratur iterum nisi fue-
 rit dissipatum. **E**ritotales pote-
 stas remanet secundum essentiam suam
 in homine que eam adeptus est
 siue labatur in heresim siue in scis-
 ma vel aliud malum. quod pa-
 tet ex hoc. quod talis rediens ad ec-
 clesiam non iterum consecratur. **S**ed quia
 potestas inferior non debet mitti in
 actum nisi secundum quod movetur a su-
 periori potestate. ut etiam patet
 in naturalibus. **I**tem est quod tales
 usus potestatis amittuntur ita
 quod non licet hereticis aut scisma-
 ticis sua potestate uti. **S**i tamen
 illa utantur habent effectum in sa-
 cramentibus. quia in his ho-
 minibus non operatur nisi ut instrumentum
 tantum dei. unde effectus sacramen-

tales non excluduntur propter
quoniam eorum in conferendis sa-
cramentis. ¶ **S**ecunda pars est
iurisdictionis que ex simplici ho-
minis auctoritate confertur. et
talis potestas non inuolabiliter
ter adheret vñ in scismaticis et
hereticis non remanet. s; eccle-
sia auferat ab eis. vñ nec excoica-
re possit. nec absolueret. nec indul-
gentias dare vel huiusmodi. Cū
ergo dicitur q; scismatici priuā-
tur potestate spiritali. intelli-
gendū est de potestate secunda
vel si intelligatur de prima. s. cō-
secrationis referendū est hoc nō
ad essentia potestatis. sed quo
ad legitimū vsum ei⁹. et sic intel-
ligendū est illud quod ait **Ci-**
prianus de nouatiano scisma-
tico. vij. q. i. ca. **N**ouatianus q;
nec vnitatem spiritus. nec con-
suetudinem pacis obseruat et
se ab ecclesie vinculo atq; a sa-
cerdotum collegio separat neq;
epi orationem potest habere neq;
honore qui episcopus nec vnitatem
habere voluit nec pacē. et **xxiiij**
q. i. c. Dicimus. **D**icim⁹ omnes
omnes hereticos et scismaticos nō
habeant potestatem ac iuris quicūq;
ergo recipiūt sacra ab hereticis
et scismaticis nō recipiūt effectum
gratie. et si careret quo ad im-
peditum ipsum s; **Tho.** quia
fidei accedunt cum in hoc faciat
preceptū ecclesie hoc prohibet

excepto baptismo in casu neces-
sitatis. ¶ **T**ertio priuatur scis-
matici potestate administrationis rpa-
liū et in dignitatibus ostendi etiam
possessionibus suis **vi. q. i. c.**
Quo iure. et xxiiij. q. i. c. q. con-
tra. et c. de liguris. ¶ **N**otan-
dū hoc loco q; cū ordinatis scie-
ter a scismaticis sol⁹ papa vult
pensat. **S**ed cū ordinatis igitur
ter diceret⁹ platus potest dispensa-
re s; **H**ostiensis. extra de elec-
tione. c. cū diligētia. **E**t cū re-
uerentur ad ecciam recipiendū
sunt s; **R**aymundū cum ma-
nus impositione et satisfactione vi-
spū sanctū accipiant que extra
ecclesiam non habebant. **xxiiij.**
di. i. c. Dicim⁹. **N**ec creditur eis
si dicunt se dispensari nisi oñ
dant dispensationē. extra de scis-
maticis. c. ij. ¶ **H**odie hoc orien-
um scismaticis in grecis orien-
talibus adhuc viget. qui et si epe
Eugenij ad ecclesiasticā vnitatem
visti sunt redire tñ reuersi sūt
ut canes ad vomitū. et romanā
ecclesiā oēmque ritū ipsi⁹ derelictū
tur. **O**b qd puto indignatam
eis deū qui tradidit eos in ma-
nibus infidelium. et ad nihilum de-
duxit oēm gloriā eorū. **D**olēdū
profecto ē de illorū interitu. qm
ab eis multa nobis bona pue-
nerūt. **I**ndē enim **C**icero in. ij.
de finibus bonorū et malorū a grecis
et philosophia et oēs ingenij

as disciplinas habemus Sed
 hodie defecit ab eis ois splen-
 dor eloquente. omis vis philoso-
 phie. ois densus corona regni.
 Et vt pdixi irrita uerrunt deum
 cu scismatibz suis. at q cōcurre-
 runt hereses plurime. qz vno in-
 continēti dato plura sequūtur.
 Alie vero nationes xpianoz. z si
 in obediētia eccle psererēt mul-
 ta nihilomin⁹ pperāt ꝑ eccle
 libertatē z summi pōtificis z p-
 latoz obediētiā z reuerentiā
 q tacte scismaticos illos faciūt
 Adiuua de⁹ ecciam tuā ptege
 tu illā. qm xpiani principes vl-
 nihil vel satis paz ei⁹ auctori-
 tatē venerātur. **P**olo pñcula-
 ria recēdere. **T**m refero qz veris
 catholicis pmittit regnū celoz
 In quo uiuit z regnat de⁹ per
 ois secula seculoz **A**mē.
Seria sēda quarte ebdōage:
 De peccato ire.

Sermo viceſimus terci⁹.

Repleti sunt

oēs in synagoga ira

Scribitur hec pba

Luce. iij. c. z in euā

gelio hodierno. **G**regorius il-

le magn⁹ eccle doctor celeberrim⁹

xxi. li. moralium. pōt iram

vnū ex septe vitijs capitalibus

de qua sanat⁹ iho. xij. q. clviij.

inquit. **I**ra propne loquēdo est

passio appetitus sensitiui a qua

vis irascibilis nūcupat⁹. **U**t

ca passionēs autē aīe dupliciter
 pōt malū inueniri. **U**no mō ex
 ipa specie passioni q considerat⁹
 tur fm obiectū passionis. sicut
 inuidia fm spēm suā importat
 quoddā malū. **O**biectū autē
 ei⁹. i. materia circa quā est tri-
 sticia de bono alioz qd scēz se
 repugnat rationi. **E**t ideo inui-
 dia mox noiata importat aliqd
 mali: vt dicit **A**risto. in. ij. et bi-
 coz. hoc aut nō puenit ire q est
 appetitus vindicte id est puni-
 tōis. vindicta enī pōt bñ z ma-
 le appeti. **A**lio mō inuenit⁹ ma-
 lū in aliqua passione fm q̄ntita-
 tē ipsi⁹. i. fm abundantia et de-
 fecrū. z sic pōt malū inueniri in
 ira qñ quis irascitur pl⁹ vl mī⁹
 nus debito preter rationē rectā
Et licet oēs sint inclinati ad irā
 magis tñ colerici rōne ignee cō-
 plexionis. **E**t mulieres rōne de-
 bilitat⁹ rōis. vñ ecclīastici. xxv.
 c. dicitur **N**ō est ira sup irā mu-
 lieris. **H**ac ira moti sunt illi q
 erāt in synagoga z querebant
 xpm precipitare vt recitatur in
 euangelio. **Q**ui multos habent
 imitatores ad inconuenientia
 plurima pie ira sepe ruentes.
Ob quod in presenti sermone
 de ira dicemus. de q pponim⁹
 tria mysteria declarāda.
Primū dicitur omissionis;
Secūm pñedationis.
Tertiū offensionis.

Quod peccat ille qui omittit irasci ubi et quando daret irasci.

Capitulum primum

Primū mysteriū de ira declarandū dicitur omissionis. Dū enī quis irasci omittit id irasci debet utique peccat. unde in psal. dicitur. Irascimini et nolite peccare. quasi dicat. Si hoc non facitis peccatis. **N**otandum tamen secundum **Thomam** xiiij. q. cap. Aut quod ira dupliciter potest intelligi. Uno modo prout est simplex motus voluntatis quo aliquis ex passione sed ex iudicio rationis infligit penam. Et sic defectus ire absque dubio peccatum est. **E**t hoc ita scribit **Aristoteles** in **ethicis**. Quod cum causa non irascitur peccat. Nam talis vitia seminat negligentiam nutrit. et non solum malos sed etiam bonos inuitat ad peccatum. Iracundia enim est cum causa iracunda non est. scilicet proprie. sed iudicium hec ille. Alio modo accipitur ira pro motu appetitus sensitui qui est cum passione et transmutatione corporali. Et hoc motus ex necessitate sequitur in homine ad simplicem motum voluntatis. quia naturaliter appetitus inferior sequitur motum voluntatis appetitus superioris nisi alio quid repugnet. Et tunc non potest totaliter deficere in appetitu sensu

sensitivo motus ire nisi per subtractionem vel debilitationem motus voluntarij. Et ideo ex contrariis sequitur defectus passionis ire. Cuius est sicut et defectus voluntarij motus ad puniendum mala secundum iudicium rationis. Est autem passio ire utilis sicut et omnes alij motus appetitus sensitui ad promptius assequendum id quod ratio dicitur. Alioquin frustra in homine esset appetitus sensitivus cum tamen natura nihil frustra operetur. Si autem quis non irascitur contra vitia sua et aliorum vel cum familiariter pater vel mater vel subditos rector secularis aut ecclesiasticus videtur vel sciunt delinquere. et ex remissione non corrigunt nec puniunt ne seipsos irae perturbant. vel delinquentes et amicos eorum contristet. tunc defectus ire est peccatum. **I**deo dicitur **1. e.** Si quis irascitur contra se scribitur. **Q**ue est ista bonitas iusticie inimica palpare criminolos et crimina eorum committere usque ad diem iudicii spiritus nutrit. **E**t **ambrosius** xiiij. q. iij. c. est iniusta agit. **D**um vni indulget indigno ad prolapsionem committit tagis prouocat vniuersos facilius enim veniens in centum peccatis delinquendi. **H**inc est quod contra de symonia in c. **L**icet dicitur quod **heli summi** sacerdos in sebo nus tunc. quia non iratus fuit contra vitia filiorum in se et in ipso pu

ditus fuit a dño dñi filijs ei⁹ in
 bello cōtra philisteos pemptis
 spē d' sella corruēs fractis cerui
 rib⁹ expirauit. xxxvij. di. cap. le
 gant. ideo Aristo. in ethicorū
ait. videt insipientis esse non ira
sci vbi z qñ oportet. ¶ Si autē
 obijceret contra dicta. qm̄ deo
 debem⁹ assimilari iuxta posse se
 cundū illud Mathei. v. Esto
re perfecti sicut z pater vester ce
lestis perfectus est. Sed deus
 cū tranquillitate iudicat z punit
 sine ira aliqua. Nam ira eius d'
 qua dicitur Iratus ē furore de
us zc. nō est pccati animi. sed
 iusta supplicij cōstitutio. de pe.
 di. i. c. Sed pñuo. Et de hoc
Aug⁹. de ciui. dei. c. xxv. Ira i⁹
quit dei nō pccatio animi ei⁹
est. sed iudiciū quo irrogat pccā
peccato. ergo z nos sine ira pu
nire debemus. ¶ Rñdet Tho.
q' deo assimilari debem⁹ in ap⁹
petitu boni. sed in appetendo z
mō appetēti assimilari nō pos
sum⁹. qz in deo nō est appetitus
sensitiuus sicut in nobis. ¶ Si
 adhuc obijceretur q' non sit licet
 tñ trāscī qm̄ ira ē appetitus vñt.
 dicte. vt dicit glo. sup illo verbo
leuit. xix. Ne oderis fratrem tuū
in corde tuo. Sed appetere vñ
 dictā nō videtur esse licit⁹. qz
 deo ē reseruāda fm̄ illd. deute/
 rono. xxxij. c. Dea ē vltio z ire
ry. Tibi vindictā ergo irasci

nunq̄ est licitū. ¶ Respondet
Tho. q' appetere vindictā ppc
malū ei⁹ q' puniēdus ē illicitū ē
Sed appetere vindictā propt
victorū correctionē z bonū iustit
cie pseruandū laudabile ē. Et i
 h' pōr attendere appetit⁹ sensiti/
 uus inquantū mouet a ratione
Et dñi vindicta fm̄ ordinē su
dicti sit a deo fit. cui⁹ minister ē
pccas punies. vt dicit ad Rōm
nos. xij. c. Nō est q' acceptāda
stotoz opinio q' ponebāt irā et
oēs alias passiones esse malas
nominātes eas affect⁹ q' daz p
ter ordinē rōnis existētes. Sz
aug. li. io. de ciui. dei. mag⁹ ap⁹
probat opinione pccatiōz q'
tenēt q' ira z alie passiones aie
dicūtur mor⁹ appetitus sensiti
ui siue sint moderate fm̄ rōem
siue nō. z fm̄ hoc ira nō semp ē
mala qñimo a rōe impata lau
dabil' ē z pñuosa. z sic ecōuerto
omissa vitupanda ē. ¶ Quod
ira q' ē fm̄ rōem q' bī ira p zelū
ē pñedabil' z pñuosa. Cap. q.
 Scundū mysteriū de
 ira declarandū ēz pñe
 datōis Sic enī defect⁹
 tre loco z tempore vituperabis
 l'is ē. ita ira p zelū a rōne impa/
 ta ē pñedabil'. ¶ Vñ Aug. vi.
q. i. s. fi. att. Irasci iust⁹ pccis
paleozū. i. maloz. sed nō odit. z
Criso⁹. qui trāscitur cū cā non
est reus. Nā si ira nō fuerit. i. p

zelū nec doctrina p̄ficiat nec iudicia stant nec crimina cōpelcunt. ¶ Propterea p̄mi Da-
chabeoz. ij. c. iij. q. iij. c. Nathani-
as instruēs filios ad zelū legis
exhortans p̄ exēpla helias ze/
landa zelū legis recepit ē in ce/
lū. qd̄ habet. iiij. regū. ij. c. zelū
autē p̄cipue legis helias osten/
dit dū irat⁹ ⁊ falsos p̄phetas
q̄ idolatrare faciebāt populū
q̄dringentos occidit in torren/
te cysion. vt hēt. iij. regū. xvij.
c. ¶ Ad hūc autē zelū inuitant
exēpla scōp. viij. xliij. q. iij. c. le
gi. Hiero. ad Riparū ait. le
gi. Simoniastrē idest vindictā
finēos. austeritatē helie. ⁊ zelū
simonis chananēi. Petri seue
ritatē. ⁊ ananiā ⁊ saphirā tru
cidētē. Pauli p̄stantiā: q̄ hel
inā magū vijs dñi resistentes
eterna seueritate dānauit. Nō
est crudelitas crimia p̄ deo pu
nire: sed pietas. vñ in lege dict
tur. Si frater tu⁹ ⁊ amicus tu⁹
⁊ vxor tua q̄ i sinu tuo dormit
depuere voluerit p̄ritatē sit ma
nus tua sup̄ eos ⁊ effūdes san
guinē ipsorū. ¶ De finēos ha
bēt. Nūeri. xxv. q̄ motus ira p̄
zelū vñ de p̄ncipaliorib⁹ tri
bus iuda qui ⁊ legē dñi mīse
bat cū madianita in ipso actu
petri occidit. De helia habetur
iiij. regū. i. c. q̄ sup̄ duos. quin
q̄genarios fecit ignem de celo

descendere comburentem eos
¶ De zelo simonis. p̄ eodē vi
des hic sumi simon ⁊ petr⁹ qui
binomius erat. Et historiam
de anania ⁊ saphira haberes
actū. v. c. Glo. tñ ibi exponit
de simōe germāo thadei apli:
tangēdo historā q̄ hēt in le
gēda eoz. s. de serpētib⁹ p̄ ma
gos p̄curatis q̄s apostoli mi
serūt sup̄ eos ad affligēdū eos
ex zelo dei. ¶ Hac ira p̄ zelum
motus matharias occidit nū
cū regis antiochi. q̄ eū inuita
bat ex p̄teritis ad sacrificā
dū idolis. ⁊ iudeū qui corā eo
sacrificabat. vt hēt p̄mi ma
chab. ij. c. hac ira mor⁹ xp̄us
expulit flagello vedētes ⁊ mē
tes Joh. ij. c. p̄pterea extra de
sen. excō. c. Venies. ponit calul
de sacerdote celebrante officiū
q̄ extraxit de ecclesia montale
q̄ ipm turbabat manib⁹ in eā
appositis ⁊ nō ēt excoicatus:
Glo. ibi dicit. q̄a p̄sumitur q̄
bono zelo ⁊ nō dō iniuriandi
sic fecerit. Et q̄ p̄t q̄ sacer
dos turbātē officiū vñā pōt
expellere de ecclesia sine pena
excoicationis. ⁊ q̄libet ali⁹ rō
ne officiū quod obrinet in eccle
sia. ¶ Propter dicta iñde gre
go. v. moralū. Si sic p̄imos
vnos amare p̄cipimur r̄stet
vt sic eoz errorib⁹ sicut nostris
irascamur. ¶ Et Sap. ecclesi

ites. vii. c. **U**elior est ira risu.
 qd p tristitia vultus corrigat
 animus delinquentis.

Quod ira inordinata peccatū
 est. 7 de speciebus 7 gradibus no
 cumentis eius. **Cap. iij.**

Eritū in ysteriū decla
 randū de ira dicitur offensi
 onis. **E**st em̄ vitiiū ira
 qua offendit deus cū in ea cō
 turbat oculus 7 aia 7 intelle
 ctus 7 volūtas. **N**ā in ira p ze
 lū que iustus ēz si turbat oculū
 rōnis. nō cū aia. i. volūtas. s; in
 ira p vitiiū turbat frequēter
 i. simul turbat oculus ratiōis
 cū aia id est volūtatē. **E**st ergo
 ira pccm̄ fin **Tho.** cū motus
 eius ē inordinatus 7 rōnem
 vtpura qñ qd appetat iniustā
 vindictā seu punitionē pmi
 notabiliter dānosam. puta qz
 appetit eū pūiri qui nō meru
 it. vel qd nō fecit sibi iniuriā qz
 estimat. vel si fecit sibi iniuriā
 vel alteri: appetit eū plus pu
 niri qz meruit. vt si dixerit ei p
 bū iniuriosū desiderat ppter h
 illū occidi vel vulnerari 7 si
 milia. **N**ā vt scribit extra de
 sen. 7 re iud. c. cū re. in glo. **N**ō
 oia pba sunt p iniuriā hnda:
 vt si ex repentino aio aliqd di
 cas. ij. q. iij. c. si qd iratus. d. pe
 nitent. di. i. s. diuortū. qm̄ nec
 lubricū lingue ad penaz facile
 trahendū est. ff. ad le. iul. ma.

l. famosi. s. **S**ed nec lubitūz.
 7 incōsultus calor calūnie vi
 cio caret. ij. q. iij. s. notandum
Similiter ē inordinat⁹ ire
 motus cū qd calore iracundie
 male cogitat vel loquit⁹ d. deo
Ite cū qd in correctiōe suoz
 inferiorū excedit mensurā siue
 in p̄bis siue in factis. extra de
 homi. ca. p̄l. byrez. d. q. p̄l. byt
 qui puez pcutiēs in discrete cā
 discipline ex q̄ p̄cussione puer
 mortu⁹ ē. inde ad paucos vir
 es ppetuo deponit⁹ 7 puaf. vbi
 glo. qz exccellit fines discipline.
 ff. ad le. acq. l. l. p̄ceptoris. **L**e
 uis em̄ castigatio magistris p
 m̄itū. xij. q. v. c. i. 7 de sen. ex
 com. c. cū volūtatē. **S**ed p
 huius partis pleniorē noticiā
 tria sunt videnda.
Quātm̄ q̄t sunt ire species
Secūm quoz sunt ire grad⁹.
Tertiū q̄t sūt ire nocumēta
Ad p̄mū dicit aristo. v. ethi
 cor. q. iracūdoz quidaz sunt
 acuti. quidā amari. quidā ḡ
 ues. **E**t sic pōt dici triplex spe
 cies ire. s. acuta. amara. 7 gra
 uis. **C**ui p̄cordat in sententiā
 Grego. 7 Damascen⁹ li. ij. di
 centes. q. tres sunt irascibilita
 tis spēs. s. fellea quā phus vo
 cat acutā q̄ leue. s. habet prin
 cipiū 7 subitū motū. **S**ecūda
 dicitur inania sen infania quā
 phs vocat amarā que salicet

permanet et in vetustate devenit
Tertia dicitur furor quā phi
losophus appellat graues. q̄ scz
obseruat tps ad suppliciu in se
rendū. Nec autē differētia sp̄ez
ire nō atēditur p̄ncipalit̄ s̄m
circūstantiā t̄pis sed s̄m facti
tate hoīs ad irā. vel s̄m diuersi
tatis in ira. et ex cā diuersa. firmi
tatis in ipsa. ¶ **Un̄ Tho. xxiij.**
vbi. s̄. dicit q̄ inordinatio ire po
rest accēdi ex duobz. p̄m o q̄dē
ex ipsa origine ire. q̄. s̄. hz leuem
cōm. Et hec ira p̄inet ad acu
tos q̄ nimis cito irascūt̄ et ex
leui cā. s̄ illud Jacobi. i. Si
autē oīs hō velox ad audēdū
tardus autē ad loquēdū. q̄ tar
dus ad irā. ¶ Alio mō pōt ar
scēdi inordinatio ire ex ipsa du
ratione ire. q̄. s̄. p̄manet et nimis
p̄seuerat. ¶ Et hoc pōt esse du
p̄liciter. Uno mō qz cā ire. s̄. in
iuria illata ab altero diu manz
in mēoria. vñ ex hoc diuturnā
tristitiā p̄cipit. et ideo sibi p̄p̄t a
maris ē cōtra illud ad ephes
os. iij. c. Oīs amaritudo et ira
tollat a vobis. Et Leuitici. xix
c. Non eris memor insursectui
um tuorum. ¶ Alio modo con
tingit permanentia ire ex parte
vindicte quam quis obstina
to animo querit. et hoc pertinet
ad difficiles seu graues qui nō
dēmittunt iram nisi puniant.
¶ **Sēdm quod est videndū**

quot sunt ire gradus. Et scilicet
benedictus ponit tres gradus
cum dicit **Nathai. v. cā. Om**
nīs qui irascitur fratri suo reus
erit iudicio. Qui autē dixerit fra
tri suo racha reus erit consilio.
Qui autem dixerit fatue reus
erit gehenne ignis. Qui ḡdus
s̄m Tho. xxiij. vbi. s̄. nō p̄mit
ad diuersas species. sed accipit
untur s̄m processum humani
actus. In quo primo quidē
corde aliquid cōcipitur q̄dē
tum ad hoc dicitur. Qui irasci
tur fratri suo. ¶ Sēdm cū p
aliqua signa exteriora ira ma
nifestatur exterius anteq̄ p̄or
rumpat in effectū. Et q̄dē ad
hoc dicit. Qui autē dixerit fra
tri suo racha. q̄ dicit s̄m Tho.
ro. est interiectio irascēti s̄m
videoma hebreū. sicut ap̄d nos
hebreū est interiectio dolentis et nil
aliud significat nisi dolor in
cōmuni. et pape interiectio ad
intransis. Sed q̄ ap̄d latinos
nō est aliqua interiectio irascē
tis. ideo dimissum fuit illud ra
cha in suo ydiomate hebreo s̄
gnificās irā in voce absq̄ exp̄s
sione verbi importantis calūniā
maledictōis et h̄mōi. ¶ Tertio
gradus ē ire quādo p̄ducitur
ad effectum. Est autē effectus
re nocuentū alteri sub ratione
vindicte. Diminū autem nō
cumentum est q̄d s̄z solo p̄bo.

Et ideo quantum ad hoc dixit
 qui dixit fratri suo Iacobe. sub
 quo verbo p̄p̄h̄d̄itur omnis
 iniuria que fit proximo in locu
 tione vel opere ex ira. Et ex mō
 loquendi ostendit deus graui⁹
 us peccatum in sc̄do gradu q̄
 in primo. et in tertio q̄ in primo
 et secundo. et hoc innuitur licet ob
 scure ex modo loquendi p̄ simi
 litudinem processus iudicarij.
 Nam cum adducitur reus
 ad iudicium. primo de crimine
 iudicatur. Et examinatur ut se
 cit vel nō. et q̄tum et quō fecit.
 Repro q̄ maleficiū p̄p̄raue
 rit sc̄do fit consiliuz seu collocu
 tio iudicis cū suis cōsiliarijs si
 debeat sibi ignosci vel qua p̄ca
 plecti. Et hoc deliberato. tertio
 datur sententia p̄ eū ut tali p̄ca
 puniatur. Sicut ergo in h̄ pro
 cessu minus p̄culū est reo iudi
 cari. i. examinari q̄ post exami
 nationē de pena sibi debita pro
 pter delictū tractari. Quia dum
 examinatur adhuc est ei locus
 defensionis. et potest cōvinci de
 crimine et nō cōvinci et absol
 ui. Et itē minus periculum si
 bi iminet cū de pena sibi dāda
 tractatur in cōsilio q̄ postq̄ ē
 lata snia. q̄ cū agit de pena ei⁹
 p̄or sibi ignosci vel alleviari p̄ca
 sibi debita. Sed post sententiā
 am datā nō habet expectare ali
 qd remediū. s̄ qd executōi nr̄a

detur. Ita xp̄s ex ipso mō loqu
 di vult ostendere q̄ minus graue
 peccatū est et si mortale cū quis
 solū habet irā in corde puta cū
 odio quā ipse irā mortale osten
 dit exteri⁹ in facie turbulēra v̄l
 clamore q̄uis nulli faciat intu
 riā. Similiter min⁹ graue ē. et
 si mortale irā manifestat ab ex
 tra. s̄ in cōfusu. q̄ irā ostendere su
 am cū nocumēto pximi. s̄ cōtu
 meliādo vel p̄uicēdo et h̄mōi.
 Tertiū quod ē videndum.
 Quot sunt ire nocūmēta. et p̄nt
 notari p̄cipue tria. Prīmū ē
 potentia aie et virtutū altitatio
 Sc̄m corporis deformatio
 Tertiū fraternalis separatiō
 Prīmū est potentia aie et p̄
 rutiū alteratio. propter irā om̄s
 vices seu potētie aie alterantur
 Nam primo oculus intellect⁹
 obtenebratur. q̄ ut ait Caro.
 Ira impedit aim ne possit cer
 nere verū. Un̄ dicit Grego. xi.
 q. iij. c. illa. vel ira. q̄ cū rector est
 in ira nō ēz tunc iudicare sniali
 ter. q̄ iudiciū rōis ē obfuscatuz
 Restringenda est igitur sub rōe
 potestas. Nec qd agenduz pri
 usq̄ concitata mens ad tranq̄l
 litatem redeat. Nā p̄motōis
 tpe iustū putat omē qd fecerit
 Et. ff. de re. iur. l. q̄quid. Quic
 qd calore iracundius v̄l fit vel
 dicit nō p̄rati⁹ rati⁹ est q̄ s̄p̄se
 uerantia apparuerit iudicium

ase fuisse. Et cassiodorus li. de
amicitia inquit. Ira. pcul absit
cu qua nihil p[ro]siderare nihil re
cte fieri p[ot]est. Hinc valeri[us] nar
rat li. iij. de archita tarētino q[ui]
dū se p[ro]tagore p[re]ceptis metapo
ti ciuitatis apulle penit[er] immer
git longo tpe magnocq[ue] labore
solidū opus doctrine p[ro]plexus
postq[ui]n patria reuertitur ac ru
ra sua reuiscere cepit aia duer
tit negligētia villici corrupta et
p[er]dita. Intuensq[ue] male meriti
sumpsisse inq[ui]t a te supplicium
nisi irat[us] eēt. Maluit eniz ipu
nicū dimittere q[ui] p[ro]p[ter] iraz iusto
grau[er] p[un]ire. Narrat etia hi
storia eccl[esi]astica q[ui] Theodosi[us]
imp[er]ator xpian[us] et deuotus cuz
audisset quendā ex militib[us] su
is sibi carū a tumultu populari
occisum apud thessalonicā. qz
pmisit se ira succēdi fecit in dis
ferēter plures occidi p[ro]p[ter] qd p[ro]
ea a brō Ambro. mediolani n[on]
fuit pmissus intrare eccl[esi]am n[isi]
si pri[us] facta publica p[re]nia. Et d[icitur]
hoc habet. ri. q. iij. c. cuz apud
thessalonicā. Sz diffuse de hoc
ita scribitur in historia trip[ar]ta
li. ix. Cū apud thessalonicā et
uitatē quidā iudices fuissent la
pidati. indignat[us] theodosi[us] oēs
pariter iussit occidi vbi septem
milia sunt occisi. nullo p[re]cedere
iudicio. Hui[us] q[ui]e cladē plenā
gemitib[us] audies brōs ambrosi

us cū p[ri]nceps venisset medio
lanū et solēnter in sac[er]d[ot]u[m] voluit
ser intrare templū occurrit san
ctus ep[iscopu]s foris ad ianuā et i[n]gre
diete his sermonibus a sac[er]d[ot]u[m] li.
minis ingressu prohibuit. Ne
scis miser imp[er]ator p[er]petrare a
te necis quanta sit magnitudo
neq[ue] post eā tantu[m] furor[is] mēs
tua mollē p[re]sumptiois agnoscat
Sed forte recognitionē peccat[us]
ti prohibet p[re]s[ent]is imp[er]ij. deoz i[n]
vi vincat rō p[re]tatem. Scienda
quippe natura ē cuiusq[ue] morali
tas atq[ue] dissolutio et pulvis pro
genitor[um] ex quo facit et ad que
redigēdi sum[us] et nō flore purpu
rea p[re]sident infirmatē op[er]i
corpis ignorare. Loequalium
hoim p[ri]nceps es o imp[er]ator
et p[re]seru[er]is. vnus ē eni oim domi
nus rex inq[ui] et creator. Quib[us]
igit[ur] oculis aspicias eōs dñi te
plū. Quib[us] calcabis pedib[us] sū
ctū ill[us] p[re]sumētū. quō man
extēdes de d[omi]no adhuc sanguis
stillat iniustus. quō his mani
bus suscipies sanctū dñi corp[us]
Qua p[re]sumptione ore tuo por
culā sanguinis p[re]ciosi p[re]cipies
dū furore tuo tantus iniuste sit
sanguis effusus. Recede recede
de igit[ur] ne scdo p[er]o p[re]torem
nequitia augere p[re]ndas. Su
scipe vinculū quo nūc dñs oim
te ligauit. Est eni medicina mē
tura sanitatis. His sermonib[us]

bus impator obediens. **E**rat enim diuinis eruditōibus enutritus. et apertis sciēs que sunt propria sacerdotis. que regum. gemens et desolatus ad regalia remeant. cumque octo mensium transisset tempore propinquauit natiuitatis saluatoris nostri festiuitas. **I**mpator autem lamertationibus assiduus in palatia residens pruinās lacrimas incessabiliter expandebat. **I**ngressus autem ruffinus tunc magister militum et singulariter apud principem fiduciam habens et videns principem in lamertationibus prostratum accessit velachrimarum eas inquirere. **A**ille. **T**u ruffine ludis et mea mala non sentis. **E**go gemino calamitate mea. quia dei templum ingredi nequeo. **A**t ruffinus curro inquit si iubes et pontificis precibus suadebo ut soluat vinculum quo ligauit. **A**cquiescit impator dictis ruffini. **Q**ui ad ambrosium accessit. **D**ixit ut eum vidit. **A**mbrosius ait. **I**mpudencia canum imitator es o ru fine tante videlicet nec auctor exis. **C**um ruffinus per imperatorem supplicaret. **A**mbrosius ei semper dure respondit. affirmans se imperatorem in ingressu ecclesie prohibitorium. **R**ediens ruffinus imperatorem inuenit qui iam media platea erat ut pergeret ad ecclesiam. retulitque ruf-

finus illi que ambrosius dixerat. **A**t imperator pergo inquit et iustas in facie contumelias excipio. **T**unc ad sacra limina peruenisset in sacram quidem basilicam non presumpsit intrare. **S**ed veniens ad antistitem supplicabat ut eius vincula resoluere. **C**ui ambrosius. **Q**uare penitentiam ostendisti post tantas iniquitates. **C**ui theodosius. **T**uum est docere meum vero suscipere. **C**ui ambrosius. **I**nstituere ut legem conderet ne finia ferri posset animo irato. sed transacto xxx. diebus numero. **Q**uod et fecit. et cum multa humillitate ex consensu ambrosii templum intrauit. **S**ecundo ira turbat voluntatem adeo ut si totum mundus filo teneretur iratus frangeret non curando de totius mundi destructione ut satisfaceret ire sue. **I**deo prouerbiorum. **xxvij. c. dicti.** **I**ra non habet gratiam neque erumpens furor. **H**inc d. alexandro magno scribit **I**ustinus. cum felicitatum cumulus ad vota cresceret **A**lexandro tantam elationem prouectus est. quod veller meritis cunctorum principum anteferri. **E**t cum electus predilectissimus alexandro qui prius sub patre philippo. scilicet militauerat. deinde sub ipso alexandro cuius duo filii alexandro seruientes ceciderant in-

bellis. q̄ etiā semel alexandruz
liberauit a morte dū in q̄daz
bello denudasset caput z q̄dā
et hostibz euaginato ense illud
p̄cutere; tēptasset. quod fecisset
nisi elitus repcussisset ictū iter
fecissetq; sic volentē ferire. alex
andro patris sui philippi gesta
p̄ferret ab ipso alexandro ve/
nabulo trāssolus ē. sed cogi/
tans alexander qualē amicuz
z cur eū occiderit mori voluit
p̄mo elitū occisum amplectis.
z tanq; audienti suā demētiā
p̄fiter. **Rap̄tūq;** telū in precor
dia sua p̄tē p̄fecissetq; facinus
nisi eū primū tenuissent. **Ideo**
castiodor⁹ in epistolis ait. **Vi**
ri furetes iusta nō statuunt
¶ Tercio ira turbat ventrem
memorie. ideo venter signifi/
cat memoriā. quia sicut in vē
tre reponunt cibi comesti. ita ī
memoria retinent lecta vel iu/
dicia. **Sed** cū ira mentē supat;
omne exemplū māsuētudinis
z patientie a memoria expellit
z oīs beneficij īmemor fit eūa
z quē turbat **Sicut** p̄ in saul
q̄ ita irat⁹ fuit dāuid cū audi
uit puellas cācātes saul pcussit
mille z dāuid decemilia q̄ q̄si
uit pluries eū occidere: oblit⁹
multoz z magnoz beneficioz
que sibi z populo fecerat. **Sic**
habebat. i. regū. x. viij. Ideo **Se**
neca in. iij. de ira. **¶** **E**ra vitia

indellūt afo s: ira p̄cipitat.
¶ **S**ecundū ire nocumētū ē
corpis deformatio. **¶** **D**ebet em̄
vnusquisq; esse cōpositus ī ge/
stibus corporis quod pertinet
ad modestiā de qua dicit apo/
stolus ad philip. iij. ca. **¶** **M**o/
destia vestra nota sit oīs ho/
minibz. sed vt refert **Grego. li.**
v. moral. **¶** **I**ra deuēt⁹ facit ac/
cendit eraspat oculos q̄ loq;
tur ignorat. similit̄ sit arrept⁹
cū s. vnde merito figurat p̄ illā
demoniacū q̄ vestimentis sit
is dilaceratis nudus incedē/
bat. hoies verabar in monu/
mentis manebat. **¶** **P**atibz itē
c. ¶ **T**alis insup vebemes ira
accelerat morte. p̄perea dicit
puer. xxx. c. Felix z iracundia
minuit dies. vñ aialia iracun/
da vt cāis q̄ de facili moriet⁹
z larrat sūt breuis vite. z **S**al/
la p̄sule romanoz fert q̄ p̄ ira
cū turbulentissim⁹ eēt fracta ē
sibi vena sanguis in corpore
vñ mortu⁹ ē. **¶** **T**ercū nocu/
mentū ire d̄ fraternalis sepa/
tio. **¶** **Q**uilibet em̄ cauet sibi ha/
bere familiaritatē cū iracūdia
abhorretq; p̄uersationē eoz;
vñ **grego. li. v. moral. ait.** **¶** **P**er
irā gratia vite socialis amittit⁹
sicut scriptū ē. **¶** **N**oli eē assidu⁹
cū hoie iracundo ne dilataū aie/
t ac. qz q̄ se ē. humana rōne nō

pat. necesse ē vt bestialiter so-
lus viuat vt fere siluestres. im-
mo nec secū q̄ere habitare pōt
sol⁹. s; s̄ seipm irar⁹. Irāgit ali-
qū vasa vel cartas vel seipz p-
curit. vñ legi s̄i vit⁹ pagz de q̄
dā iracūdo q̄ cū nō pōset cū
alijs puerfari ob suā iram. de-
mū accessit ad locuz solitariū:
vt possit sine ira viuere. Sed
cum qdā die p aq̄ iussit ad sō-
tan iplero vascē aq̄ casu p̄sa-
to vase aq̄ effusa est. Sed lite-
rez iplent alia aq̄ ira p̄mor⁹
z itez cū p̄sussit vas plenuz
in terra aq̄ effusa ē. At ille vas
illud p̄regit. nec p̄pendit q̄
non ali⁹ sed ipsemet cū erat ire
sue. ¶ Louerant autē euz tali-
bz iracundis libetē demo-
nit. iō apostol⁹ ad eph. iij. c.
Sol nō occidat sup iracū-
diā vestrā nolite locū dare di-
abolo q̄si dicat. p iracundiaz
diabol⁹ habitat in vobis z h̄
cū sol rōnis succūbit i ira. qū
imo iracundia videtur peiores
diabolo. nā diabolus nō fuit
ausus p̄cipitare xpm de pin-
naculo. sed dixit mitte te deor-
sum. Sed pharisei vt dī i euā-
gelio duxerūt vsq̄ ad sup̄cilijz
mōis vt p̄cipitaret eum. Ca-
ueda igit ira est. z h̄ fieri pōt si
dum q̄s non vult irasci anteq̄
irascat alloquat seipz dicatq̄
sic. Esto caue⁹ z tpe ire cogita

qz q̄ tūc rectat iusta videt po-
terunt. inq̄ erunt z indebita.
Et sic dum iracūdie calor ad-
uenerit reeor dare qd p̄cogita-
sti dū nō eras irar⁹. Inq̄t em̄.
Sen. li. ij. de ira. Parum re-
mediū ire mora ē. Igit vincat
rō irāz mansuetudo regnet in
oibz q̄ digni effici cupiūt gra-
tia iesu xpi cui sit honor z glo-
ria in secula seculorū amen.
¶ Feria tertia quarte hebdo-
madae De correptione fraterna
Sermo vigelimusquar⁹.

Si peccauerit
in te frater tuus va-
de z corripe eum in-
ter te z ipsum soluz
Verba sunt redemptoris no-
stri originaliter Matth. xvij
c. z in euangelio hodierno Si
seruarent homines documen-
ta saluberrima dñi nostri iesu
christi neq̄ ira in primos fure-
rent. neq̄ inuidie liuore tabes-
cerent nec alijs passionibz vi-
ciosus obrueremur Docuit nā
q̄ nos ipse dei fili⁹ p̄cepta cha-
ritatis quibz humanis anim⁹
p̄tra queq̄ rep̄hensibilia pos-
set regulari Inter hec autē ex-
tat mandatū de fraterna cor-
reptione. de quo fit mētio in le-
ctiōe sancti euāgelij hodierna
Idcirco ad eruditiōē nrāz d̄
ipsa in p̄senti sermōe dicemus

De qua posuimus tria myste-
ria declaranda.

¶ Primum de obligationis.

¶ Secundum modificationis.

¶ Tertium denunciationis.

¶ Qualiter corripere primum pec-
catore est preceptum affirmatiuum
quod omnes obligat etiam et peccatores.
et quomodo inferiores corrigere
re possunt superiores

Capitulum primum

D Rimum mysterium de
clarandum de obligatione
nis. In quo qualiter ob-
ligent omnes ad fraternam correptionem
apiendum est. Ob quod tria
erunt dubia absolunda.

¶ Primum utrum fraterna corre-
ptio sit in precepto.

¶ Secundum utrum peccator debet
se corrigere peccatore

¶ Tertium utrum subditus vel in-
ferior possit corrigere prelatum
vel superiorem.

¶ Ad primum dubium dixerunt alii
qui quod hoc preceptum obligat tantum
prelatos et superiores. Ad di. xlv.
c. sed illud. Micro. ait. Sacer-
dotes studeant adimplere il-
lud euangelij. Si peccauerit in-
frater tuus etc. Sed nomine sa-
cerdotum presueverunt significari
prelati qui curam habent aliorum. et ipsi pre-
lati tantum ad hoc obligantur. Sed
Thom. xxij. q. xxij. dicit quod hic
communiter non intendit dicere quod so-
li sacerdotes seu prelati teneantur

ad illud. sed quia magis illi que ce-
teri. et propterea ipse Thoma. asserit
quod correptio fraterna omnibus est in
precepto. nam. xxij. q. iij. de in ca.
ta. sacerdos. Tamen sacerdos debent
reliqui fideles summam debent
habere curam de his qui peccant
quatenus eorum redargutione aut
corrigantur. aut si incorrigibiles
appareant ab ecclesia separentur
¶ Et Aug. li. de verbis domini.
Si neglexeris corrigere peccato-
rem factus es eo qui peccat. Ro-
est. quia unusquisque tenet per peccatum
necessitas ad est primum sui prela-
tis et temporalibus et spiritualibus ac cor-
poralibus obuiare. Ideo Sapi-
ens eccle. xvij. c. ait. Quia
mandauit deus de primo suo
et. vij. q. i. c. in scripturis. de. q.
pot. uiuare primum et non uiuare.
conuincit summum non amare pa-
store ¶ Ad hoc possum facere
quod ait Cicero li. de amicitia.
Et monendi inquit sepe ami-
ci sunt et obiurgandi sic. in ve-
admonitio acerbior et obiur-
gatio contumelia careat ¶ Et
iterum ibidem. monere et moneri
primum est vere amicitie et alterius
libere facere. non alio modo
patienter recipere. ¶ Et Carbo.
Cumque mones aliquem necle-
vult ipse moneri. Si tibi sit ca-
rus noli desistere ceptis. Quod
nostri factum non recte noli tacere
Ne videre malum imitari velle

tacēdo. **U**lnera dū sanas do-
lor est medicina doloris. Sub
istius pcepti obligationē intel-
ligamus notanda sunt tria.
¶ **P**rimū sūm **T**ho. q. correp-
tio delinquentis est quoddam
remediū qd. debet adhiberi p
pccm alicuius. **I**llud pō pec-
cati pōr dupliciter cōsiderari.
Uno quidā mō inquantū est
nocuū ei q. peccat. **A**lio mō
dū inquantū pgit in dērimē-
tum aliorū qui ex eius peccato
ledunt vel scādālizant. **E**t sic
duplex est correptio delinquē-
tis. **U**na que adhibet remedi-
um pccō inquantū est qd. dam-
nū ipsius peccantis. z ista ē
pprie fraterna correptio q. or-
dinatur ad emendationē de-
linquentis. **R**emouere autem
malū alicuius eiusdē rōnis est
z bonum pcurare. **P**rocurare
autē frātis bonū pīnet ad ca-
ritatē per quā volumus z ope-
ramur bonū amico. vnde fra-
terna correptio ē actus chari-
tatis. qz p. eā repellimus malū
frātis. s. pccm. cuius remotio
magis pīnet ad charitatē q.
remotio exterioris damni vel
corpālis nocumēti. q. pō ptra-
riū bonū pīnet ē magis pīn-
quū charitati q. bonū corpis
vel exterioris rez. vnde correp-
tio fraterna magis ē act⁹ cha-
ritatis q. curatio infirmitatis

corpālis vel subuēctio q. exclu-
dit exteriorē gestas. ¶ **A**liā pō
correptio q. adhibet remediū
pccō delinquentis sūm q. ē i ma-
lū aliorū z p. apue in nocumen-
tū eois boni ē act⁹ iusticie. **E**t
de hac dī in glo. **M**ath. xviij
c. sup. illo pbo **S**i peccauerit
z. frater arguēdus ē ex zelo iu-
sticie. ¶ **S**cđm notandū q. p-
ceptū de correptioe fraterna ē
affirmatiuū. **E**st autē differen-
tia inter pcepta affirmatiua z
negatiua. **N**ā negatiua obli-
gant semp z ad sp. qā p. hibe-
ant actus vicioz q. sp. sūt sūm se
mali. nec vllō mō vel tpe vel
loco bñ fieri pūt. vt nō mecha-
beris. nō piurabis. **S**ed affir-
matiua obligāt sp. sed non ad
sp. qz dant de actibz p. tutum.
Act⁹ pō p. tutū nō quolibz fie-
ri debent. sed seruatis debitis
circūstātijs. s. qñ dī. vidi debz
quō debet z h. mōi. **E**t qz in
his q. sūt ad finē dispositio eo-
rū attēdit sūm rōnē finis in ip-
sis circūstātijs act⁹ p. tutosi p-
apue ē attēdēda rō finis q. ē
bonū p. tutis. si g. sit omīssio ta-
lis circūstātie circa actū p. tutio-
sū q. tollat totalit. bonū p. tutis
hic sūat pcepto. si autē sit defe-
ctus alicui⁹ circūstātie q. nō
totaliter tollat p. tutē lz nō pfe-
cte attingat ab bonū p. tutis n̄
ē pceptū. vñ p. h. ij. ethicor. z

dicat qd si parū discedat a me/
dio nō ē p̄tutē. sed si multū
discedat corripit p̄tutē in suo
actu. **C**orruptio autē fraterna
ordinata ad fr̄s emendationē.
Et iō h̄ mō cadit sub p̄cepto
p̄m qd ē necessaria ad istū finē
nō aut ita qd frater delinqns q̄
libet loco et tpe corripiat. **T**er
tū notandū qd qnq̄s circūstan
tie p̄currūt ad h̄ vt qd obliget
ad correptionē fratnā. **¶** **P**ri
a ē culpa mortalis in p̄rio. p̄ptea
dicit x̄ps. si peccauerit. i. mor
taliter. nā quis etiā fraterna
liter corrigere delinqntē in ve
nialibz sit caritas qn̄ inde sp̄at
utilitas. nō tñ omittere illd ex
negligētia ē mortale. **¶** **S**ecūda
circūstātia ē notitia certa. vñ
aug⁹ li. de p̄bistōni. **¶** **A**d
monet nos dñs n̄r nō negligē
re iūicē p̄ctā nostra nō q̄redo
qd̄ rep̄endas. sed vidēdo qd̄
corrigas. i. nō oꝝ qd̄ inq̄ramus
curiose vitā et facta aliorū vt i
ueniam⁹ qd̄ possim⁹ rep̄ben
dere. h̄ em̄ cēt explorare vitam
vltēri⁹ qd̄ p̄tinet ad p̄latos qd̄
debēt diligēt inq̄rere vitā sub
ditōz. **¶** **T**ertia p̄ditio ē spes
de emēdatiōe fratris. alit̄ si nō
p̄sumit emēdatio sed pōt⁹ de
terroꝝatio vel odiū vel scāda
lū cessandū ē a correptione. **¶** **I**n
q̄t em̄ sapiēs puer. ix. ca. **N**oli
arguere derisōre ne forte o de/

rit te. **E**t **H**iero. in p̄logō in
Esdrā frustra niti et nihil ali
ud qd̄ odiū arguendo querere
extreme demētie ē. **¶** **Q**uarta
circūstātia est aptitudo qd̄
qd̄ aptius ceteris possit corri
piēdo fratrē emēdare. **¶** **Q**ui
ta circūstātia ē opportunitas
loci et tps. **S**i hec circūstātie
desunt p̄ceptū illud non obli
gat neq̄ peccat qd̄ correptionē
omittit. **¶** **U**ñ aug⁹ li. de ciui.
dei. c. x. ait. **N**ā si p̄ptea qd̄
oburgādis vlt̄ corripēdis ma
le agētibz parcat. qz opportuni
us tps inq̄rit vel eis d̄ ip̄is me
tuit ne deteriores efficiant̄. vel
ad bonā et piam vitā eruden
dos alios ip̄ediant non videt̄
esse cupiditatis occasio. sed cō
siliū caritatis. **¶** **S**cōz dubiū
fuit vtz peccator debeat corri
gere peccatōrē. **A**d qd̄ ita dicit
Tho. vbi s̄. qd̄ correctio delin
quētis p̄tinet ad aliquē iudiciū
tū viget in eo rectū iudiciū rō
nis. **P**ctm̄ autē nō tollit totū
bonū nature qn̄ remaneant in
peccāte aliqd̄ de iudicio recto
rōnis. **E**t s̄m h̄ pōt sibi cōpe
tere alterius delictum arguere
Sed tñ p̄ p̄ctm̄ p̄cedēs ip̄edi
mentū qd̄ d̄ a correptione auferē
p̄pter tria. **¶** **P**rimo qd̄c. qd̄ ex
p̄ctō p̄cedenti indign⁹ red d̄t
vt aliū corrigat de minoribz pec
cato. si ip̄se corrigēs mai⁹ cō/

misit. **Uñ** sup illud **Barthei**
 vii. c. Quid vides festuca &c.
 dicit **Hiero.** De his loquimur
 qñ morali crimine detinent
 obnoxii minora pctā fratribz
 nō pcedūt. **¶** **Scō.** reddīt in
 debita correctio ppter scanda
 lū qđ sequit ex correptōe si pec
 catū corripicns sit manifestū.
 qz videt q ille q corrigit nō mo
 ueat ex charitate sed ad osten
 tationē. **¶** **Tertio** ppter supbiā
 corrigenz inqñtū. s. aliqđ ppa
 pctā pūpendēs seipm pfert p
 ximo suo. in corde pctā pūmi
 austerā severitate auditare di
 iudicēs ac si ipse eēt iust. **Uñ**
 aug. li. d. s. mō. dñi i mōre ait
 accusare vitia officiū ē honoz
 q cū mali agunt alienas pres
 facit. **Et** **Al.** li. de sumo bo
 no. Nō debet vitia alioz cor
 rigere q ē vicis subiectus. **Et**
Paulus ad Ro. ii. c. In quo
 alii iudicās. teipsum pdenas
 dicit **Aug. li. de sermōe dñi**
 in monte. **Logitem?** cū aliqñ
 repbēdere nos necessitas cogit
 vtz tale sit viciū qđ nunq ha
 buim? & tūc cogitem? nos ho
 mines esse & habere potuisse vt
 quod habuim? & iam nō ha
 bemus? tūc tangat memoriā
 cois fragilitas vt illā correcti
 onē nō odiū sed misericordia
 pcedat. **Si** aut inuenim? nos
 in eodē vicio esse nō obiurge

mus sed cōgemiscamus & ad
 penitēdū inuicem inuitemus.
Quare peccator si cū humili
 tate corrigit delinquentē non
 peccat. nec excusatur peccator
 ab isto pcepto. qz pōt cōteri d
 peccato & penitere. & iam non
 erit peccator vel humiliter cor
 rigere potest vt est pdictum
¶ **Tertiu** dubiū fuit vtz sub
 diti & inferiores possint corri
 gere plaros & suos superiores
¶ **Rādet Tho.** q correctio q
 est actus iusticie per inflictio
 nem pene non competit sub
 dito respectu plati. Sed cor
 reptio fraternā que est act⁹ ca
 ritatis pūnet ad vnūquēqz re
 spectu cuiuslibz psonē ad quā
 charitatē d; hēre si in eo aliqđ
 corrigibile inueniat vtz in cor
 rectioē q corrigit subditi pla
 ros d; mod⁹ cōgru⁹ adhiberi
 s. vt nō cū pterua & duritia s;
 cū māsuetudie & reuerētia cor
 rigan. **Uñ** apls. i. ad **Thimo**
theū. v. c. ait. Sentio zē ne iere
 paueris s; obsecra vt patrē. &
 ideo **Diony.** redarguit demo
 philū monachū: qz sacerdotē
 irreuerent correxit cū pcutiens
 & de ecclia eijciēs. **Ad** hoc fac
 vt notat grego. in pastoralī ex
 emplū nathā pphete cū corze
 rit dauid d a Iulterio cōmissio
 occulte. qz sub similitudie dimitt
 q occiderat ouē paupis vt p/

pararet pusuū pauperi hospiti
ti rē sup quo dauid iudicauit
illū dignū morte. ex qua senten
tia inde sumpta occasione vi
bane redarguit eū. et ille subito
emendatus ē. vt scribitur. ij. re
gum. xij. ca. In hmoi etiā figu
rā dicit Ero. xij. ca. Bestia q̄
retigerit montē lapidabit. qd̄
fit cū subdit bestialiter seu pa
terue corrigit prelatū q̄ rōez di
gnitatis. qz alior ceteris dicit
mons. et ij. Reg. vi. c. narratur
qz oza percussus fuit a dño. qz re
tigit archā dei q̄ significat pla
tū. Virac⁹ aut oze ē qn̄ platus
irreuerēter obfurgatur vel ei de
trahitur. ¶ Sciendū etiā scdm̄
Abz. vbi. s. Qd̄ vbi imineret
piculū fidei etiā publice essent
platus a subditis arguēdi. et q̄
uis p̄sumere se esse meliorē sim
pliciter q̄ platus suus videat eē
p̄sumptuose supbie. tñ extimā
re se esse meliorē q̄tuz ad aliqd̄
nō est p̄sumptōnis. qz nullus ē
in h̄c vīta qui nō heat aliqūe
defectum.

¶ De triplici cōditōe q̄ seruāda
est in correptione fraterna vt fi
at debito modo.

Capitulum secundū.

Secundū mysteriuz
declarandū de corre
ptione fraterna dicit
tur modificatō Cū
enī vt dictū ē ipa sit act⁹ caritas

oz vt fiat cum mō q̄ est fm̄ ca
ritate ex forma tradita a xpo in
euāgelio. Dē ei ibi. vade et corri
pe eū inter te et ipm̄ solū. vbi no
tātur tres conditiones.

¶ Prima dicitur sollicitudinis.

¶ Scda mansuetudinis.

¶ Tertia solitudinis.

¶ Prima cōditio q̄ requiritur vt
correctio fiat debito mō dicitur
sollicitudinis q̄ notatur cū dicit
tur vade. s. sollicite q̄ citius co
mede potes. vñ Cassiodor⁹ in
eplis ait. succurrendū ē ne tra
ctu t̄pis impunita mala p̄uale
scāt. Valū enī cū p̄ueniat au
getur et remediabile bonuz est
peccato accelerata correctio.

¶ Scda cōditio dicitur mansue
tudinis. Iō sequitur xps. Corri
pe. i. cor rape vt. s. blāde et dū
citer arguas delinquentē. Ps.
puerbioz. xv. c. inquit sapiens
lingua placabilis lignum vite
q̄ aut imoderata est p̄teret sp̄it
rū. ¶ Ec. xxv. Linga mollis cō
fringit duriciā. ¶ Ec. paul⁹ ad
galathas. iij. c. Glos q̄ sp̄itua
les estis instruite hmoi. in sp̄i
tu lenitatis et mansuetudinis.
Ubi Aug⁹ ait. quicqd̄ lacena
to aio dixeris punietis et imper
nō caritas corrigētis. dilige et
dic quicqd̄ volet. et Dauid in
psal. Suppente mā sueta do et
corruptemur. ¶ Tertia cōditio
dicitur solitudinis. vñ subdit

xps inter te et ipm solu qd fieri
 dz. ¶ **P**rimo ne pctōr publice
 correpti cū se videret infamatu
 deretior fiat. ¶ **S**ecdo ne pctō
 et publico alij pōt malū exēplū
 puocetur ad peccandū. ¶ **T**er
 tio ne alij infamētur. **I**n qd eni
Aug. ad plebē hyponēsez. cuz
 de his qd scim nomē pfitetur ali
 qd criminis vel falsi insonuerit
 instāt. saragūt. ambūt vt d oī
 bō id credatur. **E**t h trahit ar
 gumentū qd fraterna monitio
 dz pcedere denunciationem. vt
 ponitur extra de iudi. c. Nouit
 extra de fi. c. **L**. extra de accu
 sa. c. ij. z. c. **C**um dilecti. z. ij. q
 vij. c. accusatio. est qd. z. ij. q. i.
 c. si peccauerit. **E**t. xij. q. ij. ca.
 indigne. **E**t. xvi. q. vij. c. **O**es
 decime. **N**ec est qd Joseph
 accusauit frēs suos apd p̄rem
 de crimie pessimo. **S**en. xxxvij
 c. z. tñ nō legitur qd p̄miserit
 monitionē secretā. qd fm **T**ho
 mā q̄uis nō sit scriptū creden
 dū ē qd prius monuerit. **U**t oī
 ei pōt publicū erat pctm̄ inter
 frēs. vñ de scripta publice accu
 sauit frēs. qd etiā petr⁹ ananiā
 z saphirā occulte defraudātes
 pctū agri publice denūtiā t de
 regēdo pctm̄ sine pcedēti moni
 tioe. **A**et. v. c. **H**oc fecit vt execu
 tor dei cui oīa pctā etiā occulta
 sunt nota z manifesta cuius re
 uelatioe **P**etr⁹ pctm̄ illud cogit

uit z punxit xps etiā cū pecca
 tū iude p̄ditoris hēret vt publi
 cū inq̄tum de. vñ z p̄dere p̄p
 terat nō tñ publicauit sz verbis
 obscuris de pctō cū admonuit vt
 nobis exemplū pberet. ij. q. i. c.
 vñ. ¶ **S**ciendū tñ fm **R**ichar
 dū in. iij. di. xij. **O** triplex po
 test ē pctm̄ in p̄mo corrigibi
 le. ¶ **P**rimū est publicū. z h nō
 indiget secreta monitioe. qz vt
 inq̄t **I**sid. li. de sum. bo. **M**a
 nifesta pctō nō sunt occulta cor
 rectioe purgāda. palā entz sunt
 arguēdi qd palā nocēt. ¶ **S**ecūm
 est pctm̄ p̄uiclosū qd vergit i
 multitudīne dānū vt heresis
 p̄ditio z similia qd reuelari dñt
 sup̄toribz etiā cū dāno sic peccā
 tis. qz vt scribit. vij. q. i. c. **S**cd
 as. **B**ialis vtilitas vtilitati p̄
 ticulari semp ē p̄ponenda. **T**er
 tiū ē pctm̄ occultū quod scz ces
 dit in dānū solt⁹ peccāz. z in
 h necesse ē qd fraterna monitio
 pcedat denunciationē. **F**ac ad
 h p̄positū glo. in. c. **C**ontigit. ex
 tra de sen. exco. qd arguit contra
 textū in quo dicitur. qd clerici nō
 deferētes habitū z tonsurā nō
 p̄dunt p̄uilegiū vsqz ad trīnā
 monitionē. vt patet extra de se.
 ex. c. in audiētia. z de vitā z ho
 nestate clericorū. ca. vi. ¶ **E**t tñ
 p̄m̄ videt dicere capitulū. **P**er
 p̄dīm. extra de sen. ex. z soluit
 hanc dubietatē glo. qz. ca. **I**n

audientia. z. c. vl. de vita z hōe:
cle. loquitur de his q̄ in modis
cis excedunt in quibus h̄z locū
monitio. capitulum vero ppen/
dimus loquitur de illo q̄ gūit
z p̄niciose ac publice deliquit.
Nam vt sibi dicitur. quidā sa/
cerdos falso se filiū regis nomi/
nauit z armis acceptis seditio
nē fecit z guerrā. Capitulum patibū
lo affixus fuit. Illi tñ qui inter
ficere eū nō sunt ad papā mir/
cedi pro absolutōe. q̄ ille perdi/
derat priuilegiū clericale ppter
grauitatem excessus. Et lz dicat
in textu q̄ p̄p̄etēs illis peniten/
tia ē iniungēda. Glo. tñ expōit
q̄ id fieri debet ad cautelaz qñ
itaq̄ p̄ctm occultū nō est alijs
dānosum vt est predictū seruā/
da ē secreta monitio. ¶ Sz qd
si p̄latus in visitatōe precipere
subdito vt sibi diceret qd sciret
corrigendū. ¶ Rūdet cho. vbi
s. articulo. vii. in rāssione. Ad
v. quod intelligendū est prece
ptū sane saluo ordine correptō
nis fraterne siue p̄ceptum fiat
cōmuniter ad oēs siue ad ali/
quē specialiter. sed si prelat⁹ ex/
presse precipere contra hūc or/
dinē a dñō p̄stitutū z ipe pecca
ret precipiens z ille qui obedi/
ret. quia prelatus non est iudex
occultorū sed solus deus. xxxij.
di. c. erubescant. vñ non habet
potestatem p̄cipiendi aliquid

super occultis. nisi in q̄tuz per
aliqua iudicia manifestantur.
puta p̄ infamiā vel alias suspi/
tiones in q̄bus casibus potest
prelat⁹ ns p̄cipere eodē mō sicut
z iudex secularis vel ecclesiasti/
cus potest exigere iuramentū
de veritate dicenda.

¶ Qd ē dñia inter denūciatio
nē z accusatōne z de mō frat
ne correptōis.

¶ Capitulum tertium.
Certū mysteriū declarā/
randū de fraterna cor/
reptione dicit denūcia/
tionis. Ubi primo sciendum
fm cho. scda. ij. q. lxxvii. qd dñ
ferētia inter denūciatōne z ac
cusatōne. q̄ in denūciatōne atē
ditur emēdario fratris. In ac
cusatōne vero punitio criminis.
Pene enī p̄ncis vite nō p se ex/
petiunt. q̄ nō est h̄c vltimū re/
tributōis tps. sed in q̄tuz sunt
medicinales p̄ferētes vel ad bo/
nū resp̄ publice cui⁹ quies procu/
ratur per punitōe peccantium.
vel ad emēdationē p̄sone pecca/
tis. quorū primū p̄inet ad ac/
cusatōne. scdm̄ intrēdit in denū/
ciatōne. z iō si crime fuerit tale
qd vergat in detrimentū resp̄
blice vt ē dictū. dz hō immo te/
net ad accusatōne oīmō suffi/
ciēter possit probare qd p̄inet
ad officiū accusatoris. Si autē
p̄ctm fuerit in tamnū soli⁹ pec

q̄sq; ad primū beniuolus i ex
hortatione vt sic retrahatur a
malū. in quo actu fraterne cor
reptionis reddit se vnusquisq;
gratissimū oipotenti deo. cui
sit laus ⁊ honor p̄ infinita secu
la seculorū amen.

**Feria quarta quarte hebdo
made de scandalo phariseorū
⁊ aliorū.**

Sermo. xxy.

Scandalizati

Sunt. Scribunt hec
p̄ba **Matth. xv. c.**
⁊ in euāgelio hodi
erno. **Dix** certe videri possit
his q̄ rex cās p̄siderare volūt
cur deus n̄ iesus x̄ps pharise
os scandalizari. sit passus qui
tributū soluit cesari ne scanda
lizaret. vt h̄ **Matth. xvij. c. ⁊**
xi. q. i. ca. si tributum. ⁊ xxiij. q.
vij. c. tributū. sed p̄fecto cum
nō oē scandalū sit eq̄le pōt eē
⁊ q̄nq; ex defectu pueniat ⁊ ma
licia eorū q̄ scandalizant. sic in
p̄posito ptingit de phariseis q̄
cū cecī eēnt ⁊ cecorū duces x̄po
isidiātes que x̄ps docebat san
cte iuste ⁊ recte in malā p̄tē p̄
tebant. **Ut** p̄o hoc intelligat
exp̄ssus in hoc sermōe d̄ scan
dalo dicere statui. de quo tria
mysteria erūt declaranda.

Primū d̄ diffinitionis

Scdm̄ omissionis

Tert. um dimissionis

Quid ē scandalū. ⁊ de tri

**plici scandalo. s. actus passi
uo ⁊ occasionato.**

Diximū mysteriū dicit
diffinitionis. **Diffini**
em scandalū a b̄s die
ro. sup̄ **Matth. sic. Scanda**
lū ē dictū vel factū min⁹ re
ctū p̄bens occasione rume. Et
d̄ a scādalōn grece q̄d nos vi
cimus offensam vel ruinā ⁊
ip̄ actionē. ptingit em̄ q̄nq; q̄
alicui exponit aliqd in via eūti
corpali cui rei ip̄ingēs disposit
ad ruinā siue casū vt si pōat li
gnū vel lapis in quē ip̄ingat
vel aliqd lubricū sup̄ q̄ pedet
ponēs disponat ad casū. ⁊ tal
oher d̄ scandalū. similiter ip̄
cessu vie spūalis vt inq̄e **tho.**
xxij. q. xliij. ptingit aliq̄e d̄
pōni ad ruinā spūale ex dicto
alteri⁹ vel facto inq̄tū. s. ali
q̄s sua suasiōe vel inductione
vel exēplo trahit aliquem ad
peccandū. ⁊ h̄ pp̄ue d̄ scādalū
lū. vt d̄ in **ps. c. xxxij. Furra**
iter. s. q̄ incedebā in via spūali
bonorū op̄er scandalā posue
rūt mibi. s. hoies mali. **E**t nō
ra q̄ vt dicit **tho. i. p̄acta d̄**
finitioe ponit dictū vel factū
nō aūt p̄cubitū q̄ etiā mō p̄m
git peccare. q̄ dicta ⁊ facta ex
teriora sūt ⁊ aliorū sensib⁹ obij
ciunt. vñ q̄s pōt iduci ad rui
nā. sed concupita vel cogitata
ab intra sūt ⁊ videri non p̄t.

nec scādalizare seu ad ruīnam
disponere valēt. 7 dicitur min⁹ re/
ctū. i. nō rectū illud dictū vel
factū. 7 qz h̄ ē vel fm̄ semaluz
sicut pctm̄. vel qz h̄ specie ma
li. sicut cū aliq̄s recūbit in ido
lo q̄uis h̄ nō sit pctm̄ fm̄ se si
q̄s hoc nō faciat corrupta in/
tentiōe tñq̄ h̄z spec. ē. e. i. sumi/
litudinē veneratiōis idoli pōt
alteri p̄bere occasionem ruīne
Ideo apls. i. ad thessālo. v. c.
ait. Ab oī specie mali abstine
te vos. ¶ Notandum tñ qz tri
plex ē scandalum
¶ Primum dicitur actiuum
¶ Secūdo passiuum
¶ Tertium occasionatum.
¶ Prīmū est scādalum actiuū
fm̄ Tho. vii. cū aliquis suo
dicto vel facto inordinato in
trēdit aliū trahet ad aliq̄d pec
catum. h̄ autē sp̄ ē mortale. qz
ē p̄ charitatē primū ad quā p
tinet impedire primū a pctō q̄
tum in est p̄ correctionē fratnā
7 ē sp̄ale pctm̄ ab alijs distin
ctū ppter intētiōē inducendi
primū ad peccādum. ¶ S
aduerendū fm̄ Ricar. 7 sco
tum in. vii. di. rv. q̄ inducere
a iūq̄e ad peccādum pōt esse
dupl̄. pmo p̄ se. scdo p̄ accūs
7 dispōne. ¶ Prīmō mō nihil
pōt inducere hoīem ad peccā
dū nisi quod pōt mouere po
tentiā potentia autēz moueri

pōt a deo sed non ad peccan
dum. qz teste augu. li. lxxiiij. q.
deo auctore nō fit hō deterioz
potētia. q̄ que pōt mouere ad
peccādū est ipsa volūtas: ex
quo vt dicitur aug⁹ li. de libero
arbi. Nulla alia refit mens ser
ua libidinis nisi p̄p̄a voluntate
¶ Scdo mō per accidens. s. et
dispositiue pōt q̄s alium indu
cere ad peccādum. aut obiec
tum pponēdo. aut obiectuz p
posituz psuadēdo 7 sic mlti cō
silijs auxilijs 7 exēplis malis
primos incitāt ad peccādū
ex scādalo actiuo. hoc autē pec
catum tāto gr̄uius ē q̄nto cor
rupit potiora bona primi pec
cantis q̄ sunt bona sp̄alia ex
cellētiōra bonis corporalibus 7
tpalibz. Ideo. vi. q. i. c. Ex me
nito dī. Deteriores sunt qui vi
tā moresq̄ bonoz corrūpunt.
his que substācias alioz p̄dia
q̄s diripiunt. Dāna em̄ morū
multum distāt a dānis reruz
Ide. vi. q. i. c. sunt plurimi. et
de h̄ aug⁹ de pe. di. i. c. noli in
qt. Noli putare tenō eē homi
cidā cum fratri tuo maluz p̄
suades. si em̄ fr̄i tuomalū per
suades occidis te 7 aliq̄n fra
trē ip̄m cum. s. assensit psuasio
ni male quod ē scandalizare.
Sic scādalizauit balaā ario
lus filios israel cuz docuit ba
laach regē mitterē scandalum

corā filiis israel p̄sulendo v3 q
mulieres ornatas moabitas mit
teret ad castra filioꝝ israel cū ido
lis eaz. vt inclinaret eos ad for
nicandū cū eis. 2 p h̄ ad ydola
trandū qd malū fecutū est. sed
acriter puniēt cū illis q̄ p̄solute
rūt 2 dederūt illud scandalum
vt p3 numeri. xiiij. ¶ Scd̄ est
scādalu passiuū. Illud est fm
tho. cū q̄s ex dictoꝝ facti alii
bonoꝝ maloy hūre sp̄s mali
scādaltzaf. i. in aliq̄d petm̄ ruit
h̄ tñ scādalo q̄s aliqñ scādaltz
zaf sine pctō alteri? gūter pec
cās. sicut cū q̄s turbat vñ aliq̄d
malū agit ex bono ope vel do
ctrina rōnabili alteri? 2 sic pha
risei audito p̄bo xp̄i. non qd̄ in
trat in os 2 c. scādaltzati sūt. sic
etiā apl̄i ex passione xp̄i. naz vi
dētes eū capi 2 ita crudeliter tra
ctari amiserūt fidē. de ei? diu
nitare quā pñ crediderāt p m̄
ta pbabilia signa edocti. 2 sic i
ruinā ceciderūt. s3 illud qd̄ p̄di
xerat eis xp̄s. math. xxvi. Q̄s
vos scandalū patiemini in me. et
certū est q̄ in xp̄o nullū fuit pec
catū. nec etiā in apl̄is postea p̄
dicantib3 sine xp̄i qd̄ tñ erat iu
deus scādalum. vt dicitur. i. ad
corinth. i. c. 2 sic scādalu acti
uū nō erat in xp̄o. s3 passiuū in
scādaltzaf. qz ip̄i se scandaliza
bāt ex indispōitōe sua sumtes
sibi ruinā ex dictoꝝ facti xp̄i.

qd̄ nō erat de se inductiuꝝ ad
ruinā s3 ad p̄tutē. Jo xp̄s mal
thet. xi. capitulo dixit. bñs eū
nō fuerit scandalizatus in me
id est qui videndo vel audien
do passionē meā non inde dedū
gnet ex h̄ credere diuinitatē me
am ppter ignominia passionis
¶ Aduertendū tñ vt refert tho.
q̄ aliqñ est scādalu actiuum et
passiuū i. s. pura cū ad eruditō
nē vni? ali? peccat. ¶ Aliqñ est
scādalu passiuum sine acti
uū qz aliq̄s scādaltzaf de illo
pura qz nō debet. ¶ Aliqñ vero est
scādalu actiuū sine passiuo. cū
scz aliq̄s inductit aliū i. bonū fa
cto ad peccandū 2 ille nō p̄sen
tit neq3 peccat. ¶ S3 aliq̄s pos
set arguere q̄ scādalu actiuum
nō sit petm̄. ¶ Primo qz pecca
ta nō eueniūt de necessitate euz
sic volūtaria. sed scādala veni
unt de necessitate. iuxta illud
mathet. xviii. c. neceffe ē vt veni
ant scādala. ¶ Scd̄ qz nullū
petm̄ puenit ex p̄terat affectus
fm illud Mathet. vi. non po
test arbor bona fructus malos
facere. s3 aliq̄d scādalu ē ex p̄ter
tatis affectu dixit enī de pctō
mathet. xvi. c. scādalu mibi es
vbi dicit Dicro. Error apl̄i de
p̄teratis affectu veniēs nūq̄
in centiū videt esse vñ aboli.
¶ Ad primū r̄nder tho q̄ p̄bū
illud intelligendū est q̄ necesse

est euenire scādala nō necessitas
 te absoluta, sed fm cōditionem
 hoim q̄ sibi a pctis nō cauent.
 Sicut si aliquis medic⁹ vidēs
 aliquos indebita diēta vtētes
 dicat, necesse est tales infirmari
 quod intelligendum ē sub hac
 pdictione si dierā nō mutent, et
 similiter necesse ē euenire scāda
 la si hoies quersationē malam
 nō muerēt, et propterea sequitur
 p̄ps. ve autē homi p̄ quē scāda
 lū venit. Ubi dicit Nicola⁹ de
lira q̄ ve ē p̄minatio pene eter
ne illi infligēde p̄ quē scandalū
venit actiue. i. proximi scandalū
lizaō. Ante hō xba ista dixē
rat p̄ps. qui autē scandalizaue
rit vnu de pusillis istis q̄ in me
credunt, dicit pusillis fm Nico
laū de lira. qz nlls scādalizatur
pallue nisi inquantū pusill⁹. i.
parue virtutis ē. qz hō perfecte
virtutis ex dicto vel facto malo
alterius nō ruit in pctm. et seq⁹
tur expedit ei⁹ ve suspēdat mola
azinaria in collo ei⁹ et demerga
tur in profundū maris. Scōz
Nicolaum de lira loquitur ad
modum terre palestinarum in
qua condemnati ad mortem li
gato saxo ad collum precipita
bantur in mare. Expedit ergo
id est melius esset homini mor
ri corporaliter q̄ ex malo exem
plo suo facere alium ruerē i pec

catum mortale. qz ex hoc meret
 mortē eternā q̄ gūtoz est morte
 corporali. ve mundo a scanda
 lis mūdantis hominib⁹ us qui
 non curant scandalizare p̄cios

¶ Ad secundum argumentū
 dicit thomas quod scandalū
 ponitur ibi large pro quolibet
 impedimento. volebat enī p̄
 trus christi passionem impedi
 re quodam pietatis affectu.

¶ Tertium est scandalum oc
 casionatum. quod est per acci
 dens et preter intentionem: ve
 cum quis suo dicto vel facto in
 ordinato non intendit dare al
 teri occasionem ruine. sed solū
 sue satisfacere sensualitati. et
 hoc modo scandalum nō est
 speciale peccatum. quia quod
 est per accidens non constituit
 speciem. hoc modo cum quis
 habet aliquam familiaritatem
 cum aliqua muliere suspecta. et
 sentit homines scandalizari ne
 pb alia de eis loquendo et iudi
 cando nec vult dimittere non
 curans q̄ alij scandalizētur cū
 non sit causa necessaria illi⁹ fa
 miliaritatis peccat mortaliter
 dando occasionem talis ruine.
 Ornatus enī multex vari⁹ in
 honestus et excessi⁹ tripudias
 tus et cant⁹ ex q̄b⁹ tot ac rati scā
 dalizātur quō fieri possunt abs
 q̄s graui peccato. quid ē malis

replebis ostēsis a parētibz suis
filijs in blasphemēijs maledi-
ctōibz et alijs. Nunqd nō filios
ad peccandū pēpīrāt q̄ solēt cē-
pīrēt sceleris mutatores. omī-
tamus malā vīcā rectoz et pla-
toz eccie auarictā symoniā am-
bitionē pompā vestiū exq̄sitas
epulas. et alia q̄ scandaluz sunt
toti? populi xpīanti. Quibus
dicitur malachie. ij. c. Scādali-
fastis plurimos in lege. s. ppter
exempla malevire. Et de his
Hierō. xxiij. q. ij. c. transferūt
Hī verrūt in laqueū tortuo-
sum ponētes scandalū in omī
loco. Sz vt dicit Grego. ij. q.
l. c. Notū scire debēt plati si nū-
q̄ delīnquunt. qz tot moribz dis-
gnt sunt quot exēpla p̄dīctōnis
ad certos trāsmittūt. dz ergo q̄
libet cauere ne verbo vel facto
aliquē scādalizet fm̄ illud apli
ij. ad corinthios. vi. c. Remīnī
dātes vllā offēnsionē vt nō viru
peretur mīstīstīū nrm̄. Quo
spūalia bōa q̄ nō sunt de neces-
sitate salutis alq̄n̄ omittēda sūt
propter scandalum.

Capitulum secundum

Secundū mysteriū
declarandū de scan-
dalo dicitur omīssio
nis. In q̄ q̄ritur an
bōa spūalia sint p̄p̄ scādalum
omittēda. et quidā dicūt q̄ nō
Nā Greg. sup̄ ezechielem ait

Si de fide scādalu sumit vi-
lus scandaluz nasci p̄mittitur
veritas relīnquatur. Adm̄
habetur de reglis iuris m. vi.
et xi. q. ij. capitulo Nolite timere
aug. s. eplam p̄mentari timet
vt vbi piculuz scismatis timet
a correctōe p̄ctoz cēsandā ē. sed
punctis ē quod dā spūale cū sit
act? iusticie. ergo bonuz spūale
spūale ē p̄p̄ scādalu omittēda
Sēdo arguit. qz sacra doctri-
na vīcē spūalis. sz ab ea ē cēssa
dū p̄p̄ scādalu. vñ p̄p̄ mathei
vij. c. dixit. Nolite scm̄ dare ca-
nibz. neqz margaricas spargite
int̄ porcos ne pueri dīstīpant
vos. Terto arguit. qz vīcē
tio p̄cti ē quod dā spūale bonū
qz quodlibet p̄ctm̄ affert peccā-
ti aliqd spūale detrimētū. sz vt
qz p̄ scādalo p̄ctm̄ vīcē dāt
q̄s q̄nqz peccare vīcē ipedit
puta cū peccādo vīcē ipedit
p̄ctm̄ mortale alteri? dz enī bō
ipedit dānationē p̄ctm̄ q̄ritur
pōt sine detrimēto. p̄p̄ salutē
q̄ nō tollit p̄ctm̄ vīcē. Et Rñ
det his iho. vbi. s. Quod ostē-
guendū ē de spūalibz bōis. Nā
qdā sūt de necessitate salutis q̄ p̄
termittēre nō p̄nt. sūt p̄ctō mor-
tali. manifestū ē aut q̄ nlls bōc
peccare mor̄ alteri vt alteri? pec-
catū impediat. qz fm̄ ordinē ca-
ritatē pl? dz bō suā salutē spūa-

lem diligere q̄ alteri? Et iō ea
q̄ sunt de necessitate salutis p̄ter
mitti nō debēt p̄pter scandalū
vitandū. In his autē spūalibus
bonis q̄ non sunt de necessitate
salutis videt̄ distinguendū. q̄
scandalū quod ex eis orit̄ q̄nq̄
ex malicia procedit cū scilz aliq̄
voluit impedire h̄mōi spūalia
bona scādala p̄cādo et tale
erat scandalū phariseorū quos
x̄ps p̄cepit dicēs. sinite illos ce
ci sūt et duces cecorū. ¶ Quando
q̄ scandalū p̄cedit ex infirmita
te vel ignorātia. et hoc ē pusillo
rū p̄pter quod sunt spūalia opa
vel occultrāda vel etiā interdū
differēda. ubi p̄cātin nō iminet
quousq̄ reddita rōne h̄mōi scā
dalū cesset. si autē reddita rōne
h̄mōi scādalu durat tā videtur
cēer malicia. et sic p̄pter ip̄m
nō sunt h̄mōi opa omittenda.
¶ Ad primū ergo argumentū
dicit̄ t̄ho. q̄ pene iurantū habēt
rōne iusticie. in q̄ntū p̄ eas p̄cā
cōhibētur. si autē p̄ inflicciones
penarū manifesta sunt plura et
maiora p̄cā seq̄. tūc penarū in
flicto non p̄tinebitur sub iustis
cia. et in hoc casu loquitur Au
gu. q̄n. s. ex cōdicatōe aliorū imi
net periculū scismatis. tūc enī
ex cōdicatōe inferre non p̄tinet
ad veritatez iusticie. ¶ Ad s̄m
dicit̄ t̄ho. quod circa doctrinaz
duo sunt p̄sīdēda. s. v̄itas q̄

docetur et ipse acc̄ docēdi quo
rū primū est de necessitate salu
tis. vt scz quis p̄riū v̄itatis nō
doceat. s. v̄itatem secundū con
gruentiā t̄ps et p̄sonaz propo
nat ille cui incūbit docēdi offi
ciū. Et iō p̄pter nullā scādā
lū quod seq̄ videat̄ debet hō p̄
termittā veritate falsitate docē
re. sed ip̄e acc̄ docēdi inter spū
ales elemosinas p̄putat. Et iō
eadē rō est de doctrina et de ali
is opibz m̄e. vt. s. loco et tempo
re dispēsentur. ¶ Ad tertiū p̄o
rūdet t̄ho. quod opinio quorū
dā fuit quod p̄cātin v̄itale esset
p̄mittendū p̄pter scandalum
vitandū. sed hoc implēat p̄rta
si enī facendū est tā nō ē ma
lum neq̄ peccatum. Nam pecc
catū nō pōt esse eligibile. Con
tingit t̄n aliquid p̄p̄t aliqua
circūstanciā nō esse peccatū ve
nitale quod illa circūstanciā sub
lata veniale esset. Sicut ver
bum iocofum est peccatum ve
nitale quando absq̄ aliqua vti
litate dicitur. ¶ Si autem ex
causa rationabili p̄ferat non
est iocofum neq̄ peccatū. Quā
uis aut per peccatum veniale
gratia non tollatur per quā est
homini salus in quantum tam
veniale disponit ad mortale ver
git in detrimentū salutis
¶ Quod temporalia bona et si
non semper tamen quandoq̄

Eritū mysteriū. **C.** iij
declarādū de scādalo
dimissionis. **I**n q̄ etiā
queri solet. vtz tpalia sunt p̄p̄
scandalū dīmīttēda. ¶ **E**t q̄
non videt̄ ex eo q̄ scūs **T**ho
cantuariēsis repetit̄ res eccle
sie cū scādalo regis āglie. **S.**
qdā arguit̄ **hū.** **P**rimo q̄a
in tpalibz bonis nil ē magis ne
cessariū q̄ abo sed abo ē dīmīt
tendus p̄pter scandalū fm il
lud apostoli ad romanos. xiiij
c. **N**oli abo tuo illū pdere. p̄ q̄
xps mortu⁹ ē. q̄ multo magis
oia alia tpalia sūt p̄pter scan
dalū dīmīttēda. ¶ **S**ecdo ar
guif. qz tpalia nullo modo cō
uenientioze aut seruare aut re
cupare possumus q̄ p iudiciū
sed in iudicio nō est p̄pter tem
poralia bona p̄tendendū. cuz
scādalo fm illud **Matth.** v. c
Qui vult tecū in iudicio p̄tē
derez tunicā tuā tollere dīmīt
te ei. ⁊ palliū. ¶ **T**ertio inf̄ oia
temporalia minus vident̄ dī
mīttēda que sunt in spūalibz
annexa. sed ista sunt p̄pter scā
dalū dīmīttenda. nā paul⁹ se
minans spūalia tēporalia sti
pendiā. non accepit ne offendi
qulz darez euāgēlio xpī. vt **2**
i. ad corinth. ix. c. **E**t ex simili
causa ecclesia in aliquibz locis
non exegit decimas p̄pter scā

dalū vitan.dum. **E**rgo multo
magis alia spūalia sunt ppter
scandalū dimitte.da. ¶ **R**e/
ponder tho. **vbi s.** q̄ carā bo
na tpalia distinguendū est. q̄a
aut sunt nostra. aut sūt nobis
ad conseruandū p alijs com
missa. sicut bona ecclesie com
mittunt̄ p̄latis. z bona comu
nia q̄buscūq̄ rectoribz reipu
blice. z talū p̄seruatio sicut et
depositūz iminet his q̄b sūt
cōmissa. ex necessitate. z idō nō
sunt ppter scandalū dimitte/
da sicut nec alia que sūt p̄ne
cessitate salutis. **T**palia vero
quoz nos dñi sumus dimit/
tere ea tribuendo si penes nos
ea habemus vel nō repetendo
si penes alios sunt ppter scan
dalum qñq̄s quide debemus
qñq̄s aut nō. **S**i em scandalū
ex hoc oriat̄ ppter ignorantā
vel infirmitatē alioz quod est
scandalū pusilloz tunc vel co
taliter dimittenda sūt tpalia.
vel aliter scandalū se vāduz
s. p aliquā monitionē. **A**liq̄
pō scandalū nasci. ex malicia
quod est scandalum phariseo
rū. z ppter eos qui sic scanda
lizant̄ non sūt tpalia dimitten
da. qz h̄ noceret bono cōi. vāz
retinēdo alieno in petō rema
nerent. **vñe grego.** dicit̄ i moza

lib. Quidā cū tpalia nob̄ ra
pūit solūmodo sūt tolerandi
Quidā pō seruata equitate p
hibēdi nō solū curaj ne nostra
fabrābāt. sed nerariētes nō
sua seiplos pdant ¶ Ad p̄mū
gargumentū rñdet tho. qđ n̄
est de incētiōe apostoli mone
re qđ tibi ppter scandalū tota
liter dimittat. qđ sumere tibi
est de necessitate vite. sed bene
talīs abus esset ppter scanda
lū dimittendus s̄m illud. i. ad
corinth. Non ināducabo car
nes in eternū ne fratrē meum
scandalizē. ¶ Ad scđm pō ar
gumentū dicendū s̄m aug. de
simonē p̄m in mōte. qđ illud p
bū dñi intelligendū ē s̄m p̄pa
rationē at vt. s. bō sit par? p̄p
pari iniuriā vel fraudē qđ in
dicium subire si hoc expediat
quandocumq̄ nō expedit vt
ē dictū ¶ Ad tertiu dicit tho.
qđ apostolus seminās spūalia
corinthis pie abstīnit a reci
piendo seu petendo tpalia ab
eis ne. s. illi scandalizarent. qđ
scandalū illoz gētiliū pcedebat
et ignorātia qđ nō p̄suerant
h̄ facere. s. dare. Et iō ad tps
abstīnendū erat vt p̄p̄s iſtrue
rent et sciret h̄ eē debitū. illi g
qđ scītes fore debitū dare tpa
lia his qđ spūalia femināt et de
negat. vel si petūt et scandalizāt
nō sūt imunes a culpa. nec iō

tpalia necessaria nō petēda qđ
tales scandalizarent. iō scribit
¶ vi. q. i. c. ap̄licis Ap̄licis vir
et euāgelizatozibz xp̄i i necessa
rijs vltimō nolle tribuere seipm
pdēnare ē. Sed cū ac tāta di
cta sūt de scādala occurrunt
adhuc incidēt dubitatio de
p̄bis xp̄i vicēris math. x. viij. c
si man? tua vel pes tu? scādali
zat te abscede cū et p̄ice abs te
Bonū ē tibi ad viā īgredi de
bile vel claudū qđ duos man?
vel duos pedes hñtē mittere in
gehēnā ignis. et si oculus tuus
scandalizat te erue eū et p̄ice
abs te. Bonū tibi ē cum vno
oculo ad vitā intrare qđ duos
oculos hñtē mittere in gehēnā īs
nis. vtz sic mēbz aliqd ampu
tandū p vitatiōe peti. et rñdet
¶ Nico. de lira sup̄ isto passū qđ
nō l3. mēbra em̄ corpis sunt a
deo data. et ideo nō est in po
testate alicuius persone absci
dere sibi mēbz sicut nec se
occidere. sed semp hoc est illi
cūm singulari p̄sone nisi i ca
su qñ vnum mēbz ppter suū
corruptionē est in piculū totū
corpis. qđ vnicuiqz cōmittit
cura sanitatis sui corpis. ideo
tūc licitū ē p se vel p aliu vñl
mēbz abscedere ne p̄eat totū
corp? s3 p̄p̄t petm̄ euicādū n̄ ē
licitū. tñ qđ p h̄ nō excludit cō
cupiscentiā interior in q̄ viget

pectm̄. tum qz p aliā viam po-
test obuiare pctō p rōnem z li-
bez arbitriū cōhibendo mem-
bra a peccatorz exercitio. z sic
pba xpi mystice sunt intelligē-
da vt dicat manus abscidi in
quantū phibet ab illicito actu.
quia manus abscisa nō potest
aliquid agere. **Dicit itaqz xps**
Si man⁹ tua. i. aliqd op⁹ scā
dalizat te. i. iducit te ad pctm̄
abscide. i. nō facias tale opus.
Et si pes tuus scandalizet te:
accedis ad talē locū in quo in-
duceris ad peccatū. nō vadat
ibi z pedē abscidisti. z si ocul⁹
tuus. i. aspectus alicui⁹ rei vel
mulieris vel cuiuscūqz specta-
culi dat tibi occasiōē peccan-
di. fuge talē aspectū z oculum
sic eruisti. Prohibet itaqz dñs
iesus in p̄bis illis occasiones
maloz. Fugiamus ergo illas
z curemus vitare scandala vt
sic gratia dei descendat in cor
da nostra. quaz nobis largiat
ipse p̄ssimus pater. qui cuz fi-
lio z spūscō viuūt z regnat per
infinita secula seculoz amen.
¶ Feria q̄nta quarte hebdo-
made. De tribz effectibz ire. s.
murmuratiōe. clamore z rixa.

¶ Sermo. xxvi.

Scrus autē
simōis tenebat ma-
gnis febribz. Scri-
bunt hec pba **Luce**

ij. c. ¶ Ex fōre irati animi m̄
ti deriuant alioz riuoli pecca-
toz. Et lza grego. xxi. mora-
assignentur plures effectus ire
qui z filij illius dicūt. Nos tñ
alijs p̄missis in p̄senti simo-
ne de tribz dūtarat dicemus.
¶ Hi sūt febres ille ardentissime
quibz estuat mens iracūdotū
de his ergo locuturi eas i tres
p̄tes p̄ncipales diuidemus.

¶ Prima ē murmuratio.

¶ Secunda clamor.

¶ Tercio rixa.

¶ De murmuratiōe que fit cō-
tra sociū z supiores z deum. z
de grauitate huius peccati z
punitiōe. Cap. p̄mu.

Duma ps p̄ncipalis ē
d̄ p̄mo eff. cru seu filia
ire. s. murmuratiōe. d̄
quo dicit robert⁹ olcoc q̄ est q̄
rela cū ipatiētia. z de hac con-
sideremus tria. s.

¶ Primo distinctionē

¶ Scōo grauatiōem.

¶ Tercio phibitiōem.

¶ Primo considerem⁹ mur-

murationis distinctionē. p̄o

nāqz triplex murmuratio dī-

stingui. ¶ Prima est contra so-

ciū. ¶ Scōa contra supiorem.

¶ Tercia ē deū. ¶ Prima est ē

socium. sic martha murmurā-

bat de magdalena cū dicebat

xpo **Luce. x. c. Dñe non est p̄-**

bi cure q̄ soroz mea reliq̄t me

solam ministrare. sic etiā murmurauit de illa et de xpo pharisaeus Luce. vii. c. dicens. Si hic esset propheta sciret que et quā lis esset mulier que tangit eum. Judas insuper murmurauit de illa propter effusionē vnguenti sup caput recubentis Iesu. vt dicit Barth. xvi. ca. Et vt inquit Rico. de lira super. x. ca. Luc. in his murmuracionibus tripliciter maria erat condemnata et accusata. Prō a phariseo de psumptione seu temeritate quia xpm tangebatur. Secundo a iuda de prodigalitate eius quia psumit vnguentū effundere sup caput Iesu. Tertio a sororia tacuit et xps pro ea respondit. Ostenditque phariseo quod factus marie non erat psumptionis. scilicet deuotionis. et iude et alijs discipulis quod illa effusio vnguenti non erat prodigalitate sed pietatis. et sorori marthe quod sessio horibus applicans. Ubi aug⁹ in homelia inquit. Sanctū euāgelium cum legeret audiuimus a femina religiosa susceptū ceterum hospitio ea que martha vocabatur. et cū eēt ipsa occupata in cura ministrandi. Soror eius maria sedebat ad pedes dñi et audiebat verbū illi⁹. laborabat illa. vacabat ista. illa

erogabat hec implebat. verūm martha laborans multū in illa occupatione et negotio ministrandi interpellabar dñm et de sorore sua conquesta ē quod eā laboratē non adiuuaret. Dñs autē pro maria rñdit marthe. et ipse ei⁹ factus ē aduocatus quod iudex fuerat interpellatus. hec ille. ¶ Murmurauit maria contra moysen qui erat vir mitissim⁹ vt habet Numeri. xii. c. et ira tus deus percussit illā lepra. In ecclesia etiā pmutua vt scribit actuū. vi. c. exortus ē murmur grecor. scilicet puerorū ad fidē contra hebreos eo quod despicerent in ministerio quotidiano vidue eorū. Dicit hoc loco Nicolaus de lira quod oēs erant iudei scilicet alii qui erant nati in iudea et illi dicunt hic hebrei. et alij nati in greciā ex iudeis ibidē p antiochū dispersis. et illi dicunt hic greci. et similiter illi quod de gentilitate pueri erant ad iudaismū. et dicebant vidue ille grauari. Vel quod non ita requirebatur vt hebrei quod sibi reputabant ad pemptum. vel quod nimis grauabant in opibus manū. vel quod non ita eis prouidebatur de necessarijs sicut alijs viduis hebreorū. scilicet apostolis ordinantibus septē diacones quod super hoc gererēt curā sedat⁹ est murmur. Istud vitium grauit

turbat congregationē religio
sorum. idē grauitē puniendū. vñ
dicitur. xc. c. alienus. Alien⁹ sic
a fratrū vnitatē qui murmura
uerit. Et opus eius abijciat:
qui murmurans extiterit ne pe
nas murmurantiū incurrat. d
quib⁹ ait apłs. Neq⁹ murmu
raueritis sicut qdam eorū mur
murauerūt et pierunt ab exter
minatore. dicit ibi glo. sup ver
bo opus eius abijciat. Opus
clerici p̄cipue dicit oꝛo. et op⁹ lai
ci est oblatio. Et sic videt⁹ di
cere qd clericus ppter murmu
rationē debet separari ab alijs q
si excoicatus. et laici oꝛo nō dicit
recipi. ¶ Secunda murmura
tio est contra supiorē. Cōque
runt vñ in plurib⁹ murmurā
tes seruī de suis dñis subditi.
de p̄lati ac qbuscūq⁹ supiori
bus. ideo Hiero. ad matre⁹ et
filiā in gallijs cōmorantes ait
querulū est seruorū gen⁹ et q̄tū
cūq⁹ eis dederis temp⁹ min⁹
est: doloremq⁹ suū solis quod
p̄nt obrecreationib⁹ p̄solātur.
Sic murmurauit popul⁹ ille
iudaicus p̄tra moysen ducem
suū in deserto siti conqueren
do de defectu cibi. vñ habetur
Exodi. xvi. c. Et in raph dñm
conquerendo de defectu aque
Exo. xv. c. ¶ Sed aduertāt in
feriores cū murmurāt de suis
maiorib⁹ existimātes illos igi

norare murmuratiōes et male
dicta eorū. qz sapiēs ecclesiasti
c. c. ait In cogitatiōe tua regi
ne dētrahas. et i secreto cubici
li tui ne maledixeris dñi qz
angel celi portabit voer tuā.
Tercia murmuratio est p̄ deū
Et de hac inq̄t David in ps.
cy. p̄tra populū illū antiquū
Murmurauerūt in taberna
culis suis. et nō exaudierūt vo
cem dñi. De murmuratiōib⁹
p̄o illoz habet Numeri. xij. c.
et in plerisq⁹ alijs. ¶ Secūdo
cōsideremus murmuratiōis
grauationem. Quis enī graue
sit et malum murmurare de
socio et de superiorib⁹ qbus
cūq⁹ grauius: enī est murmu
rare de deo. Sed aduertēdū
qz triplex ē murmuratio d̄ deo.
¶ Prima p̄ p̄sumptionem.
¶ Secunda p̄ admirationem.
¶ Tercia per turbationem
¶ Prima murmuratio d̄ deo
est p̄ p̄sumptionē. et de hac ha
bet Matth. xx. c. in parabola vi
nee. vbi narrat qd illi qd venerūt
hora p̄ma ad laborādū in vi
nea cū nō acceperūt p̄curā
tozē nisi vnū denariū sicut qd
venerūt vñdecima hora mur
murabant aduersū patrefami
lias dicētes Hi nouissimi vñ
fecerūt et pares illos nob⁹
et est. Ubi dicit B. n. homi

Quod venientes prima hora. signi-
 ficant patres primos veteris te-
 stamenti. et venientes undecima
 sanctorum noui testamenti qui re-
 cepit denarium. id est. premium sicut
 sancti antiqui testamenti et pri-
 us. qui immediate cum moriuntur. il-
 li autem diu in limbo steterunt. et
 illa murmuratio non est proprie ali-
 qua querela sed deum cum detulsi-
 mus. **S**ed per presumptionem
 dei. id est. dato per impossibile quod con-
 queri vellent tunc declaratur ap-
 te quod non sit eis iniuria vel di-
 minutio debite mercedis. sed
 tunc de iura super hoc passu. refert
 quod gentes pueri ad fidem sunt
 venientes undecima hora qui re-
 ceperunt tantam gratiam que est quod
 dam principium glorie. quantum et
 iudei in principio pueri ut apo-
 stoli cum alijs discipulis vel etiam
 sancti veteris testamenti.
Non enim est aliud gloria quam gra-
 tia consummata. ideo apostolus
 ad Ro. vi. ca. ait. **G**ratia dei
 vita eterna. scilicet. videtes ergo
 iudei quod gentes pueri ad fidei
 recipiebant gratiam spiritus sancti in
 signo visibili. scilicet. in specie ignis
 sicut apostoli. unde actuum. x. c. dicitur. quod
 loquente Petro. scilicet. cornelio ce-
 turio et familie sue cecidit spi-
 ritus sanctus super eos qui audie-
 bant verbum. non intelligentes my-
 sterium quasi murmurabant re-

putantes gentiles indignos tan-
 ta gratia. unde ibi. quod obstu-
 puerunt qui venerant. et circum-
 cisione dicentes. quia et gratia spiritus
 sancti in nationes. scilicet. gentium
 effusa est. sed reuertente petro
 ad iudeos. ceperunt congruere de
 eo quod ad cornelium gentile di-
 uertisset. quibus satisfecit de-
 clarans quomodo sibi ostensum
 est per visionem. scilicet. linthei dy-
 scelo submissi pleni aialibus immundis
 et ei dictum quod mactaret de illis et
 manducaret. quia et gentes etiam
 vocande erant a deo ad gra-
 tiam suscipiendas. **N**ec potest
 quis de deo iuste conqueri quod
 re det gratiam uni magis quam al-
 teri. et quare magis vocauerit
 ad fidem gentiles quam iudeos.
 quia in eo non habetur locum
 acceptio personarum cum nul-
 li sit debitor. **S**ecunda mur-
 muratio de deo est per admi-
 rationem videntes enim san-
 cti malos sepe exaltari et bo-
 nos deprimi et conculcari ali-
 quando conqueruntur de deo
 non irascendo sed pie admirando
 de iudicijs dei. sicut Hierem. xij.
 c. dicebat. **Q**uare via impiorum
 prosperatur etc. **T**ercia mur-
 muratio de deo est per turba-
 tionem. et hec tripliciter fieri po-
 test. **P**rimo cum murmurant
 aliqui de nimia seueritate. **S**e-
 cundo de nimia benignitate.

Tertio de aeris inequalitate
Primo aliqui conqueruntur murmurantes de deo de nimia seueritate cum multum affligunt vel paupertate vel infamia vel persecutione vel infirmitate et filia. dicentes deum esse crudelem erga se vel alios tribulatos et plus aduersitatem eis dare quam possint portare. et se fore a deo derelictos et abiectos sed o quam magnam falsitatem isti loquuntur. quoniam omnis doctrina clamat deum piissimum et clementissimum qui tribulationes infert ex pietate et tribulatis qui in illum confidunt semper adest. secundum illud psalmi iuxta est dominus is qui tribulatio sunt corde. Secundo aliqui murmurant de nimia benignitate dei quia recipit magnos peccatores ad penam et tolerat male agentes sic scribit et pharisei murmurabant contra iesum dicentes. **Lu. xv. c.** Quare habet peccatores recipit et inducat cum illis. Facit nihilominus de omnia ista ut peccatores ad penam perueniant. **Et eni ait** Quidam libri de tristibus. si quotiens peccat homines sua fulmina mittat iupiter exiguo tempore nullus erit. **T**ertio aliqui murmurant de deo de aeris intemperie. ut cum est multa siccitas vel nimia ut inundatio aquarum. vel cum est intensus calor. aut frigus et huiusmodi quasi deus non bene disponat ista. sed iniuste fit hec mur

muratio. quia ut scribitur **Sap. viij. c.** Sapia dei disponit omnia suauiter. sed quia non agit secundum vellemus cum instruere quomodo debeat mundum gubernare. est ergo graue peccatum murmurare de deo etiam in quacumque aduersitate. **P**ropterea laudatur **Job** qui in tot suis aduersitatibus non peccauit laqueis eiusdem. **ij. ca.** qui in tot suis aduersitatibus non peccauit. **Deum** loquens nec stultum quid desideremus. **T**ertio punitionem murmurantis punitionem. **Propter hoc** equidem peccatum dixit deus **Num. xij. capi.** Omnes qui numerati estis in deserto a viginti annis et supra et murmurastis contra me non intrabitis in terram super quam leuaui manum meam. ut habitaret vos facere in ea preter caleph et iosue. **Et Num. xvi. capi.** scribitur quod quoniam multitudo murmurabat contra moysen et aaron vel letis eos opprimere lapidibus fugerunt ad tabernaculum et operuit eos nubes et apparuit gloria domini. **D**ixit aliqui quod non fuit illa que prebebat ducatum nubes in loco sed quedam parua nubes in qua dominus solentis erat loquens cum moysen. Alii dicunt quod fuit illa que prebebat ducatum scilicet scabam in alio super tabernaculum. et tunc discedit

operies et ambles circūquaq;
 ut null' posset adire. et egressus
 ignis deuorabit populū. Fue-
rūt autē percussī tredecim milia et
octoginta. et Numeri. xxi. habe-
tur q' qñ venerunt in salmana
q' male loquebat de deo. misit
dn̄s in populū serpentes igni-
ros qui sic dicebantur secundū
Nicolai delira et Magistru
in historia scolastica. q' min-
mi et veloces erant ad modum
scintillari. ¶ Vel quia volan-
tes per aera mittebat scintillas
ardētes vel ex eo q' per morsus
eorū calefiebat caro ac si igniret
¶ Tūc venerūt iudei ad moysen
dicentes peccauim'. q' locuti
sumus dñū. et tu ora ut tollat
nobis serpētes. Orauitq; mo-
yses ad dñū. Cui de' ait. Fac
serpentem enee et pone in p-
ticam eminentē in medio pp̄li
et quicunq; percussus fuerit a s-
pente respiciat eum et uiuet. Et
factū est ita. ¶ Dicit Rabi Sa-
lomon q' in serpente nō erat vir-
tus sanandi. Sed aspicientes
serpentē cognoscebant afflictio-
nē illam a deo sibi iuste illatā
petendo mīam et ipse deus sal-
uabit eos. Ratio autē mystica
est. quia serpens ille figurabat
xpm passum in cruce per cuius
intuitū fide et deuotione sana-
mur a morsu sathani. ¶ Qua-
re xps dixit Johānis. iij. capl.

Sicut exaltauit moyses serpē-
 tem in heremo in ligno ita exal-
 tari oportet filiū hominis. Refert
Magister i historia scolastica
¶ Illū serpentē in eū habue-
runt secū filij israel et magnifice
repositus est in iherusalē. Tan-
dē ob cultū sup̄stitiōis quē sibi
exhibebat populus cōtinuē
eū in puluērē rex Ezechias et
posuit in torrentē cedron. ut ha-
betur. iij. Reg. ix. c.

¶ Detrōpici clamore scz oran-
tium et horribiliter peccantiū
atq; irascentiū q' turbāt domū
vrorē et familiam.
¶ Capitulum secundū.

Secunda pars prin-
 cipalis ē de scō effe-
 ctu ire q' est clamor.
Hic s'm Bie. et tho-
ubi supra dñs sit in hoc q' pferit
quis ex ira voces clamorosas q'
bus miseri solent contumeliē et
contentiones. Sed sciendū q'
duplex est clamor.

¶ Primus dicitur intente affe-
ctionis.

¶ Scōs horrēde affectōis
¶ Tertius p̄fuse p̄urbatiōis
¶ Primus clamor est cū quis
magno affectu desiderat vel pe-
tit aliquid a deo s'm illud. ps̄.
Clamau in toto corde meo et
exaudi me dñe. yñ et moyses cū
sup mare rubrū euz filij israel
maneret et pharao eos p̄sequer.

oranti moysi silenter dixit do-
min⁹. **Quid** clamas ad me vt
ponitur **Exodi. xiiij. cap.** Cla-
mor ei⁹ erat intensum desiderii
um quo orabat. **Iste** clamor in-
trat in aures dei itaq; meretur
exauditionē. sicut dñs pmitte
dicens **i psal. xc.** **Clamabit** ad
me et ego exaudia eū. et **Hiere.**
xxiiij. **Clama** ad me et ego ex-
audia te dicit dñs. ¶ **Unde** de
populo israel cū propter pecca-
ta sua diuersis tribulationib;
et captiuitatib; vgeretur. dicitur
in **psal.** **Clamauerunt** ad
dñm cōtribularent. et de necessi-
tatib; eorū liberauit eos. ¶ **Sic**
cut chananea clamās post ihe-
sum fuit exaudita et sanata filia
eius **Mathei. xv. c.** **Sic** cec⁹
magis ac magis clamans. **Ie-**
su fili dauid miserere mei. fuit
illuminatus. **Lu: xviij. c.** **Pre-**
dicator etiā isto mō det clama-
re in populo. s. ex intimo affectu
et sic auditur virtuosē et fructu-
osē. **Sed** xps clamabat in tem-
plo nō solū voce s; intēso deside-
rio. si qd sitit veniat ad me et bi-
bat. **Iohā. viij. c.** et iohāni bap-
tiste dicit. **Uox** clamātis in desi-
to **Mathei. iij. c.** ¶ **Scōs** cla-
mor ē horrēde offensionis. de q
vide smonē de punitione sodo-
morū q in tractatu de il. iudicō
rū dei vbi p̄cipue designatur
quatuor pctā q̄ p̄ ceteris cla-

mane **Tertius** clamor ē cō-
fuse perturbationis. **Et** de hoc
apls ad ephessios. **iiij. caplo ait.**
Omnis clamor ira et indigna-
tio tollatur a vobis. **Solēt** ira
clamare viri tractū dī et vpores
domini contra famulos. domi-
ne cōtra ancillas miscētes cla-
morib; impropria et p̄sumeli-
as ex quib; inferioz anim⁹ fra-
gitur et indignatur. **Propterea**
Ecclesiastici. iij. c. sapiens ait.
Noli esse sicut leo in domo tua
euerēs domesticos tuos et opp-
rimens subiectos tibi. et **Sed**
neca ad lucillum ait. **Colare**
potius serui tui q̄ timeāt
¶ **De** ira et defensione sui ae-
pugnantibus in duello et de ei-
usli bello.

Capitulum tertium.

Tertia pars p̄ncip⁹
palis est de tertio ef-
fectu ire. qui est ira
De hac inquit ibo.
xxij. q. xli. articulo. ii. q. rixā im-
portat quandā dictionē vlt⁹
ad facta pueniēte dū vn⁹ alter
ledere molit. **Et** sicut p̄terito lo-
portat dictionē in p̄bis ira ri-
xa in sac⁹. **Quare** videtur rixā
quoddā priuātū bellū qd inter
priuatas psonas agit nō ex ali-
q publica auctoritate. s; magis
ex inordinata voluntate. **Sed**
aduertendum q̄ rixā potest sic

tripliciter.

Primo rōne defensionis

Secundo rōne reprobationis.

Tercio rōne malignationis:

Primo sit rōne defensionis
 nis cū. s. qd se defendit solo aīo
 iniuriā repellēdi cū debita mo/
 deratōe. **N**ā regula ē iur. natu/
 ralis 7 positul. ff. d. iusticia 7 iu/
 re l. **U**t vim vi. **U**im vi repel/
 lere licet cū moderamine incul/
 pate tutele. **E**t dicit moderam/
 inculpatē tutele illud qd equa/
 let illate violētē i qualitatem ar/
 mor. i. pcuru tps 7 i ipso actu
 violētē ne altas excedēdo vide/
 atur vindicta. 7 p psequēs pec/
 catū. **D**ecāur defensio licita est
 vniuersaliter oībo nō solū laicis
 sed etiā clericis 7 religiosis. et
 reprobatur opinio dicentiu q
 in nulla necessitate possit quan/
 tūcūq; ineuitabili etiā si alit/
 euadere non possit nisi occiden/
 do debet qd aliū occidere. imo
 potius dē pmittere se occidi ali/
 ter peccat mortaliter. cuius triuz
 manifeste dicit in clementina **S**i
 furiosus de homicidio. vey est
 tū fm tho. q nullus tenet ad h sz
 maioris pfectōis ēē si poti per/
 mitteret se infici q se defendē/
 do occidere cū nō possit alit eua/
 dere. 7 h intellige si est in bona
 dispositōe aīe sue **N**ā als fatue/
 faceret exponēdo se morti cor/
 poris 7 aīe cū sibi p morte pclu

datur via pnie. **I**te licita ē p/
 dicta defensio in omni loco etiā
 in ecclesia. 7 hoc ppter periculū
 scz qn sequeret mors hoc nō fa/
 ciēdo. **N**ec obstat q ecclesia po/
 lut pōt p sanguinis effusione
 qz magis pōderāda ē hominū
 pseruatio cū sit irrestaurabilis
 qz ecclesia q recōdiliari pōt 7 for/
 te dī pōt q ad hoc q ecclesia pol/
 luit requiritur effusio sanguis in/
 iuriosi. vt notat in. c. vno. de cō/
 se. ec. li. vi. **I**nsup licita ē pfa/
 ta defensio in quocūq; officio
 occupato. ita q etiā celebrans
 si inuadatur 7 aliter nō potest
 euadere licitū est vt se defēdat
 7 occidat. **N**ā ppter impedimen/
 tū corporale supuenies inchoa/
 tū officii dimittit inexplerum.
 vij. q. i. c. **I**llud. 7. c. **N**ihil. **S**i
 hic inuenit impedimentū cele/
 brati imo pictm mortis. **G**li/
 citū est ptermittere officii et se
 de piculo sibi occurrēt si potest
 experire. 7 si se defendendo occi/
 derit pōt etiā reassumpto officio
 celebrare dūmodo affuerint il/
 la q ponūtur in dicta clementi/
 na. **S**i furiosus. **N**ā nullū pec/
 catū in hoc fecit. nec irregulari/
 tatē incurrit. **I**dem de baptizā/
 tibus ordinantibus confirmā/
 tibus penitentias iniungenti/
 bus 7 singula sacramenta pfe/
 rētibz si inuaderētur. qz. s. lic/
 tū ē collationē illoz. sacrorum

omittere inchoatam ppter sui
tutelam. Dubiū tñ est circa sa-
cramentū baptisimi in vno ca-
su qñ videlz sacerdos inuasus
ad mortē haberet p manibus
paruulū baptizandū qui esset
in articulo mortis. ita q si sa-
cerdos diuertat a baptismo il-
lius vt se defendat iminet pue-
ro periculū mortis eternalis p
supponēdo q nō sit alius qui
baptizet eū. In hoc casu peli-
gēda ē mors corporalis sacer-
dotis mortē spūali pueri. z rō
ē. qz tūc vnū tm malū sequit z
tpale. s. mors sacerdotis. sed
si peligat vita sacerdotis seq-
rent duo mala spūalia. i. mors
eterna pueri. d. ps. xl. iij. c. fir-
missime. z neglect⁹ cure aīarū
qd est mortale sacerdoti. vt ex-
tra d. era. z quali. c. cū sit. Pre-
eligendū est aut minus malū
maiori. d. xl. xij. ca. Aerui. vbi
aut forer dubium. pabile de
morte vel de vita pueri vsqz
ad expeditionē piculi z consta-
ret de morte presbyteri nisi di-
uerteret adhuc credere peligē
dā mortē sacerdotis. z hec ma-
xime cōpetunt pprio sacerdo-
ti z parrochiano. hec sup̄dic-
ta Jo. de lignaco. ¶ Adhuc
sciendū q licitū ē vnuiqz de-
fendere se mō p̄dicto d. scun-
qz iniuste inuadētes. vnde z d.
superiore suū qñ pstat q inuis-

ste inuadit. C. de iure fisci. l. p-
hibitiū. ¶ Itē d. iudicē z pote-
statē iniuste inuadentē vt oc-
cidat licitū ē se defendere. Itē
d. abbatē z alios plaros licitū
est monacho se defendere. vt
pote si abbas monachū inua-
deret vt subito occideret. Itē
licita est p̄fata defensio nō so-
lum p se. sed etiā p filio: quia
vna psona censet pater z filius
cū sit pars substantie eius. Itē
p vxore. Nā iniuria vxoris est
irrogata marito z iniuriarum
actio sibi cōpetit. imo z p spō
sa. ¶ Scōdo pōt fieri rixa rōne
tēptationis cū. s. pugnant ali-
qui in duello. Et d. duellū qz
fit inter duos. Duellare autē
ē deū tēptare. vt d. ij. q. v. ca.
Donomachia. Fit aut h. du-
ellū aut ppter odiū exaggerati-
onē. aut ppter glorie tempora-
lis psecutionē. vt. s. ostensis vi-
ribz corporis in publico ex foz-
bello laudē consequat de foz-
titudine. aut ppter iniuriā cri-
minis purgationē. cū. s. iponi-
tur alicui furtū vel prodictio et
hui⁹ modi. z ipse duello vult
ostendere suā innocentia. S.
tale bellū est petm mortale et
valde graue i quo hō exponit
se mortē corporis z aīe. Et est
phibitū pmo in lege vīna vbi
d. Nō occides. s. nec te nec ali-
um. talis aut exponit se occisi-

oni suūpsius. **I**te est contra illud pceptum **N**on tēprabis dñm deū tuū. **E**st etiā phisicū duellū lege canonica. extra de pugnanti in duello p totū. **I**nsup prohibet lege ciuili. **A** de gla diatoribz. quare **R**ay. in suma sua dicit q mul la suetudo potest excusare duellū a peccato. et q omnes idi stinete peccant mortaliter offe rentes. si duellum et suscipien tes et iudices qui deferūt et pre stant auctoritatē et assessores i hoc et dantes piliū auxiliū et fauorē et sacerdotes qui dant his benedictiōes. **I**dē dicunt **G**offr. **H**osti. et **T**ho. xxij. q. xcy. ad idē facit. c. p. **S**ulmst. ij. q. v. **L**etno fūrit rōne ma lignationis. puta cū aliqui in iuste iuadūt aliū vel alios vel cum se defendūt cū iuste inua dunt. puta cū ministri rectorū volunt iuste cape aliquos re os et illi se defendūt ne capian tur. **S**imiliter ē rixa maligna ciuiliū qui partiales dicunt qz ciuilibz belis ciuitates floren tissime fūdus etiā sūt euerse. **Q**uid em potentia diuitias et gloriā romanoz redegit ad ni bilū nisi bella ciuilia. hoc **L**u canus. hoc **S**alustius. hoc ce teri rex romanoz scriptores re stant vtplene posui i quadra gesimali nostro de penitentia

in sermone de discordia. **S**ed pfecto vt sapiēs dicit. **A**b vna scintilla auget ignis. pncipiūz belloz ciuiliū exortū fuit in vr bedū gracchi ptra nobiles fa uere tēprabant populo. **U**n inqt aug⁹ li. iij. de ciui. dei ca. xxij. **I**ntiū ciuiliū belloz fuit seditiones gracchoz agrarijs legibz excitate. volēbant enim agros populo diuidere quos nobilitas perperā possidebat **S**ed tam vetustā iniquitatez audere conuellerē periculosissi mū imo vt res ipsa docuit pe riculosissimū fuit **E**t li. ij. de ciui. dei ca. xxi. dicit **T**h⁹ grac choz occisus fuit a quo scribi seditiones graues cepisse salu stius. **Q**uia po romani deso lationē vrbs factā asserebāt qm xpm susceperūt eiusqz cul tum in vrbe. **A**ugu. ptracto li. iij. c. xxvij. errore istū cōfutat. **A**it em sic. **C**rudelia bella ci uilia omnibz bellis hostilibus auctoribus etiā eoz fatenti bus amariora qbus illa respu blica nec afflicta sed pdira om nino iudicata est longe āte ad uentum **C**hristi exorta sunt. s. **M**arij et **S**cylle **S**ertorij et **C**atilline **L**epidi et **C**atulli **P**ompeij et **C**esaris. **S**ed quid de **R**oma contendimus cum etiā diebus nostris tātas viderimus calamitates occi/

siones depredationes exilia dā
na rerum altissimorum palatiorū
ruinas et mala innumeravit sic
dicā in tot italie ciuitatibus p
pter ciuilia bella et rixas indebi
tas. Ad quas tamen mitigan
das nō mediocriter profuerūt
predicatores doctissimorum viro
rum et precipue sancti bernar
di qui multas extinxit discordi
as et populos adduxit ad pacem
deseratur itaqz huiusmodi ignis cru
rentissimus ardor et ira deposti
ta inuigilet vnusquisqz pacifi
ce viuere qui in numero filiorū
dei esse desiderat eius gratia su
auissima recreari. Quā nobis
ille largiat qd est bñdixit p oia se
cula seculorum. Amē.

¶ Feria. vi. quarte ebdomade
De homicidio.

¶ Sermo vicesim⁹. vij. et non⁹

A mihi bibe
re. Verba sunt re
deprobris nri orige
naliter Joban. iij.
ca. et i euāgelio hodierno. Quē
admodū desiderat ceruus ad
fontes aquarū ita amorosus ie
sus desiderat saluos fieri pecca
tores. Sz pleriqz tanto tre sue
impetu precipitatur vt nō solum
aud tre reculent blandā vocem
ei⁹ ad pñiam eos dulciter inui
tāns quinimo oculis clausis
ad omne malum sese faciles red
dunt et expeditos. Et cū calos

re tractū die et suos proximos in
ebrietur putat se obsequiū p
stare deo si vitam illis auferat.
Sūt qñqz tales oues
violenter. Sūt qñqz tales oues
predicatur euāgelium xpi pñen
tes quibz bñ est vt oñdatur sint
magnitudo peccati. Si sunt
qui occidere aliquē sibi exosus
disposuerūt vel si occiderūt in
pñerito tentant vt desperet de
mīa dei. Ad his exigit chris
tū aquā vel emēdationis vel penite
tie. Propterea vt eis pñer occa
sio reuertendi ad bonā et qñqz
vita in presentī sermone de bo
mīcīdo dicere statuit. **¶** Et oī
missis illis que posita sunt in
quadagesimali de penitentia.
Adhuc de ipso tria hodiern⁹
steria pponem⁹ declarāda.
¶ Prīmū dicit crudelitatis.
¶ Scōm dñabilitatis.
¶ Tertū irregularitatis
¶ Qd̄ crudelēs sunt qd̄ se inter
ficiūt aut inocētes aut parētes.

¶ Capitulū prīmū.

Primū mysteriū de
hōicīdo declarādū
dicitur crudelitatis.
Ad magnā namqz
crudelitātē spectat cū quis abso
qz cā rōnabili et iusta interficit
aliquē. Sz maria ē crudelitas
cū qd̄ interficit seipm. vt ponit
ibo. xij. q. lxij. Et confirmat

Primo. a. v. Si nō l3. S. Non occi-
des. ¶ Pōr autē ista crudelitas
adhuc distinguitur latius q̄ con-

sistat in tribus.

¶ Primo in occisione sui.

¶ Secundo in occisione innocentis.

¶ Tercio in occisione parentis.

¶ Circa occisionē vero sui oc-

currunt quę difficultates. ¶ Pri-

ma ē an liceat aliqui occidere se

ipsum cā melioris vite seu felici-

ti citius consequende. Sicut se-

cit Theobrotus phīs. de quo

mentionē facit Aug. li. i. de ci-

uit. de i. ¶ Ad hoc rñdet tho. xxij.

q. lxxij. q. b. nō l3. qz trāsit ho-

minis de hac vita ad aliā felici-

oritē nō libero arbitrio hoīs. sed

prāte diuine gratie. ¶ Secūda

difficultas est. An liceat occide-

re seipsum cā euadendi miseri-

as pñcis vite paupratis p̄fusio-

nis infirmitatis et huiusmodi.

¶ Sicut fecit achitophel laq̄o

se suspendens. vt habet. ij. reg.

xxij. c. Similiter saul. vt notat

spectationē pulsi b̄ur latus. s3

casti? caput in uiracis percussori

b̄ p̄buerūt. ¶ ¶ Marc? antoni?

vict? ab octauiano in bello ter-

restri et nauali fm Horosium

obfessa ab octauiano alexā dria

in qua ip̄e morabatur gladio se

permittit ne veniret ad man? octa-

utani. ¶ Ad hoc dicit tho. q. n̄

licet alicui seip̄s occidere vt ena-

dat miseras alias. qz ē assume-

re malus malū ad vitandū ml-

nus malū qd ē contra rationes

¶ Nam vltimū malorū vite bu?

tus et oim̄ terribilitū ē mors. vt

dicit phīs. ij. ethicorū. ¶ Ter?

tia difficultas. An cā puniēdi

peccatum p̄missum liceat ali?

cui occidere seip̄m. Sicut fecit

tudas qui penitentia ductus p̄

pter prodictionem christi abiēs

laqueo se suspēdit. vt habetur

Matth. xxvi. ca. ¶ Dicendū

qz neqz hoc licet qz nō pōt male

factor occidi nisi p̄ iudiciū pu-

blice prātis. ¶ Quarta difficul-

tas. An liceat mulieri se occide-

re causa vitande corruptionis.

Sicut fecit quedaz coniugata

honestissima p̄ q̄ cū misisset dīo-

cleitianus imperator vt ea abū?

teret p̄pter puritūdinem dixit

marito. Qui cū rñdisz obuia-

ri non possē illa non accessit. s3

se interfecit vt habetur in histo-

ria ecclesiastica. ¶ Ad hoc res-

ponderat hoc nō est licitū qz

nō est p̄mittendū crīmen mari
mū qđ est occidere se vt euitet
mīnus crīmē alienū. Nō enī est
crīmen mulieres p̄ violentiam
violare si p̄sensus nō adsit. Sz
est min⁹ p̄ctm̄ fornicatōnis qđ
occisio sui. ¶ Quinta difficul-
tas an cā fugiende libidinis duz
sez mulier timet ne p̄sentiat i a-
liqđ p̄ctm̄. pura ne violentata
in actu p̄sentiat delectatōi pos-
sit licite occidere seipsam. ¶ Et
ad hoc dictm⁹ qđ nō licet. qz nō
sunt faciēda mala vt inde veni-
ant bona. vel vt euitetur mala
d̄sertim mīnora ⁊ mīnus certa
Incertū est enim an aliqđ in fu-
turū consentiat in p̄ctm̄. Nā po-
tens est deus eripere a quacun-
qđ supueniente tribulatiōe siue
a p̄ctō liberare. Quod autē san-
son occidit seipsum excusatur.
sicut aug⁹. ponti. i. de ciuit. dei.
Et cōfirmatur. xxij. q. v. capi.
nō licet. ¶ Nicolaus de lira simi-
li ratione videtur excusare sau-
lem allegās op̄inione hebreorū
qz sez se occidit ne in ipso illu-
deretur deus verus hebreorū
a philisteis. Sed p̄rium sentit
Aug. xxvi. q. v. c. Nec mīrum.
Et p̄muniter a doctoribz tenet
qđ saul dānatus sit ⁊ reprobat⁹
¶ De ozia insup̄ idēz refert. Ri-
co. de lira. i. qđ nō peccauit se oc-
cidēdo. tho. vero dicit p̄riū. Et
licet laudet i libris machabeos

rū illud sit propter quandā spe-
cie fortitudinis seu apparentiā
sed nō fuit in eo vera fortitudo
sed mollicies nō valens mala
penalia sustinere. ¶ Sēdo con-
sistit crudelitas homicidij i oc-
cissione innocētis. Dicit enim
Erodi. xxij. c. Innocente ⁊ li-
stū nō occides. vt enīz dicit rho.
Tū occisio peccatoris intransi-
sit licita inquantū ordinat⁹ ad
bonū cōmune. qz p̄ipm̄ corru-
pitur. Iustoz autē sit cōseruat⁹
ua boni cōmunis ⁊ promouia
qz ipsi sunt principalior p̄s
titutudinis qua ceteri sustinent
ideo nō licet occidere eos nisi
de speciali mādato dei. Nā cū
deus habeat dominij mōis
⁊ vite. Eius enim ordinatiōe
multi moriuntur iusti ⁊ peccā-
tores. Ideo qđ mādato dei occi-
deret innocētē non peccaret
Sicut abraham volebat facere.
vt scribit Gen. xxij. c. 8 quo-
sta ait Aug⁹. li. i. de ci. dei. c. xi.
Abraham non solum non est
culpatus crudelitatis crīmine
verumetiam laudatus est no-
mīne p̄teritis qđ voluit filiū ne-
quāqđ scelerate. sed obediēter
occidere. Ad idēz. xxij. q. v.
c. Lex eterna. Quod autem in-
nocens ⁊ iustus per mores per-
tingat ad regnum celeste bul-
vite miseras euadens per ac-
dens est operi occisionis. Ex bo

nitare enim dei hoc ei euenit et
 fuit bona dispositiōe nō ex actu
 homicidie p se. **T**ertio cōsistit
 crudelitas homicidij in occasio
 ne parentum. **E**t scdm **H**osti.
 parricida in iudicio conuictus
 vel pessus punitur non pēa de
 capitatōis sic alijs sz virgis san
 guineis verberatus in eculeo i
 sacco corij cocti immisus cū
 cane gallo gallinatio id ē capo
 ne sz simia sz vipera in profun
 dū maris lactatur vel in fluit
 um proximū iuxta sitū regiōis
 vt omnium elementoz vsu carere
 incipiat. vel si mare nō fuerit p
 rimū aut fluitius tradatur be
 stis. **E**c. ti. l. i.

Quod grauiter peccant interfi
 cientes reos auctoritate propria
 sz viri interficētes vxores sz mu
 lieres procurātes aborsum.

Capitulum secundum

Secundū mysteriū
 de homicidio decla
 randū dicit dānabi
 litas. Dānantur in
 occisione hominū tria genera.

Primi sunt occidētes reos p
 pria auctoritate quod fieri non
 potest absq; peccato mortali

Ratio fm **T**ho. qz occidere
 malefactorē licitū est in qstū or
 dīnatur ad salutē totius cōmu
 nitatis. Ideo ad illum solum
 pertinet cui committitur cura
 cōtatis cōseruande. Sicut ad

medicū ptnet psecidere mem
 brū putridū qñ ei pmissa fuerit
 cura toti corporis sz nō ad aliū
 medicū. **C**ura aut boni cōmu
 nis cōmissa est pncipibz sz alijs
 habentibus publicā auctorita
 tē. sz ideo eis solis licet occidere
 malefactores sz nō alijs. **Q**uā
 nts enim facere aliquid ad cō
 mune vtilitatez qd nulli nocet
 sit licitum cuiuslibet puate per
 sone non tamen illud quod ali
 cui nocet licet facere sz si vtile
 alijs nisi fm iudiciū habēt pu
 blicā potestate vñ **Aug.** xxiij
 q. fi. c. vl. at. **Q**ui sine aliq pu
 blica administratione malefi
 cium furē. sacrilegū. adulter. p
 iur sz quēlibet criminofum in
 terfecerit aut mēbris debilita
 uerit. velut homicida iudicabit
 tur. **S**ed nūq; licet occide
 re eū q; rebellis ē ciuitati sue et
 noxius rebus extra terminos
 iurisdictionis illius ciuitatis si
 ipsa ciuitas edictum publicū
 fecisset. q; si quis euz vbicunq;
 occidat pmiuz recipiat pecunie
 vel alterius rei. **E**t videtur q;
 sic. qz hoc nō agit propria aucto
 ritate sz publica. ex quo ciuitas
 dedit tale licentiā. **S**ed pmiū
 tenet cōmuniter. **N**ā ciuitas nō
 habet iurisdictionē vel aliquam
 prātem extra suū territorij. **E**t
 ad iniuriā sibi reputaret ei vna
 uitas si altera veller punire sub

dicū suū seu in sua ciuitate ext
stentē. h̄ ē em̄ mittere falces in
messē alienā qđ phibet. ix. q. iij.
c. scriptū. vñ si occidēs ex tali
licētia capet i ciuitate illa alie
na vbi illū occidit ipse hōici
da iuste pūret. In iusta ē ḡ tal
lex et mortali peccat eā statuēs
qz allicie hoies ad peccādū
vbi autē qđ noxi? ē multū coita
ti et dign? morte p̄ potētiā et
seqlā suā nō posset capi vel or
dinario iure p̄dēnari. Si dñs
p̄ncipalis vel iudex hēret abso
lutā p̄tāte quōcūqz puniēdi si
p̄termisso ordie iudiciario oc
cidi faceret non videt peccare
nec hōicida cēseri ex qđ ille me
ret mortē et puniri nō pōt alit.
Sz nunqd furē licet occidere
Rūdet qđ si fur nocturnus dis
cerni nō poterat qđ ad furādū
et nō ad occidēdū venissz nec
alias potat dep̄hendi potuit
occidi. alias nō. extra de fur. c.
si p̄diciēs. ff. de fur. l. furē. Fu
rem p̄o diurnū nō licet occide
re nisi se telo tūc desēdat quia
tūc pl? ē qđ fur. Latrone etiaz
insidiante in itineribz s̄m leges
cuiuslibet l? occidere. vñ glo. i. c.
int̄ alia. extra de imu. ecclē. s̄o
cit. Publicos latrones l? vñ
cuiqz ipune occidere sine p̄tō
xxij. q. v. c. cū hō. Et capti in
furcis suspēdunt. ff. de penis
l. capitaliuz. s̄. famosi. qđ pōt

etiam aliqđ occidere noctur/
nū depopulatozē agroū. L.
eo. l. i. z. ij. Nullū ḡ l? occidere
p̄pā auctoritate. nec infideles
iudeū paganū vel hereticū.
¶ Sed i qđ dānant de homici
dio sunt mariti ihericiēs vñ
ores p̄prias in adulterio dep
hensas. qđ nullo mō licet ex
tra iudiciū s̄m Ricar. l. bo. z.
alios in. iij. dis. xxvij. et p̄m
est mortale. et quis lex cuius
h̄ p̄mittat. ff. de adul. l. qđ ait
lex. Tñ lex h̄ facit nō vñ licet
p̄cedens. sed qz nō infigit pe
nam p̄pter maximū inctame
tū mariti vel patris. Illa tam
lex hodie correctā ē p̄ auctēti
ca nouo iure. vbi dī qđ adulte
ra dīz intrudi in monasterium
et sic non ē rea mortis. Sed i
hoc standum ē legi ecclēsiē s̄m
quā interfectoribz coniūgū s̄m
per coniūgū denegat. xxij. q. ij.
c. interfectores. Sed quis nul
lo mō liceat vxorem occidere
auctoritate p̄pā. Tñ q̄rit vñ
laic? iueniēs clericū cū vxore
matre sorore vel filia p̄pā tūc
p̄pter agentē si p̄uiciat illū in
dat in canonē. Ad qđ rñdet. c.
si p̄o. extra de sen. exco. qđ talis
nō ē cōpellēdus ad sedē apli
cam accedē. et glo. ibi dicit.
Huic em̄ parit canō qz tā ut
stū dolore cōpescere nō posset
L. ad le. iul. de adul. l. gracesy

Si qd tñ iuenit clericū turpis
agentē nō ita p̄ima sp̄sanguis
nitatis linea. i. c. dicit. in canonē
qz nihil tñc iteret ei⁹. imo cul
pa ē imiscere se rei ad cū nō p
tinenti. ff. d. regu. iur. l. culpa.

¶ Tercū qd dānant de homici
dio sūt mulieres aduise z for/
nicarie qd timētes scandalū si/
lios occidūt in vtero diuersis
mediis. Sed he non excu/
sant a mortali gūssimo. nō tñ
reputat homicidiū cū in vte/
ro enisi fuerit puerperū aiatū
aia rōnali. xxij. q. ii. c. **¶** Qd rō

¶ Dr aut formari mascul⁹ spa/
cio diez quadragita z seia spa
cio. lxx. **¶** Nota qd nō l3 matrē
ex infirmitate nō valentē eua
dere morte. citius ad mortem
accelerare vt ples in vtero nō
moriat. Nec plē nondū natus
occidere vt mater saluet. z oēs
q cooquant adh⁹ mōi opa p̄su/
lēdo vel auxiliādo. vt medici
gromatarij z aliq sunt hōicide
ij. q. i. c. notū. **¶** Sed h loco i

cidit vnu dubiū. Vtz. s. muli
eri liceat occidere volētē se op
pmerenō valenti alit euadere
man⁹ ei⁹. **¶** Rñder Ray. i. sū
ma. qd duplex ē circa h op̄inio
z neutra p̄fer alteri. Tñ videt
dicendū qd nō l3 intēdere aliq
mō occisione volētis oppme
re. sic nec etiā inuadēt ad mor
tē p sui defēsiōe. S; si defen

dendo ne violet ptingat illum
occidi sibi iputet. **¶** Et si dicat
qd occidendo ē causa mortis il
lius corporis z aie. cū in actu
volūtatis peccandi moriatur
¶ Rñdeo qd ipse ē cā sibi qd alteri
iniuriat. Illa aut vt iure suo
naturali quo l3 vni vi repelle
re. z magis tenet saluti sue pui
dere qd alteri. nā exponit se p̄
culo p̄sentiedi actui peccati p
mittēdo se. oppmī ppter diffi
cultatē renitentie voluntatis
vñ nō facit qd pōt ad euaden
dū. **¶** Sed si se tueat qd tñ potest
saluo eo vñ mors oppmēti po
test sequi renitēdo mēte pecca
to ipsa nō peccaret. Sicut z si
qd iuasus ne se defendēdo cō
tingat occidere pmitteret se oc
cidi nō peccaret l3 maioris p
tut⁹ esset. Si aut mulier possz
aliter euadere vt clamādo fu
giendo z h⁹ mōi non excusaret
a mortali occidendo.

¶ De irregularitate qz p̄trahit
ppter homicidiū z duodecim
documentis circa h⁹ modi irre
gularitatē. **¶** Cap. iij.

¶ Tercū mīsteriū declarā
dū d homicidio dr ir
regularitatis. est aut ir
regularitas fm Spe. nota seu
impedimentū canonicū qd qd p
hibet ad ecclesiasticos ordies p
moueriz in eisdem ministrare
¶ Nec aut p̄trahit ppter homici

cidium vel mutilatione membrorum. Pro cuius declaratione plenius notanda sunt alia documenta. **¶** Primum documentum quod si homicidium fiat solum mente nunquam inducat irregularitates quia lex promotionis factum requirit. xv. q. i. ca. si. Immo et si quis vibret gladium animo occidendi et tamen non sequitur effectus mortis vel mutilationis non incurrit irregularitatem etiam si vulneraret. et certum sit quod non est mors secura vel amissio membri neque directe vel indirecte. **¶** Ad propterea dico: quod si vulnus intulisset non de se mortale. et vulneraret vel propter impuram medicum. vel propter defectum custodie. scilicet quod non caueret sibi a noxiis mortuorum est vulnereans non est irregularis secundum Petrum de anchora. sed vide melius extra de hominibus. c. petrus. **¶** Secundum documentum quod illi qui interficiunt vindicte sanguinis seu in re et non possunt committere filium vel auctoritatem: non sunt irregulares secundum Innocentium. et Guillelmum. etiam si appeterent illius mortem. **¶** Tertium documentum quod qui vidit aliquem occidi et delectatur. et posset etiam sine sui periculo liberare si vellet. quibus pessime faciat. non tamen est irregularis. sicut nec medicus qui dimittit infirmum mori nolens mederi. et omnes qui dimittit pauperem

rem fame mori. xv. q. i. ca. si quis iratus. **¶** Quartum documentum quod si quis mandat occidi aliquem vel mutilari et sequitur effectus. est irregularis. Si tamen reuocasset mandatum et expisset sine ulla fictione prohibuit et antequam sequeretur effectus non est irregularis secundum Innocentium. extra de hominibus. c. sicut tuus. **¶** Quintum documentum quod si quis mandaret aliquem verberari inhibens et posset ne occidatur aut mutilaretur et verberator nihilominus occidit vel mutilat. est irregularis mandator sicut executor. quod mandando in culpa fuit. **¶** Extra de hominibus. ca. is qui. li. vi. **¶** Sextum documentum quod reus vel alius platus qui habet iurisdictionem temporalem debet ostendere iudicem secularem qui audiat causas precipue sanguinis. Et illi potest et debet preceptum faciat unicuique iusticiam. Si autem talis iudex interroget eum in spirituali quid agendum in tali causa. si meretur penam sanguinis potest respondere consule pios. Et caveat ne propter suam responsionem directam vel indirectam se intelligat quod debeat cum sanguine puniri secundum Raynbro. Si ex hac responsione reus occideretur vel mutilaretur. esset ille irregularis. **¶** Potest etiam specialiter delegare alicui specialiter

super aliquo maleficio et huiusmodi in iurisdictione sua commisso. ut inquisitione veritate iusticiam exequatur. Et si cui committitur sic exequatur et occidat. non propter ea ille placatus est irregularis. extra ne clerici vel monachi. c. eps. ¶ Septimum documentum quod non solum iudex in causa sanguinis ubi sequitur effectus est irregularis. sed etiam assessor testis. notarius scribens vel prestantes finiam vel scribens attestaciones. vel legens cum publicas litteras pro vindicta sanguinis omnes huiusmodi irregulares sunt. quod cooperantur in mandato sine finiam Ray. di. l. si quis. extra ne clericus vel monachus. c. finiam. Sed sicut huiusmodi finiam esset effectus finiam Guillel. ¶ Quis sint irregulares eps potest super hoc dispensare Princeps autem qui legem perdidit cuius legis auctoritate homines sunt traditi morti. non efficitur propter hoc irregularis. quod inter totam personam non adiuvant. ut notat archiepiscopus. c. xxiij. q. v. c. officia ¶ Cratum documentum. scilicet placatum clericis ad defensionem reus suam ponit querelam contra malefactoribus suis siue quod eos damnificauerit penes iudicem seculari et emendat sibi perant fieri et puideri ne talia presumant contra eos si huiusmodi querelis iudex inferat mortem exigente iusticia non sunt irregulares dicti clerici si prestanti sunt expressse quod pena sanguis non intenditur. extra de hominibus. c. ¶ Prelatis. li. vi. ¶ Nonum documentum quod si quis interrogaret de aliquo an liceat occidere malefactorum. si respondet quod libet propter deum ipse probabiliter respondens quod interrogans velit facere finiam consilium eius irregularis est. Secus autem de responsione generali cognitionis vel opinionis ex qua non credit aliquem indicandum vel occidendum finiam Ray. ¶ Decimum documentum quod si quis suaderet alicui in dubitanter exponat se morti pro christo et ecclesia et ille mortis tali consilio non est irregularis finiam Inno. et Hosti. ¶ Undecimum documentum quod si quis committit homicidium veneno siue gladio siue quocumque spontanea voluntate est irregularis. et non potest promoueri et promotus debet in perpetuum deponi Extra de hominibus. c. sicut dignum. et cum tali nunquam dispensat in ordine vel officio. di. l. c. ¶ Viros. etiam si sit occultus ministrare in ordine suo non potest de tempore ordinationum. c. si. Poterit tamen dispensari cum tali in beneficio nec excusatur seu euitat irregularitatem si hoc facit ex precepto iudicis quod quis non peccet obediendo

si iusta sententia est. xxij. q. v.
Cum miles **¶** Duo decimū
documentū q̄ qui associāt ho
micidam vel si oportet defen
dant q̄uis nil aliud faciāt sūt
irregulares si sequitur mors vel
mutilatio. **E**tiam si dissuase
runt p̄us ille homicide vel nō
faceret. ⁊ tamen volentē om
nino facere associarunt. **S**imi
liter omnes qui de familia re
ctoris associant malefactores;
cū ducitur ad mortē. siue eq
stres siue pedestres: cūcti sunt
irregulares. **Q**ui etiā trahunt
ad chordā vel aliā torturā reū
vt confiteat maleficiū. ⁊ ille fa
tes ⁊ occiditur est irregularis.
Qui etiā acuit vel portat ma
teriam cū quis est decapitan
dus vel mutuat vel portat sca
las vel funes p̄ aliquo suspen
dendo: est irregularis. **¶** Sed
pone casum q̄ clericus animo
irato vadit ad occidendū ali
quem ⁊ reperies ip̄m mortuū
ab alijs vt satisficiat aio suo
amputat cadaueri caput. vtz
talis sit irregularis. **E**t cōmu
niter dicunt doc. q̄ non. qz hō
mortuus nō est homo fm̄ ar
chi. **¶** Nota tamen q̄ hec irre
gularitas homicidij quōcūqz
⁊ quotienscūqz sit peracta an
baptismū p̄ baptismū deletur
di. li. c. si post baptismum fm̄
Boff **Sed. ⁊** **Bul.** post bap

tismū dispensatur per solū
papā quod etiam nō facile fa
cit. **G**rauisimū itaqz peccatū
est homicidiū quod ex oi par
te inuenit puniri cur sit ⁊ mag
nū hoīs bonū desiderabilis
cereris alijs bonis t̄paliū q̄
est ipsa vita. **H**inc **Licero** li. i
de offici. ait. **P**incipio generi
arantū oi ē a natā t̄butū vt se
vitā corpusqz suū tueat vcl
net ea que nocitura videantur
oia q̄ sint ad viuendū necessa
ria inq̄rat ⁊ paret vt p̄stium ⁊
latibula ⁊ alia eiusmodi itaqz
ris. hec ille. **A**bstinendū itaqz
ab illo crudeli peccato. **E**t sic
bibamus aquam gratie **I**esu
xpi qui est b̄ndictus in eternū
⁊ in secula seculorū amen
¶ **Sabbato** quare ebdoma
de **De** luxuria fornicatorū siue
de fornicatione simplici.

Sermo. xxvij.

Hducunt ei
mulierem in adulte
rio dephensam. scri
bunt hec **psa** **Joan**
nis. vij. c. ⁊ in euangelio ho
dierno. **N**escio an temerariū
censeri debeat si dixerō talē esse
hoc tpe hominū conditionem
vel paulominus inferiorem
fuit dum inuendū in diebus
Noe diluuiū super terram. cū
vix reperiatur vnus e mille q̄
non turpitudini ⁊ inquinamē

to luxurie succumbat. **H**ec siq-
dem pestis turculētissima om-
nes cuiuscunq; status fere cō-
ramiauit, z vbiq; peccata car-
nis miseros mortales inficiūt.
Quāobrem apōme puto fore
necessarium, vt contra luxuriā
in sequentibus disputemus, z
lz materia sit de se turpis z in-
grata, tamen ea honestate ver-
borū negociūz hoc psequimur
qua nullus nisi volens erube-
scat. **N**ec omittenda est obiur-
gatio tam fetidi vicij ex eo qđ
pauci quidam sineratiōe scan-
dalizantur, cum poti⁹ omnes
qui semūdos puros z nitidos
castitate putant letari debeāt.
cū audiunt viruperationem
hominū carnalium z luxurie
debitōz. **E**t quoniam de luxu-
ria in generali z de adulterio
scripsimus in quadagesima/
li de penitentia. **H**odie de lu-
xuria fornicatorum duntaxat
dicemus de qua tria mysteria
ponimus declaranda.
Primū sz acceptionis.
Secū obiectionis.
Tertium pbationis.
Quod fornicatio aliquādo
dicitur idolatria. Aliquando
omne peccatum mortale, ali-
quando imundicia luxurie et
stricte concubitus soluti cum
soluta.

Capitūlū primum

Primū mysteriū decla-
randum de fornicatio-
ne dicitur acceptionis.
Accipitur namq; fornicatio in
scriptura multipliciter. **P**ri-
mo dicitur fornicatio idola-
tria vel infidelitas ex eo qđ aīa
recedat per intellectum a deo
adherēs falsitati z errori, z de
hac sepe reprehenditur popu-
lus antiquus iudeorum, quia
sepius idolatrabat. **U**nde vi-
etur **O**see. iij. cap. Fornicati
sunt a deo suo. **E**t pmi para-
lip. v. c. Fornicati sūt post de-
os populorū z iudicum. viij. c.
Fornicati sūt cum **B**aalim
quod erat idolum gentilium.
Et Sap. xij. c. Initium for-
nicationis exquisitio idolorū.
z. xxvij. q. i. c. idolatria. **A**u-
gustinus ait. **I**dolatria z qli-
bet nōtia superstitio fornicatio
est. **S**ecundo fornicatio
dicitur q̄cunq; culpa morta-
lis inquantū p eā qui recedit z
sinon fide tñ affectu a deo legi-
timo sponso aīe. **U**nde saug⁹
dicto. c. idolatria. **A**uaritia z
q̄libet culpa qua aīa aberrat a
lege dei fornicatio dici potest.
Et de hac dñs **H**iere. iij. c. vi-
cti. **T**u fornicata es cum ama-
torib; multis, tñ reuertere ad
me z ego suscipiā te. aīa cū tot
fornicat amatorib; q̄t creatu-
ras inordinate, z sup deū dñi

glt. ¶ **T**ertio fornicatio dicit
ois accus luxurie fm illud **Isi**
do. xxxij. q. vij. c. **N**ō solū omis
imunda pollutio fornicatio di
citur quīs quiscq̃ diuersa tur
pitudinis voluptate p̃stiuat.
Sz proprie dicitur fornicatio
actus venereus inter solutū et
solutā. que dicit fornicatio sim
plex ad distinctionē fornicatio
nis large sumptre. **N**ec p̃o for
nicatio simplex ē spēs luxurie se
cundū **tho. xxij. q. cluij. v.** etia
ponit. **xxvi. q. i. §. cū ergo.**

¶ **Q**uod triplici obiectōe conant
fornicatores pbare fornicatōez
simplicē nō esse p̃ctm̃. et de soluy
tione p̃dicat obiectōnū.

Capitulum secundū.

Secundū mysteriū
declarandā de luxu
ria fornicatoz dicit
obiectōis. **C**ōrēdūt
nā sepe nūero fornicatores de
fendere et ei⁹ culare peccatū suū
temptantq̃ pbare fornicatōez
simplicē nō eē p̃ctm̃ triplici ob
iectōe. ¶ **P**rima eoz obiectio ē
qz de⁹ nō precipit aliqd qd sit
mortale peccatū **S**z de⁹ p̃cipit
Osee vt dicit ei⁹sd. **i. c. q. sumerz**
vxorē mulirē fornicariā et face
ret filios fornicationū §. forni
catio nō est p̃ctm̃. **S**cd a obse
ctio omne p̃ctm̃ mortale p̃riat
caritati, sz fornicatio non p̃riat

caritati nec def. cum nō sit olre
cte d̃ deū nec p̃rim. qz p̃ h̃ nllt
hōi sit inturiā. §. nō est peccatū
¶ **Uñ Amb. dicit. Ois summa**
xp̃iane discipline in mīa et pie
tate consistit quā q̃ h̃z si lubricū
carnis variat vapulabit sz non
pibit. ¶ **T**ertio fornicatoz ob
iectio ē. qz **Isido. dicit. vñ.**
xp̃iano nō dicā plurimas sz nec
duas h̃re sit licitū ē. sz vñā mīa
aut vxorē. et si coniūx deest loco
ei⁹ p̃cubina. **S**z in p̃cubina
est fornicatio simplex ergo nō ē
p̃ctm̃. ¶ **A**d primā obiectiōē
rūdet **tho. vbi. a. Anō mō fm**
Diero. vitz q̃ Ozeas meret
cē et fornicariā quandā accepit
in vxorē et de impudica fecit ca
stā. Et in h̃ nllō mō pōt argui
Sicut nec hodie si q̃s meretū
cē duceret in vxorē volente hōi
neſte viuere. vt p̃z. xxxij. q. i. ca
nō est culpādus. **Uñ extra de**
spōsa. c. inter opa. laudan. illi q̃
mulieres meretrices extrahēt
de lupinari ducūt i vxores nā
vt ibi dicit inter opa caritatē nō
minimū ē errātē ab erroris sui
semita reuocare. Et dicit ibi glo.
Meretrices discunt q̃ mītoz li
bidint patēt. xxxij. di. ca. Uñ
dua. vel quaz publice venalis
ē turpitudō. xxxij. q. iij. c. meret
trices. **Nicola⁹ vero de lra dicit**
q̃ vxor quā accepit ozeas dicit
fornicaria qz erat gētilis et h̃c

accepit **O**reas vxore ex dispen
satione dei. **¶** Vel pot' uenientissi
me dici q' fornicatio dicitur esse
peccatum inquantu' est q' rōes rectā
Rō aut' hōis recta ē fm q' regu
laru' volūrate viuina q' est pri
ma & summa ratio. Et ideo qd
qd facit ex volūrate dei ei' pce
pto obediēs nō est cōtra rōem
rectā nisi videat cōtra p'mū
rōem. Sicut nec est q' natura
qd fit p' miraculū q'uis sit con
tra p'mū cursū nature. Et
ideo oreas nō peccauit fornicā
do ex dei p'cepto. **R**ec' p'prie ra
lis p'cubitus dicitur fornicatio
nisi referēdo ad cursū cōem.
¶ Ad scdā obiectiōē rūdet
tho. q' fornicatio simplex p'iat
caritati proximi quantum ad
hoc quod repugnat bono plis
nascitur. vt ostendimus. in se
quēti mysterio. **D**ictū p'o Am
brosiū nō est intelligendū q' for
nicator moriēs nō dānetur pro
pter opera misericordie exhibi
ta. s' quia p' illa disponitur ad
gratiam & ad penitentiam vn
de veniam in p'fenti consequē
tur. **¶** Ad tertiā obiectiōē
respondet **G**racianus di. xxxij.
¶ Quod ibi concubina sumitur
improprie videlicet pro ea que
ducta est vere in vxorem. sed si
ne solēitate legali puta sine in
strumēto dotis & testib' & h'mōi
hanc coniugem facit affectus.

Sed concubinam nominat lex
Et sic etiam sumitur concubi
na. di. xxxiii. c. is q' nō bz.
¶ Quod probari potest forni
catione nō esse peccatū auctorita
te ratione & exemplo.

Capitulum tertium.

Certū mysteriū de
clarūdū de fornica
tione dicitur p'bario
Ad p'firmationē ve
ritatis probabim' simplicē for
nicationem esse peccatum mor
tale tripliciter.

¶ Primo auctoritate.

¶ Secūdo ratione.

¶ Tercio exemplo.

¶ Primo probamus fornicati
onē esse peccatū auctoritate. **I**n
quit enim ap'ls ad hebreos. xij.
c. Fornicatores & adulteros nū
dicabit de' sed ad mortem eter
nam. **E**t. i. ad thessolo. iij. cap.
Nec ē volūtas dei vt abstinē
tis vos a fornicatione. **E**t. i. ad
corinthi. x. capitulo. **N**ec for
nicemur. Sicut quidam eorū
fornicati sunt & ceciderūt i vna
die. xxiij. milia quādo scilz filij
israel fornicati sunt cum filiabo
moab. vt scribit **N**umeri.
Et ad **G**alathas. v. c. **V**ant
festa sunt opera carnis que sūt
fornicatio adulterium. inimū
ditia impudicitia. luxuria. ido
t ij

loz seruatus. beneficia. inimici
rie. p̄cedēs. emulatores. tre. rixē
dissentōes secte inuidie. homici
dia. hebzietates. smessatores. ⁊
his similla. q̄ vobis sicut p̄dixi
qm̄ qui talia agūt regnū dei nō
p̄sequuntur. Et thobi. iij. cap.
Attente tibi. id ē. caue ab oi for
nicatione preter vxorem tuam
nunq̄ patiaris crīmen scire fm
Alexandri de ales in secundo
summe. Crīmen p̄prie impor
tat p̄ctm̄ mortale. ⁊ Aug. di.
xxiij. c. Audite. Nō lz vob for
nīcari sufficiāt vob vxores. Nō
lz h̄re cōcubinas etīaz si vxores
nō habetis. ⁊ Isidorus. xxij. q
v. c. Nō mechaberis. Nec q̄s
p̄ter matrimōij federa alijs fe
minis misceatur ad explendaz
libidīnē. ⁊ Scō pbamus for
nicationē esse peccatū rōne. Est
quīppe fornicatio p̄ legē natu
rale. vt enī inqt̄ iho. xxiij. vbi
s. ⁊ in. iij. p̄ gēiles. Rō natura
lis dīcat homī q̄ filij. debeant
nutriri a parētibz vsq̄ ad tp̄s
debitū. Ad hoc aut nutrimen
tū p̄tinet non solū abusus corpa
lis sed etīa intellectualis. s. dos
etrīne morum ⁊ discipline. quo
non est. capax puer. ante vsum
rationis. Et cum postea sit ca
pax non potest vna die cuncta
addiscere. sed paulatim. Et ad
nutrimentum corporale nō suf
ficit pater in puericia. Ad nu

trimentum q̄e p̄ correctionem
nō sufficit m̄r. Naturaliter enī
homo ē prōn⁹ ad malū ab ado
lescētia sua ⁊ in tali etate parīs
timet m̄rem Sed oportet q̄ ha
culus timoris p̄m sit sup̄ eum
¶ Propterea dicit glo. in ca. ex
lris. extra de p̄uersiōe infidelū
Qd̄ fili⁹ minor trīenio ap̄d m̄res
dz ali. Maior trīennio ap̄d pa
trē. C. de patria pare. l. Nec fili
um. C. de infan. exp̄dit. l. iij.
Oportet ergo si proles dz dūci
a p̄fectionē status sui fm aiam
⁊ corp⁹ ad qd̄ natura instigat
q̄ parētes simul stent p̄ magnū
tp̄s. Sed fornicarij cū nō sint
alīcti aliqua lege ad p̄manen
dū lz possint ad placitū separari
imo ⁊ debēt separari ⁊ p̄pter p̄
culū palee iuxta ignē ⁊ p̄pter
scandalū alioz amouēdū. Ido
ex tali separatōne sequit̄ danū
prolis. Cōtra rōem igit̄ natu
rale ē q̄ quis fornicet. qz op̄et
q̄cubit⁹ sit maris ad feminas
cū qua p̄maneat nō p̄ modicū
tp̄s sed diu. vel etiam per totaz
vītam. Inde est q̄ maribus in
specie huana magna solitudo
do de certitudine prolis inest q̄
bus iminet educatio prolis. lz
ad hanc certitudine facit dēt
minatio maris ad feminā per
matrimōiū p̄ qd̄ indissolubila
adīnuicem ligantur. Hinc est
qd̄ in. c. i. extra de p̄iugio legio

loz dicit glo. Nō debēt coniū-
ges diuitius esse alter sine altero
xxij. q. ii. c. si quis necessitate.
xxij. q. v. c. Si qd vxorē. 7 i h
xbo diuiti nō determinat quā
tum extendat. 7 ideo i arbitrio
boni viri existit. extra de offi. le
gati. c. De causis. De mittunt
in mari qnq ab vxoribz rece-
dere 7 abesse p multa tpa in sa
uorē terre sancte. extra de vo. c.
Ad multa. Diuiti etia qnq
extēditur vlsq ad bienniu. ff. lo
cati. l. Cū dñi horreoz. 7. Co
habitatio itaq viri 7 vxoris co
ducit vilitati prolis. Nec ob-
stat si aliquis fornicādo sufficit
enter prouidea tproli de educa-
tionē. qz illud qd cadit sub de-
terminatōe legis iudicat scdm
id qund cōter accidit. 7 nō fm
qd in aliquo casu contingit. ff de
legi. l. Nā ad ea. 7 Proles insu-
per ex fornicatōe suscepta ledit
qz pūat omni dignitate tpali
7 ecclesiastica ordinationū 7 p
laturaz nisi legitimerur ac etia
hereditare paterna. 7 Sed in
hoc satis orandi sunt illi nobi
les q per plures annos fornicā
rias detinuerunt 7 genuerunt
filios 7 filias nec illas deferere
volunt vt matrimonio illis co
pulentur. euz a peccato sit am
bo liberari possint. 7 filijs sub
ueniant per legitimatōē. Nā
vt scribitur in. c. Tanta. extra

qui fit: sunt legi. Tanta est vls
 matrimonij vt quāntea sūt ge
 niti post dictum matrimonium
 legitimi habeantur. 7 Idez in
sti. de nup. §. ultimo. 7. C. d na
tura libe. l. cum quis. Erv di
cit glo. in p̄faro. c. Tanta. Ta
les legitimi sunt quo ad ordies
7 honores. qz matrimoniu om
nia purgat precedentia. Et p̄
dictis patet quare fornicatō sit
peccatum. vnde Augustinus
xxij. q. v. c. meretrices. ait De
retrices esse 7 ad meretrices ac
cedere prohibet dominus. scilicet
deutero. xxij. c. vbi dicit Nō
erit meretrix de filiabus israel
7 Tertio probamus fornicatō
nem esse peccatum exemplo
Nam vt habetur Actuum. xv
ca. Ex determinatione sacra p
apostolos in consilio hierosoly
mis mandatum fuit conuers
ad fidem p̄ceptue gentilibz vt
abstinerent a fornicatione. 7 h
ideo quia pagani putabant si
bi hoc licere. Sciat ergo vnus
quisqz vas sum possidere vt i
quit apostolus prime ad thesa
lontenses quarto capitulo In
sanctificatione 7 honore non
in passione desiderij sicut 7 gen
tes que ignorant deum. Ipse
quippe conditor oim mūdōs
nos ēē cupit vt sic digni sua gra
uentam. Quā nobis p̄ largiat
q̄ vult p̄ ista sēla scloz. Am

Quarta quarta in quadra ge
suma De luxuria sodomitarū
Sermo. xxi. et valde necessa-
rius sed modeste recitandus.

Sequatur
eum multitudo
magna. Scribū
tur hec verba Jo
hannis. vi. c. et in euāgelio pre
sentis dñice Maxima pfecto
est mulcendo xpianorū qui Je
sum xpm ducē electorū seq no
lunt ppter lasciuia et carnales
delectationes. Ita em inebri
antur venenosa dulcedine vo
luptatis vt salutis sue imemo
res facti que de xpo verissime
pdicantur ducant pro nihilo.
Erecauit quidē illos malicia
eorū et sua horreda peccata mi
nima esse putant. Et lz omnis
luxurie actus abhominabilis
sit et detestandus. verū tamen
ille ē qui alios excedit qui ani
mā ledit. qui summo patri dis
plicet. qui fit contra naturam.
Denominatur autēz cōmuni
vocabulo a sodomia igne sub
uersa vicinū sodomiticū. Hoc
est illud quod phdolor tēpo
ribus istis multos habet cul
tores. Hoc ē illud quod indi
gnatus deus persepe populos
italie pestilentis exterminat.
Hoc deniqz est illud qd ex
clamare pdicator squilibet de
bet Inqz em dñs per Isaiam

illud quod etiā ponitur. plū
di. c. Sit rector. Clama ne cel
ces quasi tuba. exalta vocē tu
am et annūcia populo meo se
lera eorū. Et quis in tractatu
de timore iudiciorū dei aliq de
punitione scripserim sodom
rū. Tamen vt grauitas tanti
sceleris cūctis fiat nota. statim
in plenti sermone de perō illo
in aliqua per necessaria enarrare
De quo pponemus tria mys
teria declaranda.

Primū dñ noiationis

Secundū additionis

Tertiū punitionis.

Quod decē sunt noia vicij
sodomitici ex quibus depben
di potest grauitas et enormi
tas tanti sceleris.

Capitulū primū

Rimū mysteriū decla
randū de peccato So
domie dñ noiatio. Et

noiatione quippe illius pecca
ti ostendit ei magnitudo. nā
decē sunt eius noia

Primū crimen pessimū.

Secundū nefandū crimen

Tertiū nefanda libido

Quartū fetidissima neqcia

Quintū vicij naturam.

Sextū supriū

Sept. mū passio ignominie

Octauū turpitudine.

Nonū abominatio.

Decimum bestialitas ineq.

infabilis

Primū nomen vicij zodo-
mice est crimen pessimū vnde
Gen. xij. ca. 82. Homines zo-
domite erant pessimi peccato-
res corā deo. Et genef. xxxvij
c. dicitur de Joseph accusauit
fratres suos apud patrē d' cri-
mine pessimo. ¶ Secundū no-
men est nefandū crimen. et de
hoc. xxxij. q. v. c. In eo. ¶ Ter-
tū nomen nefanda libido. de
quo instituta de publicis iu-
dicjs. §. Itē lex iulia. ¶ Quar-
tū nomen redissima nequitia.
Et de isto. C. de adulterjs. l.
Fedissima. ¶ Quintū nomen
viciū contra naturā. z de isto
in autentico. vt non luxurient
z naturā ¶ Sextū nomen stu-
pium. de quo. ff. de officio p'si-
dis. l. si. ff. de postulādo. l. i. §.
Remouet. ff. quod met' causa
l. Isti quidē. ff. de adulteris. l.
Barri lenociniū. §. si. ff. d' ex-
traordinarijs criminibus. l. i.
¶ Septimū nomen est passio
ignominie. Hoc exp'ssit apo-
stolus ad Romanos pmo. c.
Tradidit inquit illos deus in
passiones ignominie. ¶ Octa-
uū nomen turpitude. de quo
ibidem sic locutus est aposto-
lus. ¶ Vasculi relicto natura-
li vsu femine exarserūt in desi-
derijs suis in inuicē masculi i
masculos turpitudinem ope-

rantes ¶ **N**onū nomē ē abho-
minabile. de isto fit mentio le-
uitici. xvij. c. **Cū** masculo ne-
comulcearis coitu semineo. qz
abominatio ē ¶ **D**ecimū no-
men. s. bestialitas inexcusabi-
lis ponit ab aristo. in. vij. ethi-
cor. **E**t vere plus qz bestialitas
dici posset. quia viciū illud ex-
cedit bestiale conditionē quia
nulla bestia reperit hoc agere
Ita q per alia vicia hō efficit
similis bestijs. p istud aut infe-
rior omniū bestia cū nulla tan-
tam turpitudinē sagat. ¶ **E**t
si obijceret q nō videtur esse
peccm graui' ceteris vicijs car-
nalibus. tū quia nō est contra
deū sicut sacrilegiū. nec p'p'm
sic adultiū. ¶ **R**ūdet **T**ho. q
hoc p'm ideo grauissimū ē. qā
in ipso violat ordo nature q ē
a deo. **I**deo scribit. xxxij. q. vij
c. flagitia. **D**iuina lex non sic
fecit hoies vt se vterent modo
contra naturam. violat quip-
pe illa societas que cū deo no-
bis esse debet cū eadem natu-
ra cuius ipse est auctor libidi-
nis puerilitate polluitur. **H**ec
ibi. **D**edit em natura legē nō
solum hominibus sz etiā brui-
tis quam ipsa bruta seruant z
zodomite transgrediunt. **H**ec
est vt per masculū z feminam
fiat generatio z conseruatio in-
diuiduoz in qualibet specie

Un phyl. in primo politice ast
Necessariū ē hoīem ⁊ femīnaz
p̄misceri non ex electione sed a
natura. qz scz est cōmune omni
bus animalibus. Et in. ij. de
aia. Omnia viuentia natura
liter appetunt cōtinuationē sui
in esse quē non ē sine cōmixtōe
z actiui passiui. Idem habet
scz q natura instituit masculuz
z femīnā ad generationē ⁊ pro
creationē filioz. ff. de iusticia et
iure. l. i. §. ius naturale. Et au
tē. quibus modis nata. es
fi. legit. §. Liceat. coll. vi. ⁊. C.
de indicia viduitate tollenda.
l. fi. ⁊. C. de legitimis here. l. le
ge. ⁊ institui de exheredatione l.
beroz. §. ⁊ hoc ⁊ in autenti. de
erente ⁊ semisse. §. i. coll. ij. La
borantes ergo vicio sodomitico
homicide sunt. ⁊ si non glad
tū facto. Et crudeliores sūt oi
bestia. nā leones ⁊ leopardi ser
pentes ⁊ dracones ⁊ alie fer la
borant ad generationē ⁊ p̄ua
tionē sue speciei. ¶ Sodomite
autē laborāt ad destructionē ge
neris hūani. Proinde tū hūa
na rō hoc scelus abhorret. quia
quantū in se ē gen⁹ hūanū perī
mere nititur. Nā si oēs eēt hoc
nefando vicio maculati qz hō
generari posset. profecto inō ma
sculus neqz femina. Ideo scele
rati sodomite priores sunt pha
raone ⁊ egyptijs. qm̄ illi sic scri

ptū ē **E**xodi. i. c. Interfidebant
tū masculos hebreoz. femias
autē reseruabāt. Hi vero oibus
sceleratōres masculos ⁊ fēias
occidūt. ¶ Propterea oīs co
ctozes affirmāt p̄m̄ sodomie
excedere ⁊ supare quācūqz spe
ciem peccati luxurie. sicut patet
xxxij. q. vii. c. Offerebat. capl.
Usua. c. Adultery. ⁊ de pe. di.
l. c. Qui puero. ⁊ de exco. lib. p
latoz. ca. Clerici.
¶ De septē cōditōibz sodomita
ru qbz correspondēt septē qz fue
runt in punitione illoz

Capitulum secundum
Ecundū mysteriū
declandū de p̄o
sodomie dicitur cō
ditio vī enim dicit
Uincētus in speculo historia
li. ij. In punitione sodomitū q
notat Gen. xij. c. septē p̄m̄itur
in qbz significatur septē cōdi
tōes sodomitarum. ¶ Prima
cōditio est corruptio nature. ⁊
hec ostēditur in clamore sodo
moz ⁊ gomorreoz multiplici
tus est nimis. Gen. xvij. capl.
tulo. ¶ Sicut enim mulier que
deffozat clamat. vt liberetur a
corruptōe. Ita natura clamat
z cōqueritur de sodomitis. Et
ideo in penā hui⁹ peccati er de
testationem iusto dei iudicio lo
cus ille sodomitaz factus est in
naturalis. Nam versus est in

mare salum quod dicitur ma-
re mortuum quia contra natu-
ram aliorum ibi nec pisces vi-
uunt et aues desuper volantes
subito mortue cadunt. ¶ **Secū-**
da conditio sodomitarum erat
impudētia peccati. Ita enim li-
bere et impudētes absque verecū-
dia hoc faciebant malum ac si
esset opus licitum unde a maio-
re usque ad minorem irruerūt in
domum loth ut abuterentur pu-
blice illis duobus angelis ho-
spicio receptis a loth quos ho-
mines putabāt. Et in penam
perculsi sunt cecitate. Sic ho-
die sunt aliqui ita cecī quod nō so-
lum non erubescunt sed gloriā
tur de huiusmodi vicio vel se
excusant de assuefactione. Ter-
tia conditio fuit sterilitas com-
mixture. Nam ex illa commi-
xtione nihil poterat generari.
In penam locus ille nihil gignit
virilitatis. Sic et isto vicio per-
ditur ut videtur per dictum pruan-
tur generatio filiorum vñ pu-
tiphar qui emittit. Ioseph dicitur
fuisse eunuchus. id est ineptus
ad generandum. Et hoc quia
videtur. ¶ **Nicolaus** de lira et glo-
sa. i. p. i. cap. Sic eunuchus
Dns excisauerat genitalia ei⁹
eo quod ad turpem usum ei⁹ emi-
rat ioseph. ideo de⁹ ipedituit eū
Propter tale viciū pōt vxor ne

gare debetū. xxxij. q. ij. c. Om̃s
in glo. ¶ Quarta conditio sodo-
mitarum erat ardor desiderij. Pl⁹
enī desiderabāt illi in viros quā i-
mulieres. Cui consideret in penā
ignis ardor quod combussit eos et po-
ma nata in arboribus circumpositis
illi lacui quod usque ad maturitatē
sunt coloris viridis. Natura
vero si incidatur fauile exiunt
in signū ignis eterni quod semper
vixit pessimos sodomitas. Non
est predicandū pplis quod narro
Quidā frater carcerat⁹ fuit eo
quod associauerat aliū et ab eo dori-
mērat cū quibusdā monialibus
in monasterio et cū sepe hoc sa-
cinus commississent res cū scāda-
lo populi parefacta ē et detecta
dum vero ego perquisiuissem a
fratre quare sic gūe sa-
crilegiū commississet. Rēdit se nū-
quā moniale aliquā tetigisse. quā
in masculos tū ardebat concu-
piscentiā ei⁹. O viciū execran-
dū. O per se abhorrendū. O
denique irrōnabile et plusquam be-
stiale malū quod extinguit amor ad
mulieres et incendit arbor pōt
debitum ad viros et masculos
¶ Quinta conditio sodomitarum
fuit insensibilitas Illud viciū
fecit sodomitas insensibiles ut
nihil sentiret de deo. In cui⁹ su-
gurā vxor loth quod respexit retro
versa ē in statuā salis. ¶ Sex-

ta conditio fuit tenetras volu-
pratis. q̄ illos inueteratos ī hoc
vicio ad penitentia nō sinebat
redire. **H**uic tenacitati corru-
det gleba bituminis quā locū il-
le multipharie vomit. bitumē
autē est quedā terra sicut colla
adherens. **S**eptima cōditō
fuit cōragio. qz hoc vicio infe-
cta erat tota societas taliū. **C**ui
corrūdet in penā. qz tota regio
cū vrbe infecta simul subuersa
est. **E**t propter hoc etiā p̄bush
sit dñs puulos z innocētes. qz
si vixissent propter p̄aglu imi-
tati fuissent opa turpia alioruz
vñ in hoc misertus ē eis deus.
vt habet. l. q. iij. c. puulos.
Nō oēs leges puniunt pesti-
mos sodomitas.

Capitulum tertium.

Eritū mysteriū de-
clarandū de vicio so-
domie dicatū puni-
tio. **P**uniť enī hoc p̄ce-
catū multipliciter. **P**rimo in
lege diuina. **S**cribit enī **L**euī.
xx. c. **Q**ui dormierit cū masco
cōbitu semineo vterqz opatus
est nephas morte mortaf. **S**e-
cūdo puniť in lege ecclesiastica
Nam vbi p̄ alijs pctis mortā-
libz imponit cōter p̄nia septen-
nis pro hoc indicit p̄nia maior
xxiij. q. ij. c. **H**oc spm. §. sequē-
ti. **C**lerici autē iuncti de hoc vi-
cioz bñficio p̄uari extra de ex-

cessibz p̄latorum. c. **C**lerici.
Tertio puniť hoc viciū in re-
ge impiali s̄m quam sodomita
debet decapitari z q̄ cōmodat
domū z q̄ mediator ē. **D**e ex-
tra ordiarijs criminibz. l. **Q**ui
puero. **S**cōm vero lege mu-
nicipale in aliqbz locis tales de-
bent p̄buri. **S**unt etiā s̄m le-
ges oēs sodomite infames. **E**t
aduocare z procurare non p̄nt
scz si essent iuncti. ff. de postula-
do. §. **I**nfames. **S**ed sup oia
illa ē quotidiana z īrequēs dei
puniťio quā videm⁹. qm a trigi-
ta añ actis annis vsqz ī p̄sentē
tē diē tot pestilētijs z frequent
bz italia vexata ē vt iam ciuitatē
res vacue sint populis. et ob nē-
lam cām puto hec enenire. nisi
propter abhominatiōem so-
domitarum. **S**int ergo solici
ti ciuitatum rectores ad talia
facinora extinguenda. sint z pa-
rentes erga filios diligentes vt
correcti z bñ instructi atqz vici-
plinati tantam turpitudinem
vitent. **S**ic faciendo mitiga-
tur ira dei. **A**qua nos liberet ie-
sus christus filius eius cuius
nomen sit in eternum benedi-
ctum. Amen.

Feria secunda quinta abdo-
made. **D**e luxuria incestuosorū.

Sermo tricesimus:

Rediderunt
 scrip̃ture ⁊ sermōi
 quem dixit iesus:
 Scribū tur hec p̃
 ba Johā. ij. c. ⁊ in euāgelio ho
 dierno. Corrupti sunt ⁊ abho
 minabiles facti pleriq; in stu
 dijs suis qm̃ non plene credūt
 q̃ docuit xps de regno celoz
 Quapropter carnales effecti om
 nē libidine p̃o solatio corporis
 studēt explere. Et lz i vicio car
 nis atq; luxurie multipliciter er
 rent tñ hodie dicere nobis i cur
 rie de pctō incestus. Est q̃ppe
 p̃iculosum ⁊ graue in qd̃ multi
 ex ignorantia. quidam p̃o ex ma
 licia labunt. Est aut̃ incest⁹ ab
 tera luxurie species que cōsistit
 in commixtione carnali cum
 coniuncta consanguinitate vel
 affinitate vel spūali parentela.
 vñ Isidorus. xrv. q. ij. c. Non
ea. Incestus iquit̃ ⁊ sanguine
ariū vel affinitū abusus. Idem
xxvi. q. i. c. Lexilla. Et vt dicit
lū. Incestus graui⁹ pctm̃ ē q̃
adulteriū. vt igitur hui⁹ pecca
ti noticia ab oib; possit haberi.
 In p̃senti sermone de luxuria in
 cestuosoz dicturi tria proponē
 m⁹ mysteria declarādo d̃ incestu
 Primū dicit̃ p̃missionis.
 Scdm̃ prohibitionis.
 Tertium p̃uicionis.
 Quomodo committitur in/

cestus in p̃sanguinitate ⁊ affi
 nitate ⁊ p̃ paternitate.

Capitulum primum

Rimū mysteriū des
 clarandū de incestu
 dicitur commissiōis
 Committitur nam

q̃ hoc peccatum in trib;.

¶ Primo in p̃sanguinitate.

¶ Secdo in affinitate.

¶ Tertio in spūali p̃nitate.

¶ Primo p̃mittit̃ in cōsanguini
 tate. Est autem p̃sanguini
 tas vinculum p̃sonarum a beo

dem st̃p̃ite descendentiū carna
 li propagatione contractuz fm̃

Petrū de palude. in. iij. dist. xl.

Et non quia dicit̃ ab eodez st̃p̃i
 p̃ite intelligendū est propinquo

Alias omnes homines essen t
 consanguinei. quia ex vno scilz

Adam fecit deus genus hoim
 dicitur actū. xvij. ca. Et dicit̃

consanguinitas a cōitare san
 guinis vel a cōueniēdo in san

guine magis q̃ in carne. qz san
 guis magis ē materia seminis

. Nam sperma fm̃ medicos est
 sanguis purissim⁹ Et qd̃ dictū

est carnali propagatōe excludit̃
 etiā a p̃sanguinitate ade. quia

producta fuit spūali propa
 gatione. Sed nō excludit xpm̃

a cognatione consanguineoruz
 beate virginis quia fuit natus

ralis pagatio ex pre m̃ris lz n̄
 ex pre p̃ris. ¶ In hac vero p̃san

guinitate sunt tres linee fm tri
plicē habitudinē quā hñt cons
anguinet adinulcei. ¶ **Una** est
principian ad principū. vt filij
ad pñm auum pro auum. 7 su
pra. Et fm hāc accipitur linea
ascendentium. **Secunda** ē ha
bitudo principij ad principia
tum vt patris ad filiū. nepores
pro neporem 7 infra. Et fm hāc
accipitur linea descendentium
q̄ nō est aliā a linea ascendent
um. sed aliter accepta fm aliū
7 aliū modū pputadi. qz scdm
vnam sit acceptio ab inferiori
ascendēdo. Scdm aliā sit acce
ptio supiori descendendo. **Ter
tia** ē habitudo eoz qui sunt ab
vno principio sic fm q̄ sunt ex
vno patre 7 matre. Et nepotū
qui sunt ex duobz fratribz vñ so
rozibz 7 sic deinceps. Et scdm
hāc accipitur linea transuersa/
lis que subdiuiditur in eam. q̄
est collateralis ascendentium
in qua sunt auūculus. mater te
ra 7 patruus. Et eā q̄ ē collate
ralis descendentiū. in qua sunt
frater. soror. nepos. 7 neptis ex
filio vel ex filia. ¶ **Ut** intelligatur
igitur q̄lis incestus pmititur
Sciendū q̄ postq̄ gloriosus
deus primos parentes creauit
voluit excludere a cōiugto vñū
gradum consanguinitatis dicē
do per **Adam Gen. ii. .** Relin
quet homo patrem suum 7 ma

trēm 7 adheret vxoři sue. Id ē
nuncq̄ licebit vñlo tempore pa
tri sumere filiam in vxorem vel
matri sumere filiū in maritum.
Et multo minus extra coniū
gium carnaliter cognoscere. qz
maximū esset scelus incestus.
In primo etiam gradu cōsan
guinitatis i linea collateralī fu
it concessum contrahere matri
monium filiis adeo propter nec
cessitatem. quia alij nō erāt vñ
de oportuit ad multiplicandū
genus humanū q̄ filij adeo suo
merent in vxores sorores carna
les. **Sed** sublata hac necessita
te semper fuit prohibitum ma
trimonium inter fratres 7 sor
res germanos. quia maximus
incestus 7 multo magis extra cō
iugium talis committit. **In**
lege autem antiqua fuerunt ali
qui gradus consanguinitatis
expressi in quibus non poterat
contrahi matrimonium. **In** no
ua autem lege per determinatio
nem ecclesie sunt declarati
esse quatuor gradus consan
guinitatis 7 affinitatis in qui
bus non potest contrahi matri
monium. vt patet extra de con
sanguinitate 7 affinitate. **Si**
qui a stipite. 7. c. No debet. Et
aut prim⁹ gradus in linea col
lateralium germani seu soror
res carnales seu frater 7 soror
germani. ¶ Scdm gradus filij

Inatimam.

duorū germanorū q̄ dicūtur cō
sobrini. Tertius gradus filij
dierorū. Quartus filij p̄
dierorū. in nullo ergo horū gra
dium pōt contrahi matrimo
nium. Quod si quis faceret si
ue dispensatōne pape mīrmo
nū nullum esset. sed continu
incestus. et excoicari essent scīē
ter hoc agendo. et filij illegiti
mi essent. Similiter si quis co
gnoscat aliquā consanguineā
carnaliter in quocūq; p̄dicto
rum graduū incestū cōmitte
ret vterq; et enormē peccatur.
¶ Secundo cōmittitur incestus
in affinitate. Est autē affinitas
sive Rati. primitas. personarū
ex carnali copula pueniens oī
carens parentela. Ubi primo
notandū q̄ cōtrahit affinitas
nō solū q̄ cōtrahit coniugālē
sed etiā per copulā coniugālē
tur. xxxv. q. iij. c. nec eā. et extra
de eo qui cognō. consan. vxo.
sue. c. discretionē. Ita tamē q̄
vir intrat claustra pudoris et
pueniat ad cōsummatōne ope
ris. alias nō contraheret affi
nitas. vt pz. xxxv. q. iij. c. extra
ordinaria. et extra de eo qui co
gno. consan. vxo. sue. c. frater
nitas. ¶ Scdo notandū q̄
affinitas hac opatur q̄ oēs cō
sanguinei vxoris petri sunt si
bi affines in eodē gradu i quo
sunt consanguinei vxoris. Si
mulier oēs cōsanguinei petri

sunt affines vxoris sue in eodē
gradu in quo sunt sibi consan
guinei. Et qd̄ d̄r de vxore idē
intelligendū de quacūq; mu
liere carnaliter cognita mō p̄
dicto. Sed cōsanguinei petri
nullo modo sūt affines cōsan
guineis vxoris sue. nec int̄ eos
phibet matrimonium. Extra d̄
consan. et affi. c. sup̄ his. Unde
germani pōt contrahere scum
duab; sororib; germanis. et pa
ter et filius pōt h̄bere cū matre
filia relicta viri qui fuit germa
nus vxoris mee. Vxore mea
mortua pōt esse mibi vxor. et
tra de consan. et affi. ca. qd̄
sup̄ his. ¶ Tertio notandū q̄
mortua p̄sona qua mediante
fuit p̄tracta affinitas. reputa
marito vel vxore. concubito
re vel p̄cubina remaneat affi
nitas nihilominus q̄ erat ad
p̄sanguineos ei⁹. vñ affinitas
h̄z q̄tuor grad⁹ infra q̄s non
pōt h̄bi matrimonium. et hi fun
dant̄ in q̄dib; p̄sanguinitatis
Quare q̄ etiā fornicat⁹ est cū
alib; non potest h̄bere cum
p̄sanguineis fornicarie et ecō
uerso vsq; ad q̄rtū gradū. et q̄
sic h̄berent essent excoimunica
ti vt in clemen. eos. ¶ Nota ē
qm̄ petz de palude q̄ qui co
gnouit consanguineā vxoris
sue adhuc spōse soluta sūt spō
salia. nec pōt illam spōsam ha
berē vxore obstāte sibi affinitate

contracta. nec ecōuerso illā q̄
fornicare cognouit obstāte si/
bi publice honestatis iusticia.
Et hoc nisi papa dispensaue
rit. **Q**ui aut cognouit sangui
neam vxoris sue cū qua p̄tra
xit p̄ verba de p̄senti sed non
dū p̄summauit matrimoniū
cū non posset debitū negare
nisi intrando religionē videt̄
quād hoc teneat ne incestū con
mittat cognoscendo affīnē et
cū hoc valeat facere q̄z nōdū
consumauit. **Q**uod si vult re
manere in seculo. necessaria est
sibi dispensatio ad reddendū
debitū si hoc vult sine pec
cato facere. et p̄t ep̄s dispen
sare. **Q**ui aut cognouit cōsan
guineaz vxoris et consumauit
matrimoniu. tenetur quidem
debitū reddere. sed petere n̄
potest absq̄ dispensatione ep̄i
Si q̄s igit̄ his quattuor gra
dibus affīnitatis contraheret
matrimoniu nullum esset. sed
p̄tinu⁹ incestus vt in dēa cle
mentina eos. **Q**ui etiam per
copulam fornicariam hāc affi
nitatem contraxisset nō posset
contrahere cū p̄sanguineis il
lius cū qua fornicatus est sed
bene cū illa. **N**ota etiam di
ligenter q̄ si quis cognouit car
naliter mulierē cuius matrem
vel filiam vel sororem germa
nam vel consobrinā habet vxorē

rem si cognouit carnaliter illā
anteq̄ contraxisset per p̄ba de p̄
senti cū ea quā duxit in vxorē
matrimoniu nullum est. et vlt
rimū debet p̄pter impedimen
tū affīnitatis p̄cedens. **S**ed
si carnalit̄ cognouit illā post
q̄ contraxit p̄ p̄ba de p̄senti
cum p̄dicta. s. muliere vel filia
vel sorore vlt alia p̄sanguinea
vel affīne matrimoniu quidē
tenet. sed perdit ius p̄cedi de
bitū ab vxore reddere. tū tene
tur. sed exigere non potest. abs
q̄ peccato mortali. extra d̄ co
cogno. cōsan. vxor. lue. c. d̄
cretionē. et xxvii. q. ii. c. q̄ d̄
miserit. et xxx. q. vii. c. qui d̄
miserit. cum plurib⁹ capitulis.
Tertio cōmittit̄ incestus in
sp̄iali paternitatē cōpaterni
tate. que d̄ cognatio sp̄ialis
que contrahit̄ in collatiōe q̄
rum sacramentoz. s. baptis
mū et confirmationis. et habet tres
gradus. **P**rimus d̄ cōpa
ternitas. et p̄trahitur inter pa
trem et matrē eius qui tenetur
ad baptisimū vel confirmationē
et cū qui tenet ad baptisimū vel
confirmationē ac etiā vxorē
eius. vel etiā qui baptizat vel
confirmat. **S**ecundus iter
tur paternitas. et p̄trahit̄ iter
eū qui tenet ad baptisimū vel
confirmationē. aut etiā qui illa
sacramēta p̄fert qui d̄ pater

spūalis. et eū vñ eū qui tenetur
 qui dicitur filius eius spūalis vel
 filia spūalis. ¶ Tertius dicitur fra
 ternitatis. et contrahit inter il
 lum qui tenet vel eā ad baptis
 mū vel pfirmationem et filios
 eius q̄ tener. Si ergo in horū
 graduū qui ad vltra nō exten
 dunt aliq̄s p̄traxerit matrimo
 niū nullū est sed dirimendum
 Et similiter si quis commisit
 opus carnale cū aliquo vel ali
 qua in aliquo gradu hui⁹ co
 gnationis spūalis incestū cō:
 mittere. xxx. q. iij. c. i. extra de co
gna. spūali. c. martin⁹. et vñ dicitur
xxx. q. viij. c. ¶ Incestuosi
 dū in ipso decessūdo atq̄ nefā
 do scelere manent nō inter fi
 deles spūanos sed inter genti
 les et carhecuminos habent.
 ¶ Hora tū hoc loco aliqua do
 cumenta. Prīmū q̄ excepto sa
 cramento baptismi et pfirmā
 tionis per collationē aliorū sa
 cramentorū non contrahit co
 gnatio spūalis vt p̄z d̄ cognā.
 spūali. li. vi. ¶ Sed d̄ docume
 tum q̄ pōt aliq̄s p̄trahere cū
 sorore filij sui spūalis. xxx. q. iij.
c. illud. ¶ Tertiu⁹ documen
 tū q̄ pater pōt contrahere cū
 illa quā filius ei⁹ tenuit ad ba
 ptismū dicto. c. illud quāuis
 filius nō possit p̄trahere cū il
 la quā tenuit pater ad baptis
 mū. ¶ Quartū documentū q̄

ex eo q̄ cognatio spūalis non
 habet gradus quāuis filius na
 turalis petri nō possit p̄tra he
 re cum filia spūali ipsius petri
 quā. s. tenuit ad baptismū vel
 pfirmationē. posset tamen cō
 trahere cū filia filie spūalis ip
 sius petri. xxx. q. iij. c. i. ¶ Quin
 tū documentū q̄ filij duorū cō
 parz siue sint genitante cōpa
 ternitate siue postea p̄nt p̄tra
 here ad inuicē. excepta illa so
 la p̄sona p̄ quā cōpaternitas ē
 p̄tracta. que nunq̄ poterit co
 pulari alicui filioz sui p̄ris spi
 ri tualis. xxx. q. iij. cap. Super
 quibus ¶ Sextū documentū
 q̄ si q̄s puta petrus p̄volūta
 tem vxoris. puta Marie tenet
 vel lenat de sacro fonte filium
 alterius puta iohannē filium
 contra volūntatem ipsi⁹ mar
 tini. s̄m iohannem Neapoli
 tanum in suis quodlibetis vti
 q̄ p̄bit inter eos vera cognā
 tio spūalis. nō obstatē d̄dicti
 one velūtat. illoz. ita q̄ petr⁹
 est vere cōpater martini. et ma
 ria est vere cōmater iohannis
 velit nolit. Quin qd̄ est ex sta
 tuto ecclesie nō depēdet ex vo
 lūtate subiectoz. statuto et sta
 tuentis. Sed ex statuto eccle
 sie ē q̄ cognatio spūalis tran
 seat ab vno coniugum in alte
 rum consummato matrimo
 nio. Et q̄ cōpaternitas acq̄

raf patri carnali p h q aliqs
filii eius leuat de sacro fonte
¶ Septimū documētū q p p
curatorē nō pōt cōtrahi cōpa
ternitas q̄tū ad cognationez
spūalē vt ponit. **Archidi. p. l.**
post morte. ff. de adop. **¶** Oc
taui documētum q si plures
sint tenētes ad baptisimū. p̄nt
nihilomin⁹ illi iūicē h̄bere vt
norat **Iho. ¶** Nonū documē
tū q laic⁹ qui baptisauit ali/
q̄ siue i cā necessitatis siue ex
tra n̄ pōt h̄bere cū illa. extra d
cog. spi. c. ne dū. li. vi. **¶** Deci
mū documētūz **tho. i. iij. di.**
q̄lij. q si mulier vel vir baptizet
vl tenet ad baptisimū filiū p/
priū si h̄ facit i articulo necitat⁹
siue p errore nō ipedit exigere
vel reddere debitū. extra eo. c.
si vero. **¶** Si autē facit p fraudē i
pedis exigere. s; tenet reddere.
¶ Nō si vterq; fecit i fraudē neu
ter pōt exigere et vterq; tenet
eractus reddere efm **Hosten.**
z addit q meli⁹ ēet si p̄tineret
Eodē etiā mō si vir tenet ali/
quē filiūz vxoris sue. vel vxor
mariti sui ex malicia. nō i grā/
tia. nō pōt exigere debitū **Cre**
dist tamē q sup h̄ possit eps dī
sp̄sare. s. q̄ ad exactionē debi
ti fm petriū de palude. **¶** Un
decimū documētūz q si vxor
petri. s. ioh. āna tenuit ad bap/
tisimū filiū berthe ateq; p̄miscet

ret vel h̄beret matrimoniu cū
ip̄o petro ip̄a mortua poterit
petrus habere ei vxorē ip̄z her
cā. z sic successit iusto mō p̄ordē
habere duas p̄matres i vxorē
S; si petrus cognouit iohān
nā ateq; teneret ad baptisimū
filiū berthe. nō poterit vnq; po
stea habere bertam in vxorē
¶ Duodecimū documētū q
fm opinionē aliquoz cōpater
nitas transit a viro in mul. et
quācūq; carnaliter cognat⁹
quis non sit vxor. **¶** Hanc opi
nionē ponit **tho. i. iij. di. q̄lij.**
Idē sentit glo. sup. ca. si quis
ex cōiugio. vbi addit rō. quia
vna caro efficiunt fornicari⁹
cū fornicaria. **Idem** tenet **Jo.**
an. Richar. aut in. iij. di. q̄lij.
dicat q si aliq; deficiant vna ca
ro per fornicationē non p̄pter
h̄ trāsit cōpaternitas ab vno
in aliū. qz p rē pure carnalē nō
p̄trahit cognatio spūalis **Idē**
tenet petrus de palude in. iij.
dicens. q cognatio spūalis dī
quia spūalib; causat. vnde ve
rius videt q non sic fornicari⁹
cōmunicent sibi actiones sicut
cōiuges. qz in fornicari⁹ non
est nisi vinculū carnale ad ip̄s
In p̄iugatis p̄o spūale z car
nale. vñ sūt magis vnū in car
ne vna. vñ in cōputatiōe gra
dū pater z mater vna p̄sona
cōputant. q̄uis autē esse duos

in carne vna equaliter sit i for-
nicatioe & cōiugio. Tū h vbi
quirit de cognatioe spūali ali-
quid debet facere vinculū spi-
rituale. ¶ Antoni⁹ de bu. sup
e. Baranus. de cog. spūali re
fert vtrāq; opinionē. sed hanc
vltimā dicit tenere Hugonez
et Archidia. 2 Jo. an. in nouel
la. Nec vtrūq; dicitur obstat q
copula fornicariā inducit affi-
nitatē q; illud in affinitate cor-
porali que etiā piliicitā copu-
lam & vinculū corpale acqui-
ripōt. Secus in spūali vt ē cō-
paternitas que ē vinculū spi-
rituale. vnde absonū ē dicere
q; p copulā fornicariā contra
ponit & neutriā alt eri p̄fert. vñ
de si q̄s inueniret tale mīmo-
niū iam p̄ctū de p̄senti vel cō-
sumatū ex q̄ aliq; dicit illud re-
nere tuta via esset vt peteretur
dispensatio vel declaratio a do-
mino papa. Qd si haberi nō
possit s̄m regulā Hosti. q̄ dicit
q; vbi repugnat hūe opinioēs d̄
matrimonio vtrū teneat vel nō
adherendū ē illi q̄ indicat ma-
trimoniū tenere nisi hūa opio-
fulcires eandē auctoritate ex-
p̄sa. Sēdm igit eū pot⁹ de-
bere dimitti in suo cōiugio q̄
separi. vbi autē tales nondū cō-
traxissent p̄sule dū eēt eis q̄ ab-
stinerent a p̄tractu huiusmōdi.

¶ Qd incestus phibet tuz vt
seruet honor pentibz. tū vt ex-
tinguat occasio p̄cti. tū etiā vt
p̄rahaf mīmonū & amicitia
cum extraneis. ¶ Cap. ij

Secundū mysteriū de
clarādū de incestu d̄ p
hibitiōis. Prohibet si
qdē p̄mixtio sanguinis vel
affinitū s̄m tho. ij. ij. q. cluj. m. l.
tiplici rōe. ¶ Prima rō ē. qz na-
turaliter hō d̄z qndā honorū
ficentiā p̄nt. h p̄ p̄ns alij cō-
sanguineis q̄ ex eisdē pentibus
deppinq; trahūt originē. Ince-
tū q; apud antiquos vt Uale.
refert nō erat fas s̄m s̄l cū pa-
tte balneari ne seipsos inuicer
nudos p̄spicerēt. manifestū est
aut q; in actibz venereis marie
p̄sistit qdā turpitudō honorū
ficētie hūa vñ d̄ his hoies ve-
recūdant. & iō incōgruū ē q; cō-
iunctio venerea fiat taliū p̄sona-
rū adinuicē. ¶ Secda rō ē qz p
sonas p̄iūctas sanguine necesse
est ad inuicē simul conuersi. ri.
vñ si hoies tales. s. q̄ sūt p̄san-
guinet vel affines nō arcerēt a
p̄mixtioe venerea nimia opoz-
tunitas daref hoibz veneree cō-
mixtiōis. & si ai eoz nimis mo-
lescerēt p luxuriā. Tertia rō ē
qz p h ipediref in multiplicatio
aicoz. dū em q̄s vxore extra-
neā accipit iūgu n̄t sibi quādā

speciali amicitia omnes consan-
guinei vxoris ac si essent cōsan-
guinei sui. ¶ Quarta rō qz cū
naturaliter homo p sanguineal
diligat si adderet amor qui ē ex
cōmixtiōe venerea fieret nīmī
ardor amoris z libidinis ince-
stiu qd castitati repugnat. z qz
uis incestus dicat quasi nō ca-
stus. z quelibz spēs luxurie cor-
rūpat castitatē tū. Amibonoma
lice dicat qd incestu qst corruptio
castitatis. qz abusus marie cō-
iunctarū psonarū inducit cor-
ruptelam castitatis ex frequen-
ti puerlacione z cohabitatione
domestica. Propterea piculosū
est vt fratres cū sororibz dormi-
ant z similibz. Aut cōpatres cū
pmībz nīmīs familiariter con-
uersantur. ¶ Qualiter punit^r ē
incestus. vt patet in multis ex-
emplis.

Capitulum tertium.

Certū mysteriūz de-
clarādūz de incestu
dicat punitōis ppter in-
cestū quidē paul⁹ ex-
cōicauit quendā corinthū qui
abutebat nouerca sua z trodī-
tus fuit ppter h in prātem satha-
nz. vt habet. i. ad corinth. v. ca.
vt in corpe vexaret a diabolo si-
cut vexabatur in aia ruben. qz
cognouit carnalit^r vxorē patris
sui iacob diuī^r fuit in priogeni-
tura. vñ dixit ei p^r. Rubē prioz

gentis me⁹ maior in dōtis. l.
esse debuit. i. ppter primogēitu-
rā. Dior i impio. s. es effectus
scz ppter incestū tuū. qz ascēdit tū
cubile p^ris tui z maculasti tū
rū ei⁹. Et. pe. c. Sz i libro d bñ
dictōe p^rarchū legi^r q^r Rubē
infirmar^r ad morē prop^r hoc
infirmatē illac iecurrit. Amō
q violauit sororē suā in terref^r
fuit ab absalon vt scribit scōre
gū. xij. c. z gloriōsus baptista
ita exhorruit h facin⁹. qz cū per-
cepit herodē regē illud incurrit
se cū herodiade cognata sua
gressus ē desertū qd neqz p pēi-
tentia deseruerat vt increparet
tū nefas. z euz sceleribz plūmā
ille cēt dedit^r solū de hoc publi-
ce arguit eū dicens. Ni licet tibi
h^re vxorē fr̄is tui. Marci. vi. c.
Ob quā rep^rhēsiōe iobes icar
cerat^r fuit z decollat^r qd igitur
enumeret q^r sūt viri z mīeres
in incestu dep^rdi q^r cōiugatoz
pp^r incestū p^rā nolo ad p^ruclā
ria descendere tū p^ressores ex-
hortoz vt caute infrogē pēitē-
tes qd si inuenerint laqūa ince-
stus irreatos nō absoluant ita
de facili. sz dēt op^ra vt aiaz sa-
luti put expedit p^rulat^r z dōs nō
noietur Amen.

¶ Feria tertia ante ebdomadē
De peccato accidie.

¶ Sermo vicefimus prim⁹.

Ascendit ibe
 sus in tēplū ⁊ do
 cebat. Scribunt
 hec yba Jo. viij. c.
 ⁊ in euā ho. Qui se arbitrant
 absq; labore asseq; posse p̄mūz
 etne vite vitq; decipiunt. qz vt
 Bre. Inq; i omel Ad magnā p̄
 mīa pueniri nō pōt nisi p ma
 gnos labores. ⁊ de h̄ Hiero. ad
 paulinū ait. Nihil sine magno
 labore dedit hec vita mortalib;
 Propterea dur electoz dñs iez
 sus xps vt nob; exēplū daret in
 oī sua vita q̄ fuit in h̄ mūdo stu
 duit laborare vigilādo pegrinā
 do. orādo p̄dicādo ⁊ patiēdo
 Sūt tñ p̄terq; accīdie vicō de
 tē. q̄ ad quēcūq; opa bōa ne
 dū ex suo ḡfīe difficilia. s; etiam
 minima duos ⁊ tardos se red
 dūt. Cōtra q̄s hodierna die di
 cem⁹ locuturi s̄ ipoyili ⁊ p̄cto
 som accīde p̄cō De q̄ tria p̄po
 nem⁹ mysteria declarāda.
 ¶ Prīmū dicit diffinitōis.
 ¶ Scōm originatōis.
 ¶ Tertiū remediātōis.
 ¶ Qd accīdia ē tristīcia ⁊ rediū
 bñ opandī ⁊ de triplici redio.
 ¶ Capitulum primum.

Primū mysteriū des
 clarandū ē accīdia
 dicit diffinitōis in q̄
 qd sit accīdia videā
 mus. Et ad hoc ita dicit Da/

maſcen⁹. **A**ccīdia ē tristīcia ag
 grauās. i. que ita deprimit aīm
 hoīs vt nil boni et agere libeat
 ⁊ p̄pterea dicit **Richardus de**
sancto victore. Accīdia est tor
 por mētis negligēt; bōa ichoa
 re. vbi p̄ itelligētia pleniorē trīa
 sunt notāda. ¶ Prīmū notādū
 ē in tho. ij. ij. q. xxxv. ar. i. Qd
 tristīcia de se nō notat aliquid
 laudabile vel vitupabile. quia
 passio ē. ⁊ passionib; nō lauda
 mur neq; vitupamur. S; ēm
 q̄ homo applicat passiōes suas
 ad malū vel ad bonū potest bñ
 vel male facere sicut ē tristīcia
 de vero malo vt de peccatis si
 sit moderata ē bona p̄ncēs ad
 p̄niam. Ita ⁊ tristīcia si sit d̄ ve
 ro bono vt d̄ bonis fīdīs opib;
 vel de malo. sed imoderata est
 peccatū p̄ncēs ad accīdiaz. est
 igit tristīcia accīdie semp mala
 ⁊ hoc dupliciter. Uno mō ēm
 seipsam qñ scz ē de eo qd est ap
 parens malū vel vere bonū. qz
 spūale bonū est vere bonū licet
 appareat malū sensitiue p̄pter
 laborē qui est in eo. ideo quan
 do quis tristat de aliquo opere
 ad qd tenet semp ē peccatū Si
 cut econtra delectatio est mala
 ⁊ peccatum qñ est de vere ma
 lo sed apparenti bono. vt dele
 ctatio fornicatōis ⁊ huiusmōi
 ¶ Secundo modo tristīcia ac
 cidie est mala ⁊ peccatum secū

dum effectum suum quādo sez
est de vere malo vt de peccato
vl morte alicui? si sic aggrauat
mentē vt eā totaliter a bono re
trahat. ¶ **S**ecūm notandū q
accidia vt refert rtho. vbi supra
et Alexander in scdo summe ex
eo q importat rediū bñ operā
dī dicit q si accidia ab accedine
Accidia aut seu acerosa sūt frī
gida. frīg? pō i ducit difficultatē
et tradit acē i motu videm? ei q
aq cū pō frīg? ē gelata immobil
manet q ex se fluxerit. Et senes
quia frigidī sunt et graues sunt
et tardī ad ambulandū. Sicut
ecōtra adolefcētes in qb viger
calor naturalis sunt festini ad
ambulandū et discurrendū. Ac
cidia ē qdā frigiditas spū
alis seu defec? amoris spūal? et
feruoris diuini ex q aio nō mo
uet vel cū difficultate mouetur
ad bñ opandū. Jo Ber. in q
dā epta ait. Accidia ē animi q
dā languor cū legere nō libz ora
re nō delectat mē dīdēs solici
te nō sentiunt. ¶ **T**ertū notā
dū q triplex ē rediū. scz.
¶ **P**rimū pñtis vite.
¶ **S**ecū tribulatiōis et āgustie
¶ **T**ertū actōis virtuose.
¶ **P**rimū ē rediū pñtis vite. et
de h dicebat Job. x. ca. Cedet
aiam meā vite mee. hoc rediū
est qdā tristitia de vita pñtis in
q quis nollet esse. et si hoc proce

dit ex desiderio celestis pñtis et
dei amore pñsiderādo q dulce
sit. q suauē q velle videre deū
eo frui scōz āgeloꝝ āgimib? in
teresse. ad qd obtrinedū fac? est
hō. et qstā h sūt obscuritas mē
tis ex ignorātia de deo. q a pe
culosa est qstā impuritas. q
ta instabilitas cordis bona est
talis tristitia. Sed hīc rediū
de vita pñtis. qz nō hz qd illā p
speritatē quā veller illos bono
res diuinitas et voluptates q
cupit cū vidit et audit alicui
sperari honorari dīctari. ex hoc
ita tristat q veller nō viuere
vilipendēs pñtionē suā. et cū
ita deicitur mēte vt rōne de
berata nō esse in mūdo appere
ret. vel nō fuisse natū. vly an
mal brutū affectās mortē qun
q morte etiā i malo statu aie
esset. istud rediū accidia mor
talis. ¶ **S**ecūm ē rediū tribula
tiōis et āgustie ex tristitia qua
qd āgustia ex magnitudine
vel multiplicitate aduersitatis
sue vel alioꝝ. Et si quidem si
tristitia et anxietas sit solū fm
primū motū seu sensualitatz
hūana tēratio est et veniale pec
cati vel nullū. et pferet viri ali
qū hoc rediū patiuntur. vñ
apls. ij. ad corinth. i. cap. Su
pra modū grauat sum? scz et
tribulatiōib? ita vt nobis rede
ret viuere. S? si tristitia sit tā

ta ut absorbeat rō ita q̄ ppter
ea dimittatur necessaria bona
cū pposito nunq̄ bñfaciēdi ac
cidia ē moralis. De qua apls
i. ad corinth. vii. ca. **Tristitia**
hūi scilicet morte opat. i. aie.

¶ Tertiu est tediū actōis vīr
tuose cū q̄s tristat seu anxia ē p
aliq̄ bono ope qd̄ opteat eū fa
cere. qz ibi habet laborare. pu
ta indicendo officium. orando
ieiunēdo. in faciēdo aliquam
obediētiā z hmoi. **Hoc** icur
rit ppls debzēoz in deserto. **¶**
eni dicit numeri. xxi. **Cepit** po
pul⁹ sedere ppter laborē itineris
¶ Dū ḡ itur p desertū pnie seu re
ligionis seu vite pñtis statū ex
laboribz opey bonoz frequen
ter incurrit tediū z anxietas. et
p̄cipue h̄ euenit in orōne. **Sed**
ut **¶** Dico. dicit de cō. di. v. ca.
Hō medio crīter. **¶** Melior ē tri
um psalmoz decātatio cū cor
dis puritate z locūditate q̄s to
ti⁹ psalterij modulatio cuz an
xietate atqz tristitia.
¶ Qd̄ accidia aliqñ orit ex cō
plexione corpis z inordinatōe
cibi z instigatōe diaboli.

Capitulum secundum
¶ Ecundū mysteriū
declarandū de acci
dia dī originatōis.
habet enim originē
hoc viciū in tribus.
¶ Primo ex corpis pplexione.

¶ Secdo ex cibi inordinatione
¶ Tertio ex diaboli instigatōe.
¶ Primo ex corpis pplexione
¶ Nā melācolici inclināntur ad
tristitiā ex humore melācolico
q̄ supabundat in eis z partim
flegmatici. vñd aliqñ studiose
oportet eos querere aliq̄ suble
uaria tristitie ne nimietate ab
sorbeant z inducātur ad despe
rationē vel trāsferātur ad dele
crabilia mūdi. **Nā** ut dicit pro
uerb. xvii. c. **Spi⁹** s tristis ex
siccata olla. vñ **¶** Isidor⁹ cassian⁹
assimilat accidiā vermi q̄ dicit
tarlus. q. i. generat in ligno in
rimo z reddit paulatim medu
lam z vigore ligni. q̄ corroso et
euacuato oē pōdus vel vent⁹
vel percussio frangit lignū im
mo ex se fragit z ruit edificij
desuper. **Sic** accidia nascitur
ex intmīs anime z paulatiz cō
sumit vigorem spiritus et fer
uorem quo subtracto et tā abis
q̄s vērō tērationis per se ruit in
aliquod magnum malū **¶** Se
cundo accidia habet ortum ex
cibi inordinatione cum scilicet
quis plus debito comedit et aut
ntimis excedit i abstinentiā **¶** Im
ei tho. ii. q. xxxv. ar. i. **P**assio
nes appetit⁹ sentitū ut tristit
cie z alie i se pñt ex pctā vīcīalia
z inclināt aīaz ad mortale **¶** Et
quia appetitus sensitū h̄ ab z
organūz corporale sequitur q̄
v itij

per aliquā corporale indigen-
tiā hō fit abiliōr ad aliqd pec-
catū. **Et** ideo pōt ptingere q
fm aliquas mutationes co-
porales certis temporibz ep-
uenientes aliq vitia nos ma-
gis ipugnēt. **Dis** aut corpora-
lis defectus de se ad tristitiaz
disponit. **Et** ideo ieiunantes
circa meridiē qm incipiūt sen-
tire defectum cibi z vigeri ab
estu solis magis ab accidia i-
pugnant. **Vnde Cassianus** vi-
dit. **Ecce** demoniū meridianu
de quo loquit ppheta. **Non** tñ
mebis a demonio meridiano
qz. s. in meridiē ieiunātes ten-
tat. **¶ Tercio** accidia ortū ha-
bet ex diaboli instigatione. in-
stigmat diabolus z tentat de h
vicio z pēpue dū nimie quie-
ti videt hoīes deditos. **vt em**
inquit Caro. Nā diuturna qes
vicijs alimēta ministrat. **vñd**
in. ij. li. regū legif. q salomon
dū structure tēplī z edificiorū
iactavit in statu gratie fuit. s3
cū se dedit qeti seduct⁹ a muli-
eribz luxurie vacās tēplū do-
lis fabricavit. **¶ Silr David**
vt hētur. ij. regū. xi. z xij. c. Cū
remanſit in hierusalem in qete
pmisit adultū cū berſabee. iō
Hiero. ad Rusticū monachū
ait. **In** desiderijs ē oīs ocio⁹
Egyptioz mōasteria hūc mo-
te tenet vt nullū absqz labore

z ope suscipiāt. non tñ pter vi-
te necessaria q ppter aie salute
ne vages mens pnuiciōis cogi-
tationibz. z instat fornicantes
hierusalē oī tranſeūti diuari-
cer pedes suos. **Et brīs frā-**
ciscus in regula fratrz minorū
dicit. **Frates** illi quibz gratia
dedit dñs laborādi laborant
fideliter z deuote. ita q exclu-
so ocio aie inimico scē oīōnis
z deuotiōis spm nō extinguat
Et Hiero. de psc. diſ. v. c. pñ
q. Facito aliqd opis vt temp-
diabolus te inueniat. occupa-
tū. z extra de renū. c. **¶ Pñ cum**
pde. s. vey. Ociositas z volu-
ptas sunt arma hostis antiq.
ad miseras capiendas aias.
Et Jo. cassianus in collatiōe
bus patz. Apud egyptus ab
antiqz patribz sacra cōſuetu-
dine monachū vno numero
pullari ociosū pō innumeris
spiritibz deuastari. **Et** h ocio
sitas filia sit accidie tñ diabo-
lus ociosū in accidia pfirmat
z instigat vt ei⁹ rediū ad oīe
opus bonū augeat. **Legit in**
vitis patz q cū brīs antoni⁹
tēptatione accidie veraret ce-
pit clamare ad dñz dicens. do-
mine volo saluus fieri. sed nō
pmittit mee cogitationes mee
z subito vidit iuuenē pulcher-
rimū q angel⁹ erat ponentē se
ad sedendū. z ad laborandū

sporas et inde ad modicum sur-
gere ad orandum et iterum post pa-
rum reponente se ad opandum et
postea surgente ad orandum.

Cumque pluries alternatis vici-
bus ad utrumque se posuisset. de-
mi dixit angelus sic fac et salu-
eris. **Q**uod homo poterit fugere acci-
dam porone et meditatione ac
frequentatione sacri.

Cap. iij. **E**ritum mysterium decla-
randum de accidia or-
ationis et meditationis. et huius mul-
ta sunt et accidia remedia. tunc p-
nunc sufficit ponere tria.

Primum est deuota oratio.

Secundum diligens meditatio

Tertium sacrorum frequentatio

Primum remedium est deu-
ota oratio. hoc docuit xps dis-
cipulos dormientes per tristitia.

Matth. xxvi. c. **V**igi-
late orate ne intretis in tempta-
tionem. quasi diceret. **O**ro vos

ut accidie que subintrat mentes
vestras. **I**dem etiam ait loquens de

tribulationibus in fine mundi.

Orate ne fiat fuga vestra hic
me vel sabbato. **M**atth. xxij.

c. **H**uius est frigida et in sabba-
to et ocium et requies. vult ergo dicere

orare ne fugatis. id est opus bonum
deseratis ex accidia que puenit

ex frigideitate diuini amoris et
ocio seu quere corporali. **D**ulcium

enim valet non solum et accidia sed

et quecumque petam et quolibet tem-
poris fidelis humiliter oro. ideo

Hiero. ad eustochium ait. **N**ec
cibi ante sumas nisi oratione pre-
sentia. nec recedas a mensa nisi gra-
tias referas creatori.

Noctibus
bis terque surgendum reuoluendum
descripturis quod memoria tes-
neamus.

Egredientes hospitium
armer oratio. **R**edeuntibus pla-
tea occurrat oratio antequam sel-
sio. nec prius corpusculum requi-
escat quam anima pascatur. hec ille.

Secundum remedium et accidia est
diligens meditatio precipue vite
et passionis christi. unde ad heb.

xi. c. **P**aulus ait. **R**ecogitate
enim qui talis sustinuit aduersus
semetipsum in contradictione. id est christum

verum fatigemus. id est per vestris de-
ficientes. id est per tedio. **H**oc fa-
ciebat deuotus **B**ernardus. qui dixit

Quadum vixero memor ero la-
borum quos christus sustinuit in pre-
dicando fatigationum. in discur-
rendo tetationum. in ieiunando

vigiliarum in orando. lachrymarum
in compatiendo. **R**ecordabor

etiam dolorum cruciarum spuarum co-
laphorum subsannationum et cla-

uorum horumque similium. **A**lioquin
requiritur a me sanguis iustus:

qui effusus est super terram. **P**edi-
tatio etiam supplicij futuri et pre-

mij superni multum reuocat animam
ab accidia et tedio. **Q**uis est enim
tam iners vel delicatus qui non

ficio. Si si pfunctorie. i. negligenter atq; adulatorie res agatur nihil apud deū miserū trīstis atq; dānabili. **¶** Vero hec negligentia oritur ex accidia & qua dicitur in pñti sermōe. **¶** Idcirco hō dīerna dīe de illa trāctabim⁹ q̄ in nōnullis vtinam nō multis prelatīs reperit. **¶** De quibus distinguemus triplicem negligentiam.

¶ Prima dicitur orationis.

¶ Secūda inquisitionis.

¶ Tercia correctōis.

¶ Qualiter epī negligētes nō mittant vt debēt subdit⁹ sacra & doctrinā ac rēpalia bona

Capitulum primum

Drima negligentia p̄latoy vltēporū dicitur p̄uisionis. **¶** Nec ē cū nō puidēt subdit⁹ si cur debēt. **¶** Nā tenent epī ministrare subditis p̄cipue tria. s.

¶ Sacramenta.

¶ Documenta.

¶ Temporalia bona.

¶ Primo tenentur ministrare sacra. & q̄ p̄ter sacm ordinis & p̄firmatōis alia sacra ministrari p̄nt p̄ alios sacerdotes inserto res. vigilare debz episcopus vt tales idonei sint & sufficientes.

¶ Circa sacm vero ordīs p̄s mo p̄eps puidere vt diligēter

examinentur ordinādī. & si more illius diocēsis ē vt per archiep̄s bytep̄ vel archidīaconū vlt̄ p̄posito examinent. s. nō obstatē d̄z ip̄e alios cū p̄dictis assumere examiatōres sacerdotes tioratos & prudētes viros gnaros diue leḡs & exercitatos i ecclesiasticis sac̄ctōib⁹ q̄ p̄mouēdos examinet. vt dī. xxi. di. cap. **¶** Nā. Et p̄cipue dñt examiat de etate legitima. Sufficiētī s̄atura & morū hōestate. **¶** Nec requirunt in p̄ficiēdis q̄b⁹. s. in iūgī cura aīarū. extra de elec. c. cū in cunctis & vt notat glo. i dicto. ca. **¶** Nā examiatō fīda ē aī dīe ordīatōis. **¶** De etate autē credere dēt p̄ntari ordinandū nisi ip̄e manifeste sciat contrariū vel per se vel per alium vel habeat aspectus nimis puerilē p̄pter quod merito posset dubitari. & tūc requiratur aliquod testimoniū. vicinorū vel p̄sanguineorum: **¶** De dispēsatōe autē habita sup̄ hā papa nō h̄z credere nisi hoc oīdar. **¶** Pōt tñ credere si p̄sona est multū fide diḡ. **¶** Quātū autē ad ordīes mīores n̄ requir̄ des mīata etas dūmō erordat in fantiā. **¶** Nā vt dicit de rēp. erdt. li. vi. c. **¶** Illis. i. glo. **¶** Septiē p̄ p̄ferri tōsura. xviij. di. c. **¶** De his lxx. di. c. **¶** In singlis **¶** Dīorib⁹ nō pōt nllī velle intrare religiōnem. **¶** De s̄atura autē quāta

esse debeat nō est bñ claruz. Et
quantū ad subdiaconatū z dia
conatū oportet q̄ salte sciat bñ
z expedire legere ne faciat p̄su
sionē corā pplo. Et q̄ sciat bñ
inuenire z dicere officiū ad hoc
teneat. Alias si non habet mo
dū adiscēdi ipsum. vel q̄ n̄ h̄z
comoditatē breuitarij t̄ q̄z nescit
p̄ se vel cū alio nullo mō debet
ordinari. Alias talē scientē ad
mittēs vel ordinās videt̄ pec
care mortaliter cū det illi occas
sionē quotidie delinquendi pro
pter omissionē officij. z vl. dicit̄
glo. in. c. Cū sit. extra de eta. et
quali. z ordine p̄ficiendoy. Co
ipso q̄ ordinat⁹ apparet indi
gnus z ordinās similis. lxxxi.
di. c. Tāis. in fi. Quantū ad
sacerdotiū videt̄ necessarium q̄
saltem sciat grāmaticā z preci
pue si ē sacerdos secularis. q̄z ta
les exponūt̄ cōster ad curam
aiarum q̄ mal e potest exerceri
absq̄ lectione libroy. ¶ Quā
tū aut̄ ad bonitatē vite nisi sit
manifestus peccator dign⁹ ē re
putādu. vl. c. Unico. extra d
scrutinio in ordine faciedo. dēt
tū ep̄s ad monere oēs ordinan⁹
dos vt p̄fiteant̄ aū ordinis sus
sceptionē. ¶ Itē d̄z interrogare
si legitim⁹. q̄z si illegitimus nō
potest promoueri ad aliquē or
dinē sine dispēsatōe vel ep̄i quib
ad minores. vl. pape quo ad su

periores. Nisi esset religiosus q̄
ratione religionis in huiusmo
di nō indiger dispēsatōe als or
dinās talē illegitimū sciet̄ pec
cat mortalit̄ z ordinat⁹ ē suspē
sus. ¶ Itē ad subdiaconatum
z supra nō dēt aliquē clericum
secularē ordinare sine titulo ali
cui⁹ vl̄ bñficij vl̄ altaris vl̄ sal
tim p̄monij als ip̄e ordinar
habeat sibi prouidere. Extra d
p̄bēdis. c. Nō liceat. c. Ep̄us. z
licet exempti habeat cōmuni
p̄uilegia q̄ nō debeāt examia
ri propter qd̄ superficialiter p̄o
trāfiri in examiatōe ipoy. ¶ N̄
q̄z frequēter abutuntur defectū
etatis vel nimis ignotatēs. do
nō incongruū ē si h̄mōi exami
nētur argumentū. xi. q. iiii. cap.
P̄uilegiū. ¶ Sc̄do ex prouis
dere ep̄s vt sicut ip̄se abstinet ab
omni victo simonte. vel qd̄ h̄et
spēm vel scrupulū ei⁹ ita z facti
ant examiatores z notarios ab
huiusmodi abstinerē. Et p̄et
pue ab illa corruptela q̄ solent
notarij aūq̄ scribāt ordinādus
seu p̄tādū ep̄o petere certā pe
cuniā. Qd̄ exp̄sse prohibet. i. q.
ti. c. Sic ep̄m. extra d̄ symonia
c. i. Et q̄uis post ordinacionē
factam pro littera testimonia
ordinis recepti posset notarius
moderatus qd̄ a corpore ab or
dinato pro suo labore qm̄ non ē

salariatus ab epō fm glo. dicti capituli. Sicut epm tamē tuti
us esset abstinere vt cessaret oē
serupulū z precipue cū multuz
natores picipāt de lucro. **T**or
cia vero vel cerei sponte abla
ti recipi pnt. **E**t q nolunt dare
nō sūt cogēdi. **T**ertio ep̄s sa
cies ordinatōes in principio et
an oia faciat generalē admoni
tiōē z exhortatiōē ad ordinā
dos. vt deuote suscipiāt or dī
nes cū p hmoi applicēt ad di
uina mysteria sicut angeli. et iō
conētur vitā tenere angelicaz p
cipue vt caste viuāt z frequen
ter cōfessionē p̄cipue cū hnt ex
ercere act⁹ ordinū suoz. **E**t q
nō omittant officiū diuinuz et
huiusmodi. Deinde ad caute
lā absoluat a vinculo excoīcatō
nis suspēnsiōis z interdicti a q
bus pōt ordinādos. **Q**uar
to ep̄s ordinās cōferat ordies
illis qui sunt de sua diocesi vel
alijs delictis sui ep̄i. **N**ā vt scri
bitur in ca. **E**os. de temporibz
ordinatiōnū. li. vi. **E**p̄i q scien
ter ordinant clericū alienū per
annuz a collatione ordinū sūt
suspēsi. **E**t postqz suspēsiō fue
rit manifesta poterūt subditi si
ne eoz licētia a vicinis ep̄is or
dinari. **A**ttēdat ertam diligē
ter ep̄iscopus vt nō faciat dese
ctū in expēssione formaruz vel

collatione instrumētorum ip̄o
forum ordinū. **E**t precipue sic
cautus in ordine sacerdotij. q i
calice sit vinum cum aqua su
p patenā hostia. z q ordinādi
sacerdotes tangāt calicem z pa
renam. **E**t q imponat manus
sup capita eozum. **E**t vt dicite
glo. in. c. **P**resbyter. extra de sa
cramentis nō iterādis. **S**acerdo
tibus z diaconibz manus ip̄o
nntur. xxiij. di. c. **Q**uorundam
Et eozū p̄secratio filis est. xvi.
q. i. §. **E**cce euidenter. **S**ed dis
ferentia est quia ep̄s rōēs. p̄sby
teri qui ibi sunt super caput ip̄i
us p̄sbyter ordinādi manus
imponūt. xxiij. di. c. **P**resbyter.
Dyaconus vero solus ep̄iscop⁹
eadē di. c. **D**yaconus. **I**ste au
tem ordinatiōne facia dicat se
cretas morose z forziter vt ordi
nati ad sacerdotiū possint cū eo
dicere quā habeāz celebrat cū
eo non tamen q istud sit de sub
stantia ordinatiōis vel q opoz
teat suppleri illud si nō dicerēt
cū eo. **D**emū in fine misse ad
bñ esse solent ep̄i se recōmēdare
ordinatis z iniungere quasda
missas sacerdotibus. **A**lijs ali
as orationes pro ecclesia dei p
summo pōtifice pro ip̄o et pro
bono statu ciuitatis. **H**ec di
cta sunt qm plerqz omittūt ex
negligentia seruare que a patri
bus traditi sūt in administra

tionē sacri ordinis. ¶ **S**ecundo tenent epī ministrare suis populis documēta. **N**otent ipsi quid scriptū ē in. c. **I**nter cetera de officio ordinarij et audiant apostolos quorū vices gerunt dicentes **A**ctuū. vi. c. **N**on est equū nos relinquere verbū dī et ministrare mēsis. **E**t dñs iesus ap̄lis dixit **M**ar. vi. **P**re dicare euangelīū omni creaturē. **S**ed dīmutamus ista conscientijs p̄latorū videant ipsi quomodo clamādū sit ab eis **I**lupos. ¶ **T**ercio tenent epī scopi ministrare suis subditis tp̄alia cū possint et abū dīr. de q̄b; dīcet i fīnōe auaritia clericorū. ¶ **S**ed aduertant ne vīā negligentia obseruādi ecclesie statuta. **E**t p̄mo ne conferant beneficia indignis qd̄ p̄hibet lxx. di. c. **I**n sacerdotib;. ¶ **S**ecundo nō plura vni sed singula singulis. di. lxx. c. sanctorū extra de p̄bē. c. **Q**uia in tm̄. et q̄uis solus papa dispenset vt quis habere possit plures ecclesias curatas vel plures dignitates. vt in. c. **D**e multa. extra de p̄ben. c. **E**t i beneficijs simplicib; pluribus bñdis ep̄s valeat dispensare. vt dicit glo. in dco. c. **T**amen sine eā rōnabili dispensando nō ē sine peccato dñi vñ clericus exuriat aliq̄ aut ebrius sit. **P**ōt autē ep̄s ec

clesias curatas duas vñre causa rationabili. puta p̄pter euitatē. qz vna non sufficeret ad sustentationē vel p̄pter raritātē clericorū et huiusmōi accedente tñ s̄sensu patronorū si habent patronos. **E**t si vel simpliciter vel ad vitā sacerdotis eas hñtis. et sic poterit absq̄ aliqua pape dispensatōe qd̄ habere duas curatas. quia vt vna reputat. ¶ **T**ercio atē dat vt non cōferat reginē parochialis ecclesie ei q̄ non agit annū. xxvii. qd̄ si fiat de electione. li. vi. in. c. l. et in. c. **R**emo. **N**ā vt dicit glo. in. c. **E**t rōne. extra de eta. et aq̄. et ordi ne p̄ficiendoz. **P**ueri nō reputant idonei ad beneficia curata. extra de p̄ben. c. sup. sed ad bñficia simplicia sic. lxxvii. di. c. **I**n singulis.

¶ **Q**ualiter ep̄i et p̄lati negligētes nō inquirūt de defectus subditorū. et de visitatione s̄cda p̄ ipsos. **C**ap. ii.

Ecū da negligētia epī scoporū et aliorū p̄latorū or̄ in q̄stionis. multū em negligētes sunt ad inquirendā vitā subditorū. **N**am vt dicit glo. in. c. quociens. extra de simonia. **P**relatū est inq̄rere de excessib; subditorū. extra de offi. ordi. c. i. xi. q. ii. c. p̄cca

pae. unde dixit dñs. Ezechielis
 in psona platoz. ezechielis. iij.
c. Fili hois speculatore dedit
domui israel. idest plebi tibi
cūmisse ad intēdū facta eo /
rum unde si dicente me ad im-
pū ait dñs. Dorte morieris
tu nō gannūciaueris vt reuer-
tur ab iniquitate sua ipse iūni-
quitate sua moriet. sanguinem
pro suū idest mortem de manu
tua requirā. Qñ. s. ex negligē-
tia tue inquisitionis 7 admoni-
tionis nō est reuersus ad peni-
tentiā. Dicit autē deus ad im-
pū. Dorte morieris quādo
peccat mortaliter. Hoc enim
ipse dicit p scripturas. Et id o-
debet platus inq̄rere de vita
subditoz. vt qñ pōt pape ali-
quod criminale in eis admo-
neat. unde dicit diligēter cogno-
scas vultū pecoris tui. i. puer-
sationē subditi interiorē 7 exte-
riorē. Nā vt dicit regula iuris
Nō pōt esse iusta excusatio pa-
storis si lūpus comedit oues.
extra de reg. iuris. c. quis. Et
propterea ordinatū ē vt eps visi-
ter plebez sibi cōmissas ad hūi-
nus semel in anno vel pluries
si opus fuerit. r. q. u. c. decerni-
mus. 7. c. ep̄m. 7. c. placuit. 7. c.
regenda. 7. r. viij. q. ii. c. c. Nō se-
mel. extra de hereticis. cap. ad
abolendā. Ista tñ visitatio fi-
enda ē cū charitate nō tyrā-

nide. vt dicit. r. q. iij. c. canendū.
neq; cū onere multaz expen-
sum. vt dicit in. c. Cū apostolus
extra de censibz. Et qz nōnulli
visitant cā lucri. ideo in. c. ro-
mana. extra de censibus. li. vi.
Præcipit sub determinatione
maledictionis eterne vt ep̄i vi-
sitantes nihil recipiant p̄ter p-
curationē victus cum familia
sua ab ecclesijs q̄s visitāt. 7 nō
visitātes nihil p̄cipiāt. ¶ Visi-
tar namq; medicus egrum ad
curandū. amicus sociū tribus
latū ad consolandū. sicut t̄res
aici Job. visitat pastor gregē
ad cōgregandū 7 defensandū
Sic plati debēt subditos visi-
tare ad curēdas infirmitates vi-
cioz. ad subleuādas necessita-
tes miseroz. ad vniendū 7 re-
gulandū actiōes subditoz. et
sic vtiliter visitēt. vñ. i. q. i. ca.
placuit dicit. Placuit p singulas
ecclesias ep̄i p diocēses ābulā-
tes p̄mū discutiāt clericos quō
ordinē baptismi teneāt vlt̄ mis-
sar. 7 q̄lit q̄cunq; officia in ec-
clesia pagāt. Et si recte quidē
iueniāt deo gratias referant.
Sin autē mīmedocere debent
ignaros 7 h̄ modis oibz p̄cipe
sicut antiq; canones iubent
¶ Qualiter plati 7 ep̄i negli-
gentes nō corrigūt excessus de-
linquentiū qui corrigi debent
aliqui blāde. aliqui seuerē.

Capitulum tertium.

Tertia negligentia p[re]lat[um] et ep[iscop]o[rum] d[icitur] correcti-
onis. d[icitur] n[on]nulli n[on] cor-
rigunt defect[um] quos reperiunt in
visitatione. ¶ Sciend[um] t[ame]n q[uo]d i[n]
huiusmodi correctione debet
p[re]latus aliqui[m] misereri delinque[n]-
tibus. sed n[on] omnib[us]. N[on] reco-
gnoscentib[us] defectu[m] suu[m] sine
accusatione et se humiliantib[us]
miserendu[m]. vnde Hiero[nimus] p[er]
d[istinctione]m l. c. Impozituna ait. Ubi
peccator intelliges vuln[us] suu[m]
tradit me dico se curandu[m] illi
n[on] est virga necessaria sed spi-
ritus lenitatis. Et similiter il-
la que comittunt ex fragilitate
non ex habituata malicia nec
sunt scandolosa possunt de-
bent misericorditer puniri. vt
habet di. l. c. tua. Contumaci-
bus s[ed]o et supbia peccantib[us]
n[on] est miserendu[m]. vnde Greg[orius]
ij. q. iij. c. Quanto ait. In co-
tumacia p[er]sistentib[us] seueros ee-
nios conuenit. fm illud Virgi.
Parcere subiectis et debellare
supbos. Similiter n[on] est mi-
serendu[m] his qui opantur iniqui-
tate post plures admonitiones
vnde Sirici[us] papa ait. lxxij.
c. Plurimos. Ferro necesse est
vt abscondant vulnera que so-
mentoz n[on] sumpserint medi-
cina. Id[em] xvi. q. i. c. In cano-
nibus. et de electione. c. Au in

cunctis. et p[ro]pterea in. c. si aut. ex-
tra de cohabitatione clericor[um]
et mulier[um] d[icitur] Subdiaconi dia-
coni et p[re]sbyteri concubinas te-
nentes post monitionem sus-
pendi debent ab ecclesiasti-
cis beneficijs. et si suspensi n[on]
se correxerint p[er]petuo sunt p[re]-
uandi. Ibi glo. assignat r[ati]ones
q[uia] crescere contumacia crescere
debet pena. extra vt l[ite]r[is] n[on] co-
stata. c. q[ui]n. et ff. de penis. l. re-
legari. Et it[em] de cohabitatione
clericor[um] et in. c. si aut. scribitur.
Si clerici fornicarias de-
tinent siue in minorib[us] siue in
maiorib[us] ordinib[us] post trina[m]
monitione[m] spolientur beneficijs
et fructib[us] ecclesiasticis. et in. c.
si quisq[ue] adhuc. ita d[icitur]. Si q[ui]s
sacerdotu[m] suspectus de forni-
catione cu[m] aliqua post trina[m]
monitione[m] inuenit[ur] fornicari cu[m]
ea. et aliquo modo p[er]uersari et
coicetur et mulier canonice in-
dice[m] glo. No[n]ne sacerdotes q[uia] in-
telligunt etia[m] inferiores. q[uia] in-
feriora intelligunt in superiorib[us]. lxxij.
di. c. legimus. cu[m] q. i. c. penale. Et sup[er] p[ro]bo iudi-
cetur ait glo. in mo[n]asterio po-
nat. lxxij. di. ca. fraternitatis.
vel exco[m]m[un]icet si hoc publicu[m] est.
vt extra de sen. exco[m]m[un]icatio. c. si conca-
vine. Similiter n[on] est misere[n]-
dum his qui operantur iniqui-
tate infectu[m] aliorum vt sunt

heretici de quibz diximus i ser-
mone de supbia hereticor. vt
igitur dicit text⁹ in. c. Irrefra-
gabili. extra de offi. ordinarij.
Prelati debent intercedere corre-
ctioni et emendationi subditor
alias requir^t sanguis eor⁹ d⁹ ma-
nibus suis. vbi glo. Dux ver-
bi est istud p⁹ plaris negligen-
tia. Sed vt dicit glo. in dic-
to. c. Irrefragabili. Cu^m eps est
negligens in correctione subdi-
tor vis corrigendi vel puniendi
deuolu^t ad archiep^m. ix. q. iij.
c. cu^m sumus Operent^r itaq³ pla-
riopa xpi qui eos posuit vt es-
sent lux mundi per debitam dis-
pensatione omniu^m sup⁹dictor⁹
qd si fecerint. gratia xpi con-
sequen^t. qua nobis oibus lar-
giatur. amen.

¶ Feria quinta ante hebdoma-
de de negligentia clericor⁹.

¶ Sermo. xxxij.

Magnificabāt
deū. Scribunt hec
p⁹ba Luce. vij. c. et
in euāgelio hodie
no. Spectat p⁹cipue ad cleri-
cos deputatos cultui diuino
magnificare deū. Ipsi equide
suiceperūt officiu^m in terris qd
angeli et beati exercent in celis
Et p⁹pter coronā clericale ad
grandē dignitatē sunt subli-
mati. quibz dicitur illud Ps. i
sue canonice. ca. ij. Vos estis

genus electū. regale sacerdoti-
um. gens scā populus acq⁹siti-
onis. V⁹ertū q³ plures ingra-
ti deo que ad ipsoz officiu^m pri-
nent plus q³ negligenter si dici
pōt exoluūt. Qua p⁹pter in p⁹-
senti sermone de negligentia cle-
ricor⁹ tractandū censui qui nō
magnificāt deum sicuti decet.
Distinguemus aut⁹ triplicem
illoz negligentia.

¶ Prima dicit laudationis

¶ Secunda deuotionis

¶ Tertia contractionis.

¶ Qd clerici negligētes non
laudāt deū in. vij. horis cano-
cis qui laudāus est ore et vo-
caliter. et de cantu officij ac de
omissione. ¶ Cap. p⁹mu

Prima negligentia cler-
icor⁹ dicit laudatiois
hec ē dū recusant di-
cere canonicas horas ad q³ re-
nent de q³ dicit illud ps. Se-
pties i die laudē dixi tibi. has
horas instituit ecclesia vt di-
cant a clericis ad laudandum
deū p⁹ beneficijs suis int⁹ q³ ma-
xima sunt bñficiū creatiois se-
p⁹te diebz expletū. vt p⁹ gen. i. c.
Et beneficiū redēptionis sep-
tē quodāmodo horis pactuz.
¶ Natutinali videlz p⁹ma zc.
sicut in officio crucis cōmemo-
ratur. Glo. no. in. ca. ps. byter.
extra de cele. mis. dicit q³ septē
sunt hore canonicę sicut septē

sunt dona spūscī. et septē dies
seculi. et septē etates mūdi. et se
ptēm petitiones in orōne dñi:
ca. **P**rima hora est matutina.
scōa pma. tertia tertia. quarta
serta. quinta nona. sexta vesp.
septima cōpletozū. **D**e hīs ita
tradūt doctores. q̄ omnes or
dinati in sacris. s. in subdiacono
natu et sup̄. tenent ex p̄cepto di
cere oēs horas. **Vt p̄ extra de**
cele. mis. c. volentes. Quilibet
etiā clerici bñficiati etiā in mi
noribz ad id tenent. **E**t q̄uis
aliq̄ dicant q̄ tales possint per
alios afficiare seu per alios di
cere horas et p̄cipue si cāstu
dij vel alia iusta causa sint ab
sentes. et p̄ idoneū substitutuz
officiant ecclesiā. **Cū Jo. An.**
sup. c. p̄sbyter. de cele. missaz.
dicit theologos tenere q̄ cum
istud sit onus p̄sonale videtur
q̄ p̄ alios solui non possit. **E**t
idem in nouella ait. **L**ibet vi
dere q̄ fauore studij statuerit
ecclesia q̄ clerici in minoribus
beneficiati saltē nō curati oc
cupati bono zelo ad studiū te
nentes vicariuz excusarent ab
horis dicendis dicēdo officiū
beate p̄ginis. **T**enent etiā ad
horas religiosi p̄fessi quoz reli
gio ad actus vite p̄replatiue ē
instituta et p̄ ecclesiā p̄firmata
et h̄ rōne sue p̄fessionis. **O**d n̄
solū sunt institute huiusmodi

religiones ad orandū p̄cula
riter p̄ se. sed etiā ad orandū p̄
salute v̄lī fideliū. **A**d h̄ modū
aut orōnē. s. fiedā in p̄sona ro
tius ppli xp̄iani p̄ v̄litate om
niū sunt institute sp̄aliter hore
canonice. **E**x quo dicit **De s.**
palu. quēlibet religiosū p̄fessū
teneri ad horas **I**dē dicit **Aug.**
de anchona in li. de ecclesiasti
ca p̄ate. addēs q̄ etiā cōuersi
tenent ad horas. q̄z coipo quo
applicati sūt totalit̄ ad deū
tū h̄nt bñficiū it̄erpratiue. s. vi
uēdi ex elemosynis vel de red
ditibz mōsterij. vel de p̄fissio
tis p̄cedū ab ecclesia rōne appli
catis ad cultū dñi. s. p̄ p̄
rituali exercitio bonaz mentu
um tria sunt in hac parte ou
bia declarāda. **¶ P**rimū v̄z
deus sit ore laudādus. **¶ S**e
cundū v̄z cārus in officio vi
uino sit cōmendandus. **¶ T**er
tiū. v̄z q̄ omisit officiū debet
at illud supplere.
¶ Primū dubiū ē an deus sit
ore laudādus. et argui possit q̄
nō. **¶ P**rimo q̄z aristo. dicit
i. ethi. **O**ptimoz nō ē laus. s.
mai⁹ aliqd et meli⁹. sed de⁹ est
ē sup̄ oia optima. **¶ S**eco nō de
bet laus sed aliq̄ maius laude
¶ Seco q̄z deus mēte colitur
magis q̄ ore vñ math. xv. xpi
allegauit dictū **I**sa. **P**pls hic
labijs me honorat. cor autē eoz

lōge est a me. **G**laus dei magis
 pñstie in corde q̄ i ore. ¶ **T**er
 tio ad hoc hoies ore laudant
 vrad meliora puocēt fm illō
Qui. in li. de tristibz. **D**eniqz
 nō puas aio dat gloria vires.
Et secunda facit pectora lau
 dis amor. sed de⁹ p pba hoim
 nō puocat ad meliora. tū quia
 inuicibilis. tū qz optim⁹ est. **G**
 de⁹ n̄ ē laudād⁹ ore. ¶ **R**ūdet
 tho. ii. ii. q. xi. q. p̄bis alia rō ē
 vtimur ad deū. z alia rō ē vti
 mur ad hominē. **A**d hominē
 vtimur p̄bis vt pceptū nostri
 cordis expmamus. z iō laude
 oris ad hoim vtimur. vt vel
 ei vel alijs inotescat q̄ bonam
 opinionē de laudato habem⁹
 vt p h etiā ipm q̄ laudatur ad
 meliora puocem⁹ z alios apd
 q̄s laudat in bonā opinionez
 z reuerentiā z imitationē ipi⁹
 inducam⁹. **S**z ad deū vtimur
 p̄bis nō qdē vrei q̄ inspector
 ē cordiū nros pcept⁹ manife/
 stem⁹. sed vt nosiplos z alios
 audietes ad ei⁹ reuerentiā idu/
 camus z ideo necessaria ē laus
 oris. n̄ qdē p̄ deū. sz p̄ ipm
 laudāre cui⁹ effect⁹ exercitat ad
 deū ex laude ipi⁹ z inquantū
 hō p diuinā laudē affectu as/
 cendit in deū. **I**nterim etiā p
 h retrahit ab his q̄ sūt d̄ deuz
 p̄tēt etiā laus oris ad hoc q̄
 alioz affect⁹ puocat in deum.

vñ d̄z in ps. **B**enedicā dñz in
 omni tpe sp̄ laus ei⁹ i ore meo
In dño laudabif aia mea. et
 postea subdit. audiāt māsueti
 z letent. ¶ **A**d p̄mū g ar^m dic
Tho. q̄ de deo possumus pu/
 pliciter loq. **U**no mō quantū
 ad eius essentiā. z sic ē incom/
 p̄hensibilis z ineffabilis z ma/
 ior oi laude. **D**ebent aut ei fm
 hanc opationē reuerētia z la/
 trie honor. **A**lio mō possum⁹
 loqui de deo fm effectus ipi⁹
 qui in nostrā vtilitatē ordinā/
 tur. z fm hoc debet deo laus.
 ¶ **A**d scdm ar^m dicit **T**ho. q̄
 sz deus sit corde laudādus. tū
 valet exterior laus oris ad ex/
 citandū interiorē effectū lau/
 dantis z ad puocandū alios
 ad dei laudē vt dictū ē. **E**t sic
 etiā soluit tertiū. qz deum nō
 laudam⁹ ppter vtilitatē suam
 sed ppter nostrā. ¶ **S**cdm du/
 biū fuit. vtz cantus in officio
 diuino sit cōmendandus. **E**t
 quidam dicūt q̄ nō. **N**ā **H**ie
 ro. di. xxi. ca. cantantis dicit.
Deo non voce sed corde can/
 tandum nec in tragedoz mo/
 dum guttur z fauces medica/
 mine liniende sunt. vt in eccle
 sia theatrales moduli audiā/
 tur z cantica. **E**t **G**rego. p̄fa/
 ra. xxi. di. c. **I**n scā plerūqz sit
 vt dū blāda vox q̄rit congrua
 vīta negligat z cātor minister

dn̄i moribz stimulat cū popu/
lū vocibz delectat. Alij dicūt q
cant⁹ assumēdus sit in diuina
laude. **Nā** ambrosius cantū in
stituit in ecclia mediolan̄i. vt re/
fert **Aug⁹**. ix. cōfessionū. **Dicit**
ergo **Tho.** q cātus ille q̄ sit ad
finē vanitat⁹ ⁊ vano mō ad of/
ficiū diuinū nō est assumēdus
Sed cū cant⁹ ordinat⁹ ad dei
laudē licit⁹ ē. qm̄ fm̄ diuersas
melodias sonoz animi hoīz di/
sponunt. vt p3 p phm. viij. po/
litice. ⁊ **Boe.** in prologo musi/
ce. ⁊ sic p cantū anim⁹ puocat
ad deuotionē. vñ **Aug⁹** dicit i
x. cōfessionū. **Adduco** cantan/
di cōsuetudinē approbare in ec/
clesia vt p oblectamēta auriuz
infirmozū anim⁹ in effect⁹ pie/
tatis assurgat. **Et** de seipō dīc
tr. li. cōfessionū. **Fleut** i hymnis
⁊ cāticiis tuis: suauē sonāt ec/
clesie tue vocibz p̄mor⁹. ¶ **Ter**
tiū dubium fuit vtrū q̄ omisit
officiū teneat illd̄ supplei. ¶ **Ad**
hoc rñdet **tho.** in qd̄libet q̄ sic
in officijs diuinis exoluendis
obseruāda ē p̄gruitas loci. ita
etā cōgruitas t̄p̄is. q̄ obserua/
ri nō posset si oporteret iniūge/
re omittēti q̄ horas diceret q̄s
omisit. **Forē** enī in completo/
rto diceret. **Iaz** luc⁹ orto sidere
⁊ in t̄p̄e pascali officiuz domice
passionis qd̄ videtur absurdū
⁊ iō nō videtur ēē iniūgenduz

q̄ easdē horas reperat. s3 aliqd̄
ad laudē diuinā princ̄a hoc est
enī cōmune. in omni officio di/
uino laus dei ⁊ suffragiū fide/
liū. puta q̄ dicat psalmos p̄nia
les vñ vnū psalteriū plus ⁊ mi/
nus fm̄ delicti q̄litate. Quis ei
esset debitor officiū. q̄ t̄p̄e debi/
to officiū p̄tereunte tam ē impo/
tēs ad soluendū t̄p̄e debito. **Jo**
est ei alia p̄nia iniūgēda. **Qua**
re si q̄s p̄ annū dimiserit officiū
um. nō obligat q̄ totū duplicē
sed in aliud p̄orpmutari. quia
magis placebit deo ⁊ min⁹ res
diū ēēt penitēti. **Archidya.** etiā
in rosario di. xci. p̄niam hmoi
dicit ēē arbitrarīa. **Notanduz**
insup fm̄ **Bul.** q̄ si dicēs offi/
ciū aliq̄ p̄ba p̄ermitit n̄ opor/
tet q̄ p̄pter h̄ a capite resumat
disturbādo totū officiū. immo
si dicēdo in choro cū alijs ex alt̄
qua necessitate intermisit psalmū
vel lectionē ⁊ hmoi. ⁊ non
alt̄ pōt omisū sup̄plere nisi sub/
trahēdo vocē ab adiutorio cho/
ri meli⁹ est p̄trāsire q̄ officiū
chozi minnere. **Pōt** enī aliquid
propter h̄ post officiū sup̄plere
Et q̄uis oīa p̄dīca de negligē/
gētia diuine laudis ad septe ca/
nonicas horas sint relata. rām
dubitāt aliq̄ **An** peccet sacerdos
q̄ sine eā omitti q̄tidie celebra/
re. **Et** opinito quorūdam fuit q̄
mortalit̄ peccat q̄ ex negligētia

dimittit q̄t die celebrare. Sed opinio ista nimis ē dura. ideo nō tenet. Alij dicūt q̄ non peccat q̄ dimittit celebrationē nisi populū habeat sibi pmissuz v̄l ex obediētia teneatur celebrare. S3 p̄ istā opinionē dicit tho. in. iij. di. xij. 7 in. iij. p̄e q. lxx. q̄ cū sacerdoti data sit p̄as nobilissima rex negligēte erit nisi illa v̄ratur ad honorē dei 7 salutē aīaz viuoz 7 defunctoruz nisi forte aliq̄s ex familiari consilio spūssancti dimittet. Secus ē de alijs actibz oīdis q̄ p̄tiner ad corp⁹ xp̄i mysticū vt ligare. soluere. baptizare 7 docere. Nā q̄ nō tenet alijs platōne vel subiectōe p̄t ab illis actibus cessare. Celebrare autē tenetur vt deo sacrificiuz reddat etiā si nulli hoīz teneat quare videtur q̄ saltē teneat quilibz sacerdos celebrare i p̄cipuis festiuitatibz. ¶ **Albertus** dicit q̄ mediū tenere b̄m est. s. aliqua do celebrare. aliqñ dimittere nisi officiū exigat vt oī die dñico celebret. s3 beati⁹ ē quot die de uote celebrare. cū p̄ sibi 7 multis valde p̄sit. ¶ **Quā Ambro.** de cō. di. ij. c. si quoties. Ego q̄ q̄t die pecco. quot die debeo accipere medicinā. ¶ **Et id Accipe.** q̄t die qd̄ tibi p̄sit. S3 sic viue vt quot die possis accipe. Nec ille. que intellige de consilio nō

de precepto.

¶ **Qualr** aliq̄ clerici ex negligētia circa diuina sūt in deuoti corde ore 7 corporali gestu

¶ **Capitulum secundum.**

Secūda negligētia clericoz dicit deuotōis. Hec ē dū inde uote celebrāt diuina officia. In q̄b triplex deuotio requiritur.

¶ **Prima** est verbalis

¶ **Secūda** corporalis

¶ **Tertia** mentalis.

¶ **Prima** deuotio q̄ requiritur diuina officia celebrantur dicit verbalis. D3 enī officiū dici distincte 7 apte cū more 7 reuerentia dei p̄ qd̄ aliq̄ offendūt dum dicūt v̄ba nimis festinanter 7 pfuse. ita q̄ si sint duo v̄l plēs vn⁹ nō expectat aliū. Nonnulli hoī dicūt sincopizādo dimittēs do v̄ba vel versus vel sillabas vt audiat aliq̄s q̄ dū vellēt dicere. de⁹ in adiutorū meū intende. dicebāt de⁹ imidintēde. 7 i iustatoris officiū b̄fēvgis. Ave maria. Necū. 7 in missa. Sc̄s sc̄s sc̄s sabaoth plēmintēb̄ sis. Et in officio mortuoz exiitēte funere in eccia cantor incl̄ piebat. Pater n̄r. 7 statim. Et ne nos inducas in tēp̄ationē. Nota tñ fm̄ Henricū de gadano in quodlibetis q̄ dū vn⁹ chor⁹ dicit vnum. verum ali⁹ alium

estimandū est singulos totum
dixisse qz ecclesia sic ordinauit.
Ex quo dicto scrupulose et ir/
rationabiliter mouentur illi q
faciūt sibi psciam nō dicēdi qd
inchoatur ab officiatore vl' cā
toze vel ab alijs qbz pmittit ver
sus iuitatoziū z hmoi. ¶ **P**leri
qz insup in officio vana z extra
nea intermiscēt. Alij vero sunt
qui dū cātatur officiū vluāt vt
canes trahūt caudas cū lōgo
flatu z alia similia faciūt q irre
uerentiā sapiūt z indeuotionez
¶ **S**ecda deuotio q requirit dū
celebrāf dīuina dicitur corpora
lis. **Nā** vt dama. inqz. qz ex du
plici natura ppositi sum? corpa
li vicz z incorpali. Duplicē dō
honore referre dēm? spūale. s. z
corpale. vñ cho. ij. q. xxxvij.
dicit qz deū z si nō rōne sui rōe
nri etiā corpali reuerēti obem?
tum vt honorem? eū fm vtrā?
qz nram naturā. tū vt p corpa
les mor? mentē nram excitem?
z inflāmē? z ppter ea statutū
est vt dū noiatur iesus vnusqz
qz caput inclinet. vt in. c. **D**ec?
de imuni. eccie li. vi. **S**ilr p sue
uit pseruari vt duz dicit **G**lia
pri rē. Incuruetur chorus i sū
gnū hūilitatis z subiectōis **E**t
dū eleuatur corp? dñi iesu xpi
oēs flectāt genua. **S**z mlti cli
ci z religiosi i hīs deficiunt qm
aliqui stant cū vno pede i terra

altero ad cho p eleuato. z cū dñs
Glia pri vl' oēs ipi immobiles
fiunt. quidā etiā dū eleuat cor
pus dñicum vir vno genu ad
terrā posito illud adorāt. **T**er
tia deuotio q requiritur dū ce
lebrātur dīuina dicitur menta
lis. vñ mēs quātū fieri pōt vñ
ri deo vel attendēdo ad ipsum
vel ad verba vel ad sensum ver
borū. **S**ed multi mentē z co
gitatōes suas ad vanitates sol
rigūt z infantas falsas. **S**icut
euenit tpe meo cui dā sacerdos
tū quē noui dūm ille celebraret
cū ad eū locū attigrit quo se ad
populū voluit vt diceret orare
fratres. tā vehemēter aim ad
quandā mulierē puertera. vt
qñ ex cogitatōe illius rēter z fortis
ctus dixit inaduerteret z fortis
ter. **O**dio quāto si bella.
¶ **Q**uātū clericū negligētes tra
ctāt irreuerēter sacra tēpla z sa
cras res z sacratissimū corpus
xpi. **C**apitulum tertium.

Etia negligētia cle
ricoz dicitur contra
cratōis. **D**ebēt quī
dē ptractare cū reue

rentia maxime tria.

¶ **S**acra tēpla.

¶ **S**acras res.

¶ **S**acratissimū corp? dñi
nostri iesu xpi.

¶ **P**rimo debent cōrectare cle
rici cū reuerentia sacra tēpla

quoniam deest domus domini sancti
tudo. Sed ex negligentia viden-
tur iam in multis locis ecclesie
imunde et in ipsis reponuntur
vegetes frumenta blada et simi-
lia. ¶ Aliqui vero die noctuque
opras ecclesias retinent quas in-
trant canes illas deturpantes
et boies de rebus secularibus cosa-
bulantes cum tamen talia ecclesiis fie-
ri non liceat. quod videtur augustinus ait. xliij.
di. c. in oratorio: In oratorio pro-
ter orationem psallentes cultum nihil
penitus agamus nisi hoc et opera
tugiter impensa recordetur. Et ter-
tius in. ca. Cum ecclesia extra de im-
munitate ecclesiarum. Ecclesia dei
in euangelica veritate domus
orionis esse debet non spelunca las-
trorum. De reparatio vero quid
dicam cum inspiciam? et sepe perfra-
ctas ecclesias per portas stillantia
terra ruentes muros et huiusmodi. tamen
quod illas reparare tenentur ad. nil
aliud vigilare nisi ut pro se peret
piam ecclesiarum fructus. ¶ Aduertant
tamen omnes clerici beneficiarii et minores
et maiores et subditi prela-
ti. quod scribit in. c. i. de ecclesiis et
beneficiis. Quicunque ecclesiasticum
beneficium habet omino adiungit
ad rectam ecclesiam vel reparationem ubi
glo. ¶ Nam ubi est emolumentum
ibi debet esse onus. ¶ Secundo de
re clericis tractare cum reueren-
tia sacras res que sunt tobalee al-
tarij calices corporalia. In dym-

ta quibus ipsi vtuntur ad diuinum cul-
tum et similia. Sed considerent altaria
in multis ecclesiis et inueniuntur
ibi tobalee sordidissime pulueri-
bus et stercorebus vel autum vt mu-
rii plene. Corporalia vero ni-
grat et fetulera idumetacque sacdo-
talia lacerata et cuncta vt sic di-
ca deturpata que omnia ex nequissima
negligentia pendent. Hator enim
cura est aliquibus clericis de coma-
sua et solumanibus quod de rebus sacris
Desam in qua deuorant albis
tobaleis ornata esse voluit et de
vestimentis ecclesiastico vsui et
diuino deputatis. nec minimam
faciunt estimationes. Audite o
clerici. quod extra de custo. eucha.
in. c. reliqu. in textu et in glo. et de
consecratione distin. i. ca. vesti-
menta. scribitur. Vestimenta
ecclesie honesta et munda esse
debent. ¶ Tertio debent cleri-
ci tractare cum reuerentia sacrat-
issimum corpus domini no-
stri iesu christi. vt scilicet repo-
sito in ecclesiis custodiatur cau-
te et sub clauibus in loco decen-
ti vt ponitur in. ca. statuimus
extra de custo eucha. quanta ve-
ro sit in hoc clericorum multo-
rum negligentia experientia ma-
nifestat. Ideo debent opera om-
nes vt diuinum cultum exerce-
ant diligenter et magnificet de-
um qui est benedictus in secula
seculorum Amen.

Feria sexta ante hebdomadam.
De desperatione.

Sermo. xxxiij.

Domine iam
feret. quadriduanus
est. Verba sunt mar-
the de resurrectione
lazari desantis. originaliter
Jo. xi. c. 2 in euangelio hodi-
erno. Diffidebat martha de re-
surrectione fratris sui Lazari
quod considerabat ferore examia-
ti cadaueris et christi dei incarna-
ti potentiam non pensabat Ideo
ipsa incredulitate eius mode-
ste redarguit. dixitque illi. Si
credideris videbis gloriam dei
Sic et nonnulli peccatores cum
inspicunt feridam aiam suam ob-
rutam mole magnorum criminum
despant ad salutem et vitam
plus possedere. Et ad hoc
inuitat ille serpens antiquus
hostis humani generis. ut post
peccata grauissima ipso coope-
rante commissa infelices pecca-
tores despant. Idcirco in pre-
senti sermone de peccato despera-
tionis dicemus. Est enim despe-
ratio filia accidie secundum Grego-
rium. et Thoma. ii. q. xx. De qua tria
mysteria nobis occurrunt de
claranda.

Primum de varietatis.

Secundum grauitatis.

Tertium remissibilitatis.

De triplici desperatione. s.

passionatorum. damnatorum et pec-
catorum. in quibus etiam triplex alia
desperatio ponitur.

Capitulum primum

Dominum mysterium de-
claramus de desperatione di-
citur varietatis. Inue-
nitur enim triplex varia desperatio.

Prima est passionatorum.

Secunda damnatorum.

Tertia peccatorum.

Prima est desperatio passio-
natorum. hec est quedam passio con-
traria spei. Sicut enim spei
importat quandam accessum
Tendit enim spem in obiectum
quod habet rationem attractiuum cum
possibilitate adipiscendi. Sic
desperatio importat quandam re-
cessum. nam desponsus discedit a
bono arduo. si quod non desideret
sed quod considerat illud cum impossi-
bilitate obtinendi. et ideo habet
rationem retractiuum secundum Thoma. i. ii.

Si quis ergo desperet de eo quod
non est natus adipisci. vel de eo
quod non est debitum adipisci. desperatio
talis de se non est peccatum.
vnde si medicus desperet de cura
ratione alicuius infirmi. vel si
agricola desperaret se fieri
posse ipso autem autem simplex cler-
icus papa non peccant propter
impossibilitatem consequendi talia.
et sic de alijs. Secunda est
desperatio damnatorum. omnis enim

dānati tamdemonē q̄s homi-
 nes despari sunt scientes certi-
 tudinaliter q̄ nūq̄ euadēt pe-
 nas inferni vt dicit br̄s tho.
ij. ij. q. xviij. ybi ostendit q̄ in
 dānatis nō ē spes. Nec obstat
 q̄ in demonibz sit fides lz coa-
 era. quia inter fidem z spem est
 differentia. qz fides ē de rebus
 bonis z malis z p̄teritis p̄sen-
 tibus z futuris. z suis z aliēis
 Sed spes nō ē nisi de rebus bo-
 nis futuris ad esse p̄tinentibz.
 Ideo magis pōt ee fides ī for-
 mis in dānatis q̄s spes. quia
 bona diuina nō sunt eis futu-
 ra possibilis. sed sūt eis absen-
 tia despari. sunt igit dānati d̄
 venia peccatorz suoz z de salu-
 te consequēda. Ista tñ despera-
tio fm̄ Tho. ij. ij. q. xx. nō ipu-
atur eis ad culpā. qz sūt ī sta-
tu desp̄andi p̄pter ipossibilita-
tem redditis ad beatitudinē
Ideo est eis pars dānationis
q̄ Tertia ē despatio peccatorz
 que triplex esse pōt.
 ¶ Prima miserie euadende.
 ¶ Secūda venie consequēde.
 ¶ Tertia felicitat̄ adipiscēde.
 ¶ Prima desperatio ē miserie
 euadende. Cū em̄ vidēt pec-
 catores miseras z calamita-
 tes maloz que incurrūt p̄pter
 peccata eoz. desperant de deo
 q̄ velit ipsos liberare cū tñ le-
 gamus nimis ad peniten-

tiam conuersos subuersionis
 interitū euasisse. z urbem tem-
 pore gregozij a pestis credulī-
 tate liberatā p̄pter deuotionē
 populi z orōnes humiles in p-
 cessionibus replicatas. Et si n̄
 semp deus clamantes liberet
 ab aduersitatibz vite p̄sentis.
 tñ faciat homo quod in se est
 orando. ieiunando. pia vota
 emittendo z similia. z cōfidat
 in deo ac se illi committat. In
 numeri vt sic dicā peccatores
 a grauissimis piculis infirmi-
 tatibus z tribulationibz libe-
 rati sunt. qz dei z beate p̄ginis
 aliozq̄ sanctorz iplozauerūt
 p̄sidiū. ¶ Secunda ē despatio
venie p̄sequende. In hac inci-
dunt multi dicentes cū Cayn
Gen. iij. c. Maior est iniqui-
tas mea q̄ vt veniam merear
Considerant em̄ tales pecca-
toz suoz magnitudinem mul-
titudinem z vicissitudinem. s.
q̄ grandia sunt illoz peccata
q̄ multa q̄tisve vicibus reite-
rata z statim animo deficiunt
z de p̄ssimo deo male sentiūt
s. q̄ vel nolit vel non possit pec-
cata remittere. ¶ Cōtra quos
clamat ois scriptura que deū
misericordem z benignū fatet
quibuscunq̄ peccatozibz z q̄si-
cunq̄ ad penitentiam redim-
tibus. z licet multas auctori-
tates posuerim in sermone de

miser cordia dei in quadragesi
malis de penitencia. tamen hoc
loco illas reperere et alias sup
addere per necessarium censeo
ut sic terreatur diabolus et ab
scedat a cordibus peccatorum
quos in desperationem inneti
tur retinere. Audite igitur et au
ribus percipite felicissimum sa
luberrimum locundissimum
et nouum. O peccatores et pa
tre nostro quem offendimus.
quem deseruimus. quem per
tempora longissima sperauimus.
Misericors est. misericordiam
offert conuertentibus ad se. De
quo sic scribitur exod. xxxij.
capitulo. Dominator domine
deus misericors et clemens pa
ter et multae miserationis.
¶ Et deuteronomij quarto ca
pitulo. Reuertis ad dominum
deum tuum et audies vocem
eius. quia deus misericors de
us deus tuus est. ¶ Et ecclesi
astici secundo capitulo. Dignus est
dominus et misericors et remitte
ret in tribulationis peccata
¶ Et. xvij. capitulo quam ma
gna est misericordia dei et pi
etatis illius conuertentibus ad
se. et. xvij. ca. quis adiciet enar
rare misericordiam domini. et li. ca. Letetur
anima vestra in misericordia eius. et Sa
pientie. xv. c. Tu autem domi
ne suauis et verus es et in mise
ricordia disponens omnia. et Da

uid in psal. l. Discrede mei de
us secundum magnam miseri
cordiam tuam. ¶ Et psal. lxxxvij.
misericordiam et veritatem om
nium. ¶ Et psal. lxxxv. Tu
autem domine suauis et mis
ericors et multae misericordie omnibus
inuocantibus te. et psal. lxxxvij.
Misericordias domini ineter
num cantabo et psal. xcix. Lau
date nomen eius quoniam mi
suus est dominus in eternum. mi
sericordia eius. et psal. cxvij. Ma
gna est super celos misericordia
tua. et psal. cxvij. Misericor
dia domini plena est terra. Et ps.
c. xxxix. Apud dominum misericordia et co
pitosa apud eum redemptio. et
Isaias. xxx. c. ait. Expectat de
us ut misereatur. et. lv. ca. De
us relinquet impius viam suam
et vir iniquus cogitationes su
as et reuertatur ad dominum et mi
sererebitur eius. et Joelis. ii. ca.
Conuertimini ad dominum deum
vestrum quia benignus et mi
sericors est et prestabilis super
malicia. et Daniel. ix. ca. Pro
sternimur pces in miserationibus
tuis multis. et Zachari. ix. ca.
Christus dixit. Dignam volo et
Paulus ad ephes. c. Deus diues et
in misericordia. et de hac sunt textus. et sen
tentie dulcissime in decem. et. l. vi.
c. Quia tua. c. Si quis. et. l. q. vij. c.
Si quis. et. ij. q. l. c. Dulci. et. vij. q.
l. c. Qui negat. et. xxx. q. iij. ca.

Transquillet. c. **I**ncōmutabil
 c. **N**ō semp. c. **O**m̃e. 7. xxiij. q.
 lii. c. **H**ec ar. vita. c. **I**pa pieras
 c. **I**llic. c. **D**uo ista. 7. xxiij. q. v
 c. **I**l non licet. c. **A**d fidem. cap.
Regentes. 7. xxi. q. vi. c. **I**s
 qui. ca. **A**nonimus. 7. xxiij.
 q. i. c. **A**pud. 7. xxiij. q. ij. cap.
Admonere. 7. de pe. di. i. c. **L**i
 benter. 7. c. **M**ultiplex. c. **I**m
 portuna. c. **H**ouit. c. **Q**uā ob/
 rem. c. **Q**uā diuinitatis. natu
 ra. c. **P**redixerat. ca. **M**edicia
 c. **Q**uē penitet. 7. de pe. di. ij. 7.
Anuiste. c. **I**lle rex. ca. **T**alis
 c. **A**dhuc instatur. **S**unt i. p. m
 p. exempla cor peccatorū q. ad
 dñm redeūtes benignē recepti
 sunt 7. veniā acceperūt. vt pa/
 ter in sermone illo nostro d. mīa
 dei. **T**ertia desperatō ē felicitā
 tis adipiscēde. **D**esperāt pctō/
 res q. sepe adipisci regnū celo/
 rū. qm̃ illud nō datur sine me/
 ritis. 7. vt inquit **B**eda siñ me
 ritis aliquid sperare non spes
 sed presumptio dici debz. **Q**ui
 bus rīdet **B**onauē. in. iij. dist.
 xxi. in declaratōe lre. **Q**uā al/
 qui sunt q. non. hñt meritū nec
 inposito nec in effectu. hi sunt
 qui male faciēdo nullū bonū
 agunt pponētes firmiter in sua
 dissoluta vita pseuerare asserē/
 tesq. **S**i dederit nubi de^o pas/
 disum faciat qd vult. **S**i di/
 miserit me in eternum qd mihi

Ego vltā mutare nolo: **T**ales
 vtiq. p sumptuosi essent si spa/
 rent illū mō posse saluari. **A**lij
 vero sunt q. hñt meritū in po/
 sito 7. in effectu. **H**i sunt vñ pfe/
 cti quales fuerūt sancti 7. amī/
 ci dei virtutibus herōicis ful/
 gentes qui peccata oīa cūtrans/
 tes bonis opibus vacauerunt
 die noctūq. seruientes domio
 in humilitate 7. deuotōe. **Q**ui
 dam autem habent meritum
 in proposito 7. si non in effectu.
Isti sunt homines imperfecti
 qui 7. si humana fragilitate se/
 pius in peccata labantur tamē
 deo se commendant vt illis spa/
 cium tribuat penitēcie. frequē/
 tant ecclesias largiuntur pau/
 peribus elemosinas. custodi/
 unt sanctos dies festorum 7. ex/
 ercent alia opera bona claman/
 tes semper in corde suo cūz pu/
 blicano. **D**eus propicius esto
 mihi peccatori. hi sperare pos/
 sunt non presumptuose. qz ad
 numerum deuenient electo/
 rum. **E**t si q. obijceret q. nū/
 lus potest mereri vitā eternā
 quia illa est bonū infinitum et
 meritum nostrum est meritū
 finitū 7. finiti ad infinitū nulla
 est pportio. **R**īderi pōt p ea p
 dicta sūt in smone primo qd dra/
 gestimalis de pñā. c. iij.
Quā desperatio grauissimū est
 pctm ex eo q. per illā hoies res

trahuntur ab opib; bonis ⁊ labii
tur in effrenata vicia.

Capitulum secundum.

Secundū misterii de-
clarandū de despatōe
dicat gūtar. Est q̄ppe
desperatio gūe pctm. ¶ Unde
Hiero. ad rusticū monachum
ait. Nihil sic offendit deū sicut
cor impenitēs. Solū despatōis
crimē est qd̄ veniā p̄seq nō pōt
⁊ Leo papa de pe. di. iij. capl.
Sceleratior. sic iudā alloq̄tur.
Sceleratior oib; o iudā ⁊ infe
licior extitisti quē p̄nia nō reno
cavit ad dñm. sed despatio tra
xit ad laqueū. Quasi dicat q̄
gū? fuit pctm despatōis i iudā
q̄ pctā iudeoz ⁊ alia pctā p̄ il
lū p̄missa. ¶ Et glosa sup illud
Numeri xxiiij. c. Si despauer
lapsus in die angustie minuet
fortitudo tua dicit. Nihil ē exe
crabili? despatōe quā q̄ bz ⁊ in
gūabili? hui? vitelaborib; ee
qd̄ pei? est in fidelē certamine cō
stantiā p̄dit. ¶ Et Isidorus li.
de sūmo bo. Perpetrare flagi
nū mors aie ē. sed despare ē des
cedere in infernū. ¶ Sz ppter
ista q̄rūe scire nōnulli vtruz de
speratio sit maximū p̄cōz. Et
ex auctoritatib; p̄dictis videt
q̄ sic p̄terea pctm insanabile vi
detur esse gravissimū fm illud

Ieremie. xxx. c. Insanabilis
fractura pessima plaga tua.
Sz pctm despatōis ē insana-
bile. vñ **Hiere. xv. c. Plaga no**
stra desperabilis renuit curari.
¶ **Sz** p̄riū oñdi pōt. ¶ **Primo**
qz illd̄ pctm videt ee altero gū-
us q̄ peccati mat? documentū
tum infertur. **Sed** ex infideli-
delitate q̄ opponitur fidei infer-
tur mat? documentū. qz p̄ infir-
delitate destruitur fundamētū
spūalis edificij q̄ ex despatōe
q̄ opponitur sp̄et. ergo infidelis
tatis pctm gū? est pctō despatō-
tōis. ¶ **Secūdo** arguit ex sentētia
Aristo. q̄ ait. viij. eth. Malo
ri bono mat? malū opponitur.
Sed caritas ē maior spe q̄ve.
ait ap̄ls p̄ime ad corinth. xij.
c. Nūc autē manet fides. spes.
caritas tria hec. Maior autē
hoz ē caritas. ergo odiū dei op-
positū caritati ē graui? despatō
one opposita sp̄et. Rñder t̄ho.
ij. ij. q. xx. q̄ pctā q̄ opponit vir-
tutib; theologice sunt fm suū
gen? alijs pctis gūiora. Cum
enī virtutes theologice habeat
deū p̄ oblecto pctā eis opposi-
ta i. n̄portat directe ⁊ principa-
liter auersionē a deo. Si enī ee
posset auersio ad bonū p̄mura-
bile sine auersione a deo q̄uis
eeet inordinata nō est peccatū
mortale. ⁊ iō illd̄ qd̄ p̄rio ⁊ p̄ se
bz auersionē a deo ē gravissimū

interpretā mortalitā. p̄tutibz au
tē ideologicis opponūtur infide
litas desp̄atio et odiū dei. Inf
q̄ odiū et infidelitas si desp̄atiō
p̄sent inueniētur fm̄ se q̄dē. id
ē fm̄ rōez p̄p̄ietatē gūtorā. In
fidelitas ei puenit ex hoc q̄ vo
lūtas hoīs ipsi diuine bonitas
n̄ p̄riatur. Desp̄atio aut̄ ex hoc
q̄ hō nō spar se bonitatē dei p̄ti
cipare. Et q̄ p̄r q̄ infidelitas
et odiū dei sunt q̄ deū fm̄ q̄ i se
ē Desp̄atio aut̄ fm̄ q̄ ei bonū
p̄cipatur a nob̄. vñ mal' p̄ctm̄
ē fm̄ se loquēdo non cedere dei
veritatē vel odire deū q̄ n̄ spa
re p̄sē gl̄iam et gr̄am ab ip̄o s̄
si p̄etur desp̄atio ad ista duo
p̄ctā ex p̄te n̄ra sic desp̄atio ē p̄
culosior. q̄ p̄ sp̄e reuocamur a
malis et itroducimur i bōa p̄se
quēda. Et iō sublata spe i es
a bonis opibz retrahūtur. et sic
soluūtur obiecta.

¶ Qd̄ desp̄atio p̄ctm̄ ē ḡue tñ
si de illa hō peniteat remittitur
a deo.

Capitulum tertium

Certū mysteriū decla
randū ē desp̄atione di
citur rēissibilitas. In
q̄ requirere liber an p̄ctm̄ desp̄a
tiōis sit rēissibile. Et q̄ dū dā vi
detur q̄ nō eo q̄ ē p̄ctm̄ in sp̄m̄
sc̄m̄. vt docet Magister in. ij.

di. xliij. Et p̄ctm̄ in sp̄m̄ sc̄m̄ ē
irremissibile. S̄z q̄ de hac ma
teria diffuse tractauim' in ser
mone de mīa dei in q̄dragesi
mali de p̄nia. Iō p̄ nūc tñ no
tabim' illō qd̄ ponit iho. ij. q̄.
q̄. xliij. Qd̄ de p̄ctō in sp̄m̄ sc̄m̄
etū tripliciter doctores loquun
tur. Primi doctores antiq̄. vt
Athanasi'. Bilan'. Ambrosi
us. Hieronim'. et Chrisostomus.
dicūt p̄ctm̄ in sp̄m̄ sc̄m̄
esse qñ ad l̄ram aliquid blasfē
mū dicitur q̄ sp̄m̄ sc̄m̄ siue sp̄
ritus sc̄m̄ accipiat fm̄ q̄ est no
mē essentiale p̄ueniēs toti trini
tati. Cui' quelibet p̄sona et sp̄
rit' est et sc̄m̄. siue put ē nomē
p̄sonale vñ' in trinitate p̄sone
Et fm̄ h̄ distinguitur Barth
xij. cap. blasfēmia q̄ sp̄m̄ sc̄m̄ et
blasfēmia q̄ filiū hoīs. Nā x̄ps
opabā quēdā hūanit' comes
dendo et bibendo et filia. Que
dā diuinit' miracula faciendo.
et p̄ opationez sp̄m̄ sc̄m̄ et q̄ fm̄
hūanitatē erat repletus. In
dei aut̄ p̄mo quidā dixerant
blasfēmiā in filiū hoīs cū dice
bant cum voracem potatorem
vini et publicanorum amato
rem. Postmodum autem blas
phemauerunt in sp̄m̄ sc̄m̄
etū dum opera que ipse ope
rabatur virtute p̄p̄rie diu
nitatis et per operationem sp̄
ritus sc̄m̄ attribuebant p̄ncip

pi demonioꝝ ⁊ ppter h̄ dicun-
tur in sp̄m sanctuꝝ blasphemasse
Aug⁹ autem li. de verbis dñi
Blāspemiam vel peccatum in
sp̄m sanctū dicit esse finalē im-
penitentiā quando s. aliquis
pseuerat in peccato mortali vs-
q̄ ad mortē. **Q**uod quidē nō
solum verbo oris sit, sed etiaꝝ
verbo cordis ⁊ operis. hoc au-
tem verbū sic acceptū dī eē cō-
tra sp̄m sanctum. quia est p̄tra
remissioneꝝ peccatoꝝ que sit p̄
sp̄m sanctū qui est charitas pa-
tris ⁊ filij. **N**ec hoc deus dixit
iudeis quasi ipsi peccaret i spi-
ritū sanctū. **N**ondū em̄ erāt si-
naliter impenitentes, sed ad-
monuit eos ne taliter loq̄ntes
ad hoc perueniret q̄ i sp̄m scm̄
peccaret. alij s̄o dicūt pctm̄ in
sp̄m scm̄ ē qñ aliq̄s peccat ⁊ ap-
propatū bonū sp̄m scō cui ap-
propat bonitas sicut p̄ri appro-
priat potētia ⁊ filio sapientia.
vnde pctm̄ in patrem dicunt
esse pctm̄ ex infirmitate. ⁊ pec-
catū in filiū qñ peccatur ex ig-
norantia. **E**t in sp̄m sanctum
qñ peccat ex certa malitia. **E**t
nota quia nō dicit ex malicia
sed ex certa malitia. **N**am ve-
refert **B**onaventura. in. ij. di.
xliij. q̄ ⁊ si malicia concurrere
possit ad oē pctm̄ nō tñ semp
facit peccatū in sp̄m sanctum.
vnde si aliq̄s senex qui non h̄z

appetitum fornicādi excitat
carnem suā vt fornicaret non
diceret in illa fornicatione pec-
care in sp̄m sanctum q̄m illū
peccatum cōmitteret ex indu-
stria ⁊ quadā malicia. **P**ec-
ca-
re ergo ex certa malicia est cui
contemuntur ⁊ abijciuntur illa
que electionem peccati possit
impedire. sicut spes per despa-
tionem. ⁊ timor p̄ p̄sumptio-
nem: que. s. timor ⁊ spes sūt ei
fectus sp̄m sancti in nobis. **D**e-
speratio ergo est peccatū i sp̄m
sanctū. q̄a repugnat sp̄i con-
temnit misericordiam ⁊ boni-
tate dei. **A**d p̄positum p̄nci-
pale redeuntē dicimus vt etiā
posui in illo p̄acto sermōe de
misericordia dei q̄ potest ho-
mo q̄diu in hac vita d̄ despa-
tione penitere ⁊ penitenti nū-
q̄ venia denegat. **I**bi oīa ex-
p̄ssa sūt que nolo scribēdo ite-
rū replicare. **S**ed p̄ p̄notatio-
ne despatōꝝ vt nunq̄ si se cor-
rigere voluerit ad p̄niam reuer-
ti diffidat de bonitate dei. in-
ducā exemplū notabile qd̄ re-
citaf i legēda sancti basilij viri
quidā venerabilis noīe hera-
clius filiā unicā hēbat quam
dño p̄secrare decreuerat. **S**i
diabolus humani generis vnum d̄
micus hoc aduertēs vnum d̄
re puelle plurimū inflāmauit

vix cū impossibile cerneret vt
 ipse qui seruus erat in ample/
 tus tam nobilis puelle accede
 re posset ad quendā maleficiū
 accessit pecuniāz pmittens vt
 sibi ferret opē. **L**ui maleficus
 dixit. Si vis mittā te ad dia/
 bolum meū dñm. **E**t si feceris
 qui ipse iniūget tuū desideriu
 obinebis. **R**ndit iuuenis. sa/
 tiam vt dicis. **I**lle igit episto/
 lam ad diabolu misit. z eaz p
 p̄dictum iuuenē in hec p̄balde
 stinauit. **Q**m̄ quidē mi dñe
 opz me festinanter z sollicitē q̄
 usq̄ xp̄iana oz religiōe abstra
 here z me adducere voluntati
 vr pars tua. quotidie multi/
 plicetur nisi hūc iuuenē amo
 re captū ardentissimo talis pu
 elle postulo vt suū desiderium
 assequat vt in isto gloriē z ali
 os tibi de cetero valeā aggre/
 gare. **E**t dans ei epistolā dixit
 vade z tali hora noctis sta su
 per monumentum gentilis et
 ibidē demones aduocat hāc
 chartā in aera exalta z statim
 aderunt tibi. **Q**ui vadens de
 mones inuocabat z chartā p
 aera eijciebat. z ecce adest p̄n/
 ceps tenebrāz multitudie de
 monio z vallatus. **Q**ui cū epi
 stolā plegisset ait ad iuuenem
Credis ne q̄ tibi possiz pdesse
 vt tuā cōpleas volūtātē. qui
 ait credo dñe. **L**ui diabolus.

Abnegas xp̄m tuū. **Q**ui ait.
 abnego. **D**icit ei diabolus. **P**er
 fidi estis vos xp̄iani. qz quonī
 am me op⁹ habetis ad me ve
 nitis. qm̄ autē desideriu vestruz
 consecuti estis statiz me nega
 tis z ad xp̄m vestz acceditis.
Ille autē qz clemēs est suscit
 vos. **S**ed si vis vt tuā cōple/
 am voluntatē fac mihi manu
 tua scriptū in quo p̄fitearis te
 abrenūciasse xpo z baptismo
 z xp̄iane p̄fessionī z me⁹ sis ser
 uus z mecū in iudicio p̄dēnā
 dus. **Q**ui statim manu pp̄ia
 scriptū fecit. **C**ōtinuo ḡ diabo
 lus accersit spūs q̄ erant sup
 fornicationē iubēs eis vt ad p̄
 dictā puellā accederēt z cor ei⁹
 i amorē iuuenis inflāmarēt. q̄
 accedētes cor ei⁹ adeo succēde
 rūt vt puella se i frā p̄iceret z
 ad patrē lamētabilr exclama
 ret. **D**ifere mihi p̄r quia dīre
 torq̄or p̄r amorē tal' pueri aut
 illi vxorē me trade' aut p⁹ mo
 dicū mortuā me videbz p me
 i die iudicij rōnē reddes. **N**ō
 dolent audīēs p̄r tādē eā vxo
 rē illi dedit. **A**d vnīversā sub
 stātiā tribuit dicēs. vade filia
 veni misera. **C**ū ḡ illa cū viro
 maneret p̄cepit z alioz relatu
 cōgnit q̄ iuuenis ille ecclīaz nō
 itroibat nec se cruce signabat.
Cū p̄o hec viro suo suspirāz z
 dolēs narrāssz ille p̄ negare nō

posset apuit sibi p ordine cum
cta que fecerat. **Q**uod illa au
diens vehemēter ingemuit. et
ad beatū basilium pperauit. eiꝯ
oia que viro suo ⁊ sibi accede
rant retulit. **B**asilius autē iu
uenē vocans dixit. **Q**uis fili re
uerti ad dñm. **C**ui ait. **U**icqꝯ
dñe. sed non valeo qꝯ diabolo
sum pfectus ⁊ xpm abnegauit ⁊
de hoc scriptū manu ppria se
ci ⁊ diabolo ipꝯ dedi. **C**ui ba
silius. **N**on sit tibi cure. **B**eni
gnus ē deus reuerentibus ad
se. **E**t pꝛinuo appbēdēs pue
rum signū crucis in eius frōte
fecit ⁊ ipm p tres dies reclusit.
Postea cum visitauit ⁊ dixit.
Quō habes fili. **Q**ui ait. **I**n
magna sum veratiōe. **N**ā cla
mantes diaboli ⁊ terrētes me
scriptū ostendūt ⁊ dicūt. **T**u
venisti ad nos: nō nos ad te ⁊
dixit sc̃is. **N**oli timere fili tan
tūmodo crede. **E**t dās ei mo
dicam escā ⁊ s̃ gnās ⁊ claudēs
ostū abijt ⁊ p eo orauit. **P**ost
aliqꝯ dies itēz visitauit ⁊ ait.
Quō habes fili. **Q**ui ait. al o
ge clamores corꝯ ⁊ minas au
dio. sed eos nō video ⁊ dās ei
itēz escam faciensqꝯ signū cru
cis itēz cum reclusit ⁊ p eo ora
uit. ⁊ quadragesimo die rediēs
dixit. **Q**uō habes fili. **R**espō
dit bene habeo sc̃e dei. vidi te
hodie in visu pugnante p me

⁊ diaboliū vincentē. **P**ost hec
cū educens oēm clep ⁊ religio
sos ⁊ plm cōuocauit. ⁊ oēs p
eo orar admonuit tenēsqꝯ ma
nū iuuenis ducebat ad ecclesi
am. **E**t ecce diabolus cū mul
titudine demonū ad eū venit
⁊ visibiliter appbēdēs iue
nem conabatur eū trahere s̃ ma
nu basilij. **E**t cepit clamare il
le. **S**c̃e dei adiuu me. **E**t cū
ta eū iprobis instātia aggre
sus ē vt etiā sc̃m ipelleret. qui
ait ad eū iprobissime. **N**ō sū
ficis tibi proditio tua nisi vo
mei tētes plasma. **D**iabolus
xit ad eū multis audiētibꝯ
Preuidicas mihi o basil. tūc
oēs exclamauerūt kyrieleson.
Dixitqꝯ ad eū basilius. **I**nte
pet te dñs diabole. **Q**ui ait.
Nō abij ego ad ipꝯ s̃ ipse vēit
ad me. **E**cce scriptū eius i ma
nu mea habeo. **E**t orante ba
silio ⁊ tendente in celū manus
Ecce charta p aerem delatat
ab oibus visa venit ⁊ ipsa ille
est in manibꝯ basilij. **Q**uā ille
suscipies dixit iuueni. **C**ogno
scis has litteras frater. **E**t ille
Etia dñe. **E**t frangēs basili
scriptū ⁊ bene instruens illum
⁊ regulā sibi dāns reddidit eū
uxori sue. **E**cce quāta ē boni
tas sūmi dei q̃ neminem vile
pire **S**peramus ergo in illum
⁊ nō p̃iundemur. sed bebim⁹

eius gratiam. quam nobis largiatur. amen.

Sabbato ante dñicā d pas-
sione. de iusticia ptra negligē-
tiam ministroꝝ eius

Sermo. xxxv.

Iudiciū meū
vex est. Verba sūt
redemptoris nostri
originaliter Jo. viij
c. 2 in euāgelio hodierno. Q
dormit iusticia in terra multi-
plicat vbiq; iniquitates ma-
loꝝ. Perpetrāt quidē ipsi abs-
q; timore pctā sed fieri nō pōt
absq; culpa rectoꝝ reipublice.
ac q̄ruicūq; maioꝝ iusticie i-
termissio. Nā deū imitari de-
bet cuius ministri sunt vt cō-
tra publice delinquentes ouz
opus est potentie brachiū extē-
dant. Et cū sepe in hoc defici-
ant ex animi remissione 7 pu-
sillanimitate. Idcirco in p̄sen-
ti sermone de negligētia mini-
stroꝝ iusticie dicemus. Pro q̄
p̄curanda de iusticia tria pro-
ponemus mysteria declarāda
¶ Prīmū dē cōmendationis.
¶ Scđm partitionis.
¶ Tertū contrariationis.
¶ Quid sit iusticia. 7 quomo-
do cōmendat in omnibus scri-
pturis diuinis 7 humanis. et
de triplici eiꝝ acceptioe. La. i.
D Rūnū mysteriū decla-
randū de iusticia dē cō-

mendatiōis. in quo p̄us vide-
amus qd sit iusticia. deinde q̄
modo ab oībus cōmendatur
scripturis. Alicero igit in epla
de casu reipub. sic diffinit iu-
sticiā. Iusticia est p̄stans 7 p-
petua volūtas ius suū vnicui-
q; tribuens. q̄ p̄ba ponunt in-
sti. de iusti. 7 iure. 7 ff. de iusti-
cia 7 iure. l. iusticia. Pro q̄ dif-
finitione p̄cuius intelligenda.
Notandū s̄m Ricar. i. ij. dis-
xxxij. 7 Tho. ij. ij. q. l. viij. 7 i. q.
q. cxi. q. iusticia sumit triplicet
¶ Prīmō cōmissiue p̄ qualibz
rectitudie animi. 7 hoc modo
quelibet p̄us est iusticia q̄daz
quia quelibet virtus est aliqua
animi rectitudo. Et de hac di-
cit Ansel. in li. de p̄itate. Iusti-
ciau ere ctitudo volūtatīs. et
sic iusticia ē facere bonū 7 de-
clinare a malo s̄m Aug. 7 de
hac xps dixit Mattbei. vi. c.
Prīmū querite regnū dei 7 iu-
sticiam eius. Hoc etiā modo
iusticia importat rectitudines
ordinantē actū hoīs in cōpa-
ratione ad bonū p̄prium cū. s.
homo ordinat per virtutē q̄
bonū facit habentē. Et hanc
aristo. v. ethicōꝝ appellat iu-
sticiā methaphoricā. ¶ Scđo
sumit iusticia coizer put ipoz-
rat rectitudinē ordinatē actū
hoīs in cōparatione ad bonū
cōmune multitudine. 7 sic dē

iusticia legalis ¶ **T**ertio modo sumit iusticiam proprie putat ipse rectitudinem ordinatam actuum hominis in comparatione ad alium singularem hominem. et sic est iusticia particularis et est prius cardinalis ¶ **Q**uomodo docetur itaque sumatur iusticia multa laude extollitur in scripturis divinis et humanis. Un david ita ait ps. xxx. iij. Oculi domini super iustos. et ps. xxxvi. Iusti autem hereditabunt terram. et ps. xci. Iustus ut palma florebit. Et ps. xci. In memoria eterna erit iustus. et sapiens puer. x. ca. Benedictio domini super caput iusti. et c. xij. In semita iusticie vita. et c. xiiij. Iusticia eleuat gentem miserum facit populos peccatorem. et cap. xv. Qui sequitur iusticiam diligetur a deo. et xvi. ca. Initium vite bone facere iusticiam. et ecclesiastici. iij. ca. Pro iusticia agonizare pro anima tua et usque ad mortem certa per iusticiam et deus expugnauit per te inimicos tuos. et xx. capi. Qui operatur iusticiam ipse exaltabitur. Et Paulus ad ephesios. vi. c. Induti lorica iusticie Et ad philip. i. c. Repleti fructu iusticie. et i. ad thimotheum vi. c. Sectare iusticiam. et Cassiodorus in epistolis. Acqiesce te iusticie qua mundus letatur. Ansel. in li. cur de homine. Iusticia est animi libertas tribuens

unicuique secundum propriam dignitatem maiori reuerentiam. pari concordiam. et minori disciplinam. obedienciam. sibi sancimoniam. inimico patientiam. egeno operosam misericordiam. Et reuertitur ad rosam misericordiam. Su. xij. q. ij. c. cum deuotissima. colemini in rebus bonis et iusticiam colere atque sua cuique iura seruare. Et aug. lib. iij. de cura dei. Amora iusticia quod aliud sunt regna nisi latrocinia. et Deacro. lib. i. de som. scipio. Sine iusticia non solum res publica sed nec eriguntur hominum cet. nec quod de parua domus stabat. Et Cicero li. i. de offici. Iusticie totus splendor est maximus et quod boni viri nominant. Et Sallustius in catilinario. Labore ac iusticia res publica excreuit. Et aristoteles. v. ethicorum. Precelsissima virtutum videtur esse iusticia et neque hesperus neque lucifer itaque admirabilis. Et i. poetice. Sicut perfectum omnium animalium est homo. ita a lege iusticia separatim pessimum omnium. Et Seneca in li. de quattuor virtutibus. Iusticia diuina lex est virtutis cultus societatis humane. et Lypanus in li. de. xij. abusionibus. Iusticia est pax populorum. cura mentis patrie. immunitas plebis. munimentum gentis. cura languorum. gaudium hominum. temperies aeris terre. ¶ Et ut concludamus

laudes iusticie adest. saluator
 noster qui **Barth. v. c. dixit.**
Beati qui cūriūt et sitiūt iusti-
ciam qm ipsi saturabunt. Sz
 quē dā pconia iusticie audien/
 tes arguere conant p bantes q
 iusticia nō possit ēē in hoibz sz
 in solo deo. nā vt dicitū ē i pñ
 cipio hui⁹ capituli. **Iusticia ē**
perpetua voluntas. Sz
 i solo deo ē voluntas perpetua. g
 i solo deo erit iusticia. ¶ **Ad h**
uider. Tho. ii. q. i. vii. q. vo
luntas pōt dici perpetua dupli
citer. Uno mō ē pte ipsi⁹ ac
tus q perpetuo durat. et sic soli⁹
dei voluntas ē perpetua. Alio
mō ex pte obieci. qz. s. aliquis
vult perpetuo facere aliquid et h
requirit ad rationē iusticie. f. q
hō habeat voluntatē perpetuā et
in oibz iusticiā pseruandi virt⁹
ergo iusticie excolēda ē. quia i
autentico vt oēs obediunt in
dicta pūicie in pñcipio. colla
tionē. v. vocat virtus pfectissi
ma in suplatiuo gradu q oēs
excedit et nullus eum. ff. de ver
bo. obli. l. vbi autē. circa pñci
pū. Rō est. qz cetera pūtes p
sūt hñti. iusticia pō omniū
¶ De innocentia. fidelitate et se
ueritate. q sunt tres partes iu
sticie. ¶ Capitulu secundū
¶ Secundū mysteriū de
clarandū d iusticia dī
partitiōis. Et lza ma

crobio et Tullio diuerse assig
 nent partes iusticie ac plures.
 nos tñ de tribz tñ dicemus

¶ **Prima dī innocentia.**

¶ **Scda fidelitas**

¶ **Tertia seueritas**

¶ **Prima ps iusticie dī inno**

centia. de hac Lactantius li.

ii. ait. Intersūmas hois pū

tes innocentia numeratur Et

vt inquit Tullius in questio

nibus tusculanis. Innocētia

est affectio talis animi que ne

mini noceat. Et Ambrosius

xxi. q. iij. ca. innocēs ait. Hoc

est innocentēz esse ignorare qd

noceat. ¶ De hac adhuc dicit

Seneca in libro de clem. Pe

siferā vis est valere ad nocen

dum Ad hanc innocentia sp e

ctat odio habere peccata Un

de. lxxxvi. di. c. culpaz. dicitur

Primus gradus innocentie ē

odisse nefanda. Ideo Dauid

qui dixerat. Iudica me fm in

nocentiam meam. ipse dicit.

Iniquitatez odio habui et ab

hominatus sum. Ad innocen

tiaz adhuc pertinet defendere

loco et tempore bonos et cohi

bere malos. ¶ Unde Ambro

sius libro. ii. d. officiis ait. Ju

stus vt sis non solum non ino

cebis sed innocentē pūbebis

Propterea non fuit innocens

pylatus. quāuis dixerit inno

cens ego. sum a sanguine iusti

2^a p⁶ fi^{da}
tab

hufus **D**athei. xxvii. c. q^o po
tuit iudeos cohibere a malicia
eor^u z nō fecit. **P**lacet aut^{em} deo
ista inoccētia q^u dicit in. ps. **I**n
nocētes z recti adhaerūt mihi
Scda pars iusticie dicit^{ur} f^{is}
delicias. **D**e hac tullius in. l. de
offi. ait. **F**undamentū iusticie ē
fides. i. p^uētoz^u v^{er}itancia z v^{er}it
tas. **I**deo sap. puer. xxviii. ca.
ait. **U**t fidelis m^ultū laudabit^{ur}
z **T**ull^{us} li. ii. de offi. **A**lla res
vehementius p^{ri}net rēpublicaz
quā fides. **H**ec vtiq^{ue} necessa
ria ē inter v^{ir}z z v^{ir}ozē. int^{er} mer
catores int^{er} artifices int^{er} ciues
z inter oēs. **D**e fidelitate p^{ri}mē
datur a **V**alerio li. vi. in rubri
ca de iusticia. **T**raffius roma
nus ciuis q^u carbonis nomē in
festo aio. v^{ir}pote inimicissimuz
sibi detulerat. sed tū scrinū ei^{us}
cū a seruo carbonis allatum
ad se z plura p^{ri}nēs q^uo facile
opprimi posset vt erat signatū
cū seruo carbonato ad eū remi
sit. **T**ertia pars iusticie dicit^{ur}
seueritas. hec ē v^{ir}t^{us} debito sup
pl^{er}ito cohercēs iniuriar^u. z dicit^{ur}
a seuitia z veritate. v^{ir}ū seuerus
quasi leuis z verus s^um **I**sid.
Notandū tū q^u seueritas aliqū
accipit in mala partē. i. p^{er}eru
delitate. **E**t sic accipit cū dicit^{ur}
q^u p^{ri}us claudi^{us} in senatu d^{ix}it
r^u cap^{it}ius seuerissimam d^{ix}it
suam. i. crudelissimā. vt scribi

tur ff. de postu. l. i. § casu. **A**li
qū seueritas accipit in bonā p^{ar}
tē. i. p^{ro} debita punitōe delicto
rū. z sic accipitur. **D**e veteri
iure enucle. l. ij. §. septiman^{us}. **E**t
De sepul. viol. l. septima. hec
seueritas req^{ui}rit^{ur} in his ad q^uos
spectat ex debito officij z sup^{er}
nitatis punire peccata. q^uā p^{ro}
pter quatuor rōes peccata sunt
puniēda. **P**rima rō est p^{ro}pter
bonoz auxiliationē. vt p^{ro} p^{ro}nt
tionē maloz p^{ro}beat^{ur} auxil^{ium}.
bū viuētib^{us}. **I**deo ad publica
vtilitatē spectat ne crimina. rē
neant impunita. vt ponitur. ff.
ad. l. acq^l. l. ita v^{er}nerat^{ur}. z **C**. d.
p^{ro} p^{ro}nt. l. si opt^{us}. z ff. d^{ix} p^{ro}ntis cap^{it}
taliū. §. famosos. v^{ir}ū in p^{ro}logo
decretaliū dicit^{ur}. **I**deo lex p^{ro}nt
vt apperitus noxius sub iur^{is} re
gula limiter^{ur} p^{ro} quā gen^{us} hūa
nū vt honeste viuat alioz nō le
dat ius suū v^{ir}nicuiq^{ue} tribuat re
format^{ur}. **E**t d^{ix}it. iij. cap^{it}. facite
Facite sunt aut^{em} leges vt eorum
meritū humana coherceatur au
dacia. cura q^{ue} sic inter ip^{ro}bos
innocētia z in ip^{ro}lis improbis
formidato supplicio refrenent^{ur}
audacia z nocēdi facultas sunt
cūda ratio quare peccata sunt
puniēda p^{ro}pter maloz refrenat
tionē. ne p^{ro}nt deteriores f^{ia}nt. **I**o
scribi. xi. ij. q. i. c. parat^{ur}. **A**bil
est int^{er} alioz^u felicitate peccatū
qua penalis nutrit^{ur} impuⁿⁱ

Trarla sed pelpue tria

¶ Prīmū amicitia

¶ Scdm auaricia

¶ Tertiu amor proprius

¶ Prīmū qd est fruz iusticie amicitia ē. Multi equidē ppter amicitia reos defendūt. excusant imo qm pnt exaltāt. Sz bi audire debent z obſuare ſententiā. Cyeronis q li. iij. d offi cūis ait. Neqz ptra republicam neqz contra iuſiurandum ac ſi dē amici ſui cā vir bon⁹ faciet. Nā ſi oia faciēda ſunt q amici velint nō amicitie tales ſz pſu ratios putādē ſūt. hec ille. Et de hac materia videre potes ſ mōnē de amicitia in ope nro d laudibz ſcōz. **¶** Scdm q friz tur iusticie ē auaricia. z de hoc diſſuſe habemus in ſmone de auaricia iudiciū. **¶** Tertiu est amor ppius dū ſcz q reipubli ce pſunt ſeiſpſos diligūt z ſua q runt pmoda ppiā. Iō his in timāda ē ſnia illa gūſſima. Ci ceronis in. i. offi. li. Omnino q quit q reipublice pſunt duo pcepta platonis teneāt. vnuz vt vtilitatē ciuiū ſic tuerant. vt qd qd agāt ad eā referāt obliet cōs modoz ſuoz. Alterū vt totum choz reipublice curent nedū partem aliquam tueātur reli quas deſerant. vt enim tutela ſic procuratio reipublice ad eoz rum vtilitatē que cōmiſſi ſunt

nō ad eorum quibus commiſſa est gerenda est. hec ille. Ad iusticiam itaqz ſouendā ac ma nutenendam omnes inuulgare debent. Pro qua vt pcedimus in pcedenti capitulo ge mites nec filiis nec ſibiſpſis pcepterunt. Sicut etiam Valer⁹ ponit li. vi. exē mplū zaleri. lentus inquit vrbe locrentium a ſe ſaluberrimis z vtiliſſimis legibus munita cū filiis eius adulterij crimine dānar⁹ ſecū dum ius ab ipſo conſtitutum vtrorqz oculo carere deberet et tota ciuitas in bonoz patris neceſſitatem pene adoleſcentulo remitteret. aliq̄ diu repēgit. Ad vltimū populi pceptib⁹ cul ctus ſuo prius videndi vtriqz re lo eruto vſum videndi vtriqz reliquit. Ita debiri ſupplicij mirabili temperamēto ſe inter miſe ricordem patrem z iuſtum legiſlatorem partitus. Hec ille. Atqz ſi ſic vbiqz ſeruaretur iu ſticia bene eſſet omnibus popu lis in quolibet itatu. Sz quia hec virtus pene extincta ē exere uerunt iniquitates ppter qz indignatus deus ſepiſſime pcutit populos duriffimo flagello ſuo. A quo nos miſericorditer liberet. donetqz gratiam z i de gloriā z brām Amē.

¶ Dominica de paſſione d pet

capo lingue.

Sermo tricesimus sextus.

Demoniū habes. Judeorū blasfemātium xp̄i verba sunt ista origēnaliter Johā. viij. c. 2 in euangelio hodierno. **D**agnavis in lingua hominis sita est quelicer membrum sit exiguū multa tamen loqui potest et bona et mala. Propterea Jacobus. iij. ca. ait. Ecce naves cum magnesint et aventis validis minentur. circumferuntur autem a modico gubernaculo ubi impetūs dirigētis voluerit. Ita et lingua modicum quidem membrum est et magis exaltet. Ecce quātulus ignis quāt magna siluam incendit et lingua ignis est vniuersitas iniquitatis. lingua construitur in membris vestris que maculat totū corpus. Hec ille. Que verba verificari videntur in iudeis qui linguis suis mordacibus xpo innocentem maculā dabāt. nunc dicendo eum vniū potatorem. nunc seductorem populorum. nunc demoniacum et samaritānū et tandem linguis suis illum crucifigē procurarunt. Cuiusverō multos cōspiciamus iudeorum imitatores qui lingue omnē licentiā dederūt ad indebite inordinatēque loquendū. Idcirco

in p̄nti sermōe de petō ligu verba faciemus. Proponem⁹ autē solito more tria mysteria dē ipā lingua declarāda.

Primū dē natālē additionis.

Scōm virtuosē regulatōis.

Tertiū multiplicē offēsiōis.

Quod soli hominē p̄cella ē lingua ad loquendū et de cōditionib⁹ humane lingue et qualiter angelū loquuntur.

Capitulum primum

Primū mysteriū de lingua declarandū dicitur naturalē cōditionis. Habet eque

dem humana lingua tres naturales conditiones quas considerare debet unusquisque a sūmo opifice nō ab reboi datas.

Prima dicitur locutiōis.

Scōda formatōis.

Tertia collocatiōis.

Prima cōditō humane lingue dicitur locutiōis. Sola enim humana lingua naturaliter loqui potest. Ad quod melius intelligendum triplicem adhuc linguam distinguemus.

Prima est angelorum. **S**cōda beatorum.

Tertia vero hominū.

Prima ē lingua angelorū. **D**e q̄ apls prime ad corinth. xij. c.

Si linguis hominū loquar et angelorum. **D**e lin

gue angelorum metaphorice

et inq

accipiunt ad expmendam eoz
intelligibilēz spūalem locutio
nem. qz sicut hō loquitur lingua
corpis ita angeli lingua mētis
Nā vt inq̃t **Tho. i. pre. q. c. viij**
In angelis ē aliqua locutio. ⁊
vn⁹ alij loquit. Quod sic pōt
itelligi. volūtas cū mouet in
tellectū ad suam opationē. in
telligibile autē est in intellectu tri
pliciter. ¶ **P̃mo** quidē habitu
alter vel sūm memoriā vt **Au**
gustin⁹ dicit. ¶ **Scdo** autē vt
accu consideratum vel conce
ptū. ¶ **Tertio** vt ad aliud re
latū. Manifestū ē autē qd de p̃
mo gradu in secūdo transfer
intelligibile p̃ impū voluntā
tis. vñ in diffinitioē habit⁹ dē
quo q̃s vñ dū voluerit. Sicut
autē ⁊ de scdo g̃du puenit i ter
tiū p voluntatē. **Nā** p volūta
tē pceptus mentis ordinat ad
alter. puta vel ad agendū ali
quid vel manifestandū alteri.
qñ autē mens puerit se ad ac
tū considerandū qd h̃z in ha
bitu loquit aliq̃s sibi ipsi. nam
ipse pceptus mētis interior p̃
bū vocat. **Ex** hoc p̃o qd conce
ptus mentis angelice ordinat
ad manifestandū alteri volū
tatē ipsius angeli. pcept⁹ men
tis vnus angeli innotescit ali
⁹ sic vnus loquit ali⁹ **Nihil** em
aliud est loqui ad alterū q̃ cō
ceptū mentis alteri manifesta

re. vnde s̃ cito angel⁹ vult ma
nifestare suū conceptū ali⁹ ita
tim aliud cognoscat. **Nobis** au
tem locutio exterior que fit per
vocem est necessaria ppter ob
staculū corporis. ¶ **Aduer**ten
dū tñ circa locutionem ange
loz. ¶ **P̃mo** qd angeli inferio
res loquūt supiorib⁹ sūm **Dio**
ny. in. vij. c. cele. hierar. ⁊ tñ in
hac locutione inferiores nō il
luminant supiores. quia om
nis illuminatio ē locutio i an
gelis. sed nō ois locutio em ē
luminatio. **Illuminatio** est
manifestatio eoz que de p̃de
a volūtatē dīna que fit p̃ supe
riores ipsis inferiorib⁹ ⁊ hec il
luminatio ē ⁊ locutio. **Locu**
tio p̃or nō illuminatio est ma
nifestatio eoz que pueniunt a
volūtatē p̃pria. ⁊ sic loquunt
angeli inferiores supioribus.
¶ **Scdo** sciendū qd angeli lo
quūt deo sūm illud **Sachar**
rie. i. c. Rā dicit angelus domi
ni ⁊ dixit. **Dñe** exercitū ṽsq̃
ñ misereber⁹ hierusalē. **Ista** tñ
locutio nō fit ad aliqd manifest
rādū deo qd ē ois f̃rat⁹ ⁊ ois
volūtatē p̃ncipiū ⁊ conditor
Sed fit vel ad p̃ultandā di
uinā volūtatē de agēdis. **Nā**
locutio nō ē sp̃ ad manifestan
dū alteri **Sed** qñq̃ ad hoc or
dinat finaliter vt loquenti ali
qd manifestet. **Sicut** cū dicit

pul⁹ q̄rit aliqd a magro v^l sit
locutio angeloz ad deū ad ip
sum cū admiratione laudan
dū. vt dicit Grego. in. ij. li. mo
raliū. Locutioe p̄o qua ange
li loquūtur d̄ deo laudātes ip
sum z admirātes sp̄ angeli de
deo loquunt^r. sed locutioe qua
eius sapientiā p̄sūt sup agē
dis tūc ei loquūt qñ aliqd no
uū per eos agendū occurrit su
p quo illuminari desiderant.
Tertio norandū q̄ sicut di
stantiā localis nō ipedit quin
vnus angel⁹ aliū videre pos
sit. ita etiā nō ipedit qñ vnus
alteri loq̄ possit z suū manife
stare conceptū. Intellectualis
em opatio angeli oīno abstra
cta ē a loco z tpe. In eo autē
qd ē abstractū a loco z tpe nō
bil opatur. neq̄ t̄pis diuersi
tas. neq̄ loci distātia. ¶ Et si
obscure q̄ clamor loquentis
fit ppter distātiā audientis.
Sed Isa. vi. c. d̄ de seraphin
q̄ clamabant alter ad alteruz
ḡ videt q̄ localis distātia ipe
diat locutionē angeloz. ¶ Rū
der. Tho. vbi s̄. q̄ clamor ille
non ē vocis corporee q̄ fit pro
pter distātiā loci. sed signifi
cat magnitudinē rei que dīce
bat. vel magnitudinē effectus
p̄m q̄ dicit Grego. ij. li. moral.
Tanto q̄s min⁹ clamat qñ
no minus desiderat. ¶ Quar

to sciendū q̄ dū angelus vult
loqui vni soli. nō oēs cognos
cunt locutioēs ei⁹. qz pōt āge
lus ordinare aliqd ad vnū z nō
ad alios. z ideo pōt cognosci
pceptus vnus ab vno z non
ab alijs. Cōcordat Bonauē.
in. ij. dist. x. ¶ Scōa lingua est
brutoz. Aialia em̄ bruta lin
guam hnt sed nō loquunt^r. Et
si dicat q̄ locuta ē asina balaā
vt d̄ Numeri. xxij. Dū ad vñ
onē angeli cecidisset z balaam
p̄cutiebat eā. z asina dicebat.
Quid feci tibi. cur p̄cutis me.
¶ Ad hoc rñdet q̄ il lud fuit p
spāle miraculū. non p naturā
Ideo dicit terrus. Apuit dñs
os asine z locuta ē. ¶ Quedā
tñ glo. sup hoc passū dicit. Si
cut diabolus locut⁹ ē p serpe
tem z nō serps locutus ē. sic
angelus p asinā locutus ē nō
asina. Nō em̄ potentiā loquen
di habuit asina. vnde nullum
miraculū fuit ibi sicut nec i ser
pente seducente eiam. Tamē
dicunt quidā q̄ asina ad tēp⁹
habuit potentiā loquendū lo
cuta ē p̄prie z miraculose. hec
illa glo. ¶ Tertia lingua ē ho
minū. Ip̄i per naturā loq̄ pnt
ideo Tullius in p̄mo rhetori
ce ait. Cū hoies multis in re
bus humiliores z infirmiores
sint bestijs in hac re maxime
bestijs p̄stare vident^r q̄ loq̄ pnt

ut enim inquit **Agister** i ses-
cundo. di. xvi. **H**o quantū ad
corpus supatur a lince i visu **A**
cane et vulture in odore. a por-
cu in auditu. a simia in gustu et
ab aranea in tactu. **hec magr.**
Sz in lingua superat hō volu-
eres celi et oia peccora capi. **Ex**
quo igit sibi lingua loqr̃ p̃cessa
est rōnabiliter ea vti debet non
bestialiter. ¶ **S**cda cōditio hu-
mane lingue dicit formationis
in q̃ cōsiderāda sūt tria. ¶ **P**ri-
mo q̃s formauit. ¶ **S**ecundo
ad quid formauit. ¶ **T**ertio q̃
liter illam formauit. ¶ **P**rimo
cōsiderandū est q̃s formauit li-
guā. **Et r̃ndem** q̃ de qui con-
didit oia vñ autena in primo
sen p̃mi lib̃i candōis doctri-
na tertia. c. ne cōplexionibz mē-
broz air. **D**e cutqz aiali et cul-
qz mēbro donauit ex cōplexiōe
q̃d magis meret. **S**ic itaqz lin-
guā de bono formauit. ita dē
esse bona vt bōa loquat. iuxta
illud **Mathei. xii. c.** **B**on^o hō
de bono thesauro cordis sui p̃-
fert bona. ¶ **S**cdo cōsiderā dū
est ad q̃d de^o formauit linguā.
Et dicim q̃ ad expr̃mendū
cōceptū mētis. vñ **Aristo. in. i.**
p̃armenias. **V**oces sūt carū q̃
sunt in aia passionū note. i. sig-
To id loquendū est q̃d ē in cor-
de. et ois duplicitas fugienda.
omneqz mendaciū detestā dū

Tertio cōsiderandū est qua-
liter de^o formauit linguā. **H**z
formauit eā cū triplici p̃ditiōe
¶ **P**rima cōditio q̃ fecit duos
in quolibet nō plures. duos
as aures. duos oculos. duos
pedes. duas man^{as}. et linguā in
am vnā. **I**n quo innuitur q̃ hō
debet loqui p̃e et tempore **Q**uā
vt scribit **Luci^{us} penocrates**
phus discip̃s platōis test oī
fuisse cuidā loquaci. **A**udi mul-
tū loquere pauca. **O**s enī vñ
et aures duas a natura accepit
mus. ¶ **I**dē cū esset cū q̃busdā
detractoribz et taceret. querere
vno cur sol^{us} taceret. **Q**ui dixit
se me inquit aliqui penituit. ras
cuisse nuncqz. ¶ **R**ectat etiā **A**
erici^{us} de salde pho q̃ cū in loco
quodā multis loqueribz nō loq̃
retur. **I**nterrogat^{us} a perlandro
vix p̃pter x̃boz inopiā an quia
stultus esset taceret. **R**ndit. na
mo stult^{us} tacere pōt **I**o **Sap.**
puer. x. c. ait. **I**n m̃liloq̃o pec-
catū nō deerit. q̃ autē moderat^{us}
labia sua prudētissim^{us} ē. et r̃ij
c. q̃ custodit os suū custodit
aiam suā. et **xyij. c.** **Q**ui mode-
rat^{us} s̃mōnes suos doctus et pru-
dēs ē. et in eodē. c. **S**tult^{us} quo-
qz si tacuerit sapiēs reputabit.
et si p̃sserit labia suā a ielligēs
Et. xxiij. c. torū spm̃ suū p̃ter
stult^{us}. **Et Ecclesiastici. xij. cap.**
Qui odit loquacitatem expugnat

maliciā. z. xx. c. Od (b)ilis est q̄
 procar ē ad loquendū. E. xxi. c.
Lactus z sensar⁹ honorabit.
z. Fidozus li. ij. Soliloquioruz.
But loquū nō effugiet cul⁹
 pā. z. Cassiodorus i eplis Hec
 est regalis pculdubio p̄tus ce/
 len⁹ necessaria sentire z tard⁹ i
 p̄ba prorumpere. Et Jacob⁹
i. canonica. c. i. Sit aut ois hō
 velox ad audīdū tard⁹ autē
 ad loquendū. z. Seneca ad lu
ciliū. Tardiloquū te esse iubeo
z. idē in li. de moribz. In hīcā
 de vclibētus audias q̄ loqr̄.
z. Quintilian⁹ in li. de clamarō
nū. Promptissimo p̄mone deli/
 quim⁹ facile. Scōa p̄ditio lin/
 gue quā deus fecit eam rubi/
 cundam ad insinuandum q̄
 q̄ loq̄ debeat cū caritate. Ter
 tia conditio quia fecit eaz mol/
 le ducile z volubile ad osten/
 dendū q̄ hō nō dēt esse p̄tinax
 in sentētijs male prolat⁹. vnde
Aug⁹. xxi. q. iiij. ca. Magne
 sapientie est boiez reuocare qd
 male locutus est. Insup sic lin/
 gua est mollis ita z locutio de/
 bet esse blanda z effabilis. vñ
Cicero in. i. de offi. att. Diffici
 le dictū ē quātope p̄cillet aios
 comitas affabilis q̄ sermōis
Tertia conditio principalis
 hūane lingue dicit collocatōis
 collocata q̄ppe ē in ore vbi sūt

labia dētes. z salua. vt per la/
 bīa z dētes q̄b claudīf velut
 duplici muro refrenet ne reue/
 let secreta z oīa dīcat q̄ nō sunt
 dicēda. Ex hoc refert laeta⁹
 q̄ interrogatus plato quis ē in/
 ter homies fortior. iñdī. Qui
 potest propriam iracundiā vin/
 cere. Interrogatus quis est in/
 ter homies debilior ait. qui sus/
 um non potest celare secretum.
Est etia in ore vbi lingua col/
 locata est salua ad significan/
 dum q̄ sermo debet esse sale cō/
 dītus z vnusquisq̄ suos p̄mō/
 nes ponderare dē. vt dicit. l. di.
ca. Ponderet.

¶ Quod virtuose regulanda
 est lingua cū loquit quinq̄s cir/
 cūstantijs.

Capitulum secundum:

Secundum mystert
 um de lingua decla/
 randum dicitur vir/
 tuose regulationis.
 Debet namq̄ vnusquisq̄ re/
 gulare linguā dū loquit scōm
 quinq̄s circūstātijs.
¶ Prima dicitur cū
¶ Scōa vbi.
¶ Tertia tempus.
¶ Quarta finis.
¶ Quinta mod⁹.

¶ Prima circūstantia dicitur
cui vt videat loquēs cui loqui
tur vics. si ē plat⁹ soci⁹ vel sub/
dit⁹. Nā platis z maiorib⁹ lo/
quendū ē cū reuerētia. Sotijs
cū benignitate. Subdit⁹ vero
fm q⁹ exigit⁹ p⁹ditio eoz et int⁹
dū qualitas criminū q⁹ cōmit⁹
tū. Fatuus aut⁹ z insipientib⁹ nī
si ex cā loquendū nō est. Nā dī
cit sapiēs puer. xxiij. c. In au/
rib⁹ insipientiū ne loqueris qz
despiciēt doctrinā eloqui tui.
¶ Et ecclesiasticū. xxiij. c. Cum
dormiēte loquit⁹ q⁹ narrat stul/
to sapientiā. **¶** Et q⁹ publice lo
quitur populovtq⁹ popularib⁹
verbis. Inquit enim Cicero
de officijs. Popularib⁹ verbis
agendū ē et vītatīs cū loqui
mur de opinione populari. Se
cū da circūstantia in locutione
seruanda dicitur vbi. Nam in
ecclesia q⁹ est loc⁹ oratōis non li
cet loqui de reb⁹ mundanis vt
notat extra de immunitate ecclie
li. vi. i. c. **Picet.** **¶** Tertia circū
stantia ē tps vt enī dīc sapiēs ec
clesiastes. iij. ca. tps tacēdi z tē
pus loquendi. **¶** Quarta cir
cūstantia est finis vt cōsideret
loquens finem quare loquitur
¶ Quinta circūstantia dicit⁹
modus vt scz seruetur modus
in breuitate z prolixitate in ge
stu z sibi. Sūt enī aliq⁹ q⁹ vo
lunt dicere da mīchi pane. Et

narrāt historias z filateria lon
ga. Aliq⁹ adhuc p⁹dicunt in or
natu verbor⁹ z multa p⁹ba pin
gentes tedio auditores affici
unt. **¶** Pro q⁹ dicit cicero in li.
de oratore. Quid ēra furiosus
quā p⁹boz vt optimoz vt orna
tissimoz sonitus inanis nulla
subiecta snia. Que p⁹ba etiam
recitat Aulusgell⁹ in. i. lib. no
ctiū atticaz. **¶** Nonnulli sup⁹
dū latine loqui volūt equit⁹
vocabula incognita z inusita
ta vt sic videantur singulares.
¶ Pro q⁹ dicit Aulusgell⁹ li. x. no
ctiū atticaz. Verbis vtrouis
z incognitis duri⁹ ē q⁹ verbis
sordentib⁹. Rome quidā cele
brat⁹ hō in causis cū apud p⁹se
cū vrbis verba faceret z dice
re vellet inopē quendā miso vi
ctu viuere z fursureū edere pan
nē. vinūq⁹ fectdū potare. Dīc
inqt eques roman⁹ apludam
ediz floces bibit. Que p⁹ba cū
cto⁹ astantiū aīos prouocant
ad risum. Ille enī legerat aplu
dā veteres rusticos frumē fur
furem dixisse Itē floces audie
rat prisca voce significare vinū
fecē e vinaceis exp⁹ssam. **¶** Pri
mū verbū legerat in plato. fm
apud ciciliū i polimenis q⁹ sibi
ad ornāmēta oronū suauerat.
¶ Quidā sup⁹ dū loquūf vidēt⁹
fuzere duz trahēt⁹ z emittēt⁹
flacū rotāt velocissimē p⁹ba sua

nulla gūstare seruata Sed au-
diant isti **C**iceronē q̄ in primo
de off. cū ait **M**agna est ad-
miratio copiose sapiēterq; dicē-
tis quē q̄ audiri itelligere etiāz
et facere plusq; ceteros arbitra-
tur. Si p̄o inest i orōne mixta
modestie grauitas nihil admi-
rabilius fieri potest eoq; magis
si ea sunt in adolescēte.

De viginti peccatis pueniēti-
bus a lingua quot sunt littere
alphabeti vsq; ad v inclusive.
Capitulum tertium.

Ertū mysteriū de-
clarandū de lingua
dicat̄ mltiplicē offen-
sionis. **A**lta enim
sunt p̄cā q̄ lingua pmittūtur.

Ideo vt refert laercius. **I**n ter-
rogatus anaxarcus. phus qd
er̄ in hoīe bonū vel malū rñ-
dit lingua. **E**t ip̄a nāq; tot p̄-
ueniūt p̄cā quot sūt littere al-
phabeti vsq; ad v.

Prima
eni lra alphabeti ē **A**. et hec est
prima in oīb; linguis. vt patet
xxv. di. c. **A**bercordio. **E**t pri-
mū p̄cā lingue ē adlatō quā
q̄ sic diffinit **A**lexā. i. i. **A**dula-
tio ē p̄cā ex p̄mōe vane laudis

puenies alicui facite intēdōe pla-
cēdi. **E**t de hac dixi in q̄drage-
simali de pnia **H**oc victo pma-
xielaborat̄ exites i curijs regū
et p̄cipū in q̄b; rarissimi sūt q̄
loq; velit p̄uati. **S**cōda littera

alphabeti ē **B**. et p̄m p̄cā lin-
gue ē blasphemia dei et scōp̄ et
creaturāz. **T**ertia lra ē **C**.
et tertiū p̄cā lingue ē p̄tentō. q̄
p̄m amb. ē p̄tētio x̄itar̄ cū p̄fi-
dētia clamoris de q̄ etiā scripsit
in q̄dragesimali de penitentia

Quarta lra ē **D**. et quartū
p̄cā lingue ē detractio. que est
aliene fame et pocellat̄ p̄ba dent
gratio. **Q**uinta lra ē **E**. et q̄n-
tū p̄cā lingue ē excusatio p̄cā
de q̄ p̄querit de. dices p̄ **H**ie-
re. viij. c. **N**ō ē q̄ agar p̄ntaz su-
per p̄cō suo dicens **Q**uid fecit

Om̄s p̄uersi sunt ad cursum
suū q̄ sequi i imperiū vadēs ad
plū. **H**oc aut̄ maxie p̄iculosū
ē dū excusat p̄cā suū ille q̄ con-
fitef̄ sacerdoti. **S**exta lra ē **F**.

et sextū p̄cā lingue ē fallax locu-
tio. et de hac dicem⁹ in p̄mōe de
mēdactio. **S**eptia lra ē **G**. et
septimū p̄cā lingue ē gloriā-
tio cū sez q̄s glāz i debite appē-
tens de se iactanter loquitur.

Octaua littera ē **H**. et octa-
uū peccatū lingue ē homici-
dij perperratio. scilicet p̄cepto
cōsilio. suasioe et huiusmodi.

Ideo inquit de talibus. psal.
Lingua eorum gladius acut⁹
Solon vero arbeniensis **V**e-
commemoraz valerius interro-
gatus quid acutius gladio rñ-
dit p̄uati hoīs lingua. **N**o-
na littera alphabeti est. **I**. **E**t

nonū pectm lingue ē īrīfio euz
s. aliq̄s īrīdet aliū ad īiuriā
sicut facere solent illi qui vul/
go dīcunt mutegiatori pferen
tes alia p̄ba colorata z fucata
quibz primus illusū scandalī
setur. Et si conquerat dīcūt n̄
nomīnasse illum z similia. qui
tū grauit̄ peccant. qm̄ vt ait
sapiens puer. iij. c. abhōmina
tio ē deo oīs illūfor z. iij. regū
ij. c. scribit q̄ quadraginta duo
pueri qui īrīdebant helīseum
vocantes caluū occīsi sunt ab
vīsis ¶ Decima littera est k. z
decimū pectm lingue ē cantus
vanus ī quo amatoria profe
runt z dei nomē ī vanū assu
mitur. ¶ Undecima lra est L
z vndecimū peccatū lingue la
sciua p̄nūciatio. s. p̄ lenocīniū
vel scurilitatē que ē de verbis
turpibz. loq̄ em̄ lasciua etiā lu
dendo nō licet. qz corūpūt ho
nos mores colloq̄a mala. vt ī
quit apostol⁹. i. ad corīnth. xv
c. z aristo. ī. ij. rhetoricoz ait
Ex dicere de facili quodcūqz
turpiū sit z ip̄m facere ¶ Duo
decima littera ē D. duodeci
mū peccatū lingue est maledi
ctio creaturaz qd̄ nō licet. qā
vt īnḡ paulus p̄me ad corīn.
vi. c. Maledicti regnū dei nō
possidebunt ¶ Tertiadecima
littera N. tertūdecimū pecca
tū nugatio incantationis euz

dīcunt sc̄armina z huiusmodi
Dicit em̄ aug⁹. xxvi. q. iij. ca.
īgīt Des huiusmodi artes nu
gatorie z noxie sup̄stitionis fu
giende sunt a xp̄iano ¶ Quar
ta decima littera est Q z quar
tūdecimū peccatū lingue ora
tio īdebita videlz sine atten
tione īterruptiōe acceleratio
ne ¶ Quintadecia littera ē P
z q̄ntūdecimū pectm lingue est
piuriū. z boc iam olena cōtra
¶ Sertadecima littera ē Q̄
sextūdecimū peccatū lingue ē
q̄relatio cū. s. murmuratur de
deo: de p̄entibz z d̄ alijs ¶ De
cima septima littera ē R z de
cimūseptimū peccatū ē reuela
tio secretorū vel cōfessionis vel
alioz īn secreto cōmissorū qd̄
fieri nō debet. ¶ Decima octa
ua lra ē S z decimū octauū
peccatū ē susurratio que ponit
discordiā īter amicos ¶ De
cimanona littera est T z deci
mūnonū peccatū lingue ē re
meraria affirmatio. affirmare
temere malū de suis p̄mis et
leuibz suspiciōibz ¶ Angeli
ma lra ē U z v geimū pecca
tū ē p̄bū ociosū. o quo chust⁹
Dantei xij. c. ait. De oīs ho
ociolo quod locuti fuerint ho
mines reddēt rōnem ī diei
dīcī ¶ Et d̄ verbū ociosum p̄m
Grego. quod caret necessitate
vel debita vilitate. Lū igitur

tot sunt pectā lingue beatus vir
vrat. Jacob. l. c. q. n. ē lapsus
in pbo. ideo cū ps. orand? de
us pone inq? dñe custodiam
ori meo et ostiū circūstantie la
bii mei sicut sic linguā custodi
endo vigni efficiamur gratia
xpi quā nobis ipe largiat q? vivit
et regnat in secula seculorū am.
Seria secūda post dñicā de
passione de peccato gule
Sermo. xxxv.

S quis sitit ve
niat ad me et bibat
Verba sunt redem
ptoris nostri Jo. vij
c. et i. euāgelio hodierno. Soli
cū euidendū est ut mens no
stra refocillet cibo spūali dñe
gratie. quo pfortati pueniam?
ad illud regnū in quo plena ē
et vera bonorū omniū plenitū
do. Nō em̄ p̄diti sumus ut ob
lectemur corpaliū delicijs sed
ut pfirmamur gaudijs paradisi.
Verū carnales homines ad
nūlū inigilant nisi ad explendas
corporis voluptates. Hi ter
rena dūtaxat sitiūt et deus eo
rū venter ē. Dant oēm operā
ad satisfaciendū gutturi suo et
vitiū gule colūt ac venerātur
Idcirco in spūi smōe q? gulo
los loq? decreuit. q? de ipsa
gula tria pponemus mysteria
declaranda.
Prīmū dicitur materie.

Secundū modi

Tertium penel

Quod materia gule est esca
et potus nō q? sint de se mala;
sed ppter inordinatū appetitū
et dephibitiōe ciborū. Ca. l.

D Rīmū mysteriū decla
randū de gula dī ma
terie. vbi pmo vidēdū
ē qd est gula. et ad h? dicit cho.
ij. q. q. c. l. viij. Gula ē iordiar?
appetit? cibi et potus. Et autē
appetit? inordinat? in eo q? re
cedit ab ordine rōnis in q? p̄si
stit bonū p̄tutis moralis. et qz
ex hoc aliqd dicit? esse peccatū
qz p̄tutis p̄riat. ideo gula ē pec
catū. Sed sciendū q? duplex
est appetitus Unus quidē na
turalis qui p̄tinet ad vīres po
tentie vegetabilis in q?b? non
pōt eē p̄r? aut viciū eo nō p̄nt
subijci rōni. vñ et vis appetiti
ua diuidit in nutritiuā dīge
stiuā et expulsiuā que p̄tinet ad
vegetatiuā ut p̄tes ei?. et ad ta
le appetitū. s. naturale hui? ve
getatiue p̄tinet esurire et sitis
vbi nō ē p̄ctm̄. vñ grego. di. v
c. ad ei?. Sepe sine culpa agit
qd venit ex culpa. vñ et sine cul
pa cū esurim? comedim? qd
tñ ex culpa p̄mi p̄ctis ē factū
ut esuriam?. Ali? ē appetitus
sensitiu? in cui? cōcupiscentia
viciū gule p̄stitit. vñ et p̄m? mo
tus gule iporitat iordinationē

in appetitu sensitivo que nō est
sine peccō. qđ videt eē cū qđ ap
petit cibū vel potū nō ppter su
stentationē sed ppter delecta
tionē. vnde excedēs in quāti
tate cibi vel potus nō ppter cō
cupiscentiā cibi et potus. sed p
errore estimās eo indigere nō
ppter ad gulā. **I**gitur vt de
claremus hanc partē materia
gule ē esca et potus. **U**bi scien
dū qđ esca in se quicūq; nō ē ma
la sed bona. quia creatura dei
vñ apls. i. ad Thimothe. iij. c.
ait. Ois creatura dei bona et
nihil reiciendū qđ cū gratiaz
actioe pcepti. et saluator noster
Matth. xv. c. Nō qđ intrat i
os conquinat hoīem. i. cibis et
potus sū suā subam et natu
ram nō maculat hominē spiri
tualiter. in quo redargutus est
error quorū dā iudeoz et timā
tium quosdā cibos vt qui sūt
veteri lege phibiti ex sui natu
ra malos et maculare animaz
eorū esum. **S**ed beatus **Tho. in**
ij. 3. gentiles hoc reprobat tri
plici rōne. ¶ **P**rimo sic. qđ sic
sū rōne nō ē peccm. sic aut vñ/
quodq; sū rōnem qñ ordinat
sū qđ cōgruit debito fini. finis
aut debitus sumptiois ciboz
est pseruatio corpis p nutrime
tum. quicūq; a it cibi hoc face
re pōt. ergo absq; peccato pōt
sumi. nullius. ergo cibi sumptio

sū se ē peccm. ¶ **S**ecundo sic. vt
rebo ad qđ sūt ordinare nō est
sū se malū. sūnt aut plantę p
pter aialia. **A**ialū pō quedaz
ppter aliaz oia ppter hominē
vt. ergo plantis vel animalia
carnib; ad esuz vel ad que qđ
aliud hominē sūnt vt. lia nō ē
sū se peccm. ¶ **T**ertio sic. vñ
ctus peccari ab aia deriuat ad
corpus et nō econuerso. **U**bi
aut imediate ad corpus pti
nent nō ad aiam. non ergo ci
boz sumptio sū se pōt esse pec
catum nisi quaten; repugnat
rectitudini volūtatē. **Q**uod
ptingit fieri. aut ppter repug
nantiam ad ppiū finē ciboz
Sicut cum aliq; ppter dele
ctationem que est in cibis vñ
cibis contrariantib; saluti cor
poris. vel sū specie vt si isit/
mus comedat herbas fructus
et huiusmodi que nocent com
muniter illi vel sū quantitate
vt cum qđ nimis comedit. vt
dices in sequentib; aut sumptio
ciboz repugnat rectitudini vo
lūtatē sū qđ cibi sūt augua le
ge phibiti. **I**n lege ecclesie phi
betur esus carniū secula scia p
totum annuz et in ieiunio et.
In aliq;bus religionib; phibe
tur esus carniū per regulā vel
constitutiones ad refrenandā
concupiscentiam. vt dicitur deo
se. vi. v. c. **C**arnē. **I**n lege pō

Veteri fuerūt phibiti aliqui ci/
bi sicut patet leuitici. xi. ca. **Et**
hoc s'm **Tho.** p'ma scde. q. cii.

factu fuit triplici rōne. s.

¶ **Propter solitudinis exclu-**
sionem.

¶ **Propter naturalem condi-**
tionem.

¶ **Propter spirituales signi-**
cationem.

¶ **Primo** ppter solitudinis
exclusionē ad tollendā. s. nūmi
am solitudinē circa cibos
vnde illa pcedunt que de faci
li in p'mptu possunt haberi. et
ista etiā rōne non ita phibi
ta sunt aliqua terre nascentia.

¶ **Nam** talia magis p'tinent ad
quandā simplicitatē victus et
de facili habentur cū modico
cultu terre. **Animalia** autē cū
multo studio nutrire vel cape
oporteret. **Et** vsus olei ante vi
luntū solus erat nō animalū.

¶ **Scda rō** quare phibebātur
aliqui cibi ppter naturālē p'di
tionem. **Nam** quedā anima/
lia quandā imundiciā corpo
rale corruptionis habent. vel
quia et rebus imundis nutriunt
vt porcus. vel qz imūde puer
sant vt sub terra sicut mus tal
pa et huiusmodi. vel quia eoz
carnes superfluos et malos hu
mores generant in corporibus
comedentū ppter nūtiā sicc
tatem vel humiditatē. vnde p

pter hoc aīalia non habentia
ungulā scissam vel hñtia mul
tas soleas in pedibus vel figu
ras sunt. phibita ppter eoz ter
restreitatē et quia sūt nimis co
lericaz adusta. et aues rapaces
ppter nimiam siccitatē et aues
aquaticę pisces nō habentes
squamas vt anguille ppter ni
miam humiditatē. **Animalia**
hō habentia ungulam scissaz
et ruminantia sūt p'cessa. quia
habēt humores bene digestos
et bene cōplexionata sunt. **Et**
pisces habentes squamas et pe
nulas vt sicciores p'missi sunt
In auiō etiā p'cessa sūt q̄ sunt
magis temperata. vt gallina
perdix et huiusmodi. esus san
guinis vniuersaliter erat phi
bitus ad vitandū crudelitātē
vt horrerent humanū sangui
nē fundere. **Et** eadē rōne aīa/
liū strangulatoz et suffocatoz
Adipis esus erat phibitus ad
tollendā occasionē gulositatis
Erat etiā sanguinis et adipis
esus phibitus. quia non gene
rant bonū nutrimentū prout
dicit **Rabbi moyses.** ¶ **Ter**
tia ratio quare in veteri lege p
hibebant aliqui cibi est ppter
spūalem significationem. **Nā**
populus ille erat figuratiuus
populi xpiani. **Et** vita eozum
s'm ceremonias legis erat que
dam pphetia designatiua per

figurā vite ⁊ uersatiōis quas
seruare deberet popul⁹ xpian⁹
Illa igit animalia phibita ne
comederent vt imūda figurāt
diuersa vicia que imūda ani
mā faciūt. **E**sus ergo illoꝝ si
gnificat opatiōē illoꝝ q̄ come
sta incorporant ⁊ uertunt in
naturā ⁊ ex opib⁹ malis gene
rant habitus mali vicioꝝ qui
uertunt quasi in naturā ppter
assuetudinē. **D**ebent ḡ fide
les abstinerē a vicijs que desi
gnant p illa. **E**t aialia quideꝝ
q̄ non hñt vngulā scissam vel
nō rumināt designant hoies n̄
hñtes discretiōē nesciētes di
stingere ⁊ p̄siderare circūstā
tias rez. vel nō ruminātes. id
est meditantes scripturas sa
cras. **N**i ergo imūdi sūt pec
cato indiscretiōis vel ignorā
tie. ⁊ tales mores debent evita
ri. **V**el diuīsiō vngule desig
nat fidē duarū naturarū in ip̄o. **E**t
ruminatiō sanus intellect⁹ scri
pturarū ⁊ vtrūq; iudei trans
grediunt. **E**t vitū supbie phē
bet in esu aquile q̄ alte volat su
per omnes aues. **V**itiū hypo
crisis phibet in esu strutionis.
Am strutio habet alas sed p
grauedine nō pōt volare circa
terram ambulat. **S**ic hypo
crita p opa exteriora de genere
bonoꝝ volare videt. sed circa
terrena ē semp cum mente. **I**n

griffone designatur crudelitas
potentiū. **Q**uia griffo est reſe
stus hoib⁹ equestrib⁹ ⁊ arma
ti. **V**iciū inanis glorie desig
natur in cigno q̄ auis est colo
ris candidissimū. sed cibū tra
hit ex p̄fūdo terre vel aq̄. **S**ic
vana glorioſi oia opa sua que
candida vident facit vt vide
ant ab hominib⁹. **V**iciū rapie
phibet i esu omniū auiū rapa
ciū. **V**ultur q̄ sequit exercitus
expectans comedere cadauera
mortuoꝝ significat eos q̄ mor
tes ⁊ seditiones ⁊ guerras pro
curant vt inde lucent. **V**pu
curant vt inde lucent. **V**pu
pa que nidificat in stercore
pascit fimo ⁊ gemitu in canna
limalat significat accidia. oēs
aues cornu generis que cro
citando quasi cras sonāt signi
ficant p̄castinationē ⁊ tardi
tatē bene opandi. **P**orcus si
gnificat luxuriosos ⁊ sic d̄ alijs
Prohibitū etiā fuit gentilib⁹
ad fidē p̄uersis p̄ apostolos ve
sci idolatricis ppter speciem ma
li vitandā ne. s. aliqui credēt
hoc illos facere in veneratiōe
idoli. qd̄ ad idolatriā p̄tinere
alias de se pctm non esset. **A**d
errore igitur p̄tinet maniche
orum estimare eſcā aliquā de
se esse malam. **U**nde aposto
l⁹. i. ad **T**hymotheū. iij. c. ait
In nouissimis t̄pib⁹ recedent
quidam a fide attendētes sp̄i

ribus erroris et doctrinis de
moniorum prohibentium nubere a
cibus abstinere. scilicet quibusdam tam
quod de se malis. **E**scam igitur non est
vitium gulae sed materia circa
exercetur ex concupiscentia ad
ipsam.

**¶ Quod quoniam sunt modi siue
species quibus peccant homines
vicio gulae. ¶ Ca. secundum**

Secundum mysterium de
gula declarandum duos
modi. Quoniam enim so-
lent assignari modi seu species
gulae. **¶ Primus** modus est co-
medere nimis seu bibere. Sic
duos de iudeis in deserto pegeri-
nantibus. Manducauerunt et sa-
turati sunt nimis. **E**t propterea
non potest istud viciu ita circa vi-
lissimos cibos sicut circa deli-
catos. **¶ De** quantitate autem ci-
bi et potus non potest dari vna cer-
ta regula omnibus secundum eandem
mensuram. **S**ed plus et minus exi-
gitur secundum varietatem complexionum
et fatigationum. unus etiam et idem
plus indiget vno tempore quam alio
secundum dispositionem sui corporis. **¶ Unde**
narrat prophetas in libro eremicorum de mi-
seratione viro fortissimo qui comede-
bat aliquando solus vnum bo-
uem nec erat grauatus stoma-
chus eius. **E**t alius quod debilis
etiam de paucis buccellis pa-
nis grauabatur. **T**antum ergo po-
test et debet quis comedere et

bibere quantum credit se indigere
ad sustentationem et executionem
eorum que sibi incumbunt agenda.
Ita ut non usque ad nauseam su-
mar. sed cum aliqui adhuc appeti-
tu finem faciat. **vñ aug^o li. 2^o ess.**
ait. **I**ussisti dñe vt ad alimenta
sicut ad medicamenta accedam
mus. **S**icut enim sumis medici-
na non ad delectationem sed propter
necessitatem. scilicet ad preseruandum cor-
pus a morte et cum timore sumi-
tur ne ledatur. **I**ta cibi debet su-
mi ad sustentandum corpus ne
deficiat et cum timore ne offendantur
ex nimia complacentia. **¶ Sc**dm
modum seu species gulae est come-
dere cibos nimis delicatos pro-
pter delectationem. ut capones
fasianos. pides. lapideas stu-
riones. vina electa et huiusmodi.
Hisc erat dedit ille diues qui
postea sepultus est in inferno. **L**uc
xvi. c. **H**oc peccatum peccauerunt
iudei dum non preterit manam appe-
tierunt carnes et ossis dedit eis
coturnices. **A**ueri. xi. c. **S**i quis
tam vras cibariis delicatis propter
firmitatem hominis erigere. aut propter
generis nobilitatem ut principes
aut propter temporis congruitatem ut in
nuptiis et iuniis discretis po-
test hoc esse absque peccato **vñ aug^o**
xli. di. ca. **Q**uiscunque ait. **F**ieri
enim potest ut sine aliquo vicio cu-
piditatis vel voracitatis peccato
illimo cibo sapiens vras **I**nsipi-

ent autē fētidissima gule flammā in viliissimū inardescat. Et
sanius in aluerit quā morē do
mini pīce veset q̄ lēticula mo
re glau nepotis abrahe aut or
deo morē iumētōz. ¶ Et eadez
di. c. Non cogātur. Nō cogan
tur diuites cibis pauperū ve
sci vrātur cōsuetudine infirmi
tatis sue. s; doleāt se alteri absti
nere nō posse. Si enī p̄suetudī
nē suā mutāt egrotāt vrantur
supfluis z dēt paupib; necessa
ria. vrātur p̄ciosis z dāt paupib;
bus vilia. Hec ille. Quā lau
dabile est a puericia etiā filios
nobilium assuescere cibis grossio
rib; q̄d fecit m̄r b̄r bernardū
nī erga suos filios nobiles z di
uites. vñlīgurgus ethnicus
in suis legib; ordinauit adole
scēculos ruri nutriendos cibis
vilib;. Sumē autē rep̄hēibile
ē iuuēculos ad tabnas accedere.
ignolatas. cōfectionese z alia
pgulosa comedere maluitica
z greca bibere. Cōia autē face
re vbi cōiter lauta p̄parant cūz
ex amicitia vel alia cā honesta
sūt de se nō sunt rep̄hēsibilia.
Nā z iob p̄mittebat filiis suis
cōiuiua facere inuicē. Job. i. c.
Et ioseph p̄parauit fratribus
suis cōiuiui. Et abrahā ange
lis hospitib; suis. Gen. xv. ij. c.
Et p̄cipue cū in conuinijs ad
sunt circūstātē q̄s ponit. B̄er

go. xliij. di. c. Cōiuiua. Scie
dū inq̄t q̄ cōiuiua tunc ex cari
tate veraciter p̄deit cū iels ab
sentū null⁹ vitā morder. Nul⁹
lus ex irrisione rep̄bendit. Nec
inanes seculariū negotiorū fa
bule. s; p̄ba sacre lēois legūtur
z audiūtur cū nō plusq̄ necessē
est corpori deseruitur. Et q̄ ra
ro ē quin in p̄uinijs multa vā
na z irrisona misceantur. z vltra
debitū comedatur. Ido refert
Aug⁹. documētū sibi ab Am
bro. traditū vt euitaret cōiuiua
quib; termin⁹ tēperētē excedit
¶ Terc⁹ mod⁹ z tertia species
gule ē ponere nimis de ipe ad
p̄parandū cibos vt magis de
lectet. Puta vt sint variati assa
ti. lixi. cū aromatib;. cū saporib;
bz z hmoi. Hoc vicio vt scribit
tur. i. Reg. ij. c. Laborauerūt
li bēti sacerdotes. Nā cū popul⁹
accederet ad offerendū sacrificiū
cta aialū ad altare s̄m mādā
tū legis veniebat puer q̄. s. erat
minister sacerdotis z dicebat of
ferenti. da mihi carnes. i. parē
aialis occisi vt coquā sacerdoti
Nō enim accipit coctā sed cru
dā. q̄d faciebat vt accurat⁹
posset suo sacerdoti p̄parare.
Et offerēs r̄ndebat. Incendat
prius s̄m morē adeps z pōstea
accipies. Et ille. s. minister ne
qua q̄. Si nō dabis accipiam
vi. In ollis quoq̄ vbi coque

batur carnes mittebat triden/
 te et traherebat crudum de lebete.
Sic facit hodie multi prela/
 ti ecclesie. **Quare** dicit **Alan** i
 li. de coplantu nature. **Hodie**
 gule viciu profundu se porrigit
 in dños platos q salmone. lu
 cios ceterosq pisces eqpollenti
 generositate insignes varijs de
 coctionu cruciat martyrijs bal
 neantes officio sacri piperis fon
 te baptizant. vt multiforme sa
 poris gram cosequatur **Altus**
 ministroz cõrundit. colat ali⁹ et
 cõficit substantia p̄st in acci/
 des. natura mutat in artez. vt
 saturitas trãseat in esurie **Hec**
 ille. **Sciendũ** etiã q sumere ci
 bos imunde et sine p̄gruati pre
 paratõe vbi p̄mode prouideri
 p̄t viciõsum et p̄tens ad vici
 um negligẽtiẽ vel insensibilita/
 tis **In** hiero. **Hec** affectate sor
 des nec exquisite delitẽ laudez
 pariunt. qd inducit **Gratian**
 xli. di. c. **Cleric** 9. **Idest**. de ci
 bis sicut de vestib. **Qd** autem
 aliquos sc̄os cibis cineres le/
 gim⁹ miscuisse. vt bñs germa
 nus ep̄s alitissiodorensis. et bea/
 tus **Frãcis** 9. **Dicit** **Al**. hoc fu
 isse laudabile et virtuosuz ex ope
 operante non ex ope opato. i. ex
 intẽtione operantiũ. vt sc̄z sub/
 trahetes se ob omni delectatiõ
 ne corporali redderetur magis
 apaces et apti delectatiõibus

spiritalibus et affectu ad dñu
 na a deo ad hoc inspirati. **Sed**
 illud opus in se nõ erat lauda/
 bile. vñ nec imitabile nisi quis
 similiter a deo inspiratus esset
¶ **Quartus** modus gule siue
 quarta species ẽ nimis ardẽter
 seu nimia auiditate cibũ vel po
 tũ sumere. **Ad** qd p̄tinere vide
 tur comedere nimis rapaciter
 et festinãter. **Et** licet quidã ha/
 beat a naturali cõditione vt al
 sufactione. **Tñ** et corpi nocet.
 quia non ita bñ potest cibũ dige
 ri quasi integer deglutit⁹ et mi
 nus bene edificat. **Et** cũ proce
 dit ex inordinato appetitu dele
 ctatõis gule peccatũ est. **Hoc**
 vicio superatus propter vnam
 escam. s. lentis eduliũ vendidit
 esau primogẽita sua. vt d̄t apo
 stolus ad **Hebreos**. xij. capi.
Haz vt narrat **Gen**. xxv. capi.
Cum reuenteretur esau d̄ agro
 fessus ad domũ inuentẽs q ger
 manus ei⁹ iacob coctũ lentiu
 ferculũ comederet petiuit ab eo
 vt sibi de illo ferclo daret **Cui**
 iacob dixit. vende mihi primo
 genita tua. **Qd** fecit ex nimia
 auiditate illi⁹ edulij p̄cipeds
 ea pro tam vilĩ precio vendere
Unde grauiter peccauit symo
 niam committẽs. quia ius p̄i
 mogeniture tunc sc̄z in lege na/
 ture erat spirituale. **Nam** p̄i
 mogenitus tenebat locũ et offi

ciū sacerdotis. **Jacob** autē emē
do dicit nō peccasse. qz pot⁹ re
demit q̄ emit vexationē suam.
Et in hac specie gule ita pecca
tur vilissimis cibis sicut p̄cio/
sis. imo in h̄ frequēter offēdūt
hoies nō facientes sibi p̄scientiā
ppter viliratē cibi nō aduerten
tes q̄ primi parētes peccauerūt
in esu pomi. **Idē dicit Aug⁹** In
oib⁹ his reb⁹ nō vsus rex s̄ libi
do in culpa est. **Et** idē. xli. di.
c. dicit. **Viles** cibi appetēter
accepti impediūt prouentū ab
stinētie. **Dauid** autē aquā p̄cu
pitā effudit. **Historia** habet. ij.
Reg. xxiij. **Ubi** dicit q̄ cū qua
dā die dauid appeteret bibere
de aqua cisterne bethleē dices
Q d̄s mihi daret de aq̄ cister
ne q̄ est in bethleem. subito tres
socij eius fortissimi a seip̄is iui
runt z p̄ mediū castrorū inime
corū philistīm quī tunc habe
bant stationem in bethleē trā
seūtes hauserūt aquā z sibi ap
portauerūt **Sed** dauid noluit
bibere dicens. **Absit** vt p̄iclm
aia z horū ego bibā. sed libauit
eā dño. **Infirmi** itaqz vel sanī
q̄ sciūt vel expti sunt aliquid ei
bi vel potus nocere ip̄is. et tñ
sumunt p̄pter auiditatem vti
qz peccant plus z minus scdm
excessum quē faciunt. **Narrat**
Grego. in. iij. dialogorū de qua
dā sanctūmoniali q̄ quandā la

cticā in ortu visam colligens
cum nimia auiditate comedit
p̄pt̄ quod a dyabolo arrepta
est. sed a quodā sancto viro ed
tio liberata ē. ¶ **Quintus** mo
tus seu quinta spēs gule ē an
ticipare horā seu extrē horā sta
turā vel p̄suetā sine cārgente
vel rationabili. **Nā** si exigit in
firmitas vel alia causa ratiōa
bilis hominis hora est p̄dona.
Cū non ē ieiunium cōis mod⁹
xp̄ianorū est bina comestio. scz
prandium z cena. z p̄ hoc sanctū
viuitur. **Qui** enī comedit plu
ries in die vt aialia bruta sunt.
nec sane viuere possunt eoz po
nant indigestū sup̄ indigestus
vñ mali hūiores gñantur z ca
pur etiā fumositate grauāt.
Et hoc reprehensibile ē nisi la
bor excuset aut aliqua cā iusta
z sic excusant agricolē viatores
z hmōi. z pueri dū sunt in aug
mēto. **Qui** autē de mane cōe
tes de lecto subdito volunt cōe
dere z bibere. z p̄cipue in dieb⁹
festiuis aūqz vadā ad eccliam
nīmīs in deuoti sunt p̄tra quos
dicitur ecclesiastes. x. c. **Tertio**
bi terra cur⁹ rex puer ē. z p̄met
pes mane comedūt. **Terra** est
homo puer est sensualitas que
appetit sensibilia vt puer p̄in
cipes eius sunt sensus. **Ve** au
tē illi qui regitur a sensualitate
z cuius sensus vacant comestio

tionibus tempestive. quia gul
losus est. Ideo ysaias. iij. cap.
ait. Ne qui surgitis mane ad
ebrietate sectanda. De hora co
mededi diebus ieiuniorum dictu
est in sermone de ieiunio i qua
dragesimali de penitencia.
¶ Qd gulosi puniunt pena cor
porali spuali 7 gehenali.

Capitulum tertium

Certū mysteriū de
clarandū de gula di
citur pene. Punitur
equidē pēnā istā tri
plici pena. videlicet.

¶ Corporali.

¶ Spirituali.

¶ Gehennali.

¶ Primo punit gula pena cor

porali. vñ scriptū est Eccliaſti

ci. xxxvij. c. Propter crapulam

multi pierūt. ¶ Et Crisosto. d

cō. di. v. c. nihil. Excessus abo

riā psumit 7 cōputrescere facit

corp^o hūanū 7 macerat egritu

dine diurna. et tūc eū morte

crudeli psumit. Et Hierony.

Ipoctas inquit docet i amforis

mis crassa 7 obesa corpora opi

mis que crescedi mensurā i ple

uerunt nisi cito ablacione san

guinis insuātur in paral^lpsis

7 pessima morboz gñā prūpe

lezet necesse. 7 Galien^o docuiss

imis Ipoctatis interps Achle

tas quoz vltā 7 ars sagina est
dicit in exhortatione medicine
nec viuere posse diu nec sanos
esse. que hāc ponūt de cō. di.
v. c. ne tales. Et eccliaſtici. xxx
vij. c. sapiēs ait In multis eses
erit infirmitas. 7 Scñ. ad Lu
cillū. Hos morbos multa fer
cula fecerūt. ¶ Scba pena qua
punit gula ē spālis. qz videlicet
amittūt p eā 7 destrūt omēs
virtutes que sperant omnia tem
poralia bona. In huius figu
ram legitur q nabuzardā prin
ceps coquorum destruxit ma
ros hierusalem ad designandū
quia venter quia multitudo co
quoz deseruit propter viciū
scilicet gule edificia virtutum.
ad solum redigit. ¶ Et ait gra
tianus. xliij. di. §. i. Qd fides
ruinam patitur. patet in illo
populo hebreorum dñ aposto
lus ait prime ad Corinbios
x. c. Sed sit populus manduca
re 7 bibere 7 surrexerunt lude
re id est festinare in veneratio
nem vituli aurei declinantes
ad ydolatriam. Quam spē
habere possunt de deo vel de be
atitudine quorum deus venter
est. vñ dñ apostolus ad philip^o
penes tertio capitulo. Et glori
ria i cōfusione. eozuz q terrena
sapiunt. verus enim dei cultoz
cuz surgit mane cogitat primo
de deo. se ei recommendans.

Sed gulofus cogitat qđ de/
beat comedere qđ magis dele
ctet. **De coquina templū** facit
de menfa altare. ibi ponit vi/
ctimas varia cibaria. **Vini**
ftri funt ferui mense. orationes
z lectiones funt locutiōes de
vino z cibarijs. **Charitatem**
etiā gulofī nō hñt. qz paupibz
fupflua tribuere nolūt. **U**t aut
ait **Joh. i. fua canonica. ca. iij.**
Qui habuerit fubftantiā hu
ius mūdi z viderit fratrem fuū
egere z nō dederit. quō chari/
tas dei eft in illo. **P**rudenciāz
pfternit gula. qz vt ait **Hie/
ro. xliij. di. f. finali.** **P**inguis
venter. i. gule deditus. cralluz
fenfum generat. **H**oc pz in he
rode qui in iuuiū nesciuit dif
cernere fe nō obligari ad pro/
miffa iniufte. fed iprudenter z
crudeliter ad petitionē puellē
iuffit amputari caput **Johan**
nis baptifte **I**ufticia etiā a gu
la fubmergit. **U**nde **Ambro.**
el. vii. di. c. ficut hi. **Q**uis tam
iniufte? tā auar? qz q multozū
alimēta nō fuū vfū: fed abun/
dantiā z delicias facit. qđ fac
gulofus ita comedens pctiofa
qz multi paupes poffent ex illo
fumptu viuere. quot irufiōes
detractiōes. pditiones: homi
cidia fūnt in cōuijs. **N**onne
abfalon fratrem fuū occidit in
cōuiuio. vt hētur. **ij. regū. xij.**

c. Fortitudo adhuc p gulā in
firmat. vñ z q certat in agone
ab oibz fe abftinet. vt **2. ad
corinth. ix. c. f.** grauamie cibo
rū z potui vt fit fortis ad bel
landū. **F**ortiffim⁹ holofernes
comedēdo z bibēdo nimis ita
fuit debilitatus qz vna mulier
decapitauit eū. **J**udith. **xy. c.**
Pantiā aut gula fugat ex ro
to ficut vnū fūū expellit aliō.
Sz z fepte dona fpuſſci ex gu
la ruūt. **Q**đ figuratū fuit **Job**
i. c. qñ fepte filijs domo ei⁹ pui
uantibz in p̄mogeniti dom⁹ p
cuffa a v̄eto rues oppſit oēs.
Septe filij **Job** fm **Grego. fi**
gurāt fepte dona fpuſſant.
Tertio punit pena gebēna.
li. iō ſaluator noster **Luce. xxi.**
c. ait. Attēdite ne grauent cor
da v̄ra crapula z ebrietate: ſu
pueniet in vos repentina dies
illa. f. iudicij vos condēnans.
Apl̄s p̄o ad Ro. xij. c. ponit
comellatiōes z ebrietates iter
opa tenebrāz. qz ducūt ad re
net iefus filius dei q cū patret
fpuſcō viuit p oia ſecula ſecu
loz. amen.

Feria. **ij. poſt vñicā de paſ**
ſione. de pcto lepecrādo viuere
z auaritia vfurariozū.

Sermo. xxxvij.

Eſtimoniu
pbibeo de mūdo qz

opa eius mala sunt. Verba sunt
redemptoris nostri originaliter
Jo. vii. c. et in euangelio hodie
no. Inter mala christianorum ope/
ra illud est satis abominabile
quo pene totum genus humanum
pelicitatur. Illud equidem aua/
ritia est omnium scelerum mater et
causa. De enim in glo. in plogo
decretalium. et xl vii. dist. c. bono
rum. et in autentico. Et iudices
sine quoque suffragio. §. cogita
tio. colla. ij. Cupiditas est ra
diu omnium malorum. Propterea
deus omnipotens comminatur mise
ris mortalibus dicens. Hier. vi.
c. Extendam manum meam super ha
bitantes terram. A maiore quippe
usque ad minorem omnes student
auaricie et a propheta usque ad sa
cerdotem cuncti faciunt dolum.
Cum igitur in hoc peccato multi
pliciter homines errant. tamen hodie
na die ad auariciam usurariorum
expugnandam elaborabimus.
Ad hunc enim plerique deuene
runt errore ut usurariam prauu
ritate exercere libere et inuerecunde
ac publice non retardent. ubique
ita talis pestis crudelissima vi
get que tanto periculosior est quan
to usurarii turpitudine suam
agnoscere nolunt. Quinimo ob
duratum cor homines putant se of
ferre sacrificium deo acceptabile
si suis proximis mutuantes lucrum
quodcumque ex mutuo ipso percipi

ant. Nam benefacere se aiunt cum
et primorum et suorum ipsius ex usura
sulari necessitati. Ob quod ve
eis fides clari? elucescat qua
possint suum grande malum ag/
noscere in presenti sermone de ipsa
usura tria proponemus my/
steria declaranda.

Primum de diffinitionis.

Secundum reprobationis

Tertium participationis

Quid est usura que que est
peccatum. et quod qui ex necessitate
accipit ad usuram ab eo que est pa
rat non peccat et que modis usu
ra committit. **Cap. primum**

Primum mysterium decla
randum de usura de dif
finitionis. **Sim enim Bos.**
in summa sua usura sic diffinit.
Usura est quequid sorti accedit
precedente intentione vel pacto
ut si mutuo tibi centum floze
nos hac intentione principaliter
ut aliquid plus ultra centum reci
piam. vel si mutuo tibi certas
mensuras frumenti vini olei et
huiusmodi que usu presumuntur
Et plus ex hoc ex quo que ipsius
capitale in valore: usuram com
mutuo ut de. xiiij. q. iij. c. usura
Pro intelligentia tamen pleniore
huius partis tria sunt dubia
decidenda.

Primum utrum usura sit peccatum

Secundum utrum liceat ac
cipere ad usuram.

¶ Tertius quod modis com-
mittitur usura:

¶ Pro primo dubio arguunt
usurarii per veritatem dicentes
usuram non esse peccatum. Omne enim
peccatum est contra aliquam legem. sed usura
non est contra aliquam legem nec diuinam
nec naturalem nec humanam. **¶** ¶
usura non est peccatum. **¶** Nam in lege di-
uina dicitur de **Deuteronomio**
xxij. c. non fenerabis fratri tuo
pecuniam ad usuram nec fruges
nec qualibet aliam rem. sed alieno
¶ Ex qua auctoritate videtur quod et
si non fratribus saltem alienigenis.
et extraneis possit fenerari et in
fidelibus. **¶** Quantum vero ad legem
naturalem de iure nature est ut homo
aliquid recipiat et quod sibi beneficium
um prouideat. **¶** Ille autem qui mutuat
aliquid beneficium pretere subuenit
enim necessitati indigentis. **¶** si per
hoc beneficium aliquo certo pacto obli-
getur cui mutuat ad hoc quod alius
quod sibi tribuat non videtur esse
pactum illicitum. **¶** Leges vero ciuiles
usuras permittunt. ut patet. **¶** ¶
usur. l. eos. **¶** In istius est au-
toritas sanctorum. **¶** ¶
vnde Ambrosius. **¶** ¶
lib. de bono mortis. **¶** ¶
c. **¶** ¶
Si quis. **¶** Si quis usuram accipit
rapinam facit. vita non vivit. **¶** ¶
ne. **¶** Et David in psal. loquens
ad deum ait. **¶** Domine quis habitas
hic in tabernaculo tuo. aut quis
requiescet in monte sancto tuo. et
respondit. **¶** Qui ingreditur sine macu-

la et operatur iustitiam etc. et infra
Qui pecuniam suam non dedit ad
usuram. **¶** Ecclesia insuper statuit
si quis pertinaciter assereret usura
non esse peccatum et graue hereti-
cus haberetur et contra ipsum sicut contra
alios hereticos procedatur. ut
patet in clementina ex graui de usu-
ris **¶** fin autem **¶** ¶
usura est contra equalitatem iusticie
ex eo videlicet quod usurarius venit
dare quod non est. **¶** Nam rerum que
sunt in usu nostrum veniunt. **¶** ¶
dantur sunt quare usus ipsarum con-
sumptio est ut frumentum vinum
oleum et huiusmodi. quibus homo vitit
comedendo bibendo. et sic ex to-
to consumendo. **¶** ¶
sunt quarum usus et si non sic
ipsarum consumptio in se est in
earum distractio. ut pecunia num-
merata que principaliter inuenta
est ad commutationes faciendas
dicitur **¶** ¶
sic videtur distractum cum in comu-
tationes expeditur. **¶** ¶
res sunt quarum usus non est ip-
sarum consumptio vel distractio **¶** ¶
cut domus ager iumentum. va-
sa argentea et aurea et huiusmodi
usus enim domus est inhabitatio
non consumptio. **¶** ¶
est cultuatio ad fructificandum
non ad dissipandum. et sic de alijs
et ex isto tertio genere usus ipsi
us rei potest putari seorsum ab
ipsa re et vni preedi sine altero.

Potest enim alicui traditū dñm
 dom⁹ vel agrī. vel serui vel in
 meti. retēto sibi vsu vel fructu
 ipsius ad vitā vñ ad aliqđ tem
 pus vt sit aliqñ in donatōib⁹.
 Et ecōuerso pōt cōcedi vsus ta
 lū rex retēto sibi dominio. vt
 sit in locatōe afficto pēsiōe do
 mus ⁊ hñōi. Et iō in hñōi li
 cēte recipitur si certū p̄cetiū seu
 lucrū p̄ vsu dato sp̄i⁹ rei. retēto
 sibi dñio. Et inde ad certū tps
 rehābita ip̄a re ex integro. Sz
 in reb⁹ p̄mī ⁊ scđi gñis quarū
 sz vsus ē ipsaz cōsumptio vel
 distractio nō pōt cōputari seoz
 sum vsū taliū rex ab ipsis re
 bus. qz inseparabilis ē. Et cui
 cūqz cōceditur vsus taliū rex
 et hoc tps cōceditur ⁊ res p̄pter
 hoc in talib⁹ p̄ mutū. trāsfert
 dñm. Sicut gñi quis seoz sū
 vellervēdere vinum ⁊ seoz sūz
 vsū vini vēderet eandē rem
 bis vñ de ⁊ fenderet quod non
 est p̄pter quod manifeste est
 p̄ equalitatē sufficere. Simili ra
 tione qui mutat vinū frumenz
 tū oleum. pecuniam numerā
 tam ⁊ hñōi. ⁊ vltra suū capi
 tale mutuātū aliqđ exigit vñ
 principaliter intēdit habere qđ
 p̄cio potest estimari contra ei⁹
 qualiter iusticie agit. qz petit sz
 bi duas recompētationes fieri.
 vñā sz restitutionē equalē rei

mutuate. Aliā sō vt p̄cetiū vñ
 qđ dicitur vsura. Ad illud xō
 qđ abhñciebatur de iudeis. Rñ
 det iho. ⁊ Nico. de lira qđ illud
 dictū deuteronomij. xxiij. ca. al
 legatū sane ē intelligendū Per
 alienū enī aut intelliguntur il
 li qđ erāt finitimī eoz quozū ter
 ras eis dñs concesserat vt cha
 nanei. Et ab illis licite recipie
 bāt vsuras. nō vt vsuras. sz vt
 recuperatōne iuris sui Sic etiā
 licitū est xpianis mutuare ho
 sibi ad vsurā ita tñ qđ illd qđ
 recipitur vltra sortem non reci
 piatur ratione mutui. Sed iure
 domini qđ quod habet in illos ⁊
 vt recuperet tē suā quā non pōt
 ab iniusto possessore nisi medi
 ante mutuo recuperare. Et sic in
 telligitur illud capitulum. Ab
 illo. xij. q. iij. Ad hec faciūt no
 tat per Archidiaconum. xxiij
q. ij. c. Dñs. Si enim p̄mittit
 a iure spoliare iūctū imo occi
 dere i bello iusto multo magis
 p̄ hanc viā suūz accipe. Et sic
 vt p̄dictū ē licitū fuit iudeis ac
 cipe vel mutuare ad vsurā ab
 illis tñ finitimis natōib⁹ qđ oc
 cupauerāt terrā suā datam eis
 a dñō tanqz ab hostib⁹. Nunc
 aut ipsi iudei non possunt sine
 mortali facere vsuras xpianis
 nec ecōuerso Nā nō sunt inimi
 ci nostri in ciuili conuersatione

sa remunerādo sibi vel per alia obsequia. sed gratis non ex pacto. Nam si ei teneatur ad antidota naturaliter. i. recompenſandū bñficiū. hoc est ex debito honestatis non aut̄ necessitatis. s. quo posset cogi in iudicio. Et idē **em̄** tho. et alios si qd mutaret alicui cū hoc pacto qd ei teneret remutuare vsurā cōmitteret. qz vltra capitale suū aliqd exigi quo pōt p̄cepto extor̄ari. illa. s. obligatio q̄ pōt euz puenire in iudicio. Et si vsurarius diceret qd ille q̄ accepit pecuniā mutuo lucrat̄ cum illa et locupletat̄ cū dāno mutuātis. Rñdetur qd illa locupletetur seu lucratur p̄cipalr p̄ industriā suā. qz pecuniā ex se nihil lucratur. vt pater tenēdo i capsa. Pecuniā etiā illa nō est mutuāntis sed ei q̄ accepit mutuū. qz in eū translatū est dominū et si perijt vel p̄didit in negociādo vel aliud agēdo perit p̄cepto suo nō mutuātis. Damnū aut̄ nō sustinet mutuās. nisi qz cessat ex hoc sibi lucrū. Si idē dānū habuisset si pecuniam in archa seruasset. qz ibi nō fructificat et si cum ea negociat̄ fuisset potuisset p̄dere sicut et lucrari. Substabat enī tūc p̄cepto vbi in mutuo nō substat. verū si ex carētia pecuniae mutuatae passus fuisset damnum. puta qz oportu-

isset eū recipere ad vsurā vel vendere res suas minus iusto p̄cio vel aliqd simile tūc qui accepit mutuū deberet ei satisfacere de dāno secuto p̄pter mutuū sed p̄scientiā etiā si de hoc nō fecisset pactū. Nō aut̄ de industria sua lucrū factū tenetur cōicare cessante dāno. Ad illud aut̄ quod vsurarij opponebant dīcētes p̄ legē ciuilem vsuras p̄cedi. Dicendū qd leges ciuiles dāt̄ur populis q̄ sunt p̄ maiori p̄te mali vel imp̄fecti. et int̄dūt vt pacifice ciues cōiutuant ad inuicē vñ solū prohibēt exp̄sse vicia q̄ sūt magis p̄turbaria. ciuitatis et quietis rēporal̄ p̄ueniēdo trāsgressores et penīs ab illis cohercendo. vt adulteria furta et h̄mōi. Alia vero p̄mit̄tūt nō vt licita p̄cedētes. s. nō vt alia vicia p̄dicta puniētes. Et hoc ne peiora p̄tingāt. Si lex diuina p̄hibet omne peccatū ostēdens puniri in diuino iudicio. Cū ergo lex diuina et naturalis sit sup̄ra oēm legē hūanā. vt pater dī. viij. p̄ totū. Et canonica sit etiā p̄iudiciās ciuili in his q̄ spectāt ad p̄sciam. Ideo i hoc leges ciuiles cedūt legi canonice. qz si leges ille sunt iuste quo ad ciuilitatē vite sp̄rit̄ nō tñ iuste sunt quo ad ciuilitatē sup̄nā adipiscendā ad qd oportet ob oī p̄cepto esse imune.

Quare non dedignant leges
sacros canones imitari. ¶ **Se-**
cundū dubium principale fuit
vtrum sit licitum recipere mu-
tuo sub vsura. ¶ **Rūdet tho. ij.**
ij. q. lxxvij. Qd nō licet indu-
cere aliquem mutuare sub vsu-
ra licet tamen ab eo qui parat
est facere et qui exercet vsuras
mutuo accipere propter aliqd
bonū vt ē subuentio sue necessi-
tatis vel alterius. Nam induce-
re hoīem ad peccandum nullo
modo licet vt. tamen peccato
alterius ad bonū propriū li-
citur est. quia deus vritur om-
nibz peccat' ad aliquod bonū.
Ex quolibet enim malo elicit
aliquod bonum. vt dicit **Aug.**
gusti. in encheridion. **Uñ idē**
Aug. Publicole querēt vtrū
liceret vti iuramento eius q per
fallos deos iurat in quo mani-
feste peccat eis reuerentiam di-
uinam exhibens. **Respōdet** q
qui vtitur fide illius qui p fal-
los deos iurat non ad malum
sed ad bonum non peccat illi
se sociat quo per demonia iura-
rit sed pacto bono eius quo fi-
dem seruauit si tamen induce-
ret eum ad iurandum p fallos
deos peccaret. Ita est in pposi-
to. Sic etiā licet ei qui incidit
in latrones manifestare bona
que habet quia latrones diripi-
endo peccant ad hoc q non oc-

cidatur. **Sz** cessante necessita-
te cū petis sub vsuris ad luden-
dum vel scortandum et hmoi-
tū mortale esset petiti. ¶ **Ter-**
tū dubiū fuit quot modis co-
mittitur vsura. **Et** ad hoc rō
deus q cum vsura cōmittat ex
eo q aliquid recipitur vltra for-
tem hoc pōt fieri tripliciter.

¶ **Primo** recipiēdo munus a
manu.

¶ **Secūdo** recipiēdo munus a
obsequio.

¶ **Tercio** recipiēdo munus a
lingua.

¶ **Primo** dmittit vsura reci-
piēdo munus a manu. siue sint
denarij. siue qquid aliud pre-
cio estimari pōt. vt dicit **ij. q.**
ij. c. Pura n. r. c. Pleriq. vñ
Ambro. ait. Etia vsura ē ve-
stis vsura ē. et quicqd sorti acce-
dit vsura ē. et qd velis nomē ei
imponas vsura ē hoc mō mlti
repiunt vsuraz voragini imer-
si. et primi sunt mlti nobiles q
nolūt laborare et ne pecūia eis
deficiat paulatim psumēdo tra-
dūt eā mercatoribz vel alijs in-
tendētes aliquid annuatim re-
cipe ad discretionem eoz saluo
tñ capitali. et quis ipi vocāt h
depositū tñ vsura ē. vt p. **cap.**
q. ij. c. Si feneraueris. **Acce-**
de. depositū ē nec sapit naturā ei.
Sūt alij mutuātes pecunias
diuersas psonis accipiētes i pi

gnus domū vel agrū vel vineā
sub noīe securitatis. **S**3 fructus
interis dicti pignoris volūt hīe
quousq; restituat eis pecūia nō
putado in sorte 2 vsura ē. vt
p3 extra de vsur. c. l. excusatur
tū in hoc casu gener. q; cū susti-
near onera inrimonij 2 nondū
habuit dotes recipit a socero vl'
alijs dōtātib; mulierē possessio
ne aliquā in pign' quousq; re-
cipiat dōtē. hīc licite 2 sine vsu
ra facit fruct' illi' pignoris su-
os. nec tenet pputare in sortem
extra de vsuris. ca. Salubriter
Secūdo pmittūt vsuraz vēdi-
tores rez q; vendūt aliqd ad ali-
quē terminū tps 2 rōne termi-
perūt pl' iusto p̄cio nisi intēdes-
rēt illud nō vēdere. tūc s3 sua-
re vsq; ad tps q; verissimilr cre-
ditur res illas valituras q̄tū
tūc vēdit 2 si nūc nō tūc valent
Puta cū q̄s tps estiuo vendit
bladū an p̄ces seu instantiam
alicui' qd intēdebat seruare vs
q̄ad tps hiemale qn cōiter pl'
valet. Propter quod venditur
pluri p̄cio q̄ nunc valeat ex-
tra de vsuris. c. **In ciuitate.** Si
mulier si q̄s emit merces vl' vi-
ctualia minus iusto p̄cio eo q;
anticipat tps in soluēdo p̄ciuz
an q̄s recipiat merces vl' victua-
lia p̄ aliq; mēses. puta dat p̄e-
ciū tpe ver' 2 recipit bladū tpe
estatis. 2 hoc nisi substaret p̄i-

culum. vt quia bladum vel ali-
ud potest p̄babiliter plus vel
minus valere victo p̄cio qd
soluit. extra de vsuris. ca. in ci-
uitate. **T**ercio faciunt vsu-
ra q; emūt possessiōes vel do-
mos multo minore p̄cio q̄ va-
leāt cū pacto q; ista certū tps
ille vēditor possit recemere qd
vsura reputat seu fraus vsure
palliate sub titulo emptionis.
Quarto faciūt vsurā q; faci-
unt societate circa pecora vel
aialia volētes saluū eē capita-
le q; ad pecuniā vel capita aia-
liū. **N**ō vsura ē 2 nō p̄a socie-
tas. vt p3. r. iij. q. iij. c. pleriq;
cū glo. **Q**uinto faciūt vsurā
mulieres aliq; viduel' q; nō cōsu-
ment dotes earū vel deponūt
cas mercatorib; ad discretiōez
2 vsura ē. vel recipiūt ab here-
dib; p̄iugis sui defūcti possessi-
onē vsufructuandā q̄usq; red-
dant ei dotes 2 vsura esset fm
Hosti. Inno. 2 alios. **S**e-
xto cōmittunt vsurā cāpsores
q; faciūt cābia que vocant cā-
bia sicca. **S**eptimo cōmit-
tūt vsurā q; mutuāt granū vel
bladū antiquū ad renouādū
vt nouū accipiāt. 2 si hī faciūt
ne suū sibi peat 2 recipiēt gra-
tiā faciant nō ē vsura. Secus
si faciūt vt meli' recipiāt 2 vti-
le intendāt ex mutuo. extra de
vsuris. c. **Cōsultur.** 2 sic tenet

Ray. Goff. & Hosti. in sum-
mis. ¶ **Secundo** comittitur
usura recipiendo munus ab ob-
sequio. & sic illi qui mutuatur pau-
peribus hac intentione vel pacto
ut seruiant eis in opibus agri vi-
nec & similibus opibus bouum
& equorum vel alio fructu corpo-
rali usura committunt. **terra de**
usuris. c. consuluit. ¶ **Tertio**
committit usura recipiendo mu-
nus a lingua ut cum quis mu-
tuatur alicui ut porrigat pro se pre-
ces pro aliquo officio vel benefi-
cio temporaliter obtinendo. **Et** si quis
sic obtineat officium aliquid fin-
guosdam non improbabiliiter debet
pauperibus erogare quod inde emo-
lumentum preceperit deductis ta-
men expensis sui laboris ad ar-
bitrium boni viri. Propter ista di-
cta notandum secundum **Thomam**. quod si quis
mutuat principaliter propter deum
vel amicitiam non intendens tem-
porale commodum. & is qui mutuū ac-
cepit ex liberalitate sua ut gra-
tius non principaliter propter mu-
tuū donat ei aliquid hoc ei de-
clarans quod ei libere donat usu-
ra non est. quia illud lucrum mutuantis
non intendit argumentum. **i. q. ii.**
c. Sicut. Non enim debet esse fac-
tor deterius conditionis sed meli-
or. propter obsequium pro ipso fa-
ctum in mutuo ut. **f. donum**
ei gratis factum recipere non possit
quoniam prius secundum omnes potuisset

¶ **Ad** omnes scriptura diuina et
humana et etiam lex canonica re-
probat usuram. **Cap. ii.**

Secundum declarandum de
usura declarandum de
reprobatio. Est enim
usura vitium reprobatum. Sicut
patere potest in scriptura diuina et
iure canonico ac dictis genti-
lium. unde **exodi. xxii. ca. scribitur.**
Si pecunia mutuo dederis po-
pulo meo pauperi qui habuit te-
cum non virgebis eum quasi ex-
actor nec usuris opprimes. **Et**
leuitici. xxv. c. Si attenuatus
erit frater tuus & infirmus man-
et susceperis eum quasi aduen-
torem & peregrinum & vixerit tecum ne ac-
cipias usuras ab eo nec amplius
quod dedisti. **Tunc** dominus deus tuus
ut vivere possit apud te frater
tuus. Pecuniam non dabis ei
ad usuram & frugum superabundantiam
non exiges. **Et. ii. esdras. v.**
c. Cum maiores iudeorum oppri-
merent minores usuris grauiter
sumis esdras audiuit clamorem
populi increpauit optimates
& magistratus dicens usuras
a fratribus vestris non exigatis.
Non est bona res quam vos fa-
citis. **Quare** non in timore domini
nostri ambulatis. **Reddi-**
te eis hodie agros suos & vineas
ac suas. oliueta sua & domos
suas. **Quin** potius pecuniam
quam exigere soletis ab eis: et

dare illis. **Et** dixerunt. **Redde**
mus et ab eis nihil querimus.
Sicq[ue] faciemus vt loqueris.
Et excussit sinu suu. **Hesdras**
dicens. **Sic** excutiat de o[mn]i
viro qui compleuerit verbu[m] h[oc]
De domo sua et de laboribus
suis sic excutiat et vacuus fiat
Et dixit vniuersa multitudo
Amen. **¶ Et** in decre. xlvi. di
stin. c. **Seditiosarios.** Prohi
bent vsurarij ad sacros ordi
nes promoueri. et extra de vsuris
c. **Om. d[icitur].** No[n] solu[m] viris eccl[esi]e
stasticis sed etia[m] quibuscunq[ue] ali
is piculosu[m] e[st] vsuraz lucris in
tendere. et extra eo. in. c. **Quia**
et in. c. **Sup[er] eo. scribit[ur].** **Vsura**
p[er]denat veru[m]q[ue] testam[en]ti pa
gna. et **Leo** papa. xlvi. di. ca.
Sicut inq[ui]t. **Sicut** no[n] suo no
mine ita nec alieno licet femis
exercere. **Et** aug[ustinus]. xiiij. q. iij. c.
Quid dica[m]. **An** crudelior est
qui subtrahit aliq[ui]d vel eripit
dumci q[uam] qui trucidat inopem
senore. et **Ambro.** xiiij. q. iij. c.
Ab illo. **Sine** ferro d[omi]cat:
qui vsuras flagitat. et extra de
vsuris in p[ar]alegato. ca. **Quia**
statutu[m] est p[ri]mo vt vsurarij ma
nifesti no[n] admittant ad comu
nionem altaris. **Hosti.** dicit q[uo]d
canon e[st] ferend[us] inia non late.
Idem dicit **Jo. an.** in nouella
¶ Sec[un]do statutu[m] e[st] vt no[n] reci
pian[ur] eor[um] oblatiões. et si sacer

dos recipit reddere tenetur. et
compellit[ur] fm **Hosti.** d[icitur]. d[icitur] dari
ep[iscop]o et fm p[ro]videntia[m] eius vel re
stituat ei a quo extorta est vsu
ra. vel detur paup[er]ib[us]. **Et** q[ui] re
cipit oblatione[m] a talib[us] debet
ab executione sui officij mane
re sup[er]sus donec ad arbitriu[m]
sui ep[iscop]i satisfaciatur. **¶ Tercio** sta
tutu[m] est q[uo]d vsurarij no[n] recipia[n]t
ad ecclesiasticam sepulturam si
in hoc peccato decesserint. **Et**
vt inq[ui]t **Petrus** de palude in
iij. **Si** tales vsurarij p[oss]unt resti
tuere p[er] se et no[n] restituunt lz man
dent restitu[m] no[n] su[n]t absoluendi
nec valent eor[um] testam[en]ta in q[ui]bus
nullus d[icitur] ee testis: vt ha
bet in. c. **q[ui]q[ue]. de vsuris li. vi.**
Tu q[ui] ad statum tenent. cu[m] q[ui]a
no[n] videntur habere p[er]fecte bo
na volu[n]tate. q[ui]a donatio et le
gata ca[m] mortis facta p[oss]unt reuo
cari. vñ si vsurarij no[n] cauet p[er]
tale cautione[m] qua no[n] possit pe
nitere no[n] e[st] vere penites. et fm
Hosti. dicunt vsurarij mani
festi. vel p[er] euidentia[m] facti puta
q[ui] m[en]sam tenet paratam ad vsu
ras vel si de hoc su[n]t in iure co
fessi aut p[ro]uicti. **Jo. po. an.** et ar
chidia. dicunt q[uo]d satis p[oss]unt dici
vsurarij manifesti q[ui] cora[m] sa
cerdote et testib[us] publice fate
se vsurarium et vsuras restitu
m[en]dat forte lib[er]os r[ati]o[n]u[m] tra
dens. et extra de vsuris c. sup[er]

eo. ponit q p papā dispēfari n
pōt vt vsura exerceat sine pctō
Pōflet autē dispēfari in exactis
quo ad incertoz restōnez q tñ
fi fiat sine rōne quoad psciam
nō puto q valeat. Apud gen/
tiles etiā dānat vsura. Naz vt
in q̄ Cicero lib. iij. de officijs.
Detrahēre aliqd alteri z hoies
hois in cōmodo suū agere cō
modū magis ē p naturam q̄
mors. z idē in. ij. de officijs in
terrogatus Lato. Quid fene
rari. tñ cato. qd hoies occide
re. Narrat Gale. li. iij. rubri
ca de libertate. q cū ciuitas ro
mana furore catiline oppmēre
tur z cogerētur ciues vendere
posselliones z domos suas p
pter tumultum creditor lōge
minore p̄cio q̄ valebāt. Tūc
Quint⁹ pscidius cōcessit tre
centas septuagira q̄ncqz libras
auri vt illi satisfacerent credi
toribus suis que neqz de forte
neqz de vsura quēquam de
bitoꝝ suoz grauauit. Sz quā
tū in ipso fuit amaritudie pu
blice p̄fusionis puata tranq̄l
litate mitigauit. s. debitoꝝes su
os expectando ne ciuilibz san
guinis fenerator videret. Sed
dimissis multis grauissimozū
viroz sententijs qbz vsura p̄de
nat. Christiū deū z dñm nrm
audiam⁹. ipse vtiqz ait Luce
vi. c. Ducitū dare nihil inde

spantes. In qbz p̄bis p̄nenti
due p̄tulas Pria ē Ducitū
dare. qd quantū ad eos q cō
mode p̄nt mutuari sine nota
bili detrimēto sui status erga
eos q sunt in magnis extremi
tatibz p̄stituti z quasi cō
videt esse p̄ceptū. qz si hoc vi
cimus de elemosyna. a fortio
re etiā in mutuo. ar. mo. lxxvi
c. In singulis. In alijs p̄o iet
p̄siliū. ¶ Scda p̄tula ē nihil
inde spantes. z hoc ē in pecc
pro. ita tñ q̄ icelligatur de ipe
bonoz p̄paliū que p̄cio estimā
ri p̄nt. Nā bene pōt z oz spari
p̄mū eternū exinde si fiat mu
tū ex caritate vel beniuolēcia
¶ Qd multi z p̄cipue septem
genera p̄sonaz p̄cipiant in ci
mine vsuraz. s. ipsi vsurā non
faciunt. ¶ Ca. tertiu.

Qertiu mysteriu decla
randū de vsura dī p̄i
cipatio. Sūt enī mul
ti p̄cipiātes in crimine vsura
num q̄ qñqz se peccare non pu
tant co q nō sūt ipsi p̄ncipalit
exercētes vsuras. ¶ Primus
notarij q̄ sciēt sup vsuras p̄i
ciūt infra. ¶ Si fin hosti. p̄i
ri sunt. qz coiter solēt urare q
talia nō faciant. z sic p̄ p̄sōns
sūt infames. nec de cetero p̄nt
testificari. nec instrumenta p̄i
cere. extra de testi. ca. licet. Si
tñ ob hoc recipiūt pecuniā nō

tenerent restituere: qz receperunt
eā p ope suo. Quis illicito vi/
detur tñ qz debeant paupibus
erogare. Sed vtz tales nota/
ri teneant ad restōnem vsura/
rū de quibz p̄fecerūt instrumē/
ta. Sup hoc doctores distin/
guūt. qz si scienter faciūt instru/
menta vel chartas de debito
vsuray ac si esset legitimū de/
bitū. puta qz facit instrumētū
qz martinus mutuauerit petro
centū hinc ad annū restituē/
dos cū sciat mutuassee octogin/
ta vel nonaginta. qz forte et si
p̄mo centū dedit postea in oc/
culto viginti vel decē rebabu/
it a petro vt mutuū sit de illis
octoginta vel nonaginta tan/
tū tenet insolidū si ip si vsura/
rū nō restituant. Et nisi hoc fa/
cerent in fauorē recipiētis mu/
tuū. puta qz ille nolebat aliter
mutuare. z petrus multū indi/
gebat nec poterat aliter sibi p/
uidere. Tūc em nō teneret no/
tarius peccare tñ mortaliter
scienter s̄ faciens. qz puriū in/
curreret faciens instrū falsū z
in fraudē vsuray. Rō p̄mi est
efficaciter cooperat̄ vsure acci/
piende. Ratio secunde est. qā
intēdit p̄ncipaliter p̄mo in/
digenti subuenire. Si autē in/
instrumēto est facta exp̄ssa mē/
tio de vsura tunc non tenetur
ad vsuram restituendam. Et

ratio quia non efficaciter coop/
peratur ad illud. Nam potest
qui mutuū accipit ad vsuram
in iudicio se iuuare vt non sol/
uat vsuram. ¶ Notandū autē
hoc loco. quia vt dicit Hosti.
z Jo. an. in nouella sup. c. Si
cut. extra ne cle. vel mona. qd
tabellio siue notarius consue/
uit iurare sex. ¶ Primo qd de
bis que videbit z audiet ac re/
quisitus fuerit sine diminutio/
ne veritatis z cōmixtione fal/
sitatis conficiet instrumentū
vnde solet requiri tabellio sub
pena officij sui qz p̄ficiet instrū
requenti qd si non fecerit p̄ur/
videbit s̄ sit suis instris postea
nō credet. extra d̄ resti. c. testio
nū z hāc requisitionē d̄sc̄p d̄ po/
pulo facere pōt. extra de testa.
c. relati. Et p̄ cāro d̄ seru⁹ pu/
blic⁹ z publica p̄sōa. ¶ Secūdo
iurat qz secreta sibi inuēta ce/
labit. ¶ Tercio qz de oibus in/
stris qz p̄ficiet pro colla tenebit
¶ Quarto qz fidelis erit illi a
qz p̄stituit. z si sciret dānū suū
tractari p se vel p nūciū reuela/
bit ¶ Quinto qz illud officiū sit
sibi inuēctū cupiditate. timore
odio z amore remotis. z om/
nia s̄m bonā p̄sciam exequat.
¶ Sexto qz sup p̄cau vsurario
vel i fraudē vsuray intro n̄ p̄fi/
ciet instrū sciēter. ¶ Secūdi

participantes usuras sunt viri
et uxores qui recipiunt dotes de usu-
ris. Nam viri non possunt recipere illes
dotes et si recipiunt tenentur ad
restitutionem illis quibus socer erat
obligatus ex quo omnia illi erant
obnoxia restitutorum. Et ipsa mu-
lier soluto matrimonio tenetur
ad restitutionem si vir non restitu-
it secundum Raymūdū et alios. Ter-
tium principales usuras sunt pupil-
li. Cum enim tutores vel procura-
tores eorum pecunias posuerunt
ad discretionem ubi usura est secundum
predicta tenentur ad restitutionem
quous non fecerint ipsi tales con-
tractus. tamen quia lucrum tale ipsi pec-
perunt. Et si non disponunt se ad
restitutionem cum habent admini-
strationem suorum bonorum iam sunt
in statu donationis. Sed ipsi
tutores et curatores mortaliter
peccant faciendo tales contractus et
tenentur ad restitutionem quous
utilitate non sint inde affecti i
casu quo ipsi pupilli non vellent
vel non possent satisfacere. ut no-
tat Archidiaconus. xlvi. di. ca.
Sicut non suo. Ideo dicendum
de quolibet factore vel procurato-
re qui exerceret negotia aliorum
faciente homini scilicet. ¶ Quartum
principales in crimine usurarum
sunt aduocati patrocinantes eis
in hominum scilicet. Omnes enim ta-
les digni sunt morte eterna. quia
consentunt viam reuocando eis. y.

q. l. c. Notum. Quintum principales
in crimine usurarum sunt facientes
statuta super usuris et iudican-
tes secundum ea ut capitanei. rectores
et homines. Et prebiteri filia ad
homines statuta peccant mortaliter
et sunt excommunicati. ut patet in cle-
mentina. Ex graui. de usuris.
¶ Dominus etiam temporales qui permittunt usu-
ras propter vnam certam quorundam
quod recipiunt inde in eadem sunt
donatione. ¶ Sextum principales
sunt personere seu censores qui
si procurant illis qui mutuo indi-
gent et ab illis qui pati sunt vane
peccant. Si autem hoc faciunt principaliter
pro lucro usurarii et pro pre-
paliter pro lucro usurarii et pro pre-
sua isti non solum peccant mortaliter
propter cooperationem ad usuram. sed
etiam restituere obligant in solidum.
si ita cooperati sunt quod absque ope
illo prestatio illa usuraria inime
facta fuisset. Cuius ratio est quia
secundum philosophum. y. ethicorum. medium cor-
paratum extremis sapienter naturam
extremorum. ¶ Septimum principales
sunt clerici locantes domos scienter
usurariis manifestis ad feneran-
dum. hi sunt excommunicati. ut patet li.
vi. de usuris. c. Usurarij. v. v. v.
¶ Confessores autem usurarios
absque emendatione absoluentes in
cidunt in laqueum diaboli. Si se-
penumero ob usurariis decipi-
untur. qui autem veritate sui peccati
negant expresse aut calliditate

multa occultat. qm̄ petm̄ illd
vsure ita excecatur mētes vsura
oz vt se se a iusticia deficeret
nolint credere q̄s deus benedi
ctus deiciet in ignē eternū. **A**
quo nos liberet iesus filius dei
q̄ est bñdictus cū p̄re z sp̄scto
p̄ oia secula seculorū. **Amē.**

Serla quarta post dñicaz de
passione. De auaricia furtoz et
de ipso furto

Sermo tricesimus nonus.

O **Ues inee vo**
cē meā audiunt et
ego do eis vitā eter
nā. **Uerba sunt re**
deptoris nostri ori

gnaliter Jo. x. c. z in euā. bo.
Descender auari incorrigibiles

in obscura inferni loca. qm̄ no
lūt audire vocē dñi n̄ri iesu xpi

Ipse v̄tq̄ dixit Math. xix
c. Facit est camelū intrare p

foramē acus q̄ diuītē intrare i
regnū celoz. z Luce. vi. capi.

De vobis diuītibz q̄ habetis h
solationē v̄ram. z Math. vi

c. docuit nō esse thesaurizādūz
in terra. s̄z querēdos thesauros

in celo. Que oia auribz auaroz
rū surda sunt cū ipsi ad hoc ela

borēt vt p̄ fas z nefas rapiant
aliena. Et lz dictū sit in smone

p̄cedenti de vsura pessima tam
hodierna die occurrit tractare

de auaricia furatorū vt sic lo
quarid ē p̄ furta acq̄rentum.

hec spalia bona. **Pro quibz ob**
turgandis tria de furto myste
ria esse declaranda.

Prīmū dicit diffinitio

Scdm̄ excusatio.

Tertiū cōmissio.

Quid ē furtū. z q̄ differētia
inter furtū z rapinā. z de p̄prie
tate rerū z de periculis rapine
z p̄paratione rapine. z furi az
q̄ q̄ graue p̄m̄ ē furtū.

Capitulum primum

Rīmū mysteriū de
furto declarandum
dicitur diffinitio. Et
vt colligitur ex dictis

alexandri in. ii. summe. z ex. l.
i. ff. de furtis. Furtū est. contre

ctatio rei aliene mobilis z cor
poralis fraudulosa inuito dñi

lucrifaciēdi gratia siue ipsi rei
siue vsus possessionis vere. Co

rectatio ponitur in p̄dicta dif
initione. quia sine ea nō ē fur

tum etiā si interueniat volūtas
vel verbum. Cū p̄ solā volū

tatē erit quis transgressor illius
p̄cepti. Nō p̄cipiēs rē prori

mi tui. Rei aliene ponitur. qz
In re propria nō cōmittitur fur

tum intellige nisi alius habet
in re illa aliquod ius puta quia

res erat cōmodata vel pignora
ta quā dñs fraudulose capien

do furtū cōmitteret. ff. de furtis
l. si res. §. si is. Idem dicit rbo.

q. ii. q. lxxv. q̄ Mobilis z corpo
z ii

ad procurandū aliqd & gubernan-
dū qd sibi soli ppetit qd id qd
ē cō oīm vel multorū: qvnu-
qsp laborē fugiēs relinqt altes
ri qquid pēinet ad bonū pmu-
ne. ¶ **Secdo** qz si oīa eēnt sic cō-
munia: ia fraudibz aperiret et
illi q magis sūt maliciosi defrau-
darēt simplices & puros & acci-
perēt sibi meliōrē pte. ¶ **Tertio**
possessio illa pprīa facit ad pa-
cificū quietū hoīm. qm si om-
nia eēnt cōia cū multi per sepe
eadē re indigerēt ad rixas veni-
rēt & pēntiōes. Ex qbz oībus
vellet rē illā hēre. Et qbz oībus
sequerēt q terre in solitudinem
vertererūt. Agri remanerent
i cultu bonis eēt pēi? qui nollēt
recte nisi necessaria. Valis
eēt meli? qz aggregarēt multa
supflua & lentia mīta ac scāda
la evenirēt. **Hic Aristo. in. ij.**
Politice reprobat pōlicā plato-
nis. qz ponebat oīa cōia. Con-
cordat his **Hēric?** de gādauo
in suis quolibetis. Cū igitur
ista rēalia vt pprīa licite possi-
deatur nlls dz sine bñplacito &
volūtate dñi ipaz rerū aliquid
auferre. Alloquin furtuz facit.
¶ **Secdo** notandū qz furtum vt
dīc **Alexader in secdo** sūme pōt
sumi tripliciter.

¶ **Primo** cōmunissime.
¶ **Secdo** cōmuniter.

¶ **Tertio** proprie.

¶ **Primo** sumit pmunissime
p oī illata vsurpatōe. & sic vsur-
patō pōsidentie furtū dīcīt. **Jo.**
Jo. x. c. Christ? dīcīt. Quia scē
dīc alitū de qz. s. p. hostium fur
est & latro. Ostiū p qd ascēdit
p dignitatē vel regimē ad out-
lē eccie ē xps iesus seu modus
tradit? p ordinatiōē eccie. vñ
xps alt? Ego sum ostiū p me si
qd introierit saluabit. Intrat
q p ostiū q suscipit regimē aīas
rū ppter xpm. nō ppter mūdī fau-
stū. & auariciā. imitās ipm vt
patus sit aīam ponere p oībz
suis. nō lanā tm querēs et lac-
tpaliū recipiēs curā s m? canonī
cas sanxtones. Qui nō sic pro-
mauetur ille fur ē & latro. Eccl-
te enim subtrahit aīas subdi-
toz deo nō hñdo curā d eis de-
bitā. ¶ **Secdo** sumit furtū cōs-
ter p qcuqz illīcita possessiōe vel
vsurpatōe rei aliene. vñ. xiiij. q.
v. c. pēale. dī **Aug.** Furti noīe
itelligit oīs illīcita vsurpatō rei
aliene siue p fraudes siue p vsu-
ras siue p violentiā & hñōt.
¶ **Tertio** sumit furtū pprīe cū
occlte auferit aliena substantia.
sic d iuda dz **Jo. xij.** q fur erat
& loculos habens & ea q mitte-
bātur in loculis. id est in scar-
pella portabat id est asportas-
bat. Et de hoc ē tex. xij. q. i. c. ex-
emplum. & c. habebat. ¶ **Tertio**

notandū fm aristo. v. ethicorū
q̄ differētia ē inter furtū z rapinā.
Nā in furto auferunt alie
na bona occulte z fraudulent
In rapina auferunt aliena bo
na publice z violēter. z sic sūt
diuerse spēs auaricie. Sciēdū
tū q̄ rapina adhuc sumit tri
pliciter. ¶ **U**no mō largissime
z ipso p̄p̄ oī vsurpatione ide
bita siue rei tp̄alis siue rei spūa
lis. z sic sumit ad philip. iij. c.
Nō rapinā arbitrar⁹ ē. s. xp̄us
iesus esse se equalē deo Sed h̄
fecerūt p̄mi p̄ntes. q̄ vt dicit
aug⁹ voluerūt rape dūnita
tē z pdiderūt felicitatem. S;
h⁹ mōi rapine xp̄s soluit penā
sicut in p̄sona ei⁹ dicit ps. Que
nō rapui tūc exoluebā. ¶ **S**e
cūdo sumit rapina min⁹ large
p̄ vsurpatione z acq̄sitiōe vel
retentiōe illicita rei tp̄alis que
cūq̄ siue manifesta siue occul
ta. z sic puenire pōt etiā cū fur
to p̄p̄ie sūptō. z sic dicit Am
bro. iij. q. iij. Qui vsurā ac
cipit. rapinā facit. z ibidez au
gustin⁹. Si. qd̄ inuenisti. z no
reddidisti. rapuisti. Et Hie
ro. di. xliij. §. i. Aliena rape cō
uincit q̄ vltra necessaria sibi re
tinere p̄bat. ¶ **T**ercio sumit ra
pina p̄p̄ie z strictē. s. p̄ vsurpa
tione rez violēta. z de hac ma
thai. xxij. dixit iesus phariseis
Pleni estis rapina. ¶ **A**duer

tendū tū q̄ ē differētia int̄ ra
pīnā z rapinā. **N**ā si q̄s rapiat
mulierē ad p̄cubitū nō ad lu
crū raptum committit vt dicit
mus in diffinitiōe furti. z ē spe
cies luxurie. nō aut̄ rapinā q̄ ē
spēs auaricie. ¶ **Q**uarto notā
dū q̄ rapina cōmittit tribz mō
dis. ¶ **P**rio in vsurpatis dñis
¶ **S**ecdo i iniustis bell⁹. ¶ **T**er
tio in manifestis latrocinijs.
¶ **P**rimo in vsurpatis dñis.
cū. s. ali q̄s dñs vel cōmunitas
accipit vel detinet ciuitatē vel
cast⁹ ecclesie vel impj vel ali
cuius dñi nō iusto titulo. z in
hoc casu oē luc⁹ z censū quod
inde p̄cepit z salariū qd̄ p̄p̄i
unt officiales ei⁹ z rectores ra
pia ē. Sic fuit rapto⁹ alexāder
magnus dicit⁹ ma cedo de q̄ dicit
i. **N**achab. i. c. q̄ postq̄ p̄p̄
cussit dariū regē p̄laz z medo
rū p̄stituit p̄lia multa z oīam
obtinuit munitiōes. s. p̄ rapī
nā z interfecit reges terre. z p̄
transijt vsq̄ ad fines terre z ac
cepit spolia multitudinis gentiū
z obtinuit regiōes gentiū z ty
rānos z facti sūt ei in tribu tū.
¶ **C**ōmittit secdo rapina in bel
lis iniustis Qui em̄ iniustum
bellū agūt in oībz que auferūt
ab eis q̄ quos p̄liant rapinam
faciunt. fm **T**ho. ij. q. i. §. i. q̄
aut̄ iuste bellū si ab hostibus
laicis accipiāt non cōmittunt

rapinā. sed capientes ab alijs
nō sūt imunes a rapina. puta
si a psonis ecclesiasticis morā
tibus in ciuitatibz locis alijs
hostiū nisi illis bonis vt victu
alibz hostes fouerent vel loca
illoz essent incastellata etiā ec
clesiis fm **Gul.** seu si a viatori
bus seu a suis victualia z alia
rapiant vt coiter stipendiarij fa
ciūt. vnde **Luce. iij. c.** **Johan**
nes baptista dixit militibus.
Estote contenti stipendijs ve
stris. **Docēs** inqt **Ambro.** sup
pbo **Luce.** Idcirco stipendia
pstant esse militibz ne dū sūt
prius q̄r p̄do crasset di. lxxvi
c. in singulis. z vt dicit aug.
xij. q. i. c. militare. Militare
nō ē peccatū. sed ppter p̄dā mi
litare peccatū est. **C**ommittit
tertio rapina in larcocinijs ap
tis. Tales erāt qui descēden
tea hierusalē in hierico expoli
auerūt z plagis ipositis abie
rūt seminuio relicto. vt habet
Luce. x. c. **E**t latrones q̄dē ma
riti m̄ q̄ dicūt pirare p mare p
dantes quoscūqz excoicari sūt
z absolui nō pnt nisi a sede a
postolica. Sūt larcocinantes
p terra q̄ expoliant romipetas
ecclesias z loca scā visitantibz
aut etiā eos q̄ p suis negocijs
vadūt ad curiā romanā vbi
cūqz sit vel inde redeūtes ad p
pria. aut portātes ad curiā vi

ctualia simili mō excoicari sūt
Alii p̄o latrones q̄ alios p̄dā
tur ac etiā nauigantes expoli
ant in naufragijs debēt exco
municari. vt extra de rapto. c.
excommunicationi. **E**t cū alios
sceleratos. vt homicidas. ad
ulteros p̄ditores z huiusmōi
conuigentes ad ecclesiā ratio
ne immunitarz ecclesiastice de
bet ecclesia defendere z nō per
mitti ibi capi. vt p̄ extra d̄ im
muni. eccle. c. cū ecclesia z. xvij
q. iij. c. diffiniūt. c. metuētes.
Et de his q̄ ad eccle. p̄su. l. p̄e
senti. Istos tñ publicos latro
nes tueri nō debet. vt extra de
immuni. eccle. c. **I**nter alia. **E**t
hi q̄dē etiā in vita p̄senti com
muniter male finiūt. Sic duo
p̄ncipes latronū rechab z baa
na q̄ portātes caput isbosetibz
occisi ab eis fecit d̄quid eos oc
cidi. z p̄cis eoz manibz z ped
des fecit suspendi. vt habet. ij.
regū. iij. c. **S**imiliter committit
rapinā in pedagogijs z gabellis
indebitis z iniustis tallijs z dā
nis. **Q**uinto notanduz q̄ si
q̄s emit de rapina vel furto sci
enter aut hoc p̄babiliter credēs
incurrit multa mala z incom
moda fm **Raymun.** z **Tho.**
Quinto peccat mortaliter. q̄a
furtū cōmisit rem alienā p̄res
ctando inuito dño. ff. de furt.
l. i. **S**c̄o tenet ad restōnem

res si bz eā vel valoris eius si si
habz. ¶ **Tercio** tenet restituere
omne utilitatē quā habuit vel
hēre potuit. et etiā incōmoda q̄
sustinet illē cui⁹ est res secūdu
Guillm. deducti tñ expēsis q̄s
fecisset utiliter circa rem ipam
¶ **Quarto** nō liberat alienan
do alteri. vel si res p̄iret morte.
vel quocūq; casu vel si auferat
ei ignorāter vel violēter. Et h
nisi ipsam rem emptā de rapī
na vel furto obrulisset dñs ip̄s
us res tpe et loco p̄gruo et ille re
cipe noluisse. ¶ **Quinto** restituē
do rē quā emit p̄ono non pōt
ab eo extigere p̄ciū. vt patz. **C.**
de furtis. l. in ciuile. **Sexto** si re
stituit rē deteriorē q̄ cū ad ipm
puenit nō liberat. **Septio** non
pōt agere p̄ venditores de p̄cio
sibi dato. obstat enī sibi turpitu
do sua. et hoc nisi exp̄sse cauerit
x. q. ij. c. hoc ius. in fine. **Dicit**
tñ **Alexāder d. balis.** in q̄rto q̄
talīs pōt rē emptā restituere vē
dēt vt recipiat qd̄ de illa dedīt
Magis enī pōt sibi p̄uiderē
aliq. **Dēt** tñ inducere furē vlt̄ ra
ptorē ad restituēdū rē illā dñs
suo. In foro etiā p̄scie tenet ven
ditor rei q̄ sciebat rē furatā esse
reddere emētī bona fide. Sz
hoc loco scire pleriq; cupiūt an
rapina sit grauius p̄ctm furto.
¶ **Et rñder** tho. ij. q. lxvi. q̄
rapina ē graui⁹. ¶ **Prima** rō ē

qz furtū et rapina hñt rōes pec
cati ppter inuoluntariū qd̄ est
ex p̄re ei⁹ cui auferit res. q. i. s
voluntatē ei⁹ auferit illi cui⁹ est
dñs. vbi ergo magn⁹ rep̄itur
inuolūtario ibi magis peccatū
Sed maior rō inuolūtarij iue
nitur in rapina q̄ in furto. qz
violētia q̄ sit in rapina direct⁹
opponit volūtati q̄ ignorātia
q̄ rep̄itur in furto. q̄ graui⁹ pec
catū est rapina q̄ furtū. ¶ **Se**
cūda rō est qz p rapinā non lo
lū inferit damnu. sed etiā inferit
iniuriā p̄sone cū hoc p̄gati qn⁹
dā ignominia ipsi⁹ p̄sone. Et
hec iniuriā p̄sonalis p̄poderat
fraudi vel dolo q̄ pertinent ad
furtū. ¶ **Tercia** rō sumitur ex
pena a legibz vtriq; p̄cto ip̄o
ta fm q̄s graui⁹ punit rapina.
q̄ furtū. **Ervt** ait **Hiero. xxiij**
q. i. c. nō afferam⁹. **Quis** dubi
tat scelerat⁹ esse p̄missum qd̄
grauius est punitū. Sz enī
leges ciuiles cū quis rapit res
alienas si agat infra annū ciui
liter punit in quadruplā cōpu
tata. s. ipsa re. Si aut p̄ annū
punit in simplā. ff. de vi bono
rū raptorū. l. i. et ij. Si vō agat
criminalit̄ punit ppter vim sine
armis in tertia pte bonorū. et est
infamis. ff. de vi et vi armata.
l. i. Si aut cū armis punitur d
portatione. q. i. de portat in in
sulam et p̄dit oia sua bōa. ff. de

publicis iudicijs. l. ii. §. itez lex
 iusta. **S**ecundum vero canones mul-
 tipliciter raptor punitur. Et prius
 pena quod excoisatur raptor ab il-
 lo episcopo in cuius episcopatu fecit rap-
 tum. extra de rapto. c. i. Et. vi. q.
 ii. c. Placuit. Item denegatur ei
 penia nisi restituat oblata vel se-
 curitate plena faciat de reddendo
 si habere non possit. Si vero
 non haberet unde possit et distu-
 lit accipere peniam usque ad mortem
 et sic non potest satisfacere si pe-
 rar peniam dabit ei et etiam viaticum
 cum. Si autem decedat et ipenitens
 tunc et viaticum et sepultura nega-
 bitur. extra de rapto. c. Super
 eo. c. in lris. Quod si non habet unde
 reddat nec heredes nec propin-
 qui volunt satisfacere. ipse tamen con-
 tritus facit quod potest. et tarde non
 priuabitur penia et viatico sed tamen
 sepultura ei negabitur. Quod statu-
 tum est ad terrorem aliorum. Presby-
 teri vero qui predicta fecerint sepe-
 liendo ipsum et hominem debent depoi-
 ab officio et beneficio. ut in dicto
 c. super eo. Sed de raptoribus occlu-
 sis non debet iste rigor seruari secundum
 Innocentium. extra eodem in. c. in litteris
 Et igitur rapina sit grauius peccatum
 furto. tamen secundum Abo. ii. q. ii. q. lxvi.
 furtum ex suo genere peius est mor-
 tale. tamen quod contra caritatem pro-
 ximi. tamen quia est contra iustitiam
 que reddit unicuique quod suum est

et furtum accipit quod alterius est. tamen
 quia est contra preceptum domi-
 ni qui ait Exodi. xx. c. Non fur-
 tum facies. Ob quod secundum
 leges furta etiam grauius puni-
 untur. Et secundum legem de
 vinam puniebantur furta pec-
 na damni. Nam ut scribit exo-
 di. xx. ii. capitulo. Qui furaba-
 tur vinam ouem reddebat qua-
 tuor et qui vinum bouem red-
 debat quinq. Ut enim inquit
 the. i. ii. q. cv. In pena furti con-
 siderabatur secundum leges id
 quod frequenter accidere pote-
 rat. et ideo pro furto aliarum re-
 rum que de facili custodiri possent
 a furibus non reddebat furnus
 si duplum. Oues autem non
 de facili custodiri possunt a fur-
 to. quia pascuntur in agris. ideo
 frequentius contingebat quod oues
 furto subtraherentur. Ideo lex
 maiorem penam apposuit. ut
 scilicet quatuor oues pro vna
 oue redderentur. Adhuc autem
 boues difficilius custodiuntur
 qui habentur in agris et non ita
 pascuntur gregatim sicut oues
 et ideo adhuc hic maior pena est
 apposta ut scilicet quinq. boues
 pro vno boue redderentur. et hoc
 dico nisi forte idem aial inuen-
 tum fuerit viuens apud eum qui
 tunc solum duplum restituebat si-
 cut in ceteris furtis. poterit enim

haberi presumpto q cogitarz
restituere ex quo vinu seruasset
¶ Qd quinqz ratioibz pnt aliq
excusari a furto.

Capitulum secundum.

Secundū mysteriuz
de furto declarādūz
dicitur excusatio. Ex
cusatur siquidē a fur
to aliq quintuplici rōne.

¶ Prima dē diuine pceptōis

¶ Secda recuperatiois

¶ Tertia auxiliatiois.

¶ Quarta paucitatis

¶ Quinta necessitatis

¶ Prima ratio dicit diuine pre
ceptōis. z sic vt scribit **Exo. xi.**

c. Filij israel accipiētes ab egyptijs mutuo vasa aurea z argētea asportauerūt eū secū sibi illa retinētes. Neqz furtū sibi imputat. Qz vt inquit Aug. xv q. v. c. Dixit dñs. Nō hic quisqz exemplū sumendū putat dz ad expoliandū isto mō primūz suū. Hoc enī de? iussit q nouerāt quid quē qz pati oporteat.

Nec israelite furtū fecerūt. sz deo subēti ministeriū pbuerūt. Cū enī dñt sint oīa nobis quodam mō accommodata. sicut dñs alit? rei comodare alteri in accipiēdo ab ipso z comodādo alteri nō illi faciat iniuriā nec iste scōs diceret furari accipiēdo illud de volūtate dñi. Ita i ppositio accipiētes illa vasa ex pcepto

pto dei nō p miserāt furtū. Hoc aut de? iustissime dispositūz ter oppressiones z iniurias qz hebreis fecerāt egyptij z vlti patōes mercedis laboris eorū qst in recōpensationē illorū dānorū. ¶ Secdo excusat aliqd furto rōe recuperatiois dñi. s. aliqd accipiūt ab illo q sua bōa iniuste detinet z. nō vult restituere fm vero iho. ij. q. lxvii. Benricū degādano distinguendū est. qz aut tales pnt recuperare bona sua p viā iudicij. z sic nō lz ipis accipe. qz nō dz cē iudicij ppta causa. **E. ne qd in ppta cau. l. i. Aut tales nō pnt res suas recuperare. vel qz nō pbatōes sufficiētes. vt qz omī no illis denegēt iusticia. Tūc accipiēdo comodo q possūt nec peccāt. nec ad restitutionē tenentur. Hoc tñ in duobz casibz est intelligendū fm aliquos. ¶ Pri mus qñ qd iueneret res pditas illi? qui detinet suas. Secus qñ administraret bōa illi? Ali qñ administraret bōa illi? Ali furari nō lz. ¶ Primo propter periclm aliorū quibz posset furtū imputari. Nemo enī cū alit? us iactura dz locuplerari. de regulis iuris in. vi. ¶ Secdo ppter piculū ppte fame. puta qz si fureret vt fur diffamabit cū nō posset probare illū esse debitorem cui abstulit. xij. q. i. cap. Nolo. Qui fides confectie fama n/**

gligit crudelis est. ¶ **Tertio** ppter periculum proprie pſoe. qz si quinceretur accepisse rem aliterius puniretur tanq̃ fur.

¶ **Quarto** propter periculum cōscientie. puta qz non credit sibi licere sed furtum reputat. vel qz exponit se p̃culo perituri paratus p̃iurare cū peteret potius q̃ dicere veritatē. Quare peccat sic sibi satisfaciēs. Restituere vero non tenetur nisi p̃ de debito accepisset. vel nisi nō satisfaciēdo z restituēdo vnus de p̃dictis periculis euentret. cui tñ obutaret restituēdo. Argumentū extra de noui operis nunciacione. c. Cum ex iniun/ero. §. Super eo. Et ratio est. quia si retinēs p̃ se vel contra proximū peruerteret iusticiam naturālē. ¶ **Tertio** excusantur aliqui a furto ratione auxiliatōnis cum quis auferret aliqd a te pro auxiliio eius. puta quia re aliqua male vteretur. Sic nō peccaret aliquis auferendo oc/culte furtum mulieri. gladium furtoſo. pecuniā vel pannos lutoſi z huiusmodi. Sic rachel furata est ydola patris tui laban z ex hoc non reprehēditur quia fecit vt offerret occasionē ydolatrādi. Et hoc intelligit nisi ex ipſo facto sequeretur graue scandalum alicui. Si q̃s autem auferret a diuitre auaro

vel vsurario z inde daret pauperibus non per hoc excusaretur a furto. vt expresse ostendit Augustin⁹ in quadā omelia. z ponitur. xliij. q. v. c. Forte. Forte aliquis cogitat z dicit. Dicitur xpiāni auari z cupidi nō habeo peccatū si illis abstulero z pauperib⁹ dederō. vñ illi nil boni agūt intercedē habere poterō. Sed hmoi cogitatio diabolī calliditate suggeret. Quarto excusatur aliqui a furto rōe pauctatis qñ quis accipet qd minimū vt fruct⁹ ortorū z herbas in paruo valore z hmoi nisi illud modicū abstulisset intentione notabiliter accipiendi vel damnicandi si potuisset. quia tunc est mortale s̃m tho. vñ Hiero. xliij. q. vi. ca. si. Fur nō solū in maiorib⁹ sed etia in minorib⁹ iudicatur. Nō enim quod furatum est sed mens furantis attenditur. ¶ **Quinto** excusantur aliqui a furto ratōe necessitatis. Sicut enim diximus in sermone. xviij. hui⁹ operis. Qui furatur extrema necessitate cōpulsus nō peccat. s̃z vritur iure suo. de con. di. v. ca. Discipulos. vñ pōt occulte subtrahere. vt dicit tho. Nō tñ p se sed etia pro alio. In tali enī casu oīa sūt cōta. Sed hoc itelligendū est cū aliter sibi prouideri nō pōt. Nā si ab amicis

li so 601
Somey

vel etiā elemosinaliter petēdo
inueniret et ex vercedū dīa nō pe
teret nō excusaret a furto acci
piendo ab alijs. qđ si non fuit
extreme necessitatis. peccat qđ
den sed alleviat peccatū. et in
tali casu intelligit penitencia qđ
ipōnitur. extra de fur. c. si quis
per necessitatē. q. s. peniteat eb
domadas tres. q. v. dicit glo.
modica fuit necessitas.

¶ Qđ qđq; sūt genera hoīum
qđ furtū cōmittere solēt. **Ca. iij.**

Quētiū mysteriū de fur
to declarandū ē: cō
missio. Solent em̄ cō
mittere furtū qđq; genera ho
mīnū. **¶** Primi qđ cōmittūt fur
tū sunt alijs familias. qui si au
ferūt de bonis pentū ē volun
tatē illoz. furtū cōmittūt. et si
est qđ notabile mortaliter pec
cant. **¶** Et si filiū familias sic fu
rens coheredes haberet post
mortē parentū videt obligari
illis p̄ gre que tangebāt illos de
sic ablati si sūt in notabili qn
titate. nisi obtinūisset remissio
nē sup̄ his ab ipsis pentibz **fm**

Ray. **¶** Scđi qđ cōmittūt fur
tū sūt vxores. Si vxor occul
te et ē volūtate viri dedit de
eius pecunijs vel alijs rebz in
notabili quantitate. Notabile
dico fm̄ se vel etiā fm̄ p̄porcio
nē substantie viri furtū cōmi
sit. siue dederit p̄ sanguineis si

ue expēderit in suis vanitatibz
siue etiā indefecerit elemosinā
ē volūtate viri. **¶** Nota tamē
qđ vxor pōt in extrema neces
sitate subuenire indigenti etiam
ē volūtate viri dū tñ ex hoc
ipē nō incurrat notabile detri
mentū sui status. **lxxvi. d. i. c.**
nō facis. Si etiā mulier ultra
gubernationē domus exerce
ret artē aliquā lucrosam tñ ē
suo lucro possit notabiliter da
re p̄ pijs causis hñce eius fa
milia vnde cōuenienter alim
de sustentet. **¶** De pane autē et de
vino et huiusmōi que coiter cō
sueuerunt viri dare potesta
tem familie erogandi eo ip
so qđ nō phibuerūt concessisse
vident dūmodo moderate fi
at. **¶** Quinimo si aliqñ phibuit
set pie pñt interpretari. s. qđ hñce
dant phibere a nimio nō a to
to **fm** **Buil.** Si tñ consecra
tua eis diceret qđ nullo modo
p̄tenderent. nō dō ē conscientia.
¶ De parafernalibus autē possūt
vxores disponere sicut volunt
nisi obstat p̄suetudo vel aliqđ
ius municipale. Parafernalia
ius municipale. Parafernalia
dicuntur que habet vxor p̄ter
dotes vt successiōes heredita
rie. legata ei facta vel donata
et huiusmōi. Ultra p̄dictos tres
casus. s. extreme necessitatis in
paup̄e. vel cū mulier ē lucrosa
vel bz parafernalia. **¶** Petrus de

paludem. iiij. ponit etiā alios
casus in q̄b̄ vxor p̄t dare ele
mosynā z alienare sine licētia
viri. Primus ē ad vitandum
dānū. sicut fecit abigali. i. Re
gū. xv. c. qz mulier h̄z p̄prietā
tē in bonis coibz sicut vir. vñ
si p̄ negligentā vel maliciā vi
ri videat sibi imminere piculam
p̄t ipsa obuiare. Secūds casus
ē. si vir sit factus. tūc em̄ dispē/
satio dom̄ p̄tner ad vxorem
nisi p̄ supiorē aliter ordinatuz
fuerit. Tertius ē si vir absens
nō posuit aliū dispēsatozē do
mus sive loco sui. Quartus ē.
si vir pegrinans taxatas expē/
sas dedit vxori si ipsa vult si/
bi subtrahere p̄t paupibz ero
gare. ¶ Sed qd de muliere sup
ponere alienū partū q̄ alienum
filiū nutrit ad expēsas viri vñ si
litū de adulterio p̄ceptū psuadet
viro fore suū. ¶ Discendū q̄ q̄s
quid expēdet pro nutritōe z gu
bernatiōe illi⁹ filij. Et ad illud
in q̄ succedet patri putatiuo tes
net totū ad restituendū. qz furtū
p̄misit quantū possibile ē. Di
ctū tñ Raymūdus q̄ talis mu
lier debet laborare q̄buscunqz
modis p̄t vt legitimū heredes
nō fraudetur hereditate patna
caute ru. Reuelare enī simpl
eiter marito vel spurio vel sup
posito nō expedit absolute z sū
distinetōe. tñ qz forte inde p̄uēty

rēt homicidia z adulteria. tūm
qz forte marit⁹ dimitteret eam
z nō valētes forsitā p̄ttere vñ
qz adulteraret. tū forte qz n̄ cre
derēt sibi. Ideo fm Guil. vel
Raymū. z Hostien. Si hoc se
cretū reuelari p̄t sine periculo
spurio vel marito siue sp̄sis si/
ue mediante aliquo bono viro
tūc reuelandū ē vt vel ita si ma/
ritus p̄teritus sit mulier absolua
tur ab obligatiōe satisfactōis vel
filius ille ingreditur religionē
aut p̄gat in regionē longinquā
vt nō p̄cipiat bona heredū ad
se non spectantia. Et si dicta re
uelatio fieri non potest aut mu
lieri non credatur faciat multū
er id quod potest ad satisfaciē
dum dolens de peccato suo. Et
si non potest plene satisfacere p̄
ponat firmiter in animo q̄ satis
faciet q̄cito poterit z sic erit in
bono statu. xxij. q. v. capitulo
Hoc videtur. z de pe. z re. ca
pitulo officij. Ubi ponitur ta
lis casus. Fili⁹ aut spur⁹ vñ sup
posit⁹ nō tenet de leui m̄ri crede
re cum sint m̄te fallacie multe
rū. nisi esset tanta honestas scie
z probabiles circūstantie q̄ cre
dere deberet. ¶ Tertij qui fur
tum cōmittunt sunt deceptores
z fraudātes. z sic disciplinis ex
tuscunqz artificis si abstulit vel
d pecunijs vñ de sp̄is rebz vena
lib⁹ sui magistri vñ si emēs ali⁹

quid p suo magistro dixit pl⁹
expensis q⁹ fecerit accipiens si
bi residuū pecunie furtū com-
misit. **I**te quilibet gerens ne-
gociā alterius. vt tutor. cura-
tor. pcurator. ⁊ huiusmodi sin-
gentes se plus expēdisse i emē-
do vel minus recepisse q⁹ rece-
perit in vendēdo vel alias do-
lose dānificās fur ē **I**te qui bz
societate cū altero de lucro ali-
cuius negocij si sufficiēter fm
pacta iūta ⁊ iusticiā sibi non
respondit de parte illi contin-
gente. sed illa sibi retinēdo fur-
tū cōmittit. **S**ic etiā agricola
partionalis fur est: si nō fide-
ter ⁊ integre rēder suo patro-
no. **S**tripediarius insup etiaz
in bello iusto si pullos vel alia
comestibilia abstulit ab homi-
nibus p quibz pugnat vel bla-
da collegit p eqs pascēdis vel
aliter dānificauit tenet ad re-
stitutionē. nec excusat si hoc fa-
ciat ex pcepto dñi sui. **S**erui ⁊
ancille accipietes de bonis do-
minoz suoz sine scitu eoz fur-
tū cōmittūt. **S**artores adhuc
pannū occulte capiētes fures
sunt ⁊ mortaliter peccāt ⁊ te-
nent ad restitutionē. **Q**uari-
ti qui furtū cōmittūt sūt vten-
tes re cōmodata ad aliquem
certū vsum ad aliū vsū contra
voluntatē dñi. **P**uta qz equ⁹
cōmodatus ē vt iret in villaz

⁊ ipse durit in bellū. **T**alis fur-
tū cōmittit nisi forte rōne ami-
citie poneret spem in raritabi-
tione. **E**t tenet talis ad resti-
tutionē si res pijt vel deterior-
rat. ff. cōmodati. l. si vt certo.
Secūm p^o **H**osti. cōmoda-
tū est alicuius rei ad aliquem
spālem vsū gratuita facta cō-
cessio. **S**imiliter cōmittit furtū
in deposito. **T**ū em qd depo-
sito sibi facto vsus ē vel retine-
it sibi vel pcessit ad vsū furus
cōmisit nisi hoc egerit cū volū-
tate deponētis: **S**i qd etiam
vsus ē pignore accepto vñ ha-
buit emolumentū tpale si hoc
eger contra volūtatē pignora-
tis cōmisit furtū. si ex volun-
tate eius cōmisit vsuram nisi
forte esset talis res cuius vsus
sine p^o cio pcedi solet inter ami-
cos sicut cōmodatio libri. **E**t
in vtroqz casu tenet ad resti-
tutionē vel restituendū pāu illi
us vsus fm **L**bo. ij. q. i. c. lxxij.
Quincti qui furtū cōmittūt
sunt qui res inuētas sibi reti-
nēt quas retinere nō pñt. **U**n-
Hierony. xiiij. q. v. c. **D**ulci.
Sciant hoc vitū simile ē ra-
pine si qd inuenta nō reddide-
rit. **E**t aug⁹ eadē causa ⁊ q. c.
si quid. **S**i quid inuenisti ⁊ nō
reddidisti rapuisti. **A**d idē fa-
cit. ff. de furis. l. ex fallis. **A**d
uertendū tū fm **R**ichard. i. iij.

Tho. q. res innēte aut de p
pinquo fuerūt in bonis alicu/
ius nec habent pro derelictis.
aut nunq. vel nō de ppinquo.
sed ab antiquo vt thesauri. si
pino modo qui res inuentas
accepit ⁊ sibi ppi retinet mor/
taliter peccat si est quid nora/
bilis valoris. ⁊ tenet ad resti/
tutionē ei cui? ē. q. si nescit ei;
ius sit: faciat publice denūcia
ri in ecclesia. Et si nec isto mō
regret cuius essent debēt pau
peribz erogari. nisi ipse inuen/
tor ēēt multū paup. qz tūc pos
set cū licentia epī vel p̄fessoris
sibi retinere qm nō inuenit
patronus. Sed si res inuenta
nō fuisset in bonis alicui? ali/
q. sicut lapilli ⁊ gēme que iue
niunt in litore maris ⁊ nō do
mestice aues ⁊ pisces talia oc
cupanti concedunt. Inst. de
re. diu. §. fere. §. ⁊ quidē. Et
eadē rō est de thesauris antiq.
rpe sup terra occultatis quoz
non est aliq. possessor nisi qd
sint leges ciuiles tenet qui iue/
nit dare medietatē dñi agri si
in alieno agro inuenierit. In
agro p̄o suo ē inuentoris. Sz
de p̄suetudine vbiq. inuen
tus ē p̄ncipis s̄m Petz de pa
ludē in. iij. Post. aut in sum
ma dicit. q. si thesaur⁹ inuenit
in alieno agro data opa est in
uentoris. Sed si nō data opa

medietas debet dñi fundi. In
stituta de rez. diu. §. Item ea
§. Thesaurus. ⁊. §. Itē lapilli
⁊. L. de thesauris. l. i. Res au
tem que iaciunt in mari ad al
leuiandū nauim ppter piculū
vite nō hñtur p derelictis vñ
restitui debēt si scitur patron⁹
vel paupibus erogari si nescit.
Quibuscūq. modis igit fur/
tū cōmittit graue ē p̄c̄m ipe/
diens iter supne vite. ad quaz
nos perducit iesus dei filius
qui viuit ⁊ regnat in secula se
culoz amen

¶ Feria q̄nta post dñicam de
passione De auaricia iudicaz.
¶ Sermo quadragessimus.

Ecce iudica/
sti. verba sunt redē
probris nostri origi/
naliter Luce. vi. c.
⁊ in euāgelio hodierno. Sici/
entes auz iudices auari iusti:
ciam suppedicant falsisq. iudi
cis inferūt suis p̄mis. crude
lissima dāna. Possumus iam
dicere illud Hiere. v. ca. Cir
cuite vias hierusalē ⁊ aspici
te ⁊ consideratez q̄rite in placeis
eius an inueniatis virū faciētē
iudiciū ⁊ querentē fidē. Rari
sunt quippe sūt qui in iudican
do ppter pecuniā nō deficiāt.
Et quis apud vulgares iudi
ces dicātur doctores iuris. tñ
pprie loq̄ndo tales dici debēt

iuris pñt. s. indices sūt qñqz
hñt i aliq matia iudicare ciuili
vel criali siue sint ordiarij siue
subdelegati. siue arbitri. siue di
cant dñi siue pñates z capita
nei. siue pñores. siue officiales.
siue psules alicuius artis. siue re
ctores vniuersitatis z hñmñ.
vñ. xxiij. q. ij. c. Iustū. Isidor⁹
ait. Iudex dñr qz ius dicat po
pulo siue q de iure disceptet.
Iure aut disceptare ē iuste iu
dicare. Vñ dñs Deutero. xvi
c. dixit. Iudices z magistros
psitues in oibz portis tuis: vt
iudicet pplm iusto iudicio. Nō
sit aut sic. qz vt Isidor⁹ ait. xi.
q. iij. ca. Paup. Pauper dum
non habet quid offerat nō so
lū audiri contemnitur. sed res
probat. Cito violat auro iusti
cia. nullāq reus pñeseit cul
pā quā nūmis redimere crasti
mat. Propterea in pñti fimo
ne de auaritia iudiciū dicem⁹.
In quo de ipsis iudicibz tria
mysteria pponim⁹ declarāda.
Primū dñ congruitatis.
Scdm qualitatis.
Tertiū culpabilitatis.
Qd congrue hō iudicat hō
minē etiā supior malus. z qd
iudex nō pōt simul ēē iudex ac
culator z testis. Ca. pmū.

Primū mysteriū dicit
cōgruitatis. In q tria
dubia erūt soluenda.

Primū vñ sit pñens q hō
sit iudex hois. Scdm vñ
sit pñens q supior malus ut
sit pñens q supior malus ut
dicet. Tertiū vñ sit coueni
ens q iudex sit simul accusator
z testis. Ad pmū dubiū oī
cunt qdā q non ē conueniens
q hō sit iudex hois. Naz. ad
Corinth iij. c. apostolus ait.
Nolite ante tps iudicare quo
ad usqz veniat dñs. Et ad ro.
xij. c. Tu q es q iudicas alie
nū seruū. Et Barth. vñ. ca.
Nolite iudicare z nō iudicabi
mini. Sed tñ dñi inuenit i
sacra scriptura. nā Deutero. i.
c. Dixit filijs israel quos pñe
volūate dei de his quos pñe
cerat iudices. Audite illos: z
qd iustū ē iudicare. Et Ia. i.
c. scribit. Querite iudiciū sub
uenite oppisso. iudicare pupil
lo. defendite viduaz. Et ad
Ro. xij. c. dñ de iudice. Nō si
ne causa gladiū portat. mīster
em dei ē. Rñdet g aler. i. ij.
sūme allegado augustinus: li.
de pñia. z glo. in epla ad Co
rinth. q duplex est iudiciū.
Primū pñulare inordinatū de
z vsurpatū ac temerariū de
quo dixim⁹ i quadrag. simali
de penitentia. z de hoc loquū
tur auctoritates pñmo allegate
Secundū ē iudiciū ordinatū
z publicū institutū ab ipso
deo ad pñitionē iniquoz. et

ad declarationē dubioꝝ pro
 pacifico cōiectu hominū. ⁊ de
 hoc Deutero. i. c. Moyses di
 cit. Constitu ex tribubus ve
stris pncipes ⁊ tribunos ⁊ cen
turiones q̄ populū iudicārēt.
 Est tñ sepe h̄ iudiciū publicū
 iniquū. Dñ laici p̄sumūt cleri
 cū iudicare ⁊ p̄latus non sub/
 dictū suū. Unde in figurā dñs
 p̄cepit q̄ trāsies p̄ alienū agz
 nō mitteret falcē in messeꝝ alie
 nā. s. falcē iudiciꝝ in non subdi
 tos vt exponit Grego. vi. q. iij.
Scriptū. Secūm dubiū
 fuit. vtz sit pueniēs q̄ superi/
 or malus iudicet. Et possz ar
 gui q̄ nō. nam ap̄ls ad Ro. ij.
c. In quo aliū iudicas teip̄s
 condēnas. i. condēnabile ostē
 dis. ⁊ Ambro. iij. q. vij. c. Iu
dicer. Iudicet ille de alterius
 errore q̄ non h̄z quod in seip̄so
 condēnet. Iudicet ille qui nō
 agit eadeꝝ que in alio nouerit
 puniēda ne cū de alio iudicat
 in se ferat sniam. Et grego. iij.
q. vij. c. Qui sine peccato. Di
 cit de iudicibz. Reuocētur ad
 conscientiā vt pus pp̄ia cor/
 rigan ⁊ tunc aliena reprehen
 dant. Ad idē facit. c. postula
 tus. ij. c. In grauibz. sup̄dicta
 causa ⁊ gōne. Sed in con/
 trariū sūt exēpla manifesta nā
 saul cum essetia dño reproba/
 tus populū iudicabat. ⁊ ei⁹ iu

dicū vnīuersus populus ex/
 petebat. Nec dauid voluit eū
 occidere in spelūca dicens. p/
 picius sit mihi dñs vt non ex/
 tendam manū meā in xp̄m do/
 minū. i. regū. xxiij. c. Dauid ve/
 ro cū eet adulter ⁊ homicida
 iterrogat⁹ a ppheta sentētiā
 in diuitē dedit qui ouē paup̄e
 ris rapuit dicēs Iudiciū mor/
 tis ē viro huic. Quem reddet
 in quadruplū. Insup salomō
 cū idola coleret amore mulie/
 rum infatuatus. tñ vnīuersus
 israel ad eius iudiciū consue/
 bat. pbanf ista. viij. q. i. c. Au
dacter. ⁊. ij. q. vij. c. sic de his.
Rñdet itaqz Alex. vbi s. q.
ē iudicare de officio p̄tatis ⁊
h̄ mō malī p̄nt iudicare subdi
tos. ⁊ ē iudicare de merito po
testatis. ⁊ h̄ mō indicāt boni
Dñ ḡ mali ab ecclesia tolerāt
eoꝝ iudiciū subterfugere nō est
licitū ⁊ obrep̄are est p̄ncipiū. Iu
dex autē q̄ mal⁹ ē p̄cipue noto
rius alios scādalizat. Non tñ
oꝝ crimia dimittere ip̄uita sū
Tho. ij. q. xxiij. s. pponere
emēdationē in se ⁊ cū hūilita
te p̄dēnare ⁊ n̄ peccabit Ter
tū dubiū fuit vtz sit pueniēs
q̄ iudex simul sit accusator ⁊ te
stis. Et videt⁹ q̄ sic. nā daniel
xij. c. h̄et q̄ daniel fuit accusa
tor iniquitatis senioꝝ ⁊ iudex eo
rūdē. ⁊ Hierē. xxi. c. Dñs iud

Ego sum iudex et testis. ¶ **S** in prari u est text. iiii. q. ii. c. Null. vbi dicitur. Null vñ q̃ p̃sumat accusator simul esse iudex et testis. qm̃ i omni iudicio quatuor semp p̃soas esse neces/ se ē. Id est iudices electos accu/ satores ydoneos. ac defensores p̃gruos. et testes legitimos. Iu/ dices aut̃ debēt vti equitate. te/ stes veritate. accusatores intē/ rione ad amplificandū cāz des/ sensores ad minuendā causaz. Rūdet **Alexā.** q̃ iudex ē p̃soa media inter accusatorem vl' re/ um et defensores et nullā partē debet declinare. Silt nec p̃so/ nā testis potest assumere ne ba/ beatur suspectus de impositione culpe cū ad sp̃m p̃tineat sen/ tētia inferende pene. ¶ **A**d illō qd̃ obijciebatur de danielē dī/ cedū q̃ in illo facto gerebat p̃so/ nā diuinā et hūanā. Rūmā in/ accusando vñ ibi dicit q̃ susci/ tuit deus sp̃m pueri iunioris. Humanā vero p̃sonā gerebat in iudicādo. q̃ p̃uicit eos dani/ el ex orci p̃loz falsum dixisse te/ stimoniū. Ideo q̃ in sp̃ratione dei facta sunt nō sunt trahē/ da in p̃sequentiā. ¶ **A**d aliud vero qd̃ inducebatur de deo dī/ cit **Alexāder** q̃ deus iudicans non pōt a iusticia declinare. hō aut̃ sic. Ideo alia rō est de iudi/ cio dei et alia de iudicio homis

¶ Ergo ordinatur iudicium ad hoc ut iudex recte iudicet re-
quirere iura iura actoris sine ac-
cusatoris reu et testes. Ideo de
his aliqua sunt videnda. Et pri-
mo sciendum est de accusatore quod
ut dicit Ambrosius. q. i. de ma-
nifesta. Iudicis non est sine ac-
cusatore danare. Et hoc nisi
crimen sit notorium. Evidentia
enim patrat sceleris clamorem
indiget accusatore. ut est in
predicto ca. Manifesta. 2 extra
de ac in. c. Evidentia. Fama ei
publica frequens et clamorosa con-
tra aliquem iudicium obicit vim
accusatoris. ut dicitur in glo. in. c. i.
de offi. ordi. extra de accusa. ca.
Qualis et quoniam extra de limo. ca.
Licet belli. 2. xi. q. ii. c. pape.
Sed quod is qui vocatur aliquem
iudicium querelam ponit aliquan-
do de causa criminali seu crimine
Aliquis de civili seu de rebus tem-
poralibus. In criminali vocatur ac-
cusator. In civili vocatur actor
Quis etiam in criminali vo-
catur actor. ¶ Triplex autem
pertingit tale peccare. ¶ Primo
calumniose agendo. scilicet imponendo
alicui falsum crimen ex malicia
vel petendo aliquam bonam rem sibi
debitam quod nouit per se vel ex con-
silio peritorem sibi non debere. Et
talis in utroque casu peccat mor-
tali agens per caritatem primi et per
iusticiam. Et de eo dicitur in de le

tuto tenetur leso mō sibi possi
 bili. q. v. c. No sane. in fi.
 Q. si dānificat in bonis spali/
 b. d. illa restituere. Si tamē fa
 ma vel psona. q. accusatus de
 crimine iniuste. et uictus falso
 infamat de facto et occiditur v/
 mutilatur. vel alias leditur in
 psona d. s. bi satisfaccere ad ar/
 bitriū boni viri. No tñ tenetur
se manifestare post factū si inde
cessu vite imineret. s. si ē in p/
 cessu cause d. dimittere et nō p/
 sequi. Secō peccat actor ior
dinare desistēdo a prosecutione
cāe inchoate. i. priuaticando. i.
 aliā pte vici accusatū adiuuan
 do colludēdo cū eo. vel non in
 ducēdo legittas probatōes q̄s
 bz p̄ eū. et acceptando falsas ex
 cusatōes rei. Qd hz locū i eris
minibz. Aut etiam ex toto desi
 stit a debita prosecutione cāe sine
 debito ordine iuris. qd dicitur
 tergiversari. et hoc facit corru/
 ptus pecunias a reo. et amicis
 ei. Aut p̄ibz eoz induc. Et
 tñ peccat mortalr. qz facit con
 tra republicā cui bonū procu
 ratur p punitionē criminū qd
 ille ipedire p̄m tho. ij. q. lxviij
In cā autē ciuili seu vbi agitur
de spalibz. qz ibi nō intēdit nisi
 indēntas actoris. Et quilibz
 renūciare pōt iuri suo. vij. q. i. c.
Quaz periculosum. Id absqz
 pctō pōt desistere a prosecutione

cause sue siue Recordādo euz reo
 siue ad vitandū expēsas et gua
 mina litigioz. ¶ Tercio actor
 offendit reū etiā si habeat iustā
 cām ciuile vel criminale cū per
 indebita media cām prosequit
 vīdo mēdacijs in iudicio vel
 falsis instrumentis et testibz et p
 barōibz alijs ne amittat iustaz
 cām qd etiā mortale ē p̄m tho.
 ij. q. lxviij. vñ nullo mō licz
 xxi. q. ij. c. Faciatur. ¶ Vex si inde
 obtinet victoriā cause ex q̄ cer/
 tus ē de sua iusticia nō tenetur
 ad satisfaccionez alteri p̄ti. nec
 etiā in expēsis placitū cū ille iu
 ste vexauerit eū. Si autē actor
 in causa ciuili extiat se ius h̄re
 qz et sic sibi dicat ab aduocat. et
 peritis vel etiā dubitat de iure
 suo nec in processu cause cogno
 scit contrarium etiam si cām
 habet iniustam nō peccat pla/
 citando q̄uis meli⁹ faceret cō/
 cordando vel dimittendo. Et
 si obtinet victoriā causē non te
 netur satisfaccere dum hōc igno
 rat. qz probabilis ignorātia ex
 excusat eum. vi. xxvij. §. finali.
Sed si postea certificat d erro
re suo tunc tenetur ad restitu
tionem bonoz illoz. et hoc nisi
tam bona fide p̄scripserit. extra
de p̄scrip̄tibz p̄ totū. In cau
 sa autē criminali nisi sit pene cer
 tus de crimine et possit legitime
 probare nō excusaretur a pecca

ro mortali accusando. qz expo-
nit se periculo magno sui vel p-
ximi sine causa sufficienti. Itē
notafecūduz Anthoniū de bu-
rio sup capitulū quod pleriqz
De imunitate eccie. Quod cū
quis sine actoris siue reus aliq te-
net ex iusta snia data p eo a iu-
dice qz ius lex positua ei assi-
stat. Tñ qz lex naturalis resi-
stet. qz nō dō qd locupletari euz
alterius iactura vel dāno. vt in
c. Locupletari. de reg. iu. in. vi.
Ideo tenet talis restituere sic
habita etiā si nō procuratore
ill' obtinēt. sz sola iudic' igno-
rātia obrinisset z ille q succu-
buit nō appellasset qñ videat il-
le acquiescisse ex q a snia nō ap-
pellauit lesus. qz talis nō est ve-
rus sed psumptus pensus. vt
notaf de snia z re iudicata. qd
nō sufficit in foro cōscietie. Qd
intelligendū videt qñ talis suffi-
cienter nouit sniam iniustā suā
isse datā pro se siue tñc siue post
ea. ¶ Scōo sciendū de reo qui
sez accusatur seu imperitur su-
per aliq re siue iuste siue iniuste
q pōt peccare mortāl' z h' tri-
plicitet. ¶ Primo dicēdo falsi-
tate vel tacēdo veritatē. vt euz
iudex exquirat ab eo p'itatē fm
ordinē iuris. siue in cā ciuili vt
cū interrogat si pecuniā mutuo
accepit ab actore. vel si nō resti-
tuit mutuatōz scies se. recepisse

hoc negat vel restitutā asserit.
Siue in cā criminālī cū accu-
satur et sunt semiprobatōnes
vl' cū infamia exorta erga aliq
fit inquisitio sup hoc etiā in cā
su mortis negat se pmississe ma-
leficiū ppetratū peccat mortā-
liter talis. Rō fm tho. ii. q. 9.
lxix. qz facit 3 debitu3 iusticie
ad quā pertinet vt qd obediāt
suo supiori in his ad q ius sue
superioritatis se extēdit. Super-
rior autē ē iudex respectu ei' qui
iudicatur. Et ideo ex debito re-
netur accusatus iudici expone-
re veritatē quā ab eo scdm for-
mā iuris exigit. Si aut nō eēt
legitim' iudex. pura qz habet
dñtum vsurpatū cū nō sit sup-
ior ei' nō videtur facere contra
iusticiā si nō obediāt ei in dice-
do veritatē. peccat tñ dicendo
mendaciū z mortāl' si p'urat
vel inde nocumentū notabile
proximo infert. Similiter etiā
am si esset legitim' iudex. z nō
inquireret fm formā iuris p'ur-
ta impetitus d debito pecunie
sine aliqua infamia exorta vel
accusatoe inquirat de hōi idio
vel furto. Tūc nō tenet nō dare
sed pōt p appellatōne vl' aliter
subterfugere iudiciū ei' non tñ
debet mendaciū dicere. Accu-
satus aut vel inquisitus iurid-
ce de vno maleficio z cōictus
potest inquiri z de alijs z tenet

veritatē dicere s̄m petrū de pa-
ludē in. iij. ¶ Scō reus potest
peccare moraliter calumniose
se defendendo. Nā isto mō etiā
si haberet iustā causam pecca-
ret. Sed vt inquit r̄ho. ij. ij. q.
litr. Aliud est veritatē tacere
Aliud falsitatem proponere
¶ Primū in aliquo casu licet.
Non enim q̄ quis tenetur omnē
veritatē dicere. sed illā quā ab
eo potest debet iudex exigere
s̄m iuris ordinem puta cū pre-
cessit infamia super aliquo cri-
mine vel aliqua indicia appa-
ruerunt. vel cum processit pro-
batio semiplena. ¶ Scōm au-
tem. i. falsitatem proponere nō
lomo do licet. Ad id autē qd
licitū est potest q̄s pcedere vt p
vias licitas ⁊ proposito fini cō-
gruas quod pertinet ad prudē-
tiam vel per vias illicitas et p
posito fini congruas quod pri-
net ad astutiā q̄ fit p fraudem
⁊ dolum. Et primū quidē lau-
dabile s̄m vero viciolū. Reo
igitur licet se defendere occultā
do veritatē quā confiteri nō te-
netur p aliquos convenientes
modos. puta q̄ nō respondeat
ad quē respondere non tenetur
⁊ hoc non est calumniose se de-
fendere sed prudenter euadere.
Non autē licet vel falsitatem di-
cere vel veritatē tacere quā di-
cere tenetur. nec aliquā fraude

adhibere. quia fraus ⁊ dolum
vim habent mēdaci quod est
calumniose se defendere. Ter-
tio peccat reus per appellatio-
nem iniustam videlicet cū q̄s
appellat assentētia causa afferē-
de more ne contra eū iusta sen-
tentia feratur. Talis enīz pec-
cat q̄ agit contra iusticiā. q̄
officium iudicis impedit ⁊ ad-
uersarium suū ledit. ⁊ ei dicit
in glo. in. c. Ad nostram. extra
de appel. Appellatio non ē in-
uenta vt sit iniquitatis vincu-
lum sed oppressorum leuamen
Idem extra eodē. ca. Cū spā-
li. 6. Porro. Quare iniuste ap-
pellans tenetur ad satisfaciē-
dum de dānis ⁊ expēsis. secus
si credit se habere iustam cām.
Itē s̄m r̄ho. cōdēnato ad mor-
tē si iuste hoc sit nō licet se defen-
dere p violentiā nō tñ tenet fa-
cere vnde sequatur ei mors pu-
ta manere in loco carceris si in-
uenit apertum vel non comedere
condemnato ad mortem per fa-
men si cibum ei occulte offerat.
Sed condemnato iniuste ad
mortem licet resistere condem-
nanti iudici sicut ⁊ latronibus
⁊ se defendere nisi forte propter
scandalum vitandum cum ex
hoc aliqua grauis turbatio tie-
ret. hec r̄ho. ¶ Tertio sciendū
de teste qui concurrat iudicio
q̄ hic tripliciter potest peccare.

¶ Primo dicendo falsitatem. sciens. et talis peccat mortaliter fm Tho. ij. ij. q. ix. Tu qz facit 3 primu. unde erodit. r. ca. 82. Nō loquens 3 primu falsu testimoniu. Tu qz piurat. nā nō credit testi nisi iuret. Extra de iureiuran. c. Nup Et iura-
re debet fm Ray. et Hosti. qz dicit totā veritatē quā novit de re illa. ij. q. ix. c. Hortamur. et qz nō admisceat aliqd falsuz nec aliqd de suo adijciat. ij. q. ix. c. Pura. Quare testificādo falsu tenet ad restōnē dāni que erind. primus incurrit ppter ei⁹ testimoniu. **¶** Secdo peccat testis cū id qd est sibi dubiu assertit sibi certū. qz exponit se piculo pccī et dānificatiōis pīmi cū possit eē 3m eius quod ipse dicit et etiā piurat cū iuret se scire illud qd nescit. nam nō admitteret ei⁹ testimoniu nisi diceret se scire. Quinimo solent testes interrogari quomodo solent testes interrogari q modo et vñ sciāt. Et si interrogati nō dicant de causa sciētie nō valet testimoniu. ij. q. iij. §. Sola. et in auren. de testib. Et lz debet g testis certū p certo assereret dubiū p dubio referre. **¶** Tertio peccat testis cū pecuniā accipit p testi moio pīatis. Nō em lz testi vendere vep testimoniu. ruj. q. v. c. nō

sane. **D**ulromagis peccare te
stis cū accepit pecuniā ad fal
sitate dicendā vel occultandā
pitate. **P**ot tñ testis accipe re
pensas. tñ ab eo qui cū pducit
puta si ex testimonio seredo vi
etā facit vel etiā operā suā z
lucy dimittit. liij. q. v. c. **Uen**
turis. **A**ccipiendo aut pecuniā
p testimonio restituat ei a quo
accepit. nisi ille dedisset ad cor
rumpendā testē. nā tūc debet
ei dari in cui⁹ iniuriā accepit;
vl⁹ paupib⁹ erogari.

et dari in cuiusmodi
vlt paupibz erogari.
¶ Quid iudex debet ee idoneus
7 grauis in ferendis sententijs
ac pitatis defensor. ¶ ap. n.

Secundū mysticū
clarandū de iudicijs
et qualitatibz. fm. eni
alexand. vbi s. tres precipue
additōes requirunt in iudicijs.

¶ Prima de idoneitas.

Secda grauitas.

Tertia veritas.

¶ Tercia veritas.
¶ Prima additio de idoneitatē
vt. s. iudex sit ad iudicandum
idoneus. Nā quedā psonē pō
sunt idonee ad hñdā auctoritatē
iudiciariā. aut rōne sepius
vt mulier. aut rōne pditionis
fortune vt seruus. aut ppter i
pedimentū pmanēs vt furd
z mutus. aut ppter impedimē
tū pmanēs z ptingēs vt p
tuo furiosus. aut ppter impe
dimentū transiens vt minor

etate. aut ppter crimē erroris
 ve hereticus. aut ppter scāda
 lū conuersationis vt infames
 aut ppter contagiū cōmunio
 nis vt ex cōmunicari. ¶ Sed
 aliqui obijciunt. ¶ Primo qđ
 minor etate possit esse iudex.
 Nam Hieremias adhuc puer
 pstitutus ē iudex. vñ dicit Hie
remie. i. c. Postqđ dixit. Puer
 ego sum. vt in. c. Nisi cū pder.
 extra de re iur. qđ deus dixit ei.
 Constitui te sup gentes et regē
 ve euellas et destruas. Insup
 in aliquibz pueris malicia sup
 plet etatē. Eadē rōne in aliq/
 bus scientia puenit etatez. Si
 gñō ē causa. quare minor eta
 tenō debeat esse iudex nisi de
 secus scientie in iudicādo. et
 go huiusmodi minores etate
 pnt esse iudices. ¶ Scđo argu
 unt qđ mulieres pnt ēē iudices
 Nam Judiciū. v. c. legit qđ del
 bora iudicauit populū et post
 legē datā a deo. erga mulieres
 pōt iudicare Insup multe mu
 lieres legunt p dīte spū pphē
 tico. vt Maria soror aaron et
moysi. Exodi. xv. ca. et sibylle
Siergo mulieres p spū pphē
 ticū assumptē sūt ad annūcian
 dū iudicia diuina multo magis
 pnt assumi ad enūnciandum
 iudicia humana. ¶ Respondet
 alexander ad pñm qđ illud hie
 remie fuit ex pūlegio spāli. tō

nō est trahendū in consequentiā
 Et qđ in pueris qñqz malicia
 vel scientia supplet etatē illud
 est pculare nō generale neqz
 vt in pluribz. Et ppterea pue
 ri nō pnt esse iudices. vñ dixit
 dñs moysi Numeri. xi. c. Cō/
 grega senes populi quos tu no
 sti qđ senes sint vt sustētē tecū
 onus et non tu solus graueris
 Hinc xp̄s iudex omnīū ad ac
 tus platiōis nō pcessit nisi in
 etate pfecta triginta annorūz
 vt hētur Luce. iij. ca. ¶ Ad il
 lud qđ inducit de delbora di
 cendū cū Aristo. i. ethi. qđ vna
 hīrudo nō facit ver. Ad aliud
 pō de spū pphētiā di dīcēdū
 qđ gratia pphētiādi nō dat au
 ctoritātē mulieri sup virū nec
 mutat legē subiectiōis qđ iure
 diuino tenet mulier ēē sub viro.
 Sed auctoritas iudicij daret
 dñtū mulieri sup virū qđ re
 pugnat pōine institutiōi. Et vt
 dicit in glo. Judiciū. iij. c. qđ mu
 lieres assūptē sint ad pphan/
 dū pstat in hī solatio mulieri
 ne p infirmitatē desperet.
 ¶ Scđa cōditio qđ requirit in iu
 diciū dicitur grauitas Debet qđē
 iudex grauis et maturus esse vt
 nō ita repente matūne in rebz
 arduis pferat sūas. Quod
 nos docuit ipse deus qđ facta so
 domitay noscebat. et tñ dixit.
 Descendā et videbo tē. Gen.

xxviii. c. 2. q. 1. c. De omni po
tens. 2 de hoc Grego. xi. q. 1. c.
summope. aut summope cauē
dū ē vt rectores eccie 2 q. publi
ca iudicia exercēt in dictandis
sentētijs nulla leuitate vel furo
re ducti sint precipites. Et ita
moyſes querelas populi taber
naculū ingreſſus ad dñm refe
rebat vt ſm imperiū ei⁹ iudica
ret q. ſyba etiā ponitur. cap. 1. de
ſen. 2 re iudica. li. vi. S. 3. Iſta
videt eſſe textus extra de ſenē:
2 re iudi. c. iurgantiū. vbi dicit
Iurgantiū 2 pconerſias celerit
ſentētia terminare 2 equitati con
uenit rigori. Cōfirmatur hoc
q. 1. c. ſicut. extra de dolo 2 cō
tumacia. c. venerabilis. Sed
glo. in dicto. c. iurgantiū. h. ſol
uit q. licet nō ſit ſerenda ſenten
tia aūq. iudex poſſit eſſe inſtru
ctus cū nimia feſtinaōe q. ipſ
ſum optet cūcta rimari. xxx. q.
ultima. c. vlti. Tñ poſt cauſelū
quidā cōgnitiōe nō eſt ſenten
tia pōrrahēda in ciuilib. In
criminalib. vero ſecus poſſit
mū vbi agitur de morte alicu
tus rei. xi. q. 1. c. cū apud. Ter
tio p̄dicto q. requirit in iudici
bus dicit veritas. Semp enī
iudex veritati ſauere debet. S.
circa hoc queritur vtrū iudex
poſſit 2 debeatur iudicare 2 vita
tem ſibi notam ſequendo ppo
ſita 2 allegata. Et quidā dō

cunt q. ſic. vt. Alex. i. q. 2. tbo
ii. q. 1. c. lxxv. articulo ſecundo.
Robora ſunt iſta opinio. P̄
mo q. iudex d. iudicare ſm il
lā noticiā quā h. vt iudex non
ſm eā quā h. vt pſona priuata
nec ſm eā quā h. i alio foro. et
tra de offi. iudi. ordi. cap. 1. ſa
cerdos. S. iudex hec vt iudex
noticiā ſibi factā p̄poſita 2 p̄
bata ſi illā quā h. vt pſona pua
ta q. rel. et imo tenet iudicare ſe
cū dū ppoſita 2 pbata. vñ. An
bro. i. q. vii. c. iudicet. Bonu
dex ſicut audit ita iudicat. Se
cūdo firmat illa opinio. quā in
dex nō d. mutare iudiciū p̄
illā noticiā p̄t quā nō d. vitas
re in cōſone ſacramentali excoica
tū. S. p̄t noticiā quam h. vt
priuata pſona non d. vitare ex
cōicatu. vi. q. 1. c. ſi em. c. p̄
cuit. Et. ii. q. 1. c. mulier igitur.
2c. ¶ Tertio h. licitū eſt iudici
q. ē lege cautū. S. in lege de
minatū ē p̄dēnari ad mortē vi
rū innocētē ſi p̄t fuerit teſti
monio duoz v. crū teſtiū. vt
p̄z Deutero. xvii. c. Quare iu
dex q. eſt lex antiata poterit talit
duictū ad mortē condemnare.
¶ Quarto ſicut bonū mēl. et
p̄fertur p̄culari tanq. mēl. et
diuini. vt p̄z. i. c. arbitri. Sic
pbatio cōis q. ſit in forma iudi
cij p̄ferēda erit pbatio p̄culari
quā h. iudex v. pſona priuata

¶ Alij hō p̄ia opinionē tenent
 Nā v̄ scribit de regu. iur. in. vi
 Quid scandalū nasci p̄mittit
 q̄ vertas relinquat. **Sag.** g
 inherēdū est vitati q̄ legalit iu
 sticie. **Jo Exodi. xxviii. c.** dixit
 moysi iero cognat⁹ suus. Pro
 uide de omī plebe viros poten
 tes ⁊ timētes deū in q̄b sit veri
 tas. **Exodi. xxviii. dixit de**
 moysi. Pones autē in rōnali lu
 dici doctrinaz ⁊ veritatē. vide
 Nicolaū de lra. **Et tertij hes**
 dre. iii. c. dixit zoroabel. Omis
 terra veritatē inuocat celū etiaz
 ipsa bñ dicit. **¶ Ergo alid⁹ odo**
 nis sup. v. ethicoz. dicit q̄ ē no
 ticia multplex. s. p̄abilis opti
 monis. p̄sumptōis vel suspitō
 nis. **Et est noticia certitudina**
 lis. puta cū vidit factuz ⁊ audi
 uit dictū de quo queritur fm h
 dicenda sunt duo. **¶ Primū q̄**
 iudex potest ⁊ debz iudicare ⁊
 illud qd ipse suspicatur presu
 mit ⁊ ordinat secundū propost
 ta ⁊ allegata. **¶ Scdm est q̄ iu**
 dici non licet in aliquo casu iu
 dicare contra veritatē certitu
 dinaliter sibi notam quantum
 cūq̄ oppositum sit probatuz
 Primū probatur quia nemo i
 actionibus ⁊ iudicijs vti debet
 suo sensu. **vt extra de confi. ca.**
l. In suspitōnibus autem ⁊ p̄
 sumptionibus quilibet vtitur

suo sensu. **¶ Scdo probatur. s.**
 q̄ iudex nō debeat iudicare cō
 tra veritatē certitudinaliter
 sibi notam. **¶ Primo auctori**
 tate omnipotentis dei qui exp̄s
 se hanc questionem determina
 re videtur **Exodi. xxii. ca. di**
cēs. Non sequaris turbaz ad
 faciendum malum nec pluri⁹
 morum acquiesces sententie in
 iudicio vt a veritate deuies. Cō
 stat enim q̄ iudex acquiesceret
 plurimorum sententie si ad m̄
 torum falsorum testium sentē
 tiam contra veritatē sibi notā
 tam iudicaret. **Et cum hoc a**
 veritate quam nouit contra di
 uinum imperiū deularer qua
 re simpliciter est illicitū. **¶ Se**
 cundo probatur. quia illa que
 confestim nominata conuolus
 ta sunt mala. nullo modo cone
 tingit bene fieri vel recte diti
 gi. sed in illis necesse est semper
 peccare ⁊ min⁹ recte agere se
 cundum philosophuz. **ij. ethi.**
c. vi. ⁊ Aug. li. de mendacio.
S. Innocētē ⁊ iustā sciētē p̄dē
 nare ē fm semalū ⁊ cū malicia
 cōuolutū quare nullo mō pōt
 beneficii qualiscūq̄ pbatō in
 tercedat. Qd autē isto sit fm se
 malū pbatuz. tum q̄ est op⁹ im
 piū dicente dño **Exodi. xxii. c.**
Innocētē ⁊ iustū nō occides
 quia aduerfor impiū **Quasi di**

eat q̄ qui facit istud est im p̄.
7 ideo aduersor ipsū qui ta/
lia facit. tūz q̄ ē opus veritati
7 equitati naturali contrariūz
¶ Tercio si h̄ iudici p̄dēnare i
nocentes conuictum per falsos
testes. vel hoc h̄ amore dei vel
amore sui vel amore primi. Nō
amore dei. q̄ vt ait Beda. xi.
q. iij. c. abijt. Qui veritatis et
caritatis iusta spernūt. deū vet/
q̄ q̄ veritas 7 caritas ē p̄dunt.
maxime cū non infirmitate vel
ignorantia peccant. Hoc autē
mō est in casu proposito. Item
nō amore sui. quia vt dicit. xi.
q. iij. c. nemo. Aliq̄ ē pro veri/
tate pati suppliciu q̄ pro adu/
larōe habere bñficiū. Item nec
amore proximī. q̄ vn̄ damnis/
ficatur t̄p̄aliter 7 alter spūaliter
f. testis falsus. Quare iudici ex
nullo bono amore scienter licet
cōdēnare iustū 7 innocentem.
¶ Quarto cōfirmatur hec pre/
positio. q̄ nullū aū iustā verā/
q̄ probationē iudicare aut dā/
nare debem⁹. lxxvi. dī. capi. si
quis. xi. q. iij. c. eoz. Si iudex
p̄ veritatē sibi notā nullā p̄ba/
tionē verā habere potuit vt cō/
stat sibi. q̄ nullū vez est p̄ vez
cū oīa vera vero cōsonent. ergo
p̄ veritatē sibi notā iudex iudi/
care aut dānare nō dz. Dicit ḡ
Giraldus odons q̄ dandū est
consilium sup̄positio q̄ iudex in

dīcare nō debeat cōtra verita/
tē sibi notā. in primis q̄ causa
taliter instituta nec committat
nec denegat alteri. Cui⁹ rō est
quia omne opus malū sicut est
illicitum homini facere p̄ se ita
esset facere per alieq̄. q̄ vt scri/
bitur de reg. iur. in. vi. Qui p̄
aliū facit p̄ seipm facere videt.
Debet ergo iudex si habet su/
periozem remittere causam suo/
periori cum relatione p̄prie scie/
tie 7 probationis oppositae. Et
si non admittatur remissio sed
ipse cogatur ferre sententiā sen/
tentier pro veritate. si vero non
habet sup̄iozem. simpliciter p̄
veritate pronunciet 7 grauius
punit falsos testes. Nam si p̄
veritate sententier. facit cōtra
ordinē iusticie. Si contra veri/
tatem facit contra rem iusticie
quod est maius inconueniens
Sicut maius est peccatum ex
genere q̄ peccatū ex circūstan/
tia. ¶ Ad p̄firmationē dictorū
facit lex que dicit. ff. de penis. l.
absentē. Sarius ē impunitum
relinquere facinus nocentis q̄
innocentē cōdēnare. P̄iceps
etiā qui nō habet superiozem verita/
tem certitudinaliter sibi notā. qm̄
ille qui ē quasi de⁹ in terra. dēt
q̄rum pōt sicut de⁹ iudicare in
terris. De aū sup̄ iudicat i p̄p̄ate
pro veritate. ¶ Ad argumenta

rōes prime opintonis dicen/
 dū ad primū q̄ iudex v̄z iudica
 re fm allegata z probata si v̄z
 pcludat. ¶ Ad illud q̄ obijci
tur de excoicatio dicit Biraldo
odonis q̄ aliud est excoicatu
non vitare. z aliud innocentez
pdenare. qz illud ē contra ius
posituum. istud autem contra
iur naturale. Ideo p ius po
sitiuum sanctituz est in illo ca
su excoicatum non vitari. sed p
nullū ius sanctitū ē in aliquo ca
su innocentē dānare. Et si mu
lier rīderi pōt ad alia obiecta
Et cū dicebatur q̄ damnatio
innocentis propter allegata et
probata per falsos testes ē bo
nū cōe negandū est exp̄sse. Im
mo est malū cōe consistēs i im
pūissima falsitate. qd nō est pre
ferendum bono cōsistenti in ve
rissima pietate.
 ¶ Quod pīculosa sunt iudici
bis mīera q̄ tenetur restituere
q̄ iniuste recipiūt. z quis graui
us peccet an corripes iudicem
an iudex corripit?
 ¶ Capitulum tertium

Tercū mysteriū de/
 clarandū de iudici/
 b̄ dicitur culpabili/
 tas. Solēt q̄ppe iu/
 dices auaricie culpa p̄sepe sus/
 forari qm̄ corrupti auro iniq̄s
 z iniustas sūas proferūt. Ad
 qd plen⁹ intelligendū tria ad/

huc dubia disputemus.

¶ Primū verum iudex possit
accipere munera.

¶ Secūm v̄z teneant iudices
restituere q̄ iniuste recipiūt.

¶ Tercū v̄z iudex ferēs intus
stā sūam corrup⁹ pecunia gū
is peccat q̄ p̄sona corrup⁹.

¶ Ad primū dubiū rīdet scri
ptura z dānat munerum susce
ptionē. vñ Deuterono. xvi. ca.

dicatur Munera excecāt oculos
sapientū z mutāt verba iustoz
z ecclē. xx. c. Enxenia z dōa ex
cecāt oculos iudiciū. Et. i. reg.

vii. c. Acceperunt munera z si
lū samuelis. z puerterunt iudi
ciū. z Isido. i. li. soliloquozum

ait. Prēmia z dona legib⁹ vis
res rulerūt vbiq̄ pecunia vni
cū. vbiq̄ venale est iudiciū. z

claudianus. Derent captiue
polluto iudice leges. z Quidi
us. iij. de arte aman. Munera

crede mibi capiūt hoiesq̄ de
osq̄. Placatur donis sup̄r ipe
datis. Idem li. d. fastis. Sepe

souem vidi cū iam sua mittere
veller. Flumina thure dato sus
stinuisse manū. ex q̄b̄ appet q̄

munera sunt pīculosa. Rō q̄v̄t
dicat glo. in. c. z si qōes extra de
simo. Qui dōat alii sibi natu

raliter obligat. ff. de pet. herē. l.
§. suluū. z il
cū conatur reuerentiā exhibē
re compellitur donatori. viij. q.

ij. c. illud. **D**icit ergo **H**osti.
z **R**ay. q. nullus iudex d. ac
cipe pecuniā p. iudicando. tñ
ali j. sūt iudices ordinarij z ali j.
delegati. **P**rimi cū hēant suf.
ficiētes redditus sibi assigna/
tos. nihil debēt recipere. **Q**uibus
dī **L**uce. ij. c. **E**stote p̄tēti sti
pendijs vestris. **I**udices ve/
ro delegati p̄tē petere expēsas
moderatas z nihil vltra a pri
bus. **D**icunt tñ ali q. q. enenia
moderata sp̄ōre oblata p̄tē iu
dices recipere. vt p. d. r. viij. ca.
de euologijs. vbi dicit glo. **E**u
logie dicunt munera que dese
runt subditi suis p̄latis z supi
oribus. ¶ **S**ecundū dubiū fuit
vtr iudices teneant restituere
que iniuste recipiūt. **A**d quod
rūder alex. q. sic. sed distinguē
dū est. qz aut accepit vt iudica
ret iniuste. aut vt iudicaret iu
ste. **S**i p̄mo mō nō tenet red/
dere ei q. dedit cū turpis dede/
rit sz ei in cuius iniuriā recepit
sicut etiā tenet restituere. z ple/
ne satisficere ei qui lesus ē per
iniquā sniam. **S**i p̄o accepit
vt iudicaret iuste distinguēdū
quia aut dās dedit bona iten
tiōe. s. vt sibi suaret ius. **A**ut vt
z animū iudicis sibi inclinaret.
ita in directe ipm corrumpere
intēdebat. **P**rimo mō tenetur
restituere ei q. dedit. scdo mō/
do nō sed paupib. iuxta arbi/

trii ecclesie. ¶ **T**ertū dubiū
fuit vtr iudex ferēs iniustā sen
tentia corruptis pecunia gra
uius peccet q. p̄sona corruptes
Rūder **G**iraldus adonis sup
v. ethicor. q. circa hoc p̄mittē
da sunt duo. p̄mū q. humani
iudiciū puerit quatuor mo/
dis vt dicit **G**rego. xi. q. iij. c.
quatuor. s. timore. cupiditate
odio z amore. **I**n p̄mis duo/
bus modis dī iudex corūpi
a pte vel que cōmunat aliquid
terribile vel dat seu p̄mittit ali
qd cōcupiscibile. **I**n alijs duo
bus modis iudex nō dicit cor
rūpi ab alio sed a seipso. **E**t iō
questio ista recipit in p̄mis du
obus modis. ¶ **S**ecūdo p̄pre/
mittēdū ē q. iudex cupiditate
corruptus graui⁹ peccat q. cor
ruptus metu. z h. p̄bat. **P**ro
qz duor. peccator. eiusdē gene
ris illud quod ē magis volun
tariū ē dētē. sed p̄m cupi
ditatis ē magis volūtaris q.
p̄m z op⁹ timoris. **G**o dētē.
¶ **S**ecūdo p̄bat qz p̄m ex in
dustria gūi⁹ ē q. p̄m ex in
firmitate. vt ait **I**sid. lib. ij. de
sūmo. ho. sed p̄m ex metu fit
ex infirmitate. p̄m p̄o cupi
ditatis fit ex industria qre gra
uius z dētē. ¶ **N**ūc g. dicit
dū p̄mo q. iudex timore corru
ptus min⁹ peccat q. p̄sona ex
timoris p̄cussio ē corrupens.

Secundo q̄ iudex cupiditas
 corruptus plus peccat q̄ p
 sona dono vel pmissione cor
 rumpens. **P**rimū pbat̄. q̄a
 duor̄ ad idē opus malū & cur
 rentiū idē plus peccat cui⁹ vo
 lūtas p̄ualer̄ & cui⁹ voluntatē
 alter sequit̄. sed in isto casu vo
 lūtas p̄is timorē inferētis p̄
 ualer̄. **E**t iudex territus volū
 tatē p̄is sequit̄ nō suā. qm̄ ope
 ratio iudicis mixta ē ex volū
 tario & inuolūtario. **Q**uare iu
 dex minus peccat q̄ ps corrup
 tens. **S**ecundo pbat̄. qz qui
 peccādo tenet modū p̄ quem
 peccm̄ mortale iterdū fit venia
 le minus peccat q̄ ille q̄ tenet
 modū p̄ que semp̄ aggrauatur
 peccm̄. sed iudex timore corru
 ptus tenet modū. s. timoris ca
 dentis in p̄stantē virū p̄ quez
 peccm̄ mortale iterdū fit venia
 le. **M**odus aut̄ p̄is timorē
 incutientis semp̄ peccm̄ aggra
 uat. qz talis modus ē quidam
 modus violētie. **E**t iō q̄si sem
 per p̄bet alteri violentiū scan
 dalū in via iusticie. **Q**uare ps
 illa grauius peccat q̄ iudex.
Et hec est sententia Augusti
 ni redde[n]tis rationem quare
 maior peccatum habuit qui
 xp̄m pilato tradidit q̄ q̄ sibi
 traditū crucifixerit. vt d̄r̄ Jo. xix
 & **S**ecundū. s. q̄ plus peccat
 iudex cupiditate corruptus q̄

ps corrupens pbat̄. qz duorū
 ad idē peccm̄ concurrentium
 ille q̄ sua volūtatē res huma
 nas mores & leges pōt subuer
 tere plus peccat q̄ ille qui nō
 pōt quantūcumq̄ vellet. sed iu
 dex sua mala volūtatē pōt hec
 omnia euertere cū ipse huma
 narū rerum moꝝ legum vni
 uersaliter omnis iuris & iusti
 sit custos. **Q**uare iudex cōtra
 tot bona: tot iura: tot iusta si
 bi credita veniens pro pecu
 nia plus peccat q̄ pars ipsuz
 corrupens quia sibi sūt om
 nia ad custodiendum tradita
 non parti. **A**duertant ergo iu
 dices & conent̄ agere recte au
 dientes scripturarum monita
 saluberrima. **S**cribitur nā
 q̄ **Leuitici. xix. ca.** Non facies
 quod iniquum est nec iniuste
 iudicabis. **E**t **Deuteronomij**
xxvij. ca. **B**enedictus qui per
 uertit iudicium aduene pupil
 li & viduez dicet omnis popu
 lus **Amen. Et. Isaie. iij. cap.**
Ve qui iustificaris impium p
 munerib⁹. **S**ed tpa mala sunt
 in quib⁹ iudices vt in plurib⁹
 pessimi. **A**lamāt nāq̄ & dolēt
 orphani ppter iniquitatē iudicū
 puerfor̄. **D**erent vidue: de
 flent populi: & conquerunt in
 nocētes opp̄ssi **I**udices aua
 ri. **I**udices crueles. **V**ide
 te mala q̄ facitis & timete terri

bile iudiciū dei. **G**rauius eq/
dē ipse vos puniet q̄ cābises
iudicē illū nequā de quo **Ua**
lerius refert li. vi. rubrica d̄ se/
ueritate. **C**ābises mali cuius/
dam iudicis e corpore pellem
detractā selle intēdi. **I**n eaq̄
filiū eius iudicatur̄ considere
iussit. **C**eter̄ rex z barbarus
atroci ac noua pena iudicis
ne q̄s postea corūpi iuder pos
set puidi. **A**t benedictus deus
malos iudices dānabit eter/
nis cruciatibz gehēne. a quibz
nos liberet iesus xp̄us fili⁹ dei
viniq̄ uiuit z regnat p̄ infinita
secula seculor̄. amen.

Seria sexta post dñicam in
passione. **D**e auaricia aduo/
cator̄.

Sermo. xli.

Tentent roma
ni z tollent locum
nost̄z z gentē. **S**cri
bunt̄ hec p̄ba **Ioh**
xi. c. z in euangelio hodierno.
Tanto ardore auaricie estua
uit mens pontificū z pharise
orū vt p̄ter hoc q̄ xp̄o inuide
bant odiebantq̄ illūq̄ argue
bat mala opa illoz adhuc ti
mētes p̄dere lucra q̄ ipsis ob
ueniebāt in tēplo dei p̄silio cō
gregato diffuserūt eum morti
tradere. **D**e quippe malū faci
le videt̄ auaris vt sue possint
auaricie satisfaccere vnde stat
uta sūta **Uirgilij**. Quid non

mortalia pectora cogis auri sa
cra fames. **E**t lz in p̄ce dēti ser
mone multa dicra sūt de au
aricia iudiciū. tñ opus ē vt exp/
breuius auariciaz aduocatoz
Multi equi dē ex ipsis in sua
malicia p̄sidentes vt sue cupi
ditati uno insatiabili voraci/
tati occurrāt multa in iudicijs
z deū z iusticiā turpia z inde
bita exercere nō formidāt. **I**d
circo in p̄nti sermone z aduo
cator̄ auaros locuturi erim⁹.
De quibz tria mysteria p̄pone
mus declaranda.

Primū d̄ exceptionis.

Secūm conditionis

Tertium offensionis

Quod p̄hibent̄ aduocare ma
nifeste mali ac infames z reli
giosū z sacerdot̄es z iudices vt
aliosq̄.

Capitulū primum
Primū mysterium de
clarandū de aduoca
tis d̄ exceptionis. sūm
em **Alex. in. viij.** sūme excipiūt
aliqui ab aduocationis officio
maximē p̄pter quatuor
Prio p̄pter defectū bonitatis
Secūdo p̄pter p̄fectionē status
Tertio p̄pter gradū
Quarto p̄pter distinctionē
Primo excipiūt aliq̄ ab of
ficio aduocandi p̄pter defectū
bonitatis. z sic sūm **Ray.** aduo
cati cēnō p̄nt heretici. pagani.

et excoicati. iij. q. i. ca. i. Et de
pe. di. i. c. nemo. vbi hēf q pec
cat iudex et puniri dī q admittit
tales scient. Sitr. iij. q. vij. c. infamis dī. Infamis psona
nec pcurator eē pōt nec cogni
tor. ¶ Scdo excipiunt aliq p
pter pfectionē status et sic non
pnt aduocare monachi. vnde
scriptū ē vi. q. i. c. placuit Pla
cuit nostro coi pilio vt nullus
monachoz p lucro terreno ne
sandissimo ausu de monaste
rio exte pſuat neq se negocijs
quibuscūq implicare. Sit clau
stro suo ptenē. qz sicut piscis
sine aqua caret vita: ita mona
chus sine monasterio. Sede
ar itaq solitarius. Sede
mūdo mortuus ē: deo aut vi
uit. Cognoscat nomen suum.
¶ Bonos em grece. latine vn
nde dī monachus idest vn
tristis. Sedeat g tristis et offi
cio suo vacet. ¶ Dicūt tñ do
ctores q monachi pnt esse ad
uocati in causa sui monasterij
Et hoc abbate impāte. vt pz
vi. q. i. c. monachi. et extra de
postulādo. c. i. ¶ Tertio exci
piunt aliq ab aduocādo ppter
gradū. et sic sacerdotes et cleri
ci in sacris ordinib constituti
et etiam in minorib beneficia
ad uocati esse non pnt. Et b
coram iudice seculari vt dicit

conciliū lateranēse. Nisi ppriā
causam vel sue ecclesie fuerint
psecuti aut p miserabilib pso
nis. extra de postu. c. cleri. et
c. cū sacerdotes. et lxxvij. di.
c. decreuit. et xviij. q. v. c. De
nig. ¶ Quarto excipiunt aliq
ab aduocatione ppter distin
ctionem officij. et sic in eadem
causa non pnt aduocare iudic
es et assessores. iij. q. iij. c. i. et
ij. Sunt et alie plone que ad
uocare non pnt vt surdus mu
tus cecus furiosus ipubes vi
qz ad decimū octauū annū vir
passus muliebra. s. 3 naturam
et alij. de qbus. vij. q. iij. c. tua
¶ Nota hic tñ q iudex tenetur
dare qnq aduocatiū vt illis q
habere nō pnt vel ppter paup
tatē. vel ppter potentiā aduer
se partis. ff. d. offi. pconsulis. l.
Ne quicūq Si aut iudex hoc
alicui aduocato picipiat et ille
sine causa denegat pōt p iudi
cem ppetuo remoueri ab offi
cio aduocatiōis. C. eodē. l. p
uidendū. Debet g aduocatus
obedire si competens salariuz
constituatur ei. ¶ De salarijs
autem aduocatoz sciendū q
lz aduocato vendere suūm pa
trocinū et iuriscōsulto iustum
psiliū. xij. q. v. ca. Non sane.
¶ Qd videt intelligendū quan
do credit iustā esse causā quaz
defendit. vel saltem dubitat

nō esse iniustā. Et si vt lucret
clientulo dicit iustam esse nil
debz habere. Pro iusto patro
cinio ergo licet recipe salariū.
Et quis qdā dicant q̄ cuz h̄
facit aduocatus seu iuriscō
sultus absqz labore z reuolu
tione libroz. puta qz habet in
p̄mptu materiam vel de p̄p̄in
quo vidit q̄ nō pōt tūc accipe
Tamen Guil. z Hosti. tenet
contrariū. s. q̄ potest accipere.
qz si nō laborauit tunc labo
rauit in p̄teritū. alias deteri
oris conditionis esset magis
peritus q̄ minus peritus.
¶ Sciendū adhuc fm Thō.
q. ij. q. lxxi. q̄ in causa pay. perū
tenetur aduocatus gr̄tis pre
stare patrocinū comodo quo
tenent omnes ad opera p̄tera
tis. Nullus em̄ sufficit omni
bus indigentibz opera miseri
cordie impendere. Nō ergo te
netur quis per mundū quere
re indigentes vel etiam futuris
hominū indigentis p̄uidere.
sed sufficit q̄ subueiat his qui
sibi occurrūt z in p̄senti tpe et
in casu quo non apparet i. p̄m
ptu quomodo possz ei alit sub
ueniri. z tunc tenetur de eo qd
potest.

¶ Quod in aduocatis debet
esse scientia. diligentia. matu
ritas. z fidelitas.

¶ Capitulum secundū

¶ Secundum mysteriū
deklarandū de aduo
catis d̄r p̄ditio. debet
enim aduocari quattuor con
ditiones habere.

¶ Prima d̄r scientia

¶ Secunda diligentia

¶ Tercia maturitas

¶ Quarta fidelitas

¶ Prima conditio aduocato
rum d̄r sciētia. Debet scire de
fendere causas quā suscipit de
fendendam. Nam fm Guil. si
amittit iustam causam quam
fuerat p̄pter suam ignorantia
cum. s. iactabat se sciētia z nō
erat ad sufficiētia z vltra pec
catum tenetur ad satisfactio
nē legis. ¶ Secunda d̄r
diligentia. Debet em̄ aduoca
tus esse diligēs z sollicitus. Na
fm Ray. si p̄pter negligentia
amittit iustam causam tenetur
ad restitutionē z satisfactio
nem. fm em̄ Guil. debet aduocatus
diligenter examinare causam
quam suscipit. Et cū dubitat
debet scripturas z alios p̄iros
consultare. Quia qd a pluribz
queritur. facilius inuenitur. ol
stin. ij. ca. De libellis. Et qz se
pe reuelat minor quod maior
ignorat. di. xcy. c. Et si. Erre
ritas exagitata sepi⁹ magis plē
desit. rrrv. q. ii. c. graue. Er
tia conditio d̄r maturitas. de
bet aduocatus ēē maturus. in

vultu. gestu. et voce. In vultu
ut habeat vultum affabilem et io-
cundum absque risu tamen indiscreto
In gestu ut assistat iudici cum
reuerentia et non moueat inde-
bite caput pedes vel manus ita
ut sua pronuntiatio sit sicut *Lice-*
ronis doctrinam vocis vultus
gestus moderatio cum venusta-
te. Quidam enim repuntur qui dum
loqui volunt gestibus quibusdam
vultibus ridendis. aut abstergunt
faciem. aut crines post aures re-
formant. alii oculos transcelum
levant. nunc caput remittunt.
et similia. Quidam insuper contu-
melios certant cum aduersario
non legibus nec audire volunt
eum. sed semper loqui et huiusmodi.
¶ Quarta predictio aduocatorum
de fidelitas. Debet aduocatus
esse fidelis ut non inducat falsos
testes vel alleget falsas leges.
aut quascunque probationes. neque
decipiat clientulum sicut facere
plerique solent dum occulte ad-
iuuant aduersarium qui dicunt
pauaricatores et perditores et sunt
infames. h. q. iiij. §. Notandum.
et tales tenent ultra partem iniusti-
cie et perditionis ad omne damnum
et interese lesio. Dicit autem Tho-
mas. h. q. lxxi. arti. iij. Quid aduo-
catus defendenti iustam causam li-
citum est prudenter occultare ea
quibus posset impediri processus ei.
Non autem licet ei vni aliqua falsi-

rate. Sed aduertant simplices
ne ab his domesticis lupis de-
uorent. de quibus *Eso*pus ait.
Hi regnant qualibet urbe lu-
pi Qui propria comoda sectan-
tes in iudicio fingunt multa pro
defensione clientulorum cum tamen secre-
te mutuam habeant intelligentiam pro-
curantes causarum dilationem ut
sic magis lucrari possint. et de
lucro inter se multotiens cosa-
bulantes gloriantur. Sicut dicit de
mosthenes et aristodemus narra-
tur. Ut enim narrat *Anulus* gel-
lius in li. noctium aricarum Cum
legati mileni venissent athenas
auxilium petitori locutus est co-
tra eos demosthenes: et pro illa
vice inexpedita causa accesserunt
legati ad demosthenem ro-
gantes ne pro vota eorum diceret:
pecuniamque dederunt. Tercio
die post cum res iteque ageret ve-
nit demosthenes cum multa la-
na posita collum et tanquam
morbo impeditus dixit se si-
nachemipati. ideoque contra mi-
lesios loqui non posse. ¶ Sed
ipse demosthenes postea veri-
tatem aperuit ratus ad gloriam
eius accedere. ¶ Interrogauit
aristodemum auctorem fabu-
larum quantum mercedis ut tace-
ret accepisset Cui talentum acce-
pisse respondit. At ego demosthe-
nes ait plus accepi. Laudo igitur
ut cum fieri potest euitentur li-

tigia et partes viris bonis inter
uenientibus secum concordet. quoniam non
est veritas in filiis hominum et ad
uocati contra que sua sunt querunt
¶ Quod aduocati peccant dum sus
ciunt causas iniustas vel illas per
sequunt vel propter superfluas di
lationes causarum et propositiones.

Capitulum tertium.

Quartum mysterium de
aduocatis declaran
dum dicitur offensio
propter auariciam namque
consueverunt aduocati offendere
primum quadrupliciter.

¶ **Primo** iniustas causas suscipiendo.

¶ **Secundo** iniustas causas persequendo.

¶ **Tertio** causas dilatando

¶ **Quarto** causas proponendo

¶ **Primo** offendunt aduocati auarici
causas iniustas suscipiendo secundum
enim **tho. ij. ij. q. lxxi. articulo. iij.**

Si aduocatus assumpsit seu de
fendit causam iniustam peccat graviter
et tenetur ad restitutionem damni.
quod contra iustitiam altera
pars per eius auxilium incurrit.

Similiter si succubatur suscipiendo
causam iniustam decipiendo clien
tulum tenetur ei satisfacere. ¶ **Pro**

pterea dicitur **guillelmus** in **speculo**
ad uocat? quoniam ad ipsum primo

venit clientulus debet enim sic allo
qui. **Carissime** tres sunt persone

quibus omnia veritas est aperta
et nil eis celandum. **Confessor** quo
ad peccata punitur. **Dedicator** quo

ad infirmitates. et ad uocat? quoniam
ad ea que pertinent ad causam qua per
tinet consilium et auxilium defensionis

Dicas enim mihi omnimodam

veritatem negotii. **Exemplum**

da mihi scriptum ut congruere valeam

tibi possim. **Consilium** atque **consilium**

Expedi enim aduocato habere

re scripturam super narratione facti

quam clientulus proponit propter pietatem

lumen pietatis. cum hodie beatus iurare

ut sine rumore et veredicta pos

sit cum aliter inuenitur ea desere

re. **Inquirat** etiam quas probationes

habeat clientulus. et si videat

at hunc sufficiens dicat. **Secundo**

re te defendas. **Si** autem videat

eum deficere in probationibus sum

ei. **Amice** noli inanibus sum

ptibus te vexare. **Non** debet enim

go aduocatus causam iniustam colo

uere vel suis allegacionibus aduocari

re. **Secundo** offendunt aduocati ini

ustas causas persequendo. **Si**

enim aduocat? suscepit causam quam

credebat esse iustam et in processu ap

paret iniusta debet causam desere

re vel illam cuius causam agit ad ce

dendum inducere. **Hec Tho.**

q. vij. c. Tria. Sed in hoc debent iudices aduertere. qm̄ vt dicit glo. in. c. **Sup eo. extra d. appel. 7 tertus ibide in. c. vi de bñs.** Appellatio cā p̄babili n̄ exp̄ssa nō admittit̄. 7 in. c. **Cōsuluit.** glo. ait. Appellatio que fit p̄ leges vel canones non est aliquaten⁹ admittēda. Quar tō peccāt aduocati cās iustas cōponen dō dū scz cognita veritate facti dolo se parti veritatez occultādo cās p̄ponūt. vtp̄puta si due ptes litigarēt sup hereditate vel possessione 7 hmōi. 7 tā p̄tas lucida esset p̄ vna parte. p̄ q̄ ferri dret snia. Tūc aduocatus ei⁹ a pte aduersa corrupt⁹ clientulū suū inducit asserrens suā rē vel desperatā vel difficilē ideo cōponendaz. In quo et fultibz tenētur aduocati satisfaccere 7 restituere parti lese Sūt 7 alia multa in quibz aduocati peccare cōsueuerūt q̄ ipsi scūt ppter q̄ si se si correxerint priuabuntur eterna vita. Ad quam nos pducit saluator n̄r q̄ bñ dicitur in eternū Amen.

Sabbato añ dñicā oltuariū
De avaricia clericorū 7 ep̄orū.
Sermo q̄dragēsim⁹ sc̄ds.

Uolūmus iesū videre. Scribūtur b̄c p̄ba originaliter **Iohānis. xij. c. 7 in euāgelio hodierno.**

Nil debent clerici dedicati deo querere ampli⁹ nisi videre iesū sicut dicebāt illi gētiles philippo. de q̄b fit mētio in euāgelio ca lcoē. Propterea avaricia in ipsis longe graui⁹ q̄ in laicis est reprehensibilis **Hinc leo papa dī. xl vij. c. virum ait.** Virum catholicū 7 p̄cipue dñi sacerdotem sicut nullo errore sic nulla cupiditate implicari oportet quia vero vt experientia docet furor avaricie maximam partem cleri ducit ad inferna. ideo hodie terna die contra avariciā clericorū verba faciem⁹. **Di**stinguem⁹ autem tria in quibz illoz avaricia p̄sistit.

¶ Prīmū ē bonozum ecclesiasticorū detentio.

¶ Sc̄dm̄ symonē p̄missio.

¶ Tertiū negotioz prohibitorū exercitatio.

¶ Qd̄ clerici 7 ep̄i p̄cipue d̄ his que superfluum de redditibus ecclesiarum debent paup̄ibus subuenire.

Capitulum primū

Primū in quo consistit avaricia clericorū ē bonoz ecclesiasticorū detentio. **De**stinent quippe auari clerici bōa ecclesiastica tāq̄ sua 7 propria 7 dū abundāt nolūt paup̄ibus subuenire. **Bona enī ecclesiarū vt dixim⁹ sermone. y. ij. huius**

opis sunt bona pauper. vt dicitur
in glo. in. c. nihil. extra de pferi
z. xvi. q. i. c. Si cupis. Et. xxiij
q. viij. c. Od aut. z. xxiij. q. viij
c. Couentor. z. xij. q. ij. c. Au
ru. z. l3 oēs clerici sic auari rep/
hēribiles sunt tñ epī in hoc deli
quētes sunt maxime p dēnā di
Ingt enī Hiero. xij. q. ij. in. ca
pi. gla. Glā epī ē pauper op/
bi pūdere. Ignominia sacer
dotz pūis studet diuitijs Ad
clariōzē tñ intelligētā notāda
sunt h loco de epīs tria. ¶ Pri
mū notandū est q res eccie da
te sunt in prātem epī non vt il
larū sic dñs. s3 dispēsator fidel
vñ. xij. q. i. c. Expedit. dicit epī et
ecciaz ppositi bonoz z rez ip
saz dispēsatores efficiūtur. z in
c. Precipimus. vt in prāte sua
res eccie epūs hēat. Si enīz aīe
hoīm pciōstozes illi sunt credi
te multo magis oportet euz cu
rā de pecunijs hēre. ¶ Nec tal cu
ra derogat pfectōni z euangeli
ce paupraz. sicut ignari qdam
temere affirmare psumāt. vñd
in pfato. c. Expedit. dicit de sācto
paulino. Scūs paulin⁹ ingen
tia pda q fuerunt sua vendita
paupibz erogauit. S3 cū fac⁹
eēt epūs nō pēpsit eccie faculta
tes. s3 fidelissime dispensauit. et
irez ibi sequit rex. Scūs hila
ri⁹ oīa sua aut parētibz reliquit
aut vēdita paupibz erogauit.

Is tñ cū merito sue pfectōis
fieret eccie arelatēsis epūs q illa
tūc hēbat eccia nō solū possedit
sed etiā accepit fidelīū numero
sis hereditatibz amplinuit. Et
hoc dānatur in epīs negligē
tia qua dissipari z dilapidari
sinunt bona tpalia ecciarū. vñ
vt habet ol. xxxij. s. vici. Qui
dā petrus noie elect⁹ in epū ne
apolitanū repellit a Gregor
papa. ppter simplicitatē ne cur
occasione res eccie dilapidaren
tur vbi dicit glo. q sumitur hic
simplicitas p negligētia q est
cticia. Nec enī negligētia q est
notabilis impedit pmonēduz
vt hic. z ol. lxxij. c. epoz. Sed
nō deicit pmonū s3 datur a co
adiutor. vt. vij. q. i. c. Q. frat
S3 vtz epūs pncipali⁹ deat in
tēdere cure pastoralī. q in tēpl
carōi tpaliū. Rūdet Hosti in
summa. z Tho. in quodlibet
z. xxiij. q. clxxxv. ar. v. Qd solici
tudo plari pūa z pūa d3 cē
circa gregz custodiā. Qando
p dīcādo sacra mīstrādo. Et
tiplicatō aut tpaliū pōt exerce
ri oportunitate se offerente sine
spūaliū notabili dāno. Et sic
pū ē mltiplicare ea ad ecclesie
utilitatē q si oportunitas non
se offerat nullaten⁹ s3 ci distras
ctōibz se ingerere z scātibz oc
cupare cū impedimēto notabi
li. ¶ Scdm notandū q epūs

puenſeter puidet ſibi de bonis
 eccleſie ſm ſut gradus decenti
 am. vñ ſcribit. ij. q. ii. c. Ex his
ex his q̄b ep̄s indiget. ſi tñ inſi-
deret ſuas neceſſitates ⁊ pegr̄i-
noz fratrū vſus ⁊ ipe p̄cipiat.
vt n̄b̄l ei poſſit oīno deeſſe lex
enī dei p̄cipit vt q̄ altario deſer-
uiat paſcantur ex ip̄o. Idē i. c.
ep̄s. S̄nt n̄b̄lomin⁹ ep̄i cau-
ti vt caueat a ſupfluis obſuan-
do illud q̄b habetur. xli. diſti.
Ex p̄ſūo carl̄i magneſi. Ep̄us
vile ſupelleſtilē ⁊ meſa ac vītrū
paup̄z habeat ⁊ dignitatē ſue
auctoritate fidei ⁊ vite merit̄is
querat. Tertium notandum
vt ponit. xij. q. ii. c. Ep̄s. ⁊ capi-
tulis ſequentibz. q̄ ep̄i ⁊ alij re-
tores ecc̄iaz dñt habere ⁊ tene-
re res ecc̄ie diſtinctas a rebus
prop̄ijs ne ſub textu rerū pro-
p̄iaz auferantur bona ecc̄ie ⁊
de bonis quidē ecc̄ie mobilibz
vel immobilibz ſicut etiā alij cle-
rici nō p̄nt reſtari. Sed de rebz
parrimonialibz vel ſibi donat̄s
aut legatis aut acquiſit̄s. p̄ in-
duſtriā p̄nt reſtari ⁊ p̄ ſanguī-
neſ licite legare ⁊ donare. ⁊ ab
inteſtato in h̄mōi ſuccedūt con-
ſanguinei. Ep̄i aut̄ ex religionē
bus aſumpti nō poſſunt de ali-
quo reſtari niſi de licētia pape
ſm r̄bo. ij. q. clxxv. arti. viij. et
ſimiliter ſi gloſi aſumpit ad ec-

cleſias curatas. S; q̄cqd acq̄
 rūt tales ep̄i vel alias curati ec-
 cleſie ſue acquirūt etiā p̄ ſucces-
 ſionē adueniētia. bona q̄ eccle-
 ſie p̄ ep̄os fideliter ſunt p̄ſuan-
 da ⁊ debite diſpenſanda. An-
 tiquit⁹ aut̄ fiebāt q̄ruor preſ d̄
 redditibz eccleſie. ¶ Una erat
ep̄i. Alia clericor̄ deſeruiētiū
ecc̄ie. Tercia ſeruabat̄ pro fa-
brica ſeu reparatione ecc̄ie. Et
quarta dabatur pauperibz. vt
habet. xij. q. ii. c. De redditibz
c. quatuor. ⁊ alijs capi. Tamē
dicūt doctores q̄ aut iſta bona
diſtincta ſunt aut nō. Si diſti-
cta ſunt bona que debēt i vſuz
epiſcopi cedere ab his que deſer-
uent expendi in vſum clericorū
⁊ paup̄z ac fabricę. ⁊ ep̄s reti-
net ſibi aliqd ex his que ſūt de
putata. miniſtris eccleſie pau-
peribz vel fabricę agit cōtra
fidem diſpenſationis ⁊ mortā-
liter peccat ⁊ tenetur ad reſtitu-
tionem. Si vero non ſunt pre-
dicta bona diſtincta eorum di-
ſtributio fidei ſue committitur
Et ſi q̄dē in modico deſiciat vt
ſupabūdet p̄t h̄ fieri abſq̄ hōe
fidei detrimento. q̄ n̄ p̄t in talibz
pūctat̄ accipe q̄b fieri opeat̄.
Si ſo ſit mult⁹ exceſſus nō tñ
pōt latere. vñ videt̄ hōe fidei re-
pūḡre. Et ſo nō ē abſq̄ mortā-
li. ⁊ addit Tho. ij. q. clxxv

arti. vij. q. si quis clericus vel pla-
tus necessitatem imminere pui-
dendi pauperibus de his que super-
fluit de pueribus ecclesie pos-
sessiones emat vel in thesauro
reponat in futurum pro pauperibus pro
futura laudabiliter facit. Si
autem necessitas imminet pau-
peribus erogandi superflua cura est
et inordinata ut aliquis tunc in fu-
turo proseruet quod dominus prohibet vi-
dens. Polite solliciti esse in cra-
stinum. ¶ Secundum hoc archiepiscopus
florentinum in summa sua. iij. pre-
ti. xxi. Potent episcopi que legata qui-
bus exequi siue pro incertis facta si-
ue pro alijs causis quando pro testatore
non est expressus locus vel modus
erogationis non propterea potest
vel debet episcopus sibi imburse
sed pauperibus erogare tenet. Et
idem de alijs incertis que perue-
niunt ad manus eius ratione usu-
re vel ludi et huiusmodi.

¶ Quod clerici auaric committunt si-
moniam circa spiritualia per essentiam
per spiritualia per causam et spiritualia per ef-
fectum. ¶ Ca. secundum

¶ Secundum in quo consi-
stet auaritia clericorum
est simonia commissio. Est
enim hoc peccatum grauissimum. de quo
dicitur extra de simonia. in. c. sicut. Si
moniaci pestis sui magnitu-
dine alios morbos vincit. et in
tanta. Tanta est labes huius cri-
minis que etiam serui apud dominos

et quilibet criminosis admittuntur
ad accusationem etiam meretricis
qui in alijs non admittitur. vel ad
accusandum vel ad testimonium
propter utilitatem eius. Alios
namque persone accusare non possunt.
ut patet extra de accusa. c. i. Sed
boni possunt in casu simonie. Et quod
simonia consistit in emptione et
venditione spiritualium vel spiritali-
bus annexorum ut dicimus in ser-
mone de simonia in quodraginta
mali de penia. Sciendum quod

¶ Alique sunt spiritualia per essentiam
¶ Alia per causam

¶ Alia per effectum secundum Durandum

¶ Alia in quarto suo. Spiritualia per

essentiam sunt gratia et virtutes

infuse que nec emi nec vendi possunt

nec de iure nec de facto. Item

si ad efficaciam transferendi et

acquirendi ea. quod non est hominis ea

transferre vel dare sed dei. Ali-

quid tamen quod de facto possunt vendi et

emeri. Item ad simoniam pertinet

dictum. ut dicit petrus de palude

in. iij. Quia simon magister vos

lucit simoniace emere gratiam il-

lam apostolorum que erat caracter epa-

lis et gratia miraculorum. scilicet que spiri-

tus visibiliter descendebat. si-

militer sciamus et virtutes acquisite que

dicuntur spiritualia per essentiam nec

speciem ad spiritum humanum nec

emeri nec vendi possunt. ¶ Spiritalia
per causam sunt sacramen-
ta que sunt causa gratie et ista que de-

spūalia de facto vendi possūt
 et emi. nūq̄ aut̄ de iure licitū
 re sine vicio simonie. ¶ In ma-
 trimonio aut̄ qd̄ ē vnu de sa-
 cramentis licite dat̄ et accipitur
 pecunia noīe dotis absq̄ vicio
 simonie. nō ex eo quidē q̄ ex ta-
 li sacramēto p̄ferat̄ gratia. vt
 notat̄ glo. i. q. i. c. Quicquid h̄
 em falsum ē. Sed p̄pterea qz
 matrimoniū nō solū est sacra-
 mentū sed etiā nature officiū.
 Et s̄m hoc dat̄ pecunia p̄ ma-
 trimonio ad subleuandū one-
 ra eius et nō inq̄tū ē ecclesie sa-
 cramentū vt dicit̄ Tho. ii. ii.
 vnde et p̄ b̄ndictionē nuptiarū
 p̄hibet̄ est aliqd̄ exigere. licet
 sponte oblatū recipi possit. vt
 extra de sumo. c. Cū in ecclesia
 ¶ Dicit̄ etiam Guil. q̄ si sacer-
 dos alius quis puta ad quē spe-
 ctat̄ benedictio nuptiarū. Non
 vult dare licentiā alteri sacer-
 doti q̄ b̄ndicat nuptias nisi p̄
 pecunia Si quidē nō intēdat
 vendere licentiā benedictiōis
 sed prouidere sibi de porzione
 oblationū cū p̄tingere nō est si-
 monia. Si t̄n ex certa scia ma-
 iorē exigat summā q̄ dz presu-
 mi pōt q̄ ipsam licentiā vende-
 re voluit. ¶ Pro baptismo au-
 tem q̄ nō sit danda vel exigen-
 da pecunia exp̄sse habes. i. q. i.
 c. baptizandis. Unde si sacer-
 dos non veller baptizare nisi

pro pecuniā nō ē ei danda. nā
 baptizandus ē adultus suffi-
 cit̄ ei ad salutē baptismus flā-
 minis si tūc moriā. Si ē pu-
 lus in tali casu ipse offerēs vel
 quicūq̄ alius pōt ip̄m bapti-
 zare. et debet si eēt puer in picu-
 lo mortis. Sed si nō sciret vel
 non posset alius baptizare ni-
 si talis sacerdos dz potius di-
 mittere puerū sine baptismo
 mori q̄ pecuniā simoniace dare
 sacerdoti p̄ regulā illā. Nō sūt
 faciēda mala vt idē veniāt bo-
 na. ad Ro. ii. ca. Hec ē opio
 Tho. Petri de tarantasia et pe-
 tri de palude in q̄rto. et Ricar-
 dus et glo. i. q. i. dicto. c. de ba-
 ptizandis. Addit t̄n Ricar.
 Aliqui dicūt q̄ in casu nihilo-
 minus posset dari pecunia ita
 t̄n q̄ dāns nō intēderet eā da-
 re pro sacramēto sed pro vitā
 da dānatione pueri et ad remo-
 uendā insaniē sacerdotis Se-
 cus aut̄ de alijs sacramētis q̄
 sine piculo dānationis ex cau-
 sa deferri p̄nt. Posset etiā a sa-
 cerdote emi aqua qua eēt puer
 baptizā. dus si aq̄ ipsa eēt pur-
 elementū. Secus aut̄ si eēt iaz
 p̄secrata vt ē aqua fontis ba-
 ptismalis. tūc em̄ simonia eēt.
 i. q. i. c. Dictū. ¶ Eodē modo
 nec p̄ p̄firmationē nec pro cris-
 mate nec pro extrema vinctiōe
 licet exigere. S; spōte oblata

licite recipiuntur. i. q. ii. c. Sic
epm. Et si i his vel alijs qbus
cunq; spualibus aliq; consuetu
dine exigant quasi precium res
spiritualis cu intentione vendē
di vel emēdi manifesta ē symo
nia precipue si ab initio exigan
tur. Sed si accipiatur quasi q
dam stipēdia p consuetudinē ap
probaram nō ē simon' si tam
nō sit ei' intētio emēdi vel ven
dendi. Sed intētio referat ad
solā consuetudinē obsequantiaz.
z precipue qñ quis voluntarie
soluit. In his tñ solicite ē cauē
dū ab eo qd̄ habet speciem symo
nre vel cupiditatis. vt dicit in
c. Cū ab omni specie. extra de
vita z honestate cle. ¶ Itē pro
eucharistie collatione nō lz exis
gere vel ex pacto seu quasi pēciū
aliq; dare. i. q. i. capi. Dicitur
¶ Pro celebratōe aut missē can
q; pēciū nūq; licitū est acci
pere vel dare. Sz fm Raymū
dū si sacerdos teneat celebrare
puta qz hñs ecciam vl' bñficiū
z officiare tenet tūc exigere ē sy
monia. i. q. ii. ca. vendētes. Si
vero nō tenetur z deficit ei sum
ptus pōt accipere. i. q. i. ca. Iudi
ces. Nā z operas suas locare
pōt siue ad diē siue ad annum
Qd̄ si sumpt' habet z ad hñ
tenet aut debet facere grat' aut
cessare alias videt facere ex aua
ritia. Itē nec p audicēda confes

sione v; aliqd̄ exigit. i. q. i. capl.
Quicqd̄. Notandū tñ tēp
q modica res bōa intētioe dāta
z accepta nō inducit symonias
sicut patet extra de symo. c. Et
si qōnes. Sed qz in. cap. Et
tue fraternitatis lris: extra d' se
monia scribit. Qd̄ archidiacono
nus q nōluit pntare ordinādū
sacerdotio nisi solut' el sex solis
dis symoniacus iudicat. Itē
arguit a simili. qz pro modica
re dat actio furti. xviij. q. vi. ca.
fi. Et p vna gallina pmittitur
furtū Insti. de rerū diuisione. §.
Gallina z. Rñder glo. in dīco
c. Et tue. q in talibz affectio z
intētio pmittitō pūderat qñ
gritas muneris diuēritate iu
ris nō inducit. xxiij. q. vi. ca. vl.
Insup nec p sacralibz licitū est
aliqd̄ rēpē vt p bñdictōe abba
tū vel abbatissarū z virginum
z hñōi. Et lz ex pacto nihil sic
accipiendū tñ si gratis aliquid
offertur si accipiat nō est symon
nia. ¶ De consecratione vō et
clesie scribit in. c. Cū sit rōana
extra de symonia. Qd̄ ep̄s nūq;
hñl debet exigere pro psecratōe
eccie preter procuratiōē. z ista
procuratio prestat' v; fm fact'
tates ecclesie. si cur' alie. extra d'
censibz. c. Cū nup. Immo si
eccia procurare nō pōt ep̄us
ipse suis sumptibz cōsecrabit
eā. x. q. iij. c. Lauendū. i. q. ii. c.

Placuit. In autē. de mādatis
pūcipū. **Sic tibi.** Quedaz
spūalia dicit pū effectuz ex eo
viz pū Ricar. in. iij. q. proce
dūt ex spūali gfa 2 ad ea dispo
nūt vt pūdicare pphetare ingres
sus religiōis 2 hmoi. vel qz sūt
de actibz vel negocijs spūalibz
vt docere. iudicare. testificari.
2 hmoi. Pro actu pphetadi et
pūdicadi nō lz accipe pecuni
am quasi pūciū. Illi vero qui p
dicar pūcipat ac intēione vt
recipiāt pecuniā vel isudem si
monia mentalē pūmittūt. i. q. iij.
c. nō solū. S; si sup hoc pacti
sunt simonia ē q etiā pecciam
pūiri pōt In oibz his pactavi
tāda sūt. qbz dei gfa vēdi vide
tur 2 emf. victū vero querere p
labore vnicū lz 2 qd gratis
offer. 2 absq pacto naturam
emprionis 2 venditōis nō sapit
Qd clerici auari exerceant ne
gocia phibita q exercere nō dūt.

Capitulum tertium

Ertū in quo pūstie
auaricia clericorum
dicit negocior. phibitoz exercitatio **Ex**
ercēt qpe pletiqz negocia phibita
q Et pūmo phibita ē cles
nicis negotiatio. extra de vita 2
hone. cleri. c. Clerici. extra ne
clerici vel monachi. c. Multa
sunt negocia. Et. lxxvij. dist.
c. Fornicari. 2. c. Eucies. qv i

quis opus. se be ad rhimo. ij. c.
Nō multas do implicat sene
gocijs secularibz. **Hic Hiero.**
ad nepotianū ait. **Negotiatio**
clericū ex inope diuine ex igno
bili glkosum quasi quasda pe
stes eutra. **¶** Ervt doctores ol
cūt. si negocietur clerici ppter lu
crū nō excusant a mortali. **Si**
aūt ppter necessitatē vicē excus
satur. extra ne clerici vel mona
chi. c. **Scdm.** ex textu 2 gl. vbi
dicit. **Clerici 2 monachi non**
debent negociari causa lucri.
secus cā necessitatē. **¶** **Scdo.** p
hibita ē clericis administratio bo
norū laicor. extra ne clerici vel
monachi. c. **Sacerdotibz.** **Si**
vero contrarium fecerint. et in
administratione fraudatores
inuenti fuerint non subueniunt
ipsis ab ecclesia **Ibi dicit glos**
sa. **Sacris** dei sacerdotes vaca
ri oportet assidue. xxxi. distincti
one. capitulo **Sacerdotibus.** ff
de arbitrijs. l. **Non distingue**
mus. **S. ij.** **Ex** ista decretali su
mūt quidā argumentū qz laic
possit clericū occasiōe male ad
ministratiōis capere cessatē pri
uilegio clericali qd est falsum
ex eo qz phibiti sunt laici remo
uere clericos a diuinis officijs
xvi. q. iij. c. **Cipria.** lxxviii. dist.
c. vi. vñ si fecerint nō debent
ex delicto pūrio pmodū repor
tare. **¶** **Diendum** ergo qz tali

clerico nō subuenit ab ecclesia
postq̄ legitime monit⁹ est vel
meli⁹ ⁊ veri⁹ ē tali clerico ab ec
clesia nō subueniri nec pecunia
nec alio auxilio cū alias ecclia
teneat clericos defendere ab op
pressionib⁹ laicor⁹. ¶ **Tertio** p
hibitū est clericis officiū procu
rādī ⁊ aduocādī in questionib⁹
secularib⁹ si sunt in sacris vel et
iam in minorib⁹ si sunt bñficiat⁹
tī excepto si h̄ facerēt pro se vel
p miserabilib⁹ psonis extra de
postu. c. t. vel nisi suā aut suoz
iniuriā psequatur. ¶ **Quarto**
phibitū est clericis officiū hīs
trionatus. vt patet li. vi. de vi.
⁊ ho. de. c. vno. **Ubi** dicitur q̄
clerici per annū ioculatores vt
p breu⁹ temp⁹ tertio admonit⁹
tī odunt priuilegium clericale.
¶ **Quinto** interdicitur clericis
officiū macellariorū et ⁊ ta
bernariorū vt patet in clemē
tina. i. de vi. ⁊ ho. de. ⁊ hoc dici
tur tam de clericis coniugatis
q̄ alijs. **Et** vt dicit ibi glo. **Ta**
berna dicitur domus in q̄ pa
nis ⁊ vinū ⁊ carnes cocte ven
duntur quas nec tenere nec in
gredi debēt clerici. vt habetur
xliij. di. cap. **Clerici** ¶ **Sexto**
inhibitū est clericis officiū ve
nationis clamose que fit cū ca
nib⁹ ⁊ clamoribus ⁊ tumultu
vt patet extra de clerico vena
tor. c. o. in iij. ¶ **Et** vt dicit

glo. lxxvi. di. c. q̄ venatoribus
etiā propter paup̄ratē non ē lic
ta venatio. q̄ aliud ē debet que
rere sibi victu⁹ ⁊ p aliud exerci
tū. vt p agriculturā. xci. di. c.
clericus **Venatio** autē que fit li
ne clamore ⁊ canib⁹ h̄ ē licita
laqueū rethet h̄mōi bñ ē licita
clericis. de eo. di. v. cap. nūq̄
¶ **In. c. vero** primo extra ne cle
rica vel mona. dicitur q̄ epi ⁊
clerici non debent tenere canes
⁊ ancipitres ad venandū. **Ide**
dicitur. xxiij. di. c. quozunda
lxxvi. di. ca. an putatis. extra
de cens. c. cū apls. **Extra** vero
de cle. venatore. c. omnib⁹ dicit
Omnib⁹ seruis dei interdicit
venatio. **Glo. i.** clerici qui sunt
serui dei. q̄ assumpti de pie
ad dei obsequiū. extra de pie
ben. ca. cū fuit. **Et** xxi. di. c. de
ros. ¶ **Septimo** nō debēt cleri
ci exercere officiū tabellionarij
siue notariatus. extra ne clerici
vel mona. c. sicut. **Et** fm Ray
mundū. dū si illud habebant
sunt p̄pellēdi ad dimittendū p
subtractionē bñficij appellatio
ne postposita. **Et** dicit **Inno.**
q̄ p̄stituti in sacris si instrumē
ta cōficerēt ante q̄ eis interdici
retur valerēt quidē alias non.
sed **Hosti.** intelligit q̄ nō vale
rent in negotijs secularib⁹. s; in
ecclesiasticis valerēt. **Et** fm **Ho.**
stien. eps pōt p̄stituere clericū

tabellionē per totam suam dīo
cesim cui cura omnīū vel ouīū
est commissā. *x. q. i. ca. regenda.*

Et. xij. q. i. ca. Episcopus. **E**
si sic fecerit poterit illuz vocari
ad scribendūz acta ecclesiastici
fori. *z sic intelligo q clerici pnt*
esse notarij pape. v. q. i. quidā.

Sed notarius pstitutus a pa
pa potest conficere instrumen
ta vbiq; locorum. **S**ed
pstitutus ab episcopo non nisi
in dyocesi illius epi q eū institu
it. *Itē nota q tabellio ecclesia*

sticus non debet conficere instru
menta in secularibus. reb; nec
secularis in rebus pure ecclesia
sticis. quia horum conuersatio
nō debet esse permixta. ij. q. vij
c. laicos. **U**nde notarij clerici

in curijs principū prohibētur.
esse scriptores. extra ne clerici. v.
mona. c. sniam. **I**nsup religio
sus non potest exercere officiu;

tabellionatus nisi contra here
ticos. non autē in alijs secūdū
Johannē an. extra de here. ca.
vt officiu. li. vi. **S**ciendū tñ

q exercitiū honestū seu artifici
um potest clericus exercere eti
am si non indiget. xci. di. per to
tum dū tñ per hoc nō omittat
diuina officia. z fz Buillermū.

potest recipere possessiones ex
colendas ad partē puta quar
tam vel quintam z bñōi seu
ducere eas z hoc ad sustenta

tionem suam z suorū. **C**on
cordat **H**ostiē. **P**otest etiam
locare animalia vt oues et bo
ues ad certum fructum p con
tractum tñ licitum. **I**tem po
test emere rem vt eam meliora
tam cari⁹ vderet. vt puta pul
lum vel equum vel etia; si tabu
lā emat vt faciat imaginem qz
ista non est negociatio sed arti
ficiū. *xvij. q. iij. c. canoniz. ex*
tra de cleri. vel mona. c. i. **D**e
ponant ergo clerici omnē aua
ritia si iesum videre cupiant in
illa beata vīta i qua regnat de
us p infinita scla scloz. **A**men
¶ *De uita oliuaz. De auaricia*
artificū z mercatorū.

Sermo q dragelimum secūd⁹

Udens ciui
tatem fleuit super il
lam. **S**cribuntur
hec verba **L**uce
xi. cap. **V**idit dñs noster ies⁹
obduratōnes populi iudaei p
pter quā delenda erat iusto dei
iudicia ciuitas sacerdotalis et
regia hierosolymitana. **E**t dū
exultantibus turbis ciuitatem
illam ingredi vellet pietate so
lita permotus lacrimis ora cō
pleuit. **S**ed diebus istis lugē
da est ruina populi christiani
quem z experimur varijs fla
gellis pestilentiarum guerrarū
z famis conerit manus omni

potentis dei. Et nihilomi/
nus aliquid peius formidan/
dum est ppter duriciā cordis
z pseuerantiam in tot iniquitati/
bus. Et autē ceteras pretereas
mus silentio. Quis non agno/
scat quanta est malignitas ho/
minum auaroz. Et in prece/
dentibus multa dicta sint. ni/
hilominus oburgandi sūt illi
qui ppter cupiditatis ardore
primos circumuenire. decipere
defraudare z supplantare non
erubescunt. Hi sunt cōmunis
artifices z mercatores p quibz
dicere possumus illud Hier.
ix. ca. Unusquisqz a proximo
suo se custodiat z in omni fra
tre suo non habeat fiduciā. qā
omnis frater supplantās sup/
plantabitur. z omnis amicus
fraudulenter incedit. Idcirco
hodierna die contra auaritiā
artificum z mercatorū dicem⁹
propter quoz perfidiam indi/
gnatus de⁹ infert populis dā/
na grauiora. Notabimus vero
tria in quibz mercatores z ar
tifices grauitē peccare consue
uerunt
¶ Primum est sollicitudo inor
dinata
¶ Scđm ē volūtas depūata.
¶ Tertium est fraudulētia re
probata
¶ Quod mercatores z artifi
ces auari peccant per inordi

natam sollicitudinē

Capitulum primum
Rimū in quo peccare
solent mercatores z ar
tifices est sollicitudo i
ordinata. Ad qđ intelligendū
in tercio summe triplicem soli/
citudinē

¶ Prima est laudabilis

¶ Scđa tolerabilis

¶ Tertia vituperabilis

¶ Prima est sollicitudo lauda/
bilis z hec ē mltiplex. Prima est
sollicitudo regendi que spectat
ad platos. Et de hac aposto/
lus ad Ro. xij. c. ait. Solliciti
dine non pigri. Et ij. ad Co/
rinth. xi. c. Instātia mea quo
tidiana sollicitudo omnium ec
clesiarū. Scđa ē sollicitudo obe/
diendi que puenit subditū. Et
de hac bñ Iosue. c. Estote
solliciti vt custodiatis cūcta q
scripta sunt in volumine legis
moysi z non declinetis ab eis
nec ad dexterā nec ad sinistrā.
Tertia ē sollicitudo pacifice vi/
uendi qñ ad paret. Et d hac
in qñ apls ad ephesios. iij. ca.
Sollicite suare vnitatē spūs i

vinculo pacis. Quarta ē soli/
citudō recogitādi vīa mādā/
ta: z de hac scribit. Deutero.
iiij. c. custodi tēmetipm z aiaz
tuam sollicite ne obliuiscaris
pboz que viderūt oculi tui et

ne excidant de corde tuo cum
 eis dies vite tue. Quinta ē
 solitudo feruoris faciēdi bo
 num et de hac apostolus ad ro
 ma. xij. c. ait Solitudine nō
pigris sū feruentes dñō fuien
tes. Sēda est solitudo tole
 rabilis sicut est solitudo vile
 cōis naturalis. et de hac scri
 bitur Thobie. x. c. Cum mo
ram faceret Thobias causa
nuptiarum solitudo erat pas
eus thobias dicens. Puta q̄
re moratur filius tuus. Simili
ter est tolerabilis cure rei fami
liaris. et de hac pmi regū. ix. c.
dixit samuel ad Saulem. De
asinis quas perdidisti nudi
usertus ne solitudo sis quia
inuēte sunt. Tolerabilis est
 etiam solitudo infirmitatis
 humane de qua. i. ad corinthi
 os. vij. c. Qui cum vxore ē so
 litus est que sunt mundi et q̄
 modo placeat vxori. Tercia
 est solitudo vituperabilis. s.
 temporalium bonorū. S; hec
 si sit regulara expedit humane
 vite. Nam et xp̄us loculos ha
 buit vt pz Jo. xij. c. et xij. q. i. c
habebat. et elemosinas pro ne
cessitatibus conseruabat. et ac
tū. ti. ca. Laudat solitudo
discipulorū quando agabus si
gnificabat per spiritum sanctū
nam magnam futuram que
facta est sub Claudio. Et ipsi

discipuli peout vnusquisq; ha
 beat proposuerunt singuli in
 ministerium mittere habitan
 tibus in iudea fratribus. Qd
 et fecerunt mittentes ad senio
 res per manus barnabe et sau
 li. Et beatus franciscus preci
 pius terrenorum contemptor
 et paupertatis amator ia regu
 la dixit. Pro necessitatibus in
 firmorum et fratribus induen
 dis ministri tantū et custodes
 sollicitam curam gerant. Cum
 vero temporalium solitudo
 a ratione recta deficit prohibi
 ta est et peccatum. Et de hac
 christus dixit Mathei. vi. c.
Nolite solliciti esse dicentes qd
manducabimus. aut. quid bi
bemus. aut. quo operiemur.
Potest autē in ordinata esse
solitudo temporalium tripli
ci ratione.
Primo rōne timorositatis.
Secdo rōne cupiditatis.
Tercio rōne inueteratis
Prima est inordinata solici
tudo ratione timorositatis qm̄
scilicet aliquis diffidēs d̄ deo
timet ne si apponat omne suū
studium et plusq; oportet ope
retur necessaria vite sibi defici
ant. Sed timorem talem chri
stus tripliciter excludit. Pri
mo propter maiora beneficia
homini prestita diuinitus pre
ter suam solitudinem scilicet

corpus et animam. ideo dicit. **N**onne anima plus quam esca. et corpus plus quam vestimentum. id est si deus prouidit dando corpus et animam prouidebit de cibis et vestimentis faciendo quod in nobis est. **S**ecundo propter subuentionem qua deus aliis creaturis prouidet absque opere humano secundum proportionem nature sue. propterea dicit. **R**espiciite volatilia celi quoniam non serunt neque merent neque congregantur in horrea et pater vester celestis pascit illa. **N**onne vos magis pluris estis illis. **T**ercio propter diuinam prouidentiam propter cuius ignorantiam gentiles circa temporalia bona querenda precipaliter solliciti sunt falso opinantes temporalia ista bona a deo non prouenire. propterea conclusit christus. **P**rimum querite regnum dei et iustitiam eius et hec omnia adiunguntur vobis. **D**eber ergo quilibet ita sollicitus esse circa temporalia bona ut tamen illa a deo speret et credat posse obtinere. **S**ecundo est inordinata sollicitudo temporalium ratione cupiditatis. ut enim scribitur in compendio theologie. li. iiij. c. xij. **T**ripliter potest quis laborare pro bonis temporalibus acquirendis. **S**eruandis vel augmentandis. **P**rimo ratione necessitatis. de enim in psalmo. **L**abores manuum tuarum quia manducaabis. beatus es et bene tibi erit. **S**ecundo ratione proximalis utilitatis. cum scilicet quis laborat non

propter suam aut suorum necessitatem. puta quia temporalibus bonis abundat. sed ut proximis indigentibus subueniat. et ut habeat unde tribuat necessitati patienti. **T**ercio ratione auaritie absque operatione prouidendi sue necessitati vel aliene. **E**t sic sepe illud diuine euenire solet quod implet illud diuini horatii. **I**uppiter ceterum solus mercator currit ad idos. **P**er mare pauperem fugies per sacra ignes. et ut scribit ecclesiasticus. **A**nus est. et secundus non habet. non fratrem. non filium. et tamen laborare non cessat nec recogitat diuites. **C**ui laboro et fraudo animam meam bonis. **T**ercio est inordinata sollicitudo temporalium ratione inuenientis quoniam scilicet artifices et mercatores absque eundem necessitate suam tur precepte dei et ecclesie de celebratione festorum diuinas per me diebus festis ad diuinas per me diebus vendunt et emunt postpositis diuinis officiis. **A**rtifices insuper ut sunt farrores et cerdones per toras quasi milites opantur et suos milites operari faciunt. et de mane festum accedunt ad domos ad inducendum viros et mulieres. nec curant audire missam. **B**arbari si res aut plerisque diebus festis si ne aliquam necessitate radit aliquis qui politus et pulchri ob suam vanitatem videri volunt. in quo casu uterque et

barbitonsor. et ille qui radit vi-
dent peccare moraliter quia fe-
stia violant. Possumus etiam di-
cere quod inordinata sit sollicitu-
do in operibus illicitis et prohibitis
ut sunt opera meretricia. usura
raria, taxillatoria et huiusmodi
¶ Quod mercatores et artifices
peccant dum in vendendo et emen-
do excedunt valore rei. ¶ La. 9.
Secundum in quo artifi-
ces et mercatores solent
peccare et voluntas dep-
nata dum semper vendere vo-
lunt plus quam valet. quod iniquum est
et iniustum. ut emungit Tho. 2.
¶ q. 1. et v. ar. 1. i. Emptio et ve-
ditio videntur introducta per com-
muni utilitate utriusque dum. si
unus indiget re alterius et econ-
uerso. sicut per primum primo po-
terit. ¶ Quod autem per communi utilitate in-
troductum non debet esse magis
unius quam alterius. et ideo debet
inter eos finem equalitatem scilicet
instaurari. quantitas autem rerum que in
usu hominum veniunt mensuratur
finem primum datum ad quod est inuentum
nummi summa ut dicit aristoteles. ¶ Et
ideo si primum excedit quantitatem
valoris rei vel e converso res ex-
cedat primum: tollitur iusticie equi-
tas. ¶ Hinc est quod 1. q. 2. c. Hoc
1. dicitur. quod si in venditione rei ec-
clesiastice plus offeratur quam res
valeat ecclesia recipere non debet
sed tamen iustum. ¶ Rō ē finem Archi.

in dicto. c. quia ecclesia non debet
dolum facere in scriptis suis. extra
de dona. c. per tuas. Sic igitur
res non possunt licite vendi plus quam
valeant nec minus emi pensa-
to earum valore in respectu ad
usum nostrum: et per probabile iudicium
humane estimationis mensu-
surantis valore rei infra limi-
tes latitudinis competitis. Sed
per maiorem declarationem tria sunt
hic videnda.

¶ Primum unde excipiendum sit
debitus valor rei

¶ Secundum que sit latitudo com-
petens valoris rei.

¶ Tertium quid iuris quando
sit excessus valoris rei

¶ Ad primum tria sunt consideran-
da. ¶ Primum secundum Sco. in. 4. q.
vi. et v. quod duplex est valor rerum.

Primum est valor naturalis. Se-
cundus est valor usualis. Va-
lor naturalis rei est secundum bonita-
tem nature in re a deo creata et
modum vel pulchritudo vel for-
mica plus valet quam panis quia
illa habet vitam animam suam sensum
et non panis vel etiam lapis precio-
sus. Secundus valor dicitur usualis
secundum quod assumitur in respectu ad
usum nostrum. et hoc modo qua-
ro aliqua sunt visibilia nostris uti-
liora tanto plus valet. et secundum hoc
plus valet panis quam mus. Quia
igitur actus emendi et vendendi
ad usum humane vite merito

ordinant. Ideo rex que sunt ad
vsum humane vite venalium
valor sumendus est secundo modo. non
primo. ¶ **S**ecundum considerandum
circa valorem rei. quod ipse valor
rex secundo modo acceptus. id est
secundum quod sunt ad vsum nostrum in re ve
nali tripliciter pensantur. ¶ **P**rimo
ex eius pretiositate. ¶ **S**ecundo ex
eius raritate. ¶ **T**ertio ex eius
complacibilitate. ¶ **P**rimo modo
pretiositas rei attenditur secundum quod
res ex suis rebus pretiosior est no
stris utilitatibus pretiosior et effi
cacio. Et hoc modo bonus pa
nis triticus plus valet quam
vsum nostrum quam ordeaceus. Et
fortis equus ad vecturam plus
valet quam asinus. ¶ **S**ecundo pen
sas valor rei venalis ex eius ra
ritate. id est secundum quod res ex sue inuen
tionis raritate et difficultate ma
gis necessarie sunt pro quanto vi
delz ex eorum penuria maiorem ip
sarum indigentiam et minorem facul
tatem habendi et vendendi habemus. unde
Hieronymus. **regum. di. ca. Legimus.**
Omnesque cap. Et sic bladum
plus valet tempore famis et carissime
quam tempore abundantie. Sic quartu
or elementa ignis aer aqua et ter
ra vilioris pretii apud omnes existi
mant propter eorum copiam quam bal
samus vel aux. quibus illa de se
sunt magis necessaria et utilia
vite nostre. ¶ **T**ertio pensatur
in re venali eius complacibilitas

id est secundum quod magis vel minus be
neplacet voluntati nostre habe
re tale rem et vendi eam. **U**bi enim put
hic sumit est rem in facultate vo
luntatis assumere vel habere. et
ideo non modica pars valoris ve
nalium rex ex bene placito voluntatis
pensatur siue plus siue minus
complacentie in vsum nostrum rei quod
secundum unum equum gratior est vni
quam alteri. Et vnum omnium
et alter alteri. Et vnum omnium
tum vni et aliud alteri. et si mo
vnum rem alteri vile multum app
etiam et sibi reputat preciosius et ca
ram et conuerso. ¶ **T**ertium si
derandum circa valorem rex est quod
valor rex venaliū vite aut nū
quam potest a nobis determinari
nisi per preturam et probabile opi
nionem. Et hoc non potest alter
sed indiuisibili ratione aut melius
ra in plus et minus sed sub aliqua
latitudine competenti respectu
ipsorum locorum et personarum circa
quam latitudine diuersi homines
estimando differre possunt. Et hoc
etiam dicit **Thomas in. iij. q. i. va**
lor rex non potest in puero indi
uisibili vni aliquantulum plus ali
quantulum minus emere vel ven
dere non tollit equalitatem vel ut
sticiam. ¶ **S**ecundum quod erat viden
dum quod sit latitudo competens va
loris rei infra cuius limites plus
cui possit excedi. Et ad hoc di
cendum quod hoc tripliciter inord
cere potest. ¶ **P**rimo ex iure. ¶ **S**ecundo

endo ex consuetudine. ¶ **Tertio**
 ex discretione. ¶ **Et primo** ex iu/
 re. qz si precium quo vendit res
 excedat medietate iusti precij
 seu precium quo emit deficiat a
 medietate iusti precij. puta valet
 res decē florenis. put coiter esti
 mas. et tñ venditor petit vel re
 cipit. xvi. vel cū valet. x. emp/
 tor emit. p. xiiij. cū dimidio tñc
 fm iura. **Secus** ē nullus **Extra**
 de emp. et ven. c. **Cū dilecti**. p
 iudice irritand⁹ vel facere sup
 plere defectū commissum. **Uex**
 etiā si eēt minor excessus q̄ me
 dietas iusti precij si sit notabilis
 vtiqz fm **Tho. ij. q. ij. q. lxxvij. et**
Secundo in q̄to dī. xv. est ibi in
 iusticia et p̄ p̄ns p̄m mortale
 et restitutio facienda ab eo per
 quē fit deceptio aduertēter in
 precio multū excessiuo vel defe/
 ctiuo. **Sed** si fiat deceptio ig/
 norāter. qz. s. emptor vel ven/
 ditor estimat rē tantū valere.
 tñc nō est ibi mortale. ex q̄ ipse
 deapit p̄ errore **Sed** tñ cū per
 pedit vel sibi ostendit. tenetur
 ad satisfactionem. alias tunc
 peccaret mortaliter si nō veller
 satisfacere. **Qd** totū intellige
 qñ defraudat iusto precio em/
 ptor vel venditor ex errore seu
 ignorantia. nā si sciens et ad/
 uertēs q̄ntatē excessus vel de/
 fectus habere p̄sensit in tale pre/
 cium p̄ tñ in nullo tenet alit cū

eo p̄hens cū sciat illū aduerte
 re de excessu vel defectu precij.
Rō ē quia scienti et p̄sententi
 nō fit iniuria neqz domo vt p̄z
 de reg. iuris. li. vi. **Sicut** cum
 pōt rem suā absqz omni p̄cio
 dare et donare. ita etiā pōt pro
 centesima pte iusti precij rez suaz
 vendere ad suum beneplacitū
 et alteri p̄ quinta pte et alteri p̄
 iusto p̄cio tñ **Nec** in hoc fit in
 iusticia ex pte alterius nisi co/
 geretur venditor ad venden/
 dū aliqua magna necessitate
 ad hoc inducente cū nō posset
 aliter sibi puidere. veller tamē
 iustū p̄ciū sed inuenire nō pōt
 vel etiā maḡ leuitate ad h̄ mo
 uente vt p̄dig⁹ et leuis tñc sec⁹
 esset dicendū. ¶ **Secundo** ipsa la
 titudo precij pōt innotescere ex
 consuetudine. **Nā** vt dīc **Sco**
tus **Ex** p̄ctia satis p̄z qz p̄sue/
 tudinarie relinquit ipsi p̄mu/
 tantibus vt p̄lata mutua ne
 cessitate reputent se mutuo da
 re equalens et hincinde acci
 pere. **Durum** quippe videri in/
 ter homines contractus esse in
 quibz contrahētes nō intēdāt
 aliqd de rigore iudiciali qui ē
 vt tantū res emas vel vēdatur
 q̄ntū valet sibi mutuo relaxare
 vt sic coem tractū cōmutet
 aliqua datio vera. **Et** hīc mo
 dus cōmunicantiū fundat q̄si
 sup lege nature dicēte. fac alii
 A ij

quodlibet vis fieri. **S**at ergo ē
pbabile qd qñ pñentes mutuo
sunt pñti mutuo sibi rēstunt.
aliquo mō. dū tñ nō enoz miter
deficiūt a pfecta iusticia. ¶ **T**er
tio inotescit latitudo pñi reuz
ex discretōe. **D**icitur enī discre
tio qd cū res in se valet decē tñ
habēt ē cara z vtilis. vt duode
cim. **S**i volo eā hñre dem sibi n
tñ decē. sed quantū sibi valet.
ex quo ipse retiere volebat. quia
vtilis vt duodecim. vñ bea
tho. vbi. s. dicit qd vñdere rem
plus qd valeat. est iniustus. nisi
in detrimentū cederet vendito
ris. s. vñdere qñtum valet. puta
qz multū sibi ē vtilis illa res vt
necessaria. tūc enī vñdere pote
rit plus qd res in se valeat qñtz
scz valet ipsi vñditori. **S**z qñis
emproz mltū iuuat ex re quaz
vult emere si vñditiō inde non
dñificatur ex carētia ipsi rei.
nō propterea pl⁹ pōt vñdere rez
qd valet in se. quia vñlitas que
supuenit emprozi nō ē ex condi
tione vendētis nec ex cōditione
rei in se. sz ex cōditōe emētis vñ
nō dz vñdere illi qd nō est suū.
Si tñ sua liberalitate emproz
vult aliquid plus dare qd vale
at res. qz inde multuz iuuatur
pōt recipi. ¶ **T**ertū qd erat vñ
dendū qñ sit excessus in pñcio
qd iurz. **A**d hoc dicendū qd tri
pliciter pōt fieri excessus in pñ

cio rerū venaliū vel defectus.
¶ **P**rimo quidē vñtra dimidiū
iusti pñi. z sic pñti pōt rescinde
re deceptus vel restitutions
dñi sui petere. nec obstat si dñ
caz vnus qñs in re sua ē model
rator z iudex pñ iura. **E**rgo rei
mee possum imponere pñciū
qd volo. **N**ec alqñs pōt me co
gere ad pñciū pñciū sicut nec
etiā ad vendendū sicut etiā em
ptor nō cogit ad emendū nisi
pñciū sibi bñplacito. **S**icut ergo
pñciū emprois z vñditiōis est
mere volūtatīs. sic etiā pñciū
pñi rerū venaliū dz esse volun
taria pñ voluntatē vendētis et
emētis iuxta illud vulgare. **R**es
tñ valet quantū vñditiō pōt. **A**d
hoc rñdetur qd qñis qñ nō co
gat ad vendendū re suā tamen
in actu ex pñciū vendēdi si ven
dere vult formā iuris z regulā
iusticie z equitatis suare debet.
Et tō in acta vendēdi nō licet
sibi rei sue statuere iniustum p
ciū z accipere qz tūc nō imponit
rei vt simpliciter sue pñciū. sz vt
in alterū pñciū de bñmōi ipost
tio communitatiue includit
arceptionem pñciū pñciū est in
accipere aut pñciū pñciū est in
iustum z equitatem. ¶ **I**n sup se
cundū **H**ost. qñis nō possit
qd cogit ab initio vñdere re suā
vel alienare. vt pñ. **L. de pñciū.**
Dndū. **S**i tñ

exposuerit venale et precium offeratur si pro iusto precio vendere non vult cogi potest per iudicem quod iusto precio vendat. ff. de officio p[re]dictis. l. i. ¶ Secundo fit excessus in precio notabilis non tamen pretin- ges ad medietatem iusti pretij. Et tunc aliqui dicunt licitum esse nec ad restitutionem teneri. quia iura h[ab]ent promittunt. vt. c. p[re]allega. Cum dicitur de empti. et ven. Si hanc opinionem improbat th[omas] o. et sec[un]do tus vbi. s. dicitur. quod talis scilicet ter decipiens iniusticiam facit. et per consequens mortali peccat. et tenetur ad restitutionem eius in quo de cepit. ¶ Ad rationem illam quod dicitur quod iura hoc puniuntur dicitur Th[omas] o. quod lex datur populo in quo sunt multi deficiente a virtute. vnde solus philosophus ea mala que habent destruere debentur puniuntur pacificum ea puniuntur ut furta adulteria notabiles deceptores in rebus vt deceptio ultra dimidium iusti pretij. et hoc cum punire potest absque maiore scandalo. Alias etiam illa tolleratur vt per. i. q. vii. c. Quoties et xii. q. iij. c. Ipa pietas Et dicitur. l. c. ¶ Restituere. Alia autem promittit non quod licita sunt in quantum non puniat ea et hoc ne puniendo sequatur maiora mala. Sed lex diuina que datur omnibus nil dimittit impunitum in hac vita. vnde aliquid quod sit virtus Christi. Vnde enim diuina. legem illicitum reputa-

tur. si in contractibus equalitas non seruatur. Quod sit plus rem vendendo quam valuerit vel minus emendo cum sit precipue notabilis excessus. Concordat his Johannes de lignaco et Johannes calderini et plures canonice dicentes illam decretalem habere locum iure fori non iure potestatis. Et hoc ad vitanda multa litigia que de leui possent quoties fieri. ¶ Tertio fit excessus in precio quando sit parum damni. vt quia paulo plus venditur res vel paulo minus emitur iusto precio. Et tunc quibus qui dam dicant indistincte non committi peccatum nec teneri ad restitutionem eo quod preterea res non consistant in puncto indiuisibili sed habeant quandam latitudinem in plus vel minus. verum tamen videtur dicendum quod quia latitudo illa debet esse competens. et sic habet limites suos qui tamen difficultate sciri possunt. Ideo si quis in emendo vel vendendo excedat aliquantulum limites non agens contra conscientiam quia scilicet credit illud esse satis iustum precium et si rigidum non peccat nec tenetur ad restitutionem quibus aliquantulum excedat limites iusti pretij. Et tunc habet locum illud quod illi dicunt. scilicet omnem contractum concommittit tamen aliquam donationem et sibi ius

rem partes remittere modicus
plus vel minus iusto p̄cio S̄
si quis contra conscientiam vē
dat plus vel emat minus iusto
precio. i. credens excedere sum
mū gradum latitudinis precij
et si in modico non potest excu
sari a peccato saltem veniali cū
omnis deceptio et fraus sit pec
catum et etiā teneatur ad satis
factionem. Sed ex quo minus
tales sine innumere et pauci in
de etiam leditur proximus dēt
illū sic iniuste acquisitū paupi
bus. xiij. q. v. c. Qui habet
¶ Qd artifices et mercatores
auari peccāt in fraudulentia p
ximoz multipliciter.

Capitulum tertium.

Quartū in quo artisti
ces et mercatores pec
care solent ē fraudu
lētia reprobata Pro
declaratōe tñ hui⁹ partis notā
da sunt tria. ¶ Prīmū notan
dū fm̄ tho. ij. q. liij. q. l. astu
tia fraus et dol⁹ possint in acri
bus aliozū pctōzū rep̄ri cōmu
nitus tñ in vicio auaricie circa
acquisitiōē tpaliū. cōsueuerūt
exerceri. Astutia autē pprie ē cū
q̄s ad p̄sequendū aliquē finem
bonū vel malū vritur nō veris
vijs seu medijs sed simulac̄ et
apparētibus. Hoc autē est pec

catū. q. 2. rōem rectā vnde et
prudentiā. Neq̄ etiā ad bonū
finē oportet falsis vijs et simila
tis puenire. sed reis et realibus
q̄d facit prudētia. Et q. simili
tudine h̄z cū ea in eo. sc̄z q. vrit
ad pueniendū ad finē intentus
illis medijs q. pcludūt ad ipm̄
Sed prudētia iustis et debitis
medijs vritur ad bonū. Astu
tia debitis medijs ad malū
finē. Ideo ipsa astutia aliquā
do dicit prudētia propter oī
etā similitudinē. s. improprie.
Sic ergo astutia consistit in ex
cogitatōe dictarū viarū simila
rarū ad aliquē finē p̄sequendū
Putā in pposito ad decipiendū
Prīmū in tpalib⁹. ¶ Scdm̄ no
tandū q. dol⁹ est executio astu
tie fm̄ tho. vñ p̄sistit in execu
tione dictarū viarū falsarū que
excogitatur p astutia et p̄ncip
paliter fit p s̄ba ad decipiendū
q̄uis etiā ad malicias cordis
excogitatas ad decipiendū ex
tēdatur etiā dolus. Iuxta illū
Eccli. i. c. Cor tuū pleniū ē do
lo. et ad opa deceptorū fm̄ illū
Hieremie. vi. Aucti faciūt do
lo. fit ergo dolus p s̄ba et facta
deceptorū. Fraus autē pprie p
facta Et sic h̄s dñam inf frau
dē et dolū. Et sic dicitur fraus
et dol⁹ nemini debēt patrocina
ri. extra de rescriptis. c. ex tenore:
vt fraus inferatur ad facta oēs

ceptoria dolus ad verba. **T**er/
tium notandum quod fraudulentia ad
proximum decipiendum fieri potest
multipliciter.

Primo in rei quidditate.

Secundo in sui quantitate

Tertio in eius qualitate.

Quarto in soluendi tarditate

Quinto in ipsius mutabilitate.

Primo fit fraudulentia in rei

quidditate siue substantia. ut si

vedatur auricalcum pro auro. vnde

lapis preciosus pro altero vinum lim-

phatum pro vino puro et huiusmodi.

Item enim the. ii. q. i. lxxvii. arti-

Illud est vendere aurum et ar-

gentum alchimiati. quia non est adeo

pur sicut vix nec habet illas proprie-

tates et virtutes. pura quia non

lesificat cor nec valet ad alios in-

firmantes et huiusmodi. **T**amen si per al-

chimiā fieret verum aurum non esset

illud vendere pro vero. quia nihil

prohibet arte vnde aliquibus naturali-

bus causis ad producos posse

ctus et naturales. sic aug. docet i

li. de trinitate de his qui sunt opa

demonum. **A**dvertendum tamen quod

in his qui vacant huiusmodi exercitio

alchimiē communiter verificat il-

lud apud in. ii. q. ad thimo. ii. ca.

Semper ad discetes et nunquam ad sci-

entia piratis puenientes. **E**xpi-

entia multas faciunt et quasi nun-

quam ad perfectum effectum deveniunt.

Aulsa consumunt in huius-

modi et tempus et pecunias et

laborem et famam et semper in

paupertate viuunt. **A**urifices

quoque fraudem committunt quan-

do in vasis argenteis que ven-

dunt non recipitur argentum

in tot ligis in quos esse deberet.

Aromatarii etiam in hoc de-

ficiunt permiscentes in cera in

sirupis et medicinis multa so-

phistica. **N**onnulli adhuc vel

falsant monetas vel radunt in

circuitu. **P**ro quibus dicit glo.

in. c. **Q**uanto extra de iurciura

do. **Q**ui falsat moneta primis

capitis exurit. **D**e falsa mo-

neti. l. ii. **Q**ui falsat moneta

clustaris capite punitur. **C**eo

dem. l. i. **S**ed ille qui nummos

radit vel scindit si liber est datur

ad bestias si seruus ultimo sup-

placito punitur. ff. ad. l. cor. de fal-

l. quicumque. **I**tem punitur ille

in cuius domo falsa moneta cu-

ditur. licet illud ignoret. **D**e

falsa moneta. l. i. **S**ecundo fit

fraudentia ad decipiendum

proximum in rei quantitate in

pondere numero et mensura

Quod prohibetur **D**eutero-

nom. xxv. c. vbi dicitur. **N**on

habebis in saculo tuo diuersa

pondera maius et minus. **E**t le-

uit. xix. c. **N**olite facere iniquum

aliquid in iudicio in regula in po-

dere et mensura. **I**n potere qui

de fraus est cum dat quis vnde dicit

A iiij

vincias p duodecim vel p vna
libra carniū aromatiū piscium
lane lini z aliaz rez pondera/
biliū. In mensura fit fraus cū
dat de panno lineo vel laneo
minus debito, z sic de alijs q
mensurant. In numero vt cū
quis dat aliquas res in certo
numero dare numez dīminu/
tū tribuit. **O**es tales sic frau/
danter peccant z tenent ad re/
stitutionē vel dānificatis vel
paupibz si paz ē vel incertum
dānū. Iura etiā ciuilia puniūt
huiusmodi falsarios. **N**ā. ff. d.
extraordi. cri. l. annonā. **A**dri/
anus impator eū q falsas ha/
buit mensuras in insulā relega/
uit. **I**dē. ff. ad le. cor. de falsis.
l. penultima. **T**ertio fit frau/
dulencia in rez qualitate cum
s. vendunt carnes infecte p sa/
nis. aromata antiqua p recen/
tibz. **C**ozū fragile p durabili
Aial infirmū p sano. **S**ed
querit an vēditor teneat sp di/
cere defectū rei quā exponit ve/
nalē. **R**esponder. **T**ho. h. ij. q.
lxxvij. q. aut ē occultus aut ma/
nifestus. **S**i occultus tūc aut
talis defectus reddit vsū ūlī?
rei venalis ipeditū vel noxiū?
aut nō? **S**i sic puta cū qs ven/
dit equū claudicantē p veloci
vel domū ruinofaz pro firma
vel abū corruptum pro sano:
peccat grauiter iusticiāz com

mittendo in fraudulētā vēdi/
tione z proximū z hoc dānifi/
cando. **T**eneatur g manifestare
vitiū rei. ff. de actio. emp. z vē/
ditio. l. i. §. **V**enditorz. vbi dī/
q si vendit oz scit seruitutē de/
beria p dīo vēdito emproze s
ignorante: tenet emprozi ad in/
teresse. z. ff. de edili. edic. l. i. §.
Nunc. z. §. **S**i intelligat. dīcā.
Qui mācipiū vēdit oz certio/
rare emproze de moribz z viti/
is eius. **E**t. ff. de acti. empri. et
ven. l. **I**ulianus habet q dece/
ptus a falso venditore scigne/
defectū hz actionē z eū qm in/
tradendo deliqit. **T**ū pōssede/
re ius petendi remediū nimis
diu expectando si videt venditio/
sit ann⁹ vtilis a tpe venditio/
nis z morbi cogniti. ff. d. edili.
edi. l. sciendū. z. l. cū lex. **S**i au/
tē defectus rei nō impedit ro/
taliter vsū a⁹ nec reddit notā
sed minus reddit re vtilē si di/
minuat de pīo quātū impoz/
tat ille defect⁹ cel ādo defectū
nō peccat. dū tū nō dīcat men/
daciū. nec tenet manifestare vi/
tū rei si tunc nec iustū pīū in/
ueniret vel etiā emproze. **P**ō/
em adhuc talis res esse vtilis
ad plura. z si non ad oīa ad q
valeret existens sine defectu.
Multomagis si defectus sit
manifestus. puta qz equus est
monoculus nō tenet manifest

stare sed tenet p̄cium diminue
 rep̄ illo defectu quē emptor ig
 norat nisi v̄sus eius eēt p̄culo
 sus vel notius. **Tunc** em̄ tene
 tur emptori dicere illud igno
 ranti. imo nō deberet expone
 re venditioni p̄cipue si extimet
 emptorē ex leuitate et p̄sumpti
 one non curare se p̄culo p̄sone
 exponere vel aliū in vendēdo
 rem defectuosam decepturū.
Acc ex hoc q̄ aliq̄s fuit dece
 ptus in emēdo rem defectuo
 sam credēs bonā pōt ip̄e sumi
 liter aliū decipere vendēdo p̄cio
 iniusto ac si nullū defectū ha
 beret postq̄ defectū nouit. si
 aut nō licet furari alteri vel le
 dere puta petro eo q̄ martin⁹
 furatus est sibi. ¶ **Quarto** fit
 fraudulētia in solutiōis dimi
 nutione et tarditate q̄ nō sol
 uis laborātī pro ope suo termi
 no debito. **Quod** faciūt mul
 ti nō tam ex ip̄otētia q̄ ex aua
 ritia. qz eū illa pecunia debita
 solui mercenarijs vel alijs vo
 luit aliq̄ tpe negociari et lucrari
Sed h̄ ē p̄ mandatū dñi **Leu**
itici. xix. dicētis. Non mora
 bis opus mercenarij tui apud
 te vsq̄ mane. **Quā** dñs vinee
 cū sero eēt factū. **vt scribit mat**
th. xx. cap. dixit procuratori
 Vocā oparios et da illis mer
 cedē s̄m p̄uentionē factā. Ali
 q̄ etiā pleriq̄ dant eis falsam

monetā. Aliq̄ subtrahūt de
 debito sub diuersis v̄ijs. **Sz**
 quid de depositarijs et officia
 lib⁹ cōitatū h̄ntib⁹ dare pecu
 nias noīe cōitatis qui retinēt
 soluēdo his qui debēt recipere
 reali q̄s denarios. **Rndes.** q̄a
 aut tales sunt salariati a com
 munitate sufficienter s̄m labo
 rem officij et qualitātē aut nō
In p̄mo casu non p̄nt exigere
 nec recipere nō obstāte p̄suetu
 dine que potius corruptela ē.
In secūdo casu videt eos pos
 se exigere et p̄suetudinē eos ex
 cūsare que rōnabilis ē cū serui
 at illis p̄sonis. et nemo cogat
 de suo facere b̄nficiū. **xij. q. i. §**
p̄mo. ¶ Quinto fit fraudulen
 tia in pecunia ad res mutabi
 litate ex quo diminuitur debitū
 p̄ciū promissū. qz nō indigen
 tes aliq̄n talib⁹ reb⁹ p̄ducti in
 aliquo ope cū vendūt minus
 p̄ciū accipiūt q̄ p̄sistit eis cō
 tra tales loquit **Jacob. v. ca.**
dicēs. Ecce merces opariorū
 qui messuerūt regiōes vestras
 q̄ fraudata ē a vobis clamat
 p̄ vos. **Nec** imerito. qz q̄ue pec
 catū ē hōc mō paupes laborā
 tes defraudare. **Nā** cū pacta
 honesta debeant seruari. extra
 de pac. et i. l. xx. q. i. c. puelle. et
 ff. de pactis. l. **Iure** gentiū. iō
 cū quis p̄ducitur ad aliquod
 opus si promittit sibi dare pec

cunctam nō debet illi dare vlcu
alia vel pannū vel alias res nī
si inquantū vellet ipse cōductus
sua spōte vel nisi alio mō non
posset sibi soluere ex defectu pe
cunie. Sūt z alie decipiēti ar
tes fictiones z diabolice inuen
tiones q̄s mal' n̄ oscūt illi q̄ tas
lia agūt nos q̄ ea merito repro
bam'. Nō est hodie veritas nō
rectitudo. nō caritas nō pietas
nō deniq̄ deit' timor in filijs ho
minū cū oēs currāt post dena
riū z vt thesauriser diabolo po
tius q̄ deo seruire conant'. Hi
auaricie veneno dulci inebriant
regnū celoz viribz totis effugit
unt. Ad qd̄ nos pducit iesus
xps fili' dei benedicti. Cui sit
laus z gl'a per infinita secula se
culozum Amen.

¶ Feria scda post dñicā oliua
ru. De auaricia lusoꝝ.

¶ Sermo q̄dragesim' certius

Hic erat. Scri
buntur hec vba Jo
han. xij. ca. z in euan
ge. ho. Perijt iudas
ppter auariciā q̄ ad reliq̄ p illū
pmissa facinora impulsit. Ob
illā quippe furabatur elemosinas
oblatus xpo z sibi commissas.
Ob illā de magdalena yngen
te caput iesu murmurabat Ob
illā deniq̄ pūssimū iesum vedit

die triginta denarijs. Sed nō
ipse sol' hoc vicio p̄ditus fuit
cū quasi innumeros heat confort
res vel imitatores sicut patz in
pcedētibz. vbi diximus de aua
ricia multoz. Pter illos vero
inueniuntur. z aliū q̄ cupiditate
pecunie ludēdo rape fatagunt
aliena. Idcirco in pñci smone
de auaricia lusoꝝ vba faciem'.
In quo de ipso ludo tria myste
ria pponim' declarāda.
¶ Prīmū dicit' distinctiōis.
¶ Scdm malignatiōis.
¶ Tertiu restitutiōis.
¶ De multiplici ludo. scilicet
ex deuotiōe vel ex recreatiōe vel cu
piditate z mala inēctiōe

¶ Capitulum primū

Diximus mysterium
de ludo declarādu
dicit' distinctiōis In
quo notandum q̄ ē
triplex ludus.

¶ Prīmus deuotionis.

¶ Scdm recreationis.

¶ Tertius offensionis.

¶ Prīm' ē lud' deuotiōis. Ad
hunc inuitat psal. dices. Oēs
gētes plaudite manibz iubilā
te deo i voce exultatiōis. Hūc
ludū dñs exēplo suo facit docet
bat cū ludere ipe z oīs isrl' corā
archa dñi vt habet. i. pal. xij.
c. Saltans aud' z pialles ob

demotionē et affectū exprimit ad
 xpm quē intellexit figurari i ar
 cha illa i q̄ erat yga magna et ta
 bulę legis mosaice q̄ deligēbat
 tra. s. deitate xpi potētissimam
 carnē purissimā et aiām xpi sa
 pientissimā. ¶ De hac archa sic
 scribit Aug. x. li. de ciuit. dei. c.
c. xvij. Lex dei quā moyses ac
cepit in archa erat posita. q̄ ar
cha testimonij nuncupata est.
 Erat ipsa lex in tabulis cōscrip
 ta lapideis et in archa posita.
 Hāc tpe pegrinatōis i heremo
 cū tabernaculo qd̄ sūt appella
 tū ē tabernaculū testimonij cū
 portabāt sacerdotes ueneratione
 Signūq̄ erat q̄ p̄ ol
 em nubes apparebat que sicut
 ignis nocte fulgebat. q̄ nubes
 cū moueret castra mouebant et
 ubi staret castra ponebantur.
 Reddita sunt autē illi regi ma
 gni miraculi testimonia. Et in
 tra sequitur Aug. In introi
tu terre p̄missionis iordane ar
cha transeunte flui⁹ p̄uersus
est retrorsum et popul⁹ p̄ siccus
trāsijt. Deinde ciuitas q̄ prima
hostilis occurrit more gentium
dos plurimos colēs septies ea
dem archa circūacta muri re
pente ceciderūt nulla manu op
pugnati nullo artere p̄cussi. Post
hoc cū in terra p̄missionis eēnt
et eadē archa propter eorū pec
cata fuisset ab hostibus capta.

bi qui eā ceperāt in templo dei
 sui quem p̄ceteris colebāt ho
 norifice collocauerūt abeuntes
 q̄ causerunt. Apertoq̄ postes
 ra die simulacrum cui supplis
 cabant inuenerunt collapsum
 deformiterq̄ fractū. Quaz ar
 chā ipsi populo iudeorū reddide
 rūt. Imposuerūtq̄ eum plau
 stro ei⁹ iuuenas a quibus vi
 tulos suggestentes abstraxerant
 subiunxerunt et eas quo vellēt
 ire dimiserunt. At illi sine hōie
 duce atq̄ rectore ad hebreos ḡ
 dīentes nec reuocare mugitib⁹
 efurientium filiorum reporta
 uerunt. hec Aug. Dum vero
dauid luderet coraz ista archa
michol vxor eius euz desepxit.
 q̄ significat synagogā olim dei
 sponsam despicientē xpi humi
 litatē et ueritatē mysteriorū ei⁹.
 Dixit autē dauid ad michol lu
 dā et uisitor frā plusq̄ fact⁹ sū et
 humilis ero in oculis meis. ut
habet. ij. reg. vi. c. vii et ipsa mis
chol multum dilecta a dauid.
 punita ē a deo facta sterilis bo
 nis opib⁹. s. ipsa synagoga vsq̄
 ad finē mūdi. Siles sunt ludo
 dauid ludī rep̄ntationis nati
 uitatis et resurrectōis iesu xpi
 et hui⁹. dum tñ deuote fiant re
 ponitur a doctorib⁹ extra d̄ vita
 et hōie. cleri. c. Cum decorem
 ¶ Scd̄ ludus ē ludus recrea
 tionis cū q̄s uideat aliquib⁹ per

bis vel factis solacioſis ob re
creatōne ſui ⁊ aliorū ita tñ q̄ nil
turpe ibi miſceatur vel deo aut
proxio inturiuſum nec grauital
anīmi totaliter reſoluat ⁊ talis
lud⁹ ſm Tho. ij. ij. q. cxxvij. p.
tinet ad virtutez eutrapelię. vt
dicat Aristo. in. iij. et bi. Et dicit
aliq̄s eutrapeli⁹ a bona conuer
ſatōe. ſ. bñ puerit aliq̄ dicta vñ
facta in ſolaciū. Et in q̄tū per
hāc virtutē hō refrenat ab imo
derātia ludoy ſb modēſtia cō
tinet. Sicut enī hō indiget cor
porali quiete ad corpis refocila
lationē. qz nō pōt p̄tinue labo
rare ex eo q̄ h̄z finitā virtutem
q̄ determinatis laboribz ppor
tionat. Ita etiā ex p̄tē aīę cuius
virt⁹ eſt finitā ad determinatas
opatoēs pportionata ē. Iō qñ
vltra modū ſuū in aliq̄s opa
tōes ſe extēdit laborat. ⁊ ex hoc
fatigat p̄ſertim. qz in opatōibz
aīę ſimul laborat corp⁹ in q̄tuz
ſc̄z aīa intellectiua vñ vñribus
p̄organa corporea opantibus
Sūt autē bona ſenſibilia cōna
turalia hōi. Et tō qñ aīa ſupra
ſenſibilia eleuat opibz rationis
intenta naſcitur exinde q̄dam
fatigatio aīalis ſiue hō inten
dat opibz rōis practice ſiue ſpe
culatiue. Et maḡ ſi opibz p̄tē
plarōis intēdat qz p̄ hoc maḡ
a ſenſibz eleuat. Quis forte i ali
q̄bz opibz exterioribz rōis pra

ctice maior labor corpis p̄ſiſta
Sicut ergo fatigatio corporalis
ſoluit p̄ corporis quietē. ita etiā
opret q̄ fatigatio aīalis ſoluat
p̄ aīę quietē. Qutes autē aīę eſt
delectatio vñ opret remedium
p̄ fatigationē aīalē adhibere p̄
aliquā delectationē intermiſſa
intentione ad inſiſtendū ſtudīo
rōis. Hinc aug⁹. n. ij. mulice
ait. Volo tandē tibi p̄cas. Nā
ſapientē decet interdū remittere
re acie rebz agēdis intentā. Et
Aristo. in. iij. et bi. In hui⁹ vñ
te p̄uerſatōe quedā requies cū
ludo attendēda ē. Et hoc legiſ
de b̄tō Johāne euāgelista q̄ cū
quidā ſcā dalizaret eo q̄ cū aut
cula luderet mādauit ei vt arcū
quē gerebat traheret nec ſagittā
emitteret ſed tractū ſic retinere
q̄ cū ille feciſſet ⁊ aliqui p̄ la
bore remiſiſſet. queſiuit verum
ſic tractū arcū detinere p̄tinue
poſſet. Qui rñdit qz ſi ſic face
ret ⁊ ipſe labore deficeret ⁊ arc⁹
p̄fringeret. Vñ b̄tūs Johānes
ſubintulit. Si ſc̄z anim⁹ hominis
frāgeret ſi nunq̄ a ſua intentione
relaxaretur. q̄ ſc̄z in h̄mōi lu
dis etia ſunt attēda q̄ p̄mū
q̄ nō querat delectatio in aliq̄
bz opationibz vel verbis turpi
bus vt ſup̄ius dictū eſt. vñde
Tulli⁹ in. i. de offi. ait. Eſt vñ
gen⁹ iocādi illiberale petulan
ſlagitioſum obſenū. q̄ ſc̄z

attendendū ē ne totalis graui-
tas aie resoluator. vñ Cicero
lib. p̄faro ate. Neq; enim a natu-
ra ita generati sum⁹ vt ad ludū
z locum facti esse videamur. sz
ad seueritatē potius z ad q̄daz
studia grauiora ate maiora lu-
do aut z loco vñ quidē licet. sz
sicut sōno z quietib; ceteris; cu-
grauib; serijsq; reb; facis feceris;
muis. Et Ambro. li. d. offi. Ca.
ueri⁹ caueam⁹ dum relaxare
aiam volum⁹ ne soluam⁹ oēm
armonia quasi p̄tentū quendā
bonoz operū. ¶ Tertio atten-
dendū ē vt ludus conueniat p-
sone temporis loco z fm circun-
stantias debite ordinetur duz
sic fit ludus conueniens est. vñ
aliqui ludī inuenti sunt. vt pro
pueris ludus pile. pro iuueni-
bus iactus pali. cursitatio. pro
viris ludus scacoz q̄ nec etia z
clericis ē prohibitus. Tamen
ad tollendū scādaliū laicoz nō
debent clerici corā laicis lude-
re vbi scādaliū esset. Histrīōa
tus honestus inuentus est pro
vñs p̄cipue rpalib; z sic de ali-
is. ¶ Tertius ē ludus offensi-
us. hic est cū in eo offendit de-
us. Sicut fit in turpib; rep̄ta-
tionib; z p̄iculos ac nociuis
exercitijs in torneamentis pale-
stra z p̄cipue i ludo alee z bu-
lulmodi. Et qz hec plena sunt
peccatis. Ideo Aug. de pe. di.

vt. dicit de penitente cohabeat
se a ludis. Et sancti viri tales
ludos euitauerūt. vñ Thobie
ij. dixit sarra. Cū ludētib; nō
me miscui. nec cum his q̄ am-
bulāt in leuitate. De ludo zu-
tem alee null⁹ dubitare debz qz
sit peccatū cū prohibeatur per
legē canonicā z ciuilem. vt p̄z
ff. de aleato p totū. z in auten-
de sanctissimis ep̄is. §. Inter-
dicim⁹. Et extra de vita. z ho-
cle. c. Clerici. z di. xxxv. cap. f.
Et fm Guillermū ludus alee
intelligit omnis lud⁹ q̄ innitit
tur fortune. vt lud⁹ taxillorū.
charithaz naiboz q̄uis i ludo
chartarū z naiboz sit aliquid
industrie hmoi lud⁹ p̄nt eē mor-
tale pctm si fiat ex cupiditate n̄
recreatione.

¶ Qd quatuordecim sūt ma-
lignitates q̄ inueniuntur i ludo
ex quibus huius vicij graui-
tas apparere p̄nt

¶ Capitulum secundum.

Secundū mysteriū
declarandū de ludo
dicit malignatōnis
In ludo quippe alie
multe malignitates reperiunt
p̄ndentes hui⁹ vicij grauitatez
¶ P̄ia malignitas ē infamia
hoc enim victo laborātes infā-
mes redduntur ita vt quilibz
viri graues abhorrēt eoz socie-
tatem effugiantq; parentelas.

¶ **S**ecunda malignitas est amissio
temporis. Nam ipsi luso-
res tempus male
sumunt et ad id inducunt alios
aspicientes. **¶** **T**ertia maligni-
tas est blasphemia. In hoc vitu-
bili exercitio plusquam in ceteris blas-
fematur deus et tota celestis cur-
ria. **¶** **Q**uarta malignitas est
contumelia. Lussores enim sepe
sibi inuicem contumelias et pro-
bationes dicunt. **¶** **Q**uinta maligni-
tas est dissipatio substantie temporalis.
Frequenter siquidem videmus hoc
evenire quod amplissime facultates
sumuntur per ludum. **¶** **S**exta
malignitas est furtum. Nam
qui sunt dediti ludo cum non habent
ad ludendum furantur vel a parentibus
occulte accipiunt furtum
est vel ab uxoris vel a vicinis
vel a magistris si sunt in exerci-
tio artium mechanicarum. **¶** **S**eptima
malignitas est gula. qui
enim vincunt in ludo sicut ma-
le acquisierunt pecuniam ita male
expediunt. quia vadunt ad ta-
bernacula vel faciunt convivium et in
vicio gulae ac crapula multa ex-
ponunt. **¶** **O**ctava malignitas
est homicidium. Ipsi equidem lu-
sores aliquando de verbis ventunt
ad proba et de verberibus ad vul-
nera et homicidia. **¶** **N**ona ma-
lignitas est negligencia. Sunt lu-
sores negligentes ad res divinas
non curant audire missas diebus
festivis nec predicationes et spiritu

lia cuncta postponunt. **¶** **D**ecima
malignitas est odium. Nam
odiunt eos qui vincunt aliquan-
do seipsos et quod peritus est deus qui non
facit eos vincere. Et in tantum
odium insurgunt quousque ut quod
non possunt ipsi sceleris homi-
nes in persona dei et sanctorum
faciant in picturis et imaginibus
de quibus miraculose alibi
quando extitit sanguis. Et alibi
quoniam tales a demonio arrepti sunt
et vexati. Volunt etiam homines
reprehendentes eos de tanto sece-
lere. **¶** **U**ndecima malignitas
est iracundia redeunt quousque lu-
sores domum postquam perdidert
pecuniam iracundi impatientes
turbantes uxores et familia-
res totas. **¶** **D**uodecima
est tristitia et accidia. nam
ille qui perdit multa vexatur an-
gustia et quandoque aliqui ad tam
tam desperationem venerunt
ut seipsos occiderunt. **¶** **T**ercia
decima malignitas est partici-
patio sceleris. nam qui dant pecu-
niam luso-ribus ad ludendum pro-
pter lucrum mortaliter peccant
qui mutant taxillos vel dor-
mos ad ludendum principes sunt
tanti sceleris. **¶** **Q**uartadecima
malignitas est pessima sodomia.
Adolescentuli enim miseri ve-
hementer ad ludendum dantibus eis pe-
cunias pro ludo. Propterea hec

oia cōminat deus lusoribz di-
 cens Isa. ix. ca. Qui ponitis
 fortune mensam z libatis super
 eā numerabo vos in gladio.
 Ponūt mensam fortune q̄ lu-
 dūt exponētes se fortune. z isti
 ferunt gladio dīne vltiōis si-
 ue in pñti p t̄palia flagella siue
 in futuro p eternas penas.
 Sed circa hoc querit qd̄ in
 nis cū altercantibz duobz pu-
 ra petro z martino sup aliquo
 rei euentū p̄terito vel futuro pu-
 ra morte alicui? dñi vel aduē-
 tu alicui? pncipis vnus vt pe-
 trus asserit mortuū talē dñm
 vel venturum talē pncipē ad
 talē ciuitatē infra certū tēpus
 Qd̄ si secus fuerit obligat se
 martino daturz centū vel simi-
 le. Ita tñ q̄ si ita n̄ ē vt asseruit
 martinus q̄ tenebat p̄ziū ver-
 sa vice teneat dare petro centū
 vel simile s̄m p̄uentionē ad in-
 uicē sacra vtz tale lucz sit lici-
 tū. Rñdēt doctores q̄ nō. s̄
 ē turpe lucz pcedens ex auari-
 cia z nulli deseruiens vtilitati
 sed vanitati. Nō tñ restituere
 oportet de necessitate. sed pau-
 peribz ē erogandū. z hoc ma-
 gis ex p̄silio q̄ ex p̄cepto. z vi-
 deb̄e similitudinē aliquam
 ad ludū q̄tū ad futurū euentū
 Nulla em̄ lex mādāt restōnem
 in h̄ mōi. z si lex dīna z natu-
 ralis p̄bibeat oēm accū auari-

tie z illicite acq̄sitiōis vt mere-
 retricij z corneamentū.

De varijs opiniōibz an sint
 restituenda acq̄sita per ludos
 p̄bibitos. Ca. iij.

Quartū mysteriū decla-
 randū de lu do d̄z resti-
 tutiōis. Sc̄z em̄ t̄ho.
 ij. ij. In tribz casibz teneat quis
 restituere qd̄ acq̄suit p ludū d̄
 iure dīno ita q̄ nō debet pau-
 peribz erogari sed restitui nūi
 cū nescirent vel non inuenerēt
 p̄sone sicut accidit in alijs re-
 stitutiōibus. Pr̄mus ca-
sus ē cū acquirat quis ab his q̄
alienare non p̄nt s̄m Ray. vt
 sunt furiosi. p̄digi. minores. x-
 annis z maxime pupilliz men-
 tecapri. surdi. muti. ceci. z q̄ p
 peno morbo laborāt. q̄ enī
 tales rei sue puidere non p̄nt.
 vādī sunt eis tutores vel cura-
 tores Insti. de curato. §. furio-
si. Et qd̄ dictū ē de p̄digi vi-
 det̄ itelligēdū de his q̄b̄ rōne
 p̄dgalitat̄ dati sūt curatores
 a iudice z n̄ d̄ alijs Serui etiā
 cū q̄cqd̄ hñt sūt dñoz z q̄cqd̄
 suū vtilis acq̄rit dñō suo acq̄-
 rit. C. p̄ q̄s p̄so. no. acq̄. l. i. ff.
de t̄pibz pub. l. pecuniā. quare
 ipsi sui alienare nō p̄nt. S; re-
 ligiosi si qua hēret ad vsū suū
 vlp̄ administrationē. illa tñ do-
 nare vel alienare n̄ p̄nt illicite
 vt i ludis vñ q̄ eis vicerēt etiā

platis ad restō nem tenētur vel
monasterijs vel platis. **C**leri
ci quantū ad res ecclesie alie/
nare non pnt in ludis. **F**ilij sa/
muelias q̄ emācipati n̄ sūt a pa
tre alienare nō pnt per ludum
vel alios modos. **S**imiliter
vxoꝛes si nō habeant parafer/
nalia. **Q**ui itaq; acq̄rit ab hīs
per ludū. tenet restituere tuto/
ribus vel curatorib; vel platis
aut dñs eoz. nisi forte sit quid
modicū de quo p̄sumi posset.
q̄ curatores ⁊ alij p̄nominati
nō curarent. ¶ **S**cōs casus est
cū acq̄rit quis p̄ fraudes puta
vtendo falsis taxillis vel alio
mō decipiēdo. nā hoc restituē
dum est ei q̄ amisit vel habēti
curā eius. reputat em̄ h̄ vt fur
tū. ¶ **T**ertius casus ē cū q̄s at
traat aliquē ad ludū per vim
vel nimia ipozunitatē suē in
pncipio ludi suē in medio cū
alius veller dimittere ludū ⁊
alius nō sinit. **T**ū aut quis lu
cratur ī ludo cū volūtario va
lente alienare ⁊ sine fraude an
restituere teneat. **A**liqui dicūt
q̄ debet illud paupib; erogare
⁊ de necessitate ⁊ nō posset sibi
retinere. **A**lij pō dicūt hoc de
bonestare p̄sumi nō de necessi/
tate p̄ceptū sūndū. **E**t quāuis
p̄ma opinio sit securior ⁊ ideo
potius p̄sūenda: nō tū de ne/
cessitate iponendo. **Nā Tho.**

⁊ Ricar. in. iij. n̄ dicunt de
erogatione pauperib; hēndū q̄
ad eos q̄ nō sūt astricti legib;
impialib;. **Jo. an. ⁊ Jo. calde.**
sup. ca. clerici. de vita ⁊ bone.
cle. dicūt tūtū ē Italia paupib;
bus erogare. nō tū dicunt fore
necessariū. Francisc⁹ de zaba
rellis dicūt posse defendi tales
opinionē. s. q̄ nō debeat oīno
talīa paupib; erogari. q̄ p̄sue
tudo potuit dñum p̄dentis in
vincentē trāsferre. Jo. d̄ mola
etiā in suma sua dicit q̄ s; mul
ti sapientes dixerint acq̄sita p
ludos alee nō restituenda sed
paupib; eroganda. Tū nō sic
suat q̄ nec ad erogādū paupē
rib; sint cogēdi. Sed fieri pōt
de h̄ mōi elemosyna sic de me
retricio qd̄ vtrq; p̄sūt nō ipat
Petrus d̄ palude dicit in q̄ro
aliquos tenere q̄ q̄ nō ē locū
pletior amplius nō tenet qui. s.
p̄didit qd̄ p̄ ludū fuerat lucra
tus lege humana p̄hibitu. q̄a
calis nō erat obligat⁹ paupē
rib; rōne alicuius p̄cepti abjē
vel cōmissi in eos. Igit̄ ne def
lendu ē ⁊ p̄suadendū ad ero
gandū paupib; ⁊ p̄cipue q̄ntū
ad illud qd̄ remanet in lucro
ultra p̄dita in eo ⁊ alia saltem
paulatim ⁊ p̄ interualla tēpō
rum. Non tū vt ē dictū q̄s est

ad hoc cogendus. sed discrete si fieri pōt inducendus. **Corn** / gant se itaq; lufiores ⁊ reuertā tur ad dñm. quia ipse dabit illis gratiam ⁊ tandem gloriāz sempiternam Amen.

Seria. iij. post dñicam oliuaz De peccato odiū.

Sermo qdragesimusquartus.

Oberunt me gratis. Scribūtur hec verba ps. xxxiij. Suffocauit mētes phariseoz ardens odiū quod ad xpm ppter suā iniquitatez habebāt. Illo em̄ excecati omnem iusticiā puerterunt: oīs q; humanitatis obliti mortē crudelissimā innocētis Iesu pcu rare conati sunt. Similes autē illis efficiūt pleriq; xpiani qui odioprimoz detenti nec confiteri neq; cōmunicare volunt Inuenerata oīpe odioz inimicitias retinētes: diabolo potius placere studēt q̄ xpo. Non mouent stimulo consciētie. nō pceptis ecclesie. non amicorū suasionē. non doctrina p̄dicatoz. nō deniq; memoria chri sti Iesu p nobis crucifixi. Idcirco in p̄senti sermone de reatu d odio in generali loqui de quo redemptor noster dicit verba pposita. affirmans q; iudei o; derunt euz gratis idest sine cā Distinguemus autem triplex

odium.

Primum est odium dei.

Scđm est odium sui.

Tertium est odium p̄mi.

De odio dei qualiter. s. ⁊ ex qua causa potest haberi odio. ⁊ q; odium dei est grauissimūz peccatoz. **La. p̄mū**

Primū est odiū dei sū; me fugiendū ad detestandum de quo consi

deremus tria scilicet

Possibilitatem

Causaliter

Grauitatem

Primo p̄sideremus d odio dei possibilitatē: Quō videt; possit deus haberi odio q; sic declarat **Tho. ii. ij. q. xxxiij.**

Odiū inq; ē qdā motus appetitiue potētie q; nō mouetur nisi ab aliquo app̄hensio. Deus autē dupl̄r app̄hēdi siue cogi ci pōt. ab hoīe **Uno** mōsm se ipm puta cū per essentiā videt Alio mō per effectus suos cuius s. inuisibilia dei p ea que facta sunt intellecta p̄spiciunt. **De** autē p essentiā suā ē ipsa bonitas quā null⁹ odio habere potest. qz de rōne boni est q; ametur. ⁊ ideo ipossibile ē q; aliq; vidēs deū p essentiā illū odio hēat. **Uñ Diony. li. de diuino. c. iij. ait** Om̄ib; amabile ⁊ diligibile est p̄mū bonum ⁊ pulchz. **Est** autē ipse deus

B

ipsa bonitas et pulcritudo. In
quod autem deus cognoscitur per
effectus suos sciendum quod aliqui
effectus dei sunt qui non possunt
ullo modo contrariari voluntati hu-
mane ut esse vivere et intelligen-
re. Adlibet autem horum est appe-
tibile et amabile omnibus. Unde secundum
quod deus apprehenditur ut actor horum
effectuum videlicet in quantum est crea-
tor benefactor veritas et homini. non
possunt odio haberi. Ideo dyonisi-
us ait quod deus omnia convertit ad se/
ipsum in quantum. scilicet est omnibus princi-
piu essendi. quia omnia in quantum sunt
tendunt in dei similitudinem qui
est ipsum esse. **¶** Secundo considerare
mus de odio dei causalitatem
nam sunt quedam effectus dei qui ex ma-
licia hominum sunt ipsis causa ut deum
odio habeant. quia repugnant in-
ordinate humane voluntati. Hi
sunt prohibitio peccatorum. inflictio ad-
versorum. et denegatio desiderato-
rum. Ex hoc enim quod deus prohi-
bet aliqua mala que aliqui vel
lent facere. sed conscientia remor-
det et non sunt ita libere agere si-
ne stimulo remordete. vel etiam
quia alij non assentiunt male volun-
tati eorum ex prohibitione dei
Ideo odium dei qui talia pro-
hibuit. Aliqui vero odium dei
propter adversa que sustinent a deo
et numero istorum sunt dona-
ti. de quibus in psalmo dicitur. Su-
perbia eorum qui tederunt.

ascendit semper. Non tamen om-
nis qui odit penas odit deum
Nam multi tolerant patienter
penas ex reverentia divina. **Sed**
prorumpere in odium ipsius dei
punientis tanquam iniuste puniat
quod faciunt danari hoc est odi-
re divinam iusticiam. Alij vero
odiant deum cum non impleat
illorum desideria quod sepe se-
est pro ipsorum beneficio qui
bus dicere potest. Refectis quid
petatis. **¶** Tertio considerare
de odio dei gravitatem. Est quod
peccatum istud gravissimu
et ut inquit **Thom.** omni pecca-
torum pessimu quia opponitur dile-
ctioni dei que est optimu homi-
ni. **¶** Et secundo philosophu. viij. et bi
corum. Optimo opponit pessi-
mu. Insuper defectus peccati
consistit in aversione a deo que
aversione rationem peccati non
haberet nisi voluntaria esset. Unde
peccatum consistit in volunta-
ria aversione a deo. **Sed** hec vo-
luntaria aversione per se importa-
tur in odium dei. In alijs hoc pec-
catis participative et quasi per
aliud. Sicut enim voluntas
per se inheret ei quod amat. ita
et per se refugit id quod odit
de quando aliquis odit deum
avertitur ab eo secundum se vo-
luntas eius. Sed in alijs pec-
catis. puta cum fornicatur non
avertitur a deo secundum se sed secundum aliu

ad inordinatum scilicet appetit inordinatam delectationem que habet annexam auersionem ad eam. Semper autem id quod est per se est potius eo quod est per aliud.

De odio sui ipsius et quomodo unusquisque tenetur ex caritate diligere se et corpus proprium et peccatores non se diligunt
Capitulum secundum.

Secundum est odium sui ipsius cum quis odit semetipsum. Sed ut clarius hoc intelligatur tria hoc loco dubia sunt disputanda.

Primum verum homo teneat odium semetipsum ex caritate.

Secundum verum corpora nostra sint ex caritate diligenda.

Tertium verum peccatores diligant se ipsos.

Ad primum dubium respondet theologia.

Ysaia. xlv. q. xxv. quod cum caritas sit amicitia quedam dupliciter possumus loqui de caritate. Uno modo sub communi ratione amicitie.

Et secundum hoc dicendum est quod amicitia proprie non habet ad seipsum. sed aliquid maius amicitia. quia amicitia unionem quamdam importat. **Dicit enim Proclus** quod amor est virtus unitiva unitivus autem ad seipsum est unitas que est potior unionem. Unde sicut unitas est principium

unionis. ita amor quod quis diligit seipsum est forma et radix amicitie. **In hoc enim** amicitiam habemus ad alios. quod ad eos nos habemus sicut ad nos ipsos. **Dicitur enim.** **ix. eph. cor. q. amica** bilia que sunt ad alterum. Venerunt ex his que sunt ad seipsum. **Sicut autem** de principijs non habetur scientia. sed aliquid maius. scilicet intellectus. **Alio modo** possumus loqui de caritate secundum propriam rationem ipsius prout scilicet amicitia hominis ad deum principaliter et ex consequenti ad ea que sunt dei inter que est etiam ipse homo qui caritatem habet sicut et inter cetera que ex caritate diligit. **Quare homo diligit seipsum ex caritate secundum propriam rationem caritatis non secundum rationem** quam dicit **Beg. i. omel. 2. in q. in** duos caritas haberi non potest. **Secundum** dubium fuerit verum corpora nostra sint ex caritate diligenda. et quidam dicunt quod non. primo quod **Johannis. xv. c. scribitur.** Qui amat vitam suam perdet eam. **Stat quod anima non stat ibi nisi per vitam carnalem.** ergo corpora non sunt diligenda. **Secundo** nihil est ex caritate diligendum quod impedit hominem ad affectum omnium bonitatum. **Sed caro corporis nostre habet ergo et cetera.** **Aut enim apostolus ad gal. i. ca. Ca.** ro percussit aduersus spiritum spiritus aduersus carnem ad roma

nos. vij. c. **I**nvento aliaz legē
in mebris meis repugnantē le
gē mētis mee. ¶ **T**ercio rō ima
ginis siue exp̄ssa assimilato ad
deū ē illud quod facit creatu
rā diligē ex caritate. **S**z in cor
pore cōicam⁹ cū brutis nec p̄fe
ctio imaginis repitur in nobis
ex p̄te corpis quare rē. **S**ed p̄
riū oñditur p̄ scripturas. **N**az
aug. li. i. de trinitate ponit qua
tuor ex caritate diligēda inter
q̄ enumerat corpus. **E**t **A**p̄ls
ad ephē. v. c. attr. **V**iri diligere
debent uxores suas sicut corpa
p̄pria. **R**idetur ergo f̄m **B**o
uen. in. iij. di. xxvij. q̄ cū cari
tas sit pōdus inclinās ad sum
mū bonū 7 p̄fectā beatitudinē
omne illud facit diligere qd̄ est
beatū vel beatificabile. **C**ōtin
git aut̄ aliqd̄ esse beatū tripliciter
scz p̄ essentia 7 p̄ primā influen
tia. 7 p̄ quandā redundantiaz
Hinc est q̄ oīa ista sunt ex ca
ritate diligēda f̄m pri⁹ 7 poste
rius f̄m mag⁹ 7 minus. beatus
autem p̄ essentia est sol⁹ de⁹. be
atū p̄ primā influentia est sp̄ri
tus rōnalis. beatorum venitq̄ p̄
quandā redundantia ē corpus
hūanū in qd̄ gaudiū gl̄ie redū
dat p̄ iunctionē sui ad aiam
beām. **H**inc est q̄ caritas facit
nos diligere deū 7 rationalem
sp̄m 7 etiā corp⁹ n̄rm. **A**d pri
mū in contrariū adductū ē dī

cendū q̄ in corpore nostro ē vi
ciositas 7 cupiscētie 7 bonitas
nature. **E**t q̄ viciousitas cōcupi
piscētie inclināt ad malū. iō est
odidēda 7 si q̄s eaz diligēt odit
aiam suā. **Q**uero bonitas na
ture ordinata ē ad summū bonū
quodāmodo 7 participatū
ideo est diligēda. **C**ū ergo de⁹
hortatur ad odidēda aiam nō
strā siue carnalē vitā ex hoc nō
cluditur q̄ corpora nostra nō
sint ex caritate diligēda simp̄
sed q̄ nō sunt diligēda q̄rum
ad viciousitatem cōcupiscētie. **E**x
hoc patet responsio ad secūdu
obiectū q̄ caro nō repugnat
sp̄ritui nec impedit ad assēqn
dā beatitudinē propter viciousitatem
nature sed propter viciousitatem
7 cupiscētie cōtracte. ¶ **A**d ter
tiū vero dicit **B**onaue. q̄ licet
corpus hūanū nō sit ad imaginē
dei p̄ se tñ vnitū est aīe q̄ est
ad dei imaginē vnitū inq̄ in
vnitate nature. **E**t rōne illū est
beatitudinis cōparticipabile.
Ideo est ex caritate diligēdū
¶ **T**ertiu dubiū fuit vtr⁹ peccā
res diligāt seip̄os. **E**t q̄ nō vi
detur ex verbis dauid in p̄. vi
cētis. **Q**ui diligit iniquitatem
odit aiam suā. **S**ed contra ar
guitur. ¶ **P**rimo quia illd̄ qd̄
est principium peccati marie i
peccatōib⁹ repitur. **S**ed amor sui
est principiu peccati ergo mari

tur diligētē spūalia bona. Et
delectabile ad cor ppiū redeūt
qz ibi inuentiūt bonas cogitatō
nes in pñti z memoriā bonorū
pñtorū z spē future bñtūdis
ex quibz delectatio causat. Si/
militer etiā nō patiūtur in seip
sis volūtatis descensione. qz to
ta aīa corz tendit in vnū. Ecō
trario autē mali nō volūt pñuā
ri integritatē interioris hominis
neqz appetūt spūalia ei⁹ bōe ne
qz ad hec operātur neqz delecta
bile ē eis secū cōiūtere redeū
do ad cor. qz inuentiūt ibi mala
z pñtia z futura que z pñtita q̄
abhorret neqz etiā sibiipsis con
cordāt ppter pñciam remorden
tē. Et sic pcludēdo rñdet iho.
ad primū argumentū qz mali
amāt semetipsos amore illo p
prio q̄ est ipsoz maloz pueniēs
vsqz ad pñpñū dī. qz sic incli
nantur ad exteriora bōa qz spū
alia pñnunt. Ad scō. n. aut ar
gumentū dicit iho. qz natural
amor nō tollit a malis s; puer
titur mō iā dicto. Ad tertū p
arg. dicēdū qz mali qui se repu
rant bonos decipiunt seipsos et
ita amor eoz ad se est apparēs
qm̄ q̄ faciūt iniquitatē hostes sūt
aīe sue. Propterea xps dicit Jo/
han. xij. c. Qui amat aīaz suā
pdet eā. Et q̄ odit aīam suam
in h mūdo in vitā eternā custo
dit eā. Amare aīam in h mūdo

do est hec tpalia bona tūz petō
velle z acq̄rere. Et h; hoc videā
tur ex amore pcedere odio tam
magis ē impurandū. qz sic ac
quirit eterna pñtio.
¶ Qd̄ odiū proximī est graue
pccm̄ z de originalibz ei⁹ causis
atqz tribz pessimis fructibus ex
odio procedētibz

V Capitulū tertium.

Odiū est odiū pro
ximi de quo cōside
remus etiā videlicet
¶ Primo ei⁹ offensione.
¶ Scō ei⁹ originationē
¶ Tertio ei⁹ fructificationē
¶ Primo consideremus de o
dio proximī offensionem. Est
enim peccatum odium proxi
mi ab alijs distinctum z moria
le qm̄ ē fm̄ deliberatōez ratiōis.
Qd̄ probat. Nā Jobā. i. sua
canonica. c. ij. ait. Qui odit fra
trem suū in tenebris ē. z. iij. capi.
sez aīe sue z de pe. dī. c. c. Hōi
cidioz. Nā q̄ occidit z q̄ odit et
q̄ detrahbit pariter hōicida est.
¶ Si posset qs obicere qz non
omne odiū pxiimi sit peccatum.
Et primo pbatur qz nullū pec
catū inuenit i pceptis vel in cō
alijs diuine legis fm̄ illud pro
uerbioz. viij. c. Recti sunt oēs

sermone mel. vñ nō est in eis
 prauū qđ neq; puerum. **Sz**
Luce. xviij. dicit. Si qđ venit
 ad me ⁊ nō odit p̄z suū ⁊ ma-
 tre ⁊ vxorē ⁊ filios adhuc autē
 ⁊ aiām suā nō potest meus esse
 discip̄s. ¶ **Sz**do pbat qđ odi-
 um proximi nō semp sit pctm̄.
 Nā odire peccatores nō est pec-
 catū sed peccatores sunt proxi-
 mi n̄r. qđ vdicit Aug. in. i.
 de doctrina xpiana. **Tz** dicit
 diliges primū tuū oēm hoīem
 noueris proximiū esse putandū
 ergo ⁊c. Qđ aut pctōres odio
 sine habēdi parz ex h̄bo. **Dauid**
 facti qđ dixit. Iniquos odio ha-
 bui ⁊ legē tuā dilexi. In sup pec-
 catorib; exoptabat mala inquit
 ens. **Cōuertant** pctōres i iher̄-
 nū. ¶ **Tercio** probat qđ odium
 proximi nō semp sit pctm̄. Om-
 ne enī pctm̄ repugnat nature.
 sed odire inimicū est naturale.
 g. 22. Rūdertho. ij. ij. q. xxv. et
q. xxvij. qđ duo pnt in hoīe p̄st-
derari. Natura. s. ⁊ culpa scđm
naturā quā a deo h̄nt capaces
 sunt beatitudinis sup huius cō-
 munitatōe fundat caritas. et
 sm hoc oēs hoīes diligēdi sūt
 boni ⁊ mali ⁊ nullus odīēdus
 sm culpā vero qđ aduersantur
 deo pctōres sunt odiendi etiaz
 pater mater ⁊ propinquī. **De-**
 bemus enim in peccatoribus
 odire qđ peccatores sunt. s. diligē-

gere qđ homines sunt. **Uñ** leo
 papa. distin. lxxvi. cap. **Odio**
Odio inquit habeantur pec-
 cata ⁊ nō homines. ⁊ sic solū
 tur obiecta. **Nā** parētes quan-
 tum ad naturam ⁊ affinitatez
 qua nobis coniunguntur secū-
 dum preceptum dei et nature
 diligēdi sunt ⁊ honorādi **Odi-**
 endi autem sunt quantum ad
 hoc qđ impedimentum prestāt
 nobis tendēdi ad perfectionē
 diuine iusticie. **Sic** dauid odio
 habebat peccatores. quia odie-
 bat illorum iniquitatē. **Simi-**
 liter inimici habēdi sunt odio
 non qđm ad naturam et bōa
 que habent a deo. sed quantū
 ad eorum culpam scđm quaz
 sunt nobis iniūcti. ¶ **Secūdo**
 consideremus de odio proximi
 originariem. secundum enīz
Durandum ordinis inuicem
in summa sua ex triplici causa
ozitur odium.

¶ **Prima** est displicentia veri-
 tatis.

¶ **Secunda** est displicentia bo-
 nitatis.

¶ **Tercia** displicentia recepte
 penalitatis.

¶ **Prima** est displicentia veri-
 tatis. Aliqui enim sunt ita per-
 uersi qđ odio h̄nt diligentes se ⁊
 amāt odiētes se. i. qđe nocēt sibi
 inducētes ad mala ⁊ ecōtra
 retrahentes a malis p̄ admoni-

tionē odiūt. et hoc ppter displicentia veritatis. Unde Terē ruius ait. Veritas odiū parit. Venūero horū fuit acha b rex israel qui dicebat de Dichea ppheta. Ego odi eū qz non pphēat mihi bonū tm̄ sed malū vt scribit. ij. regū. xxi. capi. qd em̄ dicebat sibi p̄tate rephēdēdē eū et p̄nunciāns quē iuraret cū populo ppter peccata suāz nō adulabāt regi vt pseu do pphēti qui p̄nunciabāt si bi p̄spera. Ideo ipsū Dicheaz odiebat. ¶ Secūda cā est ex q̄ nascitur odiū ē displicētia bonitatis. Malī em̄ eo ipso qd mali sūt bonos videre vel bona de eis audire nō p̄nt. qd pcedit ex inuidia vel qz p̄r bo noz p̄fundit et obscurat maliciā iniquoz. sic Gen. xxxvij. c. dē de Joseph qz oderant eūz frēs sui nec poterant ei qui cōp̄ pacifice loq. qd erat ppter singularem bonitatē eius. Unus qsqz em̄ ait Nero. moribz suis fauet. Sic em̄ om̄s delectabiliter cōuersat cū oue et lupus cū lupo. ita et malus delectatur et amat malos similes sibi. et bonos p̄ios moribz suis odit. ¶ Tertia causa ex qua oritur odiū ē displicentia p̄cepta ex aliqua iniuria recepta. Sicut absalon odiebat amon fratrē suū ppter opp̄sionem sororis

sue thamar simulauitqz displicentia quousqz vindicaret iniuriā fratre occiso. vt scribitur ij. regū. xxi. c. Sic clau oderat fratrē suū iacob et minabatur occidere qz abstulerat ius p̄tationē. vt p̄r Gen. xxvij. ca. qd tū iacob iuste fecerat. Est autē p̄tatiō istud mltū generale et satis multiplicatū. Nam vt boni oīes odiū semel p̄ceptū nō lunt dimittere quasi licitū eis videat. Nec aduerit qd dū in odio manēt nō tantum vnum peccatum mortale comittit sed totiens quotiens iniuriā receptā ad memoriā reuocātes actualitatē illis optat quos odiū. Quod autē dicitur est antiq̄s Odio habebis inimicū tuū Mathei. v. c. Non erat illa snia in lege dei. sed salū glo. quā faciebāt legis doctorēs sup̄ illud Leuiti. xvi. c. Diliges amicū tuū sicut teip̄. Et hoc arguebat a p̄io sententiā dicētes. Et quo amicū odit p̄cipit. ergo p̄ p̄iū inimicū odit mandāt. Sed tale argumētū ē validū qn̄ p̄iū nō habet in lege. Sed exp̄sse mandabat deus p̄iū in ipsa lege statuent qd si qd transies p̄ viāz videre iumentū muniti sub sarcina i terrā lapsum nō p̄transiret sed iuuaret ad leuandū ipsū. ideo

ipsa talē falsam expōnē repro/
bans ait. **Ego autē dico, voſ**

diligite inimicos vestros.
¶ Tertio considerem⁹ de odio

primi fructificationē. pducit
enī tres pessimos fructus

¶ Prim⁹ ē cordis oduratio
scilicet crudelitatis actio.

¶ Tertio dānificationis mali
gnatio.

¶ Primus fruct⁹ ē cordis ob
duratio. **Odiū** enī inter cete/

ra peccata indurat cor terribi
liter vt merito possit de odien

te verificari illud qđ dicit **Job.**

Cor ei⁹ indurabit quasi la

pis. **Conditioēs** autē duri cor
dis ponit **Bernardus** in li. de

psolatiōe ad **Eugeniu** dices.

Cor durū ē qđ nec cōpunctione

scindit. pietatē nō molit. pab⁹

nō flectit. minis non cedit. fla

gellis obdurat. **Cor** durū ait

sapiens male hēbit in nouissi

mo. **Nec** oīa impleri vidētur

in odiente. nā cor eius nō pōt

habere pccationē. vñ nec in cō

fessione absolutionē nec veniā

nec cōiōnē. **Expresse** enī dicit de

pe. di. v. c. **Falsas.** q talis qui

odiū tenet in corde admitti nō

debet ad pñiaz. s. q absoluat a

psessione. et quātomagis pma

net in odio tātomagis indura

tur. **Pietate** tñ molit talis. qā

et si vi leat inimicū in aduersi

tate non cōpatit sed appetit ec

maiora mala vsq; ad psūpti
onē. **Sic** iudei odiētes xpm̄
fuerūt moti pietate ad ipm̄ cū
viderent eū terribiliter flagel
latū quod fecerat ad flectēdū
eos ad pietatē erga eū. sed vo
luerūt eū oīno crucifigi vt sa
tiarent de penis acerbissimis
eius et obprobrijs. **Nec** flectit
pab⁹ obediēs. **Nā** si amici vi
cini et religiosi et plati de pccen
tales vt odia dimittāt et inimi
citas nō acquiescūt. **Non** ce
dit minis odiens. qz et si fiant
ei cōminatiōēs a p̄dicatorib⁹
multorū malorū q deus p odio
suo inferet et p̄cipue dānatio
nis eterne nō videt curare. **Fla**
gellis obdurat. nā incurrit in
dānaz et firmitates mortēfami
lie sentit et tñ odiū tenet **Unde**
et i nouissimo male hēbit qz in
morte cū odio trāsies a demo
nib⁹ crucidatus ad inferna de
scendet. **¶ Secundus** pessimus
fruct⁹ odij ē crudelitas. **Cain**
ex odio ita crudelis factus est
vt nō parceret germano abel
innocēti. **Ben. iiii. c. Egyptij** q
oderāt **Heb. vt habet Exodi**
i. c. affligebāt eos multis mo
dis vsq; ad subuersionē pui
lorū nascentiū in flumie. **¶ Ter**
tius fruct⁹ odij ē dānificatio.
nā odiēs qrit in exoso septem
genera omniorū vel simul vt se
patim. et in qlibet cōmittitur

mortale. ¶ **P**rimū dānū i sub/
stantia appetēs q̄ ipām amittit
vel diminuat ⁊ ad hoc opa
tur si potest per se vel p̄ alios.
¶ **S**ecū dānū ifama. q̄ de
trahit sibi ⁊ bōa audita de exto
so puerit. ¶ **T**ertū dānū
in patria q̄ querit quō expellat
de ciuitate vel saltē hoc desides
rat. ¶ **Q**uartū dānū in fami
lia. quia appetit infirmitatem
vel mortē filioꝝ vel dānatōem
et iniurias eius. ¶ **Q**uintū dā
nū in libertate. q̄ appetit q̄ in
carceretur p̄p̄t debita ⁊ simi
lia. ¶ **S**extū dānū in corpore
q̄ cupit illā infirmari vel mori.
¶ **A**n ⁊ si ipse nō occidat deside
rat q̄ deus vel alius id faciat.
¶ **S**eptimū dānū ē i anima
q̄ uellet aīam ei⁹ ad iferna des
cendere. Sed ecōuerso deponē
tibi odia p̄pter xpm ⁊ inimicis
uentā perentib⁹ ob eius amorem
indulgētib⁹ abūdantissime gra
tia ei⁹ infundit. Grādis ē vti
q̄ hec elemosina cordis ⁊ deo
bndicto acceptissima mīrū in
modū. Dixit enim dñs iesus
xps **M**athei. vi. c. Steniz di
miseris hīs p̄tā eoz dimi
tet vobis pater v̄r celestis p̄tā
v̄ra. Et vt nos moneret exēplo
existēs in cruce p̄ vincta. post
flagella post sputa. post liuores
post coronā spineā pendens in
medso latronū p̄ suis p̄secutori

bus orauit dicēs **P**̄r ignosce il
lis q̄ nesciūt qd faciūt. **O** pi
um verbū. **M**ardēs despicario
O deniq̄ inaudita mansuetu
do. **N**ō cōqueritur benign⁹ ie
sus. **N**ō imp̄catur malū inde
is crudelissimis sed veniā quā
tū nō meruerūt. **I**dcirco q̄ suo
amore odia deserūt sibi ad mo
dū cōplacēt ipsi sc̄s sēz quoddā
mō reddidit obligatū. ¶ **A**n ex
tat exemplū de sancto **J**ohāne
gualberto. **H**ic cū miles foret
⁊ inimicitias haberet mona
les cū quodā q̄ ei⁹ auunculum
interfecerat vna dieꝝ cum eis
armis accin⁹ ⁊ inuenisset in
montē suū solū ⁊ inermē aggress
sus est eū vt interficeret. **A**d il
le p̄strat⁹ in terrā rogauit eum
ob amorē illi⁹ q̄ tali die p̄ nob
oib⁹ passus fuerat vt sibi ignosce
ret. **E**rat enim sexta feria. **A**d
cui⁹ p̄ces subito emoluit⁹ cor
ei⁹. **E**t odio deposito dixit. **O**
amorē crucifixi nō possūz tibi
nō indulgere cū ip̄e p̄ nob in
mētē suis mortē gustauerit ista
die. vade igitur secur⁹ ⁊ hū fac q̄
ego tibi oēm iuriā rēitō. **P**ost
q̄d cū accessisset ad ecciam sc̄i
miniāt⁹ p̄e florentiā in montē
culo vbi nūc morant⁹ monachi
mōtis oliuaz orāci ip̄i anīma
ginē crucifixi q̄ imago inclina
uit sibi caput q̄si grās agis de
iniuria remissa inimico p̄t eū

Et adhuc ostendit ibi talis ima-
 go. Et ita cōuersus est ille Jo-
 hānes gualbertus ad eū q̄ dimis-
 so sēto ordinē instituit spālem
 sc̄g vallis vmbrose z miraculis
 multis claruit canonizat⁹ ab
 ecclia. Deponatur ergo odia et
 cessent discordie. vt sic digne su-
 scipietes viuificū sac̄z oīgnos
 nos faciam⁹ grā xp̄i q̄ est bñdi-
 ctus in sēta sētoz. Amē.
 Feria quarta p̄ oīcā oliuaruz
 de miranda cōuersione latronis
 p̄cedentis i cruce. Sermo. xlv

Adēn dico ti-
 bi hodie mecū eris
 in paradiso. P̄issi-
 mi iesu ad latronē
 loquentis. Verba
 sunt ista originalit̄ Luce xxiij
 c. z in euā. ho. Dū pende-
 bat in cruce iesus xps fili⁹ dei p̄ salu-
 te hoībz afferēda exhibuit mise-
 ricordia suā latroni q̄ crucifix⁹
 erat a dextris ei⁹. In illo q̄ tpe
 fiducia dat oībz peccatōibz q̄ ad
 p̄niam redire disponūt vt secu-
 ri currāt ad pedes saluatoris
 mūdi q̄ neminē abijcit ad se cō-
 fugientē. z vt inq̄r deuot⁹ Ber-
 nar. hoīem alloquēs peccatōrem
 Caput h̄z xps inclinātū ad te
 salutandū. Os clausum ad te
 osculandū pedes crucifixos ad
 teū pmanendū brachia apta
 ad te amplexandū lat⁹ apertum
 ad te diligendū. z totū corpus

in cruce extēsum ad se totū tibi
 largiendū. Propterea vt ardēs
 caritas filij dei ad latronē con-
 uersum z q̄libet hūiliatos pec-
 catores noscat. in p̄nci f̄mōe d̄
 illo latrone etia mysteria. decla-
 rare studebimus.

Primū erit de ipsius merito
Scōm de ipsi⁹ premio
Tertū de ipsi⁹ priuilegio
De septe t̄runtibz latronis a
 spūco sibi infusis in qbz appa-
 ret apl̄itudo meriti ei⁹.

Capitulum primū

Primū mysteriū decla-
 randū erit de illius la-
 tronis merito. Nā p̄les-
 r̄qz m̄rant qūo ille q̄ p̄ suis sce-
 lentibz publico supplicio p̄dena-
 tus fuit in extremo vite sue q̄ si
 b i auferebat v̄oletia passiois
 meriti potuit v̄itam eternam.
 Quibus respondemus q̄ pec-
 cata p̄terita etiā graua z enor-
 missima adhuc in extremo de-
 leri possunt per penitentiā vn-
 de z sic penitens fit dign⁹ eter-
 na requie. Hinc Hieronym⁹
 ad damasum papam. z de pe-
 di. i. capitulo Importuna. ait.
Chr̄stus de cruce in paradī-
 sum latronem tulit z ne quis
 aliquando seram cōuersionē
 putaret fecit homicidā penam
 martyriū. z. xxvi. q. vi. ca. Si
 p̄s byter scribitur. Vera p̄fessio
 in vltimo tpe potest esse. qz dñs

nō solum tps sed etiaz cordis
inspector ē sicut lotro vnt^o mo/
mētī tpe meruit esse in paradī/
so in hora vltimē p̄fessiōis. **Et**
eadē cā z qōne. c. agnouimus.
Celesti. dixit. Perdidit latro
in cruce p̄ciū ad xpī dexteram
pendēs sū illū hore illi^o p̄nā nō
inuisset cū esset in pena p̄nitū/
it. z p vnt^o p̄fessione sermonis
habitatulū paradisi eo p̄nitē/
te p̄meruit vera ad deum cōuer/
sio in vltimis positorum men/
te poti^o est extimāda q̄ ipse p/
pheta. hoc taliter asserēte. tū cō/
uersus ingemueris tūc saluus
eris. z eadē adhuc cā z questio
ne. c. his q̄. **Leo papa sic asse /**
rit. Misericordie dñi nec mēsu
ras possum^o ponere nec tēpora
diffinire apud quē nullas pari
tur venire moras cōuersio dīcē
tespū dei p̄pheram. Cū cō/
uersus ingemueris salu^o eris.
Penituit ergo latronē illū pra
terite vite sue male acte z p̄nit
tentā suā septe crucibz decorā
uit. tribz scz theologicz. fide. spe
z caritate. **Et** quatuor cardina
libz. vīcz. prudētia. iusticia. for/
titudine. z tēperantia. q̄ virtu/
tes infuse sibi fuerūt a diuina ḡ/
tia. ¶ **P**rima latronis p̄r^o fuit
fides vtiqz admirabilis. **C**uz
xpo enī nunq̄ fuerat p̄uersat^o
nec forte añ nouerat eū **N**ō fue
rat secut^o doctrinā ei^o nec etiaz

vītrā sz in opibz impietat^o se ex/
ercēs iuste patiebat^o exitiū mor/
tis. videbat aut xpī derisū ab
oibz derelictū publice p̄dēnā/
tū afflictū infirmū. obprobriū
z p̄rumelijs saturatū z iā mor/
ti vicinū z ipe vicin^o morti a ne
mine doct^o. a nullo p̄monitus
dei fili^o credidit. **E**t illi q̄ eius
doctrinā audierāt miracula vi/
derāt. z paulo añ de manibz su
is sanctissimis in cibū corpus
illū sumplerant fugiēdo nega/
bāt. **I**ste sol^o cū tacete virgine
sp̄m p̄e dei filiū idubitatā fide
in aio suo credebat. ¶ **S**ecūda la
tronis viri^o fuit spes. q̄ rāta in
illo fuit q̄ ab illo sperabat salu
tē quē i corpe p̄prio videbat oī
salute priuatū. ¶ **T**ertia viri^o
fuit caritas. **N**ā totū qd habu
it ipī iesu in amoris perfecti li/
gnū imolauit. **D**anibz enī z
pedibz crucifix^o nō valuit fūire
sibi nisi em cū duobz membris
¶ **P**rimo corde ¶ **S**ecūdo hō lingua
¶ **P**rimo enī corde sibi timia/
ma p̄fecti odoris ardētī carita
te sacrauit. ¶ **S**ecūdo hō lingua
sibi obrulit p̄ficatū illō qd dī
Martha. xij. c. **B**on^o hō de bo
no thesauro cordis sui. p̄fert bo
na. Proinde q̄tuor amores ar
dētissimos lingua sua de corde
expressit.
¶ **P**rim^o fuit amor p̄fessionis.
¶ **S**ecūda p̄passionis.

Tertius correctiois.

Quartus pfectionis.

In quibus quidē amoribz ap-
temōstrauit. qz in qtuor dīmē-
sionibz crucis xpo p amorē cru-
cific^{us} erat in cruce. ¶ **Prim^{us}** er-
go fuit amor pfectionis. q fuit
sue crucis pfundū dū sua pro-
pria ac toti^{us} humani gēis sce-
ra cōfessus ē asserēs nos pena
libz angustijs digne plecti cum
ait. **Ecce nos quidē iuste. s. pati-
mur. Nā digna facti rectipim^{us}.**

In magnis quidē cognitiōibz
ferebatur q se iuste digneqz pa-
ti ptebatur. Magna pars ē
venire apud deū hec cognoscere
similiter et fateri. ¶ **Secūdo** fuit
amor passionis q exercebat latro
cruce sue duz angustias
iesu xpi pie excusabat asserēs il-
las sine culpa ppria sustinere.

Et xps a pilato iudice ordia
no acclamare populo fuissz cō-
denatus ad mortē. **Hic** tñ la-
tro subdidit. **Hic** vero qd ma-
li fecit. **Cognouit** equidem in-
nocentiā xpi q petm non fecit.
nec vol^{uit} inuētus ē in ore illius
et hoc ipso illumināte quem la-
tro publice ferebat innocentem.

Tertius fuit amor correctio-
nis q exercebat longitudo sue cru-
cis dū blaffemantē latronē im-
piū caritatiua rāsiōe cōpescuit
dicens. **Neqz** tu times deū vide
seruorē hui^{us} latronis qui ligno

corpore pendēs corpaliū penarū
oblit^{us} sodalē arguere et instrue-
re nō veres. **Neqz** inqt tu times
deū q in eadē dānatōe es. scilz
mortis. ¶ **Quart^{us}** fuit amor p-
fectionis qui exercebat latitudo sue
crucis dū toto mēt^{is} affectu ar-
qz benigno lingue affatu cū ex-
plicabili cordis hūilitate et con-
tritōe necnō cū tota mēt^{is} deuo-
tiōne et qtuor pmissis acerbitas
ipā supplicij cū cōuersiōe faciet
benigna ad dñm iesum stupen-
de admiratōis breuē orōez effu-
dit dicens. **Dñe** memento mei dū
ueneris in regnū tuū. In qua
ois cōsummata pfectio mirabi-
liter cōtinet^{ur}. si deuota mēs no-
uerit explicare. ¶ **Primo** cōsidera
in quāta fide ille latro fundat^{us}
q in moriēte credit vitā etnā.
¶ **Secūdo** vide quāta spe fir-
ma ad eterna erigitur q ab illo
q ab oī mūdo eijctur sperat ces-
leste regnū. ¶ **Tertio** pōdera i
qtra excessiua caritate locatur
qui sola dilecti iesu mēoria ē cō-
tente. ¶ **Quarta** virt^{us} hui^{us} la-
tronis fuit prudētia. qz nlla po-
stulauit caduca. ¶ **Quinta** vir-
tus fuit fortitudo q fecit cūsus
perferri sup oī scelera sua. **Sex-
ta** virtus fuit tempantia q i so-
la volūtate dei et saluatoris iesu
xpi premij mensuram reliquit.
¶ **Septima** virt^{us} fuit iusticia

fm quā reddidit sibi p̄fessionē
p̄cedēt̄ culpe proximo correctō
nē et xpo honorē laudē p̄passi
onē et totalē sue volūtat̄ imola
tionē. Quare n̄ sine cā xp̄s ita
sibi p̄piciūm inuenit.

**¶ De septē dulcoribz se p̄ditto
nibz p̄missionis xp̄i facit la
troni conuerso.**

Capitulum secundū

Secundū mysteriū
declarandū de latro
ne sancto dicitur p̄
mij. Fuit enim a xpo
sibi largisua caritate p̄missū
p̄miū dū sibi dixit. Amē dī
co tibi quia hodie mecum eris
in paradiso. Licet vtrqz huius
p̄missionis tam admirande
de quolibet verbo p̄quirere sen
sum et tam ample grē et amo
ris inuestigā dulcores seu dul
cedines. Septē nēpe dulcedi
nes huius latroni xps āpla mi
sericordia dispensauit.

¶ Prima dī. iuramētī veritas

¶ Scda annūciata pietas.

¶ Tertia electiua caritas

¶ Quarta xpi breuitas

¶ Quinta diuina societas.

¶ Sexta eterna stabilitas.

¶ Septia gloriosa locūditas.

**¶ Prima dulcedo seu conditio
p̄missionis facit latroni de p̄
mūo dicit iuramētī veritas que
notatur in hoc verbo. Amen
dictio significat qd verū ē vt pa**

**ter de con. dī. ij. c. Reuera. in fi
ne rectus et in glo. et xxiij. dī.
c. Sedulo. et xij. dī. c. De his.
Et extra de filiis p̄b̄yero. et no
ordinādis. c. Proposuit. Et i
rationali. de offi. li. iij. Quod
enim xps p̄misit in veritate p̄
misit. Et vt ip̄e dixit. Lu. xxi.
c. Celū et terra transibūt verba
autē sua nō p̄teribunt. Quasi
dicat fm Nicolāū de lra sup
Bartheū. xxi. c. q. licet transi
re debeat celū et terra nō qd cor
rumpentur quantū ad substanti
tiam. qd cessabit motus celū et
et transmutatio in elementis m̄
est ip̄so mundo stabilius. Si
cunda dulcedo seu conditio p̄
missionis p̄mij facit latroni
dicatur annūciata pietas. Ille
enim qui ex pietate venerat. sal
uos facere p̄ctōres latroni dice
bat. Dico. ego iesus dei fili⁹ q̄
veni saluū facere qd perierat. q̄
veni vocare peccatores ad p̄
tentia qui veni p̄quirere ouem
p̄ditā vt illam imponēs hume
ros meos reducam ad pascua
vbertatis in regno celoz. Ego
in q̄s q̄ sanguine proprio redie
re volui gen⁹ humanū. ¶ Ter
tia dulcedo siue p̄ditio p̄missio
nis facit latroni dicit electiua
caritas que exprimitur cū xps
subdit. Tibi quasi dicat qd nō
obstantibz sceleribz p̄cedētibz**

a re cōmissis tamē propter peni
 tentiam ⁊ conuersionem tuam
 ego te elegi vt sis in numero ele
 ctorū meorū. **H**abet nāq; peni
 tentia tantā efficacīā vt ex im
 pio homine faciat iustū. **E**go
 dico tibi iam iustificato ⁊ recō
 siliato patri meo ac numero ele
 ctorū ascripto. **¶ Quarta** dul
 cedo siue conditio illius pmissi
 onis dicitur temporis breuita
 tas. quia subiūxit christus ho
 die. **¶** Felix verbū retroactis tē
 porib; amictis dei prophetis. et
 patriarchis clausus q; p tot an
 norū curricula a paradisi gau
 diis exulare cōpuli sunt. **F**le
 uit adam propter inobedienti
 am cōmissam desiderauit xpm
 illūq; coluit ac dilexit venturū
 ⁊ tū cum vixisset annis nongē
 tis triginta vt dicitur **Gen. v.**
capitūlo. in extremo vite xpm
 inuocans non auduit. **H**odie
 meū eris in paradiso. sed post
 exactos annos quinq; milia
 hoc iustus inuentus est in cō
 spectu domi qui diluuij tempo
 re in archa saluatus est nibilo
 minus in vltimo vite pstitit.
 non auduit. **H**odie eris in pa
 radiso. **¶** Quinimo ad limbum
 descendens ibi sedet in tenebris
 vsq; ad ppletā passionē christi
 Sic abrahā. sic ysac sic Ia
 cobi sic pphete sic demq; iusti
 oēs latroni nō dictū ē. hodie. i

statim post aīe ⁊ corpis tui sepa
 rationē eris in paradiso. **H**ic autē
 latro exemplū est manifestū q
 illi q; nihil hnt purgabile decē
 dētes in caritate statim euollāc
 ¶ **S**i autem aliquis quereret
 quis potest esse adeo mundus
 vt moriens nihil purgabile re
 tineat. **A**d quod respondem⁹
 hoc fore possibile quinq; rōnib;
 ¶ **P**riū dicitur martirij tolleratiōis
 ¶ **S**ecunda baptismalis pur
 rificatiōis.
 ¶ **T**ertīa intēse punctionis
 ¶ **Q**uarta pēnalis pfectiōis
 ¶ **Q**uinta plenarie remissiōis
 ¶ **P**rima rō quare pōt qd abs
 q; aliquo purgabili ex hac vi
 ta discederet statim euolare di
 citur martirij tolleratiōis.
Qui enim martirij patitur
 purgatur ab omni labe ⁊ mox
 regnum celorum ingreditur.
 vnde **Cyprianus** in quoddā
 sermone ait. **O** delicata passio
 ⁊ gloriosa pfectio. **A**bsoluit p
 martirij aīa a vinclo carnis ⁊
 in celo cū triūpho eleuatur ab
 āgelis. **E**t extra dicitur celebra. mis.
 c. **C**ū marthe dicit q; iniurias
 facit martiri q; orauit p marty
 re. q; videlz in dubitāter credidit
 ad celū euolasse. ¶ **S**cda ratio
 dicit baptismalis purificatiōis
In baptismo debite suscepto
 mūdā aīa. **E**t mox baptizat⁹
 morēs euolat. vt patet extra d.

baptismo. c. **Debitū.** Et ad h
ostendēdū baptizato xpo apri
sunt celi **Dathei. iij. capiti.**
¶ Tertia rō dicitur intente cōpū
ctiois. **Dū** em̄ contritio fer
uida est et intensa satis aufert
omnē culpā et debitam penā.
Et de huiusmodi intēsa cōpū
ctioe intelligit dictū **Augu**
stini q̄ vera pnia ad puritates
baptismi conat adducere pe
nitentē. **¶ Quarta** rō est p̄tuo
se perfectionis. **Dū** em̄ aliqui
perfecte viuūt florentes p̄turi
bus heroicis sicut fecerūt bñ
dictus dñicus francisc⁹ et alij
morientes statim euolāt. **¶ Un**
Brego. li. iij. dialogorum ait
Iustoz aie mox vt huius car
nis claustra exeūt in celestibz
sedibz recipiunt. **¶ Quinta** rō
est plenarie remissiois. **Scdm̄**
doctores **Ray. Hosti.** et alios
Boni xpiani qui lucrant idul
gentias plenarias ab omnibz
peccatis purgant et morientes sta
tim euolant. **Que** omnia satis
credibilia facit exemplū latro
nis. **¶ Quinta** dulcedo siue
conditio pmissionis facit la
troni dicitur diuina societas: **Nec**
notificat in illo verbo mecum
Sexta conditio eterna stabi
litas adeo subdit eris. s. in eter
nā permanebis. **Quicqd** enī
est in illa sanctorū beatitudine
eternū. erit et semp gmanebit.

Eterna pax. eterna requies. eter
ne diuitie. eterna deniqz vita.
Hoc iesus benedictus sepulsi
me reſerauit. nam **Joh. iij. ca.**
ait. **Sic** deus dilexit mundū
vt filiū suū vnigenitū daret vt
omnis qui credit in illū nō pe
reat sed ha beat vitā eternam.
Et. x. c. Oues mee vocē meas
audiūt. et ego do eis vitā eter
nam. **Et Dathei. xx. capi.**
Ibunt hi in ignem eternū. **¶ Se**
sti autē in vitam eternā. **¶ Se**
ptima additio illius pmissionis
dicitur glorioſa iocunditas q̄ exprimit
cū dixit xps i padisū fm̄ **Nico**
d lira. Non accipiet hic padisū
p̄ hortu voluptatis nec p̄ celo
p̄ empyreo. sed p̄ fructū beatā
quā habuerūt sancti patres in
morte xpi qui erāt in limbo de
tenti. **Statim** cū eius aia de
scendit ad eos. et eadē die illuc
descendit aia illius latronis fa
cta princeps beate fructiois.
¶ De quinqz singularissimis
p̄uilegijs latronis ad xpm̄ co
uerſi. **¶ Ca. iij.**

¶ Terciu mysteriū decla
randū dicitur sancto latrone
est de ipsius p̄uilegio
Fuerunt quippe in eo q̄ncqz p̄
uilegia singularissima.
¶ Primū dicitur assimilatiois.
¶ Scdm̄ associatiois.
¶ Tertium predicationis.
¶ Quartum petitionis

¶ Quintum figurationis.

¶ Primum fuit privilegium assimilationis. Solus enim ipse inter membra christi assimilabatur christo in crucifixione et crucifixus crucifixo assimilat^{us} est. **¶** Nec obstat quod crucifixus fuit pro sceleribus suis. quia post conversionem fuit legitimus membrum christi et ex tunc pena sua comminaturata fuit similitudini mortis eius. **¶** Secundum privilegium fuit associacionis. Solus ipse virginem matrem associavit in lamentatione dolorosa morientis filii dei. Facus est enim socius ei in fide atque dolore. Nulla autem alia creatura patris vite matrem associavit in istis. Licet enim Johannes et magdalena amare desisterent morientem iesum. non tamen ut deum pro redemptione humani generis morientem. unde eorum lamenta multum fuerunt infortitudine in spida. Solus istius latronis simul cum maternis fuerunt accepta lamenta. quod deum credidit desuper infusa fide quem cum incredibili dolore hominem ante suos oculos morientem vidit. **¶** Tertium fuit privilegium predicationis. Nam iesu condemnato a iudeis impudens tanquam reo latro iste publice predicavit salvatorem suum et armis quibus potuit tanquam

suus collateralis miles strenue defendavit. Non fuit iste tanquam servus fugitivus qui dimittebat dominum suum in bello mori et fugit et debet capite puniri. **¶** De re militari. l. de ferroze. **¶** Si fuit tanquam servus fidelis obsequens domino suo ut potuit usque ad mortem. Et probabiliter credi potest quod latro iste increpaverit preros iudeos ac phariseos et scribas qui sic impie exultabant pro moriente iesu. **¶** Quartum privilegium fuit peccationis. Iste latro solus postulavit salutem quando saluator mundi eam pro omnibus faciebat. unde et abundanter eam recipere debuit sicut ei fecit. **¶** Quintum fuit privilegium figurationis. Nam ipse si guram tenuit et quasi vice omnium electorum. Ut enim inquit Leo papa in sermone de passionibus. Duo latrones unus ad dextram et alius ad sinistram cum christo crucifiguntur. ut in ipsa panis buli specie demonstraretur. illa que in iudicio illius omnium hominum est facienda discretio. Ipsa enim crux tribunal fuit in medio cuius iudice constituto unus qui credidit liberatus. Alter qui infultavit damnatus est. Per illum ergo latronem figurant omnes electi qui in die iudicii stabunt

in dextris xpi. quibus dicitur.
Venite benedicti patris mei
possidete paratum vobis re/
gnum. **A**d quod nos ipse per
ducatur qui vivit et regnat in se/
cula seculorum Amen.

Feria quinta in cena domi/
ni. De mysterijs sacramenti eu/
charistie contentis in episto/
la huius diei.

Sermo qdragesimussextus

Robert autes

Dilectum homo et sic
de pane illo edat
et de calice bibat.

Doctoris gentium verba sunt
ista prime ad corinthios. xi. cap.
et in epistola hodierna. **C**un/
ctorum fidelium devotio in/
flamari debet hoc tempore ma/
xime ad sacratissimum corpus
domini nostri iesu christi. **S**tatuenda
est sancta mater ecclesia ut in
sancto paschale ad minus omnes
viri et uxores qui perue/
nerunt iam ad annos discreti/
onis reverenter suscipiant eu/
charistie sacramentum. **V**erum
tamen quia multi sunt imitato/
res corinthios qui irreveren/
ter et impudice frequentare pre/
sumunt officium mensam. **I**deo
in presenti sermone finem ea que
in epistola recitantur de ipso al/
tissimo sacramento verba fa/
ciemus in quibus tria mysteria ab
aplo tradita declarabimus.

Primum est de sacramenti eu/
charistie irreverentia.

Secundum de illius excellentia.

Tertium de eius frequentia.

Qualiter apostoli reprehendit
corinthios. quia irreverenter se
habebant ad sacramentum eu/
charistie. **C**apitulum primum.

Rimum mysterium
declarandum est de sa/
cramenti eucharistie
irreverentia repben

sibiles quippe sunt et non pa/
illi qui irreverenter se habent
ad istud ineffabile sacramen/
tum quod apostole. verum in
prima parte epistole. **A**po/
stolus arguit corinthios de his
quod male se habebant circa sacra/
mentum eucharistie. **Q**uium ad
cibum. quia aliqui eorum sumpro/
cibo recipiebant corpus christi/
sui sumentes. argumentum ex/
hoc quod christus post cenam et discipulis
sacramentum instituit et discipulis
dedit. **Q**uod tunc fuit rationa/
bile. quia ibi debuit inchoari ve/
ritas. ubi cessavit figura. **H**uius
autem sacramenti figura
fuit immolatio agni paschalis
Et ideo post illius agni consumptionem
christus instituit hoc sacramentum
Postea rationabiliter statuit
ecclesia in reverentiam tanti sacra/
menti quod non sumatur nisi a ieiunis
ieiunio nature quod soluit per omnia

ne illud qđ sumis p modicum
 ubi z potus. Dies aut incipit
 a media nocte. Et ideo q post
 mediā noctē aliquid sumpse-
 rit videri mō reddi in habilis
 ad sumendū hoc sacramentū
 excusantur tñ infirmi. Idez di-
cit Richardus in. iij. di. viij.
Dicit ergo apostolus. Cōueni-
entibz vobis in vñū. s. ad par-
ticipandū eucaristie sacrm iaz
nō est. i. nō licet vobis dñicaz
cenā manducare. Et subdit
cām cuz dicit. Unusquisqz es-
nim suā cenā presumit ad mā-
ducandū. An enim sumptio-
nē sacramēti pparabant sibi
cibaria z portabant ad eccle-
siam comedētes anteqz sume-
rent sacramentū. z sic diuites
laure comedebāt z bibebant.
pauperes autē esuriebāt. Ido
sequitur apls. Et alius qdez
esurit alius autē ebriz est. No-
trandū vero hoc loco sñm. De-
trū de rarasia super eplās
pauli q duplex ē cena. s. bona
z mala. Cena bona quadru-
plex est. Quedā corporalis in q
paupes reficiunt. de qua Lu-
ca. xij. ca. Cū facis prandiz
aut cenā voca paupes. Alia ē
cena spūalis in q donis di aie-
santur. Et de hac dz apocal.
ij. c. in psona dei. Ego sto ad
ostium z pulso. si qs mihi appe-
ruerit irabo z cenabo cū illo

z ille mecū. Tertia cena bōa
ē sacralis q fideles i altari pa-
scunt. Et de hac dz Lu.
Bō qdā fecit cenā magnam
Quarta cena bōa est celestis q
brissimū fruunt. z de ista dicit
Apoca. xix. c. Bti q ad cenaz
nuptiaz agni vocati sūt. Ce-
na pō mala qdruplex ē. Pria
ē voluptatiz in q hoies inebri-
ant. Et de ista Judith. xij. ca.
scribit. holoserfnes fecit cenā ser-
uis suis z inebriat. Sēda ce-
na ē crudelitatz in q iusti opp-
rimunt. Sic fuit cena herodis
de q dz Barci. vi. c. Cū dies
oportun⁹ accidisset herodes
narat⁹ sui cenam fecit in ea Jo-
hannē occidit. Tertia cena
ambitōis in q supbi extollunt
Et de hac dz Barth. xij. ca.
Amāt pmos acubitos i cenis
Quarta ē cena supstitōis ter-
roris sic ē cena ydolatrāz. d q
i. ad corinth. x. c. Si qs infide-
lū vocat vos ad cenā z vult
ire oē qd vobz apponit mandu-
cate. nihil introgātes pp psciē-
tiā. In qbz bz pcedit apls
licētiā cōcedēdi cū infidelibz
q infidelibz pdesse pñt. Sequit
apls loquēs corinthijs. Nūqd
domos n hēt. ad māducandū
z bibendū. i. domos nō psecra-
tas i qbz dñt exerceri talia qñi-
uia. at eccliaz di pñt. z pñdi-
tis eos q nō hñt. qd dicā vob

laudo vos in hoc non laudo
immo. s. vitupero. Et minus
dicendo plus significat. Sed
hodie xpiani multo grauius
errant q̄ corinthi circa sacra
mentū istud venerabile. Et h̄
triplici ratione.

¶ Primo: ratōe incredulitat;

¶ Secōdo rōne culpabilitatis.

¶ Terrio rōne tepiditatis

¶ Primo aliqui errant ratio
ne incredulitatis. qz nolūt cre
dere realem existentia z corpo
ris xpi in sacramento altaris
vellent enim altitudinē tanti
sacramenti attingere vi natu
re z ingenij proprii. Sz in hoc
nihil est inuestigandū secūdū
nature regulas. cū omnia que
veracissime predicant de hoc
sacramento referenda sint ad
omnipotentia dei. De q̄ Cice
ro in libro de natura deorum
refert. Nulli est nature subie
ctus aut obediens deus. Om
nes ergo regit ipse naturā. Cre
dere itaqz debem⁹ pure z sim
pliciter audiētes doctrinam
sanctoꝝ z ecclesie confessionez
ac verba xpi. Quorum sentē
tias distincte positas videre
poteris in quadagesimali de
penitentia in sermone d̄ verita
te sacramenti. ¶ Secōdo errāt
eq̄ iriuerentia circa sacramē
tum aliꝝ z quidem multi rōne
culpabilitatis qui presumunt

in mortali culpa suscipere cor
pus xpi. ¶ Terrio errant ple
riq̄ rō tepiditat; qz absq̄ ser
uore deuotōis z p̄uotōis me
ditationis ad altare sanctorum
accedunt qui norare debēt ea
que scripsimus in quadagesi
mali de penitentia in sermone
de cōmunionē.

¶ Quod sacramentū eucha
ristie est excellentissimū qd̄ des
clarat eius nomen z qz supe
rat alia. z qm̄ fuit a xpo solen
niter institutum.

¶ Capitulum secundum.

Secundū mysteriū
declarandū ē de sa
cramēti eucharistie
excellētia. Hanc ex
plicat apls cum ait. Ego enī
accepi a dño quod z tradidi
vobis tē. qz videlicet q̄ scri
pserunt de hoc euangeliste ip
se accepit a dño reuelante. qz
dñs ielus hoc memoriale sa
cramentū instituit sub dupli
ci specie in memoriā sue pas
sionis z mortis. Quanta ve
ro sit huius sacramenti excel
lētia colligere possum⁹ p̄nci
paliter ex tribus.

¶ Primo ex nominatione.

¶ Secōdo ex superatione.

¶ Terrio ex institutione

¶ Primo colligitur huius sa
cramenti excellētia ex nomina
tione. Nam s̄m franciscus d̄

mayronis in suo. iij. dist. viij
 Quatuor sunt huius sacram
 entia. **Primū** nomē ē eucha
 ristia. **vt. i. q. i. c. multi secula**
riū. z de con. di. ij. c. tuotidie.
extra de pe. z remis. c. omnis.
fm vero Dyoni. li. de angeli
ca iherarchia. eucaristia dicit
ab eu quod est bonū z caris
gratia quasi bona gratia. qz
ibi est bona gratia. non inhe
rens sed subsistēs. vt dicit Lā
dolphus. in. iij. di. viij. § Se
cundū nomē est viaticum. vt
ij. q. ij. c. si quis in infirmitate
qz est viatorū abus z solida
tio. § Tertiū nomē est hostia.
vt de con. di. iij. ca. sacramē
tū. z c. semel. Et dicit hostia.
qz passionē xpi significat quaz
patri obtulit. Quartū nomē
est finalis grece scdm Dyoni
siū. de angelica ierarchia. z la
tine idem est quod cōmuniō.
quia est omnū fidelū cōmu
nis vnio. dicitur etiā sacramē
tum altaris. § con. di. i. ca. sa
cramēta. § Secūdo colligit ex
cellētia sacramēti eucaristie
et superatione. Superat enīz
nobilitatē oīm aliorz sacram
torz. Vñ Hieroni. i. q. i. capi
multi ait. Quid enim melius
corpore z sanguine dei nostri
quasi dicat nihil de con. dis.
n. c. nihil. nihil i sacrificiū ma
ius esse potest qz corpus z san

guis xpi. nec vlla oblatio hac
 portioz sed hec omnes pcellit.
 Notandū tñ scdm **Landul**
phum in. iij. di. i. q. vñm sa
cramētū potest dici nobili
us alio multipliciter. pmo es
secru. z sic baptisimus est cere
ris nobilius di. xxiij. c. veruz.
§ Secūdo ministri dignitate
vt confirmatio de con. dist. v
ca. de his. § Tercio vt re con
tenta sicut eucaristia. di. xrv.
c. ecce. Quarto significacione
vt matrimoniū. x. vij. q. ij. ca.
societas. § Quinto grad⁹ di
gnitate. vt ordo status neces
sitate. vt penitētia z extrema
unctio. § Nobilitas etiam in
sacramēt⁹ potest accipi penes
status ecclesie. baptisim⁹ enim
est sacramētū intransiūz di.
xxij. c. preter § Cōfirmatio pu
gnantium. Eucharistia pgre
dientū. Vñ z viaticūz dicit
xxvi. q. vi. c. Qui recedūt. z c
de his. Penitētia est errantis
um z deficientiū. Matrimo
nū incontinentiūz. Extrema
unctio exeu tiū. xxvi. q. vij. c.
Ab infirmis. Sacramēta
ergo eucaristie superexcellit re
liqua quantū ad rem pteram
que est corpus chusti verū. de
con. di. ij. c. Reuera. c. Omia
Tercio colligitur excellētia
sacramēti eucharistie ex insti
tutione quia institutū fuit ab
 E iij

ipso redemptore nostro dño ie
su xpo. In qua institutioe cõsi
derandẽ sunt quatuor circũ
stantie.

¶ Prima loci.

¶ Secũda diei.

¶ Tertia modi.

¶ Prima circũstantia est loci
Instituit nãq̃ xps hoc sacra
mentũ in hierusalem vbi fue
runt instituta quatuor sacra
menta. ¶ Primum pñie quãdo
xps post resurrectionẽ appa
rens discipulis insufflauit et
dixit eis. Accipite sp̃m sanctũ

Quoz remiseritis peccata re
mittuntur eis. Iohan. xx. ca.

¶ Secũda fuit sacramentũ ba
ptismi qñ Marci ultimo ca.

dixit. Euntẽs in mundũ vni
uersũm predicare euangelium

omni creature baptizantes in
noĩe patris et filij et sp̃itus san
cti. ¶ Tertiũ fuit sacrm ordi
nis. qñ dixit apl̃s Luce. xxi.

ca. Hoc facite in meã comẽ
rationẽ. Tũc enim vt dicit Ri

cardus in. iij. ordinauit xps
ap̃los sacerdotes. ¶ Quartũ

fuit sacrm eucaristie. ¶ Secũda
circũstantia p̃siderandi dicũt

diei. Nã institutũ fuit h̃ sacra
mentũ feria. v. q̃ quadruplici

mysterio fuit p̃secrata. primo
piscũ creatõe i mari et auũ in

aere vt ps̃ gen. i. c. Ad designã
dũ q̃ dño gñã hoĩm ad sum

ptionẽ hui⁹ sacramenti sunt ap
ta. s. actui q̃ in amaritudine
pñie p̃moratur sicut p̃sces in
mari. et p̃tẽplatur q̃ designat
p̃ aues. sc̃do dies ista fuit p̃se
crata mysterio dñice oblatiõis

Nã brã xgo feria q̃nta oblati
õis filij sui in templũ vbi dat

intelligi q̃ suscipiẽtes. Sa. et
caristie pleni debet eẽ hũilitatẽ

te sicut fuit brã xgo. tertio di
es ista fuit cõsecrata mysterio

dñice ascẽsionis. Et q̃ dat̃ intel
ligi q̃ volẽtes cõicare dñẽ h̃re

mẽre eleuatã ad celos Tertia
circũstantia p̃sideranda d̃r mo
di. Expm̃us eni p̃m⁹ mod⁹ in

canone b̃ti petri vbi d̃r eleua
tis i celũ oculis. vñ sumis docu

mentũ q̃ illi q̃ sumũt h̃ sacrm̃

dñẽ h̃re oculos ment̃s eleuatos
ad deũ et nō ad iferiores d̃p̃s

los teste p̃pha q̃ ait. Oculi mei
semp̃ ad dñm. sc̃ds mod⁹ fuit

gr̃az actio Et d̃r h̃ d̃r apl̃s Ac
cepit panẽ et gr̃as agẽs. vnde

trahit argumentũ q̃ illd̃ sac̃r̃
sumẽtes dñẽ eẽ deo gr̃i. et p̃a

pue de tã mirabili b̃nficio. ter
tius mod⁹ fuit b̃ndictiõ. q̃ b̃n

dixit et nos etiã debem⁹ deũ
b̃ndicere. ¶ Quart⁹ mod⁹ fu

it diuisio. q̃ fregit in finũs q̃
sumẽtes xpi corp⁹ dñẽ p̃mũ

illd̃ p̃re elemosinas dare. iuca
tuũ. ¶ Qualit̃ mẽre Ap̃osto

lus fideles vt cū deuotione su
cipiat sacrm eucaristie osten/
des punitionē illoꝝ qui ptra/
rū fecerunt. **Capi. tertiū.**

Quoniam mysteriū de
clarandū est d sacri
eucaristie frequentia
Frequentandū q̄p
pe est h sacrm i memoriā pas/
sionis xpi. **U**n apls refert ver
ba christi qui dicit. **H**ic calix
nouū testamentū ē in meo san
guine. **Q**ue verba sic exponit
Nicolaus de lira. Hic calix. i.
Presentū in hoc calice nouū te
stamentū est. verus enim testa
mentum promittebat bōa tē
poralia. **N**ouū autē promittit
bona spiritualia. vt dicitur i
ca. **Cum marthe. extra de ce/
le. missa. 7 glo. in. c. Trāslato**
sacerdotio. extra de constitu.
Et vt dicit in dicto. ca. **Cum**
marthe **N**ō solū scriptura sed
etiā pmissio dicitur testamen
tū verū autē testamētū fuit cō
firmatum per asperiones san
guinis victime brutalis. vt
etodi. xxiij. **N**ouum vero te/
stamentū sanguinis xpi effus
sione. vt dicitur ad hebreos
ix. c. **S**ubdidit xpus **Hoc fa**
cite quotienscumq̄ bibitis in
meā p̄memorationē **Q**uot/
ienscumq̄ enim māducabitis
panē hunc et calicē biberis mor
tē dñi annuntiabitis dōceve

niat scz ad iudiciū **P**er qd̄ da
tur intelligi q̄ celebratio hui⁹
sacramenti non deficiet in ec/
clesia vsq̄ ad finē mūdi **S**ed
apostolus ostendit periculū
indigne sumentū cum sequit
Itaq̄ quicūq̄ māducauerit
panem id est corpus xpi sub
specie panis vel biberit calicē
dñi indigne reus erit corporis
et sanguinis dñi. **U**bi glo pu
nietur ac si xpm occiderit **Q**d
nō est intelligendū fm eqlitatē
sed fm quandā similitudinē
et ideo sequitur text⁹. **P**ro
bet autē scipm homo. s. propri
am p̄scientiā diligenter exami
nando et enundando. **E**t sic
de pane illo edat et d calice bi
bat. **E**t sit mentio hic de du/
plici specie. qz in primitiua ec/
clesia sic dabat fidelib⁹. **S**z p
pter piculū effusionis sangui
nis mō dat tñ sub specie pa/
nis. **S**acerdos tñ celebrās d̄
accipe sub vtraq̄ specie. **Q**ui
enī māducet et bibit indigne
iudiciū sibi māducet et bibit
id ē ad suā d̄anationē sumit.
Non diiudicans corpus dñi
id est non discernens ab alijs
cibis sumens eodem modo si
cut alios cibos. **S**z d̄ h ar/
guit qz xps dixit **Johā.**
Qui māducet me ipse viuit p
pter me. **R**ūdendū q̄ hoc in/
telligit de manducante digne
E nūq̄

Sequitur apostolus loquens
corinthiis. Ideo inter vos mul-
ti infirmi et imbecilles et dor-
miunt multi. ¶ Pro quorum
verborum declaratione dicit
Nicolaus de lira quod licet deus
multa reseruet puniendā vlti-
mo iudicio, tamen in presenti ali-
qua punit maxime circa prin-
cipium legislationis. ut ex-
tiorē alij inducantur ad ob-
seruantiam legis. Sicut exo-
di. xxxij. ca. dicitur quod post legisla-
tionē immedieate multa milia
hominū occisa fuerunt in vituli
pstatilis adoratione, et simili-
ter in primitiua ecclesia. Post
lationē legis noue per christū
ananiās et saphira puniti fue-
runt subitanea morte pro pec-
cato furri et mendacij ut et ter-
rore alij a similibus cauerēt.
Actū. v. c. Similiter in pri-
mitiua ecclesia multi puniti
fuerunt propter indignam su-
sceptionem sacramenti. **Un-**
apols dicit. Ideo id ē propt̃
indignaz eucharistie sumptio-
nem. Inter vos multi infir-
mi, puniti diuinitus infirmita-
te corporali. Et imbecilles lō-
ga valitudine laborantes Et
dormiunt multi somno mor-
tis corporalis a deo subito in-
terfecti, quod si nosmetipsos diu-
dicarem⁹ conscientias. scilicet nras
bene purgando nō vtiq; iudi-

caremur. id est puniremur a dño
per talem modū. Notandum
quod apłs in hoc iungit se alijs
non quia esset culpabilis sed
ostendens se iunctum esse cum
eis in caritate. **D**uziudicamur
autem a dño. id est punimur
dicto modo corripimur quia
talis pena ad correptionē in-
ducitur. ut non cum hoc mū-
do. id est cū hominib; mūdane vi-
uētibus dānemur. **D**icta sūt
omnia hec ut preparant se fide-
les ad sacrā comunione ob-
quam digni efficiantur gra-
tia xp̃i qui est benedictus in se-
cula seculorū Amen.

¶ Eadē die. scilicet in cena dñi. De
sacramento confirmatōis.
Sermo qdragesim⁹ septim⁹

Qui lotus est
non indiget nisi ve-
pedes lauet et mū-
dus totus. **¶**
ba sunt redemptoris nři **Jo-**
hannis. xij. ca. et in euangelio
hodierno. post susceptū sacra-
mentum baptismi opus est
proficere d virtutē in virtutē
Uñ hiero. in. l. ad palmachis
um et oceanū ait. **I**būt de vir-
tutē in virtutē de bonis scri-
ptum est xp̃ianis. **N**escio qua-
liter placeant parentibus in-
fantes illi q̃ sunt annorū quinq;
vel decem si in ea qua nati sūt
modicitate perdurent. **Pro-**

pterea dñs iesus xps instituit
alia sacramenta quibus hūane
indigentie posset subueniri.

Inter que est sacramentū con-
firmationis. qđ dicitur cris-
ma ratione materie. cōfirma-
tio ratione effectus ⁊ manus
impositio ex modo dādi. **Pr**-
vero a plerisq; hoc sacramen-
tum continetur. ideo i presen-
tatione de ipso dicitur eri-
mus. qm̄ illud reuerenter lu-
scipientes confirmantur ⁊ ro-
borantur vt xpm publice con-
fiteri non erubescant. **U**idea-
mus itaq; de illo tria myste-
ria principalia.

¶ Prīmū dicitur institutōis

¶ Scđm obligationis

¶ Tertiū regulationis.

¶ Quod sacramentū confir-
mationis fuit immediate a xpo
institutum. **I**n quo datur ro-
bur ad confitendum publice
xpm qđ ecclia pficit ex defini-
tā materia ⁊ forma.

¶ Capitulum primum

D Rīmū mysteriū vi-
dendū de sacramē-
to confirmationis
dicitur institutōis

¶ Prīmū a quo istud sacramē-
tum fuit institutū.

¶ Scđm q̄re fuit institutū.

¶ Tertiū qliter psumat

¶ Prīmū quod est declaran-

dum a quo sacramentū cōfir-
mationis fuit institutū. ¶ **E**t
ad hoc intelligendū dicit **Ri**-
cardus in. iij. di. ij. **Q**uod ali-
qui dixerunt quedam sacra-
menta fuisse a xpo immediate in-
stituta. Quedā mediantibus
apostolis sicut confirmatio ⁊
extrema vinctio. Alij dicunt a
xpo immediate omia instituta
fuisse. quia cum ex sua institu-
tione habeant virtutem cōue-
niens fuit ea institui ab illo.
solo immediate a quo habet. s̄a-
ctificandi virtutē que eis das-
ri non potuit ab aliquo homi-
ne puro. **T**homas vero dicit
q̄ xps omia sacramenta insti-
tuit sed quedam magis neces-
saria ⁊ explicate. quedam alia
figuratiue ⁊ implicite promul-
gatione ⁊ expressione maiores
relinquens aplis. **P**etrus eris-
am de palude idem dicit asse-
rens q̄ omia sacramenta a xpo
immediate fuerunt instituta li-
cet nō promulgata nisi q̄ erāt
necessitatis vt baptismus. de
quo dixit **J**ohannes. iij. **N**isi
qs renatu⁹ fuerit ex aq ⁊ spū
sancto non potest introire i re-
gnū celorum. **E**t penitētia cū
dicit **M**athei. ij. **P**enitentis
am agere. vel cum dicit lepro-
sis. **I**te ostendite vos sacerdo-
tibus. **E**t eucharistia cum di-
xit **J**ohannis. vi. c. **N**isi man-

ducaueritis carnem filij ho/
minis &c. Instituit christus ex-
tremā unctionē cū misit apo-
stolos predicare & oleo unge-
re infirmos. Confirmationes
quā bñ dicebat pueros eis ma/
nus imponens. Ordines i ce-
na vltima. Matrimonii quā
nuptias miraculo vini conse/
cravit. Sed unctionem & ex-
tremā unctionē pmulgauit ex-
presse per Iacobū. vi. c. Cere-
ra p doctrinā apłoz. Sacra-
mentū ergo unctionis a xpo
fuit institutū fm Petri de pa-
lude. licet nō sit scriptū. quā vt
etiam in precedētibz diximus
videlicet in sermone de super
bia hereticorum. Multa tam
de verbis q̄ de factis officis
inuenim⁹ in euāgelistis omis-
sa que apostoli vel suppleuisse
verbo vel facto exp̄sisse legū
vt dicitur extra de cele. mil. c.
Cum marthe. Apostoli autē
crismati fuerūt die pentheco-
stes sine crismate. vt enim di/
cit Agg̃ senten. in. iij. De⁹
nō alligant potentiam suā sa-
cramentis. qñ & p alios modos
sibi placitos posset pferre gra/
tiā fm legē cōem p sacramen/
tum unctionis hoc aposto/
lis tulit sine eo plenitudo spi/
ritus sancti fecit tñ apparere su/
per eos aliquid corrūdes ma/
terie crismatis. s. linguas igne

as. Apostoli etiā crismabant
p impositionē manū & delec-
debat visibiliter spūs sanctus
vt scribit actū. viij. c. Se-
cundū qd est declaradū quas
re sacm unctionis fuit insti-
tutū. & dicūt doctores in. iij.
di. vij. q. fuit institutū ad hoc
vt p gratiā operante roboret
& fortificet aīa ad p̄tendum
cū fiducia fidē xpī. Noran-
dū qd pōt quis tripliciter robo-
rari seu pfirmari.
Primo p iurū firmationē.
Secdo p armoz additōem.
Tertio per membzorum vi-
gorationem.
Primo reboraz & cōfirmat
qs p iurū firmationē. Cū enī
quis eligit ad aliquā dignita/
tē acqrit ei ius ad rē illā. sed
cū a supiore pfirmat firmat li/
bi magis illud ius vt non ita
de facili possit sibi auferri. Si
cut dicitur de salomone rege
q̄ eo pfirmato in regno regnā
ei adhesit fortius. Sic ad pro/
positū p baptisimū assumitur
qs spūaliter ad dignitatez rei/
giam & acqrit ei ius ad om/
nia sacramēta vt admittatur
ad ea. s. per unctionis sacm
magis firmat sibi illud ius
Secdo pfirmat qs p armoz
rū appositionē. Quis enī qd sit
fortz corpē cū h addant sibi
arma sic fit militi cui accedat

ad bellū inde confirmatur et ma-
gis roboratur. Per baptismum
autem recipit quod gratiam vigoran-
tē et ad bene agendū. Sed per
confirmationē recipit maius ro-
bur spirituale ad pugnandum
per fidem ut non terretur nec erube-
scar publice fidem Christi confiteri.
Ubi petrus apostolus quod ad vo-
cē unius ancille ita timuit quod
ipsum negavit. Et ipse cum alijs
apostolis quibus gratiam haberet
et essent baptizati. Et dicit Au-
gustinus stabant clausi in domo
propter metum iudeorum. Sed postquam
fuerunt confirmati in die penthe-
costes ita fuerunt roborati quod
euehentes domum ceperunt publi-
ce predicare magnalia dei et si
ne aliquo timore fidei Christi. Et
quantum cumque fieret eis miner-
tagellaretur non dimittebant
quin publice predicarent. Ubi
ipsi dixerat eis Luce vi. capi.
Sedete in ciuitate quousque i-
duamini virtute ex alio. i. ar-
mis fortitudinis. Armatur
ergo illi quod confirmatur signo cru-
cis per ipsum in fronte et in iugum si-
cut et pugiles antiquitus mun-
gebant ad hoc ut tanquam fortes
milites Christi facti non timeant nec
erubescant publice Christum fate-
ri. In huius figura daniel vn-
ctus a samuele prelians cum
golia terribili gigante preua-
luit per eum et in iunda et lapide

occidit. primi reg. xvi. ca. Hic
melchisedech papa. de co. vi. v
c. Spiritus sanctus ait. Qui in mundo
tota etate victuris inter visu-
biles bestes et pericula nobis gra-
diendum est. In baptismo regna-
mur ad vitam. Post baptismum
confirmamur ad pugnam. In ba-
ptismo abluimur post bap-
tismum roboramur. Et quomodo
perpetuo transcurritur sufficiat re-
generationis baptismi victuris
tamen sunt necessaria. Regene-
ratio saluat mor in pace bea-
ti seculi recipiendos. Confirmatio
armat et instruit ad ago-
nes mundi. Tercio confir-
matur quis et roboratur per me-
broz fortificationem. Cum
puer nascitur vivit utique. sed
multum est debilis nec ad ope-
ra aptus aduulorum. Ex sen-
sibilibus autem et corporali-
bus deuenire possumus in no-
ticiam spiritualium per simili-
tudines eorum. nascitur enim
homo in esse spirituali per ba-
ptismum et vivit utique vita gra-
tie. sed adhuc est quasi debi-
lis in vita spirituali. Unde
Apostolus Petrus in prima
sua canonica. capitulo secun-
do baptismi ait. Quasi in o-
do genti inantes lac concu-
piscite ut in salutem crescatis
Sed per confirmationem

vel crismationem confirmat
homo quasi perueniens per h
ad etatem robustam vt possit
bellare et fortia agere. **P**er/
tium quod e declarandum q
liter hoc sacramentū consum
matur. i. que sit materia eius
et que forma. **E**t quantum ad
materiam dicit **Ricardus** q
materia huius sacramenti de/
terminata est crisma consecra
tum ab epō quod componit
ex oleo oliuaz quod designat
nitore conscientie et balsamo
quod designat odorem bone
fame. vt patet extra de sacra
unctione ca. vno. nec obstat.
quia xps nō fuit vsus ista ma
teria. qz credendum est q ipse
hanc materiā determinauit in
spiratione vel precepto. vnde
Damasceus li. iij. c. iij. ait.
multos ritus seruat nunc ec/
clesia qui licet in scripture nō
inueniantur expresse. instituti
tū per sanctos spiritus sancti
instituit et reuelauit. **D**icit tñ
Landulphus q crisma con/
secratum ab epō e materia re/
mota. s. confirmationis. s. yn/
ctio est materia propinq. For/
ma vero huius sacramenti e
Consigno te signo cruc. et cō/
firmo te crismate salutis. **I**n/
noie patris et filij et spiritus san/
cti Amen. **H**anc formam vt
inquit petrus de palude non

habemus ab euangelistis. sed
a traditione rom. ec. ecclesie. n.
eaz acceptit ab apostolis q cā/
a xpo acceperunt. **E**t si apo/
stoli non fuerunt vsi hac for/
ma dispensatiue factum est si/
cut tūc forma baptismi. **D**a/
gis tñ vsi creduntur licet non
legatur. quia occultabant for/
mas sacramentorum propter
risiones gentilium. et quia i si/
gno crucis omnia sacramen/
ta perficiuntur. **de con. disti.**
v. c. Nunquid.

Quod oms fideles obligā/
tur suscipere pfirmationes ab
epis ex precepto ecclesie pro lo/
co et tempore.

Capitulum secundū

Secundū mysterij
videndū de sacra/
mento confirmatō/
nis dicitur obliga/
tio. vbi querit an fideles obli/
gentur ad istud. s. de necessita/
te. **E**t ad rñder **Ricar. in. iij.**
et **Petr. de palude** **Q**uod hoc sa/
cramentū nō est simpliciter ne/
cessarium nec ex institutione p/
pter effectum eius qui est ro/
bur spirituale. quia de facto et
meritorie potest homo confis/
teri fidem tempore persecutio/
nis per fortitudinē et caritatem
que datur in baptismo cū nō
mā caritas sufficiat ad resis/
tendum cuius temptationi.

Non non est necessarium ex i
 stitute xpi. quia christus non
 promulgauit hoc sub ymina
 ratione dñationis. ut baptismus
 pñiam. Nec precipit illud si
 cur eucharistiam propter q̄ ista
 tria dicuntur necessitatis sed
 videt h̄ esse necessarium ex ordi
 natione ecclesie q̄ statuit ut om
 nis fidelis semel in vita confir
 metur si potest. ut patet de co
 n. di. v. c. Omnes fideles. ubi
 dicitur q̄ omnes per imposi
 tionem manus episcoporum re
 cipere debent spiritum sanctum
 post baptismum. ut pleni xpia
 ni inueniantur. Et de con. di
 stin. v. c. Spiritus sanctus di
 citur. Vt curis necessaria sūt
 confirmationis auxilia. Et
 in. c. ut ieiuni. dicitur. Nunq̄
 erit xpianus. i. plenarie q̄ non
 fuerit ep̄ali confirmatōe crisma
 tus. Et Rabanus de conse.
 di. v. ait. Nouissime a summo
 sacerdote. i. ep̄o per man⁹ im
 positione paracleti dñi ba
 ptisato ut roboretur per spiri
 tum sanctum. Et Hugo li. ij.
 de sacramentis timendum est
 his qui per negligentia omi
 tunt ep̄i pñium et non suscipi
 unt manus impositionem ne
 forte propterea dñent. Quā
 uis ergo paruulus post bap
 tismum moriens vadat ad glo
 riam etiā nō crismatus. tamē

nō habet illam plenitudinem
 seu augmentū gratie. vñd nec
 glorie sicut p̄firmat⁹. Et ad
 tus qui contēneret hoc sacra
 mentum suscipere saluari nō
 posset. Sed h̄ loco q̄rit vtr
 soli ep̄i possint cōfirmari. Et
 q̄ sic probatur. Nā scribit ex
 tra de sacra vñctione. c. Unis
 cō. Cū ceteras vñctōnes sim
 plex sacerdos vel presbyter va
 leat exhibere hanc non nisi sū
 mus sacerdos. i. ep̄s debet cō
 ferre. Itē de con. di. iij. p̄sby
 teri baptisatos infantēs signa
 ri in frontib⁹ sacro crismate n̄
 p̄sumant. Et idem habetur
 de con. di. v. Danus. 7. cap.
 De his. Et. lxvij. di. Quā
 uis. Sed cōtra arguunt ali
 qui. q̄. ut recitat magister sen
 ten. in. c. iij. habetur. xcv. dis.
 c. peruenit. Gregorius scripsit
 Januario ep̄o in grecia q̄ sa
 cerdotes possent inungere in
 fronte crismate sicut antea fa
 ciebant. Prohibuerat enī eos
 p̄firmare. sed quia popul⁹ fur
 it de hoc scandalizatus cōces
 sit q̄ possent confirmare sicut
 añ. Respondet Landulph⁹
 in suo. iij. q̄ circa h̄ varia di
 uersi dicunt. Alij enī tenēt
 q̄ gregori⁹ p̄cessit vngere i frō
 te oleo et nō crismate ad sedā
 dum scandalū populi. Sed
 cōtra hoc obijcit glo. q̄ tunc

illum populum decepisset. et
ita vno sacramēto defraudas
set qđ nō est presumendum de
sancto Grego. ¶ **Q**uidam ve
ro tenent qđ gregorius fecit il
los sacerdotes qui erāt sub ia
nuario epō quo ad actū cōfir
mādi epōs ita qđ quilibet eoz
in ordine epār sibi in hac po
testate collata pfirmabat. **Ri**
car. vero dicit qđ licet soli epī
pfirmare possint ex ordinaria
potestate tñ simplex sacerdos
confirmare possit ex pmissione
pape. vñ glo. i. c. **Qñ.** extra d
p̄suetudine ait. **P**apa pōt de
legare auctoritatem crismādi
simplici sacerdoti et non laico
Epi vero licet ipsi possint cris
mare nō possunt tñ alijs infe
rioribus dēnā dare qđ ex officō
hoc facere nō possunt **S** alij
epī vel archiepī possunt s̄ fa
cere in diocesi alteri epī de li
cētia ipī epī. **E**pī enī ea que
sunt iurisdicōnis. vt iudicare
excoicare et similia. cōmittere
pnt etiā alijs nō habētibus iu
risdictionē. **E**a vero que sunt
ordinis et epālīs auctoritatis
nō pnt dēnā dare aut delega
re alijs qđ sunt inferioris ḡdus
Et de cō. ecclesie vel altar. c.
Aqua. dicit text. **E**t ep̄s cō
mittere valeat qđ iurisdicōnis
erāt qđ ordinis tñ qđ epāl sūt
nō pnt inferioris grad. clerici

cis dēnā dare. **U**bi glo. iurif
ditōis. puta iudicare cognos
cere de causis bñficia cōferre
et oia alia qđ assecut. est ep̄s
in p̄secratōe. hec oia pmittere
pōt et delegare vnicuiqđ maio
ri vel minori. **S**ed ea que sūt
ordinis. s. clericos ordinare p
gines p̄secrare. crisma p̄ficere
et similia nō pōt. **E**rgo vt rede
amus ad nostra obligantis
deles ad sacm̄i pfirmationis
qđ epī pferūt. **E**t vt fideles ec
clesia alliciat ad deuotionem
tanti sacram̄i statuit inter ce
tera qđ licet qñqđ ciuitas sit sup
posita excoicationi et interdū
cto. potest ep̄s vocare popu
lū cū sibi videbit expedire ap̄d
aliqđ ecciam et predicare in su
per et crismare. vt patet extra
de sen. ex. c. **Rñso.**
¶ **D**e reglis que obseruari de
bent circa sacramentum con
firmationis. **V** Cap. tertium.
Ertiū mysteriū vi
dendū de sacramē
to cōfirmationis vi
ditur regulationis
In quo notāde sunt aliquere
gule circa vsum e. ¶ **P**rima
regula s̄m̄ doctores in. iij. q
hoc sacramentū d̄ dari oibz
fidelibz. baptisatis non au
tem non baptisatis et mulieri
bus sicut et viris. qđ etiā mulie
res pro xpo dūmcauerunt. vñ

Eriso. in omelia super Da-
uid auct. In mundanis ago-
ribus eratis. et forme generis /
et dignitas requiritur. et ideo
pueris et mulieribus senibz. ac
pueris ad eos aditus denega-
tur. In celestibus autem omni
perone et erati et sexui indiscre-
ta facultate stadiū patet. et in
omelia de militia spirituali di-
ct. Apud deū semineus etiaz
militat ser? Multe nāqz seie
antio viri spūalem militiam
gesserunt. quedā enī interiores
domis virtute viros equaue-
runt in agonibz martyrij. que
dā etiā fortiores vizis extite-
rūt. ¶ Scda regula q parui
etia possunt confirmari. quia
si nō tūc tū postea habebunt
forte piteri xpm et min? hnt d
sicione. tū qz hoc sacm itera
ri nō dz et nō sic presumitur d
conuersato int xpianos q sit
confirmatus sicut q sit baptiza-
tus. Ideo non expedit q pui
li pfirmetur ante septēniūz vt
possint melius recordari post
ea confirmati. quibus etiaz p
pter hoc solet dari alapa sal-
uatur tamen paruuli baptiza-
ti etiā sine pfirmatōe. ¶ Ter-
ta regula q ille qui crismatur
debet teneri ab aliquo secun-
dum Thomam. in. parte. q.
lxxi. Nec tamen ista tentio est

de necessitate sacramenti. qz
 et sine ipsa daretur: sed est ex p
 cepto ecclesie si adsit facultas.
 Congruit autem tentio huic
 sacramento. quia confirman-
 dus vt debilis confirmari pe-
 tit. et ideo ab alio vt a bacu-
 lo sustentatur quasi infirmus
 et mulier etiam tenere potest
 ¶ Quarta regula q non con-
 firmatus non debet tenere cō-
 firmandum argumentum de
 consecratio. dūstin. iij. capitu-
 lo. In baptizante. Item nec vir
 vxorem nec vxor virum Alio
 quin iure petendi debitum ca-
 rebunt si scienter facerent. se-
 cus si ignoranter. xxx. q. i. cap.
 De his. Item consanguinei
 vel affines non debent se mu-
 tuo tenere quia sufficit vincu-
 lum carnale vel naturale.
 ¶ Quinta regula q in confir-
 matione contrahitur cognat-
 io spiritualis non solum im-
 pedies matrimonium contra-
 hendum sed etiam dirimens
 contractum. Et hec cognatō
 contrahitur inter confirmatū
 et eum vel eos qui tenet ad cō-
 firmationem inter ipsum con-
 firmatum et filios naturales y
 inter alios de quibz dixim? in
 sermone de luxuria incestuo-
 forum. ¶ Sexta regula q a-
 dultā monēdi sunt et premittere

professionem añ confirmationem
vt de con. di. v. c. **¶** Ut ieiuni.
z hoc in omni susceptioe sacra-
menti post baptismum obser-
uandū est ab eo qui post ba-
ptismū peccauit mortaliter
¶ Sexta regula q̄ sacramen-
tū confirmationis ieiunis z a ie-
iunis dari debet. vt patet de
con. di. v. c. vt ieiuni. z. ca. se.
quod z de omni sacramēto in-
telligendū est. vnde sine cau-
sa post prandīū ministrari nō
debet. puta si ep̄s nō pōt ma-
ne p̄mode crismare **¶** Septia
regula q̄ in omni loco duz tñ
decenti z honesto potest ep̄s
confirmare sine peccato non so-
lum in ecclesia sed extra. licet
crisma solum in ecclesia confi-
ci debeat. z hoc intellige i dyo-
cesi sua subditos suos nisi lex
p̄missione vel licētia cōfirma-
ret alios. z nota q̄ si ep̄s cōfir-
maret nō subditos absq̄ sui
superioris ep̄i licentia vere p̄-
staret sacramentū licet pecca-
ret. z nō efficeretur irregularis
neq̄ suspensus. **¶** Octaua re-
gula q̄ vnctio crismatis faciē-
da est in fronte. **¶** Extra d̄ sacra-
vntione. c. vno. qz vt magis
audacter z sine robore hō cō-
fiteatur xpm datur confirma-
tio. z ideo potius in fronte fie-
ri debet vbi magis apparent
huiusmodi passionēs. **¶** Con-

firmitas ista **¶** Tho. in iij. parte
asserens q̄ ista consignatio fit
in fronte propter duo. **¶** Pri-
mo quidem quia crisma i
signitur signo crucis sicut mi-
les signo ducis quod quidem
debet esse euidentis z manifestū
inter omnia autē loca corporis
humani maxime manifestus
est frons qui quasi nunq̄ ob-
tegitur **¶** Et ideo linitur crisma
tus crismare in fronte vt i ma-
nifesto demonstrat se esse xp̄ia-
nū sicut z apostoli post recep-
tum spiritum sanctū se manile-
stauerunt qui prius in cenacu-
lo latebant. **¶** Scdo qz aliquis
impeditur a libera p̄fessione
xp̄i propter duo. s. propter timo-
rem z propter verecundiam
vtriusq̄ autē hōz signū mari-
me manifestatur in fronte pro-
pter propinquitatem imagia-
tionis z propter hoc spiritus
a corde directe ad frontē ascē-
dunt. vnde verecundati erub-
escunt timentes autem pal-
lescunt. vt dicitur in. iij. eccli-
z ideo in fronte signat crisma
te vt neq̄ propter timorem neq̄
propter erubescētia nō me-
xp̄i p̄fiteri pratermittat. **¶** No-
na regula q̄ debet frons liga-
ri quousq̄ crisma deficeretur
¶ Non oportet autē q̄ pannus
septem diebus ligato capite por-
tet sed q̄ septē diebus caput

a lotionē seruetur. et hoc ppter
reuerentiam crismatis et ppter
septem dona spūs sancti. **S**int
ergo xpiani diligentes vt con-
firmationis sacramentū cum
deuotione ac reuerentia susci-
piāt. vt sic fortificati iesuz xpī
dñm et saluatōrē seculi p̄fiteā-
tur. cui sit laus et gl̄ia p̄ infini-
ta secula seculorū. **A**mc.

Seria serra magna de flebi-
li morte saluatoris nr̄i iesu xpī
Sermo qd̄ dragelem occauit

Inclinato ca-
pite tradidit spm̄.
Scribunt hec yba
Johan. xix. et i euā-

ge. bodi. Si oim nostruz ocu-
li fuerint fontes aque viue et la-
crime profluentes ex illis sup-
ercederent abundantiā flumi-
nū stagnorū lacuū et maris ocea-
ni nō sufficeret ad satisfaciē-
dū pietati quā debemus p̄sssi-
mo redemptori nostro dño ie-
su xpō. **N**ihil enim excogitari
potest aut enarrari flebilius et
p̄miseratione dignius q̄ eius
acerba passio et mors crudelis
ab eo p̄ nobis vermiculis co-
lerata. sed pleriq̄ asserunt nō
p̄uenire grauitati viroz sapiē-
tium vt se ad lamenta inclinēt
et lacrimas. **Q**uos nos facile
p̄uincim⁹ exēplo eorū carorū
qui propter planetum suorū
de benignitate laudantur. si

cut ioseph q̄ fleuit et de oscula-
tus est faciem patris sui desū-
cti. vt dicitur **Gen. l. c.** Et da-
uid qui planxit super saul et io-
natha interfectos i p̄elio. vt
scribitur. **ij. reg. l. c.** Et sup tu-
mulū abner interfect⁹ a ioab
et abisei. vt habet. **ij. reg. iij. ca.**
ac pro amon filio quē interfe-
cit absalon. vt pater. **ij. reg. xij
c.** et deniq̄ nūciata morte ab-
salon flebat dicens. **A**bsalon
fili mi fili mi absalon. et versa
fuit victoria illius viri i luctū
omni populo. vt pater. **ij. reg.
xviij. c.** **D**e alexandro insup
qui magnus cognominar⁹ eit
refert **Quintus** curtius q̄ au-
dita morte vxoris darij fudit
lacrimas. sic et alij plurimi q̄s
omittere libet. **C**ur igit non
debeat vnusquisq̄ facie lacri-
mis madescere cuz narratur
mors illius qui fuit a patrib⁹
desideratus a prophetis p̄nū-
ciatus. a decem sib illis vari-
cinatus. ab angelo annuncia-
tus. a virginematre p̄ceptus
ab elizabet b̄ndictus. a multī-
tudine angelorū laudat⁹. a pa-
storibus inuentus. a stella mō-
stratus. a magis honoratus
a symeone iusto et sene in bra-
chijs susceptus. **I**pse vtrq̄ dī
est et virginis fili⁹. **I**pse dī sp̄-
ritus sancto conceptus. ip̄e omi-
gratia et veritate repletus. **I**p̄e

Pro pmi dubij declaratio /
 ne audienda est scientia **Augu**
 stini qui libro. xiiij. de trinitate
 ait. **S**ancti de nre miserie nullus
 alius modus conuenientior fuit
 it q per passionem xpi. **R**atio
 est fm **Tho.** tertia pre. q. xlvi.
 quia tanto aliquis modus co
 nuenientior est ad assequendum
 finem quanto per ipsius plura
 concurrunt expedientia fini. p
 hoc autem q homo per christi
 passionem est liberatus multa
 occurrunt ad salutem hominis
 pertinentia preter liberationem
 a peccato que sunt precipue tria.

Primū ē cognitio diuine cha
 ritatis.

Secundū exemplum virtuo
 sitatis.

Tertium conseruatio puri
 tatis.

Primus est cognitio diuine
 charitatis. per hoc enim homo
 cognoscit quantum a deo di
 ligatur. ideo **Iohannis.** iij. ca.
 christus dixit. **S**ic deus dile
 xit mundum vt filium suū vni
 genitum daret. **E**t ecclesia di
 cit illud verbum **Gregori.** **O**
 mnis vniuersalis dilectio charita
 tis vt seruum redimeres filius
 tradidisti. **E**t **Hiero.** in episto
 la ad **Dan**asum papam in q
 que maior potest esse clemen
 tia q vt dei filius filius homi
 nis putaretur decem mensibus

fastidia sustineret partus. expe
 ctaret aduentum. per singulas
 adolefceret etates. et post eni
 tunnels vocum alapas et fla
 gella crucisqz pro nobis fieret
 maledictum vt nos a maledi
 cto legis absolueret. **E**t **Paulus**
 ad romanos. viij. ca. ait. **P**ro
 prio filio suo non pepercit deus
 sed p nobis omnibus tradidit
 illum. **S**i autem aliquis obij
 ceret. quia magna iniquitas ē
 innocentē passioni et morti tra
 dere. **S**ed sicut dicitur **Deu**
teronomij. xxxij. **D**eus fidelis
 est et absqz vlla iniquitate. ergo
 filium innocentem non debu
 it tradere passioni et morti.

Responder **Tho.** tertia p
 te. q. xlviij. q deus pater tradi
 dit christum passioni. **U**no
 quidem modo fm q sua eter
 na voluntate pordinauit pas
 sionem christi ad humani ge
 neris liberationem. fm illud
 quod dicitur **Isaie.** liij. capi.
Dominus posuit in eo iniqui
 tatem omnium nostrū. **S**e
 cundo inquantū inspirauit ei
 voluntatem patiendi pro no
 bis infundendo ei charitatem
Tercio non preiendo cum
 a passione sed exponendo per
 sequentibus. vnde vt dicitur
Matthei. xxvij. capi. clama
 uit in cruce. **D**eus meus cur
 me dereliquisti. quia scilicet fm
 d q

Augu. potestati persequentiu
exposuit et subtraxit protectio
nem non tamen soluit unionem. **N**on
predixerat **David** in ps. illo
xx. loquens in persona xpi. **D**e
deus meus quare me dereliquisti
et cuius expositionem scripsi
simus in sermone de passione
in alio quadragesimali. et quod
xpo **David** loquebatur ostendit
Lactantius li. iij. et h. quod
in illo psal. dicit. **F**oderunt ma
nus meas et pedes meos. ubi
sic ipse sequitur. **Q**ue utique propheta
non de se locutus est fuit enim
rex et nunc illa passus est spiri
tus dei per illum loquebatur.
qui fuerat illa passus post an
nos mille et quinquaginta. tot
enim colliguntur annis **David**
usque ad crucem xpi. hec ille. **V**i
dimus ergo quod iniquum est et cru
dele hominem innocentem mori
ti tradere contra eius voluntatem
sed deus pater non sic tradidit
filium qui obediens in sua ora
tione paterne se subdidit volun
tati tertio replicans. **P**ater mi
hi possibile est transferre a me ca
licem. veruntamen non sicut ego
volo sed sicut tu facis voluntas
tua. **E**t nota de hoc possibili
secundum **Thomam** iij. parte. q. l. v. arti
culo. ij. **N**on aliquid potest di
ci possibile vel impossibile du
pliciter. uno modo simpliciter et
absolute. **A**liomodo ex sup

positione. **S**impliciter et abso
lute loquendo possibile fuit deo
aliomodo hominem liberare quod
passione filij. **Q**uod non est im
possibile apud deum omnem huius
Sed ex aliqua suppositione fa
cta fit impossibile. quod enim im
possibile est dei prescientiam falli
et eius voluntatem siue disposi
tione cassari siue dispositio
ria et ordinatio dei de passio
ne christi non erat simul possibile
christum non pati et hominem aliomodo
quod per eius passionem liberari
Et si rursus aliquis querat
an si deus liberasset hominem
absque omni satisfactione fecisset
propter iusticiam **R**espondet **Thom.**
quod non. **Q**uod ille iudeus non potest
salva iusticia culpam sine pena
dimittere qui habet culpam in alium
committam. puta vel in alium hominem
minime vel in totam rempublicam
siue in superiorem principem.
Sed deus non habet aliquem
superiorem. sed ipse est supremum et
commune bonum totius universi
si **E**t ideo si dimittat peccatum
quod habet ratione culpe ex
eo quod propter ipsum committitur nul
li facit iniuriam. **S**icut quum
quod homo remittit offensam in
se committam absque satisfactione
misericorditer et non iniuste agit
tamen hoc non obstantem noluit pec
catum sine pena dimittere. **E**t
cum hoc sufficienter satisfacere

non posset p aliquā penā quā
 pareretur ei satisfactorē dedit
 caritatēq; suā generi humano
 exhibuit. ¶ Scdm qd̄ occur-
rit p̄nēs ad salutē homis est
exemplū virtuositatis. in hoc
enim q̄ xps moriēdo redemit
humanū gen⁹ exemplū dedit
hoibz obediētie. hūilitatis cō-
stantie iusticie. ac ceterarū vir-
tutū in passione xpi ostensarū
que sunt necessarie ad huma-
nā salutē. ideo dicitur. i. Pe.
ii. c. Abist⁹ passus ē p nobis
vobis relinquēs exemplū vt
sequamini vestigia eius ¶ Ter-
tū qd̄ facit ad salutēz homis
est p̄seruatio puritatis. Ex eo
autē q̄ xps passus est pro nob
indicitur nobis necessitas ser-
uādi nos a peccato immunes
Hic paulus. i. ad corinth. vi.
c. ait. Empti enim estis p̄cio
magno valde gloriificate tpor
tare deuz in corpore vestro. et
sic paret q̄ passio xpi primo at-
trahit z inflāmat cor hūanūz
ad dilectionē dei nos diligen-
tis. vñ Bern. ait. Sup omia
red dit te mihi amabile bone
lesu calix quē bibisti opus re-
demptōis nostrē ¶ Scdo pas-
sio xpi dat exemplū virtutum
potissimū paciētie z humilita-
tis. vt dicitur. xii. di. c. Dñs
¶ Tercio inducit homies vt a
peccatis abstineāt cū tante sit

aia nobilitatis vt p ea redimē
 da sanguinem xps effuderit.
Vñ Hugo in li. 3̄ arra spōse
ait. Ampli⁹ mihi vilis esse nō
debeo q̄ tāntū dō placui vt mo-
ri dignaretur p mene pderet
me. ¶ Et Bernar. i meditatio
nibz. Sublime est aie preciiuz
que nō nisi sanguine xpi redi-
mi potuit. quā ergo pmutatō
nē pro aia tua dabis qui p nī
hilo das illā. ¶ Scdm dubiū
declaranđū utrū xps fuit ab
alio occisus. z q̄ sic patet quia
ipse predixerat Lu. xviii. Post
q̄ flagellauerint occident euz.
¶ Sed cōtra arguunt pleriq;
primo quia xps dixit Johan.
x. c. Remo a me tollit aiam me-
am sed ego pono eam. ille autē
dicitur aliquē occidere q̄ ani-
mā eius tollit. Non est igit xps
ab alijs occisus sed a seipso
¶ Secūdo arguit. qz illi q̄ ab
alijs occiduntur paulatim de-
bilitata natura deficiūt. z ma-
xime hoc apparet in crucifixis
in xpo autē hoc nō accidit. Naz-
clamans voce magna emisit
sp̄m. vt dicit Mathei. xxvii.
c. Non ergo fuit xpus ab alijs
occisus sed a seipso. ¶ Ad solu-
tionē horz obiectoz dicit tho.
ii. parte. q. xl vii. q̄ aliquid po-
test esse causa alicuius effectus
dupliciter. Uno modo dire-
cte ad illud agendū z h̄ mo-
D iij

do psecutores xpi eum occide-
runt quia sufficiente e causam
intulerunt cu intentione occide-
di eu ⁊ effectu subsequente. qz. s.
ex illa causa e mors subsecuta.
¶ Aliomodo dicitur aliqd cau-
sa alicuius indirecte. s. qz no im-
pedit cu impedire possit. ⁊ hoc
modo ipe xps fuit causa passio-
nis ⁊ mortis sue. Poterat enim
sua passionem ⁊ mortem impe-
dire. ¶ Primo quidem aduer-
sarios reprimendo vt eum aut
non vellent aut non possent in-
terficere. ¶ Secundo qz spūs
eius habebat potestatem consers-
uandū naturam carnis sue ne
a quocunq; lesiuo inflicto op-
primeretur quod quidem ha-
buit anima christi. qz erat vnus
⁊ verbo dei in vnitate persone
vt docet Aug. in. iij. de trinitas-
te. quia ergo anima christi non
repulit a proprio corpore nocu-
mentum illatum. sed voluit q
natura corporis illi nocumen-
to succuberet dicitur sua aiam
posuisse vel voluntarie mortu-
fuisse. Et sic intelligit illud qd
iducebatur primo. nemo tollet
a me aiam meā. sed me inuito.
¶ Ad fin vero argumentū dis-
cit tho. q vox illa magna a xpo
emissa no fuit naturalis s; mi-
raculosa. ⁊ inter alia miracula
moris xpi cōputat. Quādiu
enim xps voluit natura corporis

illis el^o pseruata ē in suo vigore
etiā in extremis sic ⁊ qn volu-
it subito cessit illa to nocumen-
to. ¶ Tertiu dubiu declaran-
do. ¶ Vtrum xps fuit vere mortu-
us. Et q sic probandū est con-
tra incredulos triplici via.
¶ Prima dicit p herice pnu-
ciationis.
¶ Secda autē tice testificatiōis
¶ Tertia iudaice pcurationis
¶ Quarta via dicit ppheticē
pnuiciationis. Pnuiciat
ta quippe fuit xpī mors
p multa secula antea. Unde
iacob patriarcha gen. xlii. c. vi
xit symeon ⁊ leui fratres vasa
iniquitatis bellantia. In con-
silio eoz non veniat aia mea
⁊ in ceru illoz no sit gloria mea
qz in furore suo occiderūt vtrū
⁊ in voluntate sua suffoderunt
mox. Maledictus furor eozū
qz pīnax ⁊ indignatio eozū
qz dura. Nicolaus de lira sup
xij. c. Johan. assent q pphice
iudeoz de tribu leui ⁊ pharisei
pro magna parte fuerūt de tri-
bu symeon. ideo ppheticō spū
illustratus iacob dixit pba pre-
dicta. sed iudei hoc negāt referē-
tes q iacobita locutus ē de sy-
meone ⁊ leui propter bellum q
fecerunt contra sibi inimicos
pter captū dīne sororis eozū.
de quo fit mentio Gen. xxxij.
ca. Quos nos conuicim⁹ pū

que bellus illud iam preteritum
erat. Et iacob filiis annuncia-
bat futura. Ideo ut pater Ge-
nesis. l. c. dixit. Congregami-
ni ut annuncie que futura sunt vo-
bis in diebus nouissimis congre-
gami et audite. ¶ Secundo bel-
lum illud contra sichumitas fuit
bellum iustum. quare non debebat
dicti maledictus furor eorum. er-
go iacob prophetice annuncia-
uit mortem christi procurandam per
pontifices et phariseos. ¶ Et si
billade qua mentionem facit La-
crantius lib. iij. ita locuta est.
Interunt filium detestandum
ut priuaret eum vita quam ut iustifi-
caret eos venerat. Et salomon
preuidens passionem christi. sap. ij. c.
ait. Dixerunt impij cogitantes
apud se non recte. Circuuenta
mus iustum quoniam inutilis est nobis
et prius est opibus nostris et impro-
perat nobis peccata legis et diffi-
mar in nos peccata discipline.
nostre. proinde ait se scientiam dei
habere et filium dei se noiat. Fa-
ctus est nobis in translationem
cogitationum nostrarum. Grauis est no-
bis etiam ad videndum quoniam diffi-
cilis est alijs vita illius et imu-
tate sunt vie eius tanquam nuga-
tes id est nullius veritatis ho-
mines estimati sumus ab illo.
et abstinet se a vijs nostris tan-
quam ab immundicijs et preest nos
iustitia iustorum. i. bona a iustis

expectata preest omnibus bonis ve-
te presentis. Et gloriatur pa-
trem se habere deum. Videamus
ergo si sermones illius ve-
ri sunt et tenemus que ventu-
ra sunt illi et sciemus que erunt
nouissima illius. Si enim est ve-
rus filius dei suscipiet illum et
liberabit illum de manibus con-
trariorum. Contumelia et tor-
mento interrogemus eum ut scia-
mus reuerentiam eius et probemus
patientiam illius. Horre tur-
pissima condemnemus eum. hec
ille. et ysaias. liij. ca. tradidit in
mortem animam suam et eum sce-
leratis reputatus est et ipse pec-
cata multorum tulit. et per trans-
gressionibus roganit. et Daniel
el. ix. ca. post hebdomadas sexa-
gentaduas occideretur christus
et non erit eius populus qui
eum negaturus est. scilicet iudei coram
pylato ipsum negabant dicen-
tes. Non habemus regem nisi ce-
sarem. Et ciuitatem et sanctua-
rium id est templum dissipa-
bit populus scilicet exercitus ro-
manus cum duce venturo id
est tito. Et finis eius scilicet hie-
rusalem vastitas. quia scilicet
fuit vastata per romanos. Et
cayphas cum esset pontifex an-
ni illius ita prophetauit de chris-
to. ut scribitur Johannis. xi.
capitulo. Expedi vobis ut
unus moriatur homo pro populo
Dij

Non tota gēs pereat et ipse dñs
eius sepe discipulis predixit.
moriturum. unde scribit Ma
thai. xi. vi. c. Cepit iesus onde
re discipulis suis. qz optet euz
ire hierosolimā et multa pati
a senioribz et scribis et principi
bus sacerdotū et occidi et ter/
tia die resurgere. et Matthai.
xvii. c. post transfigurationez
dixit illis tribus quos admise
rat ad tam stupēdū spectacu/
lum. Nemini dixeritis visio
nein donec filius hoīs a mor
tuis resurgat. Et Matthai. x.
c. Dum irer hierosolimā dixit
secreto duodecim discipulis
Ecce ascendimus hierosolimā
et filius hominis tradet prin/
cipibus sacerdotū et scribis et
condēnabunt eum morte.
¶ Scōo probandū est qd xps
vere fuit mortuus p auctenti/
cam testificationem. Cantat
quippe sic de christo mater ec/
clesia. Ipse enim verus ē agn/
qui abstulit peccata mūdi qui
mortem nostram moriēdo de/
struxit et vitam resurgendo re/
parauit. ¶ Et in utroqz simbo/
lo apostolorum scilicet patrez
xpm passum et mortuum con/
fitef. Id habet i simbolo arba/
nasy. Et de summa trinitate
et fide catholica. ca. i. et Iohā.
in euangelio ca. xix. ait ad ie/
sum autē cū venissent ut vide

runt tam mortuum non frega
runt eius crura. ¶ Et paulus
ad romanos. v. c. Pro impiis
mortuus est iustus pro iustis
Et itez ibi Cum adhuc pec
catores essemus xps pro nob
mortuus est. ¶ Et eodē capi.
Recōsiliati sumus deo p mor
tem filij eius. et viij. c. christus
mortuus ē et resurrexit. qui est
ad dexterā dei. Et xiiij. c. chri/
stus mortuus est et resurrexit.
ut et viuoz et mortuoz dñetur
et i. ad corinthi. xv. c. christus
mortuus est pro peccatis no/
stris sū scripturas. et ij. ad co/
rinthios. v. c. pro oibus mor/
tuus est xps. et pme ad thessa/
lonienses. iij. c. credim⁹ qd ies/
us mortuus est et resurrexit. et
petrus prima canonica. iij. ca.
pi. xpus semel pro peccatis no/
stris mortuus est iustus pro i/
iustis. et Ambro. sup epistolā
ad romanos. tantū fuit pecca/
tū nostrū ut saluari non posse/
mus nisi vnigenitus dei filius
moreretur pro nobis debito/
ribz mortis. et aug. li. iij. de tri/
nitate. vna mors nostri salua/
toris duabus mortibus nrīs
et aie et corporis saluti fuit. et b
con. di. ij. c. Semper xpi mori
p seculi vitam ē nunciāda ut
discant qua caritate diligat su
os qui pro eis mori dignat⁹ ē
quia ad hoc deprecor dilexite

nos cum effemus gehenne si-
lii vt ei diligereamus a morte
tam liberati. ¶ **Tertio** proba-
tum ē qd xp̄s fuit vere mortu-
us ex iudaica procuratōe. Iu-
dei nempe imp̄i sollicitissime
procurarunt vt xp̄s moreret.
Nam vt dicitur Joh̄a. xi. Co-
gitauerunt vt interficerent eū
et Barthei. xxvi. Congregati
sunt principes sacerdotū et se-
niores populi in atriu p̄inci-
pis sacerdotū qui dicebat cay-
phas et psiliū fecerunt vt iesus
dolo teneret et occiderent. Et
coram pylato clamabāt Nos
legem habemus. et fm legē de-
bet mori. Et tandē cum vidis-
sent eū in cruce mortuū et post
ea sepulcū adierunt pylatum
dicētes. Dñe recordari sum?
quia seductor ille dixit adhuc
vuiens post tres dies resurgā.
Iube ergo custodiri sepulcrū
vsq; in t̄ iē tertiū ne forte veni-
ant discipuli eius et furent eū.
et dicant plebi surrexit a mor-
tuis. et erit nouissim⁹ error pe-
ior priore. Ait illis pilat⁹. ha-
betis custodiā. ite custodite si-
cūt scitis. Illi autē abeūtes in-
uenerūt sepulcrū signātis la-
pidē cū custodib⁹. Quare nul-
lus ambigere debet xp̄m pas-
sum et mortuū pro salute mun-
di. Et vt inquit Tho. iii. pre-
uenies fuit xp̄m mori.

¶ **Primo** quidē ad satisfaciē-
dū pro humano genere quod
erat mortui adiudicatū. ¶ **Se-**
cūdo vt nos a timore mortis
liberaret. ¶ **Tertio** vt a mor-
tuis resurgendo virtutē suam
ostenderet qua mortē superauit
et nobis spem resurgēdi preberet.
Quis igitur nō videt quā
ta sit hoīm ad xp̄m obligatio
cū ipse qui via veritas ē et vita
pro ipsis mori dignat⁹ sit. nec
solū mortē tulit. sed ad illā vt
in sequēti mysterio patebit tā-
tis cruciatib⁹ dolorib⁹q; puenit.
¶ Quod mors xp̄i fuit peno-
sa valde ex eo qd passio ei⁹ fuit
diuisa et gñalis et ignominiosa.

Capitulum secundum.

Secūdū mysteriū
p̄templādū de mor-
te ch̄isti dicit⁹ pena-
litas. Fuit quippe
mors illa penosa et dolorosa
valde maxime ppter tria
¶ **Primo** ppter passiōis diu-
turnitatem.

¶ **Secōdo** ppter passionis ge-
neralitatem.

¶ **Tertio** ppter passionis
qualitatem.

¶ **Primo** fuit mors xp̄i grauī
et dolorosa ppter passionis
diuturnitatem. **Nā** licet om-
nibus diebus penalem duxerit
vitam pergrinando orans
do. ieiunādo. predicādo. et sus-

turam passionē pie premeditā
do. ob quod vt inquit Lenu
lus iudee p̄ses in eplā ad ti
berii. nunq̄ ridere visus ē fle
re autem sic. **T**ñ quis explicet
quanta x̄ps passus fuerit quā
doq̄ merore aīa eius cōfecta
qñ colendā illā carāq̄ genitri
cē relinquens discessit a betha
nia profectu q̄s ē hierusalem vt
cenaret ibi cū discipulis suis.
Que ⁊ quāta in illa cena pa
cta sunt. vtiq̄ non sine labore
ibi x̄ps proditorē caute ad
monuit vt se corrigeret ibi di
scipulor̄ pedes ⁊ proditoris
iude humiliter lauit. **I**bi sa
cramentū sui corporis et san
guinis in memoriam sue mor
tis instituit ibi sermonē ad di
scipulos habuit quem Johā
nes scripsit. c. xij. iij. xv. ⁊ x.
Poss cenā vero nō ad q̄scen
dum sed ad orandū se cōtulit
⁊ priusq̄ orasset assumptis pe
tro iacobo ⁊ iohāne cū suspi
rijs ⁊ vultu mesto aīam suam
tristem vsq̄ ad mortem dixit
Postea vero cum ter orasset
qd̄ patrem longo spacio in ter
tia oratione factus ē i agonia
sudorem emisit sanguineuz ex
citatis ex post discipulis tur
bemilitum ⁊ ministris iudeo
rum occurrere quibus verbe
ra ⁊ perussiones passus ran
dem ⁊ vinctus ductus est ad

domū anne vbi in facie alapa
percussus ē. **I**nde venit vt latro
detentus ad domū capphe vbi
examinatur iudicaturq̄ reus
mortis ⁊ posteo ministris vi
lissimis traditus verus ē ab
eīs. ⁊ colaphis cesus contume
lijs affect⁹ vsq̄ mane. nec dor
miuit nec quieuit nocte illa tñ
inquieta atq̄ molesta. **P**ora
p̄ma ductus est ad pilatū
Accusatur a p̄ncipib⁹ sacerdo
tum. examinatur a pilato mit
titur ad herodē qui eū ad pila
tum redire fecit flagellat ad co
lumnā ⁊ spinea corona corona
tus ē. **E**t tandē snia in eū da
ta ad montē caluarie cū latro
nib⁹ p̄perare compellit vbi cru
ciatus est ⁊ felle ⁊ aceto pota
tus postque oīa hora nona tra
didit sp̄m. **S**cdo mors x̄pi
fuit dolorosa nimis p̄pter pas
sionis generalitatē. verificatū
quippe fuit in eo illud Isaie. i. c.
A planta pedis vsq̄ ad verti
cem non est in eo sanitas. **C**as
put enim eius sanctissimū gas
zophilatū sapientie dei **E**t vt
inquit Bern. angelicis spiritib⁹
bus urenebūdū densitate spi
rituum punctū ⁊ p̄foratū fuit.
Oculi p̄ssimi fuerunt afflicti
inundantia lachrymarum. **F**a
cies eius decora decurpata est
sp̄tus ⁊ sanguine ita vt vide
retur leprosus. Em illud Isaie

li. c. **N**os vidimus eum quā
 si leprosum. **G**ene eius candidi
 de ac rubicū de alapis percusse
 sunt. **A**ures ille sanctissime re/
 plere sunt blasphemis clamo/
 ribus odiosis et promelijs at/
 q̃ conuicijs. **N**ares eius sati/
 gare sunt fetoribus sputorum.
 et cadaueꝝ caluarie loci. **C**apil/
 li eius capitis et barbe violētia
 tracti et euulsi sunt. **O**s ei⁹ qđ
 tam sanā tam sapidissimā tam
 vtilissimā et verissimā doctrinā
 protulerat percussum ē. **C**ollus
 eius suauissimū colaphis attri/
 tū est et fune tractū. **D**an⁹ ei⁹
 quesuo tacru viuifico sanabāt
 infirmos clauis durissimis cru/
 ci affixi sunt. **P**edes eius quo/
 rum terra scabellū est q̃c̃q̃ dis/
 curretes p ciuitates villas et ca/
 stratū laborauerunt pro hoīz
 salute in cruce extēsi sunt. totū
 corp⁹. **N**ō dulcissimū flagellis
 multis et viris cesum dilacera/
 tū et sanguine cruentatū fuit li/
 qua eius aceto et felle amara
 ta est ynde et eo mortuo lat⁹ ei⁹
 lancea apertū est itaq̃ passus
 est in omib⁹ mēbris et in omni/
 bus sensibus delicatū suū cor
 poris. **T**ertio fuit passio xpi
 dolorosa propter passionis qua/
 litatem. **P**assus quidē ē igno/
 miniose. **P**rimo ratiōe popu/
 li scilicet iudei cui tot miran

da contulerat beneficia. **U**nd
 ecclesia cantat lamentādo ista
 die in persona christi illud **Di**
 chee. vi. c. **P**opule meus quid
 feci tibi auti quo molestus fui
 it. **R**nde mihi. q. d. patres tuos
 iacob cū filijs in egypto per. so
 seph enutriui famis tēpore ne
 perires. **E**t post tempora mul/
 i splicatos supra numeꝝ dedu/
 ra seruitute egyptioꝝum te edu/
 xi. **A** flagellis quibus egyptiū
 totam percussi te liberam feci.
Dare rubrum tibi apui vi p
 eum sicco vestigio transires
Pharaonem autem cum exer/
 citu suo submersi. **P**er quadra/
 ginta annos te pavi manna de
 celo prestitio. **A**quam tibi d pe
 tra eduxi. **I**nsurgentes cōtra
 te hostes prostrauit. **T**errā flu/
 entem lac et mel patribus tuis
 a me promissam exterminatis
 inde triginta regibus et pluris/
 mis nationibus tibi largit⁹ sū
Et prius in mōtem synai legē
 seruandam tibi tradidi. **A** ca/
 ptiuitate septuaginta annoz
 propter scelera tua i babilōe re/
 liberās ad propria sub beldra
 et neemias et zorobabel reduxi.
Ecce quid feci tibi responde er/
 go mihi si tanta beneficia a me
 tibi collata hāc talem retribu/
 tionem meruerint vt me cruci/
 figeres. ergo ex genere tuo car.

nam sumens descendit de celo
ut tibi frater essey. **E**go semper
docui in synagoga et in tem-
plo ea que te saluum facere pos-
sent. ego cecos tuos illumina-
ui leprosos mundau. claudos
erexi. obsessos a demonibus li-
beraui. surdis auditum restitui.
mutis loquelam. infirmis va-
rijs sanitatem. mortuis vitam
numquid in his molestus fui. pre-
cepta declarau. errores confu-
taui. vicia reprehendi. **Q**uid
ultra facere potui et non feci.
¶ **S**ecundo passus est xps igno-
miniose ratione temporis. **E**rat
enim tunc solenitas pasce seu
azimorum que erat precipua
sup omes alias. **I**n qua tene-
bantur ex lege iudei venire de
quibuscunq. ciuitatibus et lo-
cis in iherusalem ad templum ad
sacrificium offerendum nisi legitimi
um haberet impedimentum. **E**t
qz p varias captiuitates eor
erant satis dispersi p orbem et in
italia et in asia et in africa. vspa-
cet **A**ctu. ij. c. de oi natione co-
uenerat in iherusalem ad illud festum.
Quarto aut qd pcedatur ad
mortem ppter maleficiu pcur-
rentem multitudinem populi tanto maior
ei insurgit pena confusiois et ery-
bescentie. **C**onsiderat enim qd qli-
bet videns narrat alijs et si pere-
grinus e reuersus in patriam suam
referet diuulgat et cunctis sue

de illo malefactore et ignominio-
sa punitione. et sic vbiq. in
familia diuulgatur. **P**ropter
ea inscriptus fuit titulus sup
crucem. **I**esus nazarenus rex
iudeor. **L**itteris grec. hebrai-
eis et latinis. q. d. hec est cau-
sa passionis huius. qz vsurpa-
uit sibi regnum iudeorum faci-
endo se regem et prohibendo
tributa dari cesari. **¶** **T**ertio
passus est christus ignominio-
se ratione loci. quia crucifixus
est in loco vilissimo. sicut mon-
te caluarie qui sic nominatus
est. qz ibi erant ossa mortuorum
et caluarie et alia cadauera. **E**t
ibi occidebantur vilissimi ho-
mines et malefactores. et vt di-
cit **N**icolaus de lira. **N**on est
nominatus locus ille calua-
rie a caluaria. **A**debi sepul-
ti vt dicunt quidam. qz ad eum
it sepultas in hebron vt habe-
tur **I**osue. xij. capitulo. pro-
pter qd hebron antiquitus vi-
cebat carithabier. i. ciuitas
quatuor. qz quatuor magni pa-
triarche fuerunt ibi sepulti cum
uxoribus adam et eua. **A**bra-
ham et sara. **I**saac et **R**ebecca
Jacob et **L**ya. **¶** **Q**uarto xps
passus est ignominiose ratione
confortij. quia cum latronibus
et sceleratis. **¶** **Q**uinto passus
est ignominiose ratione suppli-
cij. quia crux supplicium erat

laronū. vt Crisostom⁹ dicit.
Quod oēs creature indu-
cuntur ad flendum
pro morte xp̄i necnō z pie mu-
lieres atq; ipe iesus crucifixus
Capitulum tertium.

Quartū mysteriū cō-
 templandū de mor-
 te ch̄risti dicitur pie
 tatis. Multa equi-
 dem sunt hodie que humana
 corda z corporeos oculos ad
 pietatē z fletū inducunt. Id fa-
 ctū sancta mater ecclesia in offi-
 cijs diuinis in ceremonijs. in
 altariū nudatione. tabularū
 percussione. z similibus. Sed
 preter hoc tria sunt que emoli-
 re debent mentes quascunq;
 duras.

Prīmū est insensibiliū crea-
 turarū cōmotio

Secūm mulierū lamentatio

Tertium ch̄risti iesu dulcis
 imitatio.

Prīmū est insensibiliū crea-
 turarū cōmotio. Obscuritas
 quidem solis z defectio super
 naturalis quasi quidaz fletus
 fuit. qz in cruce obscuratus est
 sol iusticie. sic z terremot⁹ ille
 de quo dicit Matthe⁹ q; ter-
ra mota est. Idē z petrarū scis
 fio qui per se scisse sunt. de qbo
 oib; dixi in sermone de passio-
 ne in quadagesimali de peni-
 tentia. Scōm quod emoli-

re pōt mētes n̄ras ad fletū p
 morte ch̄risti est mulierum la-
 mentatio. Flauerūt quippe ho-
 die mulieres. Nā vt dicit Lu-
cas. Sequebatur illū multa
 turba populi z mulierū q; plan-
 gebant z lamentabātur eum.

Et vt scribitur Johan. xix. c.
Stabat iuxta crucē iesu mat-
eius z soror matris eius ma-
ria cleophe z maria magdale-
ne. Matheus autē ait. Erāt
 autē mulieres multe a longesq;
 priusq; virgo mater z que pre-
 dicte sunt appropinquassent iux-
 ta crucē que secute erant iesuz
 a galilea ministrantes ei. In-
 ter quas erat maria magdale-
 na z maria iacobī z ioseph ma-
 ter Et mater filiorum zebedei

Quis posset sine lacrimis
 harū mulierū audire lamenta-
 dum forte vna dicebat. O ie-
 su sanctissime fons omnis bo-
 nitatis. tanq; reus cū scelera-
 tis es crucifixus. Alia subde-
 bat. O speciose forma pre si-
 lijs hominū z vbi ē pulcritu-
 do tua vbi elegancia vultus
 tui. Factus iam es deformis
 tanq; leprosus. Altera cla-
 mabat suspirādo z eiulando.
 O care mi nepos filij sororis
 mee predilectissime qui filios
 meos Jacobum z Iohannez
vnice dilexisti. cuius verba in
 aurib; meis dulciora semp fue-

runt super mel ⁊ fauū heu me
cur ad hoc deueni vt te videā
vulneribus liuidum morien/
tem in cruce. **At** ⁊ discipula il
la cara magdalena quid refe/
rebat. quid referendo clama/
bat pie contemplari possum?
q̄ iesum inspiciens manus cō
stringebat inde pectora con/
tundebat. **Heu** inquam per
do magistrū meū dñm meū q̄
mihi peccata remisit. q̄ a pha
riseo me defendit. q̄ me ad pe/
des eius sedentem iam beni/
gne docebat. **O** me miseram
O me dolentē nimīū. **O** ma
gister benigne. tu innocēs. tu
sanctus. tu impollutus. tu se/
gregatus ab omni sorde sine
culpa pendens in cruce. **Vir**
go autem in ater vultu squali
da. sparsa crine voce qua po/
terat flendo dicebat. **Heu** q̄
amara ⁊ flebilis ē dies ista mi
hi misere. video filium meum
vnicū inter latrones pendē
tem. **O** fili mi sancte. **O** fili
mi lumen oculorum meorum
O fili mi spes vnica vitę mee
Et vbi sunt gaudia q̄ tot an
nis suscepit cor meum vbi an
gelus **Gabriel** qui me saluta
uit vbi pastores qui te natum
mor in presepio venerūt festi
nantes visuri. vbi magi cum
muneribz ducatu stelle ad nos
perducti. vbi vox tua illa que

xr̄tj. annis vsq̄ nunc auribz
meis insonuit dñmarrē reue/
renter me noīabas. **Vbi** dul/
cia colloq̄a tua. vbi miracula
tua. vbi pulchritudo tua. vbi
splendida fama tua. vbi fami
liares tui. **O**ēs te reliquerunt.
Ego his paucis comitata mu
lieribz. ⁊ **Johānē** nō te deserui
fili mi. **O** amantissime inuenis
O cor de corde meo **Quid** fa
ciā. quo me vertā. video te mo
rientē quē nouē mensibz vtero
meo sine labore portauī. quem
pepi sine dolore. quē ablacta
ui vbere de celo pleno. **Plā**gi
te meū angeli modo vstro. ⁊
oēs beati spūs. plangite celi ⁊
cūcta celestia corpora. plā
gite petre dure. plangite iuu
nes. plangite senes. plāgite vi
ri piter ⁊ mulieres. plangite o
matres meū ⁊ non finatis me
solā plāgere. **O** fili mi iesu
die p salute mūdi in cruce mo
ri dignat⁹ es. **His** autē silibz
q̄relatiōibz descebat ego filius
¶ Tertiū qd̄ emolire p̄ morte xpi
res duras ad flexū p̄ morte xpi
d̄r ipsi⁹ iesu dulcis ait **Bernar.**
Et em̄ deuotus ait **Bernar.**
Clamat de cruce xps dicens.
Vide hō q̄ p te pario. **Ad** te
clamo q̄a p te morior. vide pe
nas q̄bz afficio. vide clauos q̄
bus confodio. **Non** est dolor

sicut quo crucior. **C**ū sit tāt⁹
dolor exterior intus tū dolor ē
grauior. tā ingratū dū te expe
rior. **V**ideo aia qz nō pp̄t mea
sed tua pcrā patior. ita vt dice
re possim. **Q**ūntus ē dolor ca
pitis mei puncti z pforati spi
ritu a culeis. o qnt⁹ ē dolor sa
tis mei. o quantus dolor colli
mei. o qntus dolor oculoꝝ me
oꝝ. o qntus dolor pforarū
manū mearū. o qntus dolor
brachioꝝ meoꝝ. o qnt⁹ dolor
totius corpis mei in quo nō ē
lametas. o quantus dolor oris
mei secler aceto amaricati. **Q**
quantus dolor cordis mei. p
pter voces et lamenta matris
mee. **V**os omnes qui trāsī
tis p viā atredite z videre si ē
dolor similis sicut dolor me⁹
Uerū tū o dura mens. o ferreū
pectus vrgētiore dolore angu
stior dū te hoīem tā ingratum
regior. fleui ego p te vagiens i
cuna. fleui ego p te sepi⁹ in ora
tione. fleui ego p te toties a p
ma bera noctis vsqz nūci ho
ram non ā. fleui dū fui captus
fleui dū fui alapha p̄cussus. fleui
dū fui cesus z derisus. fleui
dū fui flagellatus ad colūā.
fleui dū fui crucifix⁹. fleui pp̄t
dolorē. fleui ppter peccata tua
Et qz nō vis flere. **P**lage aia.
plange o hō me tuū dñm. me
tuū benefactorē. me tuū redē

ptorē. me qui te tñ dilexi vt z
mori nō recusauerim. **S**i pie
sic fleueris. facie te p̄cipē gra
tie mee. z tandē ad vitā temp
ternā te reducā.

Sabbato sancto de p̄scia.
Sermo **xliv.**

Acepto cor
pore inuoluit illud
in syndone munda
Scribunt bec p̄ba.
Matthei. xvi. ca. **V**il git sū
mope dñs iesus xps mūdiciā
z nitore p̄scie nostre qd̄ mysti
ce designatur in sepultura ei⁹;
qñ suū p̄ciosum corpus mūda
syndone inuolutū recondi vo
luit in monumēto nouo. **E**t
vniūsqz conari debeat om
ni tempore sue vite nitidam z
puram retinere conscientiam.
Id n̄hilominus permaxime
requiritur dum corpus christi
sumendum est in sacramento
altaris. **T**unc p̄bet seipsū ho
mo z sic de pane illo edat z de
calice bibat. **Q**uia p̄o pleriqz
conscientiam p̄sumptuosā ha
bentes cū peccato mortali cō
municare nō erubescunt. **A**lij
p̄o conscientia scrupulosa ve
rati facientes quod in se est **I**
lic trepidauerūt timore vbi nō
erat timor. z sic cōicare omi
tunt. **I**dearco in p̄senti sermō

ne de conscientia dicen⁹. De
qua tria mysteria proponun⁹
declaranda.

¶ Primu⁹ dicit ligatiois

¶ Secu^m cognitiois.

¶ Tertiu⁹ remediatiois.

¶ Qualiter conscientia obligat
ad faciendu^m vel noⁿ faciendu^m
vel de septem causis erroris
conscientie. Capitulu^m primu^m.

Primu^m mysteriu^m de
clarandu^m de consci
entia dicit ligatio /
nis i quo videre de
bem⁹ ad quit conscientia liget
veru^m vitz liget ad omne qd⁹ di
ctat. Et ad hoc intelligendu^m
notanda sunt tria.

¶ Primu⁹ notandu^m fm⁹ Tho.
in secundo sententiaru^m q^{uod} con
scientia habet ortum ex natu
rali iudicio rationis quod di
citur lex intellectus et ab eo est
deducta et derivata vt quedā
conclusio. pbi gra^{ta} fit in aia vl^{tra} in
mente hominis quasi quida^m sillo
gismu^m. Cui⁹ maiore p^{ro}mittit
sunderis dicēs. De malū esse
vitandū. Minore hui⁹ sillo
gismi assumit rō supior dicēs
adulteriū eē malū. qz p^{ro}hibitū
ē a deo. Rō p^{ro} inferior dic^{it} ad
ulteriū esse malū. qz vel est iu
stū vel qz est inhonestū. Con
scientia p^{ro} inferre conclusionē di
cēs et p^{ro}cludēs ex supradictis
Ergo adulteriū est vitandū

propterea dicitur conscientia q^{uod}si
p^{ro}cludens scientia eo q^{uod} con
scientia rōne supradictorū. s. sin
deris rationis superioris et rō
nis inferioris conclusionē infer
re. Uⁿ Hugo. li. ij. d. anima aie

Conscientia est cordis scien
tia. vñ dicitur conscientia qua
si cum alio scientia. Secūdu^m
notandū q^{uod} triplex est actus co
scientie. ¶ Primus est testifi
cari in preterito inq^{ui}sum con
scientia p^{ro}hibet testimoniu^m
sicut illud in quo est scriptum.
aliquid illud testificatur si
ue bonum sit siue malum. vñ
de Apostolus ad Romanos
ij. ca. Testimonium reddente
illis conscientia eorum. Et au
gu. xi. q. iij. c. Custodi. Quan
do deus iudex erit alius testis
q^{uod} conscientia tua non erit iu
ster iustum iudicem et conscien
tiam tuam. noli timere nisi cau
scientie est accusare et excusare
reprehendere et remordere de
malo commissio et bono omisso.
vñ de Augustinus. xi. q. iij. in
cunctis. Quem conscientia de
fendit liber est inter accusatio
nes. Et liber sine accusatione
esse non potest si sola conscien
tia intus accuset. Iste act^{us} po
test dici examinatio inq^{ui}sum
conscientia examinatio que iam
facta sunt an sint recta vel no

recta. an benefacta vel malefa-
cta. Et qñ p examinationē in-
uenit id quod factū ē discorda-
re a conscia a qua examinatur dicitur
p̄scia remordere vel accusare.
Quā inuenit id quod factū ē p̄scia
suscipit formā p̄scie dicitur p̄sciētia
defendere et excusare. ¶ Tertiū
actus p̄scie est ligare vel solue-
re. Nam p̄scia obligat ad peccatū
quā oē quod sit contra p̄scia etiam
si sit bonū peccatū ē. Unde ap̄ls
ad Ro. xiiij. c. De quod nō est ex
fide: peccatū est. Super quo verbo
Ambrosius in glo. oē quod sit etiam
si in se et de se sit bonū et tñ non
sit ex fide. i. contra p̄scia et ut. s.
credamus esse malū peccatū ē
Et. xx. viij. q. i. c. oēs. s. sequenti
dicitur. De quod contra p̄sciam ē editū
cat ad gehennā. ubi dicit glo.
Contra p̄sciam. s. p̄cepti vel p̄-
hibitionis hoc ē p̄p̄facere cō-
tra p̄sciam id est facere contra
illud quod p̄scia dicitur esse in p̄-
cepto vel p̄hibitione. ¶ Tertiū
tñ notandū sūm Bonauentura dicitur.
p̄scia. scilicet. q. p̄scia aliqui dicitur
aliquid quod est sūm legem dei. ali-
quando aliquid quod est p̄ter le-
gem dei. aliquādo aliquid quod
est contra legē dei. Et loquitur
hic de dictamine per modū p̄-
ceptionis vel p̄hibitionis nō
per modū consilij siue persuasi-
onis. In p̄mis quidem p̄scien-
tia sūmpt ligat et vniuersaliter

p̄ eo quod illa homo ligatus ē
per legem diuinā et p̄scientia
que illi concordat ligatū ostē-
dit. In secundis p̄o p̄scientia
ligat quod diu manet. unde vel te-
netur homo consciā depo-
nere. vel tenet id quod dicitur con-
sciētia adimplere. utpote si di-
ctat necessariū est ad salutē se-
stucam de terra leuare. In ter-
tjis p̄o consciētia nō ligat ad
faciendum vel non faciendum
sed ligat ad se deponendum p̄
eo quod cum talis consciētia sit
erronea errore repugnante legi
diuine necessario quod diu manet
ponit hominē extra statū salu-
tis. et ideo necesse est ipsam de-
ponere. quia siue homo faciat quod
dictat siue eius oppositū mor-
taliter peccat. Si enim homo fa-
ciat quod consciētia dicitur et il-
lud est contra legem dei et facere cō-
tra legem dei sit mortale pec-
catum. absq̄ dubio mortaliter
peccat. Si p̄o faciat oppositū
eius quod p̄scientia dicitur ipsa
manente adhuc peccat mortu-
liter. non rōne operis quod facit.
sed quia malo modo facit. Fa-
cit enim in contemptum dei dū
credit dicente sibi consciētia
hoc deo displicere quod deo
placeat. Nam non tantum at-
tendit deus quid homo faci-
at. sed quo animo faciat. Et
iste qui facit quod deus iubet cre-

dens facere ꝑ dei voluntatem non facit bono animo sed malo. ⁊ ideo peccat mortaliter. ⁊ sic patet q̄ omnis conscientia aut ligat ad faciendum quod dicitur. aut ligat ad se deponendum. Non tamen omnis conscientia ligat ad faciendum qd dicitur. sicut illa que dicitur nō esse faciendum illud ad quod homo alias tenetur. Sꝫ talis conscientia dicitur erronea. ¶ Sciendum tamen q̄ conscientia errat duobus modis. s. ex falsa assumptione. ⁊ ex falsa applicatione. ¶ Et p̄mo ex falsa assumptione. puta quando aliquis assumit aliquod malum tanq̄ bonum. vel falsum tanquā verum. Sicut hi q̄ occidebant apostolos dicebant conscientia q̄ ex hoc placerent deo. vñ de Johannis. x. ca. dixit christus. Venit hora in qua omnis qui interficit vos arbitretur obsequium se prestare deo. ¶ Secundo errat conscientia ex falsa applicatione. sicut cū ex aliquibus veris aliqua conscientia erronea formatur. s. bi gratia vt ex hoc q̄ deus est super omnia diligendus. aliq̄s format sibi hanc conscientiam. s. q̄ nihil potest simul diligere cum eo. Et sic est erronea conscientia circa obligationem votoꝝ. Nam per hoc qd dicitur vo-

uete ⁊ reddite domino deo vestro aliqui erroneā sibi formant conscientiam tenentes vora se irre dispensabilia. Et cū multa vora que d̄ facto non tenentur aut quia stulta ⁊ irrationabilia. Aut quia adimplendum impossibilia dicunt fore debent conscientiam erroneā illi qui infirmi aut satis debiles volunt ieiunare dieb̄ illis quib̄ ecclesia aut aliqua regula precipit ieiunia ⁊ similia. Et vñ inquit Tho. in questionibus de veritate. q. xviij. Quedam conclusiones sunt in quib̄ ita reclusiones sunt in quib̄ operandū p̄sentia p̄ncipia errare non q̄ circa ea conscientia errare non pōt. Sicut deū non esse diligendum. malum sciēter esse faciendum ⁊ huiusmodi. Et quedam alia sunt circa que errare pōt errat. vt ex dictis p̄. Ex plus etiam potest poni de eo quia cit id quod habet speciem mali. ⁊ non sic malum estimant sibi sufficere intentionē bonam quam habet non curās d̄ scilicet dulo primi. Sicut faciebant fideles in ecclesia p̄mutua idolatras qui comedebant idoli ⁊ non in venerationem idoli tamen coram simplicibus qui inde scandalizabant illos imitantes. sed in venerationē idoli quod estimabāt alios facere

Quos reprehendit apostolus ad
 romanos. xiiij. c. ¶ **A**d clario-
 rem autem intelligentiam nota-
 fm **Tho.** in scdo sententiarum
 di. ccc. q. conscientia non ob-
 ligat in virtute propria sed in
 virtute precepti diuini. quod pater
 quia non dicitur aliquid esse fa-
 ciendum vel non faciendum:
 hac ratione. quia sibi videtur ve-
 non videtur. se sub hac ratione
 quia est a deo preceptum vel p-
 hibitum. Nullus autem ligatur
 per preceptum aliquod nisi me-
 diante scientia illius precepti.
 Eideo ille qui non est capax
 noticie precepti non ligatur p-
 cepto. Nec aliquis ignorans p-
 ceptum dei ligatur ad preceptum
 faciendum nisi quatenus tene-
 tur scire preceptum. Si autem
 non tenetur scire nec scit nullo
 modo ex precepto ligatur. Te-
 netur autem quilibet habens
 vnum rationis scire precepta dei
 nec excusatur non faciendo il-
 lud ex ignorantia. ¶ **A**d ma-
 iorem euidenciam predictorum
 sciendum q. error conscientie cau-
 satur ex septem causis. ¶ **P**rima
 est ignorantia. ¶ **S**ecunda ne-
 gligentia. ¶ **T**ertia inordinata
 affectio. ¶ **Q**uarta pusillani-
 mitas. ¶ **Q**uinta superbia. ¶ **S**e-
 ptima propter peccatas. ¶ **P**rimo
 causatur error
 conscientie ex ignorantia. scilicet cum

ratio apprehendit malum sub ro-
 ne boni ut est predictum. et bonum
 sub ratione mali. Et si ignorantia
 illa sit iuris naturalis aut di-
 uini. nullum excusat habere vlti-
 rationis. ¶ **S**ecundo error conscien-
 tie causatur ex negligentia cum
 quis est negligens addiscere cum
 potest ea que pertinent ad re-
 formationem anime. **Unde aug.**
 xxxvii. di. ca. finali dicit. Illis
 omnino ignosci non poterit q.
 habentes a quo discerent ope-
 ram non dederunt. ¶ **T**ertio
 causatur error conscientie ex in-
 ordinata affectione. Cum enim
 quis inordinate et satis arden-
 ter afficitur ad huius mundi boni-
 ta et satisfacere cupit passioni-
 bus sensualitatis precipitat con-
 scientiam. et sic falso et cum er-
 rore iudicat peccata non esse pec-
 cata. aut non satis grua sicut
 faciunt vsuarij superbe et po-
 patise mulieres adulteri et reli-
 qui similes. pro quibus **Sene-**
 ca in prouerbis ait. perit om-
 ne iudicium cum res transiit in
 affectum. Conscientia quippe
 nimis diligentius temporalia
 ista est nimis larga. ¶ **Q**uarto
 error conscientie causatur ex cor-
 dis pusillanimitate qua quis
 timet non timenda finem rectus
 iudicium rationis. et talis con-
 scientia est nimis stricta et picu-
 losa. Nam facit de festuca tra-

hoc presupposito est pplexus
quia si comunicat cū odio pec/
cat mortaliter. et si nō comuni/
cat similiter. **S**z dimittere pōt
et debet odium et sic nō est per/
plexus simpliciter. ¶ **S**eptio
causatur error conscientie ex hu/
militate et cordis puritate. **vñ**
Grego. vi. v. c. **A**d etus bona
tū mentiū est ibi culpa cognos/
cere vbi culpa non est vbi glo.
Agnosce. i. timere. Non autē
debet quis se culpabilem dice/
re vbi nō est sūc sui estimatores
quia hoc pertinet ad mendaci/
um et ironiam. In primis sex
modis error conscientie semp
est reprehensibilis et voluntas se
quens conscientiam errantem
semper mala. ¶ **S**eptimo autē
modo est laudabilis cuius ra/
tio est. quia ad bonitatem mentis
pertinet vt homo ad iusticie p/
fectionē tendat. Et ideo in cul/
pā reputat non solū si deficit a
cōmuni iusticia qđ vere est cul/
pa sed etiā si deficiat a pfectione
iusticie qđ qñqz culpa nō est
¶ **Q**đ circa cognitionē cōscien/
tie pprie septē differentie hoīz in/
ueniuntur.

Capitulum secundum

Secundū mysteriū
declarandū de pscia
dicitur cognitionis.
In quo queritur an
possit quis cognoscere et scire se

habere rectā pscientiā luminis
scz grē illustratā. ¶ **A**d qđ rñ
det **A**lexā de balis. in scdo sū/
me qđ septē sunt differentie hoīm
circa hmoi attēde. ¶ **A**liq enīz
putāt se habere bonā pscientiā
et gratiā seu caritatē et neutruz
hñt. **A**lii scūt qđ illā nō habēt
Alii dubitāt de hoc **A**lii opinā/
tur qđ habeāt grām et bonā cō/
scientiā. ¶ **A**lii expeririuntur. sz
nō hñt de hoc sciam. **A**lii hñt
unt tñ p reuelationē. ¶ **S**epti/
mi hoc sciunt p cām et certā vi/
sionē. ¶ **P**rimū ergo sunt infi/
deles et heretici imo etiā xpīas
nī quidā reptidi qđ nō lustrates
cōscientiā suā ex ignorātia cras/
sa mortalitā criminā nō credūt
mortalitā esse. In tali cecitate fu/
it aliqñ paulus. vt ipse testatur
Nā vt scribit **A**ctuū. xxiij. iea.
Cap. a romana militia hie/
rosolymis iudeos ad quorum
petitionē captus fuerat sic allo/
quit **E**go omni pscientia bōa
conuersatus sum an deuz vsqz
in hodiernū diē. Et tñ persequi/
tus fuerat ecciam putās bñ fa/
gere. ¶ **S**cdi sunt qui sciunt se
nō hñe bonaz conscientiam. vt
hi qđ sciunt se esse in mortali pec/
cato actu vel proposito nō peni/
tentes. ¶ **T**erij sunt qui du/
bitant se habere bonā pscientiā
qui scz habent rōes eque fortes
ad hñ qđ sint in grā putāt qui vī
E 19

dēt se eē tepidos i amādo deū
nō habendo affectū ad oīem
et alia spiritualia. Et ex opposi
to considerant nullam volūta
tem se habere peccandi morta
liter. sed propositum abstinē
di destari peccata commissa.
¶ Quartī oppinātur se habe
re bonā conscientiā et se esse in
gratia etiā probabiliter eūz for
midine tñ aliqua de opposito
Sicut illi qui vident se seruē
tes i amore dei et primi. et ama
re. lugure offensas dei. paratos
ad sufferendū aduersa. sentiāt
tamē aliquādo rebellionez car
nis ad spiritū et fragilitatem.
¶ Quintī experientur se ha
bere bonā conscientiā. sicut illi
qui i sentiunt dulcedinē diuine
bonitatis in oratione et gustāt
q̄ suauis est dñs abhorrentes
omnē delectationē mūdi. Sex
ti sciunt se habere bonā conscie
tiam per reuelationez dei sicut
abraham. Cui dixit deus per
angelum Genesis. xxi. capitū.
Nunc cognoui q̄ timeas deū
scz timore filiali qui sine gratia
et p̄scientia bona esse nō potest.
¶ Septimī sunt qui sciunt per
eām rei rel rōne rei vt hi qui cla
re viderunt diuinam essentiam
in vita presenti sicut moyses
veteri testamēto et paul⁹ in vno
¶ De scrupulo conscientie qd

sic et vnde causatur et de septem
regulis quib⁹ potest deponi.

Capitulum tertium.

Tertium mysterium
declarandum de cō
scientia dicitur reme
diatio. Sunt enim
pleriq̄ conscientiam habentes
scrupulosam omnem leuē actū
peccati venialis estimantes et
se peccatum mortale. ¶ Pro q̄
bus tria sunt notanda. ¶ Pri
mum q̄ scrupulus est vacilla
tio quedam consurgens cū for
midine ex aliquibus coniectu
ris debilibus et incertis. vnde
videtur esse scrupulus id quod
apud alios dicitur pusillani
mitas que est tedio seu timore
rerum aduersarum inbers et i
cōsiderata tacti animi delectio
Et sic vtrunq̄ tam scrupulus
q̄ pusillanimitas importat in
ordinatum timorem. Unde ip
se scrupulus a quibusdam vo
catur erronea conscientia. Ab
alijs timor conscientie et ab alijs
is pusillanimitas. Sciendū
autem scdm Albertum in li
de quatuor coeuis q̄ differē
tia est inter scientiam. fidē. opi
nionem. dubitationem et scrup
ulum. seu suspicionem. Nam
scientia proprie est eorum que

cognoscuntur per causam. 7 qz
impossibile est aliter se habere.
Fides autem est perfecta psua
sio vnius partis seu conclusio
nis per multa probabilia v^t au
ctoritatem dicentem. Et hoc
etiam appellatur crudelitas et
conscientia. Opinio autem est
acceptio vnius partis cum for
midine alterius ita tamē q^d ad
illam que formidatur non ha
betur ratio expressa. formida
tur tamen propter debilitatem
rationis alterius partis. Du
bitatio vero ē indeterminatus
motus rationis super vtrang^q
partem contradictionis p^{er} eq
lia media ita q^d non magis pen
det ad vnam partem q^m ad ali
am. 7 hec etiam dicitur ambi
guitas. Demon scrupulus ex
leuib^{us} coniecturis seu medijs
7 multū debilib^{us} mouetur ad
vnam partem. Et hūc etiaz di
citur suspitio 7 pusillanimitas
tas spiritus que repellenda est
v^t dicitur vi. q. i. c. oues. Nam
tal^{is} scrupulus inducit aiam
ad quoddam rectum 7 tristiti
am agrauantem v^t nū boni ei
agere libeat. 7 sic velut tempe
stas que descendit in egyptuz.
consumpsit omne quod repe
rit v^t r^{ed}de. sic tristitia procedēs
ex scrupulo consumit vigorem
7 robur animi. ¶ **I**nducit et

am desperationem a qua libe
rari se petebat psalmista dicens
Non me demergat tempestas
scilicet desperationis. Quan
tum vero est scrupulosa consci
entia noceat patet p^{ri}mi Pas
chabeorum: ij capitulo vbi nar
ratur. Quod quidam scrupu
losi ex societate machabeorum
quia noluerunt se defendere cō
tra hostes bellantes aduersus
eos in die sabbati timentes ne
propter hoc violarent sabbatū
occisi sunt ab eis. ¶ **S**ecundū
notandum q^d scrupulositas cō
scientie causatur quandoq^{ue} ex
complexione ad timorem ydos
nea. v^t est complexio frigida.
in feminis vetulis 7 melanco
licis. Timor enim naturaliter
secundum Damascenum cor
constringit sicut 7 frigida con
stringunt 7 congelationem fa
ciunt. Ad quem morum con
tractionis imaginatio moue
tur a timoris dispositione. ita
v^t concipiat quis aliquod esse
futurum malum 7 perconse
quens fugiendum. ¶ **Q**uādo
q^{ue} causatur pusillanimitas et
scrupulus ex egritudine ma
nica vel melan colica que est in
firmitas capitis per quam le
dis imaginatio. 7 qñq^{ue} rō vnde
galien^{us} 7 aulcēna dicit q^d in o
nta est infectio anterioris cel lu

le capitis cū diminutione ima-
ginationis. **M**elancolia p̄o ē
infectio medie cellule capitis
cū diminutione rōnis. ¶ **Q**uā/
q̄ insup̄ causat scrupulus ex tē-
ptatione diabolica. Pōt enī
diabolus deo p̄mittente mo-
uere humores melancolicos i
homine per quos imaginatio
vel errare pōt aut turbari ad
timorē inordinatū. Aliquan-
do adhuc p̄cedit scrupul⁹ cō-
scientie ⁊ pusillanimitas ex re-
gūnis corporalis negligētia
s. per nimīā abstinētiā ⁊ vigi-
lias. ¶ **U**n̄ **H**iero. ad **Nepotia-
nū** dicit q̄ tales imoderatis ie-
iunijs vertunt in melancoliā.
⁊ magis hipocratis fomentis
q̄ nostris indigent monitis. ⁊
de p̄se. dis. v. c. **N**on mediocri-
ter. **I**dem **H**iero. asserit q̄ ta-
les indiscrete ieiunātes ⁊ orā-
tes incurrūt notā melancolie.
Aulotiens p̄o causant ser-
puli ex societate timidoy. vñ
em̄ scrupulosus facit aliū ser-
pulosum. ¶ **T**ertium notādū
q̄ septem sunt regule quaz ad
nunticulo conscientia scrupu-
losa seu erronea pōt depomi
¶ **P**ria regula debita ad gra-
tiam dei p̄paratio.
¶ **S**ecunda sollicita scribere
sancte indagatio
¶ **T**ertia orationis deuota cō-
tinuatio.

¶ **Q**uarta opinionis alicuius
tuta electio.
¶ **Q**uinta obedientie humi-
lis imitatio
¶ **S**exta scrupuloy animosa
obiectio.
¶ **S**eptima p̄ceptoy discreta
epileptatio. i. interpretatio.
¶ **P**rima regula ē vt q̄s se p̄-
paret ad gratiā dei quantum
pōt seruando mādara dei de
peccatis p̄petratis dolendo et
p̄fitendo. **N**ā quicūq̄ facit q̄d
in se ē deus infallibiliter infun-
dit gratiam ⁊ lumē doni sapi-
entie ⁊ p̄sili ⁊ intellectū tribu-
it quib⁹ uiuari pōt ad depositi-
onē erronee p̄siciētie. vñ ipse vi-
cit per **H**iere. c. iij. **C**ouertimi-
ni fili⁹ reuertētes. i. quanti in
vobis ē. ⁊ ego saluabo auersi-
ones vestras. ¶ **S**cōda regula
est sacre scripture indagatio. vt
cū inquit psalmista. **D**ecleara-
tio sermonū tuorū illuminat
intellectū dat p̄uulis id est hu-
milibus. ¶ **T**ertia regula ora-
tionis p̄tinuatio. vñ **J**aco.
i. c. vj. **S**i quis vestrū indiget
sapientia postulet a deo ⁊ da-
bitur sibi affluenter **E**t **S**ap.
vij. c. **I**nuocaui ⁊ venit in me
spūs sapientie. ¶ **Q**uarta re-
gula est opinionis alicui⁹ tuta
electio. **S**unt em̄ aliquando
doctores opinionū p̄trariarū

Et tunc scrupulo si dubitant
quā partē pnt cū bona pscien
tia eligere. **Quibz** dicimus q
cum bona pscia pōt quis tene
re vnā opinionē z fm eā ope/
rari. exclusō saltim scandalo q
pars vel opinio habeat p se
nobiles doctores dūmodo ta
lis opinio nō sit ptra auctori/
tē exp̄ssam sacre scripture. **Nec**
p determinationē ecclesie sca/
bolice. **Et** q etia ex zrietatē
taliū opinionū nō inducat ad
dubitandū. Sed bonā sibi con
scientiā z credulitatē formet q
eo qd credit tanqz de pbabili
ore p̄e z p̄cipue qn quis adhi
bet diligētā inq̄rendo an lice/
at. nec inuenit aliqd qd eū suffi
cienter moueat ad hoc q sit il
licitū. **Nō** sint doctores varij
in multis opinionibz patet de
resurrectione mortuoz. de qui
bus dicit **Bartheus. xxvij. c.**
Ultra corpora zc. Nam ali
qui tenent q surrexerunt ante
ip̄z itez morturi. Alij q post
ip̄m non itez morturi. **¶ Si**
militet de dispensatiōe in voto
p̄mētie aliq tenet q nullo dis
pensari pōt. aliq qd pōt. imo
sancit. **¶ Tho. in. iij. tenet vnā**
opinione. z in sūma dicit ptra
nā. **¶ Quod aut dicit beatus**
Tho. i. quolibeto. iij. q. iij. ar.
ii. qd qn due sunt opinio
nē p̄e de eodem oportet al

teram esse veram z alterā fal/
sam. intelligendum est p̄e his
vbi manifeste patet ex scriptu
ra vel ecclesie determinatione
q sit cōtra legē dei. **¶ Hosti. p̄o**
dicat sup. c. Si vir. extra d co
gna. sp̄uali. q vbi sunt diuerse
opiniones z diuersa iura semp
humanior est p̄ferenda z eqoz
¶ Et ad idē facit qd ait Aug.
di. ix. c. Sana. ¶ Solent autē
mouere scrupulosos z detine
re illud dictū **Aug. de pe. di.**
vij. c. Nullus. c. Si quis. Tes
ne certā z dimitte incertū. **¶ S**
vbi i eadē materia morali sūt
zrie opiniones doctorū illa vi
det tutior que ē rigidior. z sic
potius amplectēda. **¶ S** ad
hoc rīdet q aug. loquit in di
cto casu p̄e de eo qui differt
pniam vsqz ad extremū vice
cuius saluatio dubia ē z icer/
ta nō qz p̄a pniam nō possit esse
in extremis. sed quia incertum
est vtz talis penitens vere pe/
niteat. **¶ Quinta regula ptra**
psciantiam scrupulosaz ē obe/
dientie humilis imitatio. vt. s.
scrupulosus captiuē intellec/
tum suū dictis sapientū obe/
dientie superiorū. quantūcūqz
scrupulosus dicet sibi aliud.
¶ Unde puerbior. iij. Sapiēs
ait. Ne imitaris prudētie sue
¶ Sexta regula est aiōsa pu
gnatio scrupulorum. **¶ Unde**

ysaie. xxxv. capitulo dicit. **N**o
fortamini pusillanimes cōfor-
tamini ⁊ nolite timere. **E**cce eni
deus vester. s. adiuvans ⁊ illu-
strans. **E**t cancellarius parisi-
ensis in quodam tractatu de
regulis moralibus ait. **C**onsi-
lium salubre est frequenter age-
re contra scrupulos leues ⁊ tre-
pidos vitando eos ad aliorum
iudiciam quatenus ex cōsue-
tudine fiat. homo robustus so-
lidus ⁊ tranquillus in exerci-
tio spirituali. **S**icut etiā si q̄s
vellet ligamentum distortum
ad rectitudinē ducere oportet ⁊
q̄ retorqueret ip̄m ex parte op-
posita curuando. ⁊ sic. reducti
posset ad rectitudinem. **N**otā-
dum etiā secundum eundem
Cancellarium in quodam suo
tractatu. q̄ aliqui doctores re-
nunt quibus assentit aliquan-
do non tam meritoriiū esse cre-
dere sicut velle credere. **N**ec do-
lere sensuāliter de peccatis si
cur velle dolere ⁊ non posse.
Sunt autem aliqui auctori-
tates non bene intellecte ex q̄-
bus scrupuli oriuntur. **S**icut
illa que habetur extra de spon-
salibus in dubijs tutior via est
eligenda propter q̄ scrupulos
eligit viā rigidiorē. **S**ed ad
hoc respōdetur q̄ eligere viā tu-
tiorē cōsiliū ē nō preceptū. **A**li-

as oporteret multos ingredi re-
ligionē in qua tutius vivitur
q̄ in seculo. **N**ō ergo de necessi-
tate oportet viā tutiorē eligere
q̄n etiā alia viā potest eligi tu-
ta. **¶** **S**eptima regula pro scu-
puloꝝ depositione ē preceptorū
discreta epichezatio id est inter-
pretatio vel declaratio. **E**quis-
tas enim quē philosophus no-
minat epicheziam prepōderat
iuris rigori s̄m iurisperitos. **E**t
autē equitas iusticia pensatis
omnibus circūstantijs particu-
laribus dulcore misericordie. ē
perata. **E**t sapiēs ait. **N**oli esse
nimis iustus. **N**ā nimis iustus
est q̄ perit in iusticia sua. **P**er
tinet autē ad virtutes epicheze
considerare nō nudū preceptum
de se sed circūstantias omnes
particulariter ip̄m p̄cernētes. vñ
philosoph⁹. v. ethicoꝝ dicit
Epicheza interpretatiua legū ē
melior q̄ iusticia legalis. **¶** **E**t
s̄m hāc virtutē epicheze possu-
mus precepta dei ⁊ ecclesie pla-
toꝝ seu iudiciū benigne interp̄-
tari. **E**t s̄m **I**ohan. de āberto
triplex regula per virtutē epi-
cheze dari pōt p̄sciētie scrupulū
lole. **¶** **P**rima q̄ nec de⁹ nec ec-
clesia p̄ sua p̄cepta intrēdit obli-
gare ad vix possibile alicui. **C**ū
enī s̄m regulaz iuris ad impos-
sibile nemo possit obligari. de re

gul'is turis in. v. Nō solū dicitur
 impossibile qđ absolute nō est
 possibile. sed etiā videt interp-
 tandū fī mīrūtē epīcheyē i lege
 noua esse impossibile qđ vix est
 possibile. i. hñs nīmīā difficul-
 tare. ¶ Scda regula est qđ nec
 deus nec ecclia intēdit suis pre-
 ceptis aliqūē obligare ad hoc qđ
 sit fatuus. i. talia pcepta loco et
 tpe nō obligāt quibz eoz obli-
 gatiō fieret ridiculosa. Sic p-
 de obseruatiōe votoz stultoz
 qđ null' obligat implere licet vt
 carur vouere et. ¶ Tertia regu-
 la est qđ in his qđ solū sunt mala
 qđ phibita. vt cōiter positua p-
 cepta multū excusant vel in t o-
 tovel in tanto pfectudo si sit p-
 scripta. vt dicitur est in fīone d
 pfectudine. Etia necessitas ab-
 soluit ab obligatiōe pceptorū
 posituoz. vt tactū est in prece-
 dentibz. Proponat igitur vn'
 dīqz velle saluari et deo suā vo-
 luntatē pmedet faciatqz bonuz
 qđ ferre pōt hūana fragilitas
 cui auxilū exhibet de'. doleat
 qđ se pccōrem et defectuosum in-
 ueniri. et sic in dño pfidēs cōfes-
 sione pmissa sumat cibū suauis-
 simū eucaristie p. cuius assum-
 ptionē deuorā acquiritur salus
 etna. ad quā nos pducatur iesus
 dei filius benedictus p omnia

secula seculor Amen.

¶ Domica resurrectionis. Ser-
mo de ipsa mirabili resurrectio-
ne iesu christi quinquagesim'
in ord ine.

Surrexit Scri-
 buntur hec verba
 Darci ultimo. c.
 et in euangelio hu-
 ius locundissime
 solennitatis. Summa cū gra-
 tulatione audienda sunt a no-
 bis et commemoranda ea que
 de resurrectione iesu christi do-
 mini nostri ab euangelistis pre-
 dicantur. Quid enim dulcius
 quid suauius. quid deit' de
 lectabilius excogitari pōt quā
 christ' a mortuis suscitatus ter-
 tia die. In hoc equidem spes
 nostra erigitur vt de futura vi-
 ta et resurrectione generaliventu-
 ra nullatenus dubitem'. Ec-
 cetiam dux electorum qui mor-
 te destructa gloriosus resurgēs
 exemplum presulgiduz nobis
 prebet resurrectionis nostre fī-
 ende. Qua de re in presenti ser-
 mone de ipsa resurrectione. hū-
 sti miranda dicere statui. ¶ In
 quo tria mysteria proponimus
 contemplanda.

Primū dicitur tpalitatis
Scōm veritatis
Tertium qualitatis
De tpe resurrectionis xpi scilz
 de die mēse ⁊ anno.
¶ Capitulum primum.

Primū mysteriū cō
 templandū de resur
 rectione xpi dicit tpal
 itatis. In quo consi
 deremus tampus resurrectionis
 christi tripliciter.

Primo respectu mēsis.

Scōdo respectu diei.

Tertio respectu anni.

Primo p̄sideremus tpus re
 surrectionis xpi respectu mēsis q̄
 sez mātē xps resurrexit. Et dicit
 ur q̄ de mēse marcij vteniz in
 quit aug. li. xvij. de ciuitate dī
 ca. lv. **M**ortu⁹ ē xps octauo
 calendas aprilis duobus ge
 minis cōsilibz. ⁊ vi patet in ca
 lendario i octauis calēdis apri
 lis est dies. xxv. marcij. Et fm̄
Aug⁹. eadē die xps fuit annū
 ciatus ⁊ passus. Ex q̄ die. xxvj
 mar. surrexit. **H**ic autē mensis
 satis cōuenit resurrectioni xpi.
Primo qz ipse est prim⁹ an
 nis anni. de quo dixit domin⁹
 ad moysen. **E**rod. xij. c. **D**e
 his iste vobis principiū mensis
 prim⁹ erit in mensibz anni. **U**n
 iudei incipiūt annū suū in mar
 cio asserētes mūdū fuisse factū

in marcio. quod tenz **R**abbi lo
 sue. l. z **R**abbi heliseoz ⁊ sui seq/
 ces dīcāt q̄ in mēse septembz
 qz fructus sunt maturi qd etiā
 affirmāt arabes ⁊ egypti q̄ in
 cipiunt annū in calēdis septem
 bzis. **S**ed prima opinio p̄mu
 nior ē. **S**icut ergo i mēse mar
 cij fuit mūdus primo creatus
 sic hoc mēse xps resurrexit.
 vt oñderet se esse primogenit⁹
 mortuoz. qz null⁹ añ eū resur/
 rexit semp victurus. **I**n isto
 mēse marcij fuit egypt⁹ ex
 portata ab hebreis q̄ asportauē
 rūt vasa p̄ciosa eis commoda/
 ra fm̄ dei p̄ceptū. **S**ic ⁊ xpi
 resurrectione fuit infer⁹ expolia
 tus ⁊ paradīsus restaurat⁹. **I**n
 sup in isto mēse fuit celebratus
 pasca agni sicut nūc celebratur
 pasca xpi. **S**cōdo p̄siderem⁹
 tpus resurrectionis xpi respectu
 diei. **N**ā resurrexit dñs domini⁹
 ca die. vt ait **I**ohānes dama⁹.
 ⁊ idē habetur de con. distin. iij.
 capitulo **S**abbato. ⁊ lxxv. di.
 capitulo. **Q**uod die domica.
Ista autē dies habet septem
 priuslegia quibus correspondēt
 septem mysteria resurrectionis
 christi. **P**rimū quia domini⁹
 ca dies est prima dierum om̄iū
 um. sicut ecclesia cantat ⁊ collū
 gitur ex primo **G**enesis. **S**icut
 ergo illa fuit prima dies veter⁹
 testamēti. ita fuit prima in nō

in testamento. ¶ **S**ecūm priuilegium diei dominice quia i ipsa fuit creata lux corporalis. sic in die resurrectionis xpi produta fuit lux spiritalis que ē fides illuminans intellectū in mentibus apostolorum. ¶ **T**ertium priuilegium diei domini ē quia ipsa fuit creata angelica natura. Sic in die resurrectionis plurimum letificata ex victoria xpi resurgēt. ¶ **Q**uartum priuilegiū quia i ipsa die fuit creata materia prima scōz Bedam. Sic in die resurrectionis materia corporis xpi fuit singulariter sublimata per reuolūtionem anime et gloriosam cōditionem corporis. ¶ **Q**uin- tum priuilegium illius diei dominice quia in illa fuit creatus tempus nature. sic in die resurrectionis xpi fuit creatum tempus gratie. ¶ **S**extū priuilegiū quia tunc fuit celum empireū de nouo produciendum. ita in die resurrectionis fuit nouiter dedicatum in dispositione ppriā quia ipsum est locus spirituum et corporum gloriatorum. **N**ūc autem christi corpus fuit gloriatum. ¶ **S**eptimum priuilegium qz in illa die deus ostendit magnitudinē sue potentie in creando. ita nūc in resurgendo. qz sicut in morte patientiā ita in resurrectione po-

tentiā declarauit. ¶ **T**ertio cōsideremus resurrectionē christi respectu anni quo uidelicet anno etatis sue resurrexit. **A**d qd sciendū qz xps qm fuit baptizatus erat quasi annorū triginta. vt dicit **Luce. iij. c.** Et postea triennio docuit ita qz fuit mortuus et resuscitatus in etate trigintatū annorū et paulo plus quam etate dicit **aug. lib. xij. de ciui. dei.** pfectissimū esse. qz vsqz ad istā etatem natura humana pfecta ē et exinde incipit deficere. In hac autē etate et nos resurgemus fm illud apostoli ad epheios. **ij. c.** donec occurramus oēs in viā pfectam in mensurā etatis plenitudinis christi.

¶ **Q**uod ex testimonio angelorū et apostolorū et aliorū qui viderūt xpm post resurrectionem probatur qz vere resurrexit.

Capitulum secundū
Ecundū mysteriū cōtemplandū de resurrectione xpi de veritatis. Surrexit nāqz dñs vere. quod veritas probatur triplici testimonio. s.

¶ **A**ngeloz

¶ **A**postolorū

¶ **A**lisonum.

¶ **P**rimo probatur veritas resurrectionis christi testimonio angelorum. Quatuor enī au-

geli in die resurrectionis christi/
isti resurrexissent testificati sunt.

¶ Primus fuit qui apparuit
extra sepulchrum. de quo sic
dicit **Mattheus** ultimo capi-
tulo. **Eccce** terremotus factus
est magnus. **Angelus** autem
domini descendit de celo et ac-
cedens reuoluit lapidem et se-
debat super eum. **Erat** autem
aspectus eius sicut fulgur. ve-
stimenta autem eius sicut nix.
Pre timore autem eius exter-
riti sunt custodes. et facti sunt
velut mortui. **Respondens**
autem angelus dixit mulieri-
bus. **Nolite** timere. **Scio** enim
quod **Ihesum** qui crucifixus
est queritis. **Non** est hic. **Sur-**
rexit enim sicut dixit. **Venite**
videre locum ubi positus erat
dominus. **Et** cito euntes dici-
te discipulis eius quia surrexit.
Eccce precedet vos in galileam.

¶ In quibus verbis describitur
tur quattuor istius angeli con-
ditiones insignes.

¶ Prima est quod ipse fuit vir-
tuosus in descensu. quia terre-
motus factus est magnus dum
descendit.

¶ Secunda. quia fuit glorio-
sus in suo aspectu eo quod erat
aspectus eius sicut fulgur. **Ve-**
stimenta autem eius sicut nix.

¶ Tertia. quia fuit terribilis
suo effectu. **Non** pre timore eius
exterriti sunt custodes.

¶ Quarta quia fuit delectabi-
lis in suo assatu. **Nam** sermo
ne blando dixit mulieribus.
Nolite timere. **Scio** enim quod
Ihesum qui crucifixus est que-
ritis. **Non** est hic. **Venite** et vi-
dete locum ubi positus erat do-
minus.!

¶ Secundus angelus appa-
uit eadem hora intra sepulchrum
de quo dicit **Mattheus** ultimo
capitulo. **Quod** mulieres in-
troeuntes in monumentum in-
derunt iuuenem sedentem in
dextreis cohoptatum stola can-
didam et obstupuerunt. **Qui** di-
xit illis. **Nolite** expauescere. **Ie-**
sus quoritis **Nazarenus** cru-
cifixum. **Surrexit**. **Non** est hic.

¶ Tertius et quartus angelus
fuerunt illi duo quos vidit ma-
ria **Magdalen**a intra monu-
mentum sola. **Quorum** unus
erat ad caput. alius ad pedes
sepulchri. ut dicitur **Iohannis**
viceesimo capitulo. **Qui** dice-
runt **Mulier** quid ploras.

¶ Cum ergo isti angeli forent in
gratia confirmati non potue-
runt peccare venialiter neque

moraliter ⁊ per consequens nec
posuerunt mentiri.

Secundo probatur veritas
resurrectionis Christi testimo
nio apostolorum. de quibus
dicitur actuum quarto capitu
lo. Vir tute magna reddebāt
apostoli testimonium resurrec
tionis Iesu christi. **¶** Nam ip
sa die resurrectionis apparuit
discipulis congregatis in vñū
absente Thoma. vt dicit **Jo**
hannis vicesimo capitulo.

Eadem die apparuit disci
pulis euntibus in Emaus vt
scribitur **Luce** vicesimoquar
to capitulo.

Apparuit etiam symoni.
¶ Octaua vero die apparuit
discipulis pñte Thoma.

Postea apparuit discipulis
pñcantibus. vt dicitur **Johā**
nis vltimo capitulo. Item ap
paruit eis in monte **Thabor**
Barthei vltimo capitulo.

Et tandem in die ascensionis
apparuit eis in cenaculo ⁊ exp
bñauit incredulitatem illorū ⁊
puritiam cordis. **¶** **Barci** vlti
mo capitulo.

Deinde apparuit eis i mon
te oliuery. ⁊ tunc videntibus il
lis ascendit in celum. vt pater
Luce vltimo capitulo. ⁊ actu
in pmo capitulo.

Terti probatur veritas re
surrectionis christi testimonio
visionum. **V**isus namq; fuit
christ⁹ multipliciter a multis
quibus fides adhibenda est.
¶ **V**idit eum **Stephan⁹** stan
tem a dextris dei. vt scribit ac
tuum sexto capitulo. **¶** Qua vi
sione confortatus pro lapidā
tibus exorauit. **E**t lapides tor
rentes illi dulces fuerunt. atq;
vt christus suum spiritum ac
ciperet postulauit.

Vidit illū **Marcus** euan
gelista postq; vulnerat⁹ repo
situs fuit in carceribus. ibi em̃
dominus Iesus visitauit euz
dicens. Pax tibi marce euan
gelista meus. **N**oli timere quia
ego tecum sum.

Vidit illum **Paulus** q; euz
in suis discipulis atrociter per
sequebatur. **¶** Quare vt scribit
actuum vicesimosexto capitu
lo. dum loquebatur euz agrip
pa dixit ego quidam existima
ueram me aduersus nomen ie
su nazareni debere multa con
traria agere. **¶** Quod ⁊ feci **Hie**
rosolymis ⁊ multos sanctorū
ego in carceribus inclusi a pñ
cipibus sacerdotū potestate
accepta. **E**t cum occideretur
deuli sententiam. **E**t per
omnes synagogas frequenter

paniēs eos compellebā blasse
mare nomē ei⁹. Et ampli⁹ in
saniēs in eos psequar vsq; in
exterās ciuitates. Et dū irem
damaſcū cū p̄tate ⁊ pmissu p̄n
cipū sacerdotū die media vidi
regē de celo sup̄ splēdorē solis
circūfuisse me lūminē eos q̄
mecū erant. Desq; nos cū ce-
cidissemus in terrā audiui vo
cem dicentē mihi hebraica līn
gua. Saule saule qd me pseq-
ris. Dux ē tibi 3 stimulū calci
trare. Ego aut̄ dixi. Quis es
dñe. Dñs aut̄ dixit. Ego sum
ielus nazaren⁹ quē tu psequis.
Sed exurge ⁊ sta super pedes
tuos. Ad hoc em apparui tibi
vt pstitua te ministrū ⁊ testem
eorū quē vidisti. Et in epistola
i. ad corinth. xv. c. ait. Tradi
di em vobis in p̄mis qd ⁊ ac
cepi. qm̄ xp̄s mortu⁹ est p pec
catis nostris s̄m scripturas. ⁊
qz sepult⁹ ē. ⁊ qz resurrexit ter
tia die s̄m scripturas. ⁊ qz vi
sus ē cephe ⁊ post hoc vndeci
Deinde visus ē plus q̄ q̄ngen
tis fratrib; simul ex q̄b; multi
manēt vsq; adhuc. Quidam
aut̄ dormierūt. deinde visus ē
iacobo. deinde aplis oib;. No
uissime aut̄ omnium tanq̄ ab or
tuo visus ē ⁊ mihi. Glo. i. c.
Cū marthe. extra de cele. mis.
vicit. Paul⁹ appellat seipsum
abortiuū qz sicut fer⁹ abortiu⁹

cū labore ⁊ angustia ad lūcē
trahit. ita paul⁹ cū attracōe
venit ad fidē. xxij. q. iij. c. dñs
plicet. c. dñs vos. Brade est te
stimoniū pauli ⁊ i nullo suspe
ctū q̄ppe q̄ postq̄ vidit xp̄s fa
ctus ē defensor validissimus ⁊
p̄dicator ardentissimus nois
eius. imo q̄ clamabat. Ego in
hierusalē par⁹ sū alligari mo
ri p noie ei⁹ ⁊ tandē in vrbe
xp̄o mori trācatōe capitis no
recusauit. Sed reuera singu
laret p̄cellētissimū testimoniū
xp̄i suscitari fuit dieb; nouiss;
mis p̄giantio miraculosa sc̄i
francisci. biēnio q̄ppe signa vi
sibilia ⁊ miraculosa tulit i suo
corpe. de q̄b; plene diximus in
ope de laudib; scōz. q̄s nā du
bitare pōt de xp̄o cum videat
franciscū stigmatib; illis sac̄;
ita decoratū. Ob id sc̄is Bo
nauē. i. legēda sic sē fr̄sc̄i
alloquit. I xpo p̄ hec signa cer
tissima nō duob; aut trib; testi
bus ad sufficiētiā. sed q̄plus
rimis ad sup̄abū dantiā com
probata testimonia dei in te ⁊
p te credibilia facta nimis oēi
fidelib; auferūt exercitatiōis ve
lāmen. Et vt idē Bonauē. re
fert. Descēdit angelic⁹ vir fra
cisc⁹ de mōte secū fēres cruci
ci effigē nō in tabulis lapide
is ⁊ ligneis manu figuratā ar
tificis. sed in carnis mēbus

descripta digito dei viui reso-
nat ergo ex oi pre vitas resur-
rectionis xpi qua p dicatione
apostoli descendunt ppo san-
guine martyres. expugnare et
ecringere temptauerunt impa-
tores et reges et non voluerunt
eo q ipse est rex regu et dominus
dominantium.

**Qualiter xps resurrexit cuq
quaduplici actu fortitudinis.**

Capitulum tertium

Primum mysterium ptem-

plandum de resurrectione

one xpi dr qualiter xps

resurrexit. Ad qd dicimus. q

sicut fuit ad modum agni inola-

tus. ita fuit ad modum leonis re-

suscitatus. Et hoc ppter qua-

druplicem fortitudinis actum.

Primus fuit qz fregit clau-

stra inferni ad que accessit n vt

ad locum penale sed ad solatis

one patz ibidem existentium.

Secus actus fuit. qz subuer-

tit potentiam diaboli et ampu-

tauit manu eius attrahente q

attraherat etiam iustos ad lum-

bo. vt dicit dñs Bonauen. in

tercio dis. xxi. Tercius acc-

fuit. qz inde. i. d. inferno iustos

oes eripuit et eduxit. Quar-

tus actus qz semetipm ppta-

te suscitauit. Intelligen-

du tñ q xpi resurrectio fuit qli-

ficata qdruplici dispone dina

Prima fuit qz caro eius san-

ctissima no vidit corruptione

per triduum diuina virtute pser-

uata. Secda fuit qz caro illa

fuit repata. Tu ei ibi fuerint li-

uores et vulnera ac plage tu-

mentes ex flagellis. oia ista fu-

erunt pte diuina sanata abs-

qz medicamine remanentibus

catricibus ad decoru. Terc-

na dispositio qz xpi caro fuit

glorificata. Na habuit primo

dote impassibilitatis. qz dicit

apostolus ad roma. vi. c. Terc-

stus resurgens ex mortuis iam

no morietur. Scto habuit dote

sublimitatis p qua exiit de se-

pulchro clauso. Tercio ha-

buit dote agilitatis per quam

euauit ab oculis eoz. Luce.

xxii. c. Quarto hnt dote

claritatis qua n occultauit di-

scipulis manifestanda electis

et in die iudicii etiam reprobis

Resurrexit igit triumphator

mortis. expoliator inferni et mu-

di redeptor. q numero electoz

copleto resurgere faciet amico

ru suoz corpa suis pps aiaby

vnita vt sic pncipiat eternalis

gaudia vite eterne. Ad quam

nos pducit ipse dei fili. q est

bn dicit p oia secula seclor. am

Feria scda post dnica resur-

rectionis de sanctissima fide

Sermo dn ggelum prim.

Sulti et tar/
di corde ad cre/
dendū. Verba sūt
redēprozis nostri
originaliter **Luce**
11.11. c. 2 in euāgelio hodierno
Conant hostis aiaz nraz mul
le suis nocendi modis morra/
liū corda a fide iesu xpi retra/
here. qm cū illoz excecauerit i
tellectū facile ad quecunq sce
lera eos p̄cipitare pōt. Subla
ta nāq̄s fiderelique p̄tutes sū/
damentū nō hñt. **Un Grego.**
1. q. 1. c. 1. **Cum paulus ait.** Cū
paulus dicat fundamentū ali
ud nemo pōt ponere p̄ter id
qđ positū est qđ est xps Iesus
id est fides xpi consequenter p
bat. qz vbi xps nō est: funda/
mentū nullū boni opis est sup
edificiū. Fides nāq̄s est q̄ mun
dū vincit. **Unde Jo. 1. cano**
nica. c. v. ait. Hec ē victoria q
vincit mundū fides nostra. id
est que vincere facit que sunt in
mūdo. idelz supbiā. auaritiā
et luxuriā. **¶ Ipsa diaboli tem**
p̄tatiōes exterminat. **Un apo**
stolus ad ephesios. vi. ca. inqt
In omnib sumētes scutum fi
dei in quo positis omnia tela
inimici ignea extinguere. **¶ Ip**
sa hoīem iustificat. **vñ Genes.**
12. v. scribit. Credidit abrahā
deo et reputatū est ei ad iustici
am. **¶ Ipsa credēs filios dei**

efficit. ideo **Jo. 1. ca. dī.** Dedit
eis p̄tatem filios dei fieri his
qui credūt in noīe ei. **¶ Ipsa**
a piculis liberat. nā per fidem
abrahā exiit de vr. i. de igne
chaldeoz illesus. Cū em non
veller ignē adorare quem chal
dei deū dicebāt vt expirēt vir
tutē dei sui miserūt ipsum i ig
nem sed nō recepit lesionem.
Aram p̄o germanus eius et pat
Sare et Loth illuc missus qā
in fide defecit cōbustus ē Ana
nias et socij ei in fornacē missi
laudabant et bñdicebant deū
nec ignis nocebat eis. Quare
paulus ad **Heb. 11. cap. dicit.**
Sancti p̄ fidē vicerūt regna:
operati sunt iusticiam: adepti
sunt repromissiones. obtura
uerunt ora leonū extinxerūt im
petiū ignis. Et nē singula repe
tamus: fides corporis et anime
salutē opatur. **Ob qđ Iesus**
dei filius Luce. vii. cap. dicit
Magdalone. et Luce. xvii. c.
ceco. Fides tua te saluū fecit.
Qua dēre in p̄senti sermōe de
fide dicere statui quā pdiderāt
discipuli euntis in emāus qđ
xps dure redarguit. **¶ De ipsa**
itaq̄s fide tria mysteria p̄pone
mus declaranda

¶ Prīmū dē virtuositaris.
¶ Scđm necessitatis.
¶ Tercium qualitaris.

De multiplici acceptione fidei. et quomodo diffinitur. et quomodo virtus theologica ex eo quod est a deo. et terminatur ad ipsum sicut ad obiectum.

Capitulum primum

Primum mysterium de fide declarandum dicitur virtuositas. Pro cuius intelligentia tria erunt videnda.

Primum quomodo capitur fides.

Secundum quid est fides

Tertium utrum fides sit virtus

Primo videndum est quomodo capitur fides. Et ex dictis alexandri in tertio sume.

Donatus in iiij. dist. xxiij. et

et glo. in c. i. de summa trinitate

et fide ca. tholica. habetur quod fides sumitur duodecim modis.

Primo sumitur pro sponsione. Glade. i. ad Thimotheum. v.

c. d. Primum fide irrita fecerunt. Glo. i. sponsione. sic sumitur ab Aug. xxiij. q. i. c. noli. Noli

ut fide fallere quoniam graue est

Et iterum ibi. Fides quoniam punitur etiam hosti seruanda est. Hoc

modo etiam dicitur Isido. xxiij. q. iij. In malis promissis rescunde

fide. Et Secundo sumitur fides pro fidelitate. ut cum quis retinet

fideliter et restituit sibi commissa

et similia. Et de hac Hier. vi. c. d. Perijt fides. et puerbiorum

xx. c. Vix fidelis quis inueniet.

Tertio sumitur fides pro conscientia

Iuxta illud ad Romanos. xiiij. c. De quod non est ex fide. peccatum est. Glo. xxviij. q. i. c. Omnis

id est omne quod est contra conscientiam

Quarto sumitur fides pro innocentia. vt. xxiij. q. iij. c. innocens

Quinto sumitur fides pro castitate thori vt. xxviij. q. ij. c. coniuges. et c. coniugum.

Sexto sumitur fides pro credulitate id est pro quodam habitu quo quis firmiter assentit sine formidine de opposito his que clare non videntur

quoniam sunt illa. puta cuius quis credit tale esse suum patrem vel matrem et de hac Grego. in iij. dialo-

gorum inquit. Audenter dico quod sine fide nec infidelis vivit. nam si eundem infidelis percutari voluerit quem patrem vel quam matrem habuit. respondebit perpetuus illum atque illam.

Secundo sumitur fides pro sacramento baptismi. Unde Augustinus ad Bonifacium. Quid est aliud parvulum habere fidem nisi fidei sacramentum. Et

glo. dist. ca. De iudeis. dicitur. Oporteret ut fidem quam vi vel

necessitate susceperunt necessario tenere cogantur. Et Octavo sumitur fides pro acceptione conclusionis ex ratione pro

f. ij

babili fm q logici dicunt argu-
mentū ē ratio rei dubie faciens
fidē. Nono dicitur fides cogni-
tio que est in patria. Et de hac
ad Romanos. i. Iusticia dei
reuelatur ex fide in fidē. Glo.
ex fide spei in fidē rei. ¶ Decio
capitur fides p articulis fidel.
ppositis ad credendū. Et sic su-
mit Arhanasius cū dicit Hec
est fides catholica quā nīstī qf.
qf fidelitē firmiterq crediderit
saluus esse nō poterit. ¶ Unde
cū sumitur fides p habitū i
formi. d qua. i. ad Corinthios
xij. ca. dicit. Si habuero oēm
fidē rē. ¶ Duodecimo accipit
fides pro habitu formato. r d
hac ad Roma. i. c. Iust⁹ ex fi-
de uiuit. Hec ē virtus theolo-
gica siue sit informis siue for-
mata de qua Apostolus ait. i
ad Corinthi. xij. c. Nūc autē
manent fides. spes. caritas tria
hec. ¶ Scdo videndū ē quid ē
fides. Et fm Bonauē. quia fi
des multiplici plderat ita et
am notificatur. Nūq enī con-
sideratur qtu ad propriū ge-
nus. r tūc describitur sic ab au-
gu. sup Jo. Fides ē vtr⁹ q cre-
duntur que nō videntur. Et
nō est de oib que nō vident v-
dicat Dagister in littera. s de
his que necessaria sunt ad salu-
tem. ¶ Scdo pldatur fidel
qrum ad obiectū siue ad prin-

ciplū mortuū. Et sic dicit Au-
gu. ad crescentiū. Fides est pri-
ma illuminatio mētis ad pri-
mā veritatē. ¶ Tercio pldatur
tur fides qtu ad actū propriū
Et sic dicit Damasen⁹ li. iij.
Fides est nō inquisitus pfectus
circa primā veritatē. ¶ Quar-
to pldatur fides quantū ad
habitu desperatum. Et h mo⁹
do inquit Hugo li. de sacram-
tis. ¶ Fides est certitudo qdaz
animi de rebus absentibus su-
pra opinionē r infra scientiam
pstituta. Opinio enim fides r
scientia sunt habitus desperati
¶ Quinto consideratur fides
quantū ad suū finem. r sic de
scribitur ab apostolo ad hebre-
os. xl. c. Fides est substantia re-
rum sperandarū argumentū
nō apparentiū. Nā fides habz
tria. ¶ Primo aspicit. ¶ Aspicit
efficit. ¶ Tercio reficit. ¶ Aspicit
primā veritatē nō habitaz sed
sperandā. Ideo dicitur speran-
darum rerum. ¶ Scdo efficit
id ē causa est faciens res sperā-
das esse in nobis. vnde dicitur
substantia. quia sicut substan-
tia ē causa suoz accedentiū. ita
fides est causa consequendi bo-
na sperata. ¶ Tercio fides refi-
cit seu allicit. vnd dicitur argu-
mentū. i. certitudo assentiendo
his que nō apparēt. r hoc ē me-
ritū r laus fidei si certe r indu-

bitanter credit qđ nō videtur
Beatus vero Tho. ij. ij. q. viij.
 volens verba apostoli reducere
 ad formā diffinitōis claraz sic
 dicit. Fides est habitus mētis
qua inchoatur vita eterna.
 In nobis faciēs intellectū assen-
 tire nō apparētibz. Pro clario-
re autem intelligētia p̄acte dif-
initionis ap̄lo ¶ Primo notā
 dū est qđ p̄ predictā diffinitōem
 fides distinguitur ab oibz q̄ p̄t
 nēt ad intellectū. Et primo ab
 op̄inōe suspitōne et dubitatio-
 ne per hoc qđ dicitur argumen-
 tū. Nam per hec tria intellectus
 nō firmiter inheret alicui. Per
 dubitationē non magis tendit
 ad vnā partē q̄ ad aliam. Per
 op̄inonem et si declinet fortiter
 ad vnā partē tñ euz formidine
 de opposito. Per suspitōnez le-
 uiter declinat ad vnā partē. S̄
 p̄ fidē firmiter inheret credēdis
 sine hesitatione. ¶ Secundo ex
hoc qđ dicit nō apparentiū fides
distinguitur ab intellectu q̄ est
de principiis per se notis et scia
que ē de p̄clusionibz p̄ demon-
strationē acquisita p̄ que aliqd
intellectus apparenter fit cuius
modi nō est fides. ¶ Tertio p̄
hoc qđ dicitur substantia reruz
sperandarum distinguitur a fi-
de cōiter sumpta. scilicet credulitate
que ē etiā de humanis sicut cū
quis firmiter credit parēs su-

os esse talē et talē. ¶ Secundo no-
dū qđ fides dicit substantia re-
sperandaz pot̄ qđ diligēdaz ex
eo qđ dilectio pot̄ esse presentiū et
absentiū visoz et nō visoz S̄
 spes ē tñ de absentibz et non vi-
 sis. de quibus etiam ē fides qđ
 et si videantur ea que sunt fides
 aliquo modo scz vi credēda nō
 tñ oculo corporali vel intellectu-
 li demonstratiue. ¶ Tertio no-
tandum qđ argumentum dicit
multipliciter. ¶ Primo breuis
enarratio subsequentiū vel bre-
uis collectio materie simul sum-
pte totius libri. Et sic sumit in
 biblia vbi prologi librorum ali-
 quando dicuntur argumēta. Se-
 cundo argumētū dicit ostē-
 sio vel manifestatio scōm illud
Johan. iij. Omnis qui male
agit odit lucē et non venit ad lu-
cem vt non arguantur opa ei.
 ¶ Tertio dicitur argumētū ra-
tio rei dubie faciēs fidē et hoc
modo sumitur in logicis. sed i
theologicis econtra fides facit
argumētū seu rationē. ¶ Quar-
to dicitur argumētū certitudo
ex qua animus mouetur in ali-
quid. et sic fides dicitur argumē-
tum. ¶ Tertio videndū ē vtrū
fides sit virtus. Et qđ sic patet
 scōm Bonauenturā. xij. dist.
terciū libri. tum quia ipsa ē prin-
cipium nostre salutis. tūz quia
est opposita vicio infidelitatis
 F. ij

tū etiam qz in illa consistit recti-
tudo vice fin regulam iusticię
que est vt homo simpliciter cre-
dat is que nobis sunt a deo res
uelata. **Nec** obstat qz **Aristo.** z
sui seqces ceteriqz philosophi
non posuerūt nisi vtutes. **Aut**
morales vt prudentiā iusticiā
fortitudinem z temperantiā
vel intellectuales. vt sunt intel-
lectus. scientia. sapientiā. z pu-
dētia z ars. **De** quibus loq/
tur **Aristo.** in sexto ethicorum
quoniam secundū **3^o Tho. p. 2^a**
q. 1^a q. 1^a p. 1^a p. r. sup. dicitur necessa-
rias vtutes necessariū fuit eē vir-
tutes theologicas. Nam p vir-
tutem perficitur homo ab ac/
tibus in beatitudinem ordi-
natur. Est autem duplex ho/
minis beatitudo. **Una** propor-
tionata nature ad quam per/
uenire potest per principia sue
nature. **Alia** excedēs hominis
naturam ad quam homo sola
virtute diuina attingere potest
secundum quandam diuinita-
tis participationem. **Et** quia
huiusmodi beatitudo propor-
tionem humę nature excedit
principia naturalia hominis ex
quibus procedit ad bene agen-
dum secundum suam propor-
tionē non sufficiunt ad ordinā-
dum hominem in beatitudinē
predictam. vnde oportet qz su-
peraddantur homini diuini/

tus aliqua principia p que tra
ordinetur ad beatitudinem su
pernaturalem sicut per princ
pia naturalia ordinarur ad su
dem conaturalem non tamen
absq ad iutorio diuio. **E**t hec
principia dicuntur p rutes i be
logice. cum quia habent deum
pro obiecto in qrum per eas re
cte ordinarur in deum. tuz qz
a solo deo nobis infunduntur
cum quia sola diuina reuelato
ne in sacra scriptura nobis tra
duntur. ¶ **F**ranciscus vero de
marong in quodam tractatu
de virtutibus ait q virtus theo
logica scdm nois significatio
ne dicitur virtus diuina a the
os q est deus. vnde **P**ronisi
in libro de diuinis nominibus
omnia ad deū pertinentia siue
ad diuinitatem vocat theolo
gica. **S**ed aliquid dicitur diu
nū tripliciter. Aut quia in deo
formaliter reperitur. vt eterni
tas. bonitas. imenitas z hu
iusmodi que dicuntur pfectio
nes diuine. ¶ Aut qz deo assi
milatur. **S**icut **P**ronisi li. 6
diuinis noibus vocat sanctus
Theothetis vix diuinū qz deo
similis erat per participationē
virtutū. Aut quia ad deū ter
minatur sicut ad obiectus. **S**i
cut theologia dicitur scriptura
diuina. qz de deo loquitur. **D**i
cuntur ergo virtutes theologi

te dūne. nō primo nec secūdo
sed tertio mō. qz. s. sunt a deo et
ad spm terminantur sicut ad
propriu obiectum. Si quis ve
ro obijceret qz methaphisica nō
ponitur virtus theolice et tam
negociatur circa deū et substā/
tias separatas. Rñdet **Franci**
scus qz methaphisica ē de deo
sub ratione cōi q est naturali/
ter nota. virtus vero theologi
ca sub rōne propria que est cre
dita. **S**ulta est xpianoz obli
gatio ad benignissimū deū qui
tanta luce veritatis corda no/
stra respersit vt fide media ma
gis imbuta sit vna vetula d ot
umis qz gentiles philosophi q
enauerūt in cogitatōibz suis.
¶ Quod fides ē necessaria ad
salutē et etiā credēda sunt aliq
q rōne naturali pbari pñt et ali
qua etiā explicite.

Capitulum secundū.

Secundū mysteriū
declarandū de fide
dicitur necessitas.
vbi sunt tria dubia
pcedenda

¶ Primum vtrū fides sit ad
salutē necessaria.

¶ Scdm vtrū sit necessarium
credere aliqua que ratione nat
urali possent de deo inuestiga
ri.

¶ Tercium vtrū sit neces
sariū credere aliquid explicite

¶ Ad primū dubiū respondet

arhanasius in simbolo dicens.
¶ Quicunqz vult salu⁹ esse ante
oia op⁹ est vt teneat catholicā
fidē. Quā nisi quisqz integrā
inviolatāqz seruauerit salu⁹ esse
nō poterit. **Rō** aut qre fides ē
necessaria. qz ipsa illuminat in
tellectū ad necessariā cognitio
nē dei. In oī enī via et in omni
opatione ē primo necessaria co
gnitio finis ipsi⁹ opatōis vlt⁹ vie
¶ Qz finis ē cā causaz. **et. ij. me**
thaphisice et finis mouet agen
tē et ē principiu oim opationū
nostroz **ex. ij. ethicor.** **Et** licz fi
nis sit vltim⁹ in executōe in est
prim⁹ in inēctione et mouet agē
tē. **Sicut** g se hñt principia in
demonstrabilibz in speculabilibz
sic se hñt finis in opabilibz. **¶** Quz
vero in hoc mūdo oēs sim⁹ via
tores et nō habeam⁹ hic ciuita
tē manentē. vt dicit ad hebreos
vlti. ca. **¶** Finis ad quē ordinati
sumus et ad quē debem⁹ rēde
re ē de⁹. vñ **¶** Magister sniarū
di. i. ij. li. ait **¶** Fecit de⁹ rōnalem
creaturā vt summū bonū intel
ligeret. itelligēdo amaret amā
do possideret. et possidēdo frue
retur. **¶** **Augustinus** in libro
confessionū. **¶** Fecisti nos domine
ad te et in quietum est cor nīm
donec quiescat in te. **Sicut** itaqz
deus est causa efficiens om
nium per potentiam suā et cau
sa exemplaris p suā sapientiaz
f. iij

8332
sic est et finalis p sua bonitate
Quare apocalypsis. i. c. dixit.
Ego su alpha et o principium
et finis. **Cu** ergo ipse deus sit
finis noster sequit q nos debe
mus ipsum scire et cognoscere
Immo vt pbat **Tho.** in. iij.
gentiles: **Intelligere** deu est
finis ois intellectualis substā
tie. **Et** in. i. **gentiles** inducit
aristotele qui in decio ethicoz
rephendit simonide quenda
q persuadebat hominibz vt p
termineretur diuinā cognitionē
et humanis rebz ingenuū appil
carēt. **Opportere** inqebat hoiez
humana sape et mortalia mor
talē. **Contra** q simonide dicit
phs q hō se dat ad immortalia
et diuina trahere qstū pōt. qre
videt q necessaria sit cognitio
de diuinis ad quā habendamp
statu isto pueniens mediū est
fides: **Et** ad hoc clarius intel
ligedū nota. **fm Tho.** in quar
to **gentiles.** q hō de diuinis
triplicē cognitionē habere po
test. ¶ **Prima** ē cognitio natu
re. et hec habet p naturalē rō
nem. ¶ **Scda** ē cognitio gratie
et hec habet p diuinale reuelatiōz
¶ **Tertia** ē cognitio glorie. et
hec habet per supnaturalē illu
minationē. ¶ **Prima** cognitio
bona. ¶ **Scda** melior. ¶ **Ter**
tia optima. **Ultima** cognitio
haberi nō pōt absq scda q hō

cognoscat q iuestigari non pnt
rōne naturali ex reuelatiōe dei
Cognitio g fidei illuminat in
tellectū ad cognoscendū deū
trinū et vnū creatorē celi et ter
rez reliq in articulis fidei ppo
sita. ¶ **Scdm** dubiū siue vtrū
sit necessariū credere aliqua q
etiā d deo rōne naturali pos
sent inuestigari. vt q de? est. et
q deus est vnū? et similia. **Ad**
qd rñdet **Tho** scda scda q. q.
et in primo ptra gentiles q sic
multiplici rōne
¶ **Prima** quia cognitio fidei
est certior.
¶ **Scda** qz velocior
¶ **Tertia** qz cōmunior
¶ **Quarta** qz amplior
¶ **Quinta** qz valior
¶ **Prima** rō est. qz cognitio fidei
dei ē certior. nā cōnaturalis ē
multū deficiēs a cognitioe di
uinor. Cuius signū est qz phi
pserutātes diuina naturali inge
nio in multis errauerūt. sibi
ipsis ptradixerūt. vt apparet i
eoz dictis atqz sentētijs qz hō
falli pōt. deus aut falli nō pōt
nā si hūana rō nō pōt ptinge
re ad pfectā cognitionē rerum
creatarz sensibilū. quantoma
gis in rebus diuinis que nullo
sensu papi pnt. qz vt inq. **Ar**
sto. in plogo metaph. **Deus** ē
remotissim⁹ a sensu. vt igit ēē
apud hoies idubitata et certa

cognitio de deo oportuit q̄ di-
uina eis p̄ modū fidei tradere
tur q̄si a deo dicta q̄metiri nō
pōt. ¶ **Hinc Lactan. li. i. diui-**
naz. instit. inq̄t. Omissis ter-
renis huiusce p̄bie auctoribus
nil certe afferentibus aggredi-
amur viā rectā quos equidez
si putarē satis idoneos ad bñ
vivendū duces esse. z ipse seq̄-
rer z alios vt sequerent̄horta-
rer. Sed cū magna inter se cō-
certatōe dissideāt secumq̄ ip̄i
plurūq̄ discordēt apparet eo-
rū iter nequāq̄ esse directū. siq̄
de sibi cuiq̄ vt ē libitū p̄prias
vias ip̄seferūt. p̄fusionēq̄ ma-
ximā inq̄rentibz p̄itarē relinqui-
rūt. nobis aut q̄ sacrm religio-
nis accepimus cū sit p̄itas re-
uelata dinitus oēs vtriusq̄ se-
tus sine yllo discrimine ad ce-
lestē p̄bulū puocamus. hec il-
le. **Tertio** ergo ē cognitio que
habet p̄ fidē q̄ que habetur p̄
sciam ex p̄te cause certitudinis
q̄ fides inuit p̄itati dīne que ē
eius obiectū. **Scia** p̄o innitit̄
rōm humane. vt refert **Tho.**
sc̄a sc̄e. q. iij. arti. vlti. **Hic**
ap̄ls ad ephesios. iij. cap. ait.
Nō amplius ambuletis sicut
gētes ambulāt in vanitate
sensūs sui tenebris obfcuratur
hōies intellectū. ¶ **Sc̄o** cog-
nitio fidei ē velocior q̄ illa q̄
hētur p̄ rōnē naturalē. **Scien-**

tia nāq̄ ad quā p̄tinet p̄bare
deū eē z esse vnū z esse nobilis-
simū potentissimū zc. vltimo
hōibz addiscēda p̄ponit suppo-
sitis multis alijs sciētijs. z sic
nō nisi post magnū t̄ps cogno-
scerent̄ ista de deo. nā metha-
phusica q̄ circa dīna p̄sāt inter
p̄bie p̄es vltima remanet ad-
discenda. ¶ **Tertio** cognitio fi-
dei ē cōmunior. **Multi** em̄ in
studio sciē p̄ficere non p̄nt p̄p̄t
multa ip̄edimēta. **Nā** aliq̄ ipe
diunt a studiose inq̄sitōis fru-
ctu q̄ est inuētiō p̄itatis p̄pter
indispositionē cōplexionis ex
qua multi naturaliter sūt idis-
positi ad sciam. ¶ **Aliq̄** ip̄edimē-
tur necessitate rei familiaris.
Oportet em̄ inter hōies eē ali-
quos q̄ t̄p̄alibz administrādis
insistāt qui tantū t̄ps in ocio
p̄emplatiue cognitionis non
possent expendere vt ad sūmū
fastigiū humane inq̄sitionis p̄-
tingerent. s. dei cognitionem.
¶ **Quidā** insup retrahunt vo-
lūtaria pigritia. **Isti** ergo tales
omnino a dei cognitione frau-
darent̄ z consequenter a felici-
tate p̄fecta. **Fuit** ergo necessa-
rium vt diuina p̄ modū fidei
credenda p̄ponerent̄. **Cui⁹** co-
gnitio cōmunis est omnibz vt
sic omnis caro saluari possit.
Quia sicut dicitur ad collocē-
ses. iij. ca. **In** xpo iesu non est

masculus et femina non est ser-
uus neq; liber. ¶ Quarto co-
gnitio fidei est amplior. quia
ad plura extenditur q̄s cogni-
tio que habetur per rationē na-
turalē. Nā p̄ rationē naturales
nō possumus cognoscere d̄ deo
nisi q̄ est. et quod est vnus et sis-
milis. Sed nō q̄ sit trīn⁹ in p̄-
sonis nec q̄ virgo possit parere
et h̄mōi. Ideo Apl̄s p̄ime ad
corinthios. ij. c. ait. Loquimur
dei sapiam in ministerio quam
nemo p̄ncipū. i. philosophorū
huius seculi nouit. O aurea se-
cula nostra luce veritatis per ie-
sum xpm dñm nostrū illustra-
ta a deo. vt in cognitione rerū
altissimarū dei multo magis p̄-
ficiat vna vetula xp̄iana q̄ om-
nis schola gentiliū philosopho-
rum. Impletū quippe ē dictū
ysaie. xi. c. Repleta ē terra scien-
tia dñi sicut aque maris opien-
tis. ¶ Quinto cognitio fidei est
vtilior. Nā assentire his q̄ na-
turaliter cognosci p̄nt nullū est
meritū sicut credere q̄ sol moue-
tur et similia. Sz assentire his
que a dō sunt reuelata maximū
est meritū. P̄mo rōne reueren-
tie q̄ adhibet hō deo. q̄ credit
et etiā ea q̄ non capit. Nāz quā-
do aliquis credit simplici ver-
bo alicuius de his q̄ alias igno-
rat exhibet sibi honorē. Unde
Valerius maximus libro. viij.

c. xvi. Inquit. Pictagore tanta
auctoritas ab auditoribus fu-
it tributa vt que ab eo acceper-
ant in disputationē ducere ne-
phas estimarent. Qui etiā in-
terpellati ad credendū causam
hoc respondebant ipm dixisse.
Quāto magis homo debz cre-
dere deo qui reuelauit nobis
mysteria fidei p̄ dilectum filium
suum vnigenitū pro nobis in
carnatū et per prophetas et apo-
stolos ac sanctos suos. ¶ Scđo
credere est maximū meritū. quia
homo humiliter intellectus sus-
um ad credendū ea q̄ intellectu
non potest percipere dicēdo euz
Dilario. q̄ plura potest deus
facere q̄ intellectus intelligere.
Quod autē sic credere sit meri-
torū probatur a sancto Tho.
ij. ij. q. ij. Quia omnis act⁹ qui
subicitur libero arbitrio moto
a deo p̄ gratiā et reatus in deū
est meritorius. Sed credere est
actus intellectus assentient⁹ ve-
ritati diuine ex impio volunta-
tis more a deo per gratiā et sic
subiacet libero arbitrio i ordie
ad deū. ḡ actus fidei ē meritorū
us. Insuper omis actus virtu-
tis ē laudabilis et meritorius.
Sed credere est act⁹ fidei que
est virtus. ergo meritorū. Pro-
pterea Augustin⁹ sup̄ Iohan-
nē ait. Sicut in radice arboris
nulla prorsus apparet pulchrit

nudo. et tñ quicquid est in arbore
 pulcritudinis vel fructus ex illa
 pcedit. Sic ex fide humilitate
 quicquid meruit quicquid be
 atitudinis aia susceputura ē ex
 fidei fundamēto pcedit. Ter
 tiū dubiū fuit vtrū sit necessari
 um credere aliquid exp licite.
 Ad qd rñdet **Tho. ii. ii. q. ii.**
 Qd semp fuit necessariū crede
 re aliquid explicite. Et i veteri
 testamēto et apud oēs natiōes
 sufficiebat credere illa duo q po
 nit **Apostolus ad Hebreos. xi.**
 Accedentiū ad deū oportet
 credere qd est. et q inquitentiū
 se est remunerator. Et in diuini
 no esse includuntur omia q cre
 dimus in deo eternaliter existe
 re vt trinitatem et perfectiones
 omnes in quibus nostra beati
 tudo cōsistit. In fide autē pro
 uidentie que ibi notatur cū vi
 citur q inquitentium se ē remu
 nerator includuntur om nia q
 a deo temporaliter dispēsat
 ad hoīem que sunt vīa pueniē
 di i beatitudine vt redemptio
 facta per xpm in qua implicite
 continentur incarnatio. resurre
 ctio. passio et huiusmodi. Si
 notes ergo credendo illa duo ex
 pressē credebant implicite om
 nes articulos fidei et i hoc suffi
 ciebat eis. Maiores autem vt
 pphere et alij habuerūt de qui
 busdā articulis fidē explicite.

In nouo autē testamēto post te
 pus gratie reuelate non sufficē
 illa duo credere explicite. Sed
 oportet q oēs tam maiores q
 minores habeant explicite si
 de de mysterijs xpi. vt incarna
 tionis. passionis. resurrectionis
 ascensionis. et huiusmodi pre
 ctue de his que cōmuniter sol
 lenizat ecclesia. et que publice p
 ponūtur. Aut etiā de mysterio
 trinitatis qm ad numerum et
 distinctionē psonarū qd hoc ex
 primitur in mysterio incarna
 tionis hoc enim per se est obse
 crum fidei. Quia illud ppter
 per se pertinet ad obiectū fidei
 per quod homo non sequitur
 beatitudinem et quod ē vīa ho
 minibus veniēdi ad beatitudi
 nem. Hoc est mysteriū incar
 nationis passionis et huiusmo
 di. Quia vt dicitur de cōsecra
 tione distinctione. **viii. ca. fir**
missime Ab ira dei quam incur
 rimus propter originale pecca
 tum nullus liberatur nisi per
 fidem mediatoris hominis ies
 su christi. sed vt dictum est in
 veteri testamento implicite
 nunc explicite in nouo testa
 mento quo ad adultos. per ac
 cidens autem et secundario p
 tinent ad obiectum fidei om
 nia que in scriptura sacra diu
 nitus tradita continentur.
 Sicut q abrahā habuit duos

filios. q̄ dauid fuit filius ysa. z hmoi. Et q̄tū ad ista q̄ secu-
dario p̄tinet nō tenet homo ex-
p̄licite credere sed solū implici-
te z in preparatiōe animi inq̄
tū paratus ē credere quicqd in
sacra scriptura p̄tinetur. Sed
tunc tenet hoc exp̄licite credere
q̄n hoc ei constituit i doctrina
fidei contineri.

**¶ Qd̄ fides debet esse integra
simplex z operosa. ¶ Ca. iij.**

Eritū mysteriū de-
clarandū de fide dī-
citur qualitat̄s. In
quo sciendū qd̄ ad
fidei p̄fectionē requirunt tres
conditiones.

¶ Prima dicit̄ integritatis

¶ Secūda simplicitatis

¶ Tertia operositatis

**¶ Prima fidei dicit̄ ē integri-
tas. Debet enim quilibet cre-
dere oia que credēda sūt. Qui
enim ita crederet oēs articulos
vt vnū p̄tīnacter negaret sal-
uari non pōt. Immo vt dicit
Tho. ij. q. v. In hereticis q̄
errāt i vno articulo licet i alijs
non errēt nō est fides nec for-
mata nec informis. Ratio est.
quia sublata formalit̄atē ob-
lecti fidei fides remāere nō po-
tuit sicut in alijs habitibz etiam
remota luce visio esse non po-
test. Obiectū autē fidei forma-
le ē veritas prima s̄m q̄ manet**

festatur in sacris scripturis z vo-
catur eccie vñ quicūq̄ non in-
heret infallibili z diuine regle z
doctrine eccie q̄ procedit ex ve-
ritate prima in sacris scripturis
manifestata ille nō hz bituz si
dei. Sz ea q̄ sunt fidei alio mō
tenet q̄ p̄ fidē. Manifestū est
autē q̄ ille qui inheret doctrinē
eccie sicut infallibili regule om-
nibz assentit q̄ eccia docet. Alio
quin si de his que eccia docet
que vult tenet et que vult non
tenet. non tam inheret doctrinē
ne ecclesie sicut infallibili regu-
le sed proprie voluntati. et sic
manifestū est q̄ hereticus q̄ p̄
tīnacter discedit vnū articulū
fidei nō est paratus in omnibz
sequi doctrinā eccie. Si enim
nō pertinaciter discederet vnus
articulū iā nō est hereticus sed
errās. Hereticus ergo qui de
vno articulo fidē nō habet de
alijs etiā articulis fidē nō hz.
sed op̄inōnē quandā s̄m p̄p̄iā
voluntatē. ¶ Sēdo conditio s̄i
dei ē simplicitas. Debet vnus
quisq̄ simpliciter p̄fiteri fides
xpi absq̄ rōnuz auxilio. vt p̄z
de summa trinitate z s̄i catho-
lica. c. i. Et Grego dicit in ome-
lia. Fides nō habet meritū cui
humana ratio prebet exp̄tīmē-
tum. ¶ Sed contra quis potest
arguere. Nam in glo. in ca. Si
q̄n. De rescriptis. dicit q̄ de oi

bus est ratio reddēda. Et pre
 latus paratus debet esse redde
 re rationem omni poscenti. ut
dicit Petrus prima sua cano-
nica. ca. iij. Et ad idem facit qd
notatur. xxxvi. di. §. Ecce. Et
ff. de religiosis et sumptibus su-
nerum. l. Si quis. §. Sed in
de. Insuper testes examinā
di debent red dere rationem su-
dicti. Alias dictum eoz nō va
let. ij. q. i. c. In primis. Et. titi.
q. iij. §. Item in criminali. ver
ff. Item sola. Et. xxij. q. iij. c.
Si habes. et. lxvij. distin. cap.
Cor episcopi. §. Ad hoc respō
det glo. predicta in ca. Si quā
do quod de omnibus ratio red
di debet si potest reddi. Sz qñ
qñ per impotentiam aliter con
tingit. aut quia nō interest no
stra qualiscunq; sit illa ratio
¶ Pro clarioze ramen huius
partis noticia noranda sūt ali
qua documenta. ¶ Primum
est fm tho. ij. ij. Quod rō hūa
na ad ea que sunt fidei potest
se habere ad voluntatem credē
tis dupliciter. ¶ Uno mō ante
credere. puta cum qs non vult
credere vel non habet promptā
voluntatē ad credendum nisi
ratione humana induceretur.
Et tunc ratio humana dimi
nuit meritum. ¶ Secōdo modo
ratio humana se habet ad vo
luntatē credēdis consequenter

puta cum homo habet pmptrā
 voluntatē ad credendum etiā
 sine ratione. Et ex hoc qd dilige
 veritatē creditā sup ea cogitat
 et amplectitur si quas rationes
 ad hoc inuenire pōt. Tunc hu
 mana ratio non diminuit me
 ritum fidei. sz ē signū maioris
 meriti. Sanctus vero Bona
 uētura in prologo suo pūo sen
 tētiarum dicit. Nō ratios in
 ducte pro fide valent. Ad con
 fortandū debiles et infirmos i fi
 de. Ad delectandū fortes et ad
 pūncēdū aduersarios. Vñ
 Aug⁹. li. primo de trinitate in
 quit. Aduersus hereticos gar
 rulatores elatiores poti⁹ qd ca
 paciores rōnibus catholicis ē
 vītēdum. ¶ Scōm documētū
 qd ea que sunt fidei et si supra ra
 tionē sint nō tñ ptra rationē vt
 dicit Hugo de sancto victore.
 Et ideo querere ea que sunt su
 pra rationē nō ē vitupabile sz
 laudabile dum tñ qs ista qrat
 moderate et cum humilitate
 ¶ Tertium documētum qd ra
 tio naturalis in his qd sūt fidei
 pōt induci vel cū fide vl cōtra
 fidē. Et illa quidē rō qd fm fi
 dē inducitur pōt augere meri
 tum in quantū facit voluntatē
 magis promptam ad credē
 dum. Ratio autē inducta con
 tra fidem manente eadem vo
 luntate credēdi auger meritū

qui eas non videt. sicut qui tē-
pratur vehementer de luxuria
vel alio vicio si resistat equali
voluntate magis meretur **Hec**
Tho. in. iij. ¶ Quartū docu-
mentū sūm Tho. in. i. cōtra gē-
tiles. Nō credere alicui sub-
ito sine deliberatione sine inspi-
ratione et sine motione sufficiē-
ti est leuitas mentis. Credere
pō cum deliberatione vel in-
spiratione vel motiūo sufficiē-
ti non est leuitas cordis. sicut
facit ille qui credit ea que sunt
fidei. Talis em̄ habet sufficiē-
tiis motiū ad credendū. In-
ducitur em̄ auctoritate diuine
doctrinē miraculis confirmas-
te et amplius iteriori instinctu
dei illuminantis. ¶ Tertia cō-
ditio fidei ē: operositatis. qui
em̄ credunt debēt bene opari.
et operibus virtutum intende-
re. Ad hoc em̄ nos excitant vo-
ces scripturarū sanctarū. Unde
in Deutrono. vi. c. scribit. Fac
qđ bonū est et placitū in cōspe-
ctu dei dñi tui vt bene sit tibi.
¶ Et Thobie. iij. ca. Multa
bona habebim⁹ si timuerim⁹
deū et recesserimus ab oī pecca-
to et fecerimus bene. Et ecclesi-
astes. iij. c. Cognoui q nō eēt
melius nisi letari et facere bona
in vita sua. Et ps. xxxij. De-
clina a malo et fac bonum. Et
ps. xxxvi. Spera in domino et

fac bonitatem. **¶ Isa. pmo ca.**
Quiescite agere per uosle uisā
te benefacere. et. vii. c. Bonas
facite vias vestras et studia ve-
stra et habitabo vobiscum. Et
Amos. v. c. Querite bonū et
non malū vt uiuatis et erit vo-
min⁹ deus vobiscū. et paul⁹
ad roma. ij. c. ait. Gloria autē
et honor et pax omni opāti bo-
nū. et. xij. c. prouidentes bona. et
xij. c. Glis non timere fac bo-
num et habebis laudem ex illo
et ad galathas. vi. c. Bonū fa-
cientes non deficiamus. et itē
ibi. Dū tempus habem⁹ opē-
remur bonū. et Joh. i. canoniz-
ca. c. ij. Qui bñfacit ex deo est
et aug⁹. xxxv. di. ca. Nullus
Qui recusat bona agere mag⁹
diaboli q̄ xpī membz eē offe-
ditur et potius infidelis q̄ fide-
lis esse monstratur. Et salua-
tor noster Matthei. v. c. Sic
luceat lux vestra coram homi-
nibus vt videant opa v̄ra bo-
na. Sed quantū ad opa vidē-
quasi vbiqz fides extinetur dñi
illi qui xpīano censentur homi-
ne p maiori pte oēs declinane
runt et inutiles facti sunt nec ē
q̄ faciat bonū vix vsqz ad vñū
Adauca q̄ppe est diaboli ma-
licia et multo plures sequuntur
op̄ra tenebrarū q̄ lucis. quod
verū n esse per experientiaz co-
gnosci potest dum xpīani dicē

mi⁹ Democ⁹
e⁹ plato

pro⁹ dia⁹ dmo⁹
no⁹ q⁹ amicitia

et⁹ homi⁹
impior⁹

q⁹ platos
demo⁹

9^o

Omne regnū in seipm diuisū
desolabit. Si sathan in seipm
diuisus ē quō stabit regnum
eius. Ut em inde **Tho. i. pre.**
q. cr. Inter demones ē plato.
q⁹ demonū quidā naturali or
dine sub alijs p⁹stituunt. vnde
actiones eorū sunt sub actioni
bus supior. et hoc ē qd rōnem
platonis facit. vt. s. actio sub
diti subdat actione plati. qua
re illi qui naturaliter sūt sapiē
tiores et potēiores alijs impāt
minoribz illis et illi obediunt.
Et p⁹cordia eorū nō est ex ami
citiā quā inter se habeant. sed
ex cōmuni nequitia qua hoīes
odiūt et dei iusticie repugnant.
Est em etiā hominū impiorū
vt eis se adiūgant et subijciant
ad ppriā nequitia exequendā
quos potiores viribz vident.
Neq⁹ in demonibz accidit ad
bonū superiorū q⁹ eis inferiorē
subdant. sed magis ad malū
eorū q⁹ cū mala facer⁹ maxie ad
miseriā p⁹teat pesse i malis ē
eē mag⁹ misere. **hec Tho.** sicut
ergo par demonū reprobata ē
ira et par atq⁹ concordia ma
lorū hoīm. adulterorū. latronū
lulorū. gulosorū. et similitū. **Jo**
iesus benedictus Barthel. x.
c. dixit. Nolite putare q⁹ vene
rim pacē mittere in terrā. **Nō**
enim veni pacē mittere s⁹ gla
diū. **Amicūm** separare boiē

aduersus hominē. filiū aduer
sus patrē suū. et filiā aduersus
matrē suā. et murū aduersus fo
rum suū. **Que** oīa intelligen
da sunt de separatione rōnabili
cū. s. quis discordat et separat
ab aliquo q⁹ ipse vult dei vo
luntate implere. **Ille** p⁹ q⁹rit et
studet vacare vitis quo casu
licet filio timēti deū discorda
re a patrē sectāte vestigia dia
boli et similia. **Secūda** par est
simulata. **Hec** est illoz qui in
corde odiū abscondēt ligua
se dicant beniuolos et amicos
De quibz ait dauid in ps. **Lo**
quunt pacē cū pximo suo. ma
la aut in cordibz eorū. **Talis**
fuit par carthaginensiu quam
simulate petebant a romanis.
Ut enī narrat **Titus** liuius.
Postq⁹ in africa se p⁹ulit sc
pio africanus existēte hāmba
le in italia vicis iam sepe car
thaginensibz carthago varijs
terroribz agitata ad hanniba
lem legatos misit vt celeriter
succurreret patrie p⁹ture. **Lo**
sequenter triginta pncipes se
niorū qd sanctissimū in illa vr
be p⁹siliū erat. p⁹petenda pace
mittunt ad scipionē q⁹ iam ex
truxit castra sua in conspectu
carthagis locauerat. **Stabant**
autē hec nō pura fide. sed vt p⁹
verba pacis repus efflueret. q⁹
cives anq⁹ respirarent. donec

hannibal remearet legati ubi
in castra romana et in proximis
venit more adulatū atē pe
des ducis postrati percubuerūt
q̄p̄ hia hec fuit. **N**olle se crimē
vel excusare vel negare. sed il
lis tribuere quoz esset: hoc est
nō populo civitatis sed hāni
bal suisq̄ cōplicitibz q̄bz tumul
uari et furere et ex bellis bella
ferere semper magnificū v. sū ē
Agitur populo et innocenti vrbī
venia petūt pcludentes se face
re quēcūq̄ iusserit. **T**unc Sci
pio leges pacis dicit. ¶ **P**ria
fuit q̄ oēs transugas et fugiti
uos restituant. ¶ **S**ecunda q̄
exercitus oēs ab italia dedu
cant et hispania sicilia et sardis
nia. ¶ **T**ercia q̄ omnibus inter
italia et africa insulis ppetuo
abstineant. ¶ **Q**uarta q̄ naues
omnes longas tradant p̄teret
viginti in vsus pacificos res
uarias. et q̄ pararent certā quā
titatem frumenti et hordei et q̄
soluerent adhuc aliqua talēta
auri et argenti. **C**ū his condi
tione in fratribz respondere
Nam firmabimus inducias et
legati romā ad senatū mittent
Carthaginēses infra terminū
pacis conditiones approbant
Duplex ergo legatio. **U**na ad
scipionē inducias firmatura.
Altera ad senatū pacē petiti

ra decernitur. **E**t cū legati ad
Scipionē captiui et transfuge
aliqui remittuntur ut res bona si
de credatur geri. **E**t romā le
gati penoz iuvenes missi sunt
ut etas fraudem tegeret et ig
norantiam excusaret. **P**eden
te autem pacis negotio et du
rantibus treugis captis mul
tis nauibus romanoz cartha
ginēses fregērūt induciarum
fidem. **N**eq̄ tamen tot offen
sis constantiam Scipionis in
uida carthago fregit. **Q**uibus
legatis hostiū cum suis ab v
be redeuntibus ius gentiū sal
uum vellet cauens hostiles mo
res quos oderat emulari. quibz
ad se perductis. **I**te in q̄
securi multoq̄ benignus apd
romanos in bello q̄ romani
apud vos inter inducias ha
biti. **E**cce q̄ carthaginēses cū
pace simulata damnificauerūt
romanos. **Q**ui tū postea han
nibale a scipione deuicto sacri
fuerunt ipsi voluerint noluerint
tribui tati romanoz. **C**auter
go semper agendū. quia ut ve
geti⁹ li. ij. d. remilitari ait. **F**re
quentius conventionū pacisq̄
simulatio credulis magis no
cuere q̄ arma. **S**ed vbe illis
qui confidentes in malicia sua
pditionibz querūt alios sub
tere sibi. q̄ deus ultor est in
tatis illoz. **D**iligite enī p̄tate

diligite et fide. ob qd aug⁹. 11^{ij}
q. 11. c. Noli inq^r. Fides qn pro
mittit etia hosti seruanda e. S³
hoc loco incidenter querit. an
in bellis licitū sit vti insidijs:
cū insidie fraudes qd a videant
esse et per vñs ad iniusticiā pti
nere. ¶ Ad quod rñdet Aug⁹
dicens. Cū iustū bellū suscipi
tur vñ apte pugnet aliqs an
ex insidijs nihil ad iusticiā iter
est. Est de hoc exemplū ioseph
cui mandauit deus vt insidias
poneret p̄ habitatores ciuita/
tis Hay. vt scribit Ioseph. viij
c. ¶ Sed notādū vt dicit Tho.
scda scda. q. xl. q. insidie ordinā
tur ad fallendū hostes. ¶ Du
pliciter aut pōt quis falli ex fa
cto vel dicto alterius. ¶ Uno
modo ex eo qd ei dī falsum vel
hō seruare promissum. et istud
semper est illicitum. et hoc mo
do nullus debet hostes fallere
Sunt em̄ quedā iura bellorū
et federa etiam inter ipsos ho
stes seruanda vt ambro. ponit
li. de officijs. ¶ Alio modo po
test quis falli quia ei ppositū
aut intellectum non aperimus
hoc autē facere semp non tene
mur. vnde inter cetera docu
menta rei militaris hoc p̄cipue
ponitur de occultandis confis
sijs ne ad hostes perueniant. et
talis occultatio pertinet ad ra
tionem insidiarū quibus vti li

citū est vti in bellis iustis. nec
pprie huiusmodi insidie vocā
tur fraudes. nec iusticie repug
nant nec ordinate voluntati.
¶ Esset em̄ inordinata voluntas
si aliqs veller nihil sibi ab alijs
occultari. aliud est ergo vti in
insidijs modo dicere. aliud sub
colore pacis frangere fidem.
¶ Tertia pars dī ordinata que
multiplex adhuc est. ¶ Prima
est pars hois et dei. de qua inq^r
augustin⁹ li. xix. de ciui. dei. q.
est ordinata obedientia in fide
et lege eterna hominis ad deū
Hanc franciscus de maronis
in quodam sermone de natiuit
tate iesu xpi vocat pacem the
articam qua p̄uati sūt omnes
in peccato mortali cōmorant
tes qui in scripturis vocantur
inimici dei. vt diximus in ser
mone de amore dei ad animā
in quadragesimali de peniten
tia. ¶ Scda est pars ierarchica
hominū. s. et angelorū. dum vi
delz homines student morem
gerere angelis custodiētibz
pp̄erea Bernardus ait. In q̄
vis angulo. in quo vis diuer
sonio reuerentiā exhibet angelo
tuo. ¶ Tertia est pars iconomi
ca habitantiū. s. in vna domo
Et de hac dixit Sapiēs eccle
siastici. xxv. c. In tribus bene
placitum est spiritui meo que
sunt grata coram deo et homi

nibus amor fratum. concordia primorum. vir et uxor sibi bene consentientes. **Quarta** est par in monastica unus ad seipsum. dum. scilicet ratio imperat viribus inferioribus et vires inferiores subiunguntur rationi.

Quinta est par politica eorum qui habitant in uno regno vel in una ciuitate. **Est** enim politica secundum aristotelem in secundo politice ordo quidam inhabitantium ciuitatis. **Ciuitas** autem est ciuium quedam multitudo. **Ad** patres igitur ciuitatis multum facit ordo dum. scilicet minores reuerentur maiores et maiores adiuuant minores et equales equalibus iura sua reddunt. propterea inquit sapiens per uerbum. **xxi. c. In benedictione iustorum exaltabitur ciuitas. et ore impiorum subuertetur. et. xxix. ca.** Omnes pestilentes dissipant ciuitatem cum. scilicet nolunt ordinare nec secundum leges viuere. nam per aristotelem in. v. politice ait. **Ubi** propter inaequale seditio est. **Quod** par commendat ex eo quod grato est deo. et ipse filius eius illi dilexit que etiam a sanctis predicatur. **Capitulum. ij.**

Secundum misterium declarandum de pace dicitur commendationis. Triplex enim est pacis commendatio. **Prima** est dei gratificatio.

Secunda filii dei dilectio.

Tertia sanctorum predicatio.

Prima commendatio pacis est dei gratificatio. **Est** quidem omnipotenti deo grata et acceptissima. ideo per **Ieremiam. c. xxix. ait. Ego cogito cogitationes pacis et non afflictionis. Et. i. ad corinthios. xij. cap. apostolus ait. Non est dissensionis deus sed pacis. Sed** cur inquit deus bella sunt pro sepe inter homines fieri si pater esse amat. **Ad** quod respondet augustinus. **li. v. de ciui. dei. c. xxij. quid facit ut puniant nostra peccata. Inquit** enim sic. **Sic** etiam temporaria ipsa bellorum sicut in eis arbitrio est et misericordia vel atterere vel consolari generum hominum ut gloria citius alia tardius niantur. **Secunda** commendatio pacis est filii dei dilectio. **De** ipso obtempere incarnari dicit **Ista. ix. c. Vocabitur princeps pacis. Et** de eo paulus ad ephesios **c. ij. inquit. Ipse** est pater nostra qui fecit utraque unum. et augustinus **xx. ij. q. i. ca. nisi bella. ait. Christus** ut pacem doceret venit in mundum. **Propterea** nasci voluit tempore pacis quod **Octavianus** augustinus pacifice uniuerso imperabat orbi. **Sedatis** namque omnibus bellis orbem totum suo subegit imperio cunctis inimicis et turbato rebus romanorum deuictis. **Unde**

¶ Scōs corporalis.

¶ Tertius spiritalis.

¶ Primus fructus q̄ ex pace oritur dicitur tpalis. Ipsa enī ciuitates ampliat. diuitias auget. edificia multiplicat. agros seminat. pomeria colit. sciaruz studia nutrit. armenta pascit. matrimonia iungit. et in tra ac in mari secuꝝ prebet oībꝝ iter.

¶ Propterea Quidē in lib. d. fasti ait. Pace ceres leta est et

vos locatē coloni perpetuā pacē pacificūqꝝ ducē. Et tullius in

philippicis. Dulce nomē pacē:

res vero ipsa tū locunda tum salutaris. Et Cassiodorus li. i.

ep. 12. ait. Omni quippe re/

gno desiderabilis esse debet pa-

cis tranquillitas in qua popu/

li proficiūt et gentiū utilitas cu-

stoditur. Hec ē bonaz artium

decora mater. Hec mortalium

genus reparabili successiōe mlti-

plicās facultates ptendit mo-

res extollit. et tantaz rez igna-

rus agnoscitur qui eā minime

quesisse sentitur. Hec ille. Nec

solum in pace tpalia bona qui-

bꝝ homi subueniunt multipli-

cantur. Quinimo et omia cele-

stia atqꝝ terrena corpa in pace

pseruātur in suo esse. Uñ Gre-

go. nazanzen. in li. de regniē

monachoz ait. Celū tra et ma-

re dꝝ nec inter se in pace sunt et

quere nature suz terminos ser-

uant. Scat mūdꝝ in pulchritu-
dine sua ac decora prefulge et
Boetius li. iij. de solatiōe. No-
sti ne oē qd ē rādū manere at/
qꝝ subsistere quādū sit vnū. sed
p pacē vnū. Sed interire atqꝝ
dissolui pariter qñ vnū esse de/
sierit. Ideo tullius in li. de amī-
citiā ait. Que domꝝ tam stabī-
lis. q̄ ciuitas tam firma ē que
nō odijs et desidijz funditꝝ pos/
sit eueri. Et Beda in omelia
exponēs illud. Omne regnum
in seipm diuisum desolabitꝝ in-
quit. Domꝝ enī et ciuitas si fue-
rit diuisa velociter dissipatur.
et etiā regnū quo nibil ē validiꝝ
et cordat his oībꝝ illud Sa-
lustij in iugurino. Concordia
parue res crescit discordia ma-
xime dilabitꝝ. Sicut ergo euer-
siones ciuitatū et destructio res
gnoz atqꝝ diuitiaz et glorie co-
pia deficiūt propter bella ppter
lites et dissentiones. ita propter
pacē hec omia augmentantur
¶ Secundus fructꝝ pacis di/
citur corporalis. homo enī pa/
cifice viues comedit delectabi/
liter. dormit quiesce. ambulatqꝝ
vbiqꝝ securus. Qui autē intus
ciuitas sectatur semp ē suspectꝝ
semper pauidus. et oia sunt si-
bi amara. ¶ Ex pace insup sit
conseruatio gentium et poplꝝ
rum et mors violenta nescitur
sed ex guerris quis enumeret.

quot strages. quot cedes hoīz
sequantur. **Res** est horreda nī
mīs cōmemorare q̄ scripta sūt
ab historiciis de hominibus q̄
perierunt in bellis. de quibz ali
qua nos enarrabimus. ¶ **Re/**
fert paulus orosius li. ij. q̄ sub
tribus regibus persarum. **Ci/**
ro videlicet qui gāgen fluvius
in quadringentos sexagira al/
ueos p̄minuit. **Et** citro a tamī
ri superato. **Et** perse ex populis
per sicis decies nonies centena
milia hoīm bella rapuerit. **Har/**
rat eutropius q̄ marcus arili⁹
regulus missus a romanis in
africam contra tres carthagi/
nensiu duces dimicās victor fu
it. **Decem** ⁊ octo milia occidit
quinqz milia cepit. **I**terum pu
gnās **Regulus** contra cartha
ginēses qui a lacedemonijs au
xilium petierunt eo q̄ pacem a
romanis obtinere nō potuerūt
victus est ⁊ captus trigintamī
lia hoīm occisa sunt. ¶ **Idē eu/**
tropius metellus affroz duce⁹
superavit vigintimilia hostiu ⁊
occidit. **I**n bello p̄tra falliscos
quinto **Lucratio** ⁊ **Valio cō/**
sulibz decem milia hostiu⁹ cesa
sunt. ¶ **Lucio cornelio lentulo** ⁊
fulvio flacco cōsulibz pugnatū
est cum in subzibz ⁊ liguribus.
quorum interfecit sunt viginti
tria milia. capta quinqz. **E**mi/
lio cōsule ingentes gallorum

eoīe alpes transferunt quoz
quadringent amilia capra sūt.
⁊ interfecit. ¶ **H**anibal apud
lacum transimenum flamineū
interemit vigintimilia romano
rum cesa sunt. **Q**uīngētesimo
q̄dragesimo anno ab vrbe
condita. **Lucius emilius pau/**
lus ⁊ **terentius varro** cōtra ha/
nibalem mittuntur. **E**t apud
cannas hanibal vicit eos ⁊ qua/
draginta quatuor milia roma/
norum cecidere afrozum tria
milia. **I**nterea in hispania has/
drubal frater hanibalis a rōa/
nis vincitur viginti quinqz mi/
lia de suis occiditur. capitur
decem milia. ¶ **C**ornelio scipio
ne fratre africani qui postea vi/
ctus est assitichus cōsule an/
thiocubus p̄elio fufus ē. **C**us/
tus parte quinquagintamilia
equitum cesa sunt. ¶ **Q**uintus
cecalius metellus philipum i
macedonia cum viginti quinqz
milibus occidit ⁊ macedonias
recepit. ¶ **A**nno sexcentesimo
ptimo ab vrbe p̄dita galli tras/
alpini iuxta rodanum a roma/
nis victi sunt perieruntqz par/
tim in p̄lio partim in flumie
centum quinquagintamilia.
¶ **D**arius iugurta qui i auxiliū
mauritanie reges qui i auxiliū
iugurte venerat superavit cen/
tum decem milibus hostium
occisis. **D**arius post victoriū

am sagurtinam secundo cōsul
est factus secundum cimbroz
et theutonios in duobus pre-
lia ducenta milia hostium occi-
dit. octoginta milia cepit. **S**al-
la contra mitridatem cōsul in
bello cum archelao. quem mi-
tridates aduersum eum mise-
rat apud pyreum non longe ab
athenis. ita eum vicit ut de cē-
tum viginti milibus vix decem
archelao superessent. ¶ **E**t scil-
le exercitu tresdecim tantum
homines interfecti sunt. **H**ac
pugna cognita mitridates se-
ptuaginta milia electissima ex
asia archelao misit. ¶ **C**ontra
quem scilla iterum conflixit.
¶ **P**rimo prelio quindecimi-
lia hostium cesa sunt et fili⁹ ar-
chelao diogenes. ¶ **S**ecundo om-
nes mitridatis copie extincte
sunt. Archelaus triduo in pa-
ludibus latuit. **B**ellum itali-
cum et ciuile consumpsit. vlti-
ma centum quinquaginta milia
hominum. **U**na hyeme et esta-
te a lucullo missa contra mitri-
datem ad centum mitridatem
ad centum fere milia hostium
cesa sunt. ¶ **P**ompelius contra
mitridatem missus in armenia
minore quadraginta milia ho-
stium occidit. viginti tamen
de exercitu suo perdidit. ¶ **J**u-
lius cesar in bello contra bura-
nos peremit quadraginta se-

pte milia. **I**te suetones cum quā-
ginta milibus interfecit. **P**ost hec
germanos qui renū trāsierant et
totas gallias sibi subijcere pa-
bāt occidit qui ferunt fuisse qua-
dringenta milia. **S**ed quid an-
tiqua recitamus exempla cum
et diebus nostris innumerabile
sciamus multitudinem in bel-
lis peremptam. **S**i enim an-
tiqua et nouissima colligemus
vix ex hominibus interfectis
in bellis montes excelsi cōstrui
possent et ex illorum sanguine
lagissima flumina ex remotissi-
mus locis ad mare currētia. **O**
pax benedicta. **O** pax sanctissi-
ma. **O** pax quietissima. que ra-
lia tantaque mala debellat dele-
cit et prostermit. qui ciuitates am-
plissimas condidit. conditasque
suauit hominū vitā diu pisse
refecit et facit. **T**erti⁹ fruct⁹ pa-
cis dicitur spiritualis. **H**omo
equidem pacificus ecclesie obe-
dit frequenter ecclesias et rebus
spiritualibus deuote intendit.
sed dum damnato odio proxi-
mi et discordie quis detinet. sa-
lutem anime negligit. omnesque
vias ad vindictam et offensio-
nem proximi adhibet. **I**deir-
co **Aug⁹**. li. 8. verbis dñi. et pax
de ciuitate dei ait. **P**ax est fere-
nitatis meritis. tranquillitas ai. sim-
plicitas cordis. vinculū amo-
ris. consortiū caritatis. **H**ec

est q̄ similitates tollit. iras cō/
pmit. bella cōpescit. superbos
calcat. humiles amat. **H**āc q̄
accipit teneat. qui dedit repe-
rat. qui amisit requat. quoniam
qui sine ea fuerit inuentus ab/
dicatur a patre. et ecrā a filio.
et a spū sancto efficitur alienus
hec ille. Quare si volum⁹ ad
pacē supernā ptingere studea-
mus cum primis nostris pa-
cem habere cū qua simul obtri-
nere valebimus dei gratiam.
Amen.

Explīcit quadragesimale.
Sermo d̄ scō Bonauectura

In memoria
eterna erit iustus
Scribuntur hec
p̄ba originaliter
i ps cētesimo vn
decimo p̄clarissima merita do-
mini et beati bonauecture **S**ir-
tū quartū pontificē maximū
induxerūt vt hoc felici tpe illū
carthalago scōz ascriberet. ref-
est vtiqz grandis et digna val-
de que dei gloriā p̄dit. ecclesi-
am sanctā exornat. religionē
xp̄ianam letificat. sacra qz ior-
dinē minoz subleuat et extollit
Quid enim p̄stantius excogi-
tari pōt q̄ mortalē hominem
post deuicū triumphatū q̄
mūdū ad celestia regna dedu-
ci ibiqz p̄petua immortalitate
gaudere cum xp̄o. **Q**uis de

beata gloria dubitare valere
ad quā dei amicos iā p̄perasse
certissimū ē. **I**bi xp̄m rex glo-
rie. **I**bi p̄go regina celozū **I**bi
patria ehe et sancti p̄p̄e. **I**bi
apostoli. martyres. p̄fessores.
et p̄gines oēs qz electi dei. **I**bi
deniqz beatissim⁹ pater bona-
uentura. **Q**uia ergo nouissime
est carthalago sanctorū ascri-
ptus equū est et rōnabile vt ei⁹
sanctitas oībz nota fiat. **Q**ua-
de re statui in p̄nti sermōe lau-
dibus eius incūbere qui erit i
eterna memoria p̄pter triplicē
eius excellentiam.

Prima d̄ vite

Secda doctine

Tertia resurgētie.

Quod memoria sancti **B**ona-
uenture erit eterna p̄pter sancti-
tatem vite illius.

Capitulum p̄mū

Prima excellentia san-
cti bonauecture q̄re me-
moria ei⁹ erit eterna d̄
vite. s. p̄uiose et mūde. **H**ec p̄
maxime attendēda ē in illo q̄
canonizari d̄. Sanctitas et
go vite oībz bonauecture proba-
ri pōt triplici via.

Prima d̄ testificatiōis

Secda professiōis

Tertia assumptiōis

Prima via d̄ testificatiōis
Sūt namqz inter cetera tria d̄
illo testimonia. **P**rimū testi-

non tū est **D**anthis poetē vul
 garis qui in tertia comedia in
 ducit bonauenturā sic loquen
 tē **S**on la vita di bonauēu
 ra da bagno regi che ne grādi
 officij **S**emp postposi la fini
 fra cura. **S**ecūm testimoniū
 est alex. de halis doctoris pa
 risiensis fratris minorū z nati
 one anglici viri doctissimi cu
 ius opus quod scripsit in the
 ologia approbatū fuit ab ale
 xandro q̄rto z sexaginta magi
 stris parisiensibz vt apparet in
 bulla dicti pōtificis. **I**pe ita
 q̄ alex. de halis v̄s scribitur in
 cronica cui⁹ auditor fuit bo
 nauentura videns in eū morū
 elegantia. corporis pulchritu
 dine z cōpositionē dicere sole
 bat q̄ nō videbat adaz peccas
 se in bonauenturā. **D**e alexan
 dro p̄e ipse. **B**onauentura i se
 cūdo suo vii. xxxij in qōne v̄r
 adam deū cognouit in statu i
 nocētie eo genere cognitionis
 quo expectamus eū cognosce
 re in statu glorie in fine. **I**ndē
 p̄ illos q̄ dicūt q̄ dīna essentia
 in senec ab hoīe nec ab angelo
 videbit. **H**ic ē vii. de decē ar
 ticulis reprobatis ab vniverſi
 tate magistrorū parisiensū tpe
 ep̄i guillelmi z odonis cancel
 larij. z fratris alexandri de ha
 lis. **C**ccxl. in octaua epipha
 nie. **T**ercū testimoniū ē san

cti **T**home de aq̄no. **O**ū cū
 dñs bonauentura parisijs le
 gendā scriberet bñ francisci se
 mel accessit sc̄s **T**homas q̄
 sibi charissimus erat z familia
 ris valde ad eū visitandū. scie
 batq̄ ipm insistere compulati
 oni illius legēde. **C**ūq̄ aperus
 isset ostiū cellule in qua mane
 bat bonauentura vidit illum
 pennā in manu tenentē. sed ra
 ptū extra se z contēplationi in
 tentissimū. **Q**uare ad socium
 zuerius dixit. **R**ecedamus et
 sinamus sanctū qui laborat p̄
 sancto. **A**firmavit insup san
 ctitatē bonauenture dñs petr⁹
 cardinalis ep̄s **H**ostiensis qui
 fuit de ordine predicatorū. hic
 sermonē habuit in funere susce
 pto themate. **D**oleo sup te fra
 ter mi ionatha **I**n quo int̄ alia
 retulit. q̄ dēcūq̄ bonauentu
 ram videbat ipsius amore ca
 piebat eiusq̄ p̄ssima monita
 obediēter recipiebat. **S**cda
 via qua p̄batur sanctitas vite
 bonauenture dī. p̄fessionis. p̄
 fessus quidē fuit regulā sanctā
 beati francisci que illam obser
 uantes ad xp̄i z angelorū atq̄
 sanctorū societatez pducit. hec
 autem regula sanctissima ē cē
 senda ppter tria.
Primo quia a spiritu sancto
 inspirata
Secundo quia super euan

Tertio quia sup naturalibz
signis pfirmata
gello fundata.

De q scripsit Nicolaus terti⁹
extrauaganti libri sexti decreta/
liū. **D**i. s. fratres mīnores sunt
illi⁹ sancte regule pfectores que
eū gelico fundat eloq ovite xpī
roborat exēplo z fundatorz mi
litaris ecclesie aptoz et sermo/
nibz acubusq firmat. **H**ec est
apud deū z psem mūda z ima
culata religio q defendēs a pa
tre luminū p ei⁹ filiū exempla
riter z verbaliter aplīs tradita
deinde p spm sanctū beō franci
sco z eū sequētibz inspirata totū
us in se trinet testimoniū trini
tatis. **H**ec ē eūstāte testāte paulo
nemo decetero debet esse moles
tus quā xpō stigmatibus sue
passionis pfirmavit volens in
sticutorē ipsius passionis sue si
gnis notabiliter insigniri. **H**ec
ibī hāc regulā bonauētura dile
xit hanc z diligenter seruauit.

Natus enī in balneo regio
ex parētibus honestissimis pa
tre iohāne fida. a matre vero
ritella. dū puerulus esset labo
raretqz prope ad mortem voto
per matrem ad beatum franci
scum emissio a mortis facibz ex
stitit liberatus. **H**oc ipse ita nar
rat in legēda beati frā scī. **I**n
numera quoqz per ipsum. scilz
beatum franciscum in diuer

sis partibus orbis exuberare s
cessauit beneficia sicut z ego
ipse qui superiora descripsi ex
perietia recte in me ipso pbant
Glorio enim pro me languente
grauissime ad beatum petrum
franciscū emissio: a matre eūz
ad huc essem puerulus ab ipsū
sum mortis faucibus erutus z
in robur vite incolumis resti
tutus. **Q**uod cū viua cōfessio
ria teneam vera nunc cōfessio
ne profiteor ne tantum benefi
cium reticens sceleris arguar
vt i gratus. hec ibi. **C**resces
autem ipse bonauentura d vir
tute in virtutem in anno etatis
sue vigesimo secūdo religionē
ingressus est. **I**n qua tantum
profecit in omni vocatione et
studio literarū q septimo an
no post ingressum religionis le
git sententias Parisius z deci
mo āno. s. etatis sue trigésimo
secundo suscepit cathedrā ma
gistralem. **Q**ualiter autē reli
giosi possunt esse magistri vici
mus in quadragésimali de pe
nitentia in sermone de ambit
one. **I**llud tamen non est pre
reundam. silentio q religio be
nedicta minorum fruct⁹ vber
rimos attulit ecclesie dei pro
pter studia literarum z docto
rum virorum copiam qui ppter
illa que docuerunt viua voce
multa opera ediderunt z rede

serunt in scriptis. ex quibz im-
mensa lux veritatis oritur po-
pulis xpianis. Sicut pater de
alexandro de hals. bonauentu-
ra. ricardo de media villa. scos
to. francisco de maronis. Alco-
la de lira. Johanne gualense.
petro aureoli. giraldo odonis.
et reliquis. ¶ Tertia via qua p-
batur sanctitas vite dñi Bona-
uenture dicitur assumptionis.
Ob ingentes quippe virtutes
eius et splendidissimā famam
assumptus fuit ad triplicem vi-
sitatem scilicet.

¶ Generalatus.

¶ Archiepiscopatus.

¶ Cardinalatus.

¶ Primo fuit assumptus ad di-
ginitatem generalatus. vi enim
scribitur in cronica ordiis bea-
ti francisci. Ipse fuit octauus
generalis ordinis. ¶ Primus
fuit beatus franciscus.

¶ Scos frater iohannes de flo-
rentia dicitur parens. ¶ Ter-
tus frater Elias de assisio.

¶ Quartus frater Albertus de
pilis. ¶ Quintus frater Hay-
mo anglicus. ¶ Sextus frater

gregorius de esio. ¶ Septimus
frater Johannes de parua.

¶ Octauus frater bonauentura

Hic i capitula generali rome
celebrato Alexandro papa qrt-

to presente. Anno ab incarna-

tione domi. Millesimo. cclvi
In festo purificationis brē ma-
rie in generalē fuit electus. An-
no videlicet tertio decimo post
religionis ingressuz. Annis au-
tem decem et octo ordinez lau-
dabiliter rexit. Tempore autē
fuit generalatus facta fuit trāslatio
corporis sancti. Ant honij
de padua ad pre grandē illam
ecclesiam in qua nunc est reco-
ditum tricesimo secundo anno
ab eius obitu in octaua domi-
nice resurrectionis. et tunc lin-
gua eius que tandū sub terra
fuerat reperta. est ita recē et ru-
bicunda qua si eadez hora san-
ctus ille glisus decessisset quā
deuotus Bonauentura in ma-
nibus reuerenter accipiens ir-
rigatio pro fluujs lacrimarū
rum coram omnibus huiusce
modi verbis affari cepit. O lin-
gua benedicta que semper bñs
dixistis. dñm et alios benedice-
re fecisti. Nunc manifeste appa-
ret quanti existis meriti apud
deum. In capitulo etiam gene-
rali Narbone celebrato p eum
ordinem in prouincias et custo-
dias taxauit expe fuitq regulā
¶ Secundo assumptus fuit ad
dignitatē archiepiscopatus. Na-
dñs Clemēs papa quartus con-
tulit ei Archiepiscopatu Ebora-
censem plinguiſſimum. Sed

ipse de parisijs vbi tunc erat ad
pe les dñi pape se conferens tam
humiliter et efficaciter tanto q̃
dū cessit q̃ dñs papa eius cel
sionem acceptauit. Et ne quis
audeat itubare quia superius
dixi q̃ Alexandro quarto p̃sen
q̃ sacrus fuit generalis. et tunc
q̃ clemens quartus dederit Ar
chiepiscopatum. ¶ Sciendum
q̃ post alexandrium creatus fu
it Urbanus quartus. Et post
Urbanum Clemens quartus
et tandem Grego. decimus. De
quo refert Bartholomeus de
Pisis in libro conformitatum
q̃ nominauit eum pontificem.
Bonauentura dum erat gene
ralis. Nam defuncto Clemen
te eum per plures menses i ele
ctione p̃fictis cardinales cō
cordare non possent tante opi
nionis apud eos erat Bonau
uentura q̃ omnes in eum vota
sua compromiserunt ut si se vel
alium in papam nominaret il
lum ipsi eligerent. Ipse vero
nominauit dñm Theobaldū
Archidiaconum leodonsēlem
sanctissimum virum qui fuit
Gregorius decimus et multis
coruscet miraculis. Et facit
Arreij in ecclesia maiori canon
izatus in dyocesi aretina.
¶ Tertio fuit sanctus Bonauen
tura assumptus ad dignitatem

cardinalat⁹ hec dignitas am
plissima ē in ecclesia dei. quia
ut dicit glo. in. c. ministerius. et
tra de officio Archiep̃s byteri
cardinales dicuntur. q̃ per eos
regit vniuersalis eccle. sicut in
cardine regitur ostiū. ut ponit
lxi. di. ca. Fraternitate. Et vi
scribitur Aug. de anchora in
libro de potestate ecclesiastica.
Cardinales assistunt pape sicut
apostoli xp̃o. Apostoli enī
sunt nūcupati xp̃i fratres et p̃ci
pales mūdi. Sed papa cuius fa
cit aliquos cardinales insignit
eos ista duplici dignitate dicēs
eis. Estote fratres mei et p̃ci
pales mūdi. Ipse autē papa gerit
personā xp̃i. Et quis etiā ep̃i
succedat loco ap̃loz alio tamē
modo q̃ cardinales. Apostoli
enim duplici mō se habuerunt
ad xp̃m. Unomō ut ei p̃nciali
ter assistētes sicut fuit aū pas
sione et ascensione. ¶ Scđo mō
ut missi ex p̃cepto ei⁹ p̃ orbem
qđ fuit post aduentū spiritus s̃c
ei qñ disp̃si p̃ orbē dimiserūt
se accipiendo vniūsq̃ p̃uinc
ciā vel regnū in sorte sue p̃dica
tionis. Cardinales ergo repre
sentant p̃sonas apostolorū ut
xp̃o assistentes. quia ip̃i assistūt
pape p̃sentialiter vel vicario
xp̃i. ¶ Scđo modo representāt
personas ap̃loz ep̃isopi qui ita

partem sollicitudinis vocati sunt
regentes diuersas ciuitates ve
prouincias. **vt Archiepi. Et**
istud e facis puenies. **vt sicut i**
Terarchia celesti. Aliqui ange
li sunt assistentes aliq ministras
tes missi frequenter ad nos. **Ira**
i nostra ecclesiastica Terarchia
deceat alijs assistere vt cardina
les alios mitti vt epos. **Et qua**
uis hoc sit decōi lege et secūduz
comūne statum. **Tñ suborta**
causa nō tollitur quin cardia
les aliq mittantur vt legati z
epi etiam aliqui vocati a papa
sunt ei assistentes. **Sicut etiam**
angeli assistentes aliq mittun
tur scōm aliquos. **unde dicitur**
Isaie. vi. q. volauit ad eum vn
de seraphin qui purgauit labia
sua. Seraphin autem est de or
dine assistentiū. Et qz etiā apo
stoli nō semp astiterunt xpo vt
episcopi sed vt ministrates in
alijs actibz. Nā in vltima ce
na vel post resurrectionē quan
do dixit accipite spm sanctum
tecū eos episcopos. Ideo nō est
indecens q nō omes cardina
les sint episcopi sed aliqui prel
byteri aliqui diaconi. Accipi
unt aut pilicū rubeum a papa
in signū ardentis caritatis quaz
debeat habere ita vt sint para
ti sanguinē suū fundere z mo
ri pro bono z defensione ecclesie.
Unde in ca. Fundamenta. de

electione. li. vi. **Dicuntur card**
inales. fratres. coadiutores. cō
sulti iij. z assistentes dñi pape.
Igitur vt ad sanctum bonaue
turam redeamus. ipse parisijs
existens vocatus fuit lugdunū
a gregorio papa qui ipm. m. rect
pere cardinalatum z epoparū
albanēt m. coegit. Imposuitqz
vt psilij negocia ipse dirigeret
z pertractaret. Ille nāqz tampe
frater bieronimus de esculo or
dinis minoruz qui fuit postea
generalis. Deinde cardinalis
episcopus penestrinus. Et tan
dem papa Nicolaus quertus
redijt ex partibus orientalibus
ad quas missus fuerat cum so
lombz nūcijs grecoz z tartaro
rū. Et ipso bonauentura sugge
rente greci ad vnitatē ecclesie re
dierunt z tartari baptizati sunt.
Quod memoria sancti bon
auenture erit eterna propter ei
doctrinā deuotissimā z copios
sam atqz aiabz vtilem.

Capitulum secundum.

Secunda excellētia
sancti bonauentu
re dicitur doctrine.
Fuit enim ipse do
ctor ecclesie sancte. **Quod nec**
minimū putari debet cum dis
catur in. ca. Cum ex infuncto
extra de hereticis. Doctorū qz

do precipuus est in ecclesia dei
Et de doctoribus scriptum est
Danielis. xij. c. Qui ad iustici-
am erudiunt plurimos fulge-
bunt quasi stelle in perpetuas eter-
nitates. **E**t aureola promittit
doctoribus. virginibus et mar-
tyribus. ut docet **Albertus** in
compendio theologie. ¶ **D**o-
ctrina pro bona uentura triplici
conditione prefulget.
¶ **P**rima deuotio.
¶ **S**ecunda copiositas.
¶ **T**ertia utilitas.
¶ **P**rima conditio est deuotio-
nis. Vidit enim illam bona
uentura et acquisiuit eam humi-
litate et timore dei. **N**am in cro-
nicis ita dicitur de illo. **S**i quis
idem omne ueritatem quam p-
cipiebat intellectu ad formam
orationis et laudationis diuine
reducens contineo ruminabat
affectu nec tantum ipse gusta-
uit que didicit queque alios do-
cuit. **S**ed profecto quicumque ei
scripta legit inuenit ibi semper
spiritualem quedam saporem qui
si uelit refecti potest et deuotione
precipua ad res diuinas inten-
di. ¶ **S**ecunda conditio doctrine
bona uenture dicitur copiosita-
tis. **S**cripsit enim copiose de
rebus diuinis. **N**am contem-
platione regis francie **Ludoui-**
ci officium crucis composuit
Scripsit legendum beati francisci

maiores. scilicet et minores et officium
eius pro maiori parte. Item li-
bellum de sex alisiseraphin. et
libellum apologie contra giral-
dum de abbatis villa qui reli-
giosos damnabat et leprosus
mortuus. **A**pologia autem est ser-
mo excusatorius uel defensori-
us. lxxvi. di. c. **H**anc naturam
Scripsit regulam nouicionum
Et super genesis opus quod in-
titulatur de septem uisionibus
et super quatuor libros senten-
tiarum. et super euangelia. et sermo-
nes dominicales per anni circulum.
et arboris crucis et breuiloquium.
et alia opuscula mire deuotio-
nis et gustus spiritualis. ¶ **T**ertia
conditio doctrine bona uenture
est utilitatis. est quidem utilis
valde tam speculationibus quam p-
putationum uacantibus quam p-
dicantibus populis uerbis dei
et etiam ipsis auditoribus. ha-
bet enim cum profunditate sensus tam
facilitate luciditate ut
omnibus merito posse possit.
¶ **Q**uod memoria sancti bona
uenture erit eterna propter splen-
dorem miraculorum et canoniza-
tionis et glorie beate.

Capitulum tertium
Tertia excellencia sancti
bona uenture est resul-
gentie propter quam erit
memoria eterna. **F**ecit enim deus
hunc gloriosum sanctum fulgere

triplici splendore.

Primus dicitur miraculo
se consecrationis.

Secundus ecclesiastice cano
nisationis.

Tertio supne glorificationis

Primus splendor dicitur miraculo
se consecrationis. nam in vita et

post miraculis eius deus corus
care fecit. **D**um enim ex humilica

te aliquibus diebus abstinuisset a ce
lebratione misse dum genuflexus

quodam die missam audiret sac
cente facta diuisione hostie a sa

cerdote particula una per semetip
sam ad os bonauenture propa

uit quam reuerenter et cum lachry
mis suscepit. **A**pus **L**ugdunum

nam cum quidam mulier simona noie
filium mortuum pepisset illum ad

sci bonauenture pedes detulit.

quod facto signo crucis super eum vi
uum matri restituit. **E**t post pluri

imum laborasset mundum se suas
et deo gratum in quolibet statu

Lugduni scissime vitam finivit

anno etatis sue quinquagesimo ter
tio hora matutina diei dominice

trigesime mensis iulij. **E**adem vero

die sepultum corpus in ecclesia fra
trum minorum. **A**d sacrum cuius tumu

li et inuocatione presidij sui mul
ta fuerunt miracula subsecuta ex

quibus aliqui decurrant. **D**ulci

et quedam de castro villano oc
to diebus laborauerat in partu:

eratque in maximo periculo con

stituta. **E**misso pro voto quod se

pulchrum sci bonauenture visita
ret. mori libera pepit. **D**ux orli

anensis carceratus a magne bri
tanie rege detinebatur. **I**ncurrit

quod quartana cum dolore capitis et
renum **I**nuocato pro cum intensa

deuotione bonauentura et a car
ceribus et infirmitate liberatus est

et in gallias rediens sepulchrum
bonauenture personaliter visita
uit. **P**etrus filius iohannis

calzolarij lugdunensis claudus
deprece tribus ita et sine baculo

ambulare non posset voto emis
so ad sanctum bonauenturam libe

ratus est. **V**ox ingratum iohannem
garbottini regij secretarij hy

dropica et amedici de sanita
te iam desperata accedente per

ea viro suo ad sepulchrum bona
uenture sanata est ita quod rediens

vir sanam illam inuenit. **E**t ne sin
gula miracula inueniamus illud

tantum est recensendum. quod in transla
tione corporis dicti sci de ecclesia

antiqum ad nouam lugdunensem
corrosum reliquum pre corporis capite

inuentum est integrum capillaturam
habetis ac labia et dentes. **I**nuenta

quod est eius lingua colorata et in
tegra ac si esset hominis viui.

Quedam mulier vebrietano
lacidomia noie filias multas

feminas paries viro suo fran
cisco ingrata erat. **T**andem sua

sua cuiusdam magistri francisci d

ordine minorū amisso voto ad
bonauēturā inde ad paucos
dies pcepit filiū vocauitq; bo
nauēturā. Scōs splēdor q̄ de
us fulgere fecit bonauēturā dī
cauonizatiōis. Scissim⁹ enī
Sixt⁹ illū solēnis canōizauit
pmissis solēnitatib; consuetis.
Ut em scribit i glo. i. c. glios⁹.
de⁹. dereliq; z vene. scōz li. vi
Papa solus h; canōizare. sū
ctos ¶ Pri⁹ q; canōizatio est
vna de maximis cāis fidei: iō
ad papā referēda. extra de ba
ptismo. c. maiores. ¶ Scōdo q;
papa h; iudicare d; miraculis
fidei. xliij. q. i. ca. q̄tēs ¶ Ter
tia q; ad papā spectat declara
re dubia scripturaz multofoz
tū dubia scitatis. extra q̄ fili
sūt legit. c. Per venerabilem.
Quarto ne p multoz epōz
simplicitatē ptingat pplm deci
pi ¶ Scōm p̄o aug. de an. i. li.
de p̄tate ecclesiastica. Sanctū
aliquē canōizare nō ē aliud
q̄ scitātē alicui⁹ venerādā et
approbandā manifestare. Et
vt Hosti. dicit de reliq; z vene
ratioē scōz In canōizatione
scōz fm mōzē quē nūc tenet ec
clesia duodecim sūt seruāda.
¶ Primū ē freq̄ns denuncia
tio vt nō solū semel sed pluri
es pape denunciaf q; p scō de
beat venerari vt sic multiplica
tis iñfessorib; largiat q̄d petif

¶ Scōm est cōmissio. i. exami
nationis fiende.
¶ Tertiū est cōmissione iñsti
tio. i. p testes iuratos z fideles
¶ Quartum est inquisitionis
facte relatio
¶ Quintum est relationis vi
ligens examinatio
¶ Sextū est examinatiōis fa
cte per consistoriū discussio
¶ Septimū est secreta diffini
tio z terminatio.
¶ Octauū est manifesta pub
licatio.
¶ Nonū est diei canōizatiōis
assignatio
¶ Decimū ē ipsius pape z affi
stentiū genuflexio z orōnis de
uotio ne deus pmitrat ecclesiā
suam decipi z errare
¶ Undecimū est iñnocinatio
z miraculoz ac operū miser
cordie recitatio nec non ipsius
sancti in cathalogo sanctorū
conscriptio.
¶ Duodecimū est missē in ho
nozem sancti celebratio. In p
mitiua autem ecclesia nō pua
bant ppter duo
¶ Primo q; ibi scī vt in pluri
bus erant martyres in q̄b; nō
requirebat talis examinatio si
cut in p̄fessorib;. ¶ Scōdo. quia
ex feruore fidei z ex meriti r̄p̄z
apostoloz miracula z alia ope
ra sic erant euidentia q; non po
terant tergiversatione edari.

¶ Si autē q̄rat vtz icanoniza-
tione req̄rat sensus cardinaliū
z p̄siliū eoz. ¶ R̄ndet autē de
an. vbi ē. q̄ de necessitate non
req̄rit qz p̄tās pape nō limita-
tur i aliquo nec depēdet a col-
legio. sed poti⁹ ecōuerso. Non
enī collegiū assistit pape p̄ mo-
dū limitationis seu determina-
tionis p̄tātis eius sed magis
p̄ modū ministerij z consilij vt
debito mō h̄mōi p̄tātē exeq̄-
tur. vñ extra de sen. z re iu. ca.
ad apostolicę. glo. aut. Papa
dicat p̄sente sacro p̄silio ad me-
moriā sempiternā hoc potius
est ad honestatē q̄ ad necessi-
tatē. Nam sine snia p̄siliij sen-
tentiā pape sufficeret q̄ iperato-
rem z quecūqz aliū. xv. q. vi.
alius. Ipse enī habet plenitu-
dinē p̄tātis. vt. ij. q. vi. c. de ces-
tero. Papa enī nō subiicit ca-
nōibz nec ab eis auctoritatē h̄z
sz ez. extra de elec. c. significasti.
Dec ibi. Sicut enī in canonizā-
dis sanctis plenitudinē habet
p̄tātis. ¶ Tū de congruo req̄-
rit collegiū in tali causa magis
q̄ in aliqua alia etiam z vota
omniū platorū curie vt cauti⁹
agatur z auferat ois suspicio
falsitatis. ¶ Premissis itaqz hu-
iusmodi solēnitatibz req̄sitis
facta qz diligentissima exami-
natione super vita z miraculis
bonauenture instantibusqz p

canonizatōe eius frederico im-
patore ludouico francoz rege
ferdinādo rege sicilie citrasaz
marthia regē vngarie. duce ve-
neciaz. duce calabrie. duce sub-
audię. ducissa calabrie. florenti-
nis. pulinis. balneoregianis ac
reuerendissimo cardinali iohā-
ne de aragonia. sanctissim⁹ pa-
pa Sixtus bonauenturā solen-
niter canonizauit rome. Anno
dñi. M. cccc. lxxij. mense ap-
lis. ¶ Gaudeo qz erā tūc in v̄z
be p̄dicans regnū dei. fuitqz cū
cereris p̄latis dñi vota omniū
exq̄sita fuere. fuit dñi solēnis ora-
tio habita ē de laudibz huius
sancti in publico p̄sistorio. fuit
etiā dñi pontifex in ecclesia san-
cti petri missam cātauit ex sua
dina voce dicere cepit. Sacre
bonauentura ora p̄ nob̄ ¶ Gau-
deat igit̄ mater ecclesia in hui⁹
sancti canonizatōe. letentur et
cuncti fideles q̄b̄ nou⁹ ad ier-
sum xpm̄ dat⁹ ē intercessor.
¶ Exultet sacra minoz religio
in huius sancti noiē nō medio-
crit̄er sublimata. Sed z tu re-
uerendissime generalis minoz
gratias referas imortali deo z
suo vicario pontifici maximo
atqz reuerendissimis dñis car-
dinalibz cōmissarijs i causa tā
letabū de canonizatōis vide-
lz Juliano tr. sci pet. i ad vin-
cula. Stephano mediolanēsi

nūcupato. ⁊ Francisco d'gon-
zaga manziano. qz compleue-
rūt ardētissimū desideriu tuū
Tu franciscus sanzon diceris
duplici p̄tutis vocabulo nun-
cupatus. **Tu** hac etate nra vir
eruditissimus humanaz diui-
narūqz rez omnē a te pompā
⁊ elationez effugasti imitatus
francisci patris vestigia. **Tu**
in laboribz regimis ordinis ro-
bustus ⁊ validus vt alter san-
son es visus. **Sed** p canoniza-
tione sancti bonauēture sanzo-
nis fortitudine supasti. **Quis**
nam explicet quanto labore. q
solicitudine quibz vigilijs qn-
tis ve ad deū orōnibz canoniza-
tione hanc pcurasti. **Vidi** te
ego discurrentē p urbē nūc ad
pedes pontificis. nūc ad reue-
rendissimos dños cōmissarios
⁊ alios cardinales. nūc ad ali-
os p̄latos ⁊ curiales sempz in-
desesse hanc canonizationē ex-
postulādo. **Vidi** te madefac-
tū q̄sepe sudore. vidi te mente
anxiū ⁊ qñqz p rei tarditate lu-
gente. nihilominus nunqz ces-
lasti laborare quousqz sanctū
hoc negotiū deductū est ad p-
fectū. **Benedicamus** ergo oēs
patrē ⁊ filiū ⁊ sp̄m scm ⁊ bona-
uen. p̄cipuo iam veneremur af-
fectu. **¶ Tertius** splend̄r bo-
nauēture dñi supne glorifica-
tione. **Sicut** in ecclesia mili-

tanti deus magnū fecit illū ita
incōparabiliter exaltauit eū in
ecclesia triūphāte. **Depcemur**
itaqz iesum xpm caput electoz
vt p huius sancti merita nos
pducatur ad celestē patriā. **Amē**
¶ De scō Bernardino p̄dica-
toz nostri teporis p̄ncipe.

Sermo. liij.

O **A**lectus deoz
hominibz. cui⁹ me-
moriam in benedicti-
one est **Sapientis**
one est **Sapientis**
verba sūt ista originaliter **Ec-**
clesiastici. xl. v. ca. ⁊ in epla bo-
dierne festiuitatis. **Vellē** hoc
tpe tanto eloquentie splendore
fulgere vt nō solū alterz demo-
sthenem p̄ncipem oratoz gre-
cie. aut ciceronē latinū me pu-
tarent oēs astantes. sed ange-
lum crederent de celo missum.
vt fari possem eximias laudes
illius sancti **Bernardini** qui
sua p̄dicatione nomen gl̄iosuz
Iesu xpi mirabiliter exaltauit
Ipse quippe alter paul⁹ ⁊ vas
electiōis xpianam religionem
sua doctrina reformauit **Ipse**
italie populo p abrupta vicio-
rum deuantes ad semitā p̄u-
tum ⁊ iusticie reduxit. **Ipse** de
niqz religione sacram minorū
numero ⁊ sanctitate adauxit.
¶ Merito itaqz in eius solēnita-
te p̄conia p̄dicationis ei⁹ enar-
tare debemus **¶ O** illā nanqz

deo et hominibus dilectus est et memoria eius benedicta in sempiternum manebit. De qua in presenti sermone tres excellencias proponimus declarandas.

Prima de commendationis

Secunda conditionis.

Tertia honorationis.

Quod commendat predicationem sancti bernardini propter humilitatem charitatem et patientiam.

Capitulum primum

Prima excellentia predicationis sancti bernardini de commendationis sua esse predicationis satis est commendata. et maxime propter tria.

Primo propter humilitatem.

Secundo propter charitatem.

Tertio propter patientiam.

Primo commendat predicationem sancti bernardini propter humilitatem. Non enim predicavit presumptuose aut superbe se ingerens sed missus. Officiu autem non quod predicatorum officiu est angelorum. quod sicut angeli annunciant divina. ita et predicatorum. de quibus dauid in ps. ait. Annunciant opera dei.

Angeli autem non ex se veniunt. sed ut dicit apostolus ad Hebr. 5. c. In ministerium missi sunt. sic et predicatorum. Quomodo predicabunt ait apostolus ad romanos. 1. Nisi mittantur. Quod autem Isaias non vocatus se obrulit ad predican-

dum cum dixit. **E**cce ego mitto me. **Isaie. vii. ca.** Et econtra cum Hierem. mitteretur a deo se excusauit dicens. **A**a a domine deus. ecce nescio loqui. **Hier. i. c.** Et si diuersa vox extrahit. non tamen a diuerso fonte dilectionis emanauit. Duo quippe sunt precepta charitatis ut ait greg. amor. s. dei et proximi. Per actiuam vitam prodesse proximis cupiens Isaias officium predicationis appetit. Per contemplationem vero hieremias sedule amori conditoris inherere desiderans ne mitti ad predicandum debeat contradiat. Quod laudabiliter vnus appetit. hoc laudabiliter alter expauit. **I**ste ne tacite contemplationis lucrum loquendo perderet. Ille ne dona studiosi operis tacendo sentiret. Sed si in vtriusque est subtiliter intuentum. quod et is qui recusauit plenius resistit. et is qui mitti voluit ante se per altaris calculum purgatum vidit. **E**t paulo s. **Grego. dicit. Sicut** toto desiderio occupatione fugere debemus. ita si desit qui predicer occupationis onus liberi necesse est animo subire. **Hec oia. lxxxv. q. i. c. in scripturis.** Et quod difficile est et eorum videre se purgatum Quia nemo scit vix odio vel amore dignus sit ut dicitur **E**c

clerasse. ix. c. Ideo nullus dz
plumere ex se ire ad predicandū
Sed expectare debet vt mita
tur vela deo vel ab ecclesia. vñ
de Iohāne baptista dicit Jo
han. i. ca. Fuit homo missus a
deo. Nō tñ creditur alicui di
centi se missum a deo q̄ ab eccia
nō est missus nisi probet p mi
raculū sicut moyses extra de he
reticis. ca. Cū ex iniuncto. Et
argumentū de con. di. ij. ca. Re
vera. Sic fuit missus Equici
us cui apparuit in somnis an
gelus z eū ad p̄dicandū misit
xvi. q. i. §. Hoc idem Ab eccle
sia autem mittitur quis vel or
dinarie vt quilibet curatus sal
utim quo ad subditos Ad recto
res enim ecclesie maxime perti
net predicare p se vel p alium
subditis suis. vñ primis recto
ribz dixit x̄ps Marci vltimo.
c. Eūtes in mundū vniuersuz
p̄dicare euangelīū omni creatu
re. Et grego. dicit in pastorali
xlj. di. c. Sic rector. Officiū
p̄dicatōis suscipit q̄squis ad
sacerdotiū accedit vt añ aduen
tū iudicis qui terribiliter sequi
tur ip̄e. s. clamādo gradia id ē
p̄dicando. Et loquit Grego. d
curatis. Qui etiā figurā indu
cit Exodi. xx. viij. c. vbi dicitur
q̄ sacerdos ingredies taberna
culū tinctus nabiis ambiat vt
audiat sonitū qñ ingreditur

z nō moriatur. Quia vt expo
nit gregorius dicit ca. sic rector
irā contra se occultis iudicis epi
git si sine p̄dicatōis sonitu
incedit. Et sic moritur spiritua
liter. vñ dñs Ezechiel p̄phete
xviij. c. fili hoīs speculatore des
dite domus israel. Si dicente
me ad impiū morte morieris.
tu nō annūciaueris. Sanguine
tare sua morietur. Sanguine
vero eius de manu tua requi
ram. Cōfirmat aut̄ Nicolaus
papa. xliij. di. Despectio inq̄
celestis seminis nobis iniūcta
est vbi nō sparserim? vbi si ta
cuerimus. Vel ab ecclesia mī
tatur quis ad p̄dicandū ex pri
uilegio vt p̄dicatores z mino
res. Augustinēses carmelite et
seruite saltem in ecclesijs suis.
In alijs ecclesijs nō nisi voca
ti. Et hi etiā debēt mitti a pre
latis suis de quibz sit mētio in
clemēcina dudū. de sepulchris.
Qui aut̄ vocatus se missus ad
hoc p̄tinaciter recusat ab eccle
sia a deo contēnitur Qd̄ figu
rātū fuit in eo q̄ nolebat ducere
uxorē fr̄is mortui. z p̄p̄ oscul
ciabat vno pede. vt exponit au
gu. viij. q. i. c. Olim. Nūc inq̄
euangelij. q̄s p̄dicatores. ita dēt
in eccia p̄dicare siue laborare vt
defūctio fr̄i. i. x̄po suscitaret sacra
q̄ p nob mortuū ē. Et qd̄ susci
tātū fuerit ei nōm accipiat Et

igitur ad sanctum bernardinum puerum sermonem. Ipse sic explicationem facti manifestauit a deo electus. et apostolus ordis per obedientiam astricte officium predicandi suscepit. **N**am enim in ciuitate masia puicte thulcie et honestissimum pariterque pre vices tollo et matrem mea nobilibus senesibus an plebui septem virorumque pariterque orbatus remansit sub cura et regimine cuiusdam venerabilis domine sororis matris eius cui nomen erat diana que puerulum iduxit ad regis gloriose papam deuotionem. **E**t opera dedit vultis vacaret ac moribus bonis. Creuit autem de prout et puerum honestus affabilis et pauper liberalissimus. **T**amque fuit in eo aptitudo ingenij et subtilitas intellectus. **Q**uam plectum annum quoniam decimum in grammatice logica et morali philosophia satis mediorum fuit instructus. **I**ndeque cepit lectionem iuris canonici frequenter. **E**ratque vicia eius ita multa ut vix alijs cederet in exemplum. **N**am vix retulit mihi quidam vir fidedignus cancellarius domini senescis noie leonardus que socius eius fuerat in scholis ierat illa a dolescente ad malum pna. **N**ullus audebat coram bernardino vbi turpe aut lasciuu pferre. **Q**uinimo si quis alij adolefcentuli et scholares ab ipse bernardino aliqui infelice pba ociosa referret si vidisset

ex post bernardinum adueniente mor alter alteri loquebatur. **T**aceam inquit quod bernardinus vixit. **Q**uid plura. **A**nno etatis sue decimo octauo. **D**um pestiferu letissima seuiret quasi in tota italia. **I**n hospitali magno senensit iacebat multitudo egrotantium ex peste et vix erat que illi ministraret. **N**am et famuli omnes per maiorem pietatem et ardentem in illo hospitali pmo rantes et capellani atque alij plerumque pesti percussi obierant. **E**rat illi tempore factor hospitalis quidam vir deuotus et pater dominus **J**ohannes de genarionibus que videns sibi hunc non deesse auxiliu ad regine puerum sima se puerit illam deprecans ut tam extreme infirmorum necessitati succurreret. **O** felix adolefcentia bernardini. **O** ardentissima caritas cordis eius. **O** pietas omnibus posteris predicanda. **D**ixit ut bernardinus audiuit que de infirmis patientibus dicebant monuit quod plures iuuenes et yuacum illis ad hospitale se contulit nec timuit mori. **N**ec horum pestem. **N**ec labores refugit. **D**ansit ibi quatuor mensibus die noctisque ministras egrotis prope deum. **E**xinde cum pestis cessasset reperit domum et quatuor mensibus egrotas quasi semper in lectulo iacuit. **A**dopta pro bona valitudine sensit que quedam dona **B**arbolomea soror patris

et ceca et surda et in lectulo valitudinaria necne habebat quod illas suuaret mox ad illam se contulit et quod plures menses versus ad mortem obsequiosissime ministravit. nulla frater nausea nullosque labore turbatus. **Fortuna** illa a deo inspirata relicto seculo et omnibus suis bonis pauperibus erogatis habitum religionis minorum deuotus accepit in die natiuitatis virginis gloriose quam etiam die natus fuerat ex uero matris. Anno etatis sue. xx. ante altare maius sancti francisci de senis. **Quem** habitum sibi dedit frater iohannes ristozij. vir sanctus et in dei seruitio perbatus. **Inde** ad locum de columbaria de uoluntate prelatorum se contulit ubi in omni deuotione et perfectione ac obseruantia regule suam nouitatem expleuit. **Facta** vero professione in die sanctiuitatis virginis orationi et studio litterarum se dedit. et cum factus esset sacerdos primam missam in die natiuitatis virginis celebrauit. **Qua** etiam die mandato accepto a generali ministro de penitencia predicanda primus sermonem ad populum habuit. **Secundo** commendatur predicationi sancti Bernardini propter caritatem. **Predicauit** enim ad honorem dei et salutem animarum. **Iste** enim dicitur esse finis predicatorum uerbi dei. **Non** qui propter cupidita-

tem predicant vel uanitate et gloria mundi figurantur per **Barlaam**. **De** quibus dicitur per in epistola. **Secuti** sunt uiam **Barlaam** ex **Bosor** qui mercedem uero raris amant. correctionem uero habuit sue uesanie subiugale mutum. **Supra** quibus uerbis dicitur beda. ij. q. vij. ca. **Secuti** quod multi catholicorum incantum amant mercedem iniquitatis ut etiam docti ab indoctis clericis a laicis merito redarguantur. **Qui** iure comparantur prophete qui uerbis a sine propria natura loquentis corripitur nec tamen appposito peritum operis retardatur. hec ille. **Quamuis** tamen predicatorum non debeant predicare principaliter propter temporalia habenda. **Alias** tanquam uenditores bonorum de templo eiciuntur. **De**beant tamen populus subministrare eis neccessaria iuxta illud. i. ad corinthios. ix. c. **Non** alligabis os bovis triturantis. **Unde** **Hieronymus** xvi. q. i. ca. penultimo ait. **Apostoli** eis uiris et euangelizantibus in necessariis uisibus nolle tribuere seipsum condonare est. et **Augustinus** in li. de baptismo paruulorum non est uenale euangelium ut pro temporalibus predicet. qui enim sic uendunt magnam rem uili uendunt. **Accipiant** ergo predicatorum sustentationem neccessitatis a populo mercedem

dispensationis a deo. **N**ō enim
a populo redditur, quasi mer-
ces illis qui sibi in caritate euā-
gelij seruiunt, sed tanq̃ stipen-
dium datur, quo ut possint la-
borare pascantur, hec ille. **E**t
Paulus. i. ad **C**orinth. ix. ca.
Quis militat suis stipendijs
vnt̃. ¶ **E**t iterum si nos vo-
bis spiritualia seminamus nō
magnus est si nos carnalia ve-
stra metamus. **E**t iterum **D**o-
minus ordinauit his qui euā-
gelium annunciat de euange-
lio viuere. **D**ixi hec omnia, p-
pter indiscretionem quorūdam
populorum qui vellent p̃dica-
tores viuere de aere vel vento.
Nolo tñ excusare predictores
cupidos et auaros ambiciosos
honorum et dignitatum. **Q**ui
imitari debent sanctum **B**er-
nardinum rerum temporalium
contemptorem. **N**am et ter vo-
catus ad episcopalem dignita-
tem minime acceperit. **D**iuiti-
as non congregauit dicēs cum
Paulo **act. xx. c.** **A**rgentū aut
auxit vestem nullius vestri
concupiui. **E**t licet in omni vi-
ta sua verus fuerit paupertatis
amator discipulusq̃ et fili⁹ bea-
ti francisci. **T**amen illud est d-
ipso notabile iter cetera quod
mediolani offendit exemplū
caritatis ne non et cōtētus pe-
cunie. **D**um enim ibi populo

diebus pluribus predicasset il-
lustrissimus dux eiusdem vi-
bis philippus eidem p̃ fideles
nunciū multam auri copiam in
elemosynā misit. **N**unciū ita
q̃ auri pondere reuertent assū-
pro ad puentum fratrum festi-
nanter accessit. **E**t pergens ad
cellam sancti bernardini aurū
sibi ex parte dñi ductis benigne
et reuerendissime presentauit.
Iose vero vir dei hilari vultu
gratulantiq̃ animo predictū
aureum munus. et si in propi-
os vsus accipere recusaret, carit-
tatis tamen zelo in redemptio-
nem captiuorum et pauperum
vsus misericorditer exhibere d-
creuit. **A**ccersito igitur quodā
probo venerandoq̃ ciue socio
q̃ vocato sumptisq̃ ad ipso ci-
ue pecunia ad carceres clam et
incunctanter accessit et q̃ plu-
rimos inde captiuos redemisse
relinquāq̃ partem pauperib⁹
cū magna animi hilaritate di-
stribuit. **S**ciens aut̃ illustrissi-
mus ille dux q̃ facta fuerat san-
ctū bernardinū mirabiliter p̃mē-
dauit. ¶ **T**ertio p̃mēdā p̃dica-
tio sancti bernardini p̃t pa-
tientia. fuit em̃ patiētissim⁹ i la-
borib⁹ in infirmitatib⁹ et in ple-
curōib⁹. **E**t ut de p̃secutionib⁹
loquar, accusatus fuit tāq̃ he-
reticus ab emulis quibusdam
martino quinto. **Q**ui eū ad se

venire pcepit. **A**n pō q̄ se cō-
tulisset ad urbē sonabāt vndi
q̄ falsi rumores de scō bernar-
dino dicebāt em̄ populi. **V**e-
niet veniet ille hereticus. **A**lij
cōburet ille hereticus et si milia.
Dū pō urbē intrauit oñdebat
digito et vn⁹ alteri cachinādo
dicebat. **H**ic hic ē ille. **I**pse pō
hec oīa p dei amore equanimi-
ter tolerabat. et tādē p̄tate in-
specta et cōperto clarissime qd
non solū catholicē foret s; etiā
fidei catholice dignissimus p-
co a pontifice gratiose visus ē
et auditus. et cū eius bñdictio
ne p̄dicare cepit in urbē. **T**an-
tam pō gratiā deus ori eius et
p̄bis infudit vt oīs populus
p̄fluere ad eū audiendū ac si
fuisset angelus dei et quanto p-
us nomen eius videbatur oib⁹
odiosū. **T**āto postea cunctis
vtriusq; serus factū ē venerā-
bile. **P**redicauit sic multo tpe
cū incredibili aīaz fructu. qui
etiā p̄durat vsq; ad tpa no-
stra. **P**assus ēz alias p̄secutio-
nes eo q̄ semp p̄tutes p̄sequit
inuidia. **A**nōnullis emulis di-
cebat litteraz ignarus cum tñ
in scripturis diuis foret erudi-
tissimus. **A**lij pō quādraginti
ta sermones duntaxat eū scire
asseuerabāt. **P**leriq; pō curio-
si et vana eloquētia tumidi ig-
nauū ineptū et ipolitū fatebāt.

Qui tū in hoc dicē di genere et
in his que p̄dicari debent salu-
te populoz irrephētibilis erat
s; h nō videri debet mirū q̄ si
bihoies flagitiosi detraherent
cū sp fuerit hoīum maloz con-
suetudo sanā doctrinā sperne-
re et detestari. **¶** Unde Lactā-
tius li. v. diuinaz insti. d. cyba-
nus sic refert. Unus p̄cipuus et
clarus extitit cyban⁹ q̄ magnā
sibi gloriā ex art; oratorie p̄fē-
sione q̄sierat et admodū multa
p̄scripsit in suo genere miran-
da. Erat em̄ ingenio facili co-
pioso suauis. et que sermōis ma-
xima est p̄tus aperto vt discer-
nere neq;as vtz ve ornatior in
loq̄ndo an facili⁹ in explican-
do. an potētior in p̄suadendo
quisq; fuerit. **H**ic tñ placere vl-
tra p̄ba sa cramentū ignoran-
tibus nō pōt. qm̄ mystica sūt
que locutus ēz ad id p̄parata
vr a solis fidelib⁹ audiant. **D**e-
nig; a doctis huius seculi q̄b⁹
forte scripta eius innotuerunt
derideri solet. **A**udiū ego qm̄
dam hominē disertū sane qui
eū imutata vna littera captio-
nū vocaret quasi qui elegans
ingeniū et meliorib⁹ reb⁹ aptus
ad aniles fabulas contulisset.
hec ille. **D**ebrō **H**iero. **Q**uid
referemus qui lūme splendidi-
simū ecclesie fuit. et tñ dentes
malignoz nō euasit. **E**t vt ip̄e

ad Nepotianū scribit. Per ista
mā z bonā famam xpī miles
gradit. Nec laude extollit. nec
voluptatione frangit. Per dies
sol non vixit eū neqz luna p no
ctem. Impleuit ista scūs Ber
nardinus q dū falso sibi mul
ta obijcerentz qñqz cōtumelio
se viderentur in faciē nunquā
vultus hilaritatē mutauit nū
qz verbū prulit iracūdie. Sed
in oibz benedicebat deū. sicut
accepti ab his qui secum fami
liariter conuersati sunt.

De sufficiētia z prudētia at
qz stipēdia efficacia p̄dicati
onis sancti bernardini.

Capitulu secundū.
Cūda excellētia p̄di
catiōis sci bernardini
dī p̄ditionis. Habuit
quidē sua p̄dicatio tres singu
lares conditiones.

Prima dicitur sufficiētia.

Secūda prudētia.

Tercia efficacia.

Prima p̄ditio fuit sufficiē

tia. Tria em̄ requiruntur in p̄di

cante vt populum inducat ad

bene beateqz viuendū. fm au

gustini. iij. li. de doctrina xpi

ana. Primum est vt doceat.

Secūdu vt delectet. Ter

tiu vt flectat z moueat. Et cū

quis ista facit industria artis

rhetorice ad honorē dei z salu

tē aīaz bñ est z laudabile fm

eundē aug. Sed cū spūscūs
vñ lingua p̄dicatois vt istro
ad ista efficiendū sicut fuit in
apostolis qui impiti erant tūc
opus illud ē gratia gratis da
ta q dī gratia sermonis z lin
gua angeloz. Et sermo sapien

tie dī in locutione de diuinis.
Sermo scīe de humanis vt dī
monibus z vicis z p̄tibus z
hī mōi fm Tho. ij. q. q. d. xij.

Perfecti autē ista opatur gra
qz natura vel ars. Sed aliqui

ap̄titudine naturali i p̄dicato
re exīre z arte rhetorice adiuu

tra. aliqui enā spūscūs opatur
plenus istud. s. inductionē aut

ditoz ad faciendū que p̄dicat
Hoīs ergo ē se p̄parare. s. vt

bñdicat Deū autē dirigere lin
guam. z vt dicit aug. in p̄faro

li. de doctrina xpiana. Sapiē
tia sine eloquētia parz profuit

quo ad populos. Eloquentia
sine sapiētia multū nocuit. ē

em̄ vt gladius in manus furio
si. Sapiētia cum eloquētia

multū iuuat z operatur. San
ctus bernardinus p̄dicādo do

cebat. quia ipse vere doct^r erat
vt etiam patet in sermonibus

quos compilauit. Delectabat
etiam auditores adeo vt vñ

uersaliter omnes verbis suis re
focillarentur tanquam si sume
rent sapidissimum cibum. Fle

cebat insuper z mouebat ho

minū affectus: vt ostendamus
in tertia cōditione q̄re ipse suffi-
cientissime docuit ⁊ predicauit.

¶ **S**ecūda p̄dictio p̄dicatōis san-
cti bernardini dicit p̄udentia
Fuit enim p̄uidentissimus ad
euitandū omnia illata quibus
p̄dicatores p̄bi diuini debent
abstinere. q̄ sunt.

¶ **F**alsitas.

¶ **A**dulatio.

¶ **I**actantia.

¶ **S**candalum.

¶ **C**ontentia.

¶ **S**uperfluitas.

¶ **L**euitas.

¶ **I**ndiscretio:

¶ **P**rimo abstinere debēt p̄di-
catores a falsitate. **N**ō enī sunt
assumēda aliqua falsa p̄ q̄cun-
q̄s utilitate q̄ posset inde sequi.
q̄ sic veritas fidei redderetur
suspecta argu. di. ix. c. si ad scri-
pturas. **I**o aug. ait. xxij. q. ij. c.
Primū. **A**d salutē nō d̄z quis
p̄uentre opitulāte mēdacio **E**t
idē p̄tractās illud apli p̄me ad
Corinthi. xv. ca. **I**nuenimur
falsi testes. **P**erhorrendū ē alī
quid falsē de deo dicere. etiam
si ad laudē ei⁹ p̄tinere videatur
Nō enim minores ⁊ maiore for-
tassis scelere in deo laudat fal-
sitas. q̄s vituperetur veritas.
Et idem in libro de mēdacio.
Mendaciū maxime perniciosū

sum est q̄d sit in his q̄ ad rell̄-
gionem xpianā prīnent. **I**deo
doctores tenēt q̄ si q̄s nō ex la-
p̄s lingue sed ex industria vice-
ret mendaciū in p̄dicādo mor-
taliter peccaret. nec excusaretur
si hoc faceret causa p̄uerendi-
as ad deū. q̄ vt ait **A**p̄lus.
¶ **D**eus non eget nostro mēdi-
cacio. **T**empore meo inueni-
sunt aliqui fingētes ⁊ p̄dicā-
tes miracula falsa visiones ex-
cogitatas. **P**rophetas defmī-
natas scdm suū sensum ⁊ alia
huiusmodi q̄ tñ euāuerūt in
cogitationibus suis. **N**onnulli
p̄o vt ignorātib; sapientes ap-
parerent falsas allegatōes ad
suū p̄positū induxerūt. vñ d̄z
quidam amicus me⁹ p̄dicaret
neapoli inducere voluit ad ro-
bur ⁊ p̄firmationē cuiusdā sui
dicti sniam p̄mentozis qui tñ
forte in aliq̄ p̄mēto dictū il l̄s
tāgebat. ⁊ dū falso allegass; cō-
mētatorē p̄io de aia. ⁊ o aima
sc̄do p̄bificoz. tertio metaphis-
ce ⁊ hutulimodi. **T**andē multi-
plicando verba dixit. **E**t hoc
ides p̄firmat p̄mētator p̄mo
ethicoz. tertio ethicoz. vij. ethi-
coz. qui tamē de ethicis non se
intrōmisit. **I**lle idem fecerat ⁊
bi quandā carthēnā doctorū ⁊
falso illos inducebat dicens **E**t
hoc refert **A**ug. li. ij. de ciuit. dei
z. ij. de trinitate. ⁊ i encheridō

et huiusmodi. Ita quod apud im-
peritos videbatur homo mira-
bilis. sed apud doctos ignar⁹
et mendacis plenus. ¶ **Secundo**
predicatores abstinere debent
ab adulatione ne se et laudet po-
pulum in quibus reprehensibilis
est. quod est pessimum. **Uel** etiam
de reprobis magnificentijs
non sit forte hoc secundum fiat tempe-
rate ut melius ferant correctio-
nem quam imediate sequendam
Adulari enim peccatoribus est
grauis peccatum. ut patet. xlv. dis-
c. **Sunt** nonnulli. Et clericus
adulationi seruans degrada-
ri debet. eadem de. c. clericus. Et
nihil est miserius eo quam adulatione
nisi delectatur. ut dicitur. lxxviii.
di. c. Nihil illo pastor et utilius
est peccantem seuerius corrigere quam
adulando palpare. y. q. v. cap.
Non ois. et utilius est et melius
pro veritate pati supplicium quam
pro adulatione beneficiu. xi. q.
iii. c. **Nemo.** Et adulatio prohi-
betur. **¶ Si** quis aliquem re-
stari prohibuerit. et e adulatio
sermo prolatus ut placeat.
¶ **Tercio** debet predicator ca-
uere a iactantia. Sunt enim quidam
qui semper de se bene dicunt. et alios
prebunt. de quibus **Gregorius** ait
xvi. di. c. l. h. h. propter doctrina
arrogantiam ut nesciant humiliter
docere quod sciunt. ¶ **Quarto** debet
predicatores cauere a scandalis pro-

latorum et aliorum malorum ut non dis-
cantur irrationabiliter eorum vi-
cia. unde sequitur quod nec illi emenda-
tur nec populi propter hoc edifi-
cantur aut meliores fiunt. et
precipue caute agendum cum loquun-
tur predicatorum de clericis. quod
ut scribitur extra de immunitate
ecclesiarum. c. Clerici. Clerici
laicos infectos oppido. i. valde
semper gloriam tradit antiquitas.
Idem. ii. q. vii. c. Laicos. et ca.
Laici. ¶ **Quinto** debet predicator
res prudenter cauere a pretensionibus
cum aliis predicatoribus. unde apo-
stolus prime ad thimo. iii. ca. ait
Noli pretendere tibi ad nil entis
utile est nisi ad subuersionem audi-
entium. **Nec** ex hoc quod alius
habeat maiorem concursum
qui sit etiam minus sciens pre-
dicator indignationem ostendat
¶ Nam et christus indignatus non fu-
it quod aliquando **Iohannes** ba-
ptista fuerit in maiori opinione
populi quam ipse. **¶ Si** autem audiat
alii predicatorum dicere aliqua
que non sunt reprobata nec contra
fidem vel bonos mores sed dubia
quibus ipse non sit illius opinionis
sufficit sibi dicere opiniones suas
cum suis rationibus et non impu-
gnat alium modo loqui. quia hoc est
intrare conditiones et scandali-
zare populos. **¶ Si** etiam audiat predi-
catorem alium dixisse contra fidem
et bonos mores vel determinata

peccatam nō credat facilliter
nisi audiat a fide dignis et tūc
corrigat eū fraternaliter vt re/
tractet. **Q**uod si ille noluerit face
re tūc publice p̄dicandū cōtra
ip̄m. **S**i autē p̄dicator ip̄e ad
monitus errauit debet patien
ter audire et se corrigere dicatq;
sua erronea emēdare. ¶ **S**ex/
to p̄dicatores prudētes debēt
abstinere a sup̄fluitate et nimia
pluritate. qz vt puerbū. dicitur
Gaudēt breuitate moderni. ff
q̄d metus cā. l. i. et. **L**. de appel
la. l. ampliore. §. **I**n refutato/
rys. et. **L**. de p̄ci. impa. offerē.
l. **S**imili. vñ **G**rego. in omelia
agr. **A**limēta q̄ min⁹ sufficiunt
auidi⁹ sumunt. ¶ **S**eptio absti
nere dñt p̄dicatores a leuitate
ne dicāt p̄ba ociosa et fabulas
ad puocādū risū. **E**t si aliqui ē
op⁹ facere p̄p̄z attētū cuz aliq̄
modestia facecia tēperate fiat
raro. **N**ō sit etiā leuis p̄dicator
ad ferendā sniam de q̄libz actu
q̄ sit p̄ctm mortale. **E**t in oibz
vtaf gūitate sicut bos lapsus
q̄ foriter figit pedē. ¶ **O**cta/
uo abstinere debēt p̄dicatores
ab indiseretōe. **N**ā quedā inter
mulierculas de subtilitatibus
rhetologie p̄dicāt. **A**lij doct⁹ et
sapienti⁹ vīrs fabulas narrāt
Nonnulli in p̄cipuis et maxis
lesu xpi et yginis matris alioz
q̄ sanctorū solēnitatibz de ludo

alee de blasphemia. de vsura
et similibz p̄dicāt. **R**ihil de co/
piofa materia festiuitatū occur
rēte tangētes. **D**eū nō possūz
nō accusare quendam q̄ in die
natiuitatis iesu xpi in ciuitate
nericonēsi de sodomia totū ser/
monē prexuit. cuz tñ miranda
occurrāt de natiuitate xpi iocū
da pleriq; etiā dū contra vicia
inuehūt omi honestate demissa
talīa loquūtur et dicūt q̄lia etiā
am in ore leonū turpissima vē
derētur. **H**i nolūt audire p̄ba
sancti francisci q̄ sic in regula
fratrū minorū sanctissime retu
lit. **D**oneo quoz et exhorroz
eolde fratres meos in dño iesu
xpo vt i p̄dicatōe q̄ faciūt sint
examinata et casta eoz eloquia
ad vtilitatē et edificatiōē ppli
Annūciando vicia et virtutes
penā et gloriā cū breuitate ser/
mōis. **I**n oibz p̄dict⁹ prudētissi
m⁹ fuit p̄ ceter⁹ p̄dicatoribz ho
rū tēpōz dux ille p̄bi sc̄tis ber
nardin⁹. **N**ā sp̄ recte icesit p̄dī
cauitq; vitates sñ falsitas sine
fictōibz. sine adulatorē. cū hono
re et reuerētia p̄latoz et tor⁹ de
ri. cū humilitate in p̄bis et fa
ctis cū paciētia ad p̄rōnes vi
tādas. cū mēlura et mō. cū gra
uitate et dīscerōne multa adeo
q̄ exceptis emulis ei⁹ p̄mo gē⁹
dulcis et delectabilis fuit omni
bus doctis pariter. et indoctis

viris et mulieribus cunctisque gene-
 ribus hominum prout omnis Italia cla-
 re firmi terque testatur. ¶ **T**er-
 tia predictio predicatio sancti ber-
 nardini dicitur efficacia. Predictio
 enim cum admirabili aia/
 instructu adeo quod omnes Italiae ci-
 uitates et maiores et medietates
 et minores pro maiore parte sua
 doctrina reduxit ad christum. Ipse
 peccatores convertit. Ipse vias
 extinxit. Ipse multos habitus
 religionis induit. Ipse fratrum
 de observantia loca et monaste-
 ria constituit. Ipse discordan-
 tes ad pacem reduxit. Ipse ad se
 sua colenda populos traxit. Ip-
 se ventis cunctos mares ac mu-
 lteres ut deum timeret amarent
 allicit. Testatur hec omnia prela-
 tissime inclitissima Italiae vires Ro-
 ma. Sena. Pusia. Florentia. Bono-
 nia. Ferrara. Venetia. Padua. Ve-
 rona. Vincenza. Brixia. Mediola-
 num. Ianua. et alie quae plures in quibus
 sua ita efficaciter seminavit.
 ubi vixit ut usque in presentem diem
 adhuc gustetur fructus predica-
 tionum suarum. Quinimo si quod post
 ipsum in officio predicandi clari sunt
 haberi. ut fratres Johannes de ca-
 pistrano. Jacobus de marcia
 Bartholomaeus de sicilia. Antho-
 nius de bobaro. Andreas de san-
 cto geminio. Johannes de pra-
 to. Jacobus de donzellis de bono-
 nia. Herculanus de perusia.

Franciscus de treviso. Silve-
 ster de sevis. Antonius de ari-
 mino. Michael de mediolano
 Bartholomaeus de ayano. An-
 tonius de vercellis. Seraphis-
 mus de gasera. Cherubinus de
 spolero. Franciscus de spolero
 Hieronimus de florentia. Do-
 minicus de gonessa. Jacobus de
 gallio: omnes fratres minores
 in hoc genere dicendi famosissi-
 mi et quicumque alii etiam de aliis
 ordinibus mendicantium pro ma-
 iori parte conati sunt imitari
 modum et regulam atque stilum ipsius
 sancti bernardini. Adhuc et mi-
 ni ex his sermones illius popu-
 lis pronuntiarum qui fructus ver-
 bimos produxerunt. Ego etiam
 qui de bernardino inno et si in con-
 posite tamen non sine deuotio-
 ne precipua ista referro omnes
 Italiam lustrari predicantibus quod
 draginta annis euangelium se-
 lu christi bernardinum habui in stil-
 lo pronuntiandi necnon et ser-
 bendi patrem et preceptorem. Et
 licet illum non viderim legi tamen
 sermones amenissimos quos
 compilavit. Predicavit et illos
 quos licet postmodum alias ego
 confecerim. Quod utique non ex
 presumptione sed caritate ac ne-
 cessitate temporum volui ten-
 tare. Nam et propter studia hu-
 manitatis quibus iam copiosa
 est omnis Italia et propter viros

doctissimoz in qualibet facultate copia ac etiam ppter subtilitatem populoz qui quodā modo ppter multaz p̄dicationum frequentiam effecti sunt curiosi cōsulte visum est mihi agere vt sermones illos contērerem. Quare vt partē istā expediā p̄cludo q̄ sanct⁹ bernardinus fructuosissime p̄dicauit.

¶ Qualiter de⁹ honorauit sanctum bernardinū in miraculis in canonizatiōe in gloria beata. ¶ Capitulum tertium

Tertia excellētia p̄dicationis sancti bernardini dicitur honoratiōis. voluit enī deus honorare illū triplici honore.

¶ Primus dicitur miraculose rutilationis.

¶ Scd⁹ solēnis canonizatiōis

¶ Terti⁹ sup̄ne glorificatiōis.

¶ Primus honor fuit miraculorū rutilantiū. Multa eq̄dez miracula visa sūt de sc̄to isto.

Nā eo mortuo ī vigilia ascēsiōnis iesu xp̄i duz fr̄es ei⁹ socij in aqlano p̄uentu corpe in cellula cū luminarijs solo dimisso icēderēt vt capsā celeriter fieret in qua corpus illud reconditū se nas transportarēt. Quidam ḡdolescens paschalis nōie per multos annos claudus q̄ nec rectus icedere poterat. sed ma-

nib⁹ reptādo ibat cuius genua carnosa dura erant ⁊ tumida a spūscō inspiratus sic reptando vt potuit ad corpus sancti bernardini puenit. ⁊ deuotiōe inflāmat⁹ retiguit faciē eius. ⁊ inde genua suā fide īfusa mirabili cōmendans se sc̄o viro. **H**or in pedes surrexit sanus ⁊ liberz currendo cū lachrymis ⁊ clamorib⁹ exultationis ad ecclesiam p̄perauit. Sentiūt oēs voces. vident liberz que viderant vsu ambulandi p̄uatim. **D**irant gratias referūt oīp̄o tenti deo ⁊ sc̄o bernardino. cōmouetur ciuitas tota. ⁊ sic cōcursus viroz ac mulierum. **L**iuescō corpus ad ecclesiā cum hymnis ⁊ laudib⁹ ⁊ armatorū custodia deferri faciunt. socijs atqz sc̄i referūt ne thesaur⁹ ip̄is a deo datū inde amouere p̄sumant. **V**idi ego illū pascale ⁊ secū locutus sū q̄ retulit soia q̄ narrata sūt. **E**odē die inuēcula q̄dā nōie parcia que mēlib⁹ plurib⁹ in lecto iacuerat nec p̄ seipsam poterat ambulare p̄tuebatur etiā vulnera quedam que fistule dicūt a medicis. **I**ndiens sanatus paschale sup̄pliciter exposulauit ad corp⁹ deferri. **Q**uo cū puenisset ora tioneqz sacra incolumis rediit domū nō solū restituta virib⁹ corporis sed etiā eodē instanti

a fistulis pfecte sanata. **H**anc
ego allocutus sum et parentes
et vicinos eius qui omnes affir-
mant sic esse ut expositum est
Sitalia de spoleto vxor nobi-
lis viri francisci non valens se-
mouere de lecto cum sic per plu-
res annos molestata fuisset de-
ducta ad corpus sancti bernar-
dini restituta est optime sanita-
ta et hec omnia reculerunt mul-
tispoletani etiam et ipsa que pri-
ma erat in ecclesia maiore duz
ibi vna quadragesima predica-
ui alia mulier de populo que an-
tis triginta septem anni usu
ambulandi puata exriterat du-
cta ad corpus sancti bernardi-
ni mox sanitate adepta est. hanc
ego vidi sanam et robustam ac si
nullum antea malum passa fuisset
Sunt et alia istius sancti mira-
cula multa usque in hodiernum
diem. **A**d sacrum cuius tumu-
li frequenter membra languentia
modo sanitati quilibet morbo
fuerint grauata restituntur.
Sed et honor quo deus ho-
norauit sanctum bernardinum de-
solentis canonizationis. **F**uit
equidem canonizatus cum multa
ceteris quos vidimus canoni-
zari. **N**am tempore meo **E**ugenius qui
canonizauit sanctum **N**ico-
laum de tolentino. **C**alixtus ter-
tus sanctum **V**incentium et sanctum

osunundum. **P**ius secundus san-
ctam katherinam de senis. **S**ir-
tus quartus sanctum bonauentu-
ram. et **N**icolus quintus sanctum
Bernardinum. **S**ed in canoni-
zatione istius multa concurre-
runt facientia ad gloriam eius.
videlicet annus iubilaeus quo
et omnibus christianorum prout mul-
titudine maxima consuebat ad
urbem. **E**t dies penthecostes
festum vtiq; sollemnissimum. **E**x ge-
nerale capitulum fratrum mi-
norum in quo conuenerunt ultra
quinque milia fratrum. **E**t ego
de ipso post canonizationem ler-
monem ad populum habui in quo
concurrerunt multa milia viro-
rum ac mulierum. **T**ertio ho-
nor quo deus honorare voluit
sanctum bernardinum dicitur sup-
er glorificationis. **I**n celesti nam-
que patria ultra essentiale premi-
um coronatur aureola que de-
betur doctoribus de qua dixi-
mus in opere de laudibus san-
ctorum in sermone de sancto pe-
tro martyre. **D**icere itaque pos-
sumus illud psalmi. **M**agna est
gloria eius magis vtiq; in ecclesia mi-
litate maior in ecclesia trium-
phante. **Q**uare quoniam ipso
referre possumus quod de paulo pri-
mo heremita in sua vita hiero-
nymus scribit. **S**i mihi iquit
lectione optatione dominus dignaretur
concedere magis eligere tum

eam pauli cū meritis eius. ita
et sancti Bernardini q̄ regum
purpuras cū gēmis suis. Dep̄
cemur ergo deū celi vt p̄ meri
tā tanti sancti dignos efficiat
nos sua gr̄a. Et tandē ad vi
tam p̄ducatur eternam. amen

**In festo Annūciationis vir
ginis gloriose.**

Sermo. ly.

Agressus ange
lus ad eam dixit. Ave
gratia plena dñs tecū
benedicta tu in mulie
ribus. Scribunt hec p̄ba Lu
ce. i. c. et in euāgelio p̄sentis so
lennitatis. Cogimur hodierna
die ex gratitudinis debito p̄f
simā virginē dei genitricē dei
q̄b̄ possumus extollere laudi
bus. Ipsa nāq̄ attulit mūdo:
quā p̄diderat inobediētia pro
pheta. humanūq̄ genus
suo recōciliavit actori. In vte
ro etem suo sacratissimo virgi
nali vasis pro nobis factus hō
nostrā assumēdo naturā. inue
teratā p̄ tot annorū milia iram
deposuit. Et vt inquit aug⁹ in
sermone q̄ legi⁹ in vigilia epi
phanie. Sola hec p̄go singula
rem gratiā sūme diuinitatis ac
cepit. Soli donatū ē vt in illa
et de illa rex omnū creator in
sericoz dīter crearet. Institutor
seminarū sine semine p̄cipere⁹ et
deus sine initio natus initialit

nasceret. hec ille. Tū ergo tot i
audita miracula. i. annūciatio
ne eius sint celebrata cuius fe
stū colit hodie a cūctis fidei
bus equū esse arbitratus sū in
p̄senti sermone de ipsa virginis
gloriose annūciatione aliq̄ di
cere. De qua tria mysteria p̄po
nimus contēplanda.

Prīmū dī angelice missiōis
Sēcūm angelice apparitiōis
Tertiū angelice salutatiōis
Quare ad virginē missus est
angelus. et quo tpe. et ad quem
locū. Et in quo actu erat tunc
beatissima virgo. i. actiōis vel
contēplatiōis

Capitūlū primū
Primū mysteriū p̄tem
plandū de annūciatio
ne virginis bñdicit⁹ dī
angelice missiōis. in q̄ dī missiō
ne illa q̄ttuor sūt p̄sideranda.

Prīmū est congruitas.
Sēcūm temporalitas.
Tertium localitas.
Quartum actualitas.
Prīmū qd̄ est p̄siderandum
dī congruitas. vbi querit. An
congrue fuit angelus ad virgi
nem missus. Et dimissis rōni
bus illis quas enarrauim⁹ in
sermone dī annūciatione in op̄e dī
laudib⁹ scōz. ad huc sup̄adde
m⁹ tres alias q̄s ponit Alber
magnus in opere quod com
posuit super **Assus** est.

Prima rō dē requisitiōis.
 Secūda augmentationis.
 Tertia illuminationis.
 Prima rō q̄re congrue ad p̄
 sine missus ē angelus dē req̄si
 tionis vt. s. req̄reret eius cōsen
 sus. Nā in mysterio incarnati
 onis quoddā matrimoniū spi
 rituale factū est inter deū z hu
 manā naturā. ¶ **Uñ Grego.**
 in homelia exponens illud qd
 ps̄ dicit **Matth. xij. ca. Si**
 nūle est regnū celoz hōi regi q
 fecit nuptias filio suo ait **De**
 pater filio suo tunc nuptias fe
 cit qñ ipsū nature hūane cō
 iunxit. hec ille. ¶ **Hanc autē na**
 turā erat a p̄gine assumēda. iō
 in isto sumo matrimonio p̄sen
 sus virginis tanquā sponse fi
 endere q̄redus erat. Nā vt scri
 bit extra d̄ sponsa. in. ca. **Tua**
 nos. **Sine** p̄sensu cetera neq̄
 unt sedus p̄ficere iugale. z iō
 decuit mitti q̄ hoc annūciaret
 ac req̄reret p̄sensū virginis. vñ
 in figurā hui⁹ scribitur **Gene.**
xij. q. pcurator abrahā heli
 azar missus ad abrahā q̄ inter
 p̄rat pater multaz gentiū d̄ ter
 ra p̄missiōis ad pcurandā vxo
 re sui desponsandā filio suo in
 arā rebecca pulcherrimā p̄gi
 nē z incognitā viro ad aquaz
 fontē repertā subito eā in spon
 sam **Isaac** disposuit assumere
Primo tñ q̄ hoc faceret q̄sit⁹ ē

assensus eius cūc̄ exp̄mēs cla
 re facta sp̄sa. ¶ **Iste pcurator**
 fuit archangelus gabriel mis
 sus a deo patre de terra p̄mis
 sionis. s. celesti patriā. **Ut em̄**
 d̄ in glo. in. c. pcurator. de p
 cu. li. vi. **Matrimoniu contra**
 hi pōt p̄ pcuratorē. vt p̄z. xij.
 q. ij. c. honorant. extra de con
 uersione iunga. c. ex pre. **Extra**
 que cle. vel vouen. c. venies. ff.
 de sponsa. l. sufficit. z. l. vlti. et
 ff. de ritu nup. l. mulierē. **Qēs**
 em̄ p̄tractus qui p̄sensu cōtra
 bunt inter absentes p̄trahun
 tur. ff. de p̄tra. emp. l. i. §. **Est**
 autē. ¶ **Et si obijceretur** quia i
 matrimonio contrahendo de
 bet esse p̄sensu cordis z oris.
 vt p̄batur in. c. i. extra de spon
 sali. duoz. ¶ **Rñdetur** q̄ satis
 d̄ ore consentire q̄ per pcura
 torē p̄sentit. de regulis iuris. c.
Qui p̄ aliū ff. de reg. iur. l. qd
 iussu alteri⁹ **Veniens** ergo an
 gelus in mundū inuenit p̄ cete
 ris virginē pulcherrimā mente
 z corpore ad fontē aquarū vi
 uentiū gratiaz z diuinorū elo
 quioz que etiā sua liberalitate
 ipsi angelo nūcio desponsatio
 nis sicienti salutē humanā z
 camelis eius. i. hominib⁹ q̄ ab
 angelis dirigebantur z custoz
 diebantur portū dedit sanctis
 ciens desiderio angeli cū nū
 ciallet aduentus sui causam.

missionis vt. s. ea desponsaret si-
lio dei cū p̄sensit dicens **E**cce
ancilla dñi rē. r. tūc p̄tractū ē
matrimoniu. r. verbū caro fa-
ctū est. ¶ **S**ecūda rō q̄re cōgrue
ad virginē missus est angelus
dicitur augmentationis. vt. s.
eius meritū augmentaretur. r.
hoc in credendo nuncio. Cum
enī aliquid nūciatur credendū
quāto illud ē magis arduū r.
longe ab humana opatiōe vel
ab vsu nature tāto magis q̄s
meretur assentiendo ad credē-
dum. Et q̄ maxime arduū r.
inuitatū erat virginē p̄cipere
r. deū hominē fieri. Ideo assen-
tiens huic rei sibi nūciatē auge-
batur r. meritū. ¶ **P**ropterea
inquit **L**eo papa in sermōe de
natiuitate xpi. Virgo regia da-
uidice stirpis eligē que sacro
gravidanda fetu diuinam hu-
manāq̄ plenū spūs conciperet
mente q̄ corpore. Et ne super-
ni ignara cōsiliū ad inuitatos
paue-ret affatus. q̄d in ea ope-
randū erat a spūscō colloquio
diseit angelico. hec ille. ¶ **S**e-
cundo augmentatū est p̄ginis
meritū in assentiendo nūcio
cū ait. Fiat mihi s̄m p̄bū tuū.
Stabat tota celestis curia ex-
pectans responsum suū. **C**la-
mabat omnes patres in tym-
bo illud **I**sa. vi. v. **R**orate celi
desuper r. nubes pluant iustū

aperiatur terra r. germinet sal-
uatorē. **A**periat. s. terra virgi-
nalis in corde per p̄sensū. i. cor-
pore per vocale verbū dicens.
Fiat mihi s̄m verbū tuū. r. ger-
minabit saluatorē xpi. ¶ **T**er-
tio augmentatū est meritū vir-
gis deo se tota humiliando
cū dixit. **E**cce ancilla dñi. non
mater vel filia aut sponsa. sed
ancilla. ¶ **T**ercia rō quare cō-
grue ad virginem missus vt in-
gelus dī illuminationis vt in-
tus r. extra illuminaretur. **F**u-
it enī illuminata in potentis
sensitiuis p̄ allocutionē r. visio-
nem angeli. Si enī angel⁹ ap-
parens pastoribus cū magna
claritate se illis ostendit ad an-
nunciandū xpm natum. imul-
tomagis credendū est appari-
tū cum magno splendore vir-
gini que cum paritura erat. nō
luce q̄ oculos offenderet vt of-
fenditur aspiciens in sp̄a so-
lis. sed luce resciente visum et
oēs sensus. **I**lluminata ē i. po-
tentis medijs. s. imaginatiuis
r. cogitatiuis. circa quas mul-
tū operat̄ ministeriū angelorū
in purgando fantasmatā r. sug-
gerendo bonas imaginatiōes
Quas aut cogitationes q̄serui-
cillimas q̄ altissimas q̄serui-
das erga diuina heret ipsa so-
la nouit. **N**obis autē incogni-
ta sunt. **Q**uantū autē ad vlti-
al

potencias. s. intellectū & volun-
tatem per inspirationem deus
operabatur qui solus in volū-
tate operatur & anime illabit.
Unde dicit albertus. Deus ē
in hac missione negocij inuen-
tor per seipsum salutiōis di-
crator. in intelligentie inspirator
& mentis ad consensum puoca-
tor. modi executiōis expositor.
Unde angelus requisitus de
modo transmisit eā ad spiritū
sanctū dicens: Spūs scūs sup-
ueniet in te. qui. s. modū doce-
bit & seruabit. vñ denihil i hoc
ab angelo illuminationis acce-
pit. sed a deo. ¶ Scdm quod
est considerandū de missione
angeli dī temporalitas. Quo
tempore facta fuit missio illa
& hoc triplici respectu.
¶ Primo respectu anni.
¶ Secdo respectu mensis
¶ Tertio respectu diei.
¶ Primo videndū est qto an-
no ab initio mūdi missus fuit
ad virginē angelus. & p̄bū ca-
ro factū est. Et fm Bedā & se-
ptuaginta ierptes. Ab initio
mundi vsq; ad incarnationē
xp̄i fluxerunt anni quinq; mi-
lia nonaginta nouē. Ita q̄ i se-
xto millenario incarnatus est
xp̄s. vt sicut die sexta in creati-
one mūdi format⁹ fuit hō q̄ la-
pius ē. ita in sexto millenario
formaretur hō qui hominē la-

pium releuaret. ¶ Scdo viden-
dum est quo mense angelus ve-
nit ad virginē. Et sancta te-
net ecclesia q̄ de mense marcij
qui erat sextus mensis a conce-
ptione iohannis baptiste vñ di-
citur Luce. vi. ca. Et apte in
sexto mense a iohannis conce-
ptu dicitur missus angelus ad
nunciandum xp̄i incarnationē
Quia lex & pphete id est vetus
testamentum vsq; ad iohannē
continent quinq; mundi era-
res. ¶ Primā ab adā vsq; noe
¶ Secundam a noe vsq; ad ab-
raham. ¶ Tertiā ab abra-
ham vsq; ad dauid. ¶ Quar-
tam a dauid vsq; ad transmi-
grationem babilonis. ¶ Qui-
tam a transmigratione babil-
onis vsq; ad xp̄m in quo in-
choatur sexta etas: cuius finē
deus nouit. Est autem senari-
us numerus perfectus signifi-
cans perfectionem gratie quā
xp̄s adduxit. Densis autem
marcij est tempus veris q̄ ter-
ra siccat indecora ppter frig⁹
reuiscit in herbis. floret in ar-
boribus. letatur auum cōcen-
tu. abūdat in humoribus. Et
quia per incarnationem xp̄i re-
nouatio fienda erat in hūano
genere qd olim ppter frig⁹ p̄cti
erat aridū grā idecor. qz sine
p̄tutibus reuiguit in bonis co-
gitationib⁹. resloquit in sanctis

affectionibus augmentatū est in
sanctis doctrinis letatum exp/
mij. Ideo apte hoc mēse ange/
lus missus est. ¶ **Tertio** videt/
dū est de die q̄ angelus missus ē
Et cōiter tenet q̄ fuerit. xxv. di/
es marcij. 7. fe. vi. In qua fm
Fran. de marontis in sermone
de annūciatione multa referun/
tur solētia facta. ¶ **Et** primū
q̄ adā fuit de limo terre forma/
tus. ¶ **Secundū** q̄ eua fuit dē/
ei⁹ colta educra. ¶ **Tertiu** q̄
primus martyr 7 virgo abel fu/
it coronatus fm **Augu** q̄ tali
die fuit a fratre pēpē⁹. ¶ **Quar**
tū q̄ melchisedech panem 7 vi/
num obtulit in sacrificiū in fi/
gura dñi nostri iesu xpi qui sa/
ctus est sacerdos in eternū fm
ordīnē melchisedech. ¶ **Quin**
tū q̄ abraham voluit immola/
re filiū suū ppter dñi p̄ceptū
p̄ficiendū. ¶ **Sextū** q̄ bea/
tus iohā. ba. ista die fuit nat⁹
v̄ p̄pter q̄ semp currit eadem
die ei⁹ natiuitatis 7 virgis an/
nūciatio. ¶ **Septimū** q̄ tali die
beatus petrus fuit a vīculis
absolutus. ¶ **Octauū** q̄ brūis
iacobi fuit ab herode interfect⁹
¶ **Nonū** q̄ xps fuit passus p re/
demptione hūani gñis. ¶ **De**
cimū q̄ fuit a magis in p̄pleo
adoratus. ¶ **Undecimū** q̄ la/
tro ad mīaz fuit recept⁹. ¶ **Duo**
decimū. q̄ angel⁹ ad virginē

missus. ¶ **De** horā vero quā an/
gelus ad virginē missus ē. licet
sit nobis incerta. tū fm **Alber**
tū puenietior videt fuisse in or/
tu solis. Dicit enim q̄ circū/
stantie nūciantis dñi exp̄tine/
re p̄prietatē nūciati fm **Dyo**/
nisiū cū annūciat angel⁹ iste
ipsam incarnationē cū p̄prie/
tatibus suis. illa quē sit or⁹ v̄ ei/
ri solis sup̄ terrā illuminantis
oēm hoiem veniētē in hūc mūs/
dū. q̄ tps. s. mane est incertum
dicit sine p̄tendiō sit facta in or/
tu diei. ¶ **Ad** q̄d facit. q̄ opus
creationis cepit a luce. v̄ dicit/
Gen. i. cum dixit deus. fiat lux.
q̄d videt fuisse in principio diei
artificialis. ḡ mltosq̄ opus re/
creationis q̄d est nobilius In/
incarnatione enim incipit dies
gratie. **His** autē dies artificia/
lis incipit a luce. q̄. s. est ab or/
tu solis vsq̄ ad occasum super
nostrū emisperiū. **Dies** etiā na/
turalis qui est viginti quatuor/
horarū p̄prehendēs noctē in ve/
teri testamēto inchoabat a lu/
ce. s. in mane. **Ei**o decēs fuit
q̄ recreatio que est p̄ gratiā in/
choaret a luce. ¶ **Qu** autē dicit/
sapient. x. viij. c. **Dū** mediū silen/
tiū tenerēt oīa 7 nō in suo cur/
su mediū iter haberet omnipo/
tēs sermo tu⁹ dñe. i. fili⁹ a rega/
lib⁹ sedib⁹. venit ergo videtur q̄

annūciatio ista facta fuerit me-
 dia nocte. ¶ **Rūdet Alber.** q̄ n̄
 intēdit sapiens ibi norare tem-
 pus seu horā incarnationis. sed
 statū eoz q̄b̄ venit q̄ oēs vna
 cathena tenebrarū errorū et vicio-
 rū erāt p̄pediti. Angelus autē
 magis debuit nūciare et ex ho-
 ra nūciationis designare pro-
 p̄rietatē et effectū incarnationis
 scz inītiū seu ortū veri solis po-
 tius q̄ statū eoz q̄b̄ ortus est
 nec etiā in vesp̄e. i. sero debuit
 nūciare significās finē seculi. i.
 sextā eratē in qua incarnatus ē
 qz tēpus nō nūciabat incar-
 nationis. **Iā** enī illud fuerat
 nūciatū p̄ gabrielem **Danieli**
 scz ip̄am tunc fiendā incarna-
 tionē. ¶ **Si** autē diceret q̄ cōue-
 nientior videt hora in meridie
 ex eo q̄ abrahā stanti in ostio ca-
 bernaculi in seruoze diei id ē in
 meridie apparuerūt angeli nū-
 ciantes p̄ceptū ysaac q̄ fuit sū-
 gura xp̄i. **Illa** etiā hora. scz no-
 na xp̄s expirauit in cruce p̄ cui-
 us mortē redēpti et illuminati
 sumus. **In** meridie etiā sole ex-
 stete in altissimo poli maximū
 calozē generat sup̄ terrā. **Da-**
 nimū autē calozē sue dilectionis
 ostendit deus mittēdo filiū su-
 um in mundū. **Ergo** illa de-
 buit potius nūciari. ¶ **Rūdet**
Albertus q̄ abrahā designat
 foruētē affectū patrū antiq̄rū

quē habebant ad istā incarna-
 tionē fiendā. **Sed** angelus nō
 ad hoc missus fuerat nūciare
 id ē desiderii patrū sed imple-
 tionē et inītiū illuminationis qd̄
 autē hora passionis fuerit meri-
 dies facit ad propositū. videlz
 qz sicut sole mūdi materiali ad
 occasum tendente p̄gruebat ve-
 rum solē xp̄m mundū relique-
 re quo ad vsum vite humane.
 ita congruebat q̄ sole materia-
 li oriente scz in p̄ncipio diei si
 mul ortiretur ab intra ver⁹ sol
 iusticie xp̄s deus nater per in-
 carnationē. **Et** h̄ in ope redē-
 ptionis caritas mōstraretur in
 somno. **Opus** tū incarnationis
 sine passione nō fuit opus redē-
 ptionis. vnde licet incarnatio
 magis in se esset q̄ passio. tamē
 magis monstrato ē caritas in
 passione. **Ergo** nō fuit summū
 qd̄ recepit augmentū. vnde ca-
 ritati ostense in incarnatione fa-
 cta ē additio fm̄ demonstratio
 nē exteriorē in passione p̄ quaz
 caritas vltima est in offensionis
 p̄fectione. et ideo in meridie pas-
 sio magis q̄ incarnatio cōgru-
 it fieri. **Hec Albertus.** ¶ **Sed**
franciscus de maronis in fimo-
 ne de annūciatōe virginis opi-
 nādo dicit q̄ angelus apparuit
 ite virgini hora p̄pletorij collo-
 quēs cū ea vsq̄ ad mediā no-
 ctē. qz in fine verborū ei⁹ virgo

præbuit assensum ob qd illa ho-
ra pgo p̄suevit pulsantibz cam-
panis p̄ signo a fidelibz saluta-
ri q̄ hora p̄gruit mysterio icar-
nationis secretissimo. qz media
nocte oīa silēt. ¶ Tertiū qd est
p̄siderandū de missione angeli
dicif localitas ad quē. s. locuz
angel? missus ē. et tripliciter
¶ Primo q̄rū ad puinciā.
¶ Secūdo q̄rū ad ciuitatē
¶ Tertiū q̄rū ad bitaculū.
¶ Primo q̄rum ad puinciā
Lucas dicit illā fuisse galileaz
in qua dūenitēer facta est an-
nūciatio xpi s̄m Albertus. et
p̄pter factū qd fiebat. et p̄pter
finē p̄ quē fiebat. Incarnatus
enim fuit dñs. vt iudeos et gē-
tiles saluaret. Propterea in re-
gione q̄ ab vtriscz habitabat
annūciari et p̄cipi voluit. Nō
autē in galilea habitaret genti-
les et iudei pater p̄ illud. ysa. ix.
ca. Primo tpe alleuitata ē terra
zabulon et c. trāstordanē galilee
gentiū. vbi dicit Nicolaus ioe-
lira q̄ rex salomō. vt scribit. in
reg. ix. c. Dedit hayrā regi tyri
qui erat gētilis. xx. oppida i ga-
lilea. ¶ Albertus vero dicit q̄
ductis iudeis in captiuitatē in-
minuē missi sunt a rege mlti gē-
tiles ad habitandū in gallilea.
et sic mixti erāt gētiles cū iude-
is q̄ remanserant. et sic in regio-
ne cōi p̄cipi voluit q̄ p̄ oibz na-

tus est. Nō enim iudeoz deica-
tū sed gentiliū. Item regio il-
la suo noīe proprietatē incarna-
tionis p̄p̄ssime exp̄ssit. ¶ Gali-
lea enim interpretatur reuelā-
tio seu trāsmigratio In hac au-
tē nūciatione fiebat summa se-
cretorū reuelatio qm̄ verbuz qd
erat in principio apud deū et lu-
cē habitat inaccessibile caro fa-
ctū est. Et vidit oīs caro salu-
tare dei nostri. q̄ libriz aperuit
et soluit signacula oīa et q̄cunqz
audīuit a patre nota fecit nob̄
¶ Similiter et hic fiebat trāsmi-
gratio maxima. qz de igno-
rātia in sciam de culpa ad gra-
tiā. de vmbra in veritatē. de ser-
uitutē in benigritatē. de ser-
uitutē in libertatē. de timore in
amōrē. de grauitate in leuitatē
Et diuinitas trāsmigravit in
humanitatē q̄ maxima trāsmi-
gratio fuit. qz in ea primū ad
vltimū trāsmigravit in vna p̄-
sonā Nec obstat si dicatur q̄ iu-
deis xps promissus est. Ergo
ibi in iudea p̄cipi debuit. saluz
enim hoc ē qz et gētibz vt patz p̄
p̄phetas p̄cipue ysaia. Si bñ
p̄missum ē q̄ de eoz semie xps
nasceret qd eis solutū est. Et
sic salus ex iudeis ē originatē.
sed nō p̄pter eos. ¶ S̄cō q̄
tū ad ciuitatē claz ē. qz nūcia-
tio ē i ciuitate nazareth quod
etiā nō varat a mysterio. qz in

interpretatur flos. **Sicut** autē di-
uine generationis ita et humane
assimilatur generatio floris de
flore. **Flos** enī pullulat de vno
et indecore ē cum spe vilitatis
in fructu. **Similiter** scdm di-
uinā generationē pcedit fili⁹ d
vno. s. patre qui est in celis sū
matre. **Et** scdm generationem
humanā de vna. s. matre in ter-
ris sine patre. vñ. s. sponsus ec-
clesie ait in canticis. **Ego** flos
cāpi. **Bñ** ergo in nazaret con-
ceptus fuit qui sicut flos d flo-
re sine mixtione de vna mīe sal-
uo virginittis decore et matrī
vilitate processit. **Tertio** q̄
tum ad habitaculū missus fu-
it angelus ad domum vbi ha-
bitabat beata maria. **dicē** enī
Lū. Ingressus angelus ad eā
scs in ostiū domus sue: **Sz** vi-
detur q̄ ista annūciatio potius
debet fieri in templo qz digni-
or operatio fieri debet i dignio-
re loco. vnde oratio que est op⁹
valde dignū. qz cū oramus lo-
quamur cū deo sit cōiter i tem-
plo. vñ et xps dixit **Matth. xxi.**
Scriptū est domus mea do-
mus orationis vocabit. **Sed**
ista annūciatio et pceptio chrī-
sti fuit dignissima opatio. **Er-
go** fieri debuit in templo. **Cō-**
ceptio etiā **Jo.** baptiste fuit nū-
ciata in tēplo. vt patet **Lū. i. ca.**

Ergo multo mag⁹ ista q̄ fuit si-
ne pparatōe dignior. **¶ Ad** hec
rñdet **Alber. q.** loc⁹ nō sanctifi-
cat hoīem. sed hō locū. vt dicit
Criso. di. xl. c. Multi. Digni-
or ergo loc⁹ ē in q̄ habitat ma-
toris dignitatis et sanctitatis p
sōa et i q̄ exerceat pfectior opatō
Erat ergo dignissima habitatio i
terra illa in q̄ habitabat dignis-
sima et sanctissima creaturaturū
quā ipse sanct⁹ sanctorū semp
inhabitauit nūq̄ solā reliq̄ q̄
multitudo angelorū frequenta-
uit. **Exercebat** etiā ibi i nouis-
simo opatōe. s. pteplatois oīo-
nis deuotōis vt dicemus. **Dig-
ni⁹** ergo oratorū istud q̄ illd
iudaicū i quo fiebat thaurorū
vitolorū mactatio. thuris incē-
satio. **Fiebat** itaq̄ ista annun-
ciatio et incarnatio i loco dignis-
simo in templo scilicet sacratis-
simo vteri virginalis. vnde ca-
nit de ea ecclesia. **Templūz** do-
minī sacrarium spiritus sancti.
Et beatus Bernardus ait.
Non fuit locus dignior vtero
virginali. **¶ Et** quia ingressus
ad eam inquit **Albertus Cres-**
dimus angelum clausis ianu-
is domus ad eam intrasse et h
potuisse propter nature sue sub-
tilitatē. et assumpti etherēi corpor-
is qualitatem. **¶ Quod** con-
firmat **Bernardus** super
J iij

Dissus est. dicens. Non fuit difficile angelo per clausū ostiū intrare et penetrare ad abditā virginis quā utriq; ex subtilitate substantie sue hoc haberet in natura quod nec ferreis seris eius arceatur ingressus quo cunctis suis eum ferat impetus. **A**ngeli eis enim spiritibus parietes non obstitunt sed cuncta eis visibilia cedunt. et solida et spissata penetralia sunt eis et pura. **S**uspiciandū igitur non est quod apertū ostiū angelus inuenit. virginis cunctū in proposito erat frequentias hominū fugere. vitare colloquāne vel orātis silentium perturbaret. **C**lauserat inquam super se illa hora habitaculū suū prudentissima virgo. sed hominibus non angelis. **E**t sic potuit ad eā intrare angelus. sed nulli hominū facilis patebat accessus. **h**ec beatus bernardus. **Q**uartū considerandū de missione angeli ad virginē de actualitas in quo. scilicet actu erat beata virgo quā ad eam missus est angelus. **E**t respondet Albertus quod erat in actu contemplationis. **N**ā ad contemplationē pertinet quod deus in tremis. Sedebit solitarius et tacebit. et leuabit se super se. **D**icit enim propheta quod anima sedens deus descendit sit prudens. sapiens. **S**ed beatissima virgo in precipiendo debebat fieri

ergo prudentissima et mater sapientie. **E**rgo congruebat ei sedere mente. et quiescere quod sit per contemplationē. **C**ū etiam deus appropinquaret in illo mysterio beatissime virgini descendendo et ipsa debuit obuiare ei ascendendo. scilicet eleuando se super se per contemplationē. **E**nm illud amos iij. c. **P**repare in occursum deo tuo nā nobilissima opatio fuit preceptio filij dei. id debuit fieri in nobilissimo statu quod est status contemplationis. **E**rat ergo beatissima ergo in ipsa annūciatione et conceptione in summo contemplationis assensu tota per dilectionē in deū transformatā. **E**t beda super illud **L**uce xi. c. **B**eati qui audiunt verbum dei. dicit hoc in loco beate dei genitricis excellentia cōmēdatū. quod in tanta speculationis custodia deo famulabatur quod ipsius humilitati et scitanti nullus sanctorum comparatur. **Q**ualiter angelus apparuit virgini in assumpto corpore in forma humana et etate iuuenili et veste clara et locutus est voce sensibili.

Capitulum secundum
Ecundū mysteriū contemplandū de annūciatione virginis de angelice apparitionis circa quod phidorem angeli apparentis quorū

condiciones.

Prima de forme.

Scda etatis.

Tertia claritatis

Quarta locutionis

Prima additio consideranda de

forme. Apparuit enim angelus

virgini in specie corporali quam

ipse assumpsit ex aere condensato et

magis apparuit in forma hu-

mana quam in alia forma corpea

secundum albertum, quia progo sensibilibiter

ab angelo illuminari debuit. Il-

luminatio autem sensitiva ad co-

gnitionem fit mediante locutione

Ergo medium illuminationis

debet esse locutionum, sed nullus

sensitivum est locutionum nisi homo, et

ideo decuit ut ipse in specie hu-

mana non in alia appareret, ut

sicut nobilissimum intellectum erat

quod illuminabatur eam interius, scilicet de-

us, sic nobilissimum esset interius

per quod illuminabatur exterius, scilicet spiritus

humana. Et hec forma huma-

na fuit in sexu virili, quod patet ex

his Ambrosio, dicens super Lucam

Trepidare virginum est et ad omnes

virum ingressus pauere, et omnes vi-

ri affatus vereri, quod ideo dicit

quod euangelista ait quod turbata est in

sermone angeli, quia species viri

habebat. Patet etiam hoc ex eo,

de similibus idem est iudicium, ut dicitur in

glossa in c. Translato sacerdote

extra de constituto, et in c. inter cor-

poralia, et de translatione epi-

et electi, et in glossa in c. inter cete-

ras, extra de rescriptis, et extra de

electis c. dudum, et de iuramento c. denique

et de iuramento c. ad eius, et in c. q. iij. c. si

quis obiecerit, et ff. de legibus, c. q.

non potest. In omnibus autem apparitionibus

angelorum figuratiuis hu-

ius annuntiatiois angeli appa-

ruerunt in forma virorum ut quan-

do apparuerunt tres viri, id est age-

li abrahe. Secunda, xviii. c. Ergo et

nunc angelus apparuit in specie

virum. Ad id et alia ratio secundum alber-

tum, quia sexus femineus non est illu-

minativus sed magis illuminan-

ter secundum apostolum dicentem, Mulie-

res in ecclesiis taceant, sed vo-

mini viros suos interroget. Ca-

put enim mulieris est vir. Item an-

gelus potius debuit apparere

in sexu virili quam femineo, scilicet quantum

ad aspectum. Secunda conditio

considerandi de etate. Apparu-

it etiam angelus in etate iuveni-

li non puerili aut senili. Ratio est

secundum albertum, quia senex in quantum hu-

iusmodi dicit de ecclesia et similiter

puer. Sed iuuenis dicit noui-

tatem cum perfectione. hic autem

nunciabat ille qui fuit novus

secundum humanitatem, perfectus secundum di-

uinitatem. Ergo a nuncio in spe-

cie iuuenili debuit nunciari. Co-

gruebat ergo forma iuuenilis

illuminationi sensibili non au-

tem pueri vel senis forma quia

puerum perfecte vident discretio-

sensuum et senes deficiunt secundum
sensum. Neutra ergo etas con-
ueniebat illuminationi sensibili
liberum necessaria est et discretio:
sensui et vigor organorum. ¶ **Ter-**
tia predictio consideranda dicitur cla-
ritatis secundum albertum angelus iste
apparuit virgini in veste clara
Non enim apparuit nudus sed in-
dutus. quia in scripturis. sic legi-
tur angelus apparuisse. Nam in
resurrectione viderunt mulieres in
monumento duos angelos in
albis sedentes et per ascensionem christi
immediate apparuerunt duo viri
in albis vestibus. id est angelus. ut ha-
betur actum. id est. **Sic** apparuit
angelus virgini in veste clara non
alba nec nigra vel rubra. ¶ **Et**
hoc propter annunciantem et pro-
pter recipientem et propter nun-
tiantem. Propter nuntiantem qui est
angelus qui claritatem cogni-
tionis et puritatem habet. Pro-
pter virginem recipientem quam conce-
pit sine nebris peccati. Propter
annuntiatum qui sine peccato preceptus
peccare non potuit. ¶ **Quarta**
predictio consideranda dicitur locutio
nis ubi queritur qua locutione lo-
cutus est angelus qui apparuit vir-
gini. Hinc enim angeli suas lo-
cutiones ad invicem et ad alias bea-
tas spirituales nobis ignotas ma-
nifestantes suas cogitationes et af-
fectus. de quibus diximus in sermone
de lingua. Hinc et suas locutio-

nes ad homines cum ad eos mittun-
tur. Aliqui interiores. scilicet. illumi-
nando et instigando ad bonum.
Sic zacharias propheta di-
xit. id est. **Dixit** angelus qui loquebatur
in me. scilicet. in me. Aliqui vero cum
mittuntur in specie visibili loquun-
tur etiam voce sensibili. sicut per d-
angelis apparentibus abrahe non
clariis preceptum ysaac et de ange-
lis apparentibus in forma hominum
in resurrectione christi ad monume-
tum clara voce annuntiantibus eam
mulieribus et in ascensione discipulis
Ita dicendum est hic quod sicut in spe-
cie humana. ut dicitur est apparuit
maria et in voce humana locutus
est. ut per ex ista evangelii 13 enim an-
gelus non habet dentes naturales
ut homo nec palatum guttur nec
pulmonem ex quibus formatur vox hu-
mana tamen et sine illis potuit for-
mare vocem humanam. id est. similem et
Sic et cum facta est vox de celo
quam audita est. **Hic** est filius meus dilectus
qui audita est. illa instrumenta
voci humane non erant. Decuit ei
ut sicut non solum illuminatione in-
visibili mens eius illustrabatur et in-
flamabatur a deo ita etiam et visio-
ne clara et locutione sensibili oculis
eius et auditus eius et omnis sensus refi-
ceretur in domino.
¶ Quod in angelica salutatio-
ne exprimitur dei maiestas et
sublimitas unitatis ac unitas in
carnationis et quadruplex excel-

Sancta virgis benedicte

Capitulum tertium:

Eritu mysteriu con-
templandum de an-
nunciatōe virgis bz
angelice salutatiōis
Ingressus quippe angelus ad
virginē salutauit eam dicens.
Aue grā plena dñs tecū bñdi-
ctū tu in mulieribz. **I**n qua sa-
lutatione continentur quatuor.
Primū ē mitteris maiestas
Scdm vnionis sublimitas
Tertiu incarnatiōis vtilitas
Quartū marie singularitas:
Primum quod continetur i
angelica salutatione est mitteris
maiestas. dixit enim verba
salutationis angelus ex pre di-
Hec enim dictio aue habz tres
litteras innuentes psonas di-
uine maiestatis. s. patris z filij
z spiritus sancti. **N**am prima lit-
tera que est a. significat spiritū
sanctum. ipse enim spiritus san-
ctus vt ait **G**regorius amor ē
Scdā littera est: **V** signifi-
cans personam filij qui est ver-
bum patris z quasi medi⁹ non
sū sed numero inter patrem z
spiritum sanctum. **I**ndētēz
Johānes. l. canon. c. v. **T**res
sunt qui testimonium dant in
celo. pater. verbum z spiritus
sanctus **T**ertia littera est **E**
significans patrem. **N**ā vt di-
cit **h**ylarius libero de trinitate
Eternitas est in patre. non ita

tamen quā filius spiritus san-
ctus sit eternus cum eo. s. quia
et appropriatur magis. **E**ter-
num enim importat quid sine
principio. **F**ilius autem z spi-
ritus sanctus quibus non habet
ant principium huius creatio-
nis vel factionis. habent tamē
emanationis principium. **U**n-
de **A**ugustinus libro quarto
de trinitate ait. **P**ater est prin-
cipium totius deitatis. quia
emanat filius a patre z spi-
ritus sanctus ab vtroq; z si ab eter-
no. **S**olus autem pater ē sine
aliquo principio. quia a nullo
ipse emanat. **E**t vt inquit **i**ho-
mas prima parte qstioe. xxxij.
Utet attribuamus parti ali-
quid auctoritatis ratione prin-
cipij. **N**ihil tamen ad subiectio-
nem vel inuocationem quocū-
q; modo pertinentis attribui-
mus filio aut spiritui sancto.
Nam principium in diuinis si-
gnificat originem. **D**ixit ergo
angelus. **A**ue qua si dicat tota
trinitas me mittit ad te. quia
z ipsa tota operabitur istam in-
carnationem in te. **T**ota nā
q; trinitas scilicet pater z filius
z spiritus sanctus operata ē myste-
rium incarnationis. scilicet for-
mādo illud corpus ex virgine
animam xpi subito creādo ex
nihilō z vnionem illam huma-
nitatis sue cum deitate efficien-
do et grātam et sapiētiā ei

infundendo inseparabília sunt
enim opera trinitatis. yr dicit
Aug. Et idē in glo. in. ca. i. de
summa trinitate et fide catholi
ca. Et de con. di. iiij. ca. vltimo
et di. v. c. Saluator. Et. xxxviii
q. i. c. Sic enim. i. ab extra. licet
solus filius nō pater nō spū s
ctus vnitus sit nostre humani
tati in vna psona Angelus ita
q̄ cū dixit Aue a tota trinitate
dixit se missum. ¶ Scdm qđ
p̄tinetur in angelica saluatio
ne ē vnōis sublimitas. B. enī
est p̄ma littera alphabeti in
quo oēs sciētie p̄phēdunt. Et
v̄nquē Isidorus. i. l. i. erhimo
A littera in omnibz gētibz p̄i
or est. p̄ eo q̄ ipsa p̄ior nascen
tibus vocē aperiat. Un̄ et latini
dicūt. A. greci alpha. Hebrei
aleph. Vero est vltima litte
ra p̄ vocaliū fm latinos. in sa
lutarōe vero angeli iste due lit
tere. Az. U. iūgūtur cū ē i vna
dictione ad significandū q̄ di
uina natura et humana vnita
sunt ad inuicē in vnitate p̄sone
in v̄rgine maria. Inter natu
ras enim intellectuales p̄ma
et sup̄ma p̄icipiū omis crea
ture et sapiētie ē natura diuina
signata p̄ A. vñ. ipe deus dicit
apocalip. i. c. Ego suz alpha et
o p̄incipiū et finis omis crea
ture. vltima autē naturaz q̄ in
telligētiā habent ē natura hu

mana designata per. U. Dicit
ergo angelus. Aue quasi dicat
hoc ē qđ tibi nūcio. q̄ in terni
entur in vna psona de² et homo
Naturā enim humanā in te et
de te assumet. ¶ Tertiū qđ p̄i
netur in euāgelica saluatione
est incarnationis vtilitas. Di
citur enim in quodā x̄su Om
nes dicūt. E. vel. A. qđ nascū
tur ex eua. i. in egressu ex vtero
marris. Nascūtur enī lugendo
qui ploratus ē quasi quedā p̄
phetia nostri incolar² designas
ex hoc q̄ in terrā et vallē lacbrī
marz et miseriaz intram². et ma
sculus quidē in ploratu suo na
scens profert. A. quasi dicens.
Similis sum ade mascul² mi
serias inumeras et mortem cui
sum subiectus deplorās. Feia
autē in ortu suo plorās. E. reso
net quasi diceret feina sum eue
similis cul² miserijs et maledi
ctis subiectoz. Sed adā et eua
cum filijs et filiabz suis ab eis
mōrēficat² v̄tūficātur et p̄gine
m̄rez. qđ significat p̄ mediū v
itē. A. et E. mediatritz et gētritz
vite p̄ filiū suū b̄ndictuz. Ubi
etiā aduertendū q̄ istud nomē
eua si l̄re ipe p̄trario exprima
tur sedz ordinē suū sonat Aue
Quasi dicat angelus. ideo di
co tibi Aue quasi tota p̄ria es
eue. Et hoc ē q̄ canit ecclesia in
hymno. Sumēs illud aue ga

brileis ore. funda nos in pace
murans eue nomē. Illa enim
eua fecit filios suos i micos dei
et virgo nos pacificauit deo.

Illa supbiuit **I**tra dominum
similis volēs esse deo ista se p/
fundissime humiliāuit vocās
se nō matrē dñi sicut erat s3 an/
silla dñi. **E**cce aut ancilla dñi.

Illa m̄ cunctoz spūalis inter
fecit. hec cūctoz mater spūa/
lis viuificauit. **I**lla maledicta
multipliciter a deo. hec benedi/
cta in matris utero. **E**t ido me/
rito dixit angelus. **A**ue quod
est oppositū eue versis lris ecō/
tra. **Q**uartū qđ p̄tinet i eua
gelica salutarōe ē marie singla/
ritas de quatuor singulares ex/
cellēcias expressit angel⁹:

Prima nature.

Secda gratie.

Tertia glorie.

Quarta bñdictōis.

Prima virginis excellentia
singularis dicitur nature. **S**e/
cundū enī aug⁹. li. xij. de ciuit.

Ed penaliter p̄cessit in peccā/
tibus primis naturaliter securuz
est in nascētibz ceteris. **E**t **h**m
anselmū p̄sona. s. adam corru/
pit naturā et natura corrumpit
p̄sonā oēm. s. ab adam p̄p̄a/
gationē libidinōsam descendē
tē. **Q**uare filij adam multipli
et ve affliguntur a quo virgo ex/
cepit immunis. vñ dixit angelus

Aue. i. sine ve. **E**t hoc triplici
quidē modo cui subiacet totū
semineū gen⁹. primo. scz pudō
ris laboris et doloris. **B**ea ve
ro virgo fuit sine ve pudoris in
ceptōe. sine ve laboris in gesta
tione. sine ve doloris in partitō
ne. **N**ā teste **B**ernardo sup mis/
sus ē fuit sine corruptione fecū
da. sine grauiamine grauidā. si
ne dolore puerpera. **U**t aut di/
citur extra de desponsatōe ipube
rū. c. **P**uberes. **P**uerpere sunt
in annis puerilibz paritunt **R**ō
aut quare fuit sine corruptione
qz p̄cepit nō hūano semine. sed
mistico spiramine āgelo illi dō
cente. spiritus sanct⁹ supueniet i
re. fuit sine ve laboris. quia le/
ue pondus imo delectabile ge
stat. **F**uit sine ve doloris. quia
perturget sine lesione. **N**ac tri/
plici maledictione in nulla mu
liere natura immunis fuit nisi in
sola virgine bñdicta. vñ eue ge
ne. ij. c. dictū ē. **M**ultiplicabo
erūnas tuas et cōceptus tuos.
In dolore paries filios tuos
Secdo etiā mō in virgine per
aue excellētia nature demonstrat
tur. qz ab alio triplici vbe imu
nis fuit. s. a concupiscētie culpez
pene. de qua aquila clamabat
apocaliptis. ix. c. **U**he vbe vbe
habitātibz in terra. **F**uit enim
beata virgo sine primo vbe. h
est sine concupiscētia peccat

originalis. quia in illo pcepta
est vel ab illo sanctificata. **vi**
Cā. iij. c. dz. Tota pulchra
es amica mea. tota pulchra es
et macula nō est in te. fuit sine
vhe culpe mortalis et venialis
Unde aug⁹ in lib. denatura et
gratia ait. Cū de peccatis agi
tur nullā volo de matre dñi fa
cere questionē. fuit tertio sine
vhe bñ que est in separatiōe aie
a corpe. qz in tali separatiōe nul
lam sensit penam. nec etiā suū
corpus putrefactū est. qz assū
ptum vna cum aia. ¶ Tertio
per aie in virgine excellētia na
ture demonstrat. qz fuit sine alio
triplici vhe. s. carnis mundi et
diabolī. luxuriā exclusit p vgi
nitatem. auaritiā per paupera
tem. diabolū vel superbiā per
humilitatem. qz has virtutes
pfectissime in se habuit. ¶ Se
cunda virginis excellentia sin
gularis dz gratie. hanc exp̄ssit
angelus cū dixit. Gratia plēa
De hac pō plenitudine dixi in
alio sermone de annūciatione
in opere de laudibz sanctorū.
¶ Tercia vginis excellētia sin
gularis dz glorie. et hac exp̄ssit
angelus cū dixit. Dñs tecū. vbi
sciendū qz sūm doctrinaz theo
logor deus dz esse in omnibz
rebus creatis tripliciter. s. per
essentiā p̄sentia et potentia. et
in sanctis suis quarto modo.

s. per inhabitantē gratiā vel
inchoatā vel in futuro p̄suma
tā. oibz his modis erat deus
in brā maria pfectius q̄ in ce
teris oibz. ¶ Pr̄ em deus ēē i cre
aturis p eēntiā inq̄ntū p suū
p̄tinuū influxū p̄seruat creatā
in esse. **Qu greg⁹ in homel. ait**
Lyncea in nihilum tenderet
nisi ea manus oipotēris sustē
taret. Et sic exp̄dit **Chrysosto**
mus illud Joh. i. c. Sine ipso
s. gubernante factū est nihil. i.
qd factū est nihil ē. quāto autē
aliq creature vel in specie vel i
indiuīduo habet p̄fecti⁹ ēē tā
to magis aliquo mō dici pōt
deus ibi magis esse p eēntiā
vñ magis in hoīe q̄ in brūis
Et qz brē marie dedit nobilis
simū esse et sūm aiam et sūm cor
pus. qz fuit optie disposita vt
p̄cipet xpm. iō q̄tū ad hoc de
us p essentiā in ea fuit excellen
tius q̄ in alijs rebus creatis.
¶ Sed h loco pleriqz scire cu
piūt. an sicut brā p̄go pulcherr
mā habuit aiam ita et pulcherr
mā habuit eē corpi. et ad h
dedit deus eē corpi. et ad h
dicit albert⁹ sup **Disillus ē. qz**
sic. et qz pulcherrima fuit virgo
ipsa etiam sūm corpus taz quo
ad debitam corporis quātica
tem et qualitatez q̄ quo ad ele
gantem membroz dispositio
nem et p̄portionem q̄ etiam q̄
ad coloris venustatem et hoc p

batur tripliciter. ¶ **P**rimo au-
toritate. ¶ **S**ecundo exemplo
¶ **T**ercio ratioe. ¶ **P**rimo au-
toritate salomonis dicentis i
persona dei. **T**ota pulchra es
amica mea. tota pulchra es et
macula non est in te. **N**ulla au-
tem punctione et amicitio deo
beata virgine que tota pulchra
fuit in aia et corpore. **Q**uod autē
angelum nihil dicat de pul-
chritudine eius corporali. ideo
factū est. qz cum ipsa dñā nra
sit posita nobis in speculum et
exemplū salutis non voluit eā
in talibus laudari. quoz inor-
dinatus appetitus vel abusus
multis ē causa pereūdi. ¶ **S**e-
cundo pbat albertus pulchri-
tudinem pginis exemplo figu-
rali veteris testamenti. **N**am
quatuor inueniūti ibi mulieres
beatā mariā exp̄ssissime figurā
tes. scilicet hester cōiugata. iudith vi-
dua. rebecca et rachel p̄gies. **N**ā
de rebecca dicitur **Gen. xxij. ca.** q
fuit puella decora nimis p̄go
q pulcherrima et incognita vi-
ro. **E**t de rachele **Gen. c. xxix.**
q erat decora facie et venusto
aspectu. **E**t de iudith eiusdem
vij. ca. q erat eleganti aspectu
nimis. **z. x. c. q** dñs pulchritu-
dinē ei⁹ ampliauit vt incōpa-
rabilī decore omninū oculis ap-
pareret. **E**t de hester scribitur
eiusdē. **ij. ca.** **E**rat em̄ formosa

valde et incredibili pulchritudi-
ne omniēqz oculis gratioſa et
amabilis videbatur. **S**ignū
autem et figuram debet assimi-
lari significato et figurato et po-
tior est veritas q̄ figura. **E**t q̄
sequitur q̄ beata maria figura
ta per istas tam pulchras mul-
to pulchrior fuerit. ¶ **T**ercio
albertus probat pulchritudi-
nem virginis ratione. **N**ā fin-
philosophum. **N**atura est vis
inſita rebus ex simili simile p-
creans. **N**isi ergo natura inpe-
diatur vel erret filius erit simi-
lis patri vel matri. vnde sequi-
tur q̄ filius qui nascitur de ma-
tre et non de patre et tali opan-
te qui non potest impediri vel
errare. scilicet dec. ibi necesse ē filiu
fieri similem matri et ecōuerso. scilicet
xp̄s filius virginis fuit pulcer-
rimus. iuxta illud ps. **S**pectio-
sus forma p̄ filiis hominū. ita
q̄ in ipsum desiderāt angeli p-
spicere. vt dicit petr⁹ p̄ma sua
canonica. ergo et bñ maria ma-
ter ei⁹ est pulcherrima. pulchri-
tudo autē illa nulli potuit eē oc-
casio scandali. qz vt ait **Bona**
uētura in. iij. tanto erat bone-
stas adiuncta illi pulchritudini
q̄ sicut inueniſcriptū in q̄das
libro hebraico null⁹ erat adeo
libidinosus et iconnēs q̄ aspi-
ciēs p̄ginē cū tanta venustate
pudicitie nō icenderet ad illi⁹

deuotionē ita q̄ a nullo vnq̄
 potuit recipiſſe. ¶ **S**ecundo dī de
 us eſſe p̄ ſententiā in oibz qz no/
 uit oia intima creature. **O**ia
 em̄ ſūt nuda z apta oculis ei⁹.
 vt dī ad **Heb. iij. ca.** Sed in
 brā ſgine fuit p̄ ſententiā nō ſc/
 lū qz vidit oia ſecreta ei⁹ affe/
 ctus z cogitat⁹ oculo cognitio/
 nis. ſed z oculo approbationis.
 ſc̄s actus interiores z exterio/
 res vt ſciſſimos approbauit.
 ¶ **T**ertio deus dī eē in rebz per
 potentiā. qz oibz dat fructum
 opandi. **U**nde **Ioh. xv. dixit**
ips. Sine me nihil poteſtis fa/
 cere. z qz fruct⁹ dedit opandi
 beate marie p̄fectius q̄ alii pu/
 re creature. ideo p̄fectius q̄ in
 alijs fuit cū ea. ¶ **Q**uarto de⁹
 eſt p̄ gratiā in ſcis. qz vt dicit
 i. **Ioh. iij. c.** Qui manet in ca/
 ritate in deo manet z de⁹ i eo.
Sed certe nullus pōt eq̄ri brē
 ſgini in charitate. Sed vltra
 dictos modos eſſendi fuit mo/
 do inaudito a ſeculis ſupēdi/
 ſimo. ſ. p̄ ſententiā corpale qn̄ ſp̄/
 bñ caro factū eſt z nō niſi d̄ ſp̄/
 ginem maria. **I**deo angelus ac/
 cōmodiſſime dixit **Dñs** tecū.
Sed pleriqz arguit q̄ non bñ
 dixit angelus vtēdo hoc noīe
 dñs. **N**ā ſm̄ p̄bm̄. ſermonē in/
 quirēdi z faciēdi ſūt ſm̄ mate/
 riam q̄ tractat. **U**n̄ in materia
 amoris nō dī poni nō^o rationis

fm illud **Malachi** i. c. Si ego
dñs vbi ē timor me? **Tū** gñ
hac saluatōe tractareſ matia
ſūmi amoris. ſ. incarnatio ſcific
dei nō videt q̄ debuerit ſcificare
dñs tecū. ſed par tecū ſicut ⁊ ſi
lius eius ſalutabat q̄s diligē
bat. **Ad** hoc rñder albertus
q̄ in iſta ſaluatōe in eo q̄s dñs
dñs tecū. **Quo** intēdunt vñū
vt pſona mittētis pprie expri
maſ. alterꝝ vt libez arbitriꝝ ꝑ
gñis ad credendū ⁊ aſſentien
dū inclinēſ. **Iſta** autē duo ꝑſe
ctiſſime ⁊ ꝑꝑꝛiſſime expꝑue h
nomē dñs q̄s a potētia iponit
ſ. a dñando. vñ brūs ambro.
dicit q̄ dñs nomē eſt potētie
Et qñ absolute dñs ſoli deo ap
propat. **Alij** ꝑo dñi dicunt re
ſpectu fm illiꝝ vel illiꝝ ſeu ali
cuius loci deſignari. **Iꝑe** ab
ſolute dñs dñs. qz dñs omnū
Vñ in ꝑs. **Dñi** ē terra ⁊ pleni
tudo eius orbis terraz ⁊ vni
uerſi q̄ habitāt in eo. ⁊ **Heſter**
iq. c. **Dñs** vniuerſoz ꝑ es. q̄
ſolius dei trinitatis ē ꝑꝑꝛiꝝ q̄
eſt ꝑſona mittens in hac ſalu
tatione. **Et** ſic ꝑſona mittens
noiāſ. **Per** idē autē ⁊ libez arbi
trū beatiffime ꝑgñis inclināſ
q̄a ad ꝑſtendū in mirabilia
maxime diſponit fides d̄ oīpo
tentia. qz credit deū oīa facere
poſſe acqꝑeſcat ipſum poſſe et
naturas mutare ⁊ naturis im

perare **A**d credendū ergo con-
gruentissime ponit hoc nomē
dñs qđ absolute positū ē oīpo-
tentie demonstratiuū. **Q**uia
pō libez arbitriū beate pginis
enā per se erat facile ad creden-
dū paratū non indignū exp-
mī cū insinuatione oīpotentie
vt diceret. **D**ñs oīpotens. vel
cū terrore vt dñs exercituum.
Sed sufficit leuis eius annun-
tatio ei z qđ obscura expōsio
potentie qualis per hoc nomē
dñs impotrat. **D**icit ergo dñs
tēcū. quasi dicat ei aperte. **N**i-
hil credas tibi impossibile que
scis te dñm in sociū habere. sz
dic p̄sidenter. oīa possum i eo
qui meū est. **S**i em̄ aliq̄ duo
vñū officiū debeant opari qđ
impedit si vnus ē debilis cum
alter sic a deo fortis vt per se ef-
fectum illū possit inducere ito-
etiam nō inuante. **E**t sic pz qđ
dñs hic ponit ad notandā po-
tentia sciendi nō timorē vel ter-
rorē. **Q**uarta virginis excels-
lentia ēz benedictionis. **D**icit
em̄ angelus. bñdicta tu in mu-
lieribus. qđ pōt exponi fm̄ du-
plici intellectum. **P**rim⁹ in
tellectus est. benedicta tu i mu-
lieribus. i. sup omnes mulieres
quia peruenisti ad terciū sbñdi-
ctionis gradū in genere mulie-
bz ad quem nulla alia mulier
attingit vel attingere potest

Primus gradus qz aliq̄ mu-
lier secūda est sed nō p̄go. **S**e-
cūdus qz aliq̄ p̄go sed nō secū-
da. **T**ertius p̄o soli marie p-
prius est qđ sit p̄go z secūda.
Scōs intellectus est benedi-
cta tu in mulieribz. qz p bñdi-
ctionem p̄cipat cū omni sta-
tu z genere muliez. **F**uit enim
cū pginibz p̄go. cū cōiugatis
secūda. z cū viduis continēf
z casta. **Q**z insolita z dignis-
sima fuit hec saluatio. **Q**z
blande q̄qz reuerenter ab an-
gelo pnūciata ppter qđ nō im-
merito p̄go cogitabat qualis
esset. **E**t tandē cum ab angelo
fuisset de omnibz ac de icarna-
tiōis mysterio plene instructa
genibz flexis. oculis plangentī-
bus. z facie in celū erectā dicit.
Ecce ancilla dñi: fiat mibi fm̄
p̄bum tuū. **D**oxqz filium in
utero concepit. **E**t p̄bum ca-
ro factū est vt saluū faceret ge-
nus humanū qđ p̄erat. amen
Sermo. lvi. de angelis quo-
rum solēntas in ecclesia cele-
bratur ppter miraculū quod
apparuit in monte gargano.

Angelis suis
deus mandauit de
te vt custodiant te
in omnibz vīs tuis
illuminati pphere p̄ba sunt
ista originaliter ps. rc. **D**ebito-
res sum⁹ fr̄es charissimi angelis

beatīs. quoniā volente deo in
numera vt sic loquar beneficia
nobis p̄stare non cessant. q̄ tñ
ipsi inuisibiles sunt ⁊ imateria
les substātie pleriq; illos negli
gunt venerari. **O**b qd̄ vt hu/
mane imbecillitati p̄suleretur
singulari modo in monte gar
gano. Anno dñi. ccc. nonage/
simo locus inueni⁹ est in quo
arch̄geli michaeli aliorumq;
āgeloz iugis memoria vsq; ad
p̄lāmationē seculi p̄maneret.
Nam dum quidā p̄diues no/
mine garganus q̄ ex cūctū suo
monti vocabulū dedit infini/
ta peccoz multitudine abūda/
ret contigit vt semel thauz p/
deret. **Q**uē solicite querens in
uenit tandem in vertice mon/
tis forib; cuiusdā assistere spe/
lūce. **Q**uē cū sagitta apperisset
illa velut flamine ventis p̄teroz/
ta cū a quo tactata est mox re/
uersā p̄cussit. **T**urbati ciues ⁊
stupefacti ep̄m sipontinū quid
facto opus eēt p̄suerūt. **Q**ui
triduanū indixit ieiuniū oran
dūq; deū p̄cepit. **Q**uo pacto
scūs arch̄gelus michael ap/
paruit p̄ visionem ep̄o dicens
Ego sum michael arch̄gelus
q̄ in p̄specu dñi semper assisto
volui aut locū ill. p̄spelūce mi/
hi dedicandū illo iudicio sa/
gitte cūctis mortalib; declara
re. **Q**ua viliōe letioz fact⁹ ep̄s

alijs qd̄ viderat enarrauit. **E**t
sic ab eo tpe ecclesia ibi p̄secre
ta fuit ob reuerentiā bti arch̄
geli quē vsq; in p̄sentē diem a
cunctis fidelib; deuotione p̄ci
pua frequentatur. **Q**ua p̄pter
⁊ solēnitates angeloz a patri/
bus fuit instituta. quā ex debi
to ⁊ obligatione p̄cepti mense
septembris oēs celebrare tenēt
¶ **Q**uia p̄o in tanta festiuitate
mens nostra ad ipsos angelos
colendos p̄candēscit ē inflam
manda. **I**dcirco de ipsis in p̄
senti sermone dicemus. de qui
bus tria mysteria erunt decur
renda.

¶ **P**rimū d̄ cognitionis
¶ **S**cđm p̄ductionis.
¶ **T**ertium missionis
¶ **Q**ualiter angelus ab homi
ne cognosci p̄t. ⁊ quō sp̄s est
incorporeus q̄ tñ p̄t in assum
pto corpore apparere. **¶** **C**a. i.

Primū de angelis my
steriū decurrēdū d̄ co
gnitiōis. i. quo tria di
bia p̄ponimus illustranda.
¶ **P**rimū vtz subsepare q̄ di
cunt āgeli possint cognosci ab
hoib; viatoribus.

¶ **S**cđm vtz angeli habeant
corpa sibi naturaliter vnica
¶ **T**ertū vtz assumant aliqui
corpora.

¶ **P**ro p̄mi dubij illustratione
distinguerē possumus noticiā

triplicem.

Prima dicitur per propria et intuitiva.

Secunda cois et effectiva.

Tertia fidelis et reuelativa.

Prima noticia dicitur per propria in

intuitiva. quia. scilicet. cognoscitur ange-

lus in sui substantia sicuti est.

Et hac angelus cognoscitur non

per a puris viatoribus. ut in dicit

Thom. i. pre. q. lxxxviii. ex eo quod

intellectus noster secundum statum presentis

vitenihil intelligit nisi perverte

do se ad fantasmatum. et sic sub-

stantias imateriales quod sub sen-

su et imaginatione non cadunt

primo et per se secundum modum cogni-

tionis nobis expertum intellige

re non possumus. imo et a adam in

statu innocentie. ut etiam dicit

Thom. i. pre. q. xciiij. c. Intelli-

gere non potuit subas separatas

eo quod illi aie competebat modus

intelligendi per peruersionem ad fan-

tasmatum sicut et nobis. Et ideo pla-

to voluerit quod sube imateriales

non solum a nobis intelliguntur sed

sunt etiam prima a nobis intellecta

Posuit enim formas imateriales

subsistentes quas ideas vocabat

et per propria obiecta nostri intellectus

et ita primo et per se a nobis intellecta

Sed quod aie cognitio applicat re-

bus materialibus secundum quod intellectui per

mixtum fantasia et sensum. ideo quanto

magis intellectus fuerit depuratus

tanto magis percipit imaterialium

intelligibilem peritatem. Nihilominus

hunc videtur sentire et thimoe ubi

dicit Inuisibilem dinax pratum

quidem ois nuncupatur per stare ratione

magis est opus quam ferre valeat hois

igenium. De perceptoris pro ab

serit thom. q. in. ij. meth. dicit. si

sube abstracte non possent intelli-

gi a nobis tunc natura ociose egis-

set. quod fecisset illud quod est in se na-

turali intellectu non intellectu ab

aliis. Sed dicitur h. deficit. Pri-

mo quod non sequitur quod si sube separe

non intelliguntur a nobis non intelliguntur

ab aliis intellectu Intelliguntur

enim a se. per se et a se iuncte. Secundo

deficit finis perceptoris. quod non

est finis sube separe ut intel-

ligantur a nobis. Secunda cogni-

tio dicitur cois et effectiva quam cogno-

scitur causa per effectum. et est cognitio quod

dam naturalis. Hac cognitio

nem habuerunt philosophi et angelis et

percipue Ari. in. xi. meth. quod volu-

it quod intelligerem mouerent spias

celorum et celestia corpora. Tertia

pro cognitio fidelis dicitur et reuela-

tiva quam. scilicet. aliqd cognoscitur fide. quod

sic est certitudinaliter reuelat. h

mo relictis philosophorum vanitatibus

atque erroribus hominum curiosorum.

Nos firmissime asserimus quod an-

geli sunt nobilissimi spiritus deo bo-

ni fruere nobis ut infra docebi-

mus beniuoli et affecti quibus me-

dijs dei secreta et mysteria gratie

homo sunt reuelata. Vali vero

penis eternis iustissime depurati

Si vero quis queret vñ hec
veritas ē exorta. Rñdemus q
exlanissimo cāpo scripture sacre
veteri videlicet nouoq testā /
mento vbi de angelis expressa
sit mētio. Uñ Ge. c. xvi. scribitur
de agar dñi fūgeret essetqz ī
solitudine qz affligēbar eā sara
dñā sua. Cūqz inuenisset eam
angelus dñi iuxta fontē aque
in solitudine. Et dixit ad illaz
Agar ancilla saraī vnde vēis
et quo vadis. Que rñdit a fa-
cie dñe mee fugio. Dixitqz ei ā
gelus dñi. Reuertere ad dñam
tuā et humiliare su b manibz il
lius. Et Gen. xix. c. Venerūt duo
angeli sodomā vespere. Et xxiij.
c. Angel⁹ dñi de celo clamauit
dicēs abrahā abrahā. Et xxviij.
c. vidit iacob in somnis seba /
lā stantē sup terrā et cacumē ei⁹
tangēs celū āgelos qz dei ascē
dētes et descēdētes pillam. et
xxxij. c. Jacob itinere q ceperat
abijc fuerūtqz ei obuiaz angeli
dñi. Et Exodi. xiiij. c. Angelus
dei pcedebat castra in israel. et
cū eo piter colūna nubis. et xx.
iiij. c. Putā angelū meū q pce
dat te et custodiat in via et intro
ducat ad locū quē pparauī tibi
et Numeri. xxiij. c. Cū vidisset
asina stantē āgelus cecidit sub
pedibz sedētis. Et scdi reg. vi
ti. ca. Cū extrēdisset manū an
gel⁹ dñi sup bīrlm yr et disperde

ret eā misertus ē dñs sup affli /
ctionem et ait angelo pcutiēti.
Sufficit nūc pñe manū tuā.
Erat aut angel⁹ dñi iuxta arēā
ornā sebuzet. Et. iiij. re. i. c. an
gel⁹ dñi locut⁹ est ad heliā. Et
xix. c. Angel⁹ dñi pcutit in ca
stris assirioz. et Thobie. v. ca.
Egressus thobias inuenit tu
uenē splēdidissimū stantē pñm
crū ad ambulādū et ignorās q
āgel⁹ dei esset salutauit eū et di
xit. Uñ te habem⁹ bone iuue
nis. Et Iudith. xij. ca. Qui
dñs qm custodiuit me angel⁹
eius. Et eccle. v. c. A. dicas co
rā angelo tuo nō est prouiden
tia. et ps. viij. Dimisti eū pau
lominus ab angelis. Et. xxvi
Adorate eū oēs angeli ei⁹. Et
cij. Qui facis āgelos tuos spi
ritus. Et. cxlvij. Laudare eū
omēs angeli eius. et Baruch.
vij. c. Angel⁹ me⁹ erit vobiscū
et Danie. iij. c. Angelus autēz
dñi descēdit cū azaria et socijs
ei⁹ in fornacē et excussit flāmaz
ignis de fornace. et eodē. c. Bñ
dicite angeli dñi dño laudatez
sup exaltate eū in secula. et. xij
c. Dixit āgel⁹ dñi ad Abachue
fer prādū qd hēs danielim ba
bilonē q est in lacu leonum. Et
Malachie. iij. c. Sratim vent
et ad templū sanctorū suū domi
nator quē vos queritis et ange
lus testamētū quē vos vultis.

2. Lu. i. ca. Apparuit zacharie
angelus dñi stans a dextris altaris
incensi. Et eodē ca. Dissus est
angelus gabriel a deo in ciuitate
galilee cui nomē nazareth
ad virginē despōsarā viro. 2. ij.
ca. Angelus dñi stetit iuxta illos
eodē. ca. Dixit illis angelus no
time timere. eodē. c. Facta ē cum
angelo multitudo milicie cele-
stis exercitus. Et. xxij. c. Appa-
rui ei angelus dñi de celo confor-
tās eū. 2. Math. i. c. Angelus
dñi apparuit in somnis ioseph
2. iij. c. Accesserūt āgelī 2. mini-
strabāt ei. 2. xxij. ca. Erūt sicut
angeli dei in celo. Et. xvij. ca.
Angeli eorū semp vidēt faciem
parris mei q̄ in celis ē. 2. xxij.
c. Dittet angelos suos cū tu-
ba. 2. xxxv. c. Cū uenerūt fili
minis in maiestate sua 2. omēs
angeli ei cū eo. 2. xxvi. ca. An-
putas q̄ nō possum rogare pa-
trē meū 2. exhibebit mibi mo-
do plusq̄ duodecim legiones
angelorū. Et. Johā. v. ca. An-
gelus autē dñi p̄m t̄pā descēde-
bat in p̄sefnā. 2. ad Hebrēos. i.
c. Cui aliqñ angelorū dixit fili-
us me^{us} es tu. 2. actū. xij. cap.
Angelus dñi astitit 2. lumē re-
fulsit in habitaculo carceris. eo-
dē. c. Visit dñs angelū suū 2.
eripuit me de manu herodis. 2.
apocalip. i. c. Significauit de-
q̄ oportet fieri cito loquēs p̄ an-

gelū suū seruo suo iohāni. 2. ij.
c. s̄c̄mētio de angelo p̄gamī ria-
tre 2. smirne. 2. iij. c. de angelo
sardis philadelphie 2. laodicie
2. vij. c. de angelo ascendēte ab
ortu solis. 2. x. c. d. angelo am-
cto nube. 2. xij. c. de angelis p̄e-
liātibz. 2. xij. c. de angelo hñre
euangelīū eternū. 2. xvi. ca. de
septe angelis hñtibz septe fia-
las tre dei. 2. xvij. c. de angelo
descendēte de celo hñte p̄tatem
magnā. 2. xx. c. de āgelo descē-
dēte de celo habēte clauē abyssi
2. carbenam magnam. 2. xxij.
c. de angelo q̄ nō p̄misit se ado-
rari a iohāne. Et quibus oi-
bus cogimur confiteri esse an-
gelos licz illos pro statu isto in
sui substantia uidere non ualea-
mus. De demonibus autē vī-
dere potes que posui in tracta-
tu de timore iudicioz dei. Se-
cundum p̄ncipale dubiū pro-
positum fuit verum angeli ha-
beant corpora sibi naturaliter
vnita. Et quidam contendūt
probare q̄ sic. ¶ Primo q̄z ori-
gines in li. periarchon dīc. So-
lius dei. i. parris 2. filij 2. spūs s̄c̄
cti vere id propriū ē vt sine ma-
teriali substantia 2. absq̄ vlla
corporee additionis societate i-
telligatur existere. 2. Bernar-
dus omelia. vi. sup. cantica ait.
liquet omne sp̄ritum corporeo
prius indigere solatio. ¶ Et

Augu. in. ij. sup. Genesim ad
littera. 7 in tercio de trini. et in
vij. de ciuit. dei. Et in li. de eccle
siasticis dogmatibz videt asse
rere qd angeli habeant corpora
aerea 7 subtilissima. ¶ Scdo
Brego. in omelia vocat angelū
aīal rationale. oē aut aīal habz
corpus sibi naturaliter vnituz.
¶ Terrio arguit qz pfectior est
vita in angelis q̄ in aīabz. Sz
aīa nō solū viuūt sed etiā viuifi
cat corp⁹ ergo angeli hñt corpa
sibi naturaliter vnita. Sz ptra
istos ita debilitat arguētes est
doctrina oīm theologoꝝ i scdo
sniaꝝ dist. viij. Qui sequentes
Dyonisiū 7 Damascenū asse
runt angelos nō habere corpa
sibi naturaliter vnita. Et ratio
scdm tho. i. parte. q. quinquā
gestima prima. Qz qd accidit
alicui nature nō inuenit natura
liter in illa natura. Sicut habe
re alas qz nō est de ratione aīa
lis non conuenit omni anima
li. Cum autem intelligere non
sit actus corporis nec alicuius
corporee virtutis habere corp⁹
vnitum nō est de ratione sub
stantie intellectualis inquan
tum huiusmodi. sed accidit ali
cui intellectuali substantie ppter
aliquid aliud. Sicut aīe rōna
li ppetit vniri corpi. qz est imp
fecta 7 in potentia existens i ge
nere intellectuali substantiarū

nō hñs in sui naturā plēndi
nē scientie sed acquirēns eas p
sensus corporeos a sensibilibz
rebus. In quocunqz autē gñe
inuenitur aliquid imperfectuz
oportet p̄existere aliquod p̄fe
ctū in genere illo: Sunt ḡ ali
que substantie intellectuales p
fecte in natura intellectuali nō
indigentes acquirere scientias
a rebus sensibilibz. Quare non
oēs substantie intellectuales sūt
vnite corporibz. sed aliquę sunt
a corporibz separe. Ad primuz
ergo obiectū de sentētia Orige
nis dicit Tho. q. audiedus nō
est. qz vt scribit Hiero. in epla
ad desiderū. Origenes meli
or in bonis peior in malis fuit.
Cuius hereses in libris piar
tho quos ipse composuit ma
xime inueniri dicuntur. Da
gister i. hystoria scholastica sup
per genesim circa principium.
Periarcho inquit ē liber i quo
Origenes dixit xpm adhuc i
aere pro demonibus pati debe
re. sicut in terra passus est pro
hominibus. ¶ Aug. vero in pre
tactis locis nō loquit asserēdo
sed referens opinione platoniz
coꝝ qui ponebāt esse aliq̄ aīa
lia aerea que demones nomi
nabant. Dictū adhuc Bern.
intelligenduz est sane qd spūs
creati indigent corporeo instru
mento nō sibi naturaliter vnū

ro. sed ad aliquid assumpto p
per instructionem nostram

¶ Ad secundum de verbo gre
gorij. videtur q ipse vocat an
gelum rationale animal inetha
phorice propter similitudinē ra
tionis. ¶ Ad tertium inquit san
ctus doctor q viuificare effecti
ue. simpliciter pfectionis ē vnū
et deo cōuenit. Sed viuificare
formaliter est substantie que est
ps aliter nature et hñtis i se
integrā naturā specie. vñ sub
stantia intellectual q nō est vnita
corpore pfectior q ea q est corpore
vnita. Hinc **Dama** ait **An**
gelus est substantia intellectua
lis incorporea. et **Dyonisi** **An**
geli sunt spiritualia lumina im
materialia incorporei. ¶ **Ter**
tium dubium pncipale fuit vtrū
angeli assummat aliquā corporeā
Et sic patet. qz **Aug.** li. xv. c.
ciuitate dei dicit. q angeli i as
sumptis corporibz abrahe ap
paruerūt. **Tho.** vero ait q nō
nulli tenuerunt angelos nun
q corpora assumptisse. S; om
nia que in scripturis diuinis le
guntur de apparitionibz ange
lorū ptingisse s; imaginatōez
¶ In hoc nō videtur psonū in
tentioni sacre scripture. Quo
niam id qd imaginaria visio evi
detur ē sola imaginatione vidē
tis. vñ non videt indifferent
ab oibz. Scriptura aut diuina

sic introducti interdū angelos
apparētes vt cōter ab omnibus
videretur. Sicut angeli appa
rētes abrahe visi sunt ab eo et a
tota familia eius. a loth et a ci
uibz sodomorū visi sunt angeli
q venerunt sodomā vespere. Si
militer angelus qui apparuit
thobie ab oibz videbatur. Ex
quo manifestū est ista sic con
tingisse s; in corporeā visionem q
videtur id quod positum ē ex
tra videntem vñ ab omnibus
videri pōt. Tali autē visione nō
videtur nisi corpus. Tūc ergo
angeli neq; sint corpora neq;
habeant corpora sibi naturali
ter vnita reliquitur q assumāt
aliquā corporeā. Et licet illis nō in
digeant propter seipsos assu
munt tamen illa propter nos
vt familiariter cum hominibz
cōuersando demonstrant intel
ligibilem societatem quam ho
mines expectant cum eis ha
bendam in futura vita. ¶ In
super q angeli corpora assu
pserunt in veteri testamēto fuit
quodam figurale iudicium
q verbum dei assumpturū ēēt
corpus humanum. ¶ Omnes
enim apparitiones veteris te
stamenti ad illam apparitōem
ordinate fuerunt qua filius dei
apparuit in carne. ¶ Notandū
tñ q corpus assumptū vnū ē
lo nō quidem vt forme nec lo

lum vt motori. sed sicut moto
ri representato p corpus mobile
assumptū. Sicut em̄ in sacra
scriptura pperates rex intelli/
gibiliū sub similitudinibz rerū
sensibiliū describunt. Ita cor
pora formant sic ab angelis di
uina p̄tute vt congruāt ad re
p̄sentandū angeli intelligibiles
pprietatis. Et hoc est angelū
assumere corpus. ¶ Et si quis
obstaret q angeli nō assūmūt
corpus de terra vel aqua. qz nō
subito disparerēt neqz de igne
qz cōburerēt ea que ptingerēt.
nec ex aere qz aer infigurabilis
est. g̃āgeli corpora nō assūmūt
¶ **Rūder Tho.** qz aer in sua
claritate manēs nō retineat fi
guram neqz colozē. tñ qñ p̄dē
satur z figurari z colorari pōt
sicut pz in nubibz. z sic āgeli as
sumūt corpora ex aere p̄dēsan
do ipm virtute diuina q̄tuz ne
cesse ē ad corporis assumendi
formationē. ¶ Sed adhuc ori
tur hic difficultas propter ea q
docent sacri doctores. nā cor
pus assumptū ab angelo vide
tur quasi viuū z opa vite hñs
z tñ nō est viuū nec hñs opera
vite. apparet organizatuz hñs
oculos z nares z alia sensuum
instr̄a. z tñ p organa illa ange
lus minime sentit. In corpore
sic assumpto angelus videt loq.
z tñ nō est p̄p̄a locutio illa Si

militer comedit z illa nō ē p̄a
comestio. igit in talibz appari/
tionibz nō ē nisi qdā fictio siue
deceptio. ¶ Ad hec rūder tho.
vbi s. qz sicut nō ē p̄p̄tate qz i
scripturis intelligibilia sub figu
ris sensibilibz describantur. qz
h nō dē ad astruendū qz intel
ligibilia sunt sensibilia. sed qz
p figuras sensibiliū pperates i
telligibiliū fm similitudinē qñ
dam dātur intelligi. ita non re
pugnat p̄tati scōz angeloz qz
corpora ab eis assumpta vide
antur hoies viuētes cū nō sint
Non em̄ assūmūt nisi vt p̄
p̄tates hoies z operum angeloz
z eoz spūalia opa designentur.
Quod aut nō ita p̄grue fieret si
veros hoies assumerēt. qz pro
p̄tates eoz ducerent in ipsos
hoies nō in angelos. ¶ Simili
ter est videndū q angeli per or
gana assumptoz corporoz nul
lo mō sentiūt nec tñ sup̄flue sūt
formata. Nō em̄ ad hoc sūt for
mata vt p eē sentiāt. sed ad h
vt p h̄modi organa virtutes
spūales angeloz denotent. Si
cut p oculū denotatur virtus
cognoscitiua angeli z per alia
mēbra alie ei⁹ p̄tutes vt docet
Diony. vl. c. cele. ierar. De o
curiōe p̄o angeli quam facit i
corpore assumpto vix ē qñ nō est
prop̄e locutio sed aliqd simile

locutioni in q̄tū angel⁹ in cor
pore sic assumpto for. nat. voces
aere siles vocib⁹ hūanīs. qui
voces formāt vt pillas dei se
cra ad nostras aures pueniāt
Comestio adhuc angeli nō est
sua. sed figuratiua spūal' come
stionis. nā comestio importat
sūptionē cibi pueritibilis i sub
stantiā comedentis. z quāuis
corp⁹ xpī post resurrectionē ci
bus nō puerteret. sed resolvere
tur in pīacentē materiā. tñ xp̄s
hēbat corpus talis nature i qd
posset cibi pueri. vn de fuit &a
comestio. s; cibi assūpt⁹ ab an
gelo neq; pueritur in corpus
assumptū. neq; corpus illud ē
talis nature vt in illud possit
alimentū pueri. p̄p̄tea dicit
angelus **Thob. xij. c.** Cū eēm
vobiscū p volūtate qd videbar
qdē mādūcare z biberē. s; ego
cibo z potu inuisibili vroz. **S**i
unt igitur oīa i assumptis corpo
ribus ab angelis. nō ad decep
tionē. sed potius ad vtilitates
nostram. vt ex p̄dictis p̄
Quod deus produxit ange
los ex tpe in celo empyreo.

Capitulū secundū.

Ecundū mysteriū d
angelis apīendum dī
pductiōis. in quo cōsi
derare debem⁹ pductionē eo
rum quantū ad tria.

Primo q̄tum ad causam.

Scdo q̄tum ad tempus

Tertio q̄tum ad locum.

Primo p̄siderāda ē āgeloz
pductio q̄tū ad cām. vbiq̄rit
an angel⁹ hēat cām sui eē z sic
creat⁹ a deo. **E**t ad h̄ respon
det tho. i. p̄te. xliij. z. q. lxi. qd
necesse ē dicere āgelos z oē id
qd p̄ter deū ē a deo esse factuz.
Si em aliqd inuenit in aliquo
p̄p̄tationē necesse ē q̄ cau
setur in ipso ab eo cui eēntialit
puenit. sicut ferrū sit ignitū ab
igne. de⁹ aut ē ipm eē p se sub
sistēs. z eē p se subsistēs nō po
test essenisi vnū. relinquitur g q
oīa alia a deo nō sūt suū eē sed
p̄cipant eē. q̄re causantur ab
vno ente qd p̄fectissimum ē

Et his dicit **Aristot.** in. ij.
metaph. **I**d qd ē maxie ens
z maxie verū ē causa omnis
entis z oīs veri. sicut id qd est
maxie calidū est cā oīs cali
di. **A**lgaozeles p̄o i eodē loco
inqt. **I**psū eē deo maxie pue
nit. qm ipse ē origo z p̄ncipiū
eēndi z qd ē a quo ē qd est.
Qd p̄firmās auicēna ait. **D**e
eē est exuberās ab ei⁹ eē. **Q**ua
re z plato in thuneo subdidit
Quod nostrū eē in p̄p̄tatione il
li⁹ ē nō eē. **H**inc **P**aul⁹ ad ro
ma. xi. c. scripsit. ex p̄or p̄ipm
z in ipso sūt oīa. necesse est igit
āgelos a deo eē creatos. **S**i
mirant qdā ex eo q̄ de his que

sunt a deo creata agit Bene. l.
c. Sed nulla mētio fit ibi d' an-
gelis. ḡ nō videt q' sint creati a
deo. Itey. Aris. dicit. viij. me-
thaphisice. q' si aliq' substantia sit
forma sine materia statim p se
ipam ē ens ⁊ vnū nō hz cām.
q' facit eā ens ⁊ vnū. sed angeli
sūt forme imateriales. ḡ nō hnt
cām sui esse. Ad hec rñdet tho.
prio fm Aug. li. xi. de ciuit. dei.
Qd' angeli nō sūt ptermisī in il-
la pria rex creatōe. s; significāt
noie celi vel lucis. Id' aut' vel p
termisī sunt nōib; rex corpa-
liū significāt. qz moyses pplo
rudi loquebat q' nōdū capere po-
terat incorporeā varurā. De s; h
stātijs ho q' sūt forme subsistēs
res dicendū q' nō hnt cām aliā
formalē. sūt eē ⁊ sūt vnitarij. Ne-
q' cām agentē p trāsmutatōez
materie de potētia i actū. s; bñ
hnt cām. pducētē totā subīaz
q' est ipe d's. ¶ Secdo p'sideran-
da ē angeloz. pductio q'ruz ad
tps qñ. s. fuerūt angeli creati. Et
circa h' tres repiunt opīniones
Prima opīnio falsa ē ⁊ hereti-
ca. Hec tenet q' angeli fuerūt p-
ducti ab eterno. h' enī eē nō pōt
qm sic d's creaturas pduxit q'
eas ex nihilo fecit. i. postq' ni-
hil fuerāt. Et vt inq'r Tho. i. p.
te. q. xlv. Cū dicit aliqd ex ni-
hilo fieri hec ppositio ex non de
signat cām materialē s; ordinē
em. sicut cū dicitur ex mane fit

meridies. i. p' mane. Et si obij-
ceret q' philosophi dicūt ex ni-
hilo nihil fit. Rñdet tho. q' phi-
losophi nō p'siderauerunt nisi
emanationē effectū p'clarū
a causis p'claris q's necesse
est p'supponere aliqd i sua actō-
ne. Et fm hoc ē cōis eoz opī-
nio ex nihilo nihil fieri. Sed h'
locū nō habet in prima emana-
tōe ab vniuersali rex principio
¶ Secunda opīnio fuit q' rñdā
doctoz antiquoz. s. q' angeli fue-
rūt creati an' oēm mundū cor-
porē. Nā hiero. hoc videt asse-
rere sup eplā ad titū. Ait enim
sic. Sex milia nondū nri t'pis
cō plen annozū ⁊ quāta tēpora
quātasq; seclōz origines fuisse
arbitrandū est in qbus angeli
thioni ⁊ dñatōes ceteriq; ordi-
nes deo seruiērūt. Damasce-
niā dicit in. ij. li. Quidā dicūt
q' an' oēm creatiōē angeli genti
ti sunt. vt theologus dicit Bre-
go. s. nazāzenus. De quo asse-
rit tho. q' tanta est in doctrina
eius xpiana auctoritas vt null'
vnq' ei' dictis calūniā inferre
p'sumpserit. sicut nec athana-
si documētis. vt Hiero. dicit.
¶ Tertia opīnio alioz q' nō p.
cedentē nō reprobāt. S; qz rñ-
nabilior fore videt. idcirco tene-
tur cōmuniter a doctozib; q' an-
geli simul cum creatura corporā-
rea sunt creati. Angeli enim
sunt quedam pars vniuersi. qz

nō constituit p se vnū vniuersū
 Sed tam ipi q̄ creatura cor/
 pora in p̄stitutionē vnus vni/
 uersi pueniūt quod apparet ex
 ordine vnus creature ad alias
 Ordo enim rerum ad inuicem
 est bonum vniuersi. Nulla au/
 tem pars perfecta est a suo to/
 to separata. Non ergo est pro/
 babile. vt deus cuius perfecta
 sunt opera creaturā angelicā se/
 orsum ante alias creaturas p/
 duxerit. Et hoc refert dñs Bo/
 nauetura dist. ij. scđi libri. **Qd**
 quatuor a principio fuerunt si/
 mul creata scz angelica natu/
 ra. celum empireū. materia pri/
 ma. et tps late illud accipiedo
 pro qualibet successione. Rato
 est quia debuerunt in omni ge/
 nere rerum creati tam in mēsu/
 ris q̄ in substantiis. Primū i/
 mensuris est temp⁹. Scđm in/
 substantiis corporalibus passi/
 uis est materia prima et in sub/
 stantiis corporalibus actiuis
 est celum empireum. ¶ Primū
 vero in substantiis spiritualib⁹
 est angelica natura. Idcirco q̄
 tuor hec creduntur fuisse primo
 creata. ¶ Tertio considerem⁹
 angelorum productionem q̄ntū
 ad locum vbi scz fuerunt an/
 geli creati. et ad hoc dicit. Stra/
 bus super illo verbo. In prin/
 cipio creauit deus celū et tē. Ce/
 lū non visibile firmamentū hic

appellat. sed empireum. Id est
 igneum quod non ab ardore.
 sed a splendore dicitur. qđ sta/
 rim factum angelis est repletū
 Ideo tho. vbi supra ait. **Qd**
 cum vniuersum constet ex crea/
 turis corporalibus et spirituali/
 bus sic create sunt spirituales
 creature q̄ ad creaturā corpora/
 lem aliquem ordinem habent
 et toti creature corporali p̄sident.
 vnde conueniens fuit vt angeli
 in supremo corpore crearentur
 tanq̄ toti nature corporee p̄resi/
 dentes. ¶ Et si obijceretur q̄ an/
 geli non dependent a corpore se/
 cundum suum esse. et per conse/
 quens neq̄ secundū suum fieri
 ergo angeli non sunt creati in
 loco corporeo. Respondet Tho/
 mas. q̄ angeli non sunt creati
 in loco corporeo quasi dependē/
 tes a loco corporeo. sed vt p̄di/
 ctum est in hoc ostendit ordo.
 eorū ad naturā corpēā et q̄ sua
 virtute corpora ptingunt. Si
 hec oīa q̄ dixim⁹ de angelorū p/
 ductōe. vlt ad capiēdū difficilia
 vel ad plene intelligendū dura
 cuiq̄ videretur rāto magis ex/
 citare nos dñt ad extollendā ro/
 tis virib⁹ sapiam altissimi dei.
 Cuius opera tam stupēda sūt
 et inscrutabilia vt nullo huma/
 no sensu percipi valeāt. Pro q̄/
 bus dicere possum⁹ illd psalmi/
 ste. Quā magnifica sunt opera

ma dñe oia in sapientia fecisti.
Anuersus nāq; mūdus iste
sensibilis quasi quidā liber est
scriptus digno dei ⁊ singule cre
ature quasi figure qdam sunt
nō humano placito; sed diuin
tatis arbitrio institute ad ma
gnifestandā quodā mō ⁊ signā
dā inuisibilē pōrentiā sapienti
am ⁊ bonitatē diuinā. Inter ce
tera vero suoz institutoz mira
bilia angelos ꝑdidit. Quozū
aliquos ꝑpter supblā in quam
eruperūt eternis adiudicauit
supplicijs. Alios vero q̄ ip̄i fas
croz suo humiliter adheferunt
plēa bñtudinē fecit esse felices.
¶ Quatr̄ angeli ad nos mītrū
tur q̄ hoies custodiūt neq; do
lent de malis eozum quos cus
todiuūt.

Capitulum tertium.

Certū mysteriū de
angelis manifestan
dū dicit missionis.
In quo tria sūt du
bia declaranda.

¶ Prīmū vtz āgeli mittantur
¶ Scdm̄ verum hoies ab an
gelis custodiātur.

¶ Tertū vtz angeli doleāt de
malis eoz q̄s custodiūt.

¶ Ad primū dubiū se offert ve
ritas scripturarū in quib; an
gelos mitti ꝑhibet. Ecce in dē
Abō. i. ꝑre. q. cxij. Ille mītrū dē

citur quī aliquo mō ab alio ꝑ
cedit vt incipiat eē vbi ꝑr̄ non
erat vel vbi ꝑrius erat ꝑ alium
modū. Filius enim aut spū s̄
ctus mitti dicit vt a patre ꝑo
cedēs ꝑ originē ⁊ incipit eē no
uo modo. i. ꝑ grām vel ꝑ natū
rā assumptā vbi ꝑr̄ erat ꝑ di
uinitatis ꝑntiam. Dei enim ꝑ
ꝑrū est vbiq; esse. qz cū sit vnū
uersale agēs virtus eius atin
git oia entia. Ideo ē in omib;
rebus. Virtus aut̄ angeli euz
sit particulare agēs nō attingit
torū vnīuersū m. sed sic attingit
vnū q̄ nō attingit aliud. Ideo
ita ē hic q̄ non est alibi. Cum
īgit̄ aliqd est fiendū ꝑ aliquem
angelū circa aliquā creaturam
corporeā de nouo applicat̄ āge
lus illi corp̄ suā virtute ⁊ sic an
gelus de nouo ibi incipit eē. Et
hoc totū sequit̄ ex impio dīno.
Sed actio quā angel⁹ missus
exercet ꝑcedit a deo sicut a ꝑr̄
mo ꝑincipio cui⁹ nutu ⁊ aucto
ritate angeli opantur ⁊ in deū
reducitur sicut in vltimū finē.
Et hoc facit ratione ministri
Nā minister ē sicut instrumen
tū ⁊ in telligens. Instrumentū
aut̄ ab alio mouet. ⁊ ei⁹ actio
ad aliud ordinat̄. Ideo actōes
angeloz ministeria vocantur.
⁊ ipm̄ ducūt in ministeriū mī
ti. Si vero aliq; quereretur quō
angelī mittunt cū celū emplet⁹

um sit locus ptinens ad digni-
tate eoz. Si igitur mitteretur
ad nos dignitati eozū aliquid
deperiret. ¶ **Rūdit tho.** q. celū
illud ptinet ad dignitatē āgeli
fm congruentiā quandā. qz con-
gruū est vt supremū corpoz na-
ture que est supra oīa corpa at-
tribuat. Nō tñ angelus alī-
quid dignitatis accipit a celo
empireo. Ideo qñ actu non est
in illo nihil eius dignitati sub-
trahitur. sicut nec regi qñ non
actu sedet in regali solio. qđ cō-
gruit ei⁹ dignitati. **Hinc** salua-
tor noster loquēs de angelis q
mittūtur in custodiā hoīm dī-
xit. **Angeli** eozū semp vident.
faciem patris mei q est in celis
vbicunqz itaqz sint vidēt essen-
tiā dei in cui⁹ aspectu complet
gloria z beatitudo illozum
¶ **Scdm** dubiū fuit vtruz ho-
mines ab angelis custodiātur.
Et licet de hoc dixerim in qua-
dragesimali nostro. verūtamē
aliqua erūt hoc loco nouit dis-
currenda. Idcirco p̄supposito
fmptatē q vnaqueqz aia ha-
beat angelū sui custodē depu-
tatiū p̄o dūtaxat excepto de q
in sermōe de innocentibz dictū
est. ¶ **Primo** sciendū est q ne-
cessaria fuit homini custodia
angelozū propter adiutorium
liberi arbitrij. **Ham vt inquit**
Tho. i. pre. q. cxiij. Homo per

liberū arbitriū potest aliqualiē
vitare malū. sed nō sufficiēter.
quia infirmatur circa affectuz
boni propter multiplicēs aīme
passiones. Similiter etia vnt
uersalis cognitio naturalis le-
gis q homini naturaliter adest
aliqualiē dirigit hominē ad
bonū sed non sufficienter. **Qz**
in applicando vniuersalia p̄i-
cipia iuris ad particularia opa
cōtingit hominem multiplici-
ter deficere. vnde dicitur **Sa-**
pien. ix. c. Cogitationes mor-
taliū tumide z incerte prout
dentie nostre. ¶ **Scdo** sciendū
est q dum homines perant z in
multa peccata labuntur nō est
ascribendum ad negligentiaz
aliquam angelozum sed potis-
us malicie hoīm imputādum
¶ **Nam** sicut homines a natura
li instinctu boni discedunt pro-
pter passionem peccati. ita eti-
am discedunt ab instigatione
bonozum angelozum q fit inui-
sibiliter per hoc q homines il-
luminant ad bene agendum.
¶ **Tercio** sciendum q sicut p̄-
scit ad dānationez z infideles
ac etiam antichristus non p̄i-
uantur interiori auxilio natu-
ralis rationis. ita etiam nō p̄i-
uantur exteriori auxilio toti na-
ture humane diuini: us conces-
so. i. custodia angeloz p̄ quam
z si non inuentur q̄cum ad h

q̄ vitam eternā bonis operibz
mereantur. iuuant tñ q̄stuz ad
hoc q̄ ab aliquibz malis reera
buntur quibz z sibi p̄s z alijs
nocere possent. Nam z ipsi de
mones arcenē p̄ bonos ange
los nec noceant quantū volūt
¶ Quarto sciendū q̄ officiū cu
stodie angelice ordinat quippe
ad illuminationēz doctrine si
cut ad vltimū z principalē ef
fectū. Nihilominus sunt z alijs
effect⁹. s. arcere demones z alia
nocumenta tam corporalia q̄
spūalia p̄hibere. ¶ Quinto sci
endum q̄ circa hominū custo
diam inter angelos quādoq̄
solet esse pugna siue discordia
Nam vt scribit Danielis. x. c.
dum ipse orasset p̄ liberationē
populi iudaici qui erat in ba
bylonia apparuit sibi angelus
modo mirabili. vt patet in tes
tu. Dixitq̄ illi inter cetera. no
li metuere Daniel. quia ex die
primo quo posuisti cor tuū ad
intelligendū vt te affligeres in
conspectu dei tui exaudita sūt
p̄ba tua. Et ego veni p̄pter ser
mones tuos Princeps autem
regni p̄s restitit mihi vigin
ti z vno diebus. Refert h̄ Hie
ro. principem regni p̄sariū esse
angelum qui se opposuit libe
ratiōi populi israelitici p̄ quo
daniel orabat gabriele preces
eius deo p̄sentante. Quid ī tñ

dixerunt q̄ hec resistantia po
tuit fieri eo q̄ princeps aliquis
demonū iudeos in p̄idem ou
ctos ad peccatū induxerat p̄
pter quod p̄stabatur impedi
mentū orationi danielis p̄ eo
dem populo deprecantis. Sed
Greg⁹ in. x. vii. moralium li. con
cordans cum Hieronymo di
cordans cum Hieronymo di
cit. q̄ princeps regni persarū
bon⁹ angelus fuit custodie il
lius regni deputatus. ¶ Ad i
telligendū ergo qualiter vnus
angelus alteri resistere dicitur. No
randū sū Tho. vii. s. q̄. diu
in. i. c. i. s. q̄. diu
na iudicia circa diuersa regna
z diuersos hoīes per angelos
exercent. In suis autē actionibz
sū diuinā sententiam regulat
Cōtingit autē q̄nq̄ q̄ in diuer
sis regnis vel in diuersis homi
nibz p̄traria merita vel dene
rita inueniuntur vt vnus alte
ri subdatur aut p̄sit. Quid au
tem sup̄ hoc ordo diuine sapiētie
erigat cognoscere non p̄t nisi
deo reuelāte. vnde necesse h̄nt
sup̄ his sapiētiā dei consulere
Sic igitur inquantū de p̄tra
rijs meritis z sibi repugnātibz
p̄sūt diuinā voluntatē nō qz
stere sibi inuicē dicuntur eū in
sint eoz p̄ue volūtates eū in
hoc oēs p̄cordent q̄ dei sentē
tia impleatur. Sed qz ea de qui
bus p̄sūt sunt repugnantiā
Cū ergo archangelus custos

regni per se. **P**curaret quantum
in eo erat salutē illorū qui erāt
in dicto regno videretq; qd ex
persuasione iudeorū multi de
persis cōuertebantur erat p̄tē
nis qd populos ille in captiui/
tate p̄tineret. **A**lter p̄o qui p̄
sistebat populo iudeorū illius
populi liberationē pcurabat:
p̄tē danielis p̄sentabat dō
mnes tñ dei voluntatē im
pleri volebant. **T**ertium du
bū erat vtz angeli voleant d
malis eorū quos custodiunt.
Ad qd rīdet **T**ho. vbi s. qd
angeli nō volent nec de pecca
tis nec de penis hominū. quorū
niam cū sint perfecte beati dō
lor in eis esse nō pōt. **I**n sup̄ vt
m̄q; aug⁹ dolor est de his que
p̄trantur volūtati. **N**ihil au
tem accidit in mūdo qd sit cō/
trariū volūtati angelorū et alio
rum beatorū. qz volūtas eorū
totaliter inheret ordini diuine
iusticie. **N**ihil autē sit in mūdo
nisi qd p̄ diuinā iusticiā sit aut
p̄mittitur. **E**t ideo simpliciter
loquendo nihil sit in mūdo cō/
tra volūtate beorū. vt em̄ p̄b̄s
dicte in iij. eccl̄icorū. **I**llud d̄r
simpliciter voluntariū qd ali/
qs vult in p̄ticulari fm qd agit
considerat. s. i. oib; que circun
stant q̄uis in vniuersali p̄side
ratiū nō eēt voluntariū. **S**icut
natura nō vult absolvere p̄tē

onē meritiū in mari et vlt̄er cō
siderādo. **S**ed imminere piculo
salutis hoc vult. vñ magis est
hoc voluntariū q̄ inuolūtariū.
Sic ergo angeli p̄tē et penas
hominū vniuersaliter et absq;
lute loquēdo nō volūt. volūt
tñ qd circa hoc ordo diuine ius
ticie seruetur fm quē quidam
penis subdunt et peccare p̄mit
tuntur. **S**ed or̄ hic difficul
tas ex p̄b̄is **I**sa. c. xxxij. dicen
tis. **A**ngeli pacis amare flebāt
Quā soluit t̄ho. asserensq; ver
ba illa tripliciter p̄tē intelligi.
¶ **U**no mō fm sensū litteralē
et sic angeli dicuntur nūcū **E**ze
chie qd fuerūt p̄pter p̄ba blas
femia raptis. **¶** **A**lio mō fm
sensū allegoricū. et sic āgeli pa
cis sūt apli et alij p̄dicatores qd
flet p̄ p̄tē hoīum. **T**ertio fm
sensū anagogicū et sic intelligū
tur angeli beati. locutio tñ est
metaphorica p̄ quā designat
tur qd ipsi volunt in vniuersali
hominū salutē vt iā ē p̄dictū.
¶ **E**x his oib; dephendere pos
sum⁹ quāta sit erga hoīes dei
pietas. quāta largitas. quāta
ve ei⁹ clemētia dū dignatur p̄
angelos suos nos ad patriam
supernā deducere. **I**n quali
bet etate nō cessant angeli cōm
modis n̄ris adesse nūc infestis
simos hostes ne nobis noceāt
debellādo. nūc ad bene viuē

dum nos alliciēdo. nūc a ma-
lis retrahēdo. nūc ab innume-
ris piculis liberādo. Et tamē
nos illis pſentibz non erubesci-
mus demonū praua pſilia tur-
pesq; suggestiones implere ge-
rere vitam pecudū. ac oī cona-
ti ad regiones tartareas ppe-
rare. **Caia sordida.** **Caia** tor-
ignominioſiſſimis vicijz ſeda-
ta. **Aperi oculos mētis.** et vide
angelū tibi ſemp aſſiſtente i q
vis angulo. in q vis diuerſo-
rio. in quo vis exercitio. **Exhi-**
be illi reuerētiā et a ſlagitijs de-
ſine pſuetis. **Uſq; ad morte**
cōmorabit tecū vt ſic appareat
ſi te nolueris corrigere q pater
omniū deus iuſto iudicio ipe-
nitentes et obſtinatos a cōſor-
tio ſanctorū et viſione ſua priua-
tos pūcit in ignē eternū. **Cur-**
rem⁹ igit demonū abhorrere
pſortia. atq; angelorū ſocieta-
tes omni affecū deſiderare vt
ſic digni efficiamur gratia xpī
Qua mediāre angelorū chorū
mereamur adiūgi in illo ſelici
regno. in quo deus viuit p in-
finita ſecula ſeculorū amen.
¶ Sermo d̄ beatitudine ſcōz
in quo pſutaf ſacuitas hoīum
mūdanoz q nō credūt aliqd
de vīta futura. lxx.

Merces veſtra
copioſa eſt in celis. vt
baſſūt redēptoris nō-

ſtri originaliter **Barb. v. ca.**
Tanta ē quāda ſtulticia vt ar-
bitrent nulla eē bona pter ea
que in pnti vīta a piſſimo dō
vſibz hūanis pcedunt. **Nil cre-**
dūt. nil cogitāt. nil dōnoz ſpe-
rant de futura celeſtis regni be-
reditare **Somnū** putant imo-
fictionē et fabulā qd qd ſm om-
nem pītate de ſcōz beatitudi-
ne pclamaſ. **Hi** oēm diligē-
tiā adhibēt vt corporis ſenſibz
in ſuis delectationibz volup-
tuoſis ſati ſiat. **Aiam** pō pū-
tibus honeſtiſq; moribz inſti-
tuere et negligūt et contemnuunt
Propterea equū eſſe cenſūt ſi i
plena ſermone de beatitudine
d̄ba fecero. nā illā cuncti deſi-
derare debent que merito ppo-
nēda ē oībus que ab hoīe ptes-
cio haberi ſolent. **De hac qli-**
bet iuſtus atq; fidelis aſſerit il-
lud Sap. c. vii. **Propoſui** illā
regnum et ſedibz diuitias nihil
eſſe dixi in cōparatione peiorū.
Nec cōparui illi lapidē peiorū.
qm omne aurū in cōparatione
illius arena eſt exigua et tanq
lutū extrahit argenti in cō-
ſpectu illius. **Sup** ſalutē ſpēs
dilexi eā. et ppoſui p lucē habere
illā. qm inextingibile ē bo-
nū illius venerit autē mihi oīa
bona pariter cum illa. **Uſq;**
tur diſponam⁹ ea q tractaturi
ſumus ordine debito beati

omnes laudes mirificentiſſi-
mas cōplectamur: que copio-
ſa merces a nro ſaluatore me-
rito nuncupatur. De ipſa tria
myſteria principalia pponim?
contemplanda.

Prīmū dicitur beatitudinis ſubiectū.

Secūdm beatitudinis ſubiectū.

Tertiū beatitudinis obiectū.

Quod beatitudo eſt bonū, quod
cuncti deſiderare debent.

Capitulum primum

Prīmū myſteriū contē-
plandū dicitur beatitudinis

deſideriū, in quo indu-

cenda eſt cūctorū mens ut ad

beatitudinē dirigāt cordis aſ-

ſectū illaq; virib; totis conen-

tur ad iſpiciendū. Nā et de hoc ita

pulchre loquitur Sēn. ad lucil-

lū. Ad ſumū inq; bonū et ppo-

ſitū totius vite tue reſpice. Illi

enī pſentire debet quicquid agi-

mus. Ideo peccam? qz de pri-

bis vite oēs deliberamus. de

tota ſcō nemo deſiderat. Et

ſunt pſilia noſtra. qz nō hnt q

dirigāt ut ignorātī quē portuz

perat. nullus ſuius ventus eſt.

hec ille. Sed ut pars iſta luci-

ſus fiat opus ē ut ad tria tu

bia reſpondeamus.

Prīmū vtz hominī pueniat

agere ppter finem

Secūdm vtrū finis humane

vite ſit beatitudo.

Tertiū vtz beatitudo ſit

bonum deſiderabile.

Ad primū dubiū rñdet ſan-

ctus Tho. i. ij. q. i. q actionū

que ab hoīe agūtur ille ſole p-

prie dicūtur humane que ſunt

pprie hoīs inquantū ē homo.

Differt autē hō ab alijs irrōna-

bilib; creaturis in hō ē oīs ſu-

or actiū qd ſit per rōnē et vo-

luntatē. Ille itaq; actiones p-

prie humane dicūtur que ex vo-

luntate deliberata pcedūt. Alie

ſcō nō pprie humane ſūt ſicut

dū mouet pedē vel fricat bar-

hā alijs intent? et ſimilia. licet

ſint hominis iſte actiōes ſcōe

nō ſunt ppter finē. ex quib; hō

nec mereri pōt nec demereri. ſz

primē actiōes ad finē ſūt diri-

gende. Inq; nāq; p hīs in ſcōo

phīſicorū. Finis ē principiū in-

opabilib; ab homine. Et in. ij.

ethicorū. Bñ finis oēs operan-

tur. Et itē in. ij. phīcorū. Nō

ſolū intellect? ſed natura agit

ppter finē. et in. ij. meth. Qui

infinitū faciūt auferūt naturaz

boni. Cū itaq; finis ſit q mo-

uet agentē. et ſz in executione ſit

poſterior. tñ prior eſt in intētiō-

ne agentis. et habet rōnē cauſe

pprerea ad hominē ſpectat. ut

agat ppter finē. Ad ſcōz du-

bū rñdet Ricar. in. iij. di. xlii.

q vltimus finis humane vite

eſt beatitudo. Ut enī ait aug?

li. viij. de ciui. dei. Finis boni

appellatur quo quisq; cū per-
uenitur beatus est. Et idem li
bro. xix. de ciui. dei. Illud est fi-
nis boni ppter quod appetēda
sunt cetera ipsum aut ppter se
ipsum. Et. xxi. li. de ciui. dei.
Finis inquit noster est perue-
nire ad illud regnum cui⁹ nul-
lus finis est. Et apostolus ad
Romanos. vi. Habetis fru-
ctum vestrum in sanctificatio-
ne. finem vera vitam eternam
Sed hic orit⁹ difficultas. quoz
nam cum beatitudo sit in ipso
deo si beatitudo est finis hūa-
ne vite etiam erit finis omniū
creaturaz. Nam vt inq̃t Dio-
nysius in li. de diui. no. Deus
peruertit oīa ad seipsuz tanquā
ad vltimū finem Ad quod di-
cit Tho. i. ii. q. i. qđ sic colligi-
tur ex dictis aristo. ii. ethicoz.
z. v. methaph. Finis dicitur dupli-
citer. scilicet vel eius terminus z quo
id est ipsa res in qua rō boni in-
uenitur z vsus siue adeptio rei
illius. Sicut si dicam⁹ q̃ mo-
tus corporis grauis finis ē vel
locus inferior vt res vel hoc q̃
est esse in loco inferiori vt vsus
z finis auarrest ve pecunia vt
res vel possessio pecunie vt vsus
Si ergo loquamur de vltimo
fine hominis quantū ad ipsaz
rem que est finis. Sic in vltio
fine hominis omnia creata cō-
ueniūt. quia deus est vltim⁹ si

nis hominis z omniū aliaz re-
rum. Si aut loquamur de vlti-
mo fine hominis quantū ad
cōsecutionē finis. sic in fine ho-
minis non cōmunicans crea-
ture irrationabiles. Nam ho-
mo z alie creature rōnales cō-
sequuntur vltimū finē cogno-
scendo z amando deuz. quod
non competit alijs creaturis q̃
adipiscunt vltimū finem inq̃n-
tum participant aliquaz simi-
litudinem dei s̃m q̃ sunt vel vi-
uunt vel etiā cognoscunt s̃m i
sinctum nature. Is non per ra-
tionem vel intellectum. Ideo
Dagister. i. di. ii. dicit. Fecit
deus creaturam rationabilem
vt summū bonū intelligeret. i
telligēdo amaret. amādo pos-
sideret. z possidendo frueretur
Quare vt aug⁹ docet in libro
lxxxii. q. Non cadit in aliqua
ratione carēcia vt beata sint.
Tertiū dubiū fuit vtrū bea-
tudo sit bonū desiderabile. z
posset quis arguere q̃ non. nā
nullū bonū incognitū est desi-
derabile. hoc pz quia bonū ap-
prensam est obiectum appeti-
tus. vt inquit aristo. in. ii. de
aia. Ideo aug⁹ li. x. de trini. c
i. ait. Firmissime nouim⁹ ama-
ri nisi nota nō posse. Sed bea-
tudo est bonū incognitū. igitur
non est bonum desiderabile.
Philosophi quidez multo sa-

doze laborarū vt d̄ b̄itudinē
ac sumo bono cognitionē iue/
uēt. Et vt Lactan. scribit in
p̄ncipio l̄ p̄mi li. diuī. institui.
Neq̄ adepti sūt qd̄ volebāt z
operam simul atq̄ industriaz
perdiderunt. Hoc ideo dixit.
quia vt recitat aug⁹ lib. xix. de
ciuitate dei. Marcus Varro
notauit ducetas octogita oc/
to falsas opiniones de beati/
tudine quas philosophi suo i/
genio adinuenerunt. Augusti
nus etiam in. xij. de trinitate
asserit quosdam posuisse beati
tudinem in voluptate corpo
ris. Quosdam in voluptate
animi. Quosdam in alijs re/
bus puta in diuitijs vel hono/
ribus z huiusmodi. vt etiam
scribit aristot. in. i. ethicor. De
his adhuc ita loquitur Lactā
tius li. iij. diuinaz institutionū.
Epicurus summū bonum in
voluptate animi esse censet.
Aristippus in voluptate cor
poris. Calippon z Dinomas
chus cirenayci honestatem cū
voluptate iunxerūt. Diodor⁹
in priuatione doloris summū
bonum posuit. Hieronymus
in non dolendo. Peripatetici
autem in bonis animi z corpo
ris z fortune. Trilli summum
bonum est scientia. zenonis cū
natura congruenter viuere.
Quorundam stoicoz virtutē

sequi aristot. in honestate ac vir/
tute summū bonū collocant.
hec ille. Sed infra de epicuro
ita sequitur. Epicuri discipli/
na multo celebrior semper fuit
q̄ ceteroz non quia veri aliqd̄
afferret. sed quia multos ad po/
pulare nomen voluptatis inui/
tat. Nemo em̄ non in vicia p̄/
nus est. Propterea vt ad se mul/
titudinem contrahat apposita
singulis quibuscq̄ moribus lo/
quitur. Desidiosum vetat lit
teras discere. auarum popula
ri largitione liberat. Ignauus
phibet accedere ad rem publi/
cam. Pigrum exercere timidū
militare. Constat itaq̄ ex his
q̄ erronea fuerit philosophoz
mens circa beatitudinem ag/
noscendam. Sed preter illos
adhuc confirmare possumus
q̄ beatitudo non est cognosci/
bilis p̄ p̄ba Pauli. i. ad corin/
thios. ij. c. ait. Oculus nō vi
dit z auris non audit nec in
cor hoīs ascendit q̄ p̄pauit de⁹
his q̄ diligūt illū. Sed ista de
b̄itudine sic Paul⁹ locut⁹ est
q̄ tale bonū ē qd̄ a nobis p̄cipi
minime pōt. z ex p̄sequēti neq̄
desiderari. At in contrariū est
sententia aug⁹. qui libro. x. d̄ ci/
uitate dei. c. i. ait. Omnīū cer
ta sentētia ē qui rōne quodq̄ mo
do vti possunt b̄ros esse om̄s
hoīes velle. Et in. xij. de trini.

Ad appetendū beatitudinem
natura pellit cui summe bo-
nus et inmutabile bñs creator
hoc indidit. **E**t de hoc **A**risto.
in .i. ethicorū sic scripsit. bñ enī
clauerūt dicētes. bonū ēē quod
oēs appetunt. **E**t in .iiij. chopi
Maxime bonū oēs maxie ap-
petunt. **P**ro amouēda igit om-
ni ambiguitate. **N**otandum
ex dictis **R**icardi in .iiij. di. lxxix
et cho. i. ij. q. v. q. beatitudo pōt
accipi tripliciter.

Primo in suo ēē gñali:

Secundo i suo ēē speciali.

Tertio i suo ēē spālissimo

Primo pōt beatitudo acci-
pi in suo ēē generali inquantū
est bonū quoddā sufficientissi-
mū et sic est oībī nota. Quilibz
enī scit quid ē bonū et qd est
esse sufficientissimū. **E**t hoc mō
oēs beatitudinē appetūt nā sic
appetere bñtudine nīhil ē aliū
appetere voluntas satietur qd
quilibz vult. **E**t hoc ē qd **Boe-
tius** dixit in tertio de cōsolatio-
ne. **O**mnis namqz mortaliū
cūra qz multipliciū studiū
labor exercet. diuerso quidē cal-
le pcedit ad vñū tñ beatitudi-
nis finē nititur puenire. **E**t su-
mis hic vnus finis fm **G**eral/
dū odonīs sup. et bñ. nō scdm
spēm opintonis. sed fm ppor-
tione. **N**ā sicut leuia hñt vñum fi-
nē fm spēm nature. s. locus sur

sum. **E**t graua habeāt alium
finē fm spēm nature. s. locū de/
orsum tñ graua et leuia habēt.
vñū finē fm pportionē nature.
eo q ita se habet loc⁹ deorsū ad
graua sicut locus sursum ad le-
uia. **I**ta et oīs hoies tendunt
ad vñū finē fm pportionē opi-
nionis. eo q ita se habet pecūia
ad auarā in qua opinatur se fie-
ri posse beatū. sicut delectatio li-
bidinis ad luxuriosum q i sua
luxuria putat p̄stare beatitū-
dinē. **O**mēs quippe appetunt
q̄cquid etiā indebite appetunt
tanqz p̄summatū bonū. **S**e-
cundo potest beatitudo accipi
in suo esse speciali inquantū scz
p̄sistit nō s i bonis pñtis. vite
in clara dei visione et perfecta
eius dilectōe et gaudio qd ha-
betur de dei bonitate presenti p
clarā ei⁹ visionē et perfectā dile-
ctionē et hoc modo beatitudo
nō fuit nota philosophia quāz
tñ postq̄ xps dei filius vēit in
mundū oēs q volūt agnoscere
desiderare et acquirere valent.
Ip̄e quidē q lux fuit et splendor
ois veritatis viam nobis sum-
mi boni ostēdit. **I**p̄e clamauit
Mathei. iij. c. dicēs. **P**enitēs
tiā agite appropinq̄bit regnū
celorū. et v. c. **V**erces v̄s co-
piose ē in celis. et vi. ca. **N**olite
thesaurizare vobis thesauros i
terra thesaurizate vobis the-

sauros in celo. 2 Jobā. xvij. c.
Hec ē vita eterna vt cognoscant
 scz facie ad facie re verū deū et
 quē misisti iesum xpm filium tu
 um. Et ppteris humana redē
 pōis mysterijs quadragesima
 die postq̄ surrexit a mortuis
 vidētibz discipulis cleuatus ē.
 2 ascendit ad celos: Idcirco La
tantus li. vij. diuinaz institus
tionū ait. Pater enim noster ac
 dñs q̄ dedit firmavitqz celuz
 q̄ libratā magnitudine sua ter
 rā vallauit mōtibz mari circun
 dedit omnibzqz distinxit 2 q̄c
 quid ē in hoc mundo mirabile
 p̄stauit ac p̄fectit ex nihilo p̄spe
 ctis erroribz hoim ducezz misit
 qui nobis viā iusticie p̄deret.
Hūc sequamur omēs hūc au
 diam⁹. hūc deuotissime pareā
 mus. qm̄ solus vt ait Lucreti
us. Veridicis hoim purgauit
 pectora dictis. Et finē statuit
 torpedis atqz timoris. Osten
 ditqz bonū summū quo tendi
 mus oēs. Quid foret atqz viāz
 mōstrauit limite paruo. Quo
 possemus ad id recto prendere
 cursu. **H**ec tñ ostēdit sed etiam
 p̄cessit ne quis difficultatis q̄
 etiā iter virtutes horreret. **H**ec
 ille. ¶ **T**ertio pōt accipi beati
 tudo in suo esse specialissimo
 prout scz est actualit̄ in beatis
 cur⁹ magnitudinē explicare ne
 quāqz possum⁹. qz nulla sensibi

lis experientia quācūqz delecta
 tionū p̄ntis vite minimam
 partē illius dulcedinis pōt desi
 gnare. 2 oculus nō vidit nec au
 ris audiuit neqz humanuz cor
 excogitauit vnqz q̄ ingens sit
 illa sup̄na felicitas. Hinc Gre.
in amelia inquit. Si considerare
 mus fratres carissimi q̄ 2 quā
 ta sunt que nobis promittuntur
 in celis vilescūt aio oia que habē
 bentur in terris **T**errena nāqz
 substātia sup̄ne felicitati cōpa
 ra pōdus ē nō subsidū. **T**erres
 tis vita eterne vite p̄para mors
 est potius discēda q̄ vita. **H**ic
 in trāsitu beati **H**ieronimi scri
 bit hec verba **Aug.** ad **crillum**
Eo die 2 hora qua **hierontim⁹**
 sanctissim⁹ ex hac luce migra
 uit. **D**ū yponie i cellula mea de
 scens de gloria btōz cogitares
 vellēqz de illa tractatū breuiter
 p̄ponere p̄pulsus p̄clbz nostri
 seueri quondā venerabilis mar
 tini ep̄scopi tironēsis discipuli.
Charra calamo pugillariqz su
 scepi⁹ voluit eplam scribere san
 ctissimo **hieronimo** destinādaz
 vt quid ipse in re tā difficili sen
 tiretrūderet. **C**ūqz iā scribēs
 salutarōis exordū **hierontimo**
 p̄sentare ineffabili subito hūm
 cū inaudita odorū fragrantia
 cellulā in qua stabā itrauit ho
 ra tam p̄plexorij. **A**d quā visio
 nē propter rei tam admirabi⁹

nouitate[m] perterritus esse cepl
Cumq[ue] quidnā id esse attenti
us cogitarē de luce vox insonu
it dicens. Augustine augusti
ne qd qris Putas ne breui im
mittere vasculo mare totū Do
dico includere pugillo terrarū
orbē. Celū firmare ne suos ex
erceat motus. Infinite rei qd
inerit finis. Immesa q[ue] mēsurā
meritis poti[us] totū mare in ar
tissimo clauderet vasculo. Po
tius orbē terrarū puus teneret
pugill[is]. Poti[us] a motu p[er]tinuo
celū desisteret q[uam] gaudiorum et
glorie quib[us] beo[rum] ante sine fine
potitur minimā periculā intel
ligeres nisi vt ego ex p[re]sentia do
cearis. Discurre adhuc breue
t[em]p[or]is ipaciū et talia satage opa
exercere vt post modū ibi q[ue] hic
aliqua[li]ter intelligere cupis in
eternū h[ab]eas. Interrogāti vero
mibi quisnā esset qui talia tal
grauissime loqueretur. R[espo]ndit
benigne. Hieronimi illi[us] p[re]sbyte
ri cui eplam scribere cepisti suz
aia q[ue] in hac hora in bethleē car
nis honore deposito locunda et
gloriosa p[er]go ad regna celoz[um]
post q[ue] et alia multa q[ue] mecū cō
tulit a nostris oculis lux dispa
ruit. Quāto igit[ur] min[us] beatitudi
nis sup[er]ne sublimitas p[otes]t com
phēdi tāto ardentius ē a nobis
exoptanda.

¶ Quod beatitudo consistit i

**anima in intellectu videlicet et
in voluntate.**

¶ Capiculum secundū.

Secundū mysteriū
p[re]plandū dicit[ur] bea
titudinis subiectū
In quo tria dubia
sunt absoluenda.
¶ Primū v[er]z beatitudo sit act[us]
anime tantum.
¶ Scōm v[er]ū sit act[us] in intelle
ctus et volūtat[is].
¶ Tertiū v[er]z sit p[ri]ncipalius in
actu volūtat[is] q[uam] intellectu
¶ Ad primū dubiū r[espo]ndet **R[ati]o**
car. in. iij. di. xlii. q[ue] beatitudo est
actus aie tm. Nā beatitudo ē no
bilissimū qd in hoīe p[otes]t esse
nec creaturis infra hoīes p[otes]t
re p[otes]t. Oportet ergo q[uod] p[otes]t
in actu p[ri]mo homini nō quocū
q[ue] sed nobilissimo. Act[us] aut[em]
hoīs p[er] illā formaz q[ue] hō est. hec
ē aut[em] aia intellectiua. Nobilissi
mus ergo act[us] hoīs ē ille q[ue] sub
uenit p[ri]m aiam intellectiuam
siue sit cognitō siue dilectio **Ex**
q[ue] dānatur opinio illo[rum] q[ue] d[ic]it[ur]
rūt aiam sū corpore beatā esse
nō posse. Nā vt inquit **Tho[mas]**
i. ij. q. iij. loquēdo de beatitudi
ne p[er]fecta q[ue] in deificatione p[otes]t
sine corpore aia p[otes]t esse beatā. qm i
tellect[us] ad sui opationē nō ind[ig]et

et corporis nisi propter fantasma
 in quibus intelligibile vita
 re prueretur. **D**ivina autem essen-
 tia per fantasmata videri non potest
 nisi cum in visione divine essentie
 perfecta hominis beatitudo consistat non
 dependet beatitudo hominis a cor-
 pore. quare et ipsum corpus ad perfectio-
 nem beatitudinis non requiritur. Sci-
 endum tamen quod ad perfectionem alicuius
 rei dupliciter aliquid pertinet.
Quomodo ad constituendam essen-
 tiam rei sicut anima requiritur ad per-
 fectionem hominis. **A**lio modo requiritur
 ad perfectionem rei id quod pertinet
 ad bene esse eius. sicut pulchritudo
 corporis et velocitas ingenij per-
 tinent ad perfectionem hominis. **Q**uam-
 vis ergo corpus primo modo ad per-
 fectionem beatitudinis humane non
 pertineat pertinet tamen secundo modo. **Q**uia
 quanto anima perfectior erit in sua na-
 tura perfectior habebit suam propriam
 operationem in qua consistit felici-
 tas. **H**oc vero erit cum suo cor-
 pore ipsa beata reunietur. **P**ropter
 illam autem unionem non erunt homini
 necessaria exteriora ista bona. quia
 corpus ex coniunctione sui ad ani-
 mam beatam erit gloriosum ac im-
 passibile. **N**am ut scribit dominus bo-
 naventura in suo tercio vi. xxviii
 Corripit aliquid esse beatum
 tripliciter. scilicet per essentiam. **E**t per
 primam influentiam et per quandam
 redundantiam. beatum per essentiam
 est solus deus beatum per primam

influentiam est solus rationalis
 spiritus beatum denique per quan-
 dam redundantiam est corpus
 humanum in quod gaudium glorie
 redundat ex coniunctione sui ad
 animam beatam. **E**t licet corpus
 humanum non sit ad imagines
 dei per se tamen unitum est ani-
 me que est ad dei imaginem
 et ratione illius est beatitudi-
 nis comparticipabile. **S**i
 vero aliquis instaret contra vi-
 cta de exterioribus bonis quia
 videtur contrarium. **N**am ci-
 bus potus divitie et regnum
 exteriora bona sunt et hec pro-
 mittuntur beatis. unde **Luce**
xxii. Christus dixit. **E**datis
 et bibatis super mensam meam
 in regno meo. et **Mathei. vi.**
Thesaurizate vobis thesauros
 in celo. et **Mathei. xxii.** **P**ositum
 est paratum vobis regnum.
 ergo et ista ad beatitudinem exi-
 guntur. **R**esponderet ihesus. quod om-
 nia ista metaphorice sunt intel-
 ligenda secundum quod in scriptu-
 ris solent spiritualia per corpo-
 ralia designari. **S**icut per cibum
 et potum intelligitur delecta-
 tio beatitudinis per divitias
 sufficientia que sufficit homi-
 ni deus per regnum exaltatio
 hominis usque ad coniunctio-
 nem cum deo. **S**ecundum dubium fuit
 utrum beatitudo sit actus intellectus et
 voluntatis simul. **E**t ideo quidam
 2 inq.

teneant q̄ eēntia beatitudinis
vite humane in solius intellec-
tus actu p̄sistat ita q̄ nullo mō
in actu volūtatis. tñ **Ricar.** in
iij. vbi s̄ dicit q̄ beatitudo cō-
sistit in actu voluntatis ⁊ intel-
lectus simul. Cuius rō ē. quia
essentia beatitudinis vite hūa-
ne p̄sistit in p̄fecta vnione ani-
merōnalis cum deo. **Hec** autē
vnio includit vnionem anime
cū deo finē oēm sui potentiaz p̄
quā vmbilis est cū eo immedi-
ate. Potentia autē anime rōna-
lis nō tñ est intellectus sed vo-
lūtas. **Et** per quālibet illarū
vnio ē cū deo immediate. **Si**
autē eū deus sub rōne qua sum-
mū vix ē immediatū obiectū
intellectus beatorū ita sub rōe
qua summū bonū est immedi-
atū obiectum voluntatis eorū.
Quāuis eū ipso immediate nō
frueretur nisi ipm immediate vi-
derent. tñ immediatū obiectum
volūtatis eorū nō est ipsa visio
sūmi boni; sed ipm summū bo-
nū. **Nō** eū volunt summū bo-
nū p̄pter illā visionē sicut p̄p̄
finē. sed volunt ipsam visionē
p̄pter ipm summū bonū sicut
p̄pter vltimū finē. **Ipm** ḡ sum-
mū bonum primo ⁊ immediate
est ab ipsis volūtū. ḡ est volun-
tatis eorū immediatū obiectum.
Ergo p̄fecta vnio aīe euz deo
in qua beatitudo p̄sistit est per

intellectū ⁊ voluntatē. itaq̄ in
actu vtriusq̄ simul p̄sistit. **Et**
si obijceretur auctoritates que
p̄riū volentibz eas intelligere
sonare vidētur. puta qz in visi-
one dicunt beatitudinē p̄siste-
re. **Rūder Ricard⁹** q̄ sp̄ inclu-
dunt p̄comitantē dilectionem
Nā p̄sumata dei dilectio infes-
parabiliter p̄comitatur claraz
ei⁹ visionē. p̄pterea aug⁹ li. i. d.
trini. c. pe. dicit q̄ visio est sum-
mū p̄mū ⁊ ipsa ē act⁹ intellec-
tus. **Et** in. i. li. de doctrina xp̄i
ana idē dīc. **Hec** ē summa mer-
ces v̄e p̄fruamur deo. summa
merces est beatitudo ⁊ fruitio
est actus voluntaris que visio
nē p̄comitat. ¶ **Tertius** dubiū
erat v̄z b̄tudo voluntatis q̄ in
p̄sistat in actu volūtatis q̄ in-
tellect⁹. **Et** rūder **Ricar.** q̄ sic
primo. qz sicut inf̄ habitus vie
charitatis ē donū principalis
finē aug⁹. xv. de trini. ca. xviij.
Ita inter habitus patrie cha-
ritas patrie ē donū principalis
us. **Sed** in p̄ria nobilioz habi-
tus h̄z nobilioz actū. ḡ deū p̄
secte diligere qui ē actus chari-
tatis patrie ē act⁹ nobilissim⁹
anime. **Cū** ḡ in nobilissimo ac-
tu principalissime cōsistat bea-
tudo ⁊ diligere sit actus vo-
lūtatis. principalius p̄sistit in
actu volūtatis q̄ intellectus.
¶ **Scō** p̄bat q̄ b̄tudo p̄m

cipaliter consistit in actu volūta-
 tis quod intellectus ex eo quod volū-
 tas est nobilior potentia quod sit in
 intellectus. Ad Bernardum in li. de
libe. arbi. dicitur rationem esse quod
amodo pedissequa volūtatibus
Et anselm. in li. de preceptu pēgia
li. Dñius totius regni aieat i
buit voluntati. Tho. i. pte. q.
lxxiiij. vtz voluntas sit altior
potentia quod intellectus. Et ari
sto. in. viij. poli. c. v. Potentia
qua eligimur principans est. Ad
huc id probat. quod volūtas in suo
actu cogi non potest nec ea que sunt
ad finem necessitari. Intellectus
autem cogi potest et circa ea que sunt
ad finem necessitari. Insuper ma
gis potest transformare animam vo
luntas quod intellectus et suum obie
ctum respicit sub ratione nobiliori.
Bonum enim est obiectum volūta
tatis. Ens obiectum in intellectu
Rationem autem boni est perfectior quod sit
rationis. Tercio probat. quia
deus est ultimus finis maxime sub
ratione qua bonum quod per se ex hoc
quod creature ordinantur in ipsum ut
in finem maxime est in eis ratio ho
minis sicut per hoc quod ipsum respi
citur ut exemplar maxime est i
eis ratio pītatīs. Sed deus sub rō
ne qua summum bonum est vo
luntatis obiectum sub ratione
qua summum ens vel verum est
intellectus obiectum. ergo vo
luntas magis respicit deum sub

ratione finis quod intellectus. scilicet
 deus sub ratione qua ultimus fi-
 nis est: est beatificans. quod sub rō-
 ne qua est beatitudinis obie-
 ctum principaliter tendit volun-
 tas in ipsum quod intellectus. et sic
 consistit beatitudo principaliter
 in actu volūtatibus quod intellectu.
 ¶ Quod beatitudo non potest esse in
bonis pītatibus vite.

Capitulum tertium.

¶ Tertium mysterium co-
 templandum dicitur beatitu-
 dinis obiectum. in quo
 tria sunt dubia absoluenda.

¶ Primum vtz beatitudo sit
 quid creatum.

¶ Secundum vtz beatitudo possit
 amitti.

¶ Tercium vtz beatitudo possit
 hac vita haberi.

¶ Ad primum dubium respondet Ri-
car. vbi s. et Tho. i. ij. q. iij. q.
 beatitudo vite humane dupli-
 citer potest accipi. Uno modo per il-
 lo bono in quo perfecte et plenarie
 requiescit humana vita. alio mo-
 do per perfecta quiete humane vi-
 te in illo bono qua consistit imp-
 perfecta hominis coniunctione cum
 illo bono. Primo modo beatitu-
 do accipitur per beatitudinis obie-
 ctum. et sic beatitudo est quid increa-
 tum. scilicet ipse deus. Beatitudo
 autem secundo modo accepta est aliquid
 existens in beato tanquam eius vlti-
 ma et plenaria perfectio. et sic est

aliquid creatū. **Cū** enim bea-
tudo p̄sistat in visione dei v̄i-
dere deū est actus creature v̄i-
dētis. ¶ **S**cōm dubium fuit
v̄rū b̄tudo possit amitti. **E**t
ad hoc dicimus ex sentētia san-
cti thō. i. scōe. q. v. **Q**uod b̄tū-
do pōt tripliciter p̄siderari.

¶ **P**rīmo in sua īmp̄fectōe

¶ **S**cō in sua ḡrali rōne.

¶ **T**ertio in sua sp̄ali restrictiōe

¶ **P**rīmo pōt beatitudo consi-
derari in sua īmp̄fectōe prout
sc̄z beatitudo ē illa īmp̄fecta q̄
lis in hac vita haberi pōt siue
sit felicitas contemplatiua siue
sit actiua. **N**ec quidem amitti
potest licet nō de facili. **S**c̄ut
pater in felicitate p̄emplatiua
que amittitur. vel p̄ obliuionē
puta cū corrumpitur scientia ex
aliqua egritudine vel etiam p̄
aliquas occupationes q̄b̄ ro-
taliter abstrahit aliquis a con-
templatione. **P**ater etiā idē in
felicitate actiua. **V**olūtas enī
hōis trāsmutari pōt in viciū
degeneret a virtute. **I**deo phi-
losophus dicit in. i. ethic. aliq̄s
esse in hac vita beatos nō sim-
pliciter. sed sicut hōies quarū
natura mutatiōi subiecta est.
¶ **S**cō pōt beatitudo p̄sidera-
ri in sua generali rōne. et sic bea-
tudo nō pōt amitti. **Cū** enī
sit p̄fecte bonū et sufficiens opor-

tet q̄ desiderū hōis quietet
et omne malū excludat. **N**atur-
raliter autem hōmo desiderat
retinere bonū q̄d habet et q̄ ei
retinēdi securitate obtineat
Alioquin necesse ē q̄ vel timo-
re amittēdi vel dolore de certū
tudine amissionis affligat. **R**e-
quirit ergo ad verā beatitudi-
nē q̄ hōmo certā op̄inonē ha-
beat bonum q̄d habet nunc q̄ se
amissurū. q̄ quidē op̄inio si verā
sit p̄sequēs est q̄ beatitudi-
nē v̄nq̄ amittet. **S**i autē falsa sit
hoc ip̄m ē quoddā malū. i. fal-
sam op̄inonē habere. **N**az fal-
sum ē malū intellectus sicut ve-
rū est bonū ipsius. **v̄t dicitur i**
vi. ethic. **N**ō ergo tam erit vere
beat⁹ si ad malū ei inest. ¶ **T**er-
tio potest beatitudo cōsiderari
in sua speciali restrictiōe in q̄
tū sc̄z p̄fecta b̄tudo p̄sistit in
visione diuine essentia. ¶ **E**t sic
beatitudo nullo pōt amitti ne-
q̄ ex parte videntis neq̄ ex pre-
dei neq̄ etiā ex parte alicui⁹ alie-
rius agentis. **N**ō ex parte videntis
q̄z impossibile ē q̄ aliq̄s vident
diuinā essentia velit eā nō vide-
re. **N**ō est. qm̄ omne bonū ha-
bitū quo quis carere vult aut ē
insufficiens et queritur aliquid
sufficiens loco ei⁹. aut h̄z aliq̄d i
cōmodū annexū propter q̄d in
fastidiū venit. visio autē diuine
essencie replet ḡiam oib̄ bonis

et non habet aliam incommodum aditum. Quare propria voluntate non potest beatus beatitudinem deserere. Similiter beatus non potest beatitudinem perdere deo subtrahente. quia cum subtrahit beatitudinis sit quedam pena non potest talis pena a deo suffragio iudice puenire nisi pro aliqua culpa in qua cadere non potest qui dei essentia videt cum ad hanc visionem de necessitate sequatur rectitudo voluntatis. ¶ Non potest etiam beatitudo amitti ex parte alicuius alterius agentis. Quia mens deo cōiuncta super omnia alia eleuatur et sic ab huiusmodi perturbatione nullum aliquid agens potest ipsam excludere. Est ergo beatitudo perfectio summata quod omne defectum excludit a beato. Et ideo absque mutabilitate aduenit eam habenti faciente hoc virtute diuina quod hominem subleuat in participationem eternitatis transcendens omnem mutationem. Idcirco male dicitur. ¶ Origenes sequens quorundam platoniceorum errorem quod post ultimam beatitudinem homo potest fieri miser. ¶ Tertium dubium fuit utrum beatitudo possit haberi in hac vita. Et ad hoc respondemus quod non loquendo de lege civili et hoc propterea. quia dominus noster iesus christus fuit via et perceptor. Quare vero in

hac vita quis beatus esse non potest assignari possunt tres rationes precipue

¶ Prima dicitur insatiabilitas.

¶ Secunda penalitatis.

¶ Tertia mortalitatis

¶ Prima ratio dicitur insatiabilitas. ut enim inquit dominus Boetius uerbum dei. l. iij. Beatitudo est finis satias appetitus. Sed bona presentis vite non satiant appetitum non diuitie. non delitie. non honores. non fama. non gloria non quecumque desiderabilia et delectabilia excogitari possunt. ut dicitur experientia. ergo nec in huiusmodi bonis beatus quis reputari debet. ¶ Tho. vero. i. parte. q. ij. dicit. Impossibile est beatitudinem hominis esse in aliquo bono creato. quia beatus est bonum perfectum quod totaliter quietat appetitum Alioquin non esset ultimus finis sed adhuc restaret aliquid appetendum. Obiectum autem voluntatis est uniuersale bonum. siue obiectum intellectus est uniuersale verum. Ex quo patet quod nihil potest quietare voluntatem hominis nisi bonum uniuersale quod non inuenitur in aliquo creato sed solum in deo quia omnis creatura habet bonitatem participatam. unde solus deus voluntatem hominis implere potest. ideo

David in psal. dixit. **Satia-**
bor cum apparuerit gloria tua
Et aug. li. i. p̄fessionū. **Fecisti**
nos dñe abs te ⁊ in quiete est
cor n̄m donec q̄scaat in te. **Et**
in. liij. li. **Redire** inquit priuari
catores ad cor ⁊ inherere ei qui
fecit vos state in eo ⁊ stabitis q̄
scite in eo ⁊ quieti eritis. Quo
itis in aspera quo itis bonū qđ
queritis ab illo ē. **Or** igitur aīa
eo imago dei ē quo ei⁹ capax ē ⁊
particeps esse potest. v̄ scribit
Aug. xiiij. de trinitate. **I**deir⁹
eo nulla creatura aīe capacita/
tē implere valet. ¶ **S**ed a ratio
cur in hac vita nō possit q̄s esse
beatus dicitur penalaris. v̄
enim ait **Tho. i. ij. q. v.** **Bea-**
tudo excludit oē maluz. vita
aut p̄ns multis malis ⁊ penali
tatib⁹ subiacet que vitari non
p̄nt. **Et** ignorātie ex parte intel
lectus. **Et** inordināte affectio
nis ex parte appetitus ⁊ multi
plicib⁹ laborib⁹ calamitatibus
⁊ erūnis ex pte corporis q̄mos
do igitur in tot fluctuationib⁹
beatū se credere quis p̄saz habe/
tur. **Inquit Job. cap. xij.** **Nō**
natus de muliere breui viuens
repletur multis miserijs. **Et**
Hiero. ad heliodorū. **Ubic⁹**
luctus ubiq̄s gemitus ⁊ pluri⁹
ma mortis imago. ⁊ **Boetius**
li. ij. de solatōne. **Quā** multis
amaritudinib⁹ huane felicitat⁹

dulcedo sp̄sa ē. que ⁊ si fruētis
iocūda esse videatur tñ quomō/
dus cū velis abire retineri n̄ po/
test. **Et seneca i tragedijs.** **Aul-**
la fors longa ē dolor atq̄ volu/
ptas inuicē cedūt. **Nemo** vtiq̄
reperitur qui diutius in quocū
q̄ sit statu delectari possit. et
absq̄ turbatione vel animi vel
poris p̄transire. **Nemo** inq̄ **Se-**
neca vbi supra p̄fundat nimis
secūdis. **Nemo** desperet melio/
ra lapsis. **Et ad lucillū.** **Noli**
huc tranquillitati p̄fidere. mo/
meto mare euerit. ⁊ eodez die
vbi luserūt nauigia sorbentur
Quis nā felicitor iudicari po/
tuisset polietate tyrāno famio/
rū. **De ipso q̄ppe refert Tull⁹**
in li. de finib⁹ bonorū ⁊ malorū
Et idē p̄firmat **valerius** d̄ mu/
tatione morū ⁊ fortune q̄ adeo
sibi fortuna obsequiosaz habu/
it q̄ oīa desiderata perficiebat.
Ad moderandā igitur fortune
inuidiā sumpro e manu anu/
lo quē p̄ciosum possidebat i
mare iecit. **Sz** inopinare illū re/
p̄te recupauit. **Nā** p̄ dies pau/
cos a piscatorib⁹ piscis cap⁹ q̄
āuulū sorbuerat tyrāno dōat⁹
Accidit tandē q̄ aduersus da/
rium p̄sari regē duxit exercitū
⁊ q̄ orontbes p̄fectus dariū illū
acie fuderit cepitq̄. **Et** in sum/
mo megalensis montis vertice
suspedi iusserit. **Et** relictus aut

bo lacerandus. q̄ ubiq̄ felicitiss
me in terra vixerat in aere mi
serissime expiravit. Mutantur
oia q̄ sunt in hoc mūdo ⁊ nihil
ē stabile nihil firmū nihil dent
q̄ turū. **I**nde sapiēs ecclesiastes
ij. c. dicebat. **V**idit in oibz vani
tate ⁊ afflictione spūs et animi
⁊ nihil pmanere sub sole. Cer
tiarō quare in pñti vita nullus
pōt esse brūis dicat mortalitatis.
Des q̄ppe ad mortē redimur
cuius man⁹ potētissimas nullo
ingenio nulla vi nulla arte nul
lo p̄cio evitare valem⁹ in stat cer
uicibz nostris. **S**i q̄s igit dixer
it aliquē beatū eo q̄ dicitur af
flicte statim rīdebo. **N**ō sic nō
sic q̄ diuites moriūtur **S**i q̄s
affirmauerit aliū esse beatū eo
q̄ oibz delicijs hui⁹ seculi p̄frua
tur. adhuc rīdebo. **N**equa q̄
sic ē. q̄ p̄ breuē hāc vitā om̄s
hoies moriētur si q̄s bñm repu
tauerit eū q̄ orbi vniuerso dñā
reuer. **C**lamabo ⁊ ego q̄ nec re
gna siue impia bñm hoīem red
dunt. qm̄ ⁊ p̄ncipes ⁊ reges ⁊
purpurati ⁊ impatores om̄esq̄
dñi moriētur. **E**t iō cū lacran⁹
tio p̄cludim⁹ dicere tertio libro
Simū bonū q̄s beatos facit
nō pōt ē nisi in ea religiōe atq̄
doctrina cui spes immortalitatis
adiūcta ē. **I**git dem⁹ opam ne
deceptamur epaliū bonoz suaz
uitate atq̄ mūdū audacter sō

pedibz habeam⁹. eaq̄ nñ vta
mur. vt sic tandē pueniamus
ad fruitionē illā beatā. ad quā
nos pducit **I**esus fili⁹ dei qui
cū p̄re ⁊ sp̄ritu sancto viuit et re
gnat in sc̄la seclorū **A**mē

Sermo. lviij. **D**e aīe rōnal
admirandis progiatijs ⁊ excel
lentis q̄s vnusq̄sq̄ p̄gnosceretq̄

Ecce omnes
aīe mee sūt dei vi
uentis. **V**erba sūt
ista originālī **E**ze
chie. xviij. c. **D**o
lendū p̄fecto ē de multitudine
hoīm pereuntiu. q̄ cupiscēt
as p̄auas insequētes. **S**cutibz
ietunt. oī victorū turpitudini se
se dederūt. **N**i equidez obliti
excellētie ac dignitatis aīaz sua
rum desinūt luxuria ⁊ delicate
atq̄ malititer viuūt abhorētq̄
paritātē p̄tinentie. sobrietatez
⁊ quicqd est qd viros bonos do
ceat. **F**idei vero documēta strī
dēt. doctrinā euāgelicā sp̄nunt
de regno celozū despauit. negāt
atq̄ penas inferni. **T**alibus
aut erroribz inuoluunt. qm̄ de
aīa rationali minus bñ sentiūt
quandoq̄ affirmantes aīas
non reperiri. **A**liquādo ⁊ illas
non multe nobilitatis forme sua
dentes. **I**nterdum vero et eas
cum suis corporibz improbe

improbe factis prebentes cor
rumpi. Quos quid aliud di
cerum nisi pecora imundissima
atq; indomitas feras imo qui
buscuq; beluis inmanissimis
deteriores. Inquit eni dauid
in ps. Homo cum in honore
esset non intellexit comparat
est iumentis insipientibus et si
milis factus est illis. Na sum
mus ille pater qui sapientia sua
condidit omnia: minuit homi
nem paulomin⁹ ab angelis co
ronans gloria et honore du in
tellectuam animaz illi dedit.
¶ Quia vere ut aperiant men
tes cunctoz ad anime verissi
mam cognitionem illaq; vn⁹
quisq; studeat bonis et sanctis
moribus exornare: decreui in
presenti sermone de ipsa aia ver
ba facere. De q; tria mysteria p
ponimus contemplanda.
¶ Primum de diffinitionis.
¶ Secundum pductionis.
¶ Tertium separationis
¶ Quid sit anima que non est
corpus nec ex semine causata et
que vna sola e in homine

Capitulum primum

Primu mysteriu pre
plandu de anima dici
tur eius diffinitionis. i
quo quid sit anima declarem⁹
¶ Dicit eni albertus in copen

dio theologie. q a quibusdam
anima diffinitur vt spiritus.
a quibusdam vt anima. a qui
busdam vero vt spirit⁹ et ani
ma. ¶ Inquantu po considera
tur vt spūs diffinitur sic ab au
gustino in li. de motu cordis.
Anima est substantia incorpo
rea: intellectualis illuminatio
nis a primo vltima dicitur me
perceptiva. vltima dicitur me
diantibus angelis percipit.
¶ Ex qua diffinitione cognos
cimus q spūs humanus qui e
anima inter omnes creaturas
immediate post angelos illumi
nationis diuine sit perceptiu⁹
¶ Inquantu anima diffinitur
sic a remigio. Anima e substā
tia incorporea regens corpus.
Et ab aristo. in. ii. de aia dicit
Anima e endelichiaz actus si
ue forma corpis organici phi
sici potentia vitam hūis. Et
quib; verbis datur intelligi q
aia vniuersalis est corpori nec oi
sed soli organico vel phisico. i
naturali ad susceptionem ani
me rōnalis disposito. ¶ Inq
tum autem spūs et anima diffi
nitur ab augu. sic anima e om
nium similitudo. Que diffini
tio data est per cōparationes
ad creaturas. anima em ex sui
natura ad suscipiendas omni
um rerum similitudines tam
corporaliū q; spūaliū apta est

Et fm angu. lib. de spū z aīa
 multipliciter noīat. s. aīa. mens
 ratio. spūs. sensus. memoria.
 volūtas. Aīa dīr in quantum
 animat corpus siue viuificat.
Sens in quantum recolit. Rō
 cū rem iudicat. Spūs dū spīs
 rat. vel qz spūalem naturā hz
Sensus dum sentit. Demō
ria dum recordat. Voluntas
 dum pſentit. Nec noīa diuer/
 ſa sunt anime nō ppter essentie
 pluralitatem. sed ppter effec/
 tuum multipliciter z opa/
 tionē. Sed p huius partis in/
 telligētia pleniorē quattuor
 dubia esse abſoluenda
Prīmū vtz sit anima
Scdm vtz aīa sit corpus
Tertium verum anima cau/
 ſetur ex semine
Quartū vtz in homīne sit
 vna sola anima.
Contra eos qui dicūt aīam
 non reperiri.
In pmo dubio expugnāda
 est z oīno reprobanda puīssi/
 ma opinio illorum qui tenent
 aīam non esse aſſerentes /nō nī
 si corpora aut corporales sub/
 ſtancias repiri. Quos nos cō/
 uincere possum? triplici lumie.
Prīmū dīr reſtificationis.
Scdm operationis.
Tertū figurationis
Prīmū lumen q̄ oñdī q̄ aīa
 sit dīr reſtificationis. Teſtātur

quidā oēs tam dīne q̄ hūane
 ſcripture aīam eſſe atqz de illa
 ſublimiter ſp loquātur. de hac
 ita ſcribit ſapiens Ecc̄l. ij. ca.
Fili in māſuetudine ſua aīam
 tuā. z. iij. c. Humilia corā dō
 animā tuā. Et eodē. c. Nō cō/
 ſūdaris p anima tua dicere ve/
 rū. z. x. c. Qui multis vñ ver/
 bis ledit animā ſuā. z. xxvi. c.
Qui cū ſure picipat ledit ani/
 mā ſuā. z. xxxij. c. Timentis
 deū beata ē anima illi⁹. z. li. c.
Laudabit vſqz ad mortē ani/
 ma mea dñm. z. Sap. i. c. In
 malūolaz anima nō intrabit
 ſapientia. z eodē. c. Os quod
 mētitur occidit animā. z eccle/
 ſiaſtici. xxx. c. Diſcere anime
 tue placere deo. Eiſdē. xxxvij
c. A ſiliario malo ſerua ani/
 mā tuā. Et cant. i. c. Nū quez
 diligit aīa mea vidisti. Eiſdē. ij. ca.
Queſui quez diligit
 aīa mea. z. vi. c. Aīa mea liqſa
 era ē vt dilect⁹ ē locut⁹. z Ju
dieth. vij. c. Humiliemus illi
 animas nſas. z Job. x. c. Te
 det animā meā vite mee. z tho
bie. xij. c. Qui faciūt peccatuz
 hoſtes ſūt aīe ſue. z Deutro
nij. iij. ca. Cuſto dite ſolicite
 animas vras. z Joſue. ij. cap.
Eruatis animas vras d mor/
 te. z abachuc. ij. ca. Qui incre/
 dul⁹ ē nō erit recta ei⁹ anima.
z. i. Regum. xxvi. ca. ſcribitar

Dignificetur aia mea in oculis dñi. z. ij. reg. iij. ca. **N**on vult deus p̄ire animā. z. iij. reg. xix. **T**olle animā meam. z. iij. reg. i. ca. **N**oli desp̄icere animā meam. z. ps. vi. anima mea turbata ē valde. z. vij. ps. qñ rapiat vt leo animā meā. z. xv. **N**ō derelinqs animā meā in inferno. z. xx. **E**rue a framea deus animā meā. z. xxij. ad te dñe leuauit animā meā. z. xli. anima mea sustinet dñm. z. xli. **Q**uemadmodū desiderat ceruus ad fontes aquarū. ita desiderat anima mea ad te deus. z. lxij. **S**icut in te anima mea. z. ps. vij. animas pauperū saluū faciet. **E**t saluator noster dixit **Barth. vi. ca.** **A**nima plus ē q̄ elca. z. x. c. **N**olite timere eos qui occidūt corpus: animā autem nō p̄nt occidere. z. xvi. ca. **Q**uid p̄dest homini si vnuer sū mundū lucretur: anime p̄o sue detrimentūz patiatur: aut quā dabit hō cōmutationēz p̄ anima sua. z. xxvi. c. **T**ristis ē anima mea vsqz ad mortem. **E**t **Luce. ij. c.** beatā virgo in suo cātico ita canit. **D**ignificat anima mea dñm. z. Symeon p̄ginē eodē. c. sic allocutus est. **T**uā ipsius animā pertransibit gladius. z. Iaco. v. c. alt. **Q**ui pueri fecerit peccatōrē ab erore vie sue saluabit animam

eius a morte. z. i. c. **I**n mansuetudine suscipite in seū p̄bū qđ p̄t saluare aias vestras. z. pe trus. i. epistola. c. ij. inq̄. **O**bsacro vos tanq̄ aduenas z. pe grinos abstinere vos a carnalibus desiderijs que militat aduersus aiam. **I**n sacris p̄o ca nonibz sepiissime fit mentio de anima. **S**icut ps. xxij. dis. ca. **Q**ui ep̄o. z. xi. q. ij. c. placuit. c. absit. c. Nolite timere. c. au di. z. xij. q. ij. c. Tēpul. c. Dñe c. Fatendū. c. Aie defunctoz. z. xvi. q. i. c. **I**n canōibz. z. xvi. q. i. c. **R**elatio. z. xxij. q. ij. c. q. i. c. Relatio. z. xxij. q. ij. c. **I**psa pietas. c. D̄s rps. c. Di splicet. z. xxij. q. ij. ca. **S**i habes. z. xx vi. q. vi. cap. agnōi mus. z. xxx. q. i. ca. ad limina. z xxx. q. ij. c. D̄s p̄o. c. Sills. ca. Doyles. z. xxij. q. ij. cap. **R**eliu amouere. z. de pe. di. i. c. **R**eliu scitatus. c. Voluissent. z. di. ij. c. Charitas. c. Ergo. z. di. ij. c. Potest. c. Siquis. ca. Quid ergo. z. di. v. c. Consideret. Et de conse. di. ij. c. Reuera. z. di. iij. c. Si baptizata. z. de maio ritate z. obedientia. c. Solite. z. de sum. trini. z. fide. ca. c. Firmitas. z. de renūciatione. c. Nūc cū pridem. z. de decimis. c. **I**n quadam. z. de decimis. c. **I**n clementina p̄o de sum. trini. z.

fide catho. damnatur illi qui dicunt animam non esse formam corporis. Nam aristoteli. viij. methaph. dicitur quod differentia sumit a forma rei. Sed differentia constituta tua hominis est rationale quod dicitur de homine ratione anime intellective seu intellectu principij. ut inquit Thom. prima pre. q. lxxvi. q. aia forma hominis. Ad gentiles iam veniamus qui naturalis rationis lumine illustrati miriscentissime de anima sunt locuti. Inquit Cicero in paradoxis. Deus et mater omnia natura dedit tibi animam. quod nihil potest esse potentius nihil divinius. Eride in li. de natura deorum. Quid esse potest in rerum natura hominem melius. In eo enim solo est ratio qua nihil potest esse potentius. Et idem in li. de republica. ut mundum deus eternus regit sic fragile corpus animus sempiternus movet. Et Plato in rhemio. De viris animam preceperit ipsamque dominam nostri corporis fore voluit. Quod ipsa tuetur. Et Salustius in iugurtho. Genus humanum compositum ex corpore et anima est. ita res studiaque omnia nostra alia corporis. alia animi naturam sequuntur. Et Quidius in li. de remedio amoris. Ut corpus remedium amoris. Ut corpus remedium amoris. Ut corpus remedium amoris.

Atque animo valeas quodque tollerare negabis. Et ne singulorum repetamus dicta concludimus quod omnes sancti omnes eruditi viri omnes denique philosophi et stoici et peripatetici ac alij quicunque animam esse docent et consentunt. De operationibus quibus cognoscitur anima Secundum lumen quod ostendimus quod sit anima dicitur operatio Et enim scribit alexander de hales in. ij. volumine sume Videmus quedam corpora quod non nutriuntur neque augentur nec generantur nec moventur motu voluntario ut lapides. quod dam que nutriuntur augentur et generantur ut plante. Quedam que ultra hec moventur et sentiunt ut animalia. Quedam autem que agunt ratione. Si ergo principium harum operationum esset corpus reitas inveniret tunc in omnibus corporibus. Illud a quo iste operationes perveniunt erit anima. Et sic in plantis est anima vegetativa. in animalibus brutis anima sensitiva. in hominibus homo anima intellectiva. Quis nam non miret quanta sit humani ingenij perspicacitas. quam stupenda intellectus sublimitas. quam admirabilis vigor rationis. Et unde pervenit nisi ex animi sapientia ut volantes aves per aera. habitantes

in aquarum pfundis pisces ⁊
discurrentes per nemora fero/
cissimas bestias homo ad vsū
suū perducit. Non pdest aqui/
lis altis volatus. Non leoni/
bus fortitudo. Non elephan/
tibus magnitudo. Non vene/
nostas draconibz ⁊ serpētibz.
Non ceruis agilitas. Non de/
niqz marinis beluis latitudo:
vastitasqz aquarū cum ab ho/
minibus artificijs pene innu/
meris capiuntur. ¶ Quid de
artium inuentione exercitatio
neqz dicemus. Inspiciamus
agriculturā lanificiū archite/
cturam fabrefacturam ⁊ reli/
quas in quarum effectibus de/
prehenditur aliquid in homie
esse vltra corpus. Que antiqz
vulgares cum prius talia nō
fuisent experti illos qui ea pri/
mo in aliqua p̄uincia facere
docuerunt. crediderūt esse de/
os. ¶ Isis inachi filia regis ar/
giuorum ⁊ soror phoronei na/
uigans in egyptum quia litte/
ras quasdam egyptijs dedit ⁊
de agricultura multa eos do/
cuit post mortē in numero de/
arum recepta est. ¶ Saturnus
vr recitat. Paulus in historia
romanoz Iouem filium e gre/
cia fugiens in ciuitate q̄ ex eius
nomine saturnia dicta ē. haud
pcul ab vrberudes populos
domos edificare. terras inco/

lere. plātare vineas. docuit at/
qz humanis moribz viuere cū
antea semiseri glandiū timo/
do alimentis vitā sustentaret.
Et aut in spelūcis aut in fron/
dibus virgultisqz contextis ca/
sulis habitaret ab indocti et
rustica multitudine de⁹ cap/
pellatos. ¶ Romulus qz vrbe
fundauit vallauitqz muro cū
apud paludē capre nūsqz cōpe/
ruisset anno regni trigesimo no/
no ad deos transisse credit⁹ est
⁊ quirini noie p̄secratus. ¶ De
liberalibz aut o disciplinis grā/
matica. logica. r̄hetorica. arith/
metica. geometria. musica. a/
strologia. illarūqz repertoibz
plūti⁹ esset fimo hōidus. Sed
vr complectamur oīa succinc/
te. tant⁹ in illis est decoz hūa/
ne vite. tanta intellect⁹ p̄fectio
tanta loquendi ⁊ viuendi mo/
deratio. tanta deniqz cognitio/
rez. vr qui illis inueniunt im/
buti sūma veneratiōe celebrēf
a cūctis. ¶ Deceffabile errore
¶ Dōnabile cecitate. ¶ Veni/
qz fatuitate pestiferā eoz q̄ tā/
ra vr sic dicā aīaz. facta mira/
bilis p̄tuent ⁊ aīaz nō ēē tenēt
¶ Pro qbus aug⁹ li. x. p̄fessio
nū ait. Eunt homines fluctus
maris. altissimos lapsus flumi
num. oceani ambit⁹ ⁊ gyros
sicqz ⁊ relinquunt seipfos. nec

mirantur. ¶ Et in principio li
 bri de spū z aia inquit. Quoz
 niam dictū est mihi vt meip
 sum cognoscam sustinere non
 possum vt me habeaz incogni
 tum. Magna nanqz negligē
 tia ē nescire quid illud sit quo
 celestia tam pfunde cogitam?
 naturalia tam subtili indaga
 tione inuestigamus. z de ipso
 quoz creature nostro tam p
 funda desideramus scire. Nec
 est res peregrina nec longe que
 rēda animus quo ista sapim?
 sed est semper nobiscum. adest
 trācat loquitur z intus velsit
 Datum est illi tam ingentē rez
 se re secreta z seipsum cognos
 cere non potest. hec ille. ¶ Ter
tium lumen quo ostendim? q
 sit anima dz figuratiōis. Ip
 sa quippe corporis humani si
 gura ad celos erecta deseruit
 aliquid esse in homie quod ad
 celos tendere debeat. ¶ Hinc
Quidius i primo methamoz
phoseos dicit. Pro naqz cum
 spectent animalia cetera terrā
 Os homini sublime dedit ce
 lumqz videre. Iussit z erectos
 ad sidera tollere vultus. ¶ Et
Bernardus super cantica ait
Corporis staturā ideo de de
dit homini rectam. vt corpora
 rectitudo exterioris vultusqz
 signent hominem interiorem
 rectitudinis sue formande mo

ueret z d corlimi deformitate
 argueret animi. Hec Bernar
dus. ¶ Ex quibus cōcludim?
 q in numero creaturaz reperit
 aia rōnalis ad imaginem z si
 militudinem dei creata cuius
 pstantiam ex his loque amodo
 differem? vnusquisqz percipe
 re potest.

¶ Qd aia non est corpus.
 ¶ Scdm dubium absoluēdū
 est vtz anima sit corpus. Ad
 quod respondemus sequentes
 in hac parte doctrinam fidei z
 sacre theologie q anima ē spī
 ritualis substantia. Aristoteles
1o m. ij. phisycor dicit q vlti
ma formaz naturalū ad quā
terminatur cōsideratio philo
sophie naturalis. s. anima hu
 mana est qdam separata s; tñ
 in materia. Quod ex hoc pro
 bat. qz homo ex matia generat
 boiem z sol. Separa quidem
est fm virtutē intellectiū. qz
 ptus intellectiua nō est ptus ali
 cuius organi corporalis sicut
 ptus visiva ē actus oculi. Intel
 ligere em ē actus q nō pōt exerce
 ri per organū corporale sicut
 exercet visio. Sed in materia
est inquantum ipsa aia cui ē
hec ptus est corporis forma et
terminus generatiōis hūane.
Sic g philosophus dicit i ij
de aia q intellectu ē separatus
quia non est ptus alicuius or

gant corporalis. ¶ Ex quo ap/
paret ineptia illoꝝ qui vt dicit
Tho. i. parte. q. lxxv. ymagina
tionē trāscēdere nō valētes so
la corpora dicebāt esse ⁊ qđ nō
est corp⁹ nīhil ēē. Cōtra istos
est auctoritas scripture Eccle
siastes xl. c. vbi sic habet. Re
ueratur puluis in terrā suā ⁊ et
spirit⁹ redeat ad eū qđ dedit illū
Augu. in sup. li. xix. de ciuita
dei ⁊ mēdat. Garronē qđ hoīez
nec aīam solā nec solū corp⁹ sed
aīam simul ⁊ corp⁹ esse arbitra
batur. Et si obijceret qđ mouē
tis ad mortū oportet esse aliquē
practū. Practus autē nō est nīsi
corpoꝝ. ergo cū aīa moueat cor
pus videt qđ sit corp⁹. Rādet
tho. vbi. s. qđ duplex ē pract⁹.
scz quātitatis ⁊ virtutis. Pri
ma modo corp⁹ nō tāgit nīsi a
corpe. Sēdo mō corp⁹ habz
tāgi a re incorporea que mouet
corpus. Sed ad huc pleriqz
instant qđ aīam null⁹ videt quō
ergo ē dū a corpe sepatur a ne
mine dīspicī. quid gēst si nō vi
detur nō sentītur nō auītur.
neqz quo se pferat scīm⁹. Ad
hoc rādet Grego. in. iij. dialo
goꝝ libro. Qđ aīa ē illa spūalis
substantia. cuius virtute qđ diu
est in corpore corpus viuī. cor
pus sentī. oculi vident aures
audiūt. ⁊ tñ ipsa corporeis ocu
lis nō videtur. Idē dicim⁹ de

angelis de demonijs ⁊ de ipso
altissimo deo. Qđ illoꝝ effect⁹
negare nō possumus qđ ocu
lis inspicim⁹ ⁊ manibus pre
ctamus. Et cū sint spirituales
substantie corporeis sensibus nō
subijciuntur. ¶ Hinc **Lactan**
tius li. vij. diuinā institutio
nū de deo loquēs aliqua dedu
cit exempla quibus pūnci pos
sint hī qui nīhil esse volūt nīsi
qđ videtur. Quia inquit deus
ab homine videri nō potest ne
quis eū putaret ex corpore deum
nō esse. quia mortalibus oculis
nō videtur. Int cetera suo
rum institutoꝝ mirabilia fecit
etiam multa quorum vis ap
paret. ipsa autē nō videntur si
cut est vor. odor. ventus. vt ha
rum rerū argumēto ⁊ exemplo
etiam deum licet sub oculis nō
veniret s̄ sua tñ vi ⁊ effectu et
operibus cernimus. Hec ille.
Parī modo ⁊ anime virtutem
stupendissimasqz operationes
vt diximus in precedētī dubio
contuētes aīam esse deprehēdi
mus substantiā spirituales nō
bīlissimā. Et vt Augu. refert i
libro de immortalitate aīe. Nīhil
absurdius dici potest qđ tantū
modo ea esse que oculis conspi
cimus ⁊ ea nō esse que intelligē
tia subsistere iudicām⁹.
¶ Qđ anima nō est ex semine
¶ Tercium dubium absolues

dum est verum anime causatur ex semine. ¶ Et posset quis arguere qd sic. ¶ Primo quia genelis. el. vi. c. scribitur. **L**uceq; anime que ingressæ sunt cum iacob in egyptum et egressæ sunt de femore illius. **S**z nihil egreditur de femore hominis nisi i qd cum causatur ex semine. ergo anima intellectiva causatur ex semine. ¶ **S**ecundo homo generat sibi simile scdm speciem. **S**z species humana constituitur per animam rationalem. ergo anima rationalis est a generante. ¶ **T**ertio inconveniens est dicere qd deus cooperetur peccantibus. **S**ed si anime rationales causarètur a deo deus interdum cooperaretur adulteris ex quorum illicito coitu proles interdum generatur. ¶ **A**d habendam huius veritatis noticiam sanctus tho. i. parte. q. cxviii. ita dicit. **Q**uod impossibile est virtutes actiuas que est in materia extendere suam actionem ad producendum imateriale effectum. **M**anifestum est autem qd principium intellectuum in homine est principium transcendens materiam. habet enim operationem in qua non comunicat corpori. **E**t ideo impossibile est. qd virtus que est in semine sit productiva intellectui principij. **S**imul etiã quia virtus qd est in

semine agit in virtute anime generantis. scdm qd anima generantis est actus corporis utens ipso corpore in sua operatione. **I**n operatione autem intellectus non comunicat corpus. **V**n de virtute intellectui principij prout intellectui est non potest ad semine peruenire. **E**t ideo phus dicit in libro de generatione animalium. **R**elinquitur intellectus solus de foris aduenire. **S**imiliter etiam anima intellectiva cum habet operationem sine corpore est subsistens. et ita sibi debet esse et fieri. **E**t cum sit imaterialis subsistens non potest causari per generationem. **S**ed solum per creationem a deo. **P**onere ergo animam intellectivam a generante causari nihil aliud est qd ponere eas non subsistentes. et per consequens corrumpi eas cum corpore. **E**t ideo hereticum est dicere qd anima intellectiva traducatur cum semine. **A**d primum vero quod adducebat in oppositum dicendum qd in auctoritate illa ponitur per synodochez pars pro toto. i. anima pro toto homine. ¶ **A**d secundum vero respondemus qd homo generat sibi simile in quantum per virtutem seminis eius disponitur illa materia ad talem formam siue ad suceptionem talis forme. ¶ **A**d tertium autem respondetur qd in actione adulterorum id qd est nature

bonū est et hūc cooperat deus
Ad vero ē inordinate volūta
tis malū est et hūc de^o nō coo
pe rat ur. **Dec Tho.**

¶ **Ad** in hoīe ē vna sola aīa

¶ Quartū dubiū declarandū
verū in hoīe sit vna sola aīa in
intellectiua vel plures p essen
tiā diffētes. Et ad hoc rōdet
aug. i li. d. eccle. dogmatib⁹. **Ne**

q inquit duas aīas eē dicim⁹
in hoīe. sicut **Jacob** et alij sīro
rū scribūt. **Unā** aīale qua anī
marur corp⁹ et imītra sit sangui
ni. **Altera** spūale q rōni mistret

Sed dicim⁹ vna et eandē esse
aīam in hoīe q et corp⁹ sua socie
tate viuificat et semetīpam sua
ratione disponit. Et h⁹ quīdam
dicere voluerint q in embrīone

primo pēxistat aīa vegetatiua. qz
Aristo. dicit in libro. de aīalib⁹
q embrīo pri⁹ est aīal qz homo

Et deīde sup⁹ aīam vegeta
tiua supuenit alia aīa q est sen
situa et sup⁹ illā iterū alia q
est intellectiua. et sic essent tres
aīe in homīe. tñ hoc improbat
tho. i. pte. q. lxxvi. 2. q. cxviii fo

firmās q cū generatio vnt⁹ lem
per sit corruptio alteri⁹ necesse ē
dicere q tam in hoīe qz in alijs
aīalib⁹ qū pfectior forma adue
nit sit corruptio prioris. ita ra
men q sequēs forma h⁹ qdqd
habebat prima et adhuc am
plius. Quare cū aīa intellecti

ua creatur et infunditur a deo si
mul ē sensitua et vegetatiua cor
ruptis formis pēxistentib⁹. **Al**
ta essent hoc loco dicendā q ne
tedio auditores afficiam⁹ silen
tio pterim⁹. **Officium** iaz ex v⁹
ctis ē q quilibet aīa creaturam
excellētissimā cognoscere debet
eā qz semp mundā et imaculā
tā suare. **Nā** si tanta diligentia
corruptibile corp⁹ gubernam⁹
quātomagis rationalem aīam
omni studio a quibuscūqz v⁹
ctis tueri tenemur. **Deu** deu in
quit **Bernardus** **Abstergetur**
caliga et cōtēntur aīa **Dauid**
sini qzpe reperitūtur q non ma
gis pro corpore qz p anima sub
eant quoscūqz labores.

¶ De productiōe aīe rōnalis q
nō ab angelis h⁹ a deo p ducta ē
de nihilo pueniēter vnt⁹ ita cor
pori organico et de nouo creatā
et infusa.

Capitulū secundū.

Secundū mysteriū
de anima ptemplan
dū dicit⁹ pductionis
In quo adhuc qua
tuor dubia sunt enucleāda.
¶ Primū verū anīa sit pro
ducta ab angelis.
¶ Scdm vnt⁹ anīa sit produ
cta de substantia dei.
¶ Tertiū vtrum oēs anīme sue
runt simul create

¶ Quartū vtrūz deus debuit
aiam rōnālē tali corpi vīre.

¶ Pro primo dubij planiore ī
telligētia. Quidā arguūt pbā
tes licet cōtra veritatē. q̄ aia rō
nalis pducitā ē ab angelis. Pri
mo q̄ mator ē ordo ī spūalibz
q̄ ī corpālibz. Sed corpa ī
feriora pducūtur p corpa supio
ra. vt Dionisi⁹ dicit. iij. c. d. dī
uīnis nominibz.

Ergo īfe
riores spūs q̄ sunt anime ratio
nales pducunt p spūs supiores
q̄ sunt angeli. **¶** Scdo pfectū ē
q̄d pōt sibi simile facere. Sed
spūales substācie sunt mltoma
gis pfecte q̄ corpales. Cum er
go corpa faciāt sibi similia se
cundū specie multo magis āge
li poterunt facere aliquid infra
se fm spēm nature. sciam ratio
nalē.

Sed ptra istos ita loquē
tes ē auctoritas glose sup illoz
bo ps. Qui finxit sigillatiz cor
da eoz. q̄ ait. Creat de⁹ aīmas
singulor p se de nihilo. Et ideo
īnq̄r tho. i. pte. q. xci. q̄ cū aīma
rōnalis producat ī esse p crea
tione non pōt pducī nisi a deo.

¶ Qz fm Aug. ī. iij. de trinita.
Nec boni nec mali angeli pnt
esse creatores alicui⁹ rei. ⁊ ratio
sumi pōt fm tho. vbi s. Qz so
lus primū agētis ē agere. nullo
psupposito cū semp agēs fm p
supponat aliqd a primo agēte.

Quod autem agit aliquid ex
aliquo psupposito agit trans
mutando. Et ideo nullū aliud
agens agit nisi transmutando.

Sed solus deus agit creando.
Et quia anima rationalis nō
potest produci per transmuta
tionem alicuius materie. ideo
non potest produci nisi a deo ī
mediatē. **¶** Ad primum argu
mentum responderet Thomas
q̄ corpa ideo producunt cor
pora. quia agunt per transmuta
tionem materie. **¶** Ad secun
dum vero argumentum respō
det latius prima parte questio
ne. xliij. vbi ait articulo quinto.
ī responsione ad primum ar
gumentum. Quod aliquod p
fectum participans aliquaz na
turam facit sibi simile non quī
dem producendo illam natu
ram absolute. sed applicādo eā
ad aliqd. Non enim hic ho
mo potest esse causa nature hu
mane absolute. quia sic eēt cau
sa suipsius. Sed est causa q̄
natura humana sit ī hoc ho
mine generato. Et sic psuppo
nit ī sua actione determinatā
materiam per quam est hic ho
mo. Sed sicut hic homo parti
cipat humanam naturam. ita
quodcūq̄ ens creatum partici
pat naturā essendi. quia solus
de⁹ ē suū esse. Nulluz ergo ens
creatū pōt pducere aliqd ens
absolute nisi īquātū esse cau
25 iij

sat in hoc. & sic oportet qd p̄m /
telligatid p qd aliquid est hoc
actiōi qua facit sibi simile. In
substantia aut imateriali non
pōt p̄telligi aliquid p qd fit
hoc. quia est hoc p suā formā
p quā habet esse. Substātia er
go imaterialis non pōt pduce
reali substantiā imaterialem
sibi simile quantū ad eius esse.
sed quantū ad aliquam perfe
ctionē superadditā. sicut si di
camus qd supior angelus illu
minat inferiōrē. vt Diony. di
cit. Ex quo apparet qd nullum
ens creatū pōt creare aliquid
nisi p̄supposito aliq qd repu
gnat rationi creationis. ¶ Se
cundū dubiū positū fuit verū
aia sit pducta a deo. de substā
tia dei. & vt refert aug⁹ in. vii.
sup Gen. ad litterā. & in libris
5 Faustū. & in li. de duabz aia
bus. Priscillianiste. manichei
& gnostici heretici tenuerūt anī
mam fore de suba dei. ¶ Euri
pides etiā phs teste Tullio in
qonibz tuscylanis dicebat anī
mā deū esse. Ipse adhuc Tul
lius in pfato libro dixit huma
nus animus ex diuina mēte de
ceptus cū nullo alio nisi cum
ipso deo cōparari pōt. Sene
ca adhuc scribens ad Lucil
lum inquit. Nihil est aliud no
stra rōq pars diuī spūs in cor
pus nostz imersa. ¶ Idem p

fectus est Dacrobis sup som
nium scipionis. ¶ Contra qd
oēs aug⁹ in lib. de origine aie
ait. Nō aliter audiendū sunt qd
heretici qui animā deū esse di
cunt. Nam si sic esset nec in me
lius nec in peius labi posset. &
vt scribit Tho. i. pre. q. xcii. di
cere aiam esse de suba dei ma
nifestam improbabilitatem con
tinet. Nam aia humana quan
doqz est intelligens in potētia
& sciam quod āmodo a rebus
acquirat & habet diuersas po
tentias que omnia aliena sūt
a dei natura qui est act⁹ pur⁹
& nihil ab alio accipiens & nul
lam diuersitatem habet in se.
¶ Sed pleriqz dubitant. quia
Gen. ij. c. scribit. Formauit de
us hominē de limo terre & in
spirauit in faciem eius spiracu
lum vite. & factus est homo in
animā uiuentem. Sed ille qui
spirat aliquid a se emittit. ergo
aia qua homo uiuit est aliqd
de substantia dei. ¶ Ad hoc re
sponder. Tho. q. inspirare nō
est accipiendum corporaliter.
Sed idē est deus inspirare qd
sp̄m facere non de substantia
sua sed de nihilo. ¶ Nam & hō
corporaliter spirans nō emit
tit aliquid d substantia sua sed
de natura extranea. ¶ Idcirco
firmiter p̄stetur. vt in supio
ribz diximus qd aia pducta ē

in esse a deo & nihilo. **Qua** ve
ritate immobile persistet repro
batur opinio illoꝝ qui dixerūt
animam fore ignem. **Hanc** te
nuit **Democritus** vt ait **Ari**
sto. in .i. d. anima. **In** libro au
tem de vita & morte **aristotelis**
legitur **Heracliu** semper affir
masse deos omnes ex igne eē.
& ex igne vniuersa p̄stare & ani
mam fauillā esse stillantis eēn
tie. ¶ **Seno** in sup & **Lamapp**?
idem p̄stebantur s̄m **Tullius**
in q̄nibus tusculanis. **Idem**
affirmabat **Iparcus** put scri
bit **Macrobius** in p̄mo li. su
per somniū scipionis. **Fuerūt**
huius opinionis semina q̄ aīa
p̄sente corpus caleat. & recedē
tesrefregit. & fortē sic opinātes
ignei erant & humoribus cole
ricis affluentes. ¶ **Sed** q̄d re
feremus de alijs qui dixerunt
q̄ anima sit aer vel ventus. h̄
docuit **Diogenes** s̄m **aristote**
lem in p̄mo de aīa. **Anaxīma**
nes in super nō tm animas sed
deos & quēcūq; alia dicebat
ab aere genita. vt cōmemorat
aug⁹ lib. viij. de ciuī. dei. **Nic**
s̄m **Pliniū** inuenit horologiu
Ar & hi aerei sāguineisq; hūo
rib; abundantes credi rōnabi
liter possunt. ¶ **Errauit** adhuc
Thales melius qui vt scri
psit **Tullius** in lib. de natura
deoz. dixit deum ex aqua. cun

cta formasse. ideoq; & animam
aquam esse. ¶ **Contra** quem &
reliquos p̄nominatos philo
sophos extat snia **augustini** q̄
in libro de q̄ntitate anime ait
Non ex his notis vltatūq; na
turis aīa facta ē quas istis cor
poreis sensib; tangimus. **Nam**
neq; ex terra neq; ex aqua neq;
ex igne neq; ex aere neq; ex his
omnibus neq; ex aliquib; con
iunctis hoz constare animaz
puro ¶ **Quare** abiectis philo
sophozū sermōibus sequamur
dicta catholicoz tenentes vt
scribitur in cōpendio theolo
gie. q̄ anima est spiritalis sub
stantia & rationalis ad viuifi
candum corpus humanū de
n. hilo creata. **Creata** est inq;
anima perfectibilis & imperfe
cta quantū ad scientiam & vir
tutes perfectissima tñ quantū
ad naturales potentias. **Quā**
titatem habet nō diffusiuaz. s;̄
potestatiuam & virtualem. **Eo**
quia est simplex nec augmentē
nec decrementi est susceptiua &
nec in corpore maiori maior;
nec minori minor; reperitur. et
ad imaginem dei facta capax
virtutis vel vicij susceptibilis
pene vel premij arbitrio libera
potentijs & habitib; & affe
ctionib; decorata. **Carē** poi
dere figura & colore. passibilis
est & mirabilis. **Eo** magna est

quo capax ē eternitatis. eo recta
quo appetēs ē bonitatis eo bea
ta quo particeps ē diuinitatis
¶ Tertiū dubiū fuit. utrū oēs
aīe fuerūt siml create. Et phi/
losophi quidā cū platone asserē
tes q. anime intellectiue accider
vni corpori ponētes eā esse ei
dē additionis cū substantijs spūa
libz q. corpori nō vnītur tenuerūt
oēs aīas hoīm simul a pīncipio
cū angelis fuisse creatas.
¶ Quā opīnionē sequēs Orige.
dixit q. oēs anime fuerūt cū an
gelis create et ad suggestionem
dei tenebrarū rebellauerūt deo
quare datū est illis corpus lo/
co carceris vt ibi puniantur:
post separationē vero ab illo sic
purgate ad celos redeūt. **¶** Sz
pfecto ex omni pte impia est at
q. falsissima opīnio ista. Nam
vt inqt iho. i. pte. q. cxviii. Si
acciderat iter pueniret ante vni
ri corpori sequeret q. hō qui cōsti
tuitur ex ista vnione esset ens p
accidēs q. etiā aīa humana nō
sit ei usdē nature cū angelis ipse
diuersus mod⁹ intelligēdi ostē
dit. hō enim intelligit accipien
do a sensibilibz et conuertēdo se
ad fantasmatia. Angel⁹ vō non
sic. **¶** Hā vt scribit in ppendio
theologie. **¶** Intellect⁹ diuinus
cognoscit seipso. Intellect⁹ an
geli cognoscit res p spēs pcrea/
tas. Intellect⁹ vero humanus

cognoscit p spēs abstractas a re
bus pīculantibz p sensum pīuū
cognitis. **¶** Et pīpue in quatu
or differunt pīmaime angel⁹ et
aīa. **¶** Pīmo differunt penes
esse naturale. qz aīa est vniuersalis
corpi etiā actu sepra angel⁹ nō
¶ Scōdo differūt penes esse lo/
gicū. i. diffinitionē. **¶** Anima
rōnalis est. sed angelus intelles
ctualis. Aīa enim apprehēdit
inqdendo et cōferēdo. Angel⁹ au
tē intueōdo. **¶** Tertiō differunt
penes esse metaphisicū. id est
separatū a materia et motu. qz
angel⁹ nō habet passibiles
nisi respectu supior. Anima vō
respectu inferior qz imutatur a
sensibilibz. **¶** Quarto differunt
penes esse theologicū. qz aīa ve
tibiles est a bono in malū et cō
uerso. angel⁹ vero nō. qz manet
i eo ad qd se puerit siue bonū
siue malū. **¶** Insup cōtra fidem
est et totā scripturā sacrā pone
re nullā aīam debere dannari:
quare in hoc accepta vō ē sen
tentia Augustini qul in libro
de ecclesiasticis dogmatibus.
ait. **¶** Credendum est et firmi
ter tenendum q. aīe nō sūt ab
initio create. vt Origenes fin
xit neq. cū corporibus semina
tur vt luciferiani et cyril⁹. et q.
dam latinoz affirmāt. sz a deo
aīam creati simul et infundi in
corpe pposito et formato. **¶** Si

bo obiceret qd de cessauit a cre
 atione rerū. qz vt scribitur **Gen.**
 q. c. **C**essauit ab omni ope qd
 pararat. **R**espondet tho. vbi s.
 qd de dicit cessasse die septio nō
 quidē ab ei ope cū dicatur **Jo.**
Pater me^o opat vsqz nō et
 ego opor. **S**ed cessauit a no
 uis rez generibz et speciebz pde
 dis. **N**ā vt idē tho. ponit. i. pte
 q. lxxv. **P**ostqz sex diebū deo
 multa facta sunt et fiunt a deo
 quotidie. **S**icut noua indiui
 dua in qualibet specie et noue
 species que frequēter apparent
 in aialibz ex putrefactōe gēa
 tis et noua miracula ac noue ale
 t. **C**ū nihil ex his factū est nouū
 qn aliquid in operibus sex
 diebz precessit aut preextiterit
Sive materialiter sicut de co
 sta ade formauit mulierē. **S**i
 ue causaliter sicut indiuidua q
 nūc generantur precesserunt
 in primis indiuiduis suarum
 speciez. **S**pecies etiā noue si q
 apparent preextiterunt in qui
 busdam actiuis virtutibz. **S**i
 cut aialia ex putrefactione gēa
 ra producatū ex virtutibz stel
 larū et elemētōrū qz a pīcipio
 acceperunt etiā si noue species
 raliū animalū pducant. **A**ut
 quedā precesserunt fm simili
 tudinē sicut anime q nūc creā
 tur. **J**ō nihil nouū sub sole **E**c

cle. i. c. **N**ō de aiabz de nouo
 creatis intelligi etiā potest. eoq
 anima ade in opibz illis sex die
 rū creata fuit cui oēs alie que p
 ducūtur singillarum likes sunt.
Sed adhuc oritur difficultas
 de aia pīmi hoīs an sez fuerit
 creata simul cū corpe vel añ cor
 pus. **E**t **Aug.** sup genēsis ad
 lram videtur lentireqz creata fu
 it añ corpus cū angelis. s. hoc
 nō dicit asserendo. **E**t in libro
 de ecclē. dogmatibz expresse cō
 trariū asserit. **S**anct^o **Th.**
 i. pte. q. xci. dicit q cū aia vnīat^r
 corpi vt forma et sit naturalit^r
 pars hūane nature esse nō pōt
 q fuerit ante corp^o creata. **N**ā
 deus pīmas res instituit i per
 fecto statu sue nature secundū
 q vnuscuiusqz rei species ext
 gebat. **A**nima autem cum sit
 pars humane nature non ha
 bet naturalem perfectionem nī
 si secundum q est corpori vnī
 ta. vnde non fuisset conueniēs
 animam sine corpore creati.
Quartum dubium proposi
 tum fuit vtrum deus debuit
 animam tali corpori vnire. **E**st
 quidem vt apparet corp^o hu
 manum passibile corruptibile.
 mortale debile fatis et imbecil
 le. **S**uperatur a corporibus ce
 lestibus impossibilitate in splē
 dore in decore. a lince in visu. a

cane et vulture in odore a porco
in auditu. a simia in gustu. et a
ranca in tactu. a volucris in age
litate et brutissimi. **S**ic autem no
bilissima est creatura cur tam cor
porum tam infimo de illam co
pulauit. **A**d quod respondet **B**ea
tissima in .ij. di. xvij. q. hoc pue
nienter factum est quatuor rationibus
Prima quia sic requirebat or
do hominis in se.

Secunda quia sic requirebat or
do hominis ad creaturam inferiorem.

Tertia quia sic requirebat ordo
hominis ad creaturam parum

Quarta quia sic requirebat ordo
hominis ad finem

Primo requirebat ordo ho
minis ad se ipsum talis corporis
viresceret. **N**am homo dicitur fuisse ut
natus multa cognoscere non solum
cognitione intellectiva sed etiam
sensitiva. **I**deo debuit ei dari
corpus multiforme ut diuersa
organa diuersitati sensuum deser
uiret ad diuersa obiecta cogno
scenda. **Q**uia etiam conditus fuit in
vertibilitate arbitrii ut potens
vivere in iusticia et mori per cul
pam dari debuit etiam ei corpus quod
non tamen esset habile ad vivendum
sed etiam posset fieri habile ad
corrumperendum siue moriendum.

Ideo corpus illud non debuit esse
celestes sed elementares. **S**ecundo re
quirebat ordo hominis ad creaturam
inferiorem ut tale corpus sibi dare

tur. **Q**uia enim corporales natu
re interiores facte sunt ut deser
uiret creature rationali hinc est quod
debuit fieri rationalis creatura tali
ter composita quod obsequium crea
turarum inferiorum esset ei utile. **Q**uia
non debuit corpus hominis tam ex natu
tura superiorum corporum quam ex natu
ra elementorum constitui. **T**ercio sic
requirebat ordo hominis ad creaturam
parum. sicut enim facta est una
creatura rationalis pro deo et in
loco supremo. scilicet celo ethereo. sic de
buit fieri alia rationalis creatura
in loco infimo. scilicet terra. **E**t ideo
corpus eius debuit institui ei a na
tura tali habitatio conveniens

Quarto ordo hominis ad finem
requirebat ut tale corpus haberet
debebat quidem homo subiacere deo
per adiectionem humilitatis ut sic as
cenderet. unde angelus ceciderat per
elationem. **I**deo ei debuit dari
corpus in quo puluerem se reputans
deo per omnia subiaceret. **E**t si obij
ceret quod perfectio forme debet esse
perfectio suscepibile. **S**ed anima in
tellectiva est perfectissima animarum
cum omnibus aliis animalium corpora habeant
naturaliter insita regumenta puta
pilos loco vestigii. et ungues
loco calciametorum. habeant etiam
arma naturaliter sibi data si
cut ungues dentes aut corona.
Sed videtur quod anima intellectiva non de
buerit vni corpus imperfecto
tamen talibus auxiliis privato.

bilem ex tribus.

¶Primo ex generali confessione.

¶Secundo ex euidenti ratione.

¶Tercio ex clara exemplatione

¶Primo apparet quod sit immortalis anima ex generali confessione

¶Id namque ostenditur et predicant

philosophi poete et doctores:

imo et quilibet magnus et excellens

ingenio viri Quorum dicta in

hoc loco inferamus **¶**Quero

is super xi. metaphysice ita dicit

ut Anima maneat post mortem

et finis prosperitatis eius erit si

iungatur primo motori. **¶**Et

Auicenna quinta parte naturalium.

Cum anima liberabitur

a corpore et ab accidentibus cor

poris tunc poterit coniungi intel

ligentie agentis. et tunc inueniet

in ea pulchritudinem intelligi

bilem et delectationem perbene

namque vocat intelligentiam agen

tem decem. **¶**Salienus in li. 8.

spermate. Sicut lumen solis

quod est incorruptibile separa

tur ab aere ab omni oculorum in

tuitu sine sui corruptione separa

tur a corpore **¶**Plato secundum ma

crobiū in libro saturnaliū

¶Et augustinus in libro nocturnarum

articulorum libris scripsit de immortalitate anime

quod Tullius transtulit in latinum. denotauitque illud

a sedone quod a socrate et Pla

toni dilecto. **¶**Ita sic ait. Perse

ctus et purgatus hinc exies ha
bitabit cum deo. **¶**Idem in chunco.
Anima est immortalis et secundum quod vice
rit passiones vel victa fuerit per
miabit vel punietur post hanc vi
tam **¶**Macrobius super somnium
scipionis. Sic habeto omnibus qui
patriam seruauerint inuenerit
aurerint certum esse in celo deum
nunc locum ubi beati eum semper
no fruunt. **¶**Lactantius lib.
vii. diuinarum institut. aduersus
gentes dicit. quod quidam consulunt
appollonem mulierum verum anima ma
neat post mortem. Qui respon
dit. Anima quod omni vinculis detin
etur in corpore corruptibilis
passiones sentiens mortalibus
cedit doloribus. Cum pro hu
manam solutionem velocissimam
post solutum corpus inuenit omnis
et terra fertur nunquam senescens et
manet in eternum. **¶**Lucretius verum
ibi dicit Lactantius refert dicit. Ac
dicit idem retro de terra quod fuit ante
in terram. Sed quod missum est
etheris omnis. id rursum celi fulge
ria tepla receperunt. **¶**Item La
cretius ibi de ferecides ait Immo
tales esse animas ferecides dispu
tauit. et hec pro propria est in nostra
religione doctrina. **¶**Dicere
autem Democrito errauit quod pre
ter corpus ac dissolui argumeta
tuse. **¶**Quintilianus ita reu
lit. Si quis sciat quod sit finis ho
minum quod pa felicitas nunquam sibi vi

Prima rō ex qua colligit q
sit immortalis p̄ cessatiōis.
Cessat quidē in ea materia cū
sit substantia simplex et non sit
composita ex materia et forma
¶ Unde aug⁹ in. vii. sup. Gen.
ad litterā. ait. q̄ aīa non est fa
cta ex materia corporali: neq̄
ex materia spūali. Et hoc ma
nifestum est fm̄ Tho. p̄ma pte
q. lxxv. p̄cipue ex ratioe huma
ne aīe inquantū est intellectiua
Nam omne qd recipit in aliq
recipitur p̄ modum recipietis
Sic autē cognoscit vnūq̄q̄
fm̄ q̄ forma est in cognoscere.
Anima autē intellectiua cogno
scit rez aliquam in sua natura
absoluta. puta lapidē in quā
tum est lapis absolute. **E**st er
go forma lapidis absolute fm̄
rationem p̄p̄iam formalem in
aīa intellectiua. **Q**uare et ipsa
anima intellectiua est forma ab
soluta et non cōposita ex mate
ria et forma. **N**am si sic esset cō
posita: forme rez reciperentur
in ea vt indiuiduales. et sic nō
cognoscent nisi singulare vt ac
cidit in potētijs sensitivis que
recipiūt formas rez in organo
corporali. **D**areria em̄ est p̄n
cipiū indiuiduatiōis formarū.
Relinquit ḡ q̄ aīa intellectiua
et oīs intellectiualis suba cog
nosces formas absolute caret
compositione materie et forme

Omnis autē corruptio p̄cedit
a conditione materie. lz em̄ sit
incorruptibilis et ingēita fm̄
se. vt d̄z p̄mo p̄hysicorū. tñ ē cā
corruptionis eo q̄ est in poten
tia ad multas formas. nec sa
tisfit appetitui suo per aliquaz
formā corporū inferiorū. **U**nde
lz materia p̄p̄ie nō corrumpat p̄
se nec forma p̄ se sed solū cōpo
sitiū. tñ corruptionis hui⁹ cau
sa est materia. **C**um igit vt d̄i
ctum est anima non sit cōposi
tum ex materia et forma qz tūc
non diceret aīa sed aīatum. et
go patet q̄ aīa est incorruptibi
lis. **E**t vt inquit **Tho. vbi s̄**
Dato q̄ aīa esset composita ex
matia et forma. tñ adhuc opor
teret eam ponere incorruptibi
lem. **N**ō em̄ inuenit corruptio
nisi vt inuenit p̄teritas. **G**enera
tiones nāq̄ et corruptiones ex
contrarijs in p̄terita sūt vnde
corpora celestia quia nō habēt
materiam contrarietati subie
ctam incorruptibilia sūt. **I**n
anima autem intellectiua non
pōt esse aliqua p̄teritas. recipit
em̄ fm̄ modū sui esse. ea p̄o que
in ipsa recipiunt sūt absq̄ cō
trarietate. **N**am intelligit ignē
et aquam absq̄ contrarietate.
Rōnes quidem p̄teritorū in
tellectu non sūt contrarie sed
est vna scientia p̄teritorū. **I**mpo
sibile est ergo q̄ aīa intellectiua

sit corruptibilis. ¶ **S**ecunda
 rō qua ostendit q̄ aīa sit imor
 talis dē supationis. **S**uperat
 aīa intellectiua z excedit nobi
 litatem z dignitatē quozūcūq̄
 q̄ corporū tam elementariū q̄
 celestium. **Q**d p̄batur ex dictis
 omniū sapientū. **I**nquit aug?
 in li. de libe. arbi. **O**mnis ani
 ma omni corpori est nobilior
 seu melior. **E**t idem. lxxvi. q.
Dis aīa melior ē oī corpe. Et
idē lib. d. duabz aīabz. **A**īa lu
 ce ista quam homines venrā
 tur melior est. quoniam quidē
 illa intelligitur mente. hec sen
 su corporis innotescit. **E**t idē
 viij. de ciui. dei. ca. xv. **O**mnī
 corpori p̄feruntur anime. et in
 li. soliloquior. **Q**uicquid celi
 ambitu cōtinetur inferius; ab
 anima humana est. **E**t **C**hry
 sostomus in li. de lapsu mūdi
Quanto ait celum terra pul
 chrius. tanto anime pulchritu
 do omnem formam q̄uis pul
 cherrimi corporis superat.
 ¶ **A**d idem est glo. ca. **C**ū sit.
 delectate z qualitate ordi. z. xij.
 q. i. c. **P**recipimus. z p̄firmat
 scilicet. q. iij. c. **S**i habes. **E**t d
 pe. z re. c. **C**um infirmitas **E**t
 c. de sacrosan. eccle. l. **S**anci
 mus **E**t aristoteles i p̄ncipio
 libri de anima docet qualiter
 scientia de anima quantū ad
 bonitatem z honorabilitatem

est p̄ponēda alijs scientijs na
 turalibus que sunt de numero
 bonoz honorabilium propter
 nobilitatem subiecti quod est
 anima intellectiua. **I**tem in p̄
 mo de anima ait. **A**nima autē
 aliquid melius esse z antiqui?
 id est nobilius impossibile est.
Impossibilis autem adhuc
 intellectu. s. esse aliquid nobi
 lius. rationabilissimum enim
 esse habet z nobilissimum fm
 naturam. **E**t his arguitur sic
Omne quod non subijcitur mo
 tui celi est incorruptibile. **N**az
 motus celi est causa generatio
 nis z corrupt. onis. **S**ed ani
 ma non subijcitur motui celi.
Nam nullum min⁹ nobile po
 test agere in magis nobile nec
 illud destruere. **S**ic itaqz cum
 anima rationalis que est spīri
 tus nobilior sit celo qd est cor
 pus non subijcietur celo. **I**nsu
 per hoc demonstrari pōt quia
 tanto creatura ē nobilior quā
 to magis appropinquat deo.
Unde creature que sunt tātur
 z solū hnt esse. sūt i infimo gra
 du nobilitatis. **C**reature que
 hnt esse z viuere sunt illis nobi
 liores. **P**ulto digniores pō
 sunt creature que hnt esse viuere
 z scire. **Q**uibus oibz p̄ponit
 creature que hnt discernere z in
 telligere. **C**ū ergo celi habeāt
 tm esse sequit̄ q̄ incōpabiliter
 A

illis sit excellētiōr aīa. **P**ōt ad
huc aīa inclinatioēs corporis
ex influētijs corporū celestū rep
mere z refrenare. **Q**uare cum
nec a celo cauſet nec illi ſubijci
atur. erit g. p̄ns incorruptibil.
Tertia rō ostēdens aīam eē
imortalē dī opatiōis. **C**uiusli
bet nāq; ſube corruptibil opā
tio ſua duratiōe debilitat z de
ficir vsq; ad vltimū defectū q̄ ē
corruptio vel mors. Sed opā
tio aīe ſua duratiōe inaleſcit z
p̄ficiat. qz vt ſcribit **J**ob xij. ca.
In antiq; est ſapientia z i mul
to tpe prudentia. **I**deo appa
ret q̄ aīa ſit immortalis z incor
ruptibilis. **Q**uarta rō quap
bat q̄ aīa ſit immortalis dī incli
nationis. **D**ēs quidē homines
naturaliter inclināt ad deſi
derandā vitā ppetuā z beati
tudinē. Sed ipſiſſibile ē appe
ritū naturalē eſſe fruſtra. ex. ij.
methaph. vbi ſic dicit ariſto.
Deſideriū naturalē nō eſt fru
ſtra. z in li. de celo z mūdo. **N**a
tura nō facit aliqd factū vanū
Igit necelle ē ponere aīam im
mortalem. **H**ec eſt ratio tho.
in. ij. q̄ gentiles. ca. lxxvij. et in
i. pte. q. lxxv. **Q**uinta ratio
dī pfectionis. **A**d pfectionem
nāq; vniuerſi req̄rūt diuerſus
grad⁹ creaturaz. **U**n **G**rego.
in q̄rto dialogoz dicit **T**res
vitaes ſpūs creant omnipo;

rens dais. **¶** **U**nū qui carne
tegitur z cū carne morit. hic eſt
iū mentoz z aīaliū irrōnabiliū
¶ **A**liū qui carne n̄ tegit nec cū
carne morit. h̄ ē āgeloz. **¶** **E**t
tertū qui carne tegit n̄ cū car
ne morit. hic eſt hominū rōne
p̄dictoz. **A**pparet g. q̄ ad per
fectionē vniuerſi ponēda ē aīa
imortalis. **¶** **S**exta rō dī ordi
nationis. z hec refert ad diuī
nā ſapientiā. **S**apientis nāq;
eſt ordinare bona ad bonū et
optima ad optimū finē. **S**i er
go deus omnia ordinauit ad
hominē videt q̄ hō poſt deū
ſit omniū creaturaz finis. finis
aut nobilior eſt pncipio. **L**uz
g. mūdus ſit ppetuus q̄rū ad
g. mūdus ſit ppetuus q̄rū ad
ſubſtantiā. vt pz de clementis
z corporib; celeſtib; ergo z aīa
erit ppetua. **¶** **H**anc rōne **L**a
creant. us tangit li. vij. diuī. in
ſtutionū. vbi ait. **S**i hominū
cauſa factus ē mūdus z ita fa
ctus ē vt eēt etern⁹. ſ. q̄rū ad
ſubſtantiā cur ipſi quoz cā factus
ē nō ſūt ſempitū. **¶** **A**t nō nūl
li deo noſtro igratiſſimī nega
renō pfundunt ad hominū
vtilitatē cūcta que in celo z q̄i
terra ſūt eē ordinata. **Q**ui au
dire debent illud qd ſcribitur
Deutero. iij. c. **S**olē z lunam
z oīa aſtra ecli creauit dñs de
us in miniſterū cūctis gētib;.
Et **D**auid loq̄ns ad deū cū

admiratiōe dicebat **Q**uid est
hō q̄ memor es eius aut filius
hoīs qm̄ vīstas eū **D**inuisti
eū paulominus ab āgelis glo
ria z hōre coronasti eū z cōsti
tuisti eū sup̄ opa manūū tuarū
Oia subiecisti sub pedib⁹ eius
oues z boues vniuersas īsup̄
pecora cāpi volucres celi z pis
ces maris. **E**t de h̄ aug⁹ adhuc
ita loquit̄. **O**mnia dñe sub pe
dib⁹ hominis subiecisti vt solus
hō sup̄ oīa tua tuus eēt totus.
Exterio: a nāq; p corpore cū
ēra creasti. **I**p̄m p̄o p̄ anima.
Animā p te vti tibi soli vaca
ret. te solū amaret z possideret
ad solatiū. **Q**uācūq; aut lib.
vī. diuinay institū. p̄us elegā
ter suadet mūdū sine eā factū
nō esse. demū z ppter hominē
a deo cōditū p̄fēct. inquit ergo
sic. **E**ū mūdū oēs q; p̄es eius
vt videmus mirabilis rō gu
bernet cū celi t̄p̄atio. z equalis
in ip̄a varietate rursus astroz
luminūq; celestū tēpoz p̄stās
ac mira descriptio. terraz va
ria fecunditas. plana campoz
munimenta. z aggeres mōtiū
viriditas yberialq; siluarum
fontiū saluberrima eruptio flu
miniū oportuna fundatio ma
ris opulēta z copiosa interfu
sio. ventoz diuersa z vtilis al
piratio. ceteraq; oīa rōne sum
ma p̄stent. **Q**uis tō cecus ē vt

existimet sine causa esse facta in
q̄b⁹ mira d̄spositio p̄uidētissi
me rōnis elucet. **D**einde seq̄ la
cran. insinuās q̄ nō nisi p̄p̄ ho
minē cūcta sunt facta aut **Q**uis
ē em̄ tū inept⁹ vel rari⁹ ociosus
vt aggrediar aliqd̄ facere fru
stra. exq̄ nullā vtilitatē. nullū
cōmodū sp̄et. **Q**ui domū edī
ficat non iō edificat vt t̄m nō
dom⁹ sit. sed vt in ea possz ha
bitari. **Q**ui nauē fabricat non
iō insumit opam vt t̄m nauis
appeat. s; vt ea nauiget. **I**te q̄
vas aliqd̄ instituit ac format n̄
p̄p̄ea id facit vt t̄m fecisse vi
deat. s; vt vas illud effectū ca
piat aliqd̄ necessariū. **S**icut ce
tera q̄cūq; sūt nō vtiq; insup
uacūū sed ad v̄sus aliq̄s vti
les laborant. **Q**uid⁹ q̄ a deo
fact⁹ ē. nō vtiq; ppter ip̄m mūdū
neq; em̄ aut calore solis aut
lune aut aspiratiōe vētoz aut
hūore imbriū aut alimōia fru
gū cū sensu careat indiger. sed
ne illud qdē dīa pōt q̄ de⁹ p
pter seip̄m fecit mūdū. qm̄ pōt
ēē sine mūdo sicut fuit antea z
his omnib⁹ q̄ in eo sunt queq;
generāt deus nō vtiq; apparet
q̄ animantiū causa mūdū esse
p̄structū qm̄ reb⁹ his quib⁹ cō
stat animātes fruunt. **R**ursus
ceteras animātes hominis cā
esse factas ex eo claz est q̄ hōi
seruiūt z tutele atq; v̄sū eius

date sunt. qm̄ siue terrene sint si
ue aquatiles nō sentiunt mūdi
rationē sicut homo. **Hec** lactā
tius. **U**t aut̄ breuius p̄tē hāc
decurram. **Hugo** in li. de ar
ra spōse sic ad hoīem dicit. **Re**
spice vniuersum mūdū istuz
z p̄sidera si aliquid in eo sit qd̄
tibi nō seruat. **O**is natura ad
hūc finē dirigit cursum suū vt
obsequiū suis famulei tuisq̄
necessitatibz fm̄ affluentiaz in
deficientē occurrat. **Hoc** celuz
hoc terra hoc mare hoc aer cuz
his q̄ sunt in eis vniuersis ex
plere nō cessant. **Hec Hugo.**
Res ē p̄fecto ab oibz ponde
randa q̄ p̄ssimus oīm pater
deus tot innumeris b̄ficijs tot
amplissimis m̄ueribz tot abū
dāntissimis gratijs voluerit anī
mā rationālē donare. **I**p̄s cor
pus orgāicū mirabili opificio
estructū cum sensibz copulauit
Ip̄s celos z sidera firmamen
ti elemētaq̄ oīa z ex illis p̄posi
ta seruire iussit. **I**p̄s āgelos ad
custodiā deputauit. **I**p̄s leges
z p̄cepta bene viuēdi instituit
Et cū nec sic suū creatore ag
sceret misit vniuentū filiū suū
q̄ viā veritatis illā doceret. qui
errantē ad semitā vite p̄duce
ret. q̄ deniq̄ illaz sanguine suo
p̄cioso redimeret. **Q**uis igit̄
tā egregiā tā insignē tā p̄clarā
tantq̄ deo carissimā creaturaz

ad imaginē z suā similitudinē
formata moriturā audeat
affirmare. **A**peri oculos tuos.
Aima tāto decore redimita
Aia tāta diligētia a tuo crea
tore custodita. **A**ia tanto la
bore a iesu filio dei z x̄ginis q̄
sita tanto dolore recuperata tā
to deniq̄ p̄cio redēpta z consi
derata in teipsa sapientiaz dei
qui nō ab re circa te tāta digna
tus ē opari. **S**eptima ratio
qua ostēdit̄ q̄ aia sit imortalis
ostēdit̄ iustificationis. **C**la
mā oēs sancti iustissimum esse
deū sicut pater in sermone d̄ lu
sticia dei i qua iragessimali nos
stro. **E**t vbi esset iusticia dei si
aia cū corpore moreret qm̄ qui
dē tot mala in p̄nti remanēt i
puncta. **S**ed p̄fecto non sine
pena trāsi b̄nt impij q̄ suis ma
lis z iniquitatibz prosperātur.
qz in futura vita eq̄ssim̄ ille de
us reddet vnicuiq̄ fm̄ opera
sua vt lati⁹ dixim⁹ in p̄eracto
fm̄one. **N**ō gloriētur peccato
res in malicia sua. qm̄ de illis i
quit in ps. lxxvij. **D**avid. **C**ō
sumet nequitia peccatorum. z ps̄
xxxi. **D**ulca flagella peccatoris.
Et sapiēs prouerbiorum. v. c
Iniquitates sue capiēt impiū
Nā z seneca in tragedijs h̄ ip̄s
sum p̄fiter. **I**n q̄t aut̄ sic. **Q**u
d̄sq̄ fecit patit. **A**uctore scel⁹
regit. **E**t plato in sedrone dixit

Est in reuera defunctorū aīas
errare ⁊ bonis meli⁹ esse malis
aut deteri⁹. ¶ Octaua rō qua
deducti immortalitas aīe dicit re
muneratiōis. hec spectat ad cle
mentia ⁊ benignitatez dei qui
sicut nullū malū impunitū ita
nec yllū bonū irremuneratūz
reliqr. Hoc aut esset si aīa peri
ret, cuz corpore. qm amici sui q
corpora eoz ⁊ volūtarijs casti
gatiōibz ⁊ illatis passionibz ob
tulerūt nullā inde reportassent
mercedē. Intueamur qd apli
qd pfectiores qd virgines qd ⁊
martyres egerint pro dei amo
re ⁊ inde cludam⁹ q si mor
tua foret illoz aīa dei man⁹ va
eua essz a munere liberalitatis
Errant in solitudinibus illi in
spelūcis i caernis in scissuris
petrarū ⁊ montium affligētes
carne vigilijs ieiunijs genufle
xionibz verberibz ⁊ disciplinis
Alij ludibria ⁊ vincula experti
sunt. Alij lapidati sūt. Alij ca
pite celi Alij flāmis adusti Alij
sagittis vulnerati. Alij i mare
⁊ fluminibz demersi. Alij ex q
stissimis cruciatibus necati ve
deo gloriā ⁊ honore impēderēt
Nūqd sine retributiōe labora
uerūt incassum. O pietas dei
bndicti. O caritas p̄is etni.
Ipse vtrq diligētibz se bona i
uisibilia preparauit q oculis nō
vidit nec auris audiuit. Et p

pterea Saluator noster Da
thet ea. v. suos discipulos cōfor
tabat dicens. Beati estis cuz
maledixerint vobis homines
⁊ persecuti vos fuerint ⁊ dixe
rint omne malum aduersū vos
mentientes propter me. Gaudete
⁊ exultate qm merces ve
stra copiosa est i celis. ¶ Nonā
ratio dicitur assimilationis. de
qua sic dicit Aug. in li. de sp̄s
ritu ⁊ anima. Immortalis est
anima ne a sui creatoris simili
tudinē discrepare videat. Nō
enim poterat esse imago ⁊ simi
litudo dei sy llo mortis termi
no clauderetur. ¶ Decima rō
dicitur resurrectionis. Est ar
ticulus fidei q resurgent mor
tui. Et de hoc diffuse scripsi in
quadagesimali in sermone de
resurrectione generali. Quia
qz erit resurrectio quesiet p̄nt
onem animarū ad sua propria
corpora virtute diutna. Et qz
christus surrexit a mortuis. et
alij post mortem in miraculose re
dierunt ad vitam. necesse habe
mus confiteri q anima sit im
mortalis. ¶ Undecima ratio
dicitur orationis. Orat ecclia
pro defunctis ⁊ suffragia facit
pro animabus in purgatorio
penale debitum exoluentibus.
Igitur anima est immortalis
¶ Duodecima ratio dicit cō
parationis. ⁊ parando quippe

aia que estylima forma ad pri
mā materiā ponēda ē aia icor
ruptibilis. **Nā** sicut eē intelligi
bile ē pmanētius q̄ esse sensibi
le sic ⁊ recipiēs esse intelligibile
est pmanētius q̄ recipiēs esse
sensibile. **Sed** recipiēs esse sensi
bile ē icorruptibile fm suā sub
stantiā. s. materia prima. q̄ mlt
tofortius intellectu passibilis q̄
est receptivus formaz intelligi
biliū. ¶ **Tertio** apparet q̄ sit i
mortalis aia ex clara exemplas
tione. **Sunt** tria exēpla lucidif
sima q̄ ostendūt aiam eē imor
tale in quibus tanq̄ in splēdi
dissimo speculo quilibet tante
rei veritatē inspiciere pōt.
¶ **Prīmū** exēplū dī toleratōis.
¶ **Secūdū** apparitōis.
¶ **Tertiū** exauditiōis.
¶ **Prīmū** exemplū dicitur tole
rationis. vt enim scribit. **Lice**
ro in quēstionibz tusculantis.
Nemo vnq̄ sine magna spe i
mortalitatis se pro patria offer
ret ad mortē. **De** martyribz cla
rū est q̄ mortem nō timuerunt
quā vitare potuissent si xpm re
linquere voluissent. **Sz** ad phi
losophos veniam. **Recitat** au
gu. li. de ciuitate dei. c. xxi. q̄ q̄
dam philosophi theobroz no
mine lecto platons libro de im
mortalitate aiaz de muro se p
cipitem dedit. itaq̄ interfecit se
metipm. **Et** **Lactantius** li. iij.

diuinā in stultitiā atē. **¶**
ti ex his q̄ eternas esse aias su
spicari sunt tanq̄ in celum mis
graturi libipps manus intule
runt. vt cleates. vt crispo vt em
podocles. ⁊ zeno. **Et** ex roma
nis carō q̄ fuit in omi vita sua
socratice vanitatis imitator.
Et quia de carone fit mentio
sciendū q̄ multi fuerūt sic nota
ti. **Nam** fuit quidā carō censo
ritus de quo fit mentio i libro
de amicitia. ⁊ in quēstionibz tu
sculantis a ciccone ⁊ a plinio i
libro de viris illustribus. ⁊ ava
lerio in rubrica de studio ⁊ idu
stria. **Hic** fuit eloquētissim⁹ li
teris grecis ⁊ latinis eruditus
multaq̄ fecit magnifica pro re
publica ⁊ consulēdo ⁊ preliando.
Qui vt scribitur in speculo ge
stoz mūdi rediō duplicis quar
tane affect⁹ vt beatiore vita fru
eretur semetipm interfecit. **Fu**
it ⁊ alius carō filius supradicti
vir bellicosus. q̄ vt scribit fron
tinus cū in bello ptra macedo
nie regez pugnaret eq̄ plapulus
cū se recollegisset aia duertit gla
diū cecidisse e vagina quē forti
ter recuperauit ⁊ vulnerat⁹ ho
stibz ad suos rediit. **¶** **Qd** exem
plū adeo romāos animauit ad
preliū ⁊ macedones terruit vt
ipsi macedones vincerent. **Fu**
it ali⁹ maro carō fili⁹ supradic
ti ⁊ nepos celsorini q̄ consul af

fica dñe clausit extremū. **T**ato
 aūq̃ viciēsis q̃ 7 portū fuit fili⁹
 pcedētis marci catonis. qui vici
 cēsis dicit. eo q̃ in vicia libicū
 uitate se occidit. **C**ā vero fuit
 vt nō subūceret cesari qm̃ ipse
 pōpetanas ptes secut⁹ fuerat.
Nā vciat **T**ulli⁹ in .i. de offi.
Dors turpitudinī ac seruicu/
 ti antepōnda ē. **E**x hoc argu/
 unt quidā phātes q̃ anima sit
 immortalis ex auctoritate **A**ri/
 sto. in .iij. ethicorū. **Q**ui ait q̃
 fortis d3 se exponere morti p sa/
 lute patrie. **E**t hoc fm̃ iudiciū
 naturalis rōnis. **S**ed nisi ani/
 ma esset incorruptibilis. nō de/
 beret hoc appetere. qz nō ē sim/
 pliciter non cadit sub appetitu
Sed p hoc nōnulli obijciūt
 dicētes q̃ etiā si aia moreret cū
 corpe adhuc velle sustinere mor/
 te pro liberatōe patrie p re pu/
 blica esset fm̃ iudiciū rectuz rō/
 nis. nā melior ē modic⁹ actus
 virtutis intēsus q̃ vita victiosa
 vlt cū actu remisso p magnum
 tps. ergo fortis d3 se exponere p
 bono p̃tutis. 7 qz ipse ē ps p mu/
 nitatis cui⁹ bonū cōe naturalit
 ē mag⁹ diligendū q̃ bonū pri/
 uatū. **E**t ista videt fuisse opt/
 nio scoti. quā improbat **L**adul/
 phus in suo. iij. di. xliij. **O**z si
 cut lex 7 rō naturalis p̃ualeat
 omni legi 7 rōni maxime crea/
 et. **I**ta bonū entitatis natura

lis. p̃ualeat omni bono cuiuscun/
 q̃ p̃tutis. vñ longe videt q̃ sit
 eligibilis habere esse p̃petualr
 7 nō p̃tiosum esse mortālī nō
 dico victiosum esse sed nō p̃tuo/
 suz q̃ habere eē morale ad mo/
 dicum tempus. 7 postea habe/
 re p̃petuū nō esse. **S**imilr pu/
 to eligibilis habere propriam
 entitatem incorruptibilē sine glo/
 ria patrie q̃ habere gl̃iosuz esse
 p vnū diē 7 postea p̃petuo an/
 chilari. **E**t tñ mai⁹ est bonū pa/
 trie q̃ bonū virtutis. **H**ec **L**a/
 dulpheus. **R**icardus etiam de
 media villa in .iij. di. xxiij. ita
 scribit. **S**i aia moreret cū cor/
 poze vt falso quidā sunt optina/
 ti. homo vero deberet velle su/
 stinere mortē pro liberatōe pa/
 trie. **P**rimo qz fm̃ **A**ugu. in .i.
 de libero arbitrio. **Q**uisq̃ re/
 cte aliquē eligit appetendum
 necesse ē vt melior fiat cū ad id
 puenit qd̃ elegit. **B**etior au/
 tē eē nō possz q̃ nō eēt. **S**ed si
 aia moreret cū corpe hō p mor/
 tē totalr desinerz eē excepta ma/
 teria prima. q̃ mortēdo volūta/
 rie p liberatōe patrie melior nō
 esset. 7 sic nō esset electio recta.
Sed nō debet hō volūtariē
 intermittere actū p̃tutis alicui⁹
 nisi vt liberi⁹ vacet exercitio ma/
 iorū p̃tutis. **S**z multo mag⁹ ef/
 fet p̃ rationē rectam eligere illd̃
 ad qd̃ sequeretur p̃petua imposs

bilitas opandi fm quācumq;
ptutē quā ad tps intermittere
actus vnius ptutis non ppter
exercitium alterius ptutis. sed
si aia moueret cū corpore hō eli/
gendo mori eligeret illud ad q
sequeret q amplius in ppetuū
fm ptutē opari nō possit. Ista
cā exercitij dicta sunt. 2 vt silē
tū iponat his qui dicūt nō eē
sufficiens immortalitatis argu
mentū q illi d quib; mentionē
fecim? supi? 2 reliq; qui patriā
dilexerūt. imo 2 martyres qui
xpm pfessi sunt mortē nō hor/
ruerūt. ¶ Scdm exempluz in
quo lucet aie immortalitas dici
tur apparitiōis. De apparitiōe
aia; diximus in sermōe d trās
figuratione iesu xpi bñdicti. iō
tantū id nūc asserim? q volēte
dō ad p̄solationē viuoz sepi?
anime separe diuersimode ap
paruerūt. In legēda sancte lu
cie scribit q orāre ipsa cū ma
tre iuxta sepulchz sc̄re agathe
luciā somnus arripuit viditq;
agathā in medio angeloz gē
mis ornatā stantē 2 dicentem
sibi. Soror mea lucia qd a me
petis qd ipa poteris p̄stare cō
tinuo matri tue. Nā ecce p̄fidē
tuā sanata ē. Euigilās. Lucia
ita inuenit. Nā passa fuerat ei?
mater annis multis fluxū san
guinis. ¶ Hiero. in vita pauli
p̄mi heremite narrat qualē an

tonius longe positus a a cella
pauli vidit āgelos animā eius
deferētes. Qui mox currēs in
uenit corpus Pauli flexis ge
nib; in modū orātis erectū ita
vt ipm viuere extrinaret. Sed
cū ipm mortuū didicisset dixit
O scā aia qd gerebas in vita
in morte monstrasti. Cū autē
hēret vñ sepulcratz faceret ve
nerūt. duo leones 2 foueā para
uerūt. sepultoq; eo redierūt ad
siluā. ¶ Ambro. refert de brā
agnere q eius pacto martyrio
cū pentes eius octaua die iux
ta tumultū vigilarēt viderunt
choz p̄gnū vestib; fulgentib;
radiantē. inter quas viderunt
beatā agnetē simili veste fulgē
tem. 2 a dextris eius agnū can
didiorē niue stantē. Quib; illa
ait. Videte ne me qsi mortuā
lugeatis. sed cōgaudete meuz
2 cōgratulamini. qz cū his oi
bus lucidas sedes accepi. p̄p̄
quā visionē ecclesia celebrat se
stū agnetis sc̄do. Cōstātia au
tē p̄go filia p̄stātini lep̄ grauis
suma laborās cū hanc visionē
audisset tumultū eius adiit. et
ibi dum orōni insisteret obdor
miuit. vidit beatā agnetē sibi
dicentē. Si in xpm credideris
ptinuo liberaberis. Ad quam
vocē euigilās p̄fecte se sanata;
inuenit. Que baptismū recipi
ens sup corpus brē agnetis ba

Illicā fecit. ⁊ ibi in p̄ginitate p
mansit. **In** vita scāz ruffine ⁊
scēdē ponit qualiter appuerunt
cuidā matrone nomine plan
tile. **De** due sorores fuerūt p̄
gines romane pentibus clarissi
mis genite asterio. s. ⁊ Aurelia
quenupserūt armētario ⁊ veri
no. **Qui** accusauerunt eas q̄
xpiane essent tpe valētiani im
patoris. ⁊ capte ac tradite do
nato p̄fecto post multa verba
iussit ruffinā pus cedi. **Quod**
vidēs soror clamare cepit ad
iudicē. qd ē q̄ sorore meaz glo
rificas ⁊ me in honoras. tādēz
post multa vtriusq̄ illata tor
menta dūcte fuerūt in siluā in
via cornelia ab vrbe roma mi
liario decimo in fūdo q̄ vocat̄
buxeto. **Ibiq̄** Ruffina capite
truncat. **Scda** pcutit̄ earum
corpa foris vorāda līquūtur
Deniq̄ plantilla matrona in
enius p̄dio hoc factū est vidit̄
eas in visu sedētes gēnatas in
thalamo ⁊ dicentes sibi. **Plā**
tilla desine a flagitijs idolorū.
⁊ crede in xpm. ⁊ veni in p̄diū
tuum ⁊ corpa nostra sepeli. qd
illa fecit. **¶ Grego⁹** in. ij. dia
logoz. ii. affirmat de scō bene
dicto q̄ dū mozarē ap̄d mon
rem cassinū nocte quadā dū p
fenestrā cellule aspiceret ⁊ ora
ret vidit̄ fufam lucē desup cū
etas noctis tenebras effugasse

Subito aut̄ tot⁹ mūdus ve
lut sub vno solis radio collec
tus ante oculos eius adduct⁹
ē. ibiq̄ aiaz germani epi capu
ani ad celū deferri vidēs. **Cō**
perit aut̄ posteaq̄ illa hora mi
grasset a corpe. **¶ De** scris ger
ualio ⁊ pethasio geminis frīb⁹
q̄ martyrio coronati fuerūt in
ciuitate mediolani scribit am
brosius in sermōe q̄ legīt in of
ficio matutinali festiuitatis co
rū. **Qualiter** cū eoz corpa tre
centis annis ⁊ vltra latuissent
ab eo repra sūt modo q̄ sequit̄
Quodā nāq̄ quadagesimali
tpe ipsi in orōne posito. nec ap
te vigilāti nec integre dormiē
ti. apparuerūt duo pulcherri
mi iuuenes vestib⁹ candidiss
mis. i. collobio ⁊ pallio iduri
caligulis calciati secū manib⁹
extensis orātes. **Qua** visione
elapsa rogauit dñm vt eū ludī
ficari non sineret **Si** p̄o aliqd
visio illa expereret boni iteruz
appareret **Simili** modo canē
te gallo orātes secū iuuenes ap
paruerūt. **Tertia** p̄o nocte nō
dormiēti sed stupēti eaz tertia
sibi apparuerunt p̄sona que si
milis paulo ap̄lo videbat̄ fm
q̄ in pictura p̄peterat. **Illisq̄**
tacentib⁹ apostolus sibi dixit.
Isti sūt qui nihil terrenū desi
rantes monita mea sūt secuti.
Quoz corpa in eo regies loco

in q̄ stas duodeci pedū altitū
dine terre coop̄a archā rep̄ies
z ad caput eoz libellū in q̄ or̄
eoz t̄inēl z finis. Ita enī sepe
licar illa corpa philipp⁹ quidā
xp̄ian⁹. **Cō**uecat ergo vicinis
coeptis ip̄e Ambrosi⁹ prior ter
re sc̄lor accessit z oia p̄eure dixe
rat sibi paul⁹ in illa visione iue
nit. **C**orpa h̄o ita sūt regia ac
si ip̄a hora ibidē fuisset posita.
Inūq̄ z odor mirabilis inde
fragraba. multa q̄ ibi mira cu
la illoz meritis coarscarūt. **E**t
ut inquit **Aug.** li. xij. de ciui.
des in illis dieb⁹ ip̄o p̄nte z ip̄e
rātoze ac multitudine gentiū
reus quidā ad corpa martirū
geruasij z p̄basij lumē recepit.
In hac inuentione pax inter lon
gobardos z romanū impium
reformata fuit. **I**deo greg. pa/
pa in introitu missicārari insti
tuit. **L**oquet dñs pacē in plebē
suā. **¶** **D**e p̄fēno beato **Fr**
anciscō narrat **B**onauctura q̄ ho
ra trāsitus eius minister fratz
tūc ip̄is in terra laboris augu/
stinus noīe i extremis laborās
cū iam diu perdidisset loquelā
audientibus qui astabant su/
bito clamauit z dixit. **E**xpecta
me pater expecta. ecce iā venio
tecū. **Q**uerētib⁹ autē fratrib⁹ et
mirantib⁹ cui sic loqueret beatū
franciscū cū in celū se vide/
re asseruit. **S**tatimq̄ h̄ dicto et

ipse feliciter requiescit. **E**adem
hora ep̄o assistenti q̄ ad orator
iū michaelis archāgeli p̄e de/
uotione accesserat in mōre gar
gano beatus **Fr**anciscus locum
dus apprensus mundū se dixit
relinquere z ad celū cū exulta/
tione trāsire. **D**ane surgens
ep̄s. loct̄is narrauit que vidit.
z assistū redēs cū p̄quisisset so/
licite certitudinaliter comperit
q̄ ea hora q̄ sibi p̄ visione inno/
ruit beat⁹ pater ex hac vita mi/
grauit. **I**nueniuntur z alie hu/
tismōi apparitōes quas loquū
esset enarrare. **E**x q̄b⁹ cognimur
indubitāter tenere q̄ aīa sit im/
mortalis. **¶** **T**ertiū exemplum
dicat ex auditōis. **Q**uis nā nō
vidiat z p̄ experientia p̄rehen
da quot z viri z mulieres q̄ in
suis necessitatibus sanctorum
z sanctaz p̄cipue virginis ima/
culate matris dei implorāt pa/
trocinū exaudiat. **L**aceam⁹
miracula q̄ sup̄ hoc indies in
ecclesia clarescūt. **O**culos tātū
cordis z corpis quertam⁹ ad
sacra tēpla q̄ in dei z celoz regi
ne atioz q̄ honore p̄ orbe cōstru
cta sunt. **C**ur nō miremur i tā
tarū imaginū aliazq̄ rez aspe
ctu. **I**n q̄bus indicatur q̄ ho/
mines in tribulationibus possit
interueniētib⁹ sanctis libera
ti fuerūt. **S**ūt in italia ecclesie
deuotissime virginis nomi de

dicite. **S**ancta maria de mar
tyribus apud melficū in apu
lia. **S**ctā maria de casali apud
beundusū. **S**ancta maria de
angelis apud assisiū. **S**ancta
maria de loreto apud rachane
rū. **S**ancta maria annuntiata
fior etie et alie sic vulgo noīate.
In quibus cernuntur in imagin
bus cereis et argenteis alijsq; re/
bus oblaris beneficia suscepta
ab illis qui se virginī commendā
runt. **Q**uid ratōes querimus.
qd philosophorū sentias exquisi
mus cū ipsi effugere nō valea
mus tam variā tanq; lucidissi
ma immortalitatis aīa et exēpla.
Secūm principale dubiū fuit
ut verū aīe separate trāsserāt ad
aliqua loca. **E**t circa h̄ triplex
inuenitur opinio falsa quorū
dā. **P**rima eorū qui dixerūt
aīas trāsire de corpore in corpus
ita q; eūz separatur ab vno vni
tur alteri et postea alii vsq; ad
corpora bestiarū. **E**t hec opi
nio ascribitur ipsi platoni. de q;
ita scripsit **A**ug. li. i. de ciuita
te dei. c. iij. **P**latonē aīas hoīz
post mortē resoluī vsq; ad cor
pora bestiarum dixisse certissi
mū est. **S**ed intrādum ē pro
fecto platonē talia fuisse locū
tū. **D**e q; valeri⁹ in rubrica de
studio et industria inq̄t **P**lato
cūctorū mortalīū sapiētissimus
habebat. adeo q; si a celo sup̄s
ter descendisset nec elegātiorē

facundia esset vsurus. **R**efert
adhuc de ipso **A**pulei⁹ in li. de vi
ta platonis q; cū aristoteli pater
ei⁹ ad ipm instruendū deferret
ad socratē nocte pcedēte vider
rat inquiete doctor socrates q;
pull⁹ odoris et candoris eximij
vocisq; sonore ipsi⁹ volabat in
sinū postmodū de sinu exiens
cantādovolabat in celū. **C**um
mane vidisset puerū sibi adu
eritū dixit somnū completū esse.
Quid plura vt sup̄ius cōme
morauim⁹ de immortalitate aīa
rū copiose disseruit. **Q**uō igit
ad tantā infantiz deuenisse cre
dēdus ē vt circulationē illā aīa
rū posuerit. **N**isi forte dixerim⁹
q; vt homo errare potuit ac si
bimet p̄dicere. **T**ū qd sit de
eo optinōne istā ipsissimā expu
gnare debem⁹. **I**nq̄t enim **R**i
cardus in. iij. di. xliij. **Q**uod p̄al
lā nō tm̄ est scriptura sacra im
mo omis philo. **U**nde aristoteli.
in p̄mo de aīa redarguit p̄icta
goricas fabulas dicētes q̄libz
aīam q̄libet corpus posse igre
di ex eo q; videt vniū q̄q; corp⁹
h̄re spēm in formā propriā **E**t
q; de aīa dicit q; nō p̄tigit aīam
accipere q̄libet corpus. q; vni
uscuiusq; accipere n̄ ē fieri
in p̄pria materia. **E**t inde est vt
ponit **T**ho. i. p̄te. q. cxiij. q; aīa
separata sua naturali virtute
non potest mouere aliquod cor
pus. **E**t licz corpa obediāt an

gelis ad motū locale nō tamen
obediūt aīe separate. **Rō** quia
angeli sūt substantie spirituales
quarū virtutes nō determinan-
tur ad aliqua corpora ⁊ sūt na-
turaliter a corpibz absolute. **E**t
ideo diuersa corpora eis obedire
possunt ad motū. **Sed** cui ali-
cuius substantie spūales separe
virtus motiua determinet na-
turaliter ad mouendum aliqđ
corpus nō poterit illa substan-
tia mouere corpus maius. sed
minus. vñ cū aīa fm suā natu-
rā determinet ad mouendum
corpus cui? ē forma nullū aliō
corpus sua naturalī virtute po-
test mouere. **Quare** merito cō-
dēnantur hi qđ fallacijs demo-
nū facile credunt. dū ipī quorū
dā viuoꝝ corpora obsidentes si-
mulāt se esse aīas defunctorū.
Fuerūt eiusmodi delusiones qđ
plurime diebz meis sicut scri-
psi in li. de timore iudicioꝝ dei
de illa qđ neapoli obsessa fuit. et
qđ plurimos in erroꝝe ducebat
dū diabolus qđ loquebat p̄ eaz
fatebat se esse aīam comitis ia-
cobi picinini. **Anno** insup dñi
D. cccc. l. In p̄tibz terre (drō-
ti ⁊ t̄re bari mlti sic obsessi aīe
bāt se esse aīas quorūdam qui
diebz illis ex hac vita migraue-
rūt. **In** vrbz predicāte me ibi
anno dñi. **D. cccc. lxxij.** De-
capetatus fuit quidā iudeo eo

qđ alīū de suo genere interfeci-
rar. post paucos vero dies pu-
ella quedā hebreica loq̄ cepit nūc
in p̄sona vni? illoꝝ nūc in p̄so-
na alteri?. **Et** dū amboꝝ parē-
tes p̄currerēt ad nouū spectacu-
lū ap̄iebāt multa secreta dom-
illoꝝ. r̄debātq; ad interroga-
ta sicut faciebāt dū viuerēt hor-
tabātq; suos vt seinuicē pacifi-
carēt multa qđ p̄fincerūt mēda-
cia pollicētes iudeis eternā sa-
lutē. **Tandē** demones illi relin-
querūt puellā ⁊ sic cessauit ru-
mor exortus in plebe. **¶** **S**cda
falsa opinio fuit alioꝝ qđ credi-
derūt aīas separatas latitare i se-
pulcris suoꝝ corpoꝝ seu in lo-
cis vbi ossa vel cineres suoz
corpoꝝ f̄narētur. **I**deo de refur-
vt scripsi in p̄mone de refur-
rectōe lazari inq̄. **Theophilus?**
Alit? clamauit vt refrenar̄ oia
gentilium fabulantū in tumu-
lis latitare aīas defunctorum.
Quare alta voce dixit. **Lazare**
veni foras. quasi a duocaret de
longi quo. nō ē igit op̄inio illa
vera nec p̄ illo pacto admitten-
da. **Tertia** falsa opinio ē quo-
rūdam qđ dixerūt qđ aīa nō est
in locis corporalibz sed corpora
liū similibz siue in requiē siue i
doloribz. quia aīa separata nō de-
pēdet a loco corporalī hūc opti-
nioni obstat tota theologoz
turba qđ oēs in hanc sententiā

conueniunt videlicet quod anime post mortem sunt in aliquibus receptaculis. nam ut inquit **Ricardus** in. iij. di. xlv. . Sicut angeli qui sunt spiritus sunt in aliquibus corporalibus locis non circumscriptione sed diffinitione sic anima separata non obstante quod sit spiritus. et quous anima separata non magis conueniat cum uno loco quam cum alio ratione sue essentie. cum ex loco natura eius non dependeat tamen propter operationes quas in loco exercere debet vel circa eam debet exerceri magis sibi conuenit unus locus quam alius. **Ex** quo duplex illi locus debetur. **¶** Primus penalis. scilicet infernus de quo ait seneca in tragediis. Ingens voratio faucibus vastis parer latius pandit oibus populis iter. Sunt vero in inferno quatuor mansiones. prima inferior in qua sunt anime damnate pro solo peccato mortali actuali que puniuntur pena sensus. De hoc dicitur in tragediis senecae Ipsa quoque morte peior est mortis locus. **¶** Secunda mansio in qua sunt anime pro solo peccato originali damnate que puniuntur in pena damni. **¶** Tertia mansio est in qua de lege communi purgantur anime que decesserunt in caritate defectes secum aliquod purgabile.

requiescebant anime que decedebant cum caritate que nihil purgabile secum portabant. vel que portauerunt et purgate erant. **¶** Nec ante christi aduentum dicebatur sinus abrahe. quia enim abraham primus ab infidelibus separauit se et fidei signaculum distinctum accepit. Ideo locus requies qui debebat anime propter fidei caritate formatam sinus abrahe dicitur esse. Post christi vero aduentum quarta ista mansio vacua est. quoniam apta est tanquam celi merito passionis christi. Et anime decedentes in caritate nihil purgabile secum ferentes statim euolant. **¶** Vnde propter quod non eundem locum intelligimus modo sinus abrahe cum rogamus animas in illum deferri cum eo qui ante christi aduentum sinus abrahe dicebatur. **¶** Secundus locus qui debetur animabus separatis est locus delectabilis celum videlicet eternum. de quo suo loco abunde dicemus. propter que omnia ut ponit Lactantius l. iij. diuinarum institutionum. Esse inferos zenostoticus docuit et sedes quidem piorum ab impijs esse discretas. Et illas quidem quietas ac delectabiles incholetere regiones. Nos vero penas luere in tenebrosis locis et seni voragibus horrendis. et Seneca in tragediis inducit thesaurum diucentem. Quisquis placide po-

tens. **D**ñs qz vite seruat inno-
cuias man. Et inuenciu mi-
tis impiu regit. anime qz par-
at lōga p̄mensus diu. **F**elicitas
cui spacia vel celū petit. **G**el le-
ta felix nemoris belisij loca.

Scōz oēs poetas belisij cā-
pi pioz apud inferos sūt in q-
bus vt ipsi dicūt bonoz sedet
aie. **T**ertiu dubiu p̄ncipale
fuit. vtz loca faciāt ad delecta-
tionē vel penā aiabz separatis. z
ad h ita rñder. **R**icar. vbi s q
receptacula corpalia animaz
in aliq augent delectationē ea-
rū vel afflictionē. **C**elū em en-
pyreum q̄uis in nullo augeat
animaz beatay delectationez
cōnitalē in aliquo. tñ auget de-
lectationē actualē. inquantuz
ille anime locū illū plusq̄ alia
diligūt. **P**resencia aut rei di-
lecte aliquā causat delectatio-
nem. **R**ō aut qre illū locū pre-
ceterz diligūt triplex ē. **Q**ua
qz scūt locū illū sibi esse depu-
tatū a deo quē sūme diligunt.
Alia qz in illo ppter excessū
nobilitatis sue nature sup alia
corpa exp̄sius q̄ in alijs locis
resurgere tanq̄ in effectu diuini
nam bonitatem conspicunt.
Tertia qz illius loci sublimi-
tas luminositas z immobilitas
sua spūale sublimitatem z
luminositate z quietis ppetui-
tate exp̄sius q̄ qualitates ali-

orū locoz representāt. vnusq̄sqz
aut ceteris paribz plus diligit
illud qd ē magis representatiuū
sue nobilitatis. **R**ecceptacula
etia dānatōz in aliquo au-
gent eoz afflictionē. qz locum
illum odiūt triplici de causa.
Primo qz sciūt ipm sibi fore
deputatū a diu iusticia quā
odiūt. **A**lia qz illius loci vilitas
est obligatiōis sue ad penā
ppetuā rememoratua seu rep-
sentatiua. **T**ertia ē qz est p-
tius ignis illius q̄ affligūt.
Ex hoc. **Th**o. i. pre. q. liij. di-
cit. qz locus nō ē penalis ange-
lo aut anime q̄si afflictiōes alte-
rando naturā. sed quasi afflic-
tiōis voluntate p̄ristādo diu an-
gelus vel anima apprehendit se
esse in loco nō p̄ueniē. **R**ece-
ptaculū aut in q purgant an-
imē in aliq auget eoz afflictio-
nē nō qz ipm odiāt voluntate
deliberatiua cū sint in carita-
te z sciam illum sibi ēē assigna-
tū ad t̄ps a diuina iusticia quā
diligūt ad eaz purgationem.
Sz qz ipm naturali motu vo-
luntatis refugūt sub rōne qua
sua obligatiōe ad penā q̄uis
t̄panēā representat z sub eratiōe
q̄ ignē p̄ter q̄ affligūt. **Q**uar-
tū dubiu p̄ncipale aut vtz aie
separatē eant aliq de locis ad
q transferunt. **E**t qdā dicunt
q non ex eo q **J**ob. vii. scribit

Qui descendit ad inferos non
 ascendit. **In** sup. aug. li. de ci-
 uitate dei p. mortuis agendo. ait. Si i-
 rebo uiuentiu intressent aie mor-
 tuorum me pia mater nulla noc-
 te desereret. q. me terra mariq.3
 secuta e. ut mecu uiueret. Si g.
 exirent aliqui d. receptaculis su-
 is. aliqui interessent rebo uiuen-
 tiu. Alij d. ui. phant ex eo. qd
 uel scribit **Matth. x. vij. ca. In**
transfiguratione saluatoris no-
 stri moyses apparuit cu helia
 qd aug. li. p. tracto. ait ad
 uiuos aliquos mitti ex mortu-
 is. **¶ Pro** hac ambiguitate res-
 mouenda rñdet **Ricar.** q. ali-
 qñ aias exire d. receptaculis su-
 is dupliciter pōt intelligi. vel
 per diuinā potentia. vel p. na-
 turā ppriā. pmo modo de iser-
 no z celo exeūt aliquē aie nō p.
 petuū sed ad tempus. nec de le-
 ge cōi. sed ex aliqua spāli causa
Sic etiā d. purgatorio aliquē
 exeūt ad modicu tps. sñ exple-
 tionē pene sue. post cuius exple-
 tionē illuc ampli. nō reuertūt
In iudicio aut oēs aie tam ex-
 istentes in celo q. in inferno eri-
 bunt fm cōem legē diuine iusticie
 ad eadē itez loca cū suis corpi-
 bus reuertere z in eis imperpe-
 tuū pmanere **¶ Per** naturā p-
 pnam dixerūt qdā non posse
 aias de suis receptaculis exire
 affirmātes q. aia humana nul-

lo modo ē mobilis fm locum
 nec p. se nec p. accidēs **¶ Et** si po-
 nat alicubi p. subas suā nunq.
 mouebit de vbi ad vbi. **Sed**
 articulus iste excoicatus est a
 dñō stephano epō parisiensi.
Ideo fm **Ricar.** dicendū ē. q.
 de suis receptaculis exire pos-
 sent aie que uellēt nisi phibere-
 tur a superiori pte. sed de lege
 cōi exire phibent ille q. sunt in
 purgatorio ante expletaz pen-
 tentia. z ille q. sūt in inferno an
 iudiciū. **¶ Ille** q. sūt in celo ex-
 ire nolūt vlq. ad tps. resurrec-
 tionis corporū suorum nisi aliqui
 videāt placere deo ex aliq. spe-
 ciali cā. vñ uideat aliq. q. om-
 nes descenderūt de celo in obi-
 tu brē xgis marie ppter eius re-
 uerentia z cū ea itez ascēderūt
 in celū. **¶ Ab** aug. g. dicuntur
 aie nō posse interesse rebo uiuo-
 rū p. ppriā naturā. q. eaz pteus
 nō pōt sūre superiori uirtuti q. p-
 hibent. iō p. hec dicta soluitur
 oēs perplexitates. **¶ Si** igit. non
 hēm. hic ciuitatē manentē. si-
 tā felix iocūdaq. bñfacientib.
 habitatio disposita ē. si regnū
 celoz pacifice possidendū nob.
 p. mittit ptenam. ifuma hec at-
 q. frenā. z gram. q. sursum sunt
 ut sic puenire possim. ad regi-
 onē illā opulētissimā brōz. in
 q. de. bñdicit. uiuit z regnat
 per oia secula seculoz. amē.

Sermo. lix. de spūsancto q
missus est apostolis i signo vi
sibili igneaz linguaz.

Spiritus san
ctus quē mitter
pater i noīe meo
ille vos docebit
oīa. Verba sunt
redēptoris nři origialiter Jo.
riij. c. z in euāgelio pñtis solē
nitatis Amplissimū donū ho
dierna die collatū fuit huma
no generi cū spūsanctus visi
biliter missus ē in aplos sūdas
tores militantis ecclesie. Per il
los em in xpm credidit mūd.
Per ipsos deleta sūt penit⁹ et
extincta pñctis idolatrie que
oēs quasi populos inuoluebat
Per ipsos deniqz via regni ce
loz mortalibz facta sunt nota.
¶ Tanta dñpe p̄tute ex alto p̄
dicti spūscō cooꝑante fuere. vt
sicut ps. refert. In oēm terraz
exiuit son⁹ eoz. cū fructuz vti
litate omniū gentiū. atqz in si
nes orbis terre p̄ba eoz. Pro
pterea vt cāti miraculi memo
res esse possimus in pñti smōe
de spūscō in apostolos missos
p̄ba erim⁹ facturi. De quo tria
mysteria pponim⁹ p̄tēplanda
¶ Primū dē cognitionis.
¶ Scdm missionis.
¶ Tertiū opationis.
¶ Qdō vi nature spūsanct⁹ nō
est cognoscibilis sed tm p rez

uelationē. z qualis spūsanct⁹ ē
deus pcedens a patre z filio ip
sis coequales. ¶ Ca. pmū.

Primū mysteriū conte
plandū de spūscō vi
citur cognitionis. In q
notā de sunt tres theologoz
p̄tates. ¶ Prima q null⁹ viā
toz pōt cognoscere p̄pā vi natu
re tertiā psona in dñis quam
dicimus sp̄m scm. ¶ Un Hilari
us in li. de trini. ait. Non putet
hō sua intelligentiā sacm ge
nerationis z p̄cessiōis se posse
conseq. Et Dion y. in li. de di
ui. no. Nō ē audēdum dicere
aliqd nec cogitare de sup̄suba
li occulta diuinitate p̄ter ea q
dñitus nobis ex sacris eloqis
sunt exp̄ssa. Et de hoc Paul⁹
i. ad corinth. c. ij. dicit. Loqui
mur dei sapiam quā nemo p̄n
cipiū hui⁹ seculi nouit. s. p̄boz
fm glo. ¶ Scda p̄tates q nob
reuelatū ē in dñis esse certam
psonā pcedentē p modū amo
ris q dī spūscūs. Nā in veteri
ac nouo testamēto sit mēto d
spū dei. ¶ In gen. i. c. dī. Spū
dñi ferebat⁹ sup aquas. Et. vi.
c. Non pmanebit spūs meus i
homine. z. li. c. Nunqd iueni
re poterim⁹ talē virū q spū dī
plen⁹ sit. Et Iudicū. iii. c. Fu
it in eo spūs dñi z iudicauit is
rael. z. x. c. factus ē sup iepte
spūs dñi. Et. i. Regū. x. c. In

filius super saule spūs dñi z p
 pberauit. Et ps. xxxij. Verbo
 dñi celi firmati sunt. z spū oris
 eius ois p̄tus eoz. z ps. l. spm̄
 scm̄ tuū ne auferas a me. z ps.
c. iij. emitte spm̄ tuū z creabūt
 z ps. c. xlij. Spūs tuus bon⁹
 deducet me in terrā rectam. z
Sap. i. c. Spūs dñi repleuit
 orbem terraz. z xij. c. Q̄ bo
 nus z suauis est spūs tuus in
 nobis. z Isaie. xi. ca. Regescet
 super eum spūs dñi. z xl. c. de
 di spm̄ meū sup eum. z xl vij.
c. Dñs misit me z spūs eius z
lxi. c. Spiritus dñi super me.
 z Joelis. ij. c. Effūdā spirituz
 meū z dabop̄digia in celo z in
 terra. Eodē. c. Effundaz spm̄
 meū z super oēm carnē. z p̄phe
 tabunt filij vestri z filie vestre.
Et. Barthei. i. ca. Inuenta ē
 in vtero habens de spū sanc/
 to. z ij. c. Baptizauit vos spī
 ritu sancto. z xij. ca. Qui dixit
 verbum z spm̄ scm̄ non re/
 mittetur ei. z vltimo. ca. Eun
 tes docete gentes baptizantes
 in nomine patris z filij z spī
 ritus sancti. z Luce. i. ca. Spī
 ritu sancto replebit̄ ex vtero ma
 tris sue. Eodē. c. Spirit⁹ san
 ctus superueniet in te. z eodē.
c. Repleta est spiritu scō eliza
 berh. z ij. ca. Spirit⁹ sanctus
 erat in eo. z ij. c. Descendit s; i
 ne⁹ sanctus corporali specie si

cur columba in ipsum. z Joh.
xx. ca. Accipite spm̄ scm̄ Et ac
tuū. i. c. Accipietis p̄tutē sup
 uenietis spūscī in vos. z ij. c.
Repleti sunt oēs spiritu scō. z
z. c. In nationes gratia spirit⁹
 sancti effusa ē. z vi. c. Elegere
 stephanum plenū fide z spītu
 scō. z vij. ca. Imponebāt ma
 nus sup illos. z accipiebāt spī
 ritum scm̄ z ad Roma. v. ca.
Charitas dei diffusa est in cor
dib; vestris per spm̄ scm̄ Et. ij.
Petri. i. Spiritus scō inspirati
 locuti sunt sancti dei homines.
 z Jo. prime sue canonice. v. c.
Tres sunt qui testimoniu dāt
in celo. pater. f̄bum. z spiritus
sanct⁹. ¶ Tertia p̄t̄as q̄ spī
 ritus accipitur multipliciter.
 ¶ Primo p̄ suba gie. vnde ac
 tuum. vij. ca. Dñe Iesu accipe
 spm̄ meū. z Joh. xij. In ma
 nus tuas dñe cōmendo spī
 ritum meū. ¶ Secdo accipitur
 p̄ vento. vt ibi Jo. iij. ca. Spī
 ritus vbi vult spirat. ¶ Tercio
 p̄ aere. vt in ps. Os meū ape
 rui. z attraxi spm̄. ¶ Quarto
 p̄ angelo in ps. Qui facis āge
 los tuos spiritus. ¶ Quinto p̄
 deo. Joh. iij. c. Spiritus ē de
 us. ¶ Sexro p̄ tertia p̄sona in
 trinitate. ¶ Sed aduertendū
 fm̄ Bonuuenturaz in primo.
 di. x. q̄ spiritus. in substantia
 spiritali dicitur dupliciter. s.

m̄ f̄b; me
 dñ accipit
 f̄b;

aspiritualitate contra corpulē
tiam. Et sic substantia rationalis
est intellectualis aut ei⁹ po
tentia interior dicitur spirit⁹ vt
aspiratione ⁊ sic amor vel affe
ctus dicitur spiritus. ¶ Primo
modo conuenit tot trinitati. Et
sic nomen absolutum. ¶ Scda
modo puenit illi persone que p
cedit vt amor. Spirari enī in
spiritualibus est solius amoris.
Et qm amor pōt spirari recte
⁊ ordinate. ⁊ sic est purus vt in
directe ⁊ imunde ⁊ sic est libi
dinosus. Ideo illa psoa que ē
amor nō tm dicitur spiritus sz
spiritusfact⁹. Nō sic filius dici
tur sanctus. qz generatio ē mo
tus naturalis circa quē non at
tenditur sanctitas vel puritas
sicut attenditur circa amorem
voluntatis. ¶ Albertus autē
in ppedio theologie dīc q spūs
sanctus multa habet noia. Di
citur enim spiritus a spirando
actiue eo q spīret vbi vult. ⁊ sic
puenit trib⁹ psonis. sed spiritui
sancto p appropriationē. Alio
mō dicitur spiritus a spirādo
passiue eo q spiratur. Et h mō
pprium ē spiritui sancto q proce
dit p modū spirationis. Non
solū autē dicitur spiritus sz ad
dicitur sanctus idē est q mūdus
vel firmus vel sine terra que cō
ueniunt nō solū ei quo ad se. sz
in pparatōe quo ad nos. Nam

p gratiā spiritui sancti a peccā
tis mūdāmur i bono firmam.
a terrenis separamur. Insuper
spūs sanctus vocatur nex⁹ vni
tas ⁊ amplexus. ⁊ hoc put cō
paratur ad patrē ⁊ filiū. Item
dicitur donū dei altissimi. qz
omne donū ab ipso fluit. Dicit⁹
tur fons viuus. qz sitientibus
grām largitur. Dicitur ignis.
quia affectū accendit. Dicit⁹ ca
ritas nō solum qz est amor pa
tris ⁊ filij. sed qz nos amantes
facit. ¶ Dicitur spūalis vinctio
qz oēs tribulatōes mundanas
suauēs facit ⁊ iocundas. fm il
lud. In labore requies in estu
reperies. Dicitur dextere dei di
git⁹. qz sicut oēs tpales res di
gitō demonstrantur. ita p spū
tū sanctū ostendūtur res spūa
les oculo spirituali. ¶ Dicitur
paracletus. qz cōsolationes cele
stes mētibus instillat. Dicitur
magistrozū optimus. quia in
tellectū ad cognitionē dei ⁊ suū
ipsius illuminat. ¶ Est itaqz
spiritus sanctus vt colligitur ex
dictis Augustini in li. de trini
tate. deus tertia psona in trini
tate produca a patre ⁊ filio per
modum voluntatis. Dē nam
qz est summe simplex. vt patet
xij. metaphisice vbi philosoph⁹
dicit q deus est act⁹ purissim⁹
absqz aliqua ppositione. q omne
quod est in deo est deus. Et p

consequens scientia sapientia in
 intellectus cognitio voluntas et
 amor dei est deus. Cōstat au-
tem q̄ spiritus sanctus ē amor
patri ad filium. Deus enim
pater per intellectū suūz cogno-
scit essentiam suam esse infinitē
bonitatis. ergo eq̄ amat amo-
re infinito. Sicut ergo qua seip-
sum cognoscit cognitio ē filius
ita amor quo seipsum amat est
spiritus sanctus. Sed cōtra pre-
dicta tres inveniuntur hereti-
corum opiniones dānate. Pri-
ma fuit opinio arrij. Qui vt di-
cit sanctus tho. in. iij. summe
contra gentiles. c. xvi. docuit fi-
liū z spm̄ sanctūz esse creaturas
filium tamen maiorem spiritu
sancto z filium minorem patre
quem errorem quantum ad spiri-
tum sanctum secut⁹ est. Ha-
redonius qui de patre z filio re-
cte sensit q̄ vnus eiusdem sub-
stantie fuit. Sed hoc de spiri-
tus sancto credere voluit creatur-
am esse contestans. Unde qui-
dam Hædonianos semiar-
rianos vocant. eo q̄ arriani in
parte differunt ab eis dē. Quos
tamen omnes cōvincimus re-
stimonio scripturarū sanctarū
ex quibus verissime colligim⁹
q̄ spiritus sanctus est deus. Nā
nullū templum cōstruitur z cō-
secratur nisi deo vnde in ps̄. di-
citur. Dñs ī templo sancto suo

Sz tēplū deputa t̄ spiritus sc̄s
Dicit enī apostolus prime ad
corinthios. vi. cap. An nescitis
quoniam mēbra vestra templū
sunt spiritus sancti. ergo spūsa-
ctus est deus. Insiper comp̄-
hendere omnia profunda dei nō
est alicuius creature. Sed sp̄-
ritus sanctus comprehendit oīa
profunda dei. igitur nō est crea-
tura. Dicitur enim prime ad
corinthios. ii. ca. Qui dei sunt
nemo cognoscit nisi spiritus di-
Itēz deus locutus est per pro-
phetas. Unde Numeri. xij. ca.
scribitur. Si quis fuerit inter
vos propheta domini in visio-
ne apparebo ei vel per somnūz
loquar ad illum. Sed spiritus
sanctus locutus est per pro-
phetas. ergo est deus. Nā actu-
um. i. scribitur. Oportet impleri
scripturā quā p̄dixit spiritus
sanctus per os Pauli. Et. ij.
pe. i. c. Spiritu sancto inspira-
ti locuti sunt sancti dei homines
Item interius docere propri-
um opus dei est. Unde i psal.
Qui docet hominem scientiā
Sed hoc est opus spiritus sancti
ergo est deus. Nam Johā.
xij. c. 32. Paracletus aut spūs
sanctus quem mitter pater in
nomine meo ille vos docebit
omnia. Adhuc. Quorū ē eadē
operatio oportet eandē esse na-
turam ē aut eadē operatio filij

et spū sancti. **N**ā xps loquitur
in sanctis. **I**deo **p**aulus scde
ad corinthios vlti. ca. dicebat.
An experimentū queritis ei⁹ q
in me loquit xps. **S**pū sanct⁹
etiā loquitur iuxta illud **B**ar
thel. x. c. **N**ō enī vos estis q lo/
quimini. sed spūs patris vestri
qui loquitur in vobis **E**rgo ea
dē est natura filij et spū sancti:
et p seque⁹ patris **A**mplius
esse vobis ē ppiū dei q dicit hic
remite. xxij. c. **C**elū et terrā ego
impleo. **H**oc spiritus sancto cō/
uenit fm illud **S**apientie. i. cap.
Spūs dñi repleuit orbē terrarū.
ergo ē de⁹. **P**reterea **A**ctu
um. v. c. **P**etrus dixit **A**nania
cur repraui sathanas cor tuū
mētiri te spūi sancto **E**t postea
subdit **N**ō est mētirus homini
bus sed deo. ergo spū sanct⁹ est
deus. **P**aul⁹ etiā in i. ad **C**o
rinthios. c. xij. ita scribit. **N**ō
por dicere dñs iesus nisi in spū
sancto. diuisiones vero grarū
sunt. idē aut spūs. **E**t diuissio/
nes ministracionū sunt idē aut
dñs. **E**t diuisiones opationū
sunt idē vero de⁹ qui opat om/
nia in oībo. **U**niciq; autē dā
tur manifestatio spūs ad vtili/
tatē. **A**lij quidez p spm datur
sermo sapie. **A**lij aut sermo sci
entie fm eundē spm. **A**lteri fi/
des in eodē spiritu. **A**lij gratia
sanitatu i vno spiritu. **A**lij ope

ratio fructū. **A**lij pphetia **A**lij
discretio spiritū. **A**lij gñā lin⁹
guaz. **A**lij interpretatio sermo
nū. **H**ec aut oīa opatur vnus
atq; idē spūs diu dēs singulis
prout vlt. **I**n quib⁹ hīs manē
feste exprimit spm scm esse deū
Scda opinio dānata de spū
sancto qnō procedit a filio. sed
a solo patre. **Q**ue fm **I**ho: i. p
te. q. xxxvi. inuēta fuit a nesto/
rianis. vt patet in quondā sim
bolo nestorianorū dānato ab es
phesina synodo. **P**roperea in
simbolo patrū dicitur. **E**t i spī
ritū sanctū dñm et viuificantē
qui ex patre filios pcedit **A**tha
nāsius etiā hoc reuult eū tūc.
Spiritus factus a patre et filio
nō factus nec creat⁹ nec genit⁹
sed procedēs idēpm profiter.
Cirillus in epistola sua quā sy
nod⁹ calcedonēsis recepit **I**dē
fateretur **V**idimus in li. de spiri
tu sancto. **A**ug. etiā sic asserit
sup **I**ohanne et in libris de tri/
nitare. **S**ed greci contra hoc
instant **P**rimo q xps de spū
sancto loquēs eū a patre proces
dere dixit nulla mentione fa/
cta de filio. **U**bi **I**o. xv. ait **C**ū
venerit paraclet⁹ quē ego mī
rā vobis a patre spm veritatis
qui a patre procedit. **S**cdo
qz **I**ohānes damascen⁹ dicit.
Spm scm ex patre dicit⁹. **E**t
spiritum patris nominā⁹. **E**t

filio autē spm̄ nō dicim⁹. spm̄ hō
 filij nōiamus. ¶ **T**ertio spūssā
 ctus pfecte procedit a p̄re. ergo
 supflūū ē q̄ pcedat a filio. ¶ **S**z
 ad primū rādet sanct⁹ **Tho. i.**
pte. q. xxxvi. Et i q̄to summe
cōtra gēiles. c. xxv. Nō ppter
vnitātē essētiē qd̄ in scriptur̄
de vna psona dicitur ⁊ de alia
optet intelligi nisi repugnet. p/
prietati psonali ipsius etiā si dī
cto exclusiua adderet. licet enīz
dicatur **Mathei. xi. c. Nō nō**
uit filiū nisi pater. Nō tamen a
cognitiōe filij vel ipse fili⁹ vel spī
ritus sanct⁹ excludit. Nō etiā
si diceret in euāgelio q̄ spūssan
ctus nō procedit nisi a p̄re nō p
hoc remoueretur quīn. pcederz
a filio cū hoc p̄rietati filij nō re
pugnet. Nec ē mīrū si dñs spī
ritus sanctū a patre procedere dī
xit de se mētiōe nō facta. quia
oīa ad patrē referre solet a quo
habet q̄cquid hz. Sicut cū dī
citur **Jo. vij. c. Mea doctrīna**
nō est mea sed ei⁹ qui misit me
patris. Et multa h̄mōi i p̄bis
dñi inueniūtē ad cōmendan
dā in patre auctoritatē p̄zin
cipiū. Nec tñ in verbis allegat⁹
oīno decreuit se spūssancti p̄zin
cipiū. Cum dixit eum spiritus
veritatis ⁊ se p̄ius dixerat ve
ritatē. ¶ Preterea spūssanctus
a filio mittitur s̄m illud **Joh.**
xv. c. Cū venerit paraclit⁹ que

ego mittā vobis. **Sed** mīttēs
 auctoritatē hz aliquā in mī
 sum. **O**portet ergo dicere q̄ fi
 lius habeat aliquā auctoritatē
 respectu spūssancti nō autē dñi.
 vel maioritatis sed s̄m solā ori
 ginē. Si quis autē obijceret q̄
 filius mittitur a spūssancto. qz
 dicit **Luce. iij. ca. Nō dñs dī**
xit i se impletū illud ysaiē. Spī
ritus dñi super me euāgelizare
pauperibus misit me. Rādere
possumus q̄ filius a spiritus s̄m
cto mittitur s̄m naturā assum
p̄tā. Spiritus autē sanct⁹ non
assumpsit naturā creatā vt s̄m
eam possit dici missus a filio vt
filius habere auctoritatē respe
ctu ipsius. Relinquitur ergo q̄
respectu persone eterne fili⁹ sup
spiritū sanctū auctoritatē habe
at. ¶ Ad s̄m obiectū de **Dama**
sceno dicit sanctus **Tho. q̄ in**
hoc nō est audiēdus q̄uis a q̄
bus dā dicatur q̄ sicut nō con
fitetur spiritū sanctū esse a fi
lio ita etiā nō negat ex vi p̄borū
illoz. ¶ Ad tertiū de productio
ne pfecta patris dicit sanctus
Tho. q̄ p hoc q̄ spūssanct⁹ per
fecte procedit a patre nō solum
nō est superflūū dicere q̄ proce
dat a filio sed omnīo necessari⁹
um. quia vna virtus est patris
⁊ filij. Et quicquid est a p̄re ne
cesse est eē a filio nisi proprietā
ti filiatōis repugnet nō enī fili⁹
 ¶ **Itē**

ē a seipso s; sit a p̄re. **I**git̄ p̄r 7 fi-
lius sunt vnū principiu; spūs
sancti propter vnitatē diuine virt-
utis 7 vna pductione pducūt
sp̄ritū sanctū. sicut etiā tres p-
sone sunt vnū principiu creatu-
re 7 vna actōe creaturā pducūt
¶ Tercia op̄inio de spūs sancto
dānata fuit aliquoz q̄ dixerūt
q̄ sp̄ritus sanctus nō sit equalis
patri aut filio. **A**rguebat vero
sic. **D**are se totū sine sui dimi-
nutione ē summe potētie. **H**oc
autē potest pater. hoc potest fili-
us. nō autē sp̄ritus sanctus. **N**on
enim potest generare filiū sicut
pater. nec pōt spirare sp̄ritum
sanctū sicut pater 7 fili. **¶** **N**on
est illis equalis. **¶** **A**d hoc rñ
Alexader in primo volumi-
ne summe. q̄ sicut eadē est po-
tentia filij q̄ potuit generare. q̄
est in p̄re qua potuit generare.
Sic eadē est potētia spūs sancti
qua pōt dari. i. spirari. q̄ p̄ris
filij q̄ p p̄nt dare. i. spirare. **¶** **U**n-
Augustinus libro cōtra max-
imū inquit **A**bsit vt ideo sit po-
tentior pater filio. qz creatorem
genuit pater filius non genuit
creatorē. **N**eg; enim nō potuit
s; non oportuit id ē nō ex impo-
tentia fecit. sed quia sibi nō con-
ueniebat. **S**imiliter potest dici
in proposito. **S**i vero queratur
vtrū actata siue ligata sit potē-
tia produccēdi in p̄sona spūs san-

cti. ppter hoc q̄ non potest exire
in actum. pducēdi p̄sonā sicut
potest in patre 7 filio. **D**icēdu;
nō imo in summa pfectōe ipsi;
potētia ē quia nō potest exire i
actum huiusmodi quia nō con-
grueret. **¶** **U**n-**A**ug. in monolo-
gion ait. **Q**ui potest quod sibi
nō prodest 7 nō debet tantum;
magis aduersitas 7 pueritas
possunt in illis. **S**anctus vero
Atho. i. pte. q. xli. dicit. **Q**uod
sicut eadē essentia q̄ in patre est
paternitas in filio ē filiatio. ita
eadē est potentia qua pater ge-
nerat ex qua filius generat. vñ
verum ē q̄ quicquid pōt pater
potest filius. **N**ō tñ sequi ut q̄
possit generare. **N**az generatio
significat relationē in diuinis.
Habet ergo eandē potentiam
quā pater. **S**ed cū alia relatōe
qz pater habet eā vt dāns. **E**t h
significatur cū dicitur pater po-
test generare. **F**ilius autē habet
eā vt accipiens. **E**t hoc signifi-
catur cum dicitur potest gene-
rari. **I**dē dicendum ē de sp̄ri-
tus sancto respectu patris 7 filij.
¶ **Q**uid sit missio in diuinis
qualiter spūs sanctus mittit inui-
sibiliter 7 visibiliter de. **A**grui-
tate ip̄is quo sp̄ritus datus fuit
ap̄lis in signo visibili. **C**api. ii.

Secundum mysteriū
contemplandū de sp̄ri-
tus sancto dicitur missio

tur iaculū a plectore. ¶ Et vt
ad oātē iurisdictionē ⁊ sic mit
tit nūcius a pceptore. Scdm
omne hanc comparationē est
missio in diuinis, qz spūscūs
mittit a pte ⁊ filio tanqz hns
esse ⁊ pte ⁊ auctoritatem in
operando ab eis. Et ideo mis
sio fm hunc respectū cōpletissi
me est in diuinis. ¶ Similiter
ad terminū sub tri plicia habi
tudine cōparat. Mittit enim
aliquid alicubi vbi videlz qe
ratur, vt lapis mittit deorsum
Mittit etiā aliqd alicubi vt a
quo habeat, sicut aliqs mittit
alicubi donū. Mittit sup ad
aliquid qd operet, ⁊ sic mittit
filius vel spūscūs vt alicubi ī
inhabitandum, vt alicubi ad
possidendū, vt donū, vt ali
quid, s. ad effectū pferendum.
Et ideo missio p cōparationē
ad terminū reperit cōpletissi
me in diuinis multo magis qz
ī creaturis. Si aut loquamur
de missione in cōparatione ad
missum, si in his inferioribz po
nit triplicē pditionē iperfecti
onis, s. separationē subiectionē
⁊ mutationē, que quidē nō sūt
in diuinis. Est tñ aliqd perfe
ctionis ibi istis correspōdens,
⁊ rō huius pz sic. In istis infe
rioribz separat missus a mitten
te, nā cū mitto aliquē romam
qz roma distat a me, ille quem

mitto separat a me. In diuinis
pō qz deus mittens est vbiqz:
nulla ē distantia, ideo nulla se
paratio. Loco tñ hui⁹ ē missi
a mittēte egressio sicut emana
tio. ¶ Similit in his inferiori
bus ē in missio subiectio ppter
differentiā mittentis ad mis
sum, qz missus differt a mittē
te in substantia Sed in diuinis
nō est subalis differētia ⁊ ideo
oia sunt equalis nobilitatis in
missio ⁊ mittēte. Sic etiā ī his
inferioribz ē in missio mutatio
ppter distantia missi a termino
qd pō in diuinis missus nul
li loco abest, ideo nō ē ibi mu
ratio sed alicui⁹ effect⁹ vno
uo pductio, hec Bonauentura
Scūs pō Tho. i. pte. q. xliij.
eandē iniam pfirmās ita asse
rit, qz in rōne missionis duo ī
portant. Quoz vnū ē habitus
do missi ad eū a quo mittitur
Aliū ē habitudo missi ad ter
minū ad quē mittit. Per hoc
aut qz aliqs mittit ostendit p
cessio qdā missi a mittēte: vel
fm iperū sicut dñs mittit ser
uū, vel fm piliariū, vt si fili
arius dicat mittere regē ad bel
landū. Vel fm originem vt si
dicat qz flos metis ab arboze.
Ostēdit etiā habitudo termi
ni ad quē mittit vt aliq mō ibi
eē icipiat, vel qz pri⁹ ibi oīo nō
quo mittit. Vel qz incipit ibi

aliquo mō eē quo p̄us nō erat
Missio ḡ diuine p̄sone pueni
 re pōt fm̄ q̄ ip̄ortat ex vna p̄e
 p̄cessionē originis a mittēte. et
 scdm̄ qd̄ ip̄ortat ex alia parte
 nouū modū existēdi in aliquo
 sicut fili⁹ d̄r eē missus a patre
 in mundū fm̄ q̄ incipit esse in
 mūdo visibile per carnē assū/
 ptā. z tñ antea in mundo erat
 vt d̄r Jo. i. c. **N**ō ponit ḡ mis/
 sio in diuinis q̄ sit fm̄ motum
 locale. q̄re nec ibi ē separatio. sed
 sola distinctio originis. **N**eqz
 pōt ibi eē minoratio cū non sit
 a principio mittēte aut fm̄ in
 peritū. aut fm̄ p̄siliū. qz ip̄erās
 est maior z p̄siliās sapiētior. z
 vt p̄dicat̄ ē missio illa nō ip̄or
 tat nisi p̄cessionē originis que
 ē fm̄ eq̄litate. **S**cdm̄ dubiū
 fuit. vtz missio sit qd̄ creatum
 vel increatū. Ad qd̄ ita r̄ndet
alex. in prima sūme. q̄ missio si
 ue dicat̄ actiue de patre respec
 tu filij siue de patre z filio res/
 pectu sp̄s sancti. siue dicat̄ pas
 siue de filio vel sp̄s scō est qd̄ i
 creatū z idē q̄ de⁹. **N**ā p̄cessio
 sp̄s scī est ip̄se sp̄s scūs p̄cedēs
 z sanctificatio spiritus sancti ē
 ip̄se spiritus sanctus sanctifi/
 cans. sed missio sp̄s sancti est
 eius p̄cessio a patre z filio ad
 sanctificandū creaturā. vtrum
 q̄ autē ē quid increatū. qd̄ est
 ip̄s sanctus. ergo missio q̄ sp̄i

ritificūs ē missus est aliqd̄ in
 creatū. **E**t eadē rōne missio q̄
 filius mittit̄ z qua pater mittit̄
Tertū dubiū fuit. **U**trum
 missio dicatur de deo ex tem/
 pore vel ab eterno. **E**t r̄ndent
 doctores theologi q̄ d̄r ex tpe
Verū tñ alex. in primo summe
 dicit q̄ in missione duo sūt est
 em̄ ibi principale significatū
 quod est qd̄ increatū z est ibi
 aliqd̄ cōnotatū. s. effect⁹ in rō
 nali creatura qd̄ est qd̄ creatū
Nā missio est p̄cessio alicuius
 persone manifestata in creatu
 ra. vel manifestatio p̄cessionis
 eterne facta rationali creature
Rōne ergo cōnotati qd̄ tēpo
 rale ē d̄r missio t̄p̄alis. **S**ed
 scūs Tho. in i. parte vbi s̄ di
cit. q̄ in his que ip̄ortant origi
 nem diuinaz p̄sonaz est qd̄ a
 differentia attendēda. **Q**ue/
 dā em̄ in sui significatiōe ip̄or
 tant solā habitudinē ad prin
 cipiū vt p̄cessio z exitus. **Q**ue
 dā p̄o cū habitudine ad prin
 cipiū determināt p̄cessiōis ter
 minū. quoz qd̄ a determinanc
 terminū eternū sicut generatio
 z spiratio. **N**ā generatio ē p̄ces
 sio diuine p̄sone in naturaz di
 uinā. z spiratio passiue accep
 ta ip̄ortat p̄cessionem amoris
 subsistētis. **Q**uedā p̄o cū ha
 bitudine ad principiū ip̄por
 tat terminū t̄p̄alē sicut missio

et datio. **D**icitur enim aliquid ad hoc ut in aliquo sit. et datur ad hoc ut habeatur. **P**ersona autem divina heri ab aliquo creatura vel esse non modo existendi in ea est quoddam regale. unde missio et datio in divinis dicitur temporaliter tantum. **G**eneratio autem et spiratio solum ab eterno. **P**rocessio autem et exitus dicitur in divinis eternaliter et temporaliter. **N**am filius ab eterno processit ut sit deus. temporaliter autem ut sit homo secundum missionem visibilem vel ut sit in homine secundum missionem invisibilem. **¶** **D**e tempore die et hora missionis spiritus sancti. **¶** **S**ecunda consideratio de missione spiritus sancti de tempore porationis. **I**n qua quod tempore missus fuit apostolis ponderare debemus. nam quinquagesima die post Christi resurrectionem mysterium illud fuit celebratum. **E**t hoc quidem congrue factum esse ostendit. tunc quod in veteri testamento sic fuerat figura tunc dum quinquagesima die postquam moyses eduxerat filios israel de egipto descendit deus in igne in monte synai. **S**ic et quinquagesima die postquam Christus traxit presens de inferis descendit spiritus sanctus in linguis igneis. **T**unc etiam ut quod in iubilaeo beneficia populus accipiebat data fuisse multo copiosiora in Christo credentibus a spiritu sancto noscantur. **U**t enim colligitur ex xxv. c. **L**evitici. **N**umero quinquagenario annorum in iubilaeo debita remittebantur. **I**ta spiritus sancti gratia in apostolos descendens per remissionem peccatorum et debita

ta remittuntur. **S**imiliter illo iubilaeo fuit donabantur libertati. **I**tem nunc spiritus sanctus liberat a fuit tute diaboli in spem glorie filiorum dei. **A**dhuc i eo recubant hereditates amisse. sic spiritus sanctus est pignus hereditatis nostre. **G**enit etiam spiritus sanctus in die dominica ut esset dies renovationis quod fuerat et creationis. **D**ominica namque die creatus est mundus. **H**ora adhuc quod spiritus sanctus in apostolos descendit fuit terra ut per ex auctoritate ecclesie quod cantat in hymno. **D**um cunctis hora terra repetem mundum. **I**tonat orantibus apostolis deum venisse nunciat. idipsum habet ex verbo petri ac tuum. **¶** **F**uit autem ista hora conueniens. cum quod spiritus sanctus esset trinitate persona. tunc quod primi penitus dicunt in hora terra. **P**rodidisse gratiam ut ponit in copedio theologie li. i. unde conueniens fuit quod eadem hora apostolis redderet. tunc etiam ut insinuet quod in tempore gratia dei copiose in mundum effusa est. nam genus humanum sub triplici statu decurrere potest a doctoribus. **¶** **P**rimus legis nature ab adam usque ad moysen. **¶** **S**ecundus legis scripte a moysen usque ad christum. **¶** **T**ertius legis gratie a christo usque ad completum numerum electorum. **¶** **T**ertia consideratio de missione spiritus sancti de qualitate. **D**uplex est missio spiritus sancti. una invisibilis quod mittitur in mentem ad sanctificationem creaturam et ista missio fit ad

Inhabitationē creāre rōnalis.
 Alia ē missio visibilis. sic appa-
 ruit sup xpm i colūbe specie et
 sup aplos in linguis igneis. q
 spm scm iuisibile habere cupit
 op? ē vt se pformet aplis i qb
 septē pditiones describūt fuisse.
 ¶ **Prima** pditione fuit qz erāt aio
 qetū. z h ē qd dicitur **Act. ij. ca.** Dū
 cōplerent dies pēthecostes. i.
 dies regetiōis Illud em festuz
 erat ad requiē deputatū. **Jo**
 dixit d? p **Isaia. c. lx.** Super
 quē reqesceat spūs me; nisi i sup
 humilē z qetū. ¶ **Secūdo** erant
 apli dilectiōe vniti. qd notat
 cū dicitur. erāt oēs piter Erat qd ē
 eis cor vnū z aia vna. sicut em
 spūs hoīs nō viuificat mēbra
 corporis nisi vnita. Sic nec spūs
 scūs mēbra spūalia. ¶ **Tertio**
 erāt apli loco secreti. d h s b dicit
 in eodem loco. i. in cenaculo.
 ¶ **Quarto** erāt orōi assidui. iō
 subdit. erāt pseuerāres vnami
 nisi i orōe. de illis cārat ecclesia
 Dicitur aplis deū venisse nū-
 ciat. ¶ **Quinto** erāt hūilitate p-
 piti ex eo qd scribitur. qz erant se-
 dentes. i. hūiles. ¶ **Sexto** erāt
 dace pūcti. qz erāt in bielm q
 iter ptraf visio pactis. ¶ **Septio**
 erāt pteplatiōe erecti. p h q dicitur
 qz receperunt spm scm in supiori
 cenaculo. ¶ **Qualiter** autem
 missio illa visibilis in aposto-
 los fuerit completa declaratur

actuū. ij. c. vbi dicitur. Factus
 est repente de celo sonus tanq
 aduenientis spiritus vehemē-
 tis. z repleuit totam domum
 vbi erant sedentes. **Nicola?** d
 lira. sedentes idest manētes eo
 modo quo dicitur in **Deutro.**
 c. ij. sedistis i cades barne mul-
 to tpe. i. mālistis. nā apli tunc
 erāt i orōne q nō sit sedēdo sed
 magis flectēdo genua vel stan-
 do. ¶ **Insup Luce. vl.** xps di-
 xerat eis Sedete in ciuitate. i.
 manete hūscz in duamini stru-
 te ex alto. Et appuerūt ill' dis-
 partite lingue tāq ignis sedit
 qz sup singulos eorū. z repleti
 sūt oēs spūscō. ¶ **Sz** posset ali-
 qs q̄rere an apli añ istā diē ac-
 cepāt spm scm. z rñdēt docto-
 res q sic. sz nō i tāta copia Cū
 em fuerūt vocati ad xpi seq̄laz
 z aplatū receperunt spm scm ad
 ppriam iustificationē z psona-
 lem pfectionē. qñ aut misit eos
 ad pdicandū añ suā passionē
 tūc receperūt spm scm ad infir-
 morū curationē z miraculorū
 opationē. Dedit nāqz prātem
 illis curādi lāguores. eijciendi
 demones. sicut p3 **Matth. x. c.**
 Sed qñ insufflauit z dixit eis
 Accipite spm scm. tūc receperūt
 eū ad pcrōz remissionē z sacro-
 rā ministratiōē. Et vt refert
Aug? iij. li. de tri. Flatus ille
 corpore? substantia. spūscū nō

fuit sed demonstratio p^{er} congruā
significationē nō tñ a p^{re} sed a
filio procedere sp̄s sanctū. Et
sp̄itus sanct^{us} ibi nō accipit^{ur} pro
ut est tertia in trinitate persona
sed pro dono sp̄itus sancti vt
sit sensus accipite sp̄itus sanctū
id ē donū sp̄itus sancti prout ex
ponit philippus de monte cale
rio in euāgelio Johānis. Ista
vero die apli receperūt sp̄m san
ctū ad habendā intelligentiam
scripturarū. vt declarabim^{us} in
sequenti mysterio ⁊ noticiā oim
linguarū ad audaciam ⁊ fortit^{udine}
tudine ad oim meritorū plenit^{udine}
tudine ad predicationē euāge
lij. ad tolerationē martyrii. ad
p^{er}uersionē populorū ⁊ corusca
tionē miraculorū. Ergo repleti
sunt nō solū plenitudine suffi
cientie. sed etiam plenitudine re
dundantie.

¶ Quid apli faciente sp̄s sancto lo
quebant varijs linguis. ⁊ acce
perūt sciām diuinā ⁊ rerū arc^{ana}
fortes facti fuerūt vt non time
rēt cruciatus neq^{ue} mortē

¶ Capitulum tertium.

Quartū mysteriū cō
templandū de sp̄i
tus sancto d^{icitur} operatōis
Inter cetera q̄ppe stu
pēda q̄ in aplis ē opar^{ia}. sunt p^{ri}
cipue ⁊ singularissima tria.

¶ Prīmū fuit locutio.

¶ Scōm illustratio.

¶ Tertiū fortificatio.

¶ Prīmū op^{us} mirabile fuit lo
cutio. Nā statim fecit illos loqui
ydiomata oim gentiū q̄ tñ ātea
nō didicerāt. Et q̄ quidā dice
re voluerint q^{ui} apli lingua p^{er} ⁊ ita
loquētes intelligebātur ab au
diētib^{us} ac si eorū idiomata p^{er}fer
rēt. Tñ p^{ri}or ē scia illorū q̄ tenēt
q^{ui} ipsi apli varia linguarū g^{ra}ma
p^{er} sp̄m sanctū didicerūt. Vñ ec
clesia de ipis cātat. linguis lo
quūtur oim turbe pauet genti
liū musto madere deputant q̄s
sp̄s repleuerat. Et act. ij. c. scit
bis. Ceperūt loq^{ui} varijs linguis
put sp̄s sanctus dabat eloq^{ui} illis.
Erāt autē i hirlm hitātes iudē
viri religiosi. i. in cultu dino de
uotū fm Nico. de lra. ex oi na
tiōe q̄ sub celo ē q̄ conuerant in
hirlm rōe festi. Nā iudei capti
uati p^{er} salmanazar regē assirorū
nō redierūt i iudeā sūt capti
uati p^{er} regē caldeorū nō redies
rūt oēs q̄ uis h^{ab}ent lināz redeū
di. s. remāserūt mlti amore fi
liorū q̄s conuerāt ibi ⁊ possessio
nū q̄s acq^{ui}sierāt. Vñ adhuc
captiuati p^{er} antiochū regez gre
corū ⁊ otueris gerib^{us} uēditi re
māserūt. Vñ aliq^{ui} eorū ma
gis deuoti p^{ro}pter reuerentiā rēpli
remeabāt aliq^{ui} in hirlm maxie
in solēnitatib^{us} magnis q^{ui}ruina
erat solēntas pēthecostes. ⁊ d^{icitur}
pēthecostes a pēta qd ē q̄nq^{ue} ⁊

coste qđ ē decē. **Quin**q̄gesima
nāq; die a paschate celeberrī/
ma erat apđ iudeos ī meoziam
bñficiū legssdate q̄ fuit data ī
mōte sinay. **Quin**q̄gesima die
vt sup̄ tactū ē postq̄ filij isrl̄
egressi sūt de egypto. **F**acta igit̄
hac voce. s. spūs vehemētis vel
vēti vel contrui q̄ ab alijs au/
dita fuit vlt̄ apłorū z aliorū cu;
eis existentū deū voce magna
laudantiū. qui pri^o riorē ducti
nō audebāt loqui. **U**enit mlti/
tudo z mēte pfusa ē. i. stupefa/
cta. qm̄ audiebat vnusq; lin/
gua sua illos loquētes dicebāt
aut̄ cū admiratōe. **N**onne ecce
oēs isti qui loquūtur galilei sūt
z quō nos audiūm⁹ vnusq; lingūā
nrām ī q̄ nati sum⁹. p
ti z medi z belamite z q̄ hīcāt
mesopotoniā. iudeā. z capado/
chiā. pontiū z asiā. frigiā. z pā/
philiā. egyptū z pres libie q̄ est
circa cirenē z aduene romani z
dicūtur h̄ rōani aduene potius
q̄ alij. tū qz a remotiorib; p̄sib;
venerūt. tū qz mare trāsierant.
Iudei q; z p̄seliti. i. conuersi
de gētilitate ad iudaismum cre/
tes z arabes auditiūm⁹ eos lo/
quētes nrīs linguis maglīa dī
Alij aut̄ terridētes dicebant qz
musto pleni sūt. p qđ cārat ec/
clesia. **M**usto madere deputāt
quos spūs repleuerat. tū petr⁹
x̄tate rei p̄ scripturas declara

uit. z illa die apposite sunt id ē
baptizate z ad numerū fideiū
gregate aie circiter tria milia.
Scđm op⁹ mirabile qđ spī
ritussctūs ī aplīs fuit opar⁹ il/
lustratio dī. **N**ā ī intellectū eorū
illuminauit vt d̄ diuinitis q̄ ad sa/
lutē sunt necessaria. nihil peni/
tus ignorarēt. h̄ promiserat eis
x̄ps. **C**ū dixit **Jo. xiiij.** Para/
clit⁹ aut̄ spūssctūs quē mittet
p̄ ī nōle meo ille vos docebit
oīa z suggeret vobis oīa q̄cūq;
dixerō vobis. z **xvi. c.** **C**uz vene/
rit ille spūs p̄tatis docebit vof
oēm p̄tate. z **Luce. xxi. c.** **E**go
dabo vobis os z sapiam cui n̄
poterēt d̄dicere aduersarij vestri
Res ē p̄fecto stupēda qz tā cele/
riter absq; doctore spirit⁹ sci so/
la p̄ntia noticiam aplī plenissī
mā acceperūt q̄ a moyses p̄phet⁹
fuerāt p̄scripta. **Hic Hiero.**
ad paulinum ait. **P**harisei stu/
pet ī doctrina dñi z mirant⁹ ī
petro z **Iohāne** quō legē scīāt
cū lras nō didicerint **Q**uicqđ
em̄ alijs exercitatio z q̄tidiana
īn lege dñi meditatio tribuere
solet illis spiritussctūs suggere
bat z erat iuxta qđ scriptū ē do/
cibiles deo. q̄nimo de secretis dī
uinitis mag⁹ fuerūt illuminati. qz
p̄p̄ veteri testamēt. z ī maiori
plenitudine grām spiritusscti
receperunt atq; donū prophe/
tandi excellentius habuerunt.

¶ Quod autē apli pphetie mune/
re fuerūt p̄diti p̄ actū. ij. c. v.
c. vi. c. xi. c. xij. c. xxvij. **T**anta
autē fuit in illis vis doctrine q̄
in oēs gētes ⁊ nationes mun
di p̄ eos lux p̄tatis effulsi.

¶ Tercius opus mirabile qd
spūs scūs opatus ē in apostolis
dicitur fortificatio qz corda eo
rum a deo fortificauit vt nullo
timore. nullo terrore. nulla qz
cōminatione a xp̄i p̄dicatione
retardarent. **I**deo in sermone
q̄ legit in officio apostolorum
grego. ait. **S**criptū ē. **S**piri
tus dñi ornauit celos. **O**rna
menta em̄ celoz sunt p̄tutes p̄
dicantiū. **Q**ue videlz ornāmē
ta. **P**aulus enumerat dicens.
Ali datur p̄ spm sermo sapiē
tie. alij sermo sciētie fm̄ eādē
spm. alij fides in eodē spū. alij
grā sanitarū in vno spū. **E**t i
fra **Q**uot sūt bona p̄dicantiū
tot sūt ornāmēta celoz. **H**inc
rursus scriptū ē **V**erbo dñi ce
li firmati sūt ⁊ spū oris ei⁹ om
nis p̄tus eoz. p̄bū em̄ dñi fili
us est p̄tris. **S**ed eos dē ce
los videlz scōs aplos vt tota
simul trinitas on̄ dā opata re
pente de sancti spūs dinimita
te. adiungit. **E**t spū oris eius
ois p̄tus eoz. **C**eloz igit p̄tus
de spū supra ē. qz mūdi huius
potestatibz p̄ire nō p̄sumerent
nisi eos scilspūs fortitudo soli

dasset. **Q**uales namqz docto
res scē ecclesie ante aduentum
huius spūs fuerint scimus. et
post aduentū illi⁹ cui⁹ fortitu
dinis facti sūt p̄piciamus. **P**etr⁹
te ipse pastor ecclesie petr⁹ qn
te debilitat⁹. q̄nteqz formidis
ante aduentū hui⁹ spūs fuerit
ancilla hostiaria req̄sita dicat
vna em̄ mulieris voce p̄cussus
dū mori timuit vitaz negauit.
Et tūc petrus negauit in terra
cū latro p̄stebat in cruce. **S**i
vir iste tātē formidinis qualis
post aduentum spiritus exi
stat audiamus. **F**it conuen
tus magistratuum acqz senio
rū celis denūciat aplis ne i no
mine iesu loq̄ debeant. **P**etr⁹
magna auctoritate respōdit.
Obedire oportet deo magis
q̄ hoibz. **E**t rursū. **S**i in p̄spe
ctu dñi iustū ē vos poti⁹ au
dire q̄ deū iudicare. **L**ibens
brūs andreas p̄secutoribz suis
rūdit. **T**āto em̄ ero regimeo
acceptior q̄nto p̄ eius noie fue
ro p̄manēs in tormētis p̄stan
tior. **N**ō em̄ possum⁹ q̄ audiri
mus ⁊ vidim⁹ nō loq̄. ⁊ illi q̄
dem ibāt gaudētes a p̄spectu
p̄sili. qm̄ digni habiti sunt p̄
noie iesu p̄meliā pati. beati
le. **S**ecur⁹ ⁊ gaudēs ad cru
cem p̄perauit petr⁹. ita ⁊ frater
ei⁹ andreas. qz spūs scūs moriem
eis. **S**ilr ⁊ apli ceteri mortem

violentiā letanter tulerunt. qz
spūscūs oēm ab eis timorem
eiecerat. **N**ec tñ apostolis hec
fortitudo supnaliter tributa ē
Quinimo z sanctis vt sic di-
cam inu meris p̄fessoribz p̄gini-
bus z martyribz. **Q**uis nā fecit
tpaliū bonoz p̄ceptores eos q
xp̄m nudū nudidi secuti sunt.
nisi spūscūs. **Q**uis habitare
fecit in solitudine in speluncis
amicos dei. vigilātes orantes
z carnē durissimis ieiunijs dis-
ciplinis z p̄beribz affligētes: ni-
si spūscūs. **Q**uis deniqz fecit
martyres aio intrepido tot il-
lata tormēta exq̄sitissima cru-
ciatuū genera p̄peti nisi spūs
sanctus. **U**bi admirari pluri-
mū simul z in fide consolidari
debemus. dum sup̄dicta om-
nia in serū fragili mulierz inue-
niri conspiciamus. **O** vere stu-
penda virtus spūsancti. **Q**ue
tot homines supra hoīes ele-
uauit. **O** gratia dei electis co-
piofissime dispensata. que ter-
renos homines celestes affecit
Fons indeficiens bonitatis
dei ad quem cuncti mortales
confugere securi debent. quo.
nā vt inq̄t **Cyp̄an⁹** in ep̄ste
la ad **Donatum**. **P**rofluens
largitor spiritus nullis finibz
p̄mitur. nec vllis coercentibz
claustris intra certa metarum
spacia reīrenatur. **D**anat in

gites. exuberat affluenter. **N**o-
stz tñ pecc⁹ sitiat z pateat. qñ
tum illuc fidei capacis asseri-
mus. tantum inde gratie inun-
dantis haurimus. **N**ec ille.
Supplici corde igitur postule-
mus vt p̄ssim⁹ deus spiritu
sancto suo repleat corda n̄ra.
Qui sit benedictus in secula
seculorum **Amen**.

ExPLICIT quadragésimale d̄
peccatis ceptuz in ciuitate **L**i-
ty. ibiqz completuz ad laudē
z gloriā omnipotentis dei z
virginis gloriose marie ac bea-
tissimi patris **Francisci** noui
sancti **Bonaurenture**. amen.
Finitū est anno dñi. **D. cccc.**
xc. tertio **Non. decēbris.**

fr Gerardus Motenaken No 1600
Orato et via sig pp den

Ad reuerendissimum dominum Johannem de arago-
nia. scilicet romane ecclesie. et. sancti Adriani p[re]sbyter[is] cardinalis.

Consideranti se penumero mihi ac memoria reuolueris. Re-
uerendissime pater ac illustrissime dñe funestas mortalium cla-
des obtruncantes bellox calamitates et seuissimas pestes: q[ui]b[us]
tot illustrib[us] viris destitute remanserint plurime ciuitates ita-
lie: et que domus magnis vndiq[ue] familijs replere erant: nunc
sine habitatorib[us] corruere videant[ur]: quodq[ue] mirabilius p[er]fecto
est paucis qui supuiterant hominib[us]: etiā in nostra que olim
magna grecia dicebat[ur] patria adeo fertili vt nō modo plerisq[ue]
vibib[us]: sed regionib[us] solita fuerit ex suay frugū copia puidere:
tanta supuenerit terre sterilitas quantā vix potuimus vita co-
mune p[er]transire. In mentē venit hec omnia ad iustū dei iudi-
ciū referre: qui de scelerib[us] tota quib[us] italia corrupta est sumat
vltionē. Ab eo em̄ t[em]p[or]e quo dñi. nus i[er]le p[re]co Bernardinus ce-
pit latinis p[re]dicare arguens vicia populor[um] in hanc vsq[ue] diem
ex nōnullis quos ad bene beateq[ue] viuendū p[er]uertit paucos p[er]
seuerasse videmus: ac tandē crescente in humanis cordib[us] ma-
lignitate ad vniū oēs rediisse. Et nō est qui faciat bonum
nō est vsq[ue] ad vniū. Jam in cōmune publicūq[ue] vsu occiden-
tis seculi prauitas et obscena xpianor[um] flagicia deuenerūt. Nā
sine rubore cognite impietatis ac timore dei ap[er]ta frōte a mult[is]
impudētissime pueniunt et erigunt vsure violentes rapinez et
torquendi eris causa fraudes doliq[ue] dānatissima q[ui]q[ue] simo-
niacelabis impunisq[ue] licentia quadā sub coaptatione p[ro]p[ri]or[um]
ac pontificij iuris legisq[ue] ciuilib[us] accōmodatione maliciosane
interpretatione etiā in publico sub iudice repetunt: quo fit vt in-
mēdacia falsaq[ue] testimonia atq[ue] p[er]iuria labant[ur] necesse sit. In-
sticia p[ro] q[ui]bus omnium ore laudet: omnium t[ame]n alger operib[us] tan-
tūq[ue] sibi nihil rei q[ui] multū nominis et plus iniurie p[re]dicant
Nihil etiā frequētius est in vsu q[ui] in sanctos deūq[ue] ip[s]m blas-
femie ac maledicta quib[us] et superi ac maiores natu parēt[ur]q[ue]
passim et indifferent[er] afficiunt. Quid de vanitatib[us] referā: inu-
tilib[us]q[ue] ornamentis ac sumptib[us]. Nemo est q[ui] nō dīcā equare
sed ancellere velit vicinos honorib[us] ac magnificencia. vñ fre-
quent[er] p[er]tingit vt cōmitti viris neq[ue]ant paup[er]tate et coactenō

nunc p̄sepibus prostant turpe lucrū sup̄ba emulatione sectā
res. **O**mnes p̄cerea explendis p̄ sua volūrate libidinibz vaca
re innit̄ q̄ videmus. **D**is vt p̄phera inquit caro corripit vi
am suam. **C**ontemptui habentur sacra omnia: dei cultus ⁊
ecclesiastice dignitates apud p̄ncipes magistratusq̄ secula
res nullo habent p̄cio. **N**ec curare dei credūt mortalia cuiq̄
Religiones aut sunt oibz vilipendio. viduaz nocere: pupillo
rumq̄ ac orphanorū eiulatus ac pia omnium vota q̄ in h̄ mun
do esuriūt ⁊ sitiūt iusticiā equissimū iudicis magni dei iracun
diam furorēq̄ aduersus impia hec nostra t̄p̄a concitarunt. q̄
omnia cū sanctissimus in x̄po pater ⁊ dñs noster clementissim⁹
Sixtus dina p̄uidencia papa q̄rt⁹ ex pastoralis officij debito
vigili cure p̄curreret feraz incurribz q̄bz romanus grex q̄ p̄
ceteris intrinseca charitate p̄sequi volens occurrere postq̄ re
stitutaq̄ illustratāq̄ urbem ad reformanda ingenia atq̄ illu
strandas moribz hominū mentes sese p̄uertēs **L**icio vocauit
me suauissimis literis suis de peccatorū grauitatibz quibz hu
mana infirmitas p̄mis p̄ virtū meaz facultate dicitur romanū
q̄ populū ac oēs qui romanā sequūtur curiā suis sceleribus
argutur. **G**lorioso igit̄ nomini tuo q̄ apud sororū vngarie
regem serenissimū apostolica legatōe fungēs. **I**nstituto huic
meo interesse nō potes. ipsos sermones meos ob debitā in te
obseruantia seruitutēq̄ idcirco dixi vt correct⁹ emendat⁹
vbi oportuerit sapientia tua literarūq̄ munimētis cōmēda
ti nō romanus modo. s̄z omnibz xp̄i fidelibz ⁊ posteris quoq̄
essent p̄futuri in quibz nō eloquentie fuco vez sapientia docu
mentis vtendū censui quo plane oēs intelligerēt que seipsa sa
tis ornata est veritatē. **S**ume igitur p̄sul optime opusculum
hoc nostr⁹ q̄d p̄ animi recreatiōe tui quomodoq̄ legere ac re
petere digneris: qui me p̄dicantem tua p̄sens benignitate au
dire plurimum delectatus es. **E**t bene vale virtutū omnium
decus ⁊ speculum ecclesie dei.

**¶ Tabula sermonū capitulo/
rum et foliorū incipit.**

¶ Et primo dñica septuagesime
de numero dñatorū ppter eorū
peccata. **Sermo primus** folio. ij.
¶ Quod multiplex ex hoibz erūt
dñandi q̄ saluādi ppter illoz
peccā. et qualiter numer⁹ electo
rū erit grādis absolute. s. exi/
gu⁹ et pu⁹ respectiue. ca. i. ij.
¶ Quod dñatio reproboz n̄ repu/
gnat bonitati nec caritati neqz
volūtati sūmi dei. sic q̄ de sal/
so conati sūt p̄suadere. ca. ij. iij.
¶ Quod sol⁹ deus cognoscit nume/
rū electoz. et de assumēdis ad
ordines angeloz. ca. iij. fo. vi.
¶ Dñica. lx. de tribz nocumēt/
peccati mortalis ppter q̄ merito vn⁹
q̄sqz peccā vitare d̄z. s. mo. ij. vij.
¶ Quod peccm fac hois volūtatem
malignā q̄ a deo data ē hoī bo/
na s. sic ad bonū et malū verti/
bilis et qualiter omne peccatū
est volūtariū. ca. i. vij.
¶ Quod peccm pervertit hois rōnē et
rōnalē creaturā vilificat facit
q̄ simile bestiis. et d̄ multiplici
rōnis p̄sideratiōe. ca. ij. xi.
¶ Quod peccm facit boiem suū qm̄
p̄a libertas ē viuere s̄m p̄tutē;
et q̄rū libertas ē magnificen/
da p̄cipue libertas animi. ca/
pitulū. iij. xij.
¶ Dñica quinquagesime de pe/
nis tpalibz sepissime aduenien

tibz ppter peccā. s. mo. iij. xv.
¶ Quod pene tpales. s. pestilencie
guerre famēs tremor⁹ et silia i/
mittūt a iusto deo ppter iniqui/
tes et scelera p̄loz. ca. i. xvi.
¶ Quod de⁹ nō sp̄ punit hac vita
peccātes. et q̄ iuste illi tribuit et
rōnabilr sua dona et beneficia.
capitulū. ij. xvij.
¶ Quare de⁹ dñi ppter peccā tpales
penas imittit et etiā q̄re p̄sepe
suos amicos et suos affligit. et
nō sp̄ bonis largit bona in vi/
ta p̄senti. ca. iij. xvij.
¶ Feria q̄ris ciner. de tribus
nocumētis peccati ppter q̄ vnus;
q̄sqz in peccō existens ad p̄nāz
reverti debet. **Ser. i. ij. xx.**
¶ Quod p peccm aia sepa a deo nō
solū ppter multa. s. etiā ppter
vnū mortale. et q̄ ḡue dñm
sit ista separatio. ca. i. eo. fo.
¶ Quod peccatum facit boiem
farum. et q̄ stulticia triplex est
capitulū. ij. xxij.
¶ Quod peccm cōtristat mentes
peccatoz dñi ad se redeūt sicut
econuerso viri us letificat ani/
mam. capitulū. iij. xxij.
¶ Feria quinta prime hebdo/
made. de friuola ac debili excu/
satione peccati. **Ser. v. xxij.**
¶ Quod nulla est excusatio eoz
qui dicūt deū esse causam pec/
cati. et quare deus p̄mittit ma/
la fieri. et an possit p̄cipere ma/
la. capitulū. i. xxij.

Quod irrationabilis est excusatio peccati cum hominum culpa refertur ad influentiam siderum quod liberum arbitrium astringere non potest neque ad bonum neque ad malum. **Ca. ij. xxvi**
Quod non valet excusatio eorum qui dicunt eam peccati fore naturam inclinante cum ex parte anime ipsa semper inclinaret ad bonum. **Ca. iij. xxvij**
¶ Feria. vi. prime ebdomade i. q. dragesima. De excusatione peccati qua se tueri qui dant putant ex ipsa consuetudine et de mysteriis consuetudinis. Sermo. vi. fo. xxvij.
Quod consuetudo peccandi auget peccatum non excusat. et qualiter mala consuetudo inducit animam facilitatem ad peccandum difficultatem ad penitendum. et obligationem ad patiendum. **Capitulum. i. eodez fo.**
Quod multe sunt consuetudines reprobare de quibus sit expressa mentio in iure. sicut patet in sex consuetudinibus quibus loco ponuntur de missis alijs. **capitulum. ij. xxx.**
Quod consuetudo rationabilis quod non est contra aliquam legem diuinam vel humanam obseruanda est tam generalis quam specialis. **Capitulum. iij. xxxi.**
¶ Sabbato prime ebdomade De grauitate peccati. et quo modo unum peccatum est altero grauius ratione persone et obiecti et nocuamenti. Sermo. vij. folio xxxij.
Quod grauius peccant eodem genere peccati docti quam indocti et superiores quam inferiores. et illi etiam qui

peccant cum magis improba voluntate. **Capitulum. i. xxxij.**
Quod culpa tanto est grauior quanto persona contra quam peccatur in deum in generalior. et sic peccatur in deum in primum et in seipsum. **cap. ij. xxxij.**
Quod unum peccatum est altero grauius ratione nocuamenti et qualiter nocuamenti se possunt habere ad peccatum tripliciter. **Capitulum. iij. xxxij.**
¶ Dominica. i. in quadragesima. De supra domitorum et potentum. Sermo octauus. xxxij.
Qualiter superbi domini prestant deum non reputando ipsum superiores et transgrediendo diuinam precepta ac dei in dicta vilipendendo. ca. i. xxxv.
Quod principes et domini superbi prestant ecciam puniendos illius potestatem quod est supra omnem principalem et incommittentes se de spiritualibus officijs et beneficijs atque censuram ecclesie pro nihilo ducentes. **Capitulum. ij. xxxvij.**
Quod principes superbi domini prestant suos primos male et negligenter gubernando subditos et quando illos indebite atque pueriliter cum nimia continentia. **Capitulum. iij. xxxij.**
¶ Feria. ij. secunde ebdomade. xl. de iudicio generali quo terrerentur et debent merces superborum. Sermo. ix. xl.
De mira excellentia christi qui sedet ad dexteram patris et viuet in iudicio cum triumpho longe postiorum et

umpho rōanoꝝ quē vsuri sunt
omē in malestate. **Ca. i.** xlv.

Qd pparebūt differēter in iu
dicio electi et reprobi. et qualif
quincūtur increduli ex prio ad
uētū xpī vt etiā credāt scōm. et
de re iudicij. **Capitū. ij.** xlix.

Qd dura erit et terribilis snia
xpī q dānatos q̄s expellet a se
cū maledictione deputādo eis
habitationē perpetuā i ignē in
ferni. **Capitulum. iij.** l.

¶ Feria. ij. scē ebdomade **De**
causis ex q̄b hoies instant sup
bia. **Sermo. x.** li.

Qd mlti efficiūtur supbi ppter
nobilitatē originis vlt prie cū m
sa nobilitas in virtute cōsistit.
Capitulum. i. eodē fol.

Qd mlti efficiūtur supbi ppter
fortitudinē corpis q̄ ppat ho/
minē bestijs et supat a fortitu/
dine ai atq̄ illa pfidētes expo
nit piculis. **Capit. ij.** liij.

Qd mlti sūt supbi estimātes
pl⁹ debito suū intellectū spnen
do. primos ac dei obliuiscēdo
Capitulum. iij. liij.

¶ Feria. iij. scē ebdomade, de
supbia curiosoz q̄ in triplici cu
riositate precipue p̄sistit. **Ser/
mo vndecimus.** lv.

De curiositate eoz q̄ ob supbiā
q̄runt scire aut a quo non decet
aut id qd sciri nō dz aut nō ad
debitū finem. **Ca. i.** lv.

Qd curiosi ex supbia spernūt

veritatē dū scribūt vel narratur
absq̄ lenocinio verbor. et q̄ pōt
esse doctrina sine eloquētia licz
eloquētia cū doctrina sit p̄men
dabilis. **Capit. ij.** lvij.

Qd curiosi ex supbia corpore/
os sensus ad vana dirigūt et il
licita et p̄cipue inspectaculoꝝ
inspectōe. **capit. iij.** lix.

¶ Feria. v. scē ebdomade **De**
supbia mulier. satis ipatez mo
deste recitādus ne pariat̄ur il
le que humiles sunt et virtuose
Sermo. xij. eo. fol.

Quod mulieres supbe nolunt
subesse viri et ab illis dirigi et re
gulari. **cap. i.** lx.

Qd mulieres supbe excedunt
modū et regulā in ornatu et cul
tu corpis ac p̄pā vestimentoꝝ
Capitulum. ij. lxi.

Quod mulieres supbe sunt in
sua p̄uersatōne gues atq̄ alijs
molestē. **Ca. iij.** lxij.

¶ Feria. vi. scē ebdomade
de supbia p̄toplastoz et lapsū
hūmane nate. **Ser. xxij.** lxiiij.

Qualit̄ sa sunt q̄ dicūt u lapsū
būane nature ad quē cooparūt
fuit diabol⁹ quē recte p̄misit d̄s
hoiem impugre. **ca. i.** eo. fo.

Quod pctm̄ ade fuit grauius
pctis alioꝝ hoim et pctō mlier.
scue q̄ nihilomin⁹ supat i. Gū
tare a pctō diaboli. **ca. ij.** lx. vij.

Quod humanū genus p̄grue
reparacū est p̄ viam satisfactō
p̄ ij

n is q̄ cū nō foret possibilis nec
hoi nec ag: lo facia ē p xpm deū
z hoīem. **Capitulum. iij.** lxxix
¶ Sabbō. ij. ebdomode. **De s̄a**
crissima hūilitate Sermo quār
duo volēti hūi. Iusdecim. lxx
litate h̄re necessaria est cognitio
dei z sui ipsi. ac primi in q̄z q̄t
bet tria sūt p̄siderāda. ca. i. lxxi.
Qualiter inducūt nos ad hūi
litate exortatōes scripturaruz z
gr̄a hūilitat̄ atq; exēplū domi
n̄i iesu xpi. q̄ nos p̄bo z exēplo
hūilitatē docet. ca. ij. lxxij
¶ Duo decī sūt regule obfua
de ab his q̄ hūiles esse volunt q̄
dicti etiā p̄nt duo decī signa p̄e
humilitat̄ acis. ca. iij. lxxij
¶ Dūica. ij. in. xl. **De supbia su**
persticioz. Sermo. xv. lxxv
¶ Duo sup̄sticiosa ē diuinatō que
fit vel p̄ somnia vel p̄ auguria
vel p̄ iudicia astrologoz cū ipsi
p̄sumūt ea q̄ dei sunt p̄nuncia
re. Capitulum. i. lxxv
¶ Duo sup̄sticiosa ē obseruantia
carminū z portatōis breuium
atq; tpm. Capit. ij. lxxix
¶ Duo multi sunt diabelo p̄fede
rati r̄n̄sa ab eis in ymaginib; q̄
rētes vel illos restringentes e
nōnulli expresse p̄fiteres. Ca
pitulum. iij. lxxxi
¶ Feria. ij. tertie ebdo. id. sup
bia ifidelū ydolatrāz. Habu
meranoz z iudeoz q̄ oēs mori
untur et̄na morte. Sermo de

clmussertus. lxxp
¶ Duo ydolatrie a deo reprobari
sūt p̄p̄ illoz supbia z de origie
ac dilatatōe ydolatrie z de ḡu
tate illi. p̄terica. i. lxxxiij
¶ Duo saraceni z qlibet de secta
Habumeti morient̄ morte ge
hēne. z d̄ illaz gētiū seductōne
z qualra xp̄ianis debēt euitari
capitulum. ij. lxxv
¶ Duo iudei oēs xp̄s negātes mo
rient̄ in p̄tis suis. q̄ tñ tolradt̄
sunt. z blādicijs ad fidē alicie
di atq; cogēdi v̄fuiēt regulas
ab eccia ordiatas. ca. iij. lxxviiij
¶ Feria. iij. tertie ebdo. De sup
bia trāsgressoz leḡs canonice.
Sermo decimussertim. xci
¶ Duo oēs xp̄iant obligāt ad ob
seruandā legē canonicā in qua
dātur q̄ plura p̄cepta. Capit
ulum primū. eodē fol.
¶ Duo lex hūana ex rōn abili cau
sa fm ea q̄ occurrere p̄nt mutat̄
rōn abilit̄. ca. ij. lxxxiij
¶ Duo in lege positua rōnalis est
dispensatio q̄ fit ex necessitate
capitulum. iij. lxxxiij
¶ Feria. iij. tertie ebdo. De sup
bia trāsgressoz legis ciuilib;
Sermo. xvij. xci
¶ Quid ē lex z de actib; leḡs atq;
de illi. necessitate. c. i. lxxxiij
¶ Duo ciuiles leges iuste sūt fua
de z q̄ aliqui iz facere p̄ter p̄ba
legis. z qualr melior ē ciuitat̄
bon. m̄ster sine lege q̄ lex sine

ministro: capitulum. ff. lxxv

Quod in te sunt leges civiles reprobate et alie auctoritate. que si vero abrogate que non dedignatur sacros canones imitari. capitulum tertium. lxxvii.

¶ Feria. v. tertie ebdomade. de superbia hereticorum Sermo decimus nonus. cii.

Quod quinq; pditiones requiruntur ad hoc ut quis ppte dicatur hereticus. cap. i. cii.

Quod si multe fuerint hereticorum secte fidei veritate impugnantes tunc hodie quinq; sunt que multos inuolunt in italia. Capitulum secundum. cv.

Quod heretici puniuntur quinquaginta pena. ca. iij.

¶ Feria. vi. tertie ebdomade. de supbia ingratorum tam erga deum quam erga homines. Sermo. xx. cvii.

Quid est ingratitudo. et de gradibus eius et quomodo nullus ingratum potest excusare. Ca. i. cvii.

Quod ingratitudo reprehenditur ab auctoritate legum civilium et historia gentium et exemplo beatorum capitulum. iij. cx.

Quod propter ingratitudinem auferuntur bona et oriuntur mala et subtrahuntur promissa beneficia Capitulum. iij. xij.

¶ Sabbato tertie ebdomade. De superbia spernentium consilia et suo sensu confidentium. Sermo viciesimus primus. cxliij.

Quod promedatur psalmi voce omnes scripturarum Et de septem generibus psalmorum. Ca. i. cxij.

De quibus non est psalmi exquiritur quod quo datur septem regule negative et quod consilium est de rebus dubiis et arduis. Capitulum secundum. cxvii.

De septem conditionibus consilij ut recte fiat ac salubriter. capitulum tertium. cxvii.

¶ Dominica tertia in quadragesima De superbia scismaticorum. Sermo. xxij. cxix.

Quid est scisma et in quo differt ab heresi et quomodo est una ecclesia vniuersalis et ecclesia romana est caput omnium ecclesiarum: cui preest papa vicarius christi et de multis scismaticis que fuerunt elapsis temporibus capitulum primum. cxix.

Quod scisma est graue peccatum et de comparatione eius ad ydolatriam. Capitulum. ij. cxxi.

Quod scismatici priuantur potestate ordinis iurisdictionis et administrationis. ca. iij. cxxi.

¶ Feria secunda quarte ebdomade. De peccato ire. Sermo vigesimus tertius. cxliij.

Quod peccat ille qui omittit irasci ubi et quando debet irasci capitulum primum. cxliij.

Quod ira dei que est secundum rationem que dicitur ira per zelum est promedabilis et tuosa. ca. ij. cxliij.

Nō ira iordinata peccm̄ est. et
de speciebus et gradibus et nocu
mentis eius. ca. iij. crrv.

Feria tertia q̄rte hebdoma
de. De correptione fratna Ser
mo. xliij. crrviij.

Qua' iter corripere primū pec
catore est p̄ceptū affirmatiuū
qđ oēs obligat etiā et peccato
res. et quomodo inferiores cor
rigere possunt superiores. Ca
pitulū p̄mū crrviij.

De triplici p̄dictōe q̄ seruāda
est in correptione fr̄terna vt si
ar debito modo. ca. ij. crrxi.

Nō ē differētia inter denūcia
tionē et accusationē in se de mo
do fraterne correptionis. capi
tulum tertiū crrxi.

Feria q̄rta q̄rte hebdomade
De scandalo phariseor et alio
rum. Sermo. xxv. crrxiij.

Quid est scandalū. et de tripli
ci scandalo. scilicet actiū passiuo et
occasionato. ca. i. eo. fo.

Quomodo spūalia bona que
nō sūt de necessitate salutis ali
qñ omittēda sunt. p̄pter scāda
lum. ca. ij. crrxvi.

Quod tpalia bona et si nō sp
rā qñqz dimittēda sūt p̄pter scā
dalum. ca. iij. crrxviij.

Feria q̄rte q̄rte hebdomadē
De tribus effectibz ire. scilicet murmu
ratione. clamore. et rira. Ser
mo. xxvi. crrxviij.

De murmuratione que fit con

tra sociū et supiores et deum et
de grauitate huius peccati ac
punitiōe. ca. i. crrxviij.

De triplici clamore. scilicet orantiū
et horribiliter peccantiū atqz
irascentiū qui turbāt domum
vxoꝝ et familiā. c. ij. crrxix.

De rira et defensione sui ac pu
gnantibz in duello et de ciuili
bello. ca. iij. crrxx.

Feria sexta q̄rte hebdomade
De homicidio Sermo vigesi
mus septimus et non⁹ celi.

Nō crudeles sūt qui se iterū
ciūt aut inoētes aut parentes
Capitulū. i. eo. fo.

Nō qñ peccāt inficiētes reos
auctoritate p̄pā et viri inficiē
tes vxores et mulieres q̄rentes
abortiū. ca. ij. celiij.

De irregularitate q̄ h̄it p̄pter
hōicidū et. xij. documētū circa
h̄mōi irregularitatē. c. iij. celiij.

Sabbō q̄rte hebdomade
luxuria fornicatoꝝ siue de forni
catione simplici. Sermo.
xxviij. celv.

Nō fornicatio aliqñ d̄r idola
tria. aliqñ oē peccm̄ mortale. ali
qñ imundicia luxurie et stricte
p̄cibitus soluti cū soluta. Ca
pitulū p̄mū celvi.

Nō triplici obiectiōe conant
fornicatoꝝ pbare fornicatio
simplicem nō esse peccatum et
de solutione p̄dictaz obiectio
num. ca. ij. eo. fo.

Quod pbari pot fornicationem
esse peccatum auctoritate. rōe
z exem plo. ca. iij. cxiij

Unica q̄rta in q̄dragesima
De luxuria sodomitar. sermo
xxix. z valde necessari⁹ sed mo
deste recitāndus cxiij.

Quod. x. sūt noia vicij sodomiti
ci ex q̄b dephēdi pōt gūitas z
enormitas tāti sceleris. capitu
lum. i. co. fo.

De septē p̄ditiōibz sodomita
rū q̄b corū dēt septē q̄ fuerūt
in pugniōe illoz. ca. ij. cxli

Quod oēs leges puniūt pesti
mos sodomitas. ca. iij. cl.

Feria secūda q̄nte hebdoma
de. de luxuria incestuosoz. Ser
mo. xxx. co. fo.

Quō p̄mittit̄ incest⁹ in p̄sāgui
nitate. in affinitate z cōpater /
nitate. ca. i. cli

Quod incestus p̄hibet cū vt seruet
honor pentibz. cū vt extingua
tur occasio pecc. cū etiā vt p̄bi
tur matrimonij z amicitia cū
extraneis. ca. ij. cliij

Qualiter punitus est incestus
vt patet in multis exemplis.
capitulū. iij. co. fo.

Feria tertia quinte hebdo
made de peccato accidia. Ser
mo. xxxi. co. fo.

Quod accidia est tristitia z tedi
um bene operandi. z de tripli
ci tedio. ca. i. clv.

Quod accidia aliqui oīz ex coin

plexiōe corpis z in ordinatiōe
cibi z iustigatiōe diaboli. capi
tulum. ij. clvi.

Quod hō pōt fugere accidia per
orōnē z meditationē ac frequē
tationē sacri. c. iij. clvij

Feria q̄rta q̄nte hebdomadē
de negligētia p̄latoz z epōz.
Sermo. xxxij. co. fo.

Qualit̄ ep̄i negligētes nō mi
nist̄rāt vt debēt subditis sacra
z doctrinā ac t̄palia bona. ca
pitulū. i. clvij

Qualiter ep̄i z p̄lati negligē
tes nō inq̄runt defectus subdi
toz. z de visitatione siēda per
ip̄os. ca. ij. clx

Qualiter p̄lati z ep̄i negligē
tes nō corrigūt excessus delinq̄n
tiū q̄ corrigi debēt aliqui blan
de aliqui seuerē. ca. iij. clx

Feria q̄nta q̄nte hebdoma
de de negligentia clericorum.
Sermo. xxxij. clx

Quod clerici negligentes non
laudāt deū i septē horis cano
nicis q̄ laudādus ē ore z voca
lit̄. z de cātu officij ac de omis
sione. ca. i. co. fo.

Qualiter aliqui clerici ex negli
gentia circa diuina sunt indes
uoti corde ore z corporal i ge
stu. ca. ij. clxij

Qualit̄ clerici negligentes tra
ctant irreuerenter sacra tēpla z
sacras res z sacratissimū cor
pus xp̄i. ca. iij. co. fo.

¶ FERIA sexta quinte ebdoma/
de. De desperatione. Sermo
trigesimus quartus. clxij

De triplici desperatione scilicet
passionatorum. damnatorum
et peccatorum in quibus etiam
triplex alia desperatio ponitur.
capitulum. ij. eo. fo.

¶ Quid desperatio grauissimum est
peccatum et eo quod illi homines re
trahuntur ab operibus bonis et la
buntur in effrenata vicia. Ca
pitulum. ij. clxij.

¶ Quid desperatio peccatum est gra
ue: tamen si de illa homo peniteat
remittitur a deo. ca. ij. eo. fo.

¶ Sabbato anni dominica de pas
sione de iusticia contra negligen
tiam ministrorum eius. Sermo tri
gesimus quintus. clxix.

¶ Quid sit iusticia. Et quomodo
de commendatur in omnibus scri
pturis diuinis et humanis. Et
de triplici eius acceptione. Ca
pitulum primum. eo. fo.

De innocentia fidelitate et seuerita
te. que sunt tres partes iusticie
capitulum. ij. clxx.

¶ Quid amicitia et auaritia ac pro
prius amor contrariatur iusticie
capitulum tertium. clxxi

¶ Dominica de passione de pec
cato lingue. Sermo trigesimus
sextus. clxxij.

¶ Quid soli homini concessa est lin
gua ad loquendum et de peccatis
in quibus huius lingue et qualiter age

li loquuntur. ca. l.

¶ Quid virtuose regulanda est lin
gua dum loquitur cum quibus et circa
statibus. ca. ij. clxxij

De viginti peccatis puenien
tibus a lingua quot sunt littere alpha
beti usque ad. v. Inclusive. capi
tulum tertium. clxxv

¶ FERIA. ij. post dominica de passio
ne. de peccato gula. Sermo tri
gesimus septimus. clxxvi

¶ Quid materia gula est esca et po
tus non quod sint de se mala. sed
propter inordinatum appetitum
et de prohibitione ciborum. ca.
pitulum primum. eo. fo.

¶ Quid quinque sunt modi siue spe
cies. quibus peccant homines
vicio gula. ca. ij. clxxvii

¶ Quid gulosi puniuntur pena cor
porali spiritali et gehennali. ca.
pitulum. ij. clxxix.

¶ FERIA. iij. post dominica de passio
ne. de peccato exheredando usure et
auaricia usurariorum Sermo
trigesimus octauus. eo. fo.

¶ Quid sit usura quod graue est pec
catum. Et quod ex necessitate acce
pit ad usuram ab eo quod est parat
non peccat. et quot modis usura
committitur. ca. l. clxxxi

¶ Quid omnis scriptura diuina et bu
mana et etiam lex canonica re
probat usuram. ca. ij. clxxxij

¶ Quid multi et precipue sepe res ge
nera personarum precipue in crimine
usuram licet ipsi usuram non faciant

ant. capitulū. lxx.

clxxxv

¶ Feria. iij. post dñicaz de passione d avaricia fuz z d ipo furto. Sermo. lxxxix.

clxxxvii

¶ Quid ē furtū z q dñia int fur/ rū z rapinā z de p̄rietate reruz z de periculis rapine. z cōpara/ rione rapine z furti atqz q̄ gra/ ue peccatum est furtum. capi/ tulū primū. eo. fo.

¶ Qd quinqz rationibus possūt aliqui excusari a furto. capitū/ lum secundum cxc.

¶ Qd qnqz sūt gñia hoīm q fur/ rū p̄mittere solēt. ca. iij. cxi.

¶ Feria quinta post dñicaz de passione. De avaricia iudicū Sermo. xl.

cxcii

¶ Qd p̄grue hō iudicat homine/ enā sup̄ior mal⁹. z q iudex non pōt simul esse iudex accusator z testis. capitulū. i. eo. fo.

¶ Qd iudex d̄z esse idone⁹ z gra/ uis in ferēdis sentētijs ac p̄rat⁹ defensor. capi. ij. cxcvii

¶ Qd p̄iculosa sūt iudicijs mu/ nera. q̄ tenētur restituere q̄ ilu/ ste recipiūt. z q̄s graui⁹ peccat An corrupēs iudicē aut iudex corruptus. cxcix

¶ Feria sexta post dominicam de passione. De avaritia aduo/ catorum. Sermo quadra/ gesimus prim⁹. cc

¶ Qd prob bētur aduoca re ma/ nifeste mal⁹ ac infames et reli/

giosi z sacerdotes z iudices vel assessores. capitulū. i. eo. fo.

¶ Qd in aduocatis debz esse scia diligētia maturitas z fidelitas capitulū. ij. cci

¶ Quod aduocati peccant dū su/ scipiūt cās iniustas vel illas p/ sequuntur vl̄ propter sup̄fluas dilaciones z causaz composi/ nes. capitulū. iij. ccii

¶ Sabbato añ dñicam oliua/ rū. De avaricia clericorū z epō/ rum. Sermo quadragesimus secundus. cciii

¶ Qd clerici z ep̄i p̄cipue de his q̄ sup̄fluūt de redditibz eccliaz debent pauperibus subuenire capitulum primū eo. fo.

¶ Quod clerici auari committūt symoniam circa spiritualia per causam z spiritualia p̄ effectū. capitulum. ij. cciiii

¶ Qd clerici auari exercēt nego/ cia prohibita q̄ exercere nō dñt. capitulum. iij. ccvi

¶ Dominica oliuarum. De a/ uaricia artificum z mercato/ rum. Sermo quadragesimus secundus ccvii

¶ Qd mercatores z artifices a/ uari peccant per immoderatāz sollicitudinē. capi. i. eo. fo.

¶ Qd mercatores z artifices pee/ cant dū in vendendo z emēdo excedunt valorem rel. capitū/ lum secundū. ccix

De artifices et mercatores a-
uari peccant in fraudulencia proxi-
morum multi plures. ca. iij. cccxi.
¶ Feria. ij. post dominicam oliuaz
De auaricia laus. Sermo quod
dragelimus tertius. cccxij
De multiplici ludo. scilicet si ex
deuotione vel ex recreacione cu-
piditate et mala intentione. Ca-
pitulum primum. eo. fo.
Quod quatuordecim sunt ma-
lignitates que inueniuntur in ludo
ex quibus huiusmodi vitij gemitas appere
possunt. Cap. ij. cccxv
De varijs opinionibus an sint re-
stituenda acquisita per ludos pro-
hibitos. cap. iij. cccxvi.
¶ Feria. iij. post dominicam oliuarii
De peccato odij. Sermo qua-
dragelimus quattuor. cccxvij
De odio dei qualiter scilicet et qua causa
possit haberi odio et quod odium dei est gra-
uissimum peccatum. cap. i. eo. fo.
De odio sui ipsius et quod unus-
quisque tenetur ex caritate dilige-
re se et corpus proprium. et quod pecca-
tores non se diligunt. ca. ij. cccxvij
Quod odium proximi est graue
peccatum et de originalibus et cau-
sis atque tribus pessimis fructibus
ab odio procedentibus. ca. iij. ec. xix
¶ Feria. iij. post dominicam oliuaz
De miranda puerione latronis
pendentis in cruce. Sermo qua-
dragelimus quintus. cccxij
De septem virtutibus latronis a
spiritu sancto sibi infusis in quibus

apparet amplitudo meriti
eius. Cap. i. eo. fol.
De septem dulcoribus seu con-
ditionibus promissionis christi facite
latroni pueri. Ca. ij. cccxij
De quinq; singularissimis pri-
uilegijs latronis ad christum pueri
Capitulum. iij. cc. xiiij
¶ Feria quinta in cena domini
De mysterijs sacramenti eucha-
ristie contentis in epistola huius-
modi. Sermo. xli. cccxv.
Qualiter apostolus reprehendit
discordantes. quia irreueren-
ter se habebant ad sacramentum
eucharistie. cap. i. eo. fo.
Quod sacramentum eucharistie
est excellentissimum quod decla-
rat eius nomen. et quia superat
alia et quoniam fuit a christo solenniter
institutum. ca. ij. cccxvi
Qualiter mouet apostolus
deles ut cum deuotione suscipiant
sacramentum eucharistie ostendens
punitiōem illorum qui contrarius
fecerunt. Cap. iij. cccxvij.
Eadem die scilicet in cena domini
de sacramento confirmationis
Sermo quadragelimus septi-
mus. eodem fol.
Quod sacramentum confirma-
tionis fuit immediate a christo
institutum. In quo datur ro-
bur ad confitendum publice christi-
anum quod ecclesia perfectit ex
determinata materia et forma.
Capitulum primum. cccxix

Quod oēs fideles obligantur sci-
scipe confirmationē ab epīs ex p-
cepto ecclie pro loco et tempore.

Capitulum. ij. cc. xxxi.
De regulis obseruari debent
circa sacm confirmationis. **Ca-**
pitolum. tertiu. cc. xxxi.

Feria sexta. magna de flebili
morte saluatoris nostri iesu xpi
Sermo. xlvij. xxxij.

Quod modus liberandi genus
hūanū p passionē xpi fuit con-
ueniens. **Et qd xps occisus fu-**
it a iudeis ac vere mortu. **Ca-**
pitolum. primū. eo. fo.

Quod mors xpi fuit penosa val-
de ex eo q passio ei fuit diutur-
na et generalis et ignominiosa.
Capitulum. ij. cc. xxxvij.

Quod oēs creature inducūt aīos
hoīm ad stendū pro morte xpi
necnō et pīe mulieres atq; ipse
iesus crucifixus. **ca. ij. cc. xxxix.**

Sabbō sctō. de pscia. **Sermo**
quadragessim⁹ non⁹ **ccxl.**

Quall pscia obligat ad facien-
dū vl nō faciendū et de septe cau-
sis erroris cōsciētie. **ca. i. eo. fo.**

Quod circa cognitiōes pscie ppte
septe differētie hoīm iueniunt
Capitulum. ij. cc. xliij.

De scrupulo pscie qd sit et vñ
causatur et de septe reglis qbz
pōt deponi. **cap. ij.** eo. fo.

Quāta resurrectiōis **Sermo** de
īpa mirabili resurrectione iesu
xpi qnqgesim⁹ iordie **ccxlvj**

De tpe resurrectiōis xpi. s. b. dīe
mēse et anno. **ca. i.** eo. fo.

Quod ex testimonio angelorū
et apostolorū et aliorū q viderūt
christum post resurrectionē p-
bat qd vere surrexit. **ca. ij. xlvj.**
Qualr xps surrexit cū qdru-
plici actu fortitudinis. **ca. iij. xlix.**

Feria. ij. p. dñicā resurrectiōis
de scūssima fide. **Sermo** quīn-
quagesimus prim⁹. **eo. fol.**
De multiplici acceptiōe fidel
Et quō diffinit. **Et qualiter ē**
virt⁹ theologica ex eo q ē a deo
et terminat ad ipm sicut ad ob-
iectum. **cap. i.** ccl.

Quod fides ē necessaria ad salu-
tē et etiā credēda sunt aliqua q-
rōne naturali phari pnt aliqua
etiā explicitē. **cap. ij.** cclij.

Quod fides bz ē integ simplex et
oposa. **cap. iij.** cclij.

Feria. iij. post dñicā resurrectio-
nis. **De iocunda pace.** **Sermo**
qnquagesimussecūdus **cclvi**
De multiplici pace. s. simula-
ta inqñata et ordiata q adhuc

multiplex distinguit. **ca. i. eo. fo.**
Quod pax pmedat ex eo q gra-
ta ē deo et xps fili⁹ ei illaz dile-
xit que etiā a sanctis pducatur.

Capitulu. ij. cclvij.
Quod ex pace proueniunt om-
nia bona temporalia corporalia
et spūalia. **Capitulu. iij.** eo. fol.

Sermo de sancto Bonauen-
tura. **cclx.**

Quod memoria sancti bona/
uenture erit perpetua ppter san/
ctitatem vite illius. **Capitulum**
primum eo fo.

Quod memoria sancti bona/
uenture erit eterna ppter eius
doctrinam deuotissimam et copio/
sam atque aialibus utilem. **Capitu**
lum secundum celxvi

Quod memoria sancti bona/
uenture erit eterna ppter splen/
dorem miraculorum et canoniza/
tionis et glorie beate. **Capitu**
lum tertium. eo fo.

¶ De sancto Bernardino pre/
dicatore nostri temporis prin/
cipe. **Sermo**. liiij. celxv

Quod commendat predicatio sci
bernardini ppter humilitatem
charitatem et patientiam. **Ca**
pitulum primum celxvi.

De sufficientia et prudentia ar/
que stupenda efficacia predicatio/
nis sancti bernardini. **Capitu**
lum secundum. celxix.

Qualiter deus honorauit san/
ctum bernardinum in miracu/
lis in canonizatione et in glo/
ria beata. ca. iij. celxxi

¶ In festo Annunciationis vir
ginis gloriose **Sermo** quando qua/
gesimus incipit. celxxi

Quare ad virginem missus est
angelus. et quo tempore et ad quem
locum. et in quo actu erat tunc be/
atissima homo. scilicet actiois vel pre/
parationis. ca. i. eo fo.

Qualiter angelus apparuit bea/
tini in assumpto corpore humano in
forma humana et etate iuueni/
li et veste clara et locutus est vo/
ce sensibili. ca. ii. celxvi

Quod in angelica salutatione
exprimuntur dei maiestas et subli/
mitas visionis ac utilitas in/
carnationis. et quadruplex **et**
cellentia virginis benedicere.

Capitulum tertium. celxxvii

Sermo quando quagesimus incipit
de angelis quorum sollemnitas in ec/
clesia celebratur ppter miraculum
quod apparuit in monte gorgas/
no. celxxxi.

Qualiter angelus ab homine
cognosci potest. et quomodo spi/
ritus est incorporeus. qui tam/
potest in assumpto corpore ap/
parere. **capitulum** primum eo fo.

¶ Quod deus produxit angelos ex te/
pore in celo empyreo. **Capitu**
lum. ii. celxxxv

Qualiter angeli ad nos mittuntur
qui homines custodiunt neque
volent de malis eorum quos cu/
stodiunt. ca. iij. celxxvi

¶ Sermo de beatitudine sancte
torum in quo confortatur facultas
hominum mundanorum qui non
credunt aliquid de vita futura.

Sermo. lvi. celxxxviii

Quod beatitudo est bonum
quod cuncti desiderare debent.

Capitulum. i. celxxxix

Quod beatitudo persistit in aia

in intellectu aidelz z iu volun
rare.ca.ii. cccxi.

Quod beatitudo n̄ pōt eē in bo
nis pñtis vite.ca.iii. cccxii

Sermo quagesim⁹ octa
vus. de anime rationalis ad
mirandis prerogatiuis z excel
lentis quas vnusq̄sqz cogno
scere debet. cccxv

Quid sit anima que nō est cor
pus.nec ex semine causata. z q̄
vna sola est in homine.capitu
lum primū. eo.fo.

Depductione anime rationa
lis que nō ab angelis.sed a dō
pducta est de nibilo conueniē
ter vnita corpori organico. et
de nouo creata z infusa. Capi
tulum scdm. cccxviii

De aia sepata que immortalis
est z ppetua. z de locis ad que
anime trāsserunt postq̄ exiit
de corporibz.ca.iii. cccxiiij

Sermo quagesimus no
nus de spūs sancto qui missus ē
apostolisi signo visibili gnea
rum linguarum. cccxij

Quod vi nature spiritus sanct⁹
non est cognoscibilis. sed tātū
per reuelationem z qualis spiri
tus sanctus est deus.pcedens
a patre z filio ipsis coequalis.
capitulum.i. eo.fo.

Quid sit missio in diuinis. et
quaūter spiritus sanctus mitti
tur inuisibiliter z visibiliter. z
de congruitate temporis quo

spiritus sanctus datus fuit apo
stolis n̄ signo visibili. Capitu
lum.ii. cccxv

Quod apostoli faciente spiri
tus sancto loquebantur variis
linguis. z acceperunt scientiaz
diuinarum rez atqz foris facti
fuerūt vt non timerent crucia
t⁹ neqz mortē.ca.iii. cccxviii

Registrum
a b c d e f g h i k l m n o p q r s
t v x y z z z **A B C D E**
F G H I K L M N O P
omnes quaterniones.

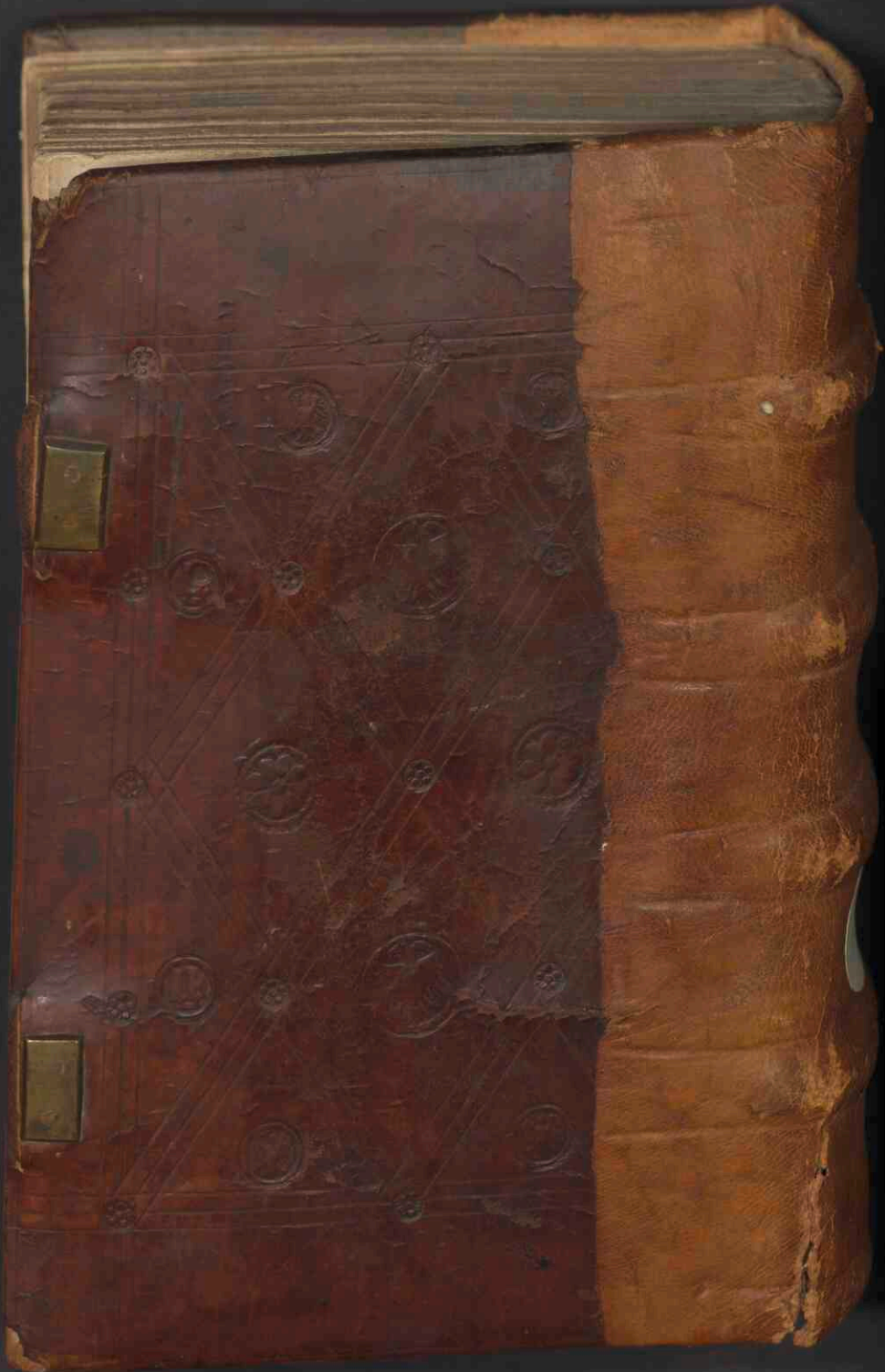
A 97033



Isaac Newton

1704

20568



colorchecker DIGITAL SG

